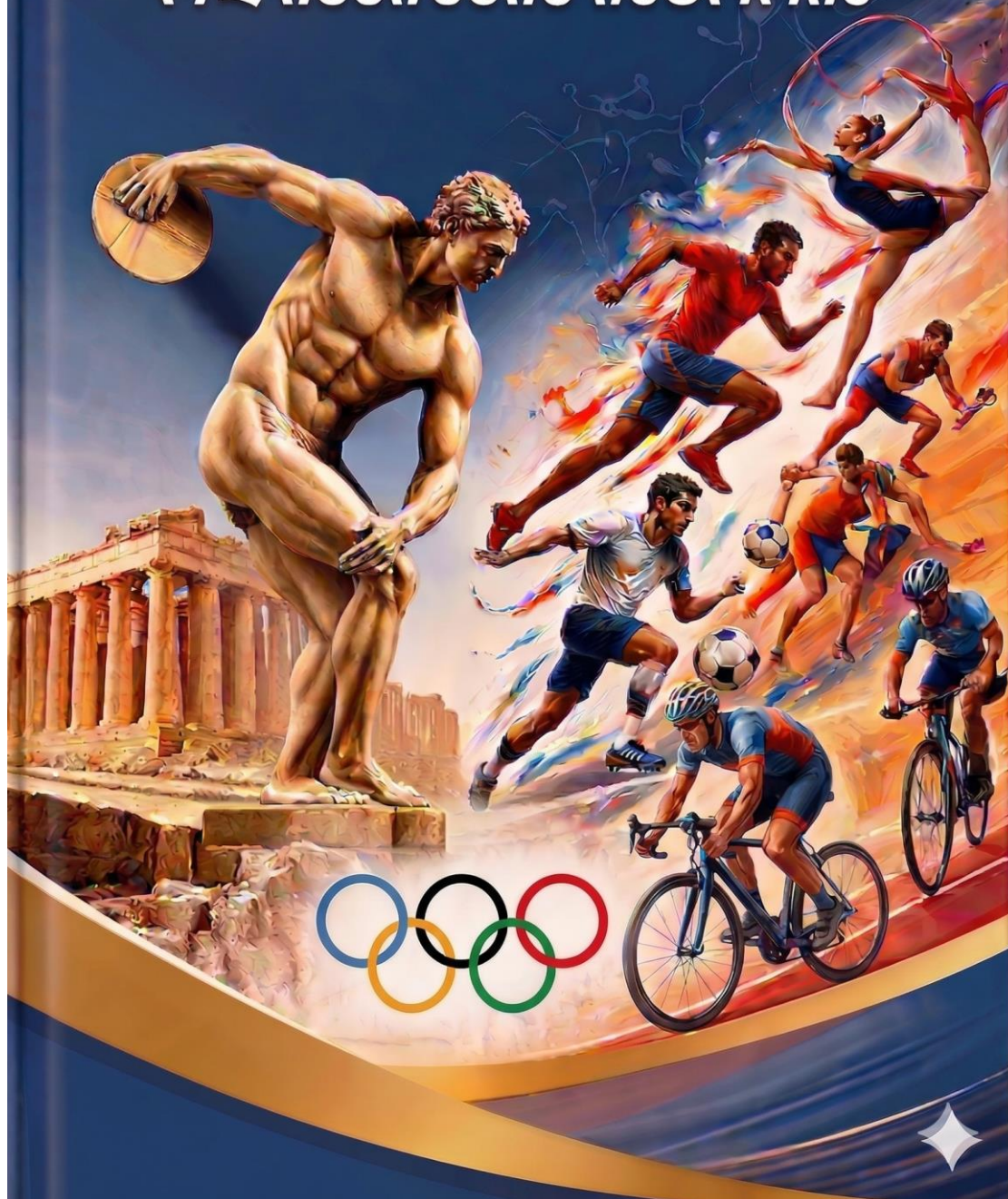

გურამ ძაგანია

ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია

ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია

სახელმძღვანელო სპორტის უნივერსიტეტის სტუდენტებისათვის

რედაქტორები: ასოც. პროფესორი – მამუკა მაღლაკელიძე
დოქტორი – ციური ფარქოსაძე

კორექტორები: ნესტან ეგეტაშვილი
მაია გელაშვილი

თბილისი 2026

ს ა რ ჩ ე ვ ი

წინასიტყვაობა.....	9
ტერმინების განმარტება	12
თავი I. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის საგანი, მიზანი და ამოცანები	16
1.1. შესავალი და კვლევის საგანი	16
1.2. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის მიზანი.....	17
1.3. დისციპლინის ამოცანები	17
1.4. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის პერიოდიზაცია	18
I პერიოდი –.....	18
II პერიოდი –	19
III პერიოდი –.....	19
IV პერიოდი –.....	19
1.5. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის მეთოდოლოგიური საფუძვლები და წყაროები	20
1.5.1. სოციალურ-პედაგოგიური მიდგომა.....	20
1.5.2. კვლევის ინტეგრალური პრინციპები	21
1.5.3. კვლევის წყაროები	21
1.6. სასწავლო მუშაობის ფორმატი	22
1.6.1. ლექცია.....	22
1.6.2. სემინარული მეცადინეობები	22
1.6.3. დამოუკიდებელი მუშაობა.....	23
1.7. სახელმძღვანელოს სტრუქტურა და შინაარსი.....	24
1.8. კითხვები თვითკონტროლისთვის	25
თავი II. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის მსოფლიო ისტორია	26
2.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ძველ საბერძნეთში.....	26
2.2. აღზრდა სპარტაში	28
2.3. აღზრდა ათენში	30
2.4. აგონისტიკა და ოლიმპიური თამაშები.....	32
2.5. კითხვები თვითკონტროლისთვის	36
თავი III. ფიზიკური აღზრდა რომში და ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნებში.....	37
3.1. ფიზიკური აღზრდა ძველ რომში	37
3.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ძველ ასურეთსა და ბაბილონში	40

3.3. ფიზიკური აღზრდა ძველ სპარსეთში.....	41
3.4. ფიზიკური აღზრდა ძველ ეგვიპტეში	42
3.5. ფიზიკური აღზრდა ძველ ჩინეთში	43
3.6. ფიზიკური აღზრდა ძველ ინდოეთში	45
3.7. ფიზიკური აღზრდა ძველ იაპონიაში	46
3.8. ფიზიკური აღზრდა შუა საუკუნეების ამერიკაში	47
3.8.1. აცტეკები და მაიას ტომები.....	48
3.8.2. ინკები.....	48
3.9. ფიზიკური აღზრდა შუა საუკუნეების აფრიკაში	50
3.10. კითხვები თვითკონტროლისთვის	51
თავი IV. ფიზიკური აღზრდა ევროპაში (VI–XVII საუკუნეები)	53
4.1. ფიზიკური აღზრდა ევროპაში VI-XIV საუკუნეებში.....	53
4.2. ფიზიკური აღზრდა რენესანსის ეპოქაში (XIV–XVII საუკუნე)	55
4.3. ფიზიკური აღზრდის პედაგოგიური იდეების განვითარება აღორძინების ეპოქაში	57
4.3.1. ადრეული იტალიური ჰუმანიზმი	58
4.3.2. ფრანგული ჰუმანიზმი და ფრანსუა რაბლე (1494-1553)	59
4.3.3. იერონიმე მერკურიალე და ტანვარჯიშის ხელოვნება	60
4.3.4. იან ამოს კომენსკი და „დიადი დიდაქტიკა“	61
4.3.5. უტოპისტების წვლილი ფიზიკური აღზრდის იდეის განვითარებაში.....	62
4.4. კითხვები თვითკონტროლისთვის	63
თავი V. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ახალ დროში (XVII-XIX სს.)	64
5.1. ჯონ ლოკი (1632-1704 წ.წ.)	64
5.2. ჟან-ჟაკ რუსო (1712-1778 წ.წ.)	65
5.3. იოჰან ჰაინრიხ პესტალოცი (1746-1827 წ.წ.)	66
5.4. ფილანტროპინი	67
5.5. ტანვარჯიშული სისტემების აღმოცენება და განვითარება.....	68
5.5.1. გერმანული ტანვარჯიშული სისტემა.....	69
5.5.2. შვედური ტანვარჯიშული სისტემა.....	70
5.5.3. ფრანგული ტანვარჯიშული სისტემა.....	71
5.5.4. ჩეხური „სოკოლური“ ტანვარჯიში	72
5.5.5. ინდივიდუალური ტანვარჯიშული სისტემები.....	73
5.6. სპორტული და სათამაშო სისტემები	74
5.6.1. სპორტული და სათამაშო სისტემა დიდ ბრიტანეთში	75
5.6.2. სპორტული და სათამაშო სისტემები ამერიკის შეერთებულ შტატებში	76
5.7. კითხვები თვითკონტროლისთვის	78

თავი VI. საერთაშორისო სპორტული მოძრაობის განვითარება და ოლიმპიური ტრადიციების აღორძინება	80
6.1. თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების აღორძინება	84
პიერ დე კუბერტენი	84
6.2. კითხვები თვითკონტროლისთვის	90
თავი VII. ოლიმპიური თამაშები პირველ მსოფლიო ომამდე	91
7.1. ზაფხულის პირველი ოლიმპიური თამაშები, ათენი – 1896 წ.	91
7.2. II ოლიმპიური თამაშები, პარიზი – 1900 წ.	93
7.3. III ოლიმპიური თამაშები, სენტ-ლუისი 1904 წ.	95
7.4. IV ოლიმპიური თამაშები, ლონდონი – 1908 წ.	97
7.5. V ოლიმპიური თამაშები, სტოკჰოლმი – 1912 წ.	99
7.6. რეზიუმე	101
7.8. პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში ჩატარებული ოლიმპიური თამაშები	105
7.8.1. VII ოლიმპიური თამაშები, ანტვერპენი - 1920 წ.	105
7.8.2. VIII ოლიმპიური თამაშები, პარიზი - 1924 წ.	107
7.8.3. ზაფხულის IX ოლიმპიური თამაშები, ამსტერდამი - 1928 წ.	109
7.8.4. ზაფხულის X ოლიმპიური თამაშები, ლოს-ანჯელესი - 1932 წ.	111
7.8.5. ზაფხულის XI ოლიმპიური თამაშები, ბერლინი - 1936 წ.	113
7.9. რეზიუმე	115
7.10. კითხვები თვითკონტროლისთვის	118
თავი VIII. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი უახლეს პერიოდში	119
8.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი გერმანიაში, იტალიაში, იაპონიაში	120
8.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი სკანდინავიის ქვეყნებში, აშშ-ში, საფრანგეთში, დიდ ბრიტანეთში და სხვა ქვეყნებში	122
8.3. მსოფლიო ჩემპიონატების წარმოშობა სპორტში	127
8.4. ოლიმპიური მოძრაობა გლობალური კრიზისისა და რეკონსტრუქციის ეპოქაში (1936–1948 წწ.)	132
8.5. კითხვები თვითკონტროლისთვის	134
თავი IX. ოლიმპიური თამაშები მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ (1948-2024 წწ.)	135
9.1. ზაფხულის XIV ოლიმპიური თამაშები, ლონდონი - 1948 წ.	135
9.2. ზაფხულის XV ოლიმპიური თამაშები, ჰელსინკი - 1952 წ.	137
9.3. ზაფხულის XVI ოლიმპიური თამაშები, მელბურნი - 1956 წ.	139
9.4. ზაფხულის XVII ოლიმპიური თამაშები, რომი - 1960 წ.	141
9.5. ზაფხულის XVIII ოლიმპიური თამაშები, ტოკიო - 1964 წ.	143

9.6. ზაფხულის XIX ოლიმპიური თამაშები, მეხიკო - 1968 წ.	145
9.7. ზაფხულის XX ოლიმპიური თამაშები, მიუნხენი - 1972 წ.	147
9.8. ზაფხულის XXI ოლიმპიური თამაშები, მონრეალი - 1976 წ.	149
9.9. ზაფხულის XXII ოლიმპიური თამაშები, მოსკოვი - 1980 წ.	151
9.10. ზაფხულის XXIII ოლიმპიური თამაშები, ლოს-ანჯელესი - 1984 წ.	153
9.11. ზაფხულის XXIV ოლიმპიური თამაშები, სეული - 1988 წ.	155
9.12. ზაფხულის XXV ოლიმპიური თამაშები, ბარსელონა - 1992 წ.	157
9.13. ზაფხულის XXVI ოლიმპიური თამაშები, ატლანტა - 1996 წ.	159
9.14. ზაფხულის XXVII ოლიმპიური თამაშები, სიდნეი - 2000 წ.	161
9.15. ზაფხულის XXVIII ოლიმპიური თამაშები, ათენი - 2004 წ.	163
9.16. ზაფხულის XXIX ოლიმპიური თამაშები, პეკინი - 2008 წ.	165
9.17. ზაფხულის XXX ოლიმპიური თამაშები, ლონდონი - 2012 წ.	167
9.18. ზაფხულის XXXI ოლიმპიური თამაშები, რიო-დე-ჟანეირო - 2016 წ.	169
9.19. ზაფხულის XXXII ოლიმპიური თამაშები, ტოკიო - 2021 წ.	171
9.20. ზაფხულის XXXIII ოლიმპიური თამაშები, პარიზი - 2024 წ.	173
9.21. რეზიუმე	175
9.22. საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტები	178
9.22.1. დემეტრიოს ვიკელასი (1894-1896 წწ.)	180
9.22.2. პიერ დე კუბერტენი (1863-1937)	182
9.22.3. ანრი დე ბაიე ლატური (1925-1942 წწ.)	185
9.22.4. იოჰან ზიგფრიდ ედსტრომი (1942-1952 წწ.)	188
9.22.5. ევერი ბრენდეჯი (1952-1972 წწ.)	191
9.22.6. მაიკლ მორის კილანინი (1972-1980 წწ.)	194
9.22.7. ხუან ანტონიო სამარანჩი (1980-2001 წწ.)	196
9.22.8. ჟაკ როგე (2001-2013 წწ.)	199
9.22.9. თომას ბაზი (2013-2025 წწ.)	202
9.22.10. კირსტი ქოვენტრი (2025 წლიდან)	205
9.23. კითხვები თვითკონტროლისთვის	208
თავი X. საქართველოს ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია	209
10.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ძველ დროში	210
10.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი შუა საუკუნეების საქართველოში	215
10.3. სპორტის ეროვნული სახეობები	217
10.3.1. ქართული ჭიდაობა	219
10.3.2. ცხენბურთი	222
10.3.3. ისინდი	224
10.3.4. ყაბახი	226

10.3.5. ლელობურთი	228
10.4. კითხვები თვითკონტროლისთვის	230
თავი XI	231
ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საქართველოში (1801-1921 წლებში).....	231
11.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საქართველოს რუსეთის იმპერიაში ყოფნის პერიოდში	231
11.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში (1918-1921)	237
11.3. კითხვები თვითკონტროლისთვის	241
თავი XII. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საბჭოთა საქართველოში (1921-1991 წწ.)	242
12.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საბჭოთა საქართველოში მეორე მსოფლიო ომამდე (1921-1940 წწ.)	242
12.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საბჭოთა საქართველოში მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებიდან სსრ კავშირის დამლამდე (1946-1991 წწ.)	247
12.3. ქართველი სპორტსმენების მონაწილეობა ევროპისა და მსოფლიოს ჩემპიონატებზე (სსრ კავშირის პერიოდში 1946-1991 წწ) და პირველი წარმატებები .	248
12.4. სპორტის ოლიმპიური სახეობები	249
12.5. სპორტის არაოლიმპიური სახეობები	253
12.6. ქართველი სპორტსმენების მსოფლიო რეკორდები	254
12.7. ქართველი სპორტსმენები ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის პერიოდში	256
12.7.1. სპორტის ოლიმპიური სახეობები	257
12.7.2. სპორტის არაოლიმპიური სახეობები.....	261
12.8. კითხვები თვითკონტროლისთვის	262
12.9. საქართველოს სპორტსმენები ოლიმპიურ თამაშებზე საბჭოთა კავშირის პერიოდში	263
12.10. ოლიმპიური ჩემპიონები საბჭოთა პერიოდში (1952- 1992)	268
12.10.1. დავით (ამურ) ციმაკურიძე.....	268
12.10.2. მედეა (მზია) ჯუღელი	269
12.10.3. რაფაელ ჩიმიშვიანი.....	270
12.10.4. გივი კარტოზია.....	271
12.10.5. მირიან ცალქალამანიძე.....	272
12.10.6. რობერტ შავლაყაძე.....	273
12.10.7. ავთანდილ ქორიძე.....	274
12.10.8. ნუგზარ ასათიანი	275
12.10.9. ვაჟა კაჭარავა	276
12.10.10. რომან რურუა.....	277

12.10.11. ვიქტორ სანეევი	278
12.10.12. ლევან თედიაშვილი.....	279
12.10.13. ვიქტორ კრატასიუკი	280
12.10.14. ზურაბ საკანდელიძე	281
12.10.15. მიხეილ ქორქია.....	282
12.10.16. შოთა ჩოჩიშვილი.....	283
12.10.17. ალექსანდრე ანპილოგოვი	284
12.10.18. შოთა ხაბარელი	285
12.10.19. ქეთევან ლოსაბერიძე	286
12.10.20. ვახტანგ ბლაგიძე	287
12.10.21. დავით გობეჯიშვილი	288
12.10.22. ვლადიმერ გოგოლაძე	289
12.10.23. ნინო სალუქვაძე.....	290
12.10.24. ვლადიმერ აფციაური.....	291
12.10.25. გელა კეტაშვილი	292
12.10.26. ლერი ხაბელოვი	293
12.10.27. კახი კახიაშვილი.....	294
12.10.28. დავით ხახალიშვილი.....	295
12.11. ქართველი სპორტსმენების ოლიმპიური რეკორდები (1952-1992 წწ.)	297
12.12. კითხვები თვითკონტროლისათვის.....	299
თავი XIII. ახალი ერა ქართული სპორტის ისტორიაში	300
13.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი დამოუკიდებლობის მეორედ მოპოვების შემდეგ (1991 წლიდან)	300
13.2. დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენები მსოფლიო ჩემპიონატებზე (სპორტის ოლიმპიური სახეობები)	302
13.3. საქართველოს სპორტსმენები მსოფლიო ჩემპიონატებზე (სპორტის არაოლიმპიური სახეობები)	305
13.4. საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი.....	305
13.5. საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტები (1989 წლიდან)	308
13.5.1. ნონა გაფრინდაშვილი	308
13.5.2. ჯანო ბაგრატიონი	309
13.5.3. ბადრი პატარკაციშვილი	311
13.5.4. გია ნაცვლიშვილი	312
13.5.5. ლერი ხაბელოვი.....	314
13.6. დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენების მონაწილეობა და შედეგები ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებზე 1994 წლიდან.	316
13.7. კითხვები თვითკონტროლისათვის.....	320
თავი XIV. დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენების მონაწილეობა და შედეგები ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე 1996 წლიდან 2026 წლის ჩათვლით	321

14.1	1996 წლის XXVI ოლიმპიადა, ატლანტა.....	321
14.2.	2000 წლის XXVII ოლიმპიადა, სიდნეი	321
14.3.	2004 წლის XXVIII ოლიმპიადა, ათენი	322
14.5.	2008 წლის XXIX ოლიმპიადა, პეკინი	323
14.5.	2012 წლის XXX ოლიმპიადა, ლონდონი	323
14.6.	2016 წლის XXXI ოლიმპიური თამაშები, რიო დე ჟანეირო.....	324
14.7.	2020 წლის XXXII ოლიმპიური თამაშები, ტოკიო	325
14.8.	2024 წლის XXXIII ოლიმპიური თამაშები პარიზი	325
14.9.	დამოუკიდებელი საქართველოს ოლიმპიური ჩემპიონები (1996- 2024 წწ.).....	327
14.9.1.	ზურაბ ზვიადაური	327
14.9.2.	გიორგი ასანიძე.....	328
14.9.3.	რევაზ მინდორაშვილი	329
14.9.4.	მანუჩარ კვირკველია	330
14.9.5.	ირაკლი ცირეკიძე.....	331
14.9.6.	ლაშა შავდათუაშვილი.....	332
14.9.7.	ლაშა ტალახაძე	333
14.9.8.	ვლადიმერ ხინჩეგაშვილი	334
14.9.9.	ლაშა ბექაური	335
14.9.10.	გენო პეტრიაშვილი	336
14.10.	კითხვები თვითკონტროლისთვის	337
თავი XV. პარასპორტი.....		338
15.1.	პარასპორტი საქართველოში	340
15.2.	ზვიად გოგოჭური.....	345
15.3.	გიგა ოჩხიკიძე	346
15.2.	ნინო თიბილაშვილი	347
15.3.	რეზიუმე	348
15.4.	კითხვები თვითშეფასებისათვის.....	349
გამოყენებული ლიტერატურა		351

წინასიტყვაობა

ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია წარმოადგენს სამეცნიერო ცოდნის დარგს, რომელიც იკვლევს ფიზიკური აქტივობების წარმოშობის, განვითარების და ტრანსფორმაციის კანონზომიერებებს სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქაში. ამავდროულად, იგი ასახავს ადამიანის ცივილიზაციური პროგრესის ერთ-ერთ არსებით ასპექტს. სპორტი და ფიზიკური აღზრდა ადამიანის არსებობის თანმდევი მოვლენებია, თუმცა მათი სოციალური ფუნქცია, შინაარსი და დანიშნულება ისტორიულად ცვალებადი იყო და დამოკიდებული გახლდათ საზოგადოებრივი განვითარების დონესა და ღირებულებით სისტემებზე.

ამ თვალსაზრისით, სპორტის ისტორიის შესწავლა უნივერსიტეტის სასწავლო სივრცეში მნიშვნელობით უტოლდება ისეთ ფუნდამენტურ დისციპლინებს, როგორებიცაა ისტორია, ფილოსოფია, სოციოლოგია და ეკონომიკა, რადგან იგი თვალსაჩინოდ წარმოაჩენს ადამიანის ფიზიკური, კულტურული და ღირებულებითი განვითარების დინამიკას. ფიზიკური ვარჯიშის საწყისი ფორმები დაკავშირებული იყო გადარჩენის ინსტინქტთან – თავდაცვასთან, ნადირობასა და საცხოვრებელი გარემოს დაცვასთან. დროთა განმავლობაში აღნიშნულ პრაქტიკულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით ჩამოყალიბდა ფიზიკური აღზრდა, როგორც სოციალური ინსტიტუტი, რომელიც ინტეგრირდა განათლების სისტემაში და შემდგომში საერთაშორისო სპორტულ მოძრაობად განვითარდა.

ფიზიკური აღზრდის თეორიული და პრაქტიკული საფუძვლები განსაკუთრებული სიცხადით გამოვლინდა ძველ საბერძნეთში. ელინურმა საგანმანათლებლო მოდელმა ფიზიკური აღზრდა განიხილა როგორც სხეულის, გონებისა და ზნეობის ჰარმონიული განვითარების აუცილებელი პირობა. **კალოკაგათიის პრინციპი** – სხეულისა და სულის სრულყოფილი თანაზიარობა – დღემდე რჩება ფიზიკური აღზრდის ფილოსოფიური გააზრების ერთ-ერთ ცენტრალურ კატეგორიად. **პალესტრები, გიმნაზიები, ათლეთური სკოლები და ოლიმპიური თამაშები** წარმოაჩენს იმ ისტორიულ მოდელს, რომლის ფარგლებშიც სპორტი სახელმწიფოებრივი, კულტურული და საგანმანათლებლო სისტემების ორგანულ ნაწილად ყალიბდება.

ისტორიულ კონტექსტში სპორტი საბერძნეთში განიხილება არა მხოლოდ როგორც კონკურენტული საქმიანობა, არამედ როგორც სოციალური რეგულაციისა და მშვიდობიანი თანაცხოვრების მექანიზმი. **ოლიმპიური ზავის (ეკეხერია)** პრაქტიკა, რომელიც თამაშების პერიოდში სამხედრო მოქმედებების

შეწყვეტას ითვალისწინებდა, ადასტურებს სპორტის უნარს, შეასრულოს სოციალური თანხმობისა და პოლიტიკური სტაბილიზაციის ფუნქცია.

შუა საუკუნეების ევროპაში ფიზიკური აღზრდის როლი ნაწილობრივ შესუსტდა სოციალური და კულტურული პრიორიტეტების ცვლილების გამო. თუმცა რენესანსის ეპოქამ ფიზიკური აღზრდა კვლავ მოაქცია ჰუმანისტური აზროვნებისა და განათლების ცენტრში. შემდგომი ისტორიული ეტაპები ხასიათდება ფიზიკური აღზრდის ინსტიტუციონალიზაციით, სპორტული ორგანიზაციების ჩამოყალიბებითა და სპორტის სახელმწიფოებრივი და ეროვნული სისტემების ფორმირებით.

XIX–XX საუკუნეების მიჯნაზე სპორტისა და ფიზიკური აღზრდის განვითარება ახალ ეტაპზე გადავიდა. პიერ დე კუბერტენის ინიციატივით აღდგენილმა თანამედროვე ოლიმპიურმა მოძრაობამ გააძლიერა სპორტის უნივერსალური ღირებულებები – მშვიდობა, მეგობრობა, კულტურათაშორისი დიალოგი და ჰუმანიზმი. ამ პერიოდიდან სპორტი იქცა არა მხოლოდ ფიზიკური სრულყოფის, არამედ საერთაშორისო ურთიერთობებისა და კულტურული კომუნიკაციის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად.

თანამედროვე საზოგადოებაში სპორტი წარმოადგენს გლობალურ სოციალურ ფენომენს, რომელიც აერთიანებს ეკონომიკურ, პოლიტიკურ, საგანმანათლებლო და კულტურულ განზომილებებს. იგი ქმნის მასშტაბურ ინდუსტრიას, ახდენს ზეგავლენას შრომის ბაზარზე და მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სოციალური ინტეგრაციისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის გაუმჯობესების პროცესში. სპორტი ასევე აღიქმება როგორც „რბილი ძალის“ ეფექტიანი მექანიზმი, რომელიც ხელს უწყობს საერთაშორისო თანამშრომლობასა და სახელმწიფოებს შორის პოზიტიური იმიჯის ფორმირებას.

სპორტის კვლევა მჭიდროდ არის დაკავშირებული თანამედროვე მეცნიერების განვითარებასთან. ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის თეორია, სპორტის ისტორია, ბიომექანიკა, ფიზიოლოგია, სპორტის ფსიქოლოგია, სპორტული მედიცინა, პედაგოგიკა და სპორტის მენეჯმენტი ქმნის ინტერდისციპლინარულ სამეცნიერო სისტემას, რომელიც უზრუნველყოფს სპორტული პროცესების სიღრმისეულ ანალიზს.

ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია, როგორც სასწავლო დისციპლინა, სტუდენტებს აძლევს მყარ მეთოდოლოგიურ საფუძველს, გააანალიზონ სპორტის განვითარება სოციალური, ეკონომიკური, მეცნიერული და ტექნოლოგიური ტრანსფორმაციების ურთიერთქმედების კონტექსტში.

სახელმძღვანელოს ავტორის მიზანია, საქართველოს სპორტული განათლების სისტემის საჭიროებების გათვალისწინებით, სტუდენტს შესთავაზოს არა

მხოლოდ ქრონოლოგიური მიმოხილვა, არამედ ისტორიული პროცესების კრიტიკული გააზრების შესაძლებლობა.

ავტორის პოზიცია ეფუძნება რწმენას, რომ ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის ისტორიის ცოდნა წარმოადგენს პროფესიონალი კადრების მომზადების აუცილებელ წინაპირობას, რომლებიც შეძლებენ თანამედროვე გამოწვევებზე ადეკვატურ რეაგირებას და საქართველოს სპორტის მდგრად განვითარებაში აქტიურ მონაწილეობას.

სახელმძღვანელო ორიენტირებულია იმ სპეციალისტთა ჩამოყალიბებაზე, რომლებიც სპორტს განიხილავენ როგორც საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის, ეროვნული იდენტობისა და საერთაშორისო ინტეგრაციის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს.

ვაცნობიერებთ, რომ სახელმძღვანელო ვერ იქნება დაზღვეული ხარვეზებისგან. ამიტომ მაღლიერებით მივიღებთ ყველა შენიშვნასა და რჩევას, რომელსაც გავითვალისწინებთ მომავალ მუშაობაში. გთხოვთ, შენიშვნები გამოგზავნოთ მისამართზე: jemal.dzagania@gmail.com

ტერმინების განმარტება

ტერმინების განმარტებას სპორტის ისტორიის სახელმძღვანელოში მნიშვნელოვანი ფუნქცია აქვს, ის ეხმარება მკითხველს სპორტის ისტორიის მასალას წორად, მარტივად და სრულად გაიგოს. ყველა მკითხველი ტერმინებს ერთნაირად გაიგებს და არ იქნება სხვადასხვა ინტერპრეტაცია. ტერმინების სია გამოყოფს ყველაზე მნიშვნელოვან სიტყვებსა და ცნებებს, რომლებიც აუცილებელია თემის შესასწავლად:

ტერმინი „ისტორია“ ძველბერძნული წარმოშობისაა და აღნიშნავს წარსულის შესახებ თხრობას, მოვლენათა აღწერასა და მათ ანალიზს. ისტორია, როგორც მეცნიერება, შეისწავლის ადამიანთა საზოგადოების წარსულს მის მრავალფეროვან ფორმებსა და გამოვლინებებში, რაც აუცილებელ საფუძველს წარმოადგენს აწმყოს გააზრებისთვის და მომავლის განვითარების პერსპექტივების განსაზღვრისთვის. ისტორიის მეცნიერების ფუძემდებლად ტრადიციულად მიიჩნევა ქრისტესშობამდე V საუკუნის ბერძენი ისტორიკოსი და მწერალი ჰეროდოტე.

„ფიზიკური აღზრდა“ პირველად მე-19 საუკუნის 90-იან წლებში გაჩნდა ინგლისსა და ამერიკაში. იგი განისაზღვრებოდა როგორც ორგანიზებული პედაგოგიური პროცესი, რომლის მიზანია ადამიანის ფიზიკური უნარებისა და მოძრაობითი ჩვევების განვითარება. ფიზიკური აღზრდა წარმოადგენს ზოგადი აღზრდის თანმიმდევრულ ნაწილს და მოიცავს გონებრივ, ზნეობრივ, ესთეტიკურ და შრომით აღზრდასთან კოორდინირებულ მიდგომას ადამიანის ჰოლისტური განვითარების მიზნით.

„სპორტი“ მომდინარეობს ლათინური სიტყვიდან *disportare*, რაც ნიშნავს გართობას, თამაშს. იგი ევოლუციის პროცესში სხვადასხვა ფორმით დამკვიდრდა ევროპის ენებში, ფრანგულად *le sport*, გერმანულად *Sport*, ხოლო ინგლისურად *sport*, საიდანაც გავრცელდა მსოფლიო მასშტაბით. საქართველოში ტერმინი „სპორტი“ მე-19 საუკუნის ბოლოს დამკვიდრდა, რაც დაემთხვა სპორტის კლასიკური სახეობების – ფარიკაობის (1887), ველოსპორტის (1888), ცურვის (1890), ტანვარჯიშის (1879) და სხვათა ინტეგრაციას ქვეყნის სპორტულ ცხოვრებაში.

ოლიმპიზმი – აღნიშნავს მოძღვრებას ოლიმპიური მოძრაობის შესახებ. პირველადი განსაზღვრება თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების ფუძემდებელმა, პიერ დე კუბერტენმა, 1912 წელს წარადგინა: „ოლიმპიზმი, როგორც მზის სხივთა კონა, აერთიანებს იმ პრინციპებს, რომლებიც ადამიანის სრულყოფას ემსახურება“.

„ოლიმპიადა“ – ყველაზე მასშტაბური საერთაშორისო სპორტული ღონისძიება, რომელიც აერთიანებს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის ათასობით სპორტსმენს. ის ორგანიზებულია ოთხ წელიწადში ერთხელ და მოიცავს როგორც ზაფხულის, ისე ზამთრის თამაშებს. ოლიმპიადა წარმოადგენს არა მხოლოდ სპორტულ შეჯიბრს, არამედ მსოფლიოს ხალხთა კულტურული და მეგობრული ურთიერთობების სიმბოლოს.

სოკ-ი საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი, განუსაზღვრელი ვადით მოქმედი საერთაშორისო არასამთავრობო და არაკომერციული ორგანიზაცია, რომელსაც აქვს იურიდიული პირის სტატუსი და რომელიც აღიარებულია შვეიცარიის ფედერალური საბჭოს მიერ, 2000 წლის 1 ნოემბერს ძალაში შესული ხელშეკრულების თანახმად. სოკის მიზანს წარმოადგენს ოლიმპიური ქარტიით განსაზღვრული დანიშნულების, როლისა და ვალდებულებების შესრულება.

სეოკ-ი – საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი. იურიდიული პირი, დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი ორგანიზაცია, რომელიც კოორდინაციას უწევს ოლიმპიურ მოძრაობას საქართველოში.

ოლიმპიური ქარტია – საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის საწესდებო დოკუმენტების კრებული.

ოლიმპიონიკი – ანტიკურ ოლიმპიურ თამაშებში გამარჯვებული.

„ეკეხერია“ – არის ოლიმპიური ზავის ტრადიციული სახელწოდება, რომელიც ძველ საბერძნეთში ოლიმპიური თამაშების დროს მოქმედებდა. მისი მთავარი მიზანი იყო ყველა მონაწილე ქალაქ-სახელმწიფოსა და მათი მოქალაქეების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა.

პანკრატიონი – საბრძოლო ხელოვნებისა და სპორტის სახეობა, რომელიც აერთიანებდა ჭიდაობისა და კრივის ელემენტებს.

კალოკაგათია (ბერძნ. *Kalokagathia*) – არის ძველბერძნული კულტურისა და ფილოსოფიის ერთ-ერთი უმთავრესი იდეალი, რომელიც გულისხმობს პიროვნების ფიზიკური სილამაზისა და სულიერი სიკეთის ჰარმონიულ ერთიანობას.

სქოლასტიკა (ლათ. *scholastica*) იყო შუა საუკუნეების ფილოსოფიურ-თეოლოგიური მიმდინარეობა, რომელიც ცდილობდა რწმენისა და გონების (ლოგიკის) შერწყმას.

სქოლასტიკოსი – შუა საუკუნეების სწავლული, რომელიც ლოგიკური მეთოდებით განიხილავს რელიგიურ და ფილოსოფიურ საკითხებს.

„ათლეტი“ (ბერძნ. *Athletes*) – ანტიკურ საბერძნეთში ასე უწოდებდნენ ადამიანს, რომელიც მონაწილეობდა სპორტულ შეჯიბრებებში პრიზის ან ჯილდოს მოსაპოვებლად. ტერმინი მომდინარეობს სიტყვიდან „ათლოს“ (*Athlos*), რაც ნიშნავს შეჯიბრს ან ღვაწლს

„გიმნაზია“ (ბერძნ. Gymnasion) – ანტიკურ საბერძნეთში სახელმწიფო სასწავლო-აღსაზრდელო დაწესებულება, რომელიც განკუთვნილი იყო ფიზიკური ვარჯიშისა და გონებრივი განათლებისთვის. ტერმინი მომდინარეობს სიტყვიდან „გიმნოს“ (Gymnos – შიშველი), რადგან ბერძნები შიშველები ვარჯიშობდნენ.

„პალესტრა“ (ბერძნ. Palaistra) – კერძო სკოლა ანტიკურ საბერძნეთში, სადაც მოზარდები ეუფლებოდნენ ჭიდაობას, კრივსა და ხტომებს. იგი ხშირად გიმნაზიის ნაწილს წარმოადგენდა.

„ფეირ პლეი“ (ინგლ. Fair Play) – „პატიოსანი თამაში“; სპორტული ეთიკის ფუნდამენტური პრინციპი, რომელიც გულისხმობს წესების უპირობო დაცვას, მეტოქის პატივისცემას და ძალადობაზე უარის თქმას. იგი სპორტის, როგორც კეთილშობილური საქმიანობის, მთავარი მორალური საყრდენია.

„ანტიდოპინგური კოდექსი“ – დოკუმენტი, რომელიც აერთიანებს წესებსა და სანქციებს სპორტში აკრძალული ნივთიერებებისა და მეთოდების გამოყენების წინააღმდეგ. მისი მთავარი მიზანია სპორტსმენთა ჯანმრთელობის დაცვა და თანაბარი საკონკურსო პირობების უზრუნველყოფა.

„პარაოლიმპიური თამაშები“ – საერთაშორისო მრავალდარგოვანი სპორტული შეჯიბრება შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთათვის. ტერმინი „პარა“ (ბერძნ. Para - გვერდით) მიანიშნებს იმაზე, რომ ეს თამაშები ოლიმპიადის პარალელურად და მისი თანასწორი მნიშვნელობით ტარდება.

„რეკორდი“ – სპორტის კონკრეტულ სახეობაში მიღწეული უმაღლესი, საუკეთესო მაჩვენებელი, რომელიც ოფიციალურად არის დაფიქსირებული და აღიარებული კომპეტენტური ორგანოს მიერ.

„სპორტული ფედერაცია“ – ორგანიზაცია, რომელიც პასუხისმგებელია სპორტის კონკრეტული სახეობის მართვაზე, განვითარებასა და შეჯიბრებების ორგანიზებაზე ეროვნულ ან საერთაშორისო დონეზე.

ოლიმპიური სიმბოლიკა – არის ნიშნების, რიტუალებისა და ატრიბუტების ერთობლიობა, რომელსაც საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი (IOC) იყენებს ოლიმპიური იდეის პოპულარიზაციისთვის.

ოლიმპიური რგოლები – ხუთი ერთმანეთზე გადაჯაჭვული რგოლი (ლურჯი, შავი, წითელი, ყვითელი, მწვანე) განასახიერებს **მსოფლიოს ხუთ კონტინენტს**, რომლებიც გაერთიანებულია ოლიმპიური მოძრაობისა და სპორტული სულისკვეთების გარშემო.

ოლიმპიური დევიზი – *Citius, Altius, Fortius* – „უფრო სწრაფად, უფრო მაღლა, უფრო ძლიერად“; 2021 წლიდან დაემატა სიტყვა *Communiter* („ერთად“), რაც გამოხატავს სოლიდარობას და ამიერიდან დევიზი იქნება „უფრო სწრაფად, უფრო მაღლა, უფრო ძლიერად, ერთად“. პირველი სამი სიტყვა (**Citius, Altius,**

Fortius) 1894 წლიდან იყო დევიზის ნაწილი. სიტყვა **Communiter** („ერთად“) ოფიციალურად მხოლოდ 2021 წელს დაემატა (ტოკიოს ოლიმპიადის წინ).

ოლიმპიური ცეცხლი – ოლიმპიური თამაშების ერთ-ერთი მთავარი სიმბოლო, რომელიც განასახიერებს მშვიდობას, ერთობას და სპორტულ სულისკვეთებას. იგი ინთება ოლიმპიაში, მზის სხივების მეშვეობით და საზეიმოდ გადაეცემა მასპინძელ ქალაქს.

ოლიმპიური ფიცი – არის საზეიმო დაპირება, რომელსაც სპორტსმენები, მსაჯები და მწვრთნელები ოლიმპიური თამაშების გახსნის ცერემონიაზე დებენ. ეს არის ერთგვარი „პატიოსნების კოდექსი“, რომელიც ხაზს უსვამს, რომ გამარჯვებაზე მნიშვნელოვანი სამართლიანი თამაშია.

ოლიმპიური ჰიმნი – მუსიკალური ნაწარმოები, რომელიც სრულდება ოლიმპიური დროშის აღმართვისა და დაშვების დროს. კომპოზიტორი სპიროს სამარასი და პოეტი კოსტის პალამასი. პირველად შესრულდა 1896 წელს, თუმცა ოფიციალურ ჰიმნად მხოლოდ 1958 წელს დამტკიცდა.

თავი I. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის საგანი, მიზანი და ამოცანები

1.1. შესავალი და კვლევის საგანი

ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია წარმოადგენს ისტორიულ-პედაგოგიური მეცნიერების სპეციფიკურ დარგს და სპორტული მეცნიერების ფუნდამენტურ ჰუმანიტარულ კომპონენტს. მისი, როგორც დამოუკიდებელი სამეცნიერო დისციპლინის, ჩამოყალიბება განაპირობა მრავალსაუკუნოვანმა დაგროვილმა გამოცდილებამ, რომელსაც გააჩნია საკუთარი კვლევის საგანი, შინაარსობრივი სტრუქტურა და მეთოდოლოგია.

დისციპლინის შესწავლის საგანია ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის წარმოშობის, სტრუქტურული ჩამოყალიბებისა და ევოლუციის ზოგადი და კერძო კანონზომიერებები კაცობრიობის განვითარების სხვადასხვა ისტორიულ ეტაპზე. ამ პროცესის განუყოფელი ნაწილია **ისტორიოგრაფია** (არსებული სამეცნიერო ლიტერატურის კვლევა) და **წყაროთმცოდნეობა** (არქეოლოგიური, წერილობითი და ეთნოგრაფიული მასალების ანალიზი), რომელთა შესწავლის ხარისხიც განსაზღვრავს დისციპლინის აკადემიურ ვალიდურობას.

ფიზიკური აღზრდის ისტორია ორგანულად არის ინტეგრირებული ისეთ მომიჯნავე დარგებთან, როგორიცაა:

- **ზოგადი ისტორია და არქეოლოგია** – მატერიალური კულტურის ძეგლების მოძიება;
- **ეთნოგრაფია** – ხალხური თამაშებისა და ტრადიციების შესწავლა;
- **ანთროპოლოგია და მედიცინა** – ადამიანის ფიზიკური შესაძლებლობების ევოლუციის გააზრება;
- **კულტუროლოგია** – სპორტის, როგორც სოციალური ფენომენის, როლი საზოგადოებაში.

სპორტის განვითარების გზა პრეისტორიული ხანის გადარჩენისთვის საჭირო უნარებიდან და პრიმიტიული ორთაბრძოლებიდან თანამედროვე მრავალმილიარდიან ინდუსტრიამდე, ასახავს თავად ადამიანის, როგორც სოციალური და ბიოლოგიური არსების, თვითგანვითარების დინამიკას.

აღსანიშნავია, რომ ქართულმა სამეცნიერო სკოლამ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ამ დარგის განვითარებაში. ისეთმა მეცნიერებმა, როგორებიც იყვნენ და არიან **მიხეილ გორგაძე, ვასილ ელაშვილი, ავთანდილ ციბაძე, პაატა ნაცვლიშვილი, ელგუჯა ბერიშვილი** და სხვები, საფუძველი ჩაუყარეს ქართული ეროვნული ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის აკადემიურ კვლევას.

1.2. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის მიზანი

დისციპლინის ფუნდამენტური მიზნებია:

- **ისტორიული რეტროსპექტივა:** ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარების ეტაპების მეცნიერული რეკონსტრუქცია;
- **ფუნქციური ანალიზი:** სპორტის სოციალური, პოლიტიკური და კულტურული ფუნქციების დახასიათება სხვადასხვა ეპოქაში (მაგ. სპორტი როგორც სამხედრო მომზადების საშუალება ან როგორც დიპლომატიური იარაღი);
- **ოლიმპიზმის ევოლუცია:** ანტიკური ოლიმპიური თამაშების იდეალების ტრანსფორმაცია თანამედროვე ოლიმპიურ მოძრაობად და მისი გლობალური ჰუმანისტური მნიშვნელობის გააზრება;
- **ანალიტიკური კომპეტენცია:** სტუდენტებში კრიტიკული აზროვნების ჩამოყალიბება, რათა მათ შეძლონ სპორტის, როგორც მძლავრი საზოგადოებრივი ინსტიტუტის, მრავალმხრივი დანიშნულების (მშვიდობის მშენებლობა, ინტეგრაცია, ეროვნული იდენტობა) გააზრება;
- **პროფესიული ორიენტაცია:** მომავალი სპეციალისტებისთვის თეორიული ბაზის შექმნა, რომელიც სპორტს განიხილავს ფართო კულტუროლოგიურ კონტექსტში.

1.3. დისციპლინის ამოცანები

დასახული მიზნების მისაღწევად, საგანი შემდეგ ამოცანებს ასრულებს:

1. **ეტაპობრივი კვლევა:** ფიზიკური აღზრდის ფორმების შესწავლა პრიმიტიული თემური წყობილებიდან ციფრულ ეპოქამდე;
2. **ეროვნული მემკვიდრეობის აქტუალიზაცია:** ქართული სპორტული ტრადიციების კვლევა მსოფლიო ისტორიის კონტექსტში;
3. **იდეოლოგიური ანალიზი:** ოლიმპიზმის იდეოლოგიის, პრინციპებისა და მისი გავლენის გაანალიზება მსოფლიო სპორტის განვითარებაზე და საერთაშორისო ურთიერთობებზე;
4. **სოციო-კულტურული დიაგნოსტიკა:** ფიზიკური აღზრდის როლის გამოკვეთა საგანმანათლებლო სისტემებსა და ცხოვრების წესის ჩამოყალიბებაში;

ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის უმაღლეს სასწავლებლებში აღნიშნული დისციპლინა წარმოადგენს **სავალდებულო მაპროფილებელ საგანს**. იგი ინტეგრირებულია ოთხ ძირითად საგანმანათლებლო ციკლში:

- საზოგადოებრივ-ჰუმანიტარული;
- თეორიულ-მეთოდოლოგიური;
- სამედიცინო-ბიოლოგიური;
- სპორტულ-პედაგოგიური.

ეს მრავალმხრივი მიდგომა უზრუნველყოფს ისეთი პროფესიონალის მომზადებას, რომელიც სპორტს აღიქვამს არა მხოლოდ როგორც ფიზიკურ აქტივობას, არამედ როგორც კაცობრიობის კულტურული განვითარების უმნიშვნელოვანეს არტერიას.

1.4. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის პერიო- დიზაცია

ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის ისტორიის შესწავლა ეფუძნება ზოგად ისტორიულ პერიოდიზაციას. ადამიანის საზოგადოებრივი განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის არსი, მიზანი და ფორმები მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა. ამ საფუძველზე გამოირჩევა ოთხი ძირითადი ისტორიული პერიოდი:

I პერიოდი –

ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარების საწყისი ეტაპი (ძველი დრო – პრიმიტიული საზოგადოება)

- ამ პერიოდში ფიზიკური საქმიანობა დაკავშირებული იყო ადამიანთა ყოველდღიურ არსებობასთან – შრომასთან, ნადირობასთან, თავდაცვისა და გადარჩენის საჭიროებებთან. პრიმიტიული ადამიანი მეტ დროს ატარებდა მოძრაობაში (სირბილი, ხტომა, ცოცვა, ქვის სროლა, თავშესაფრის მშენებლობა), რომელიც საჭირო იყო ყოველდღიური არსებობისთვის.
- ფორმალური ვარჯიშები და თამაშები ჯერ არ არსებობდა; მოძრაობითი უნარების განვითარება ბუნებრივად ხდებოდა საქმიანობის პროცესში.
- ფიზიკური მომზადება ემსახურებოდა სიცოცხლის შენარჩუნებას და შთამომავლობის დაცვას.

II პერიოდი –

ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის ჩამოყალიბება ორგანიზებული ფორმით (ძველი ცივილიზაციები: ეგვიპტე, ჩინეთი, ინდოეთი, საბერძნეთი, რომი)

- ამ ეპოქაში ფიზიკური ვარჯიშები და თამაშები გადადის მიზანმიმართულ, ორგანიზებულ ფორმაში.
- სპორტული კულტურის განვითარებაში განსაკუთრებული როლი შეასრულეს ძველმა ბერძნებმა, რომლებმაც შექმნეს ოლიმპიური თამაშების ტრადიცია.
- ფიზიკური აღზრდა განიხილებოდა როგორც პიროვნების ჰარმონიული განვითარების აუცილებელი ნაწილი.

III პერიოდი –

ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის ფეოდალური და ადრეული კაპიტალისტური პერიოდი (საშუალო საუკუნეები – მე–XVIII საუკუნე)

- ევროპაში ფიზიკური აქტივობა დიდწილად დამოკიდებული იყო სოციალურ ფენებზე: არისტოკრატისთვის დამახასიათებელი იყო ცხენოსნობა, იარაღის ფლობა და ტურნირები; გლეხობაში კი შრომასთან დაკავშირებული ფიზიკური აქტივობა.
- ქრისტიანულმა მსოფლმხედველობამ ნაწილობრივ შეამცირა სხეულის კულტის მნიშვნელობა, თუმცა გარკვეული ფორმით ფიზიკური ვარჯიში მაინც შენარჩუნდა (მაგ. რაინდული აღზრდა, საბრძოლო სწავლება).

IV პერიოდი –

თანამედროვე სპორტის ფორმირება და ოლიმპიური მოძრაობის აღორძინება (XIX საუკუნე – დღემდე)

- XIX საუკუნიდან ფიზიკური აღზრდა შედის განათლების სისტემაში როგორც პედაგოგიური დისციპლინა.
- ყალიბდება სპორტული ორგანიზაციები, ასოციაციები და საერთაშორისო ფედერაციები.
- 1896 წელს აღდგა ოლიმპიური თამაშები, რამაც საფუძველი დაუდო თანამედროვე ოლიმპიურ მოძრაობას.
- სპორტი გარდაიქმნა გლობალურ სოციალურ და ეკონომიკურ ფენომენად, კულტურის, ჯანმრთელობისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის მნიშვნელოვან ნაწილად.

1.5. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის მეთოდოლოგიური საფუძვლები და წყაროები

აღნიშნული დისციპლინის შესწავლის მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის განხილვა, როგორც ადამიანის მთლიანი კულტურის განვითარების შემადგენელი ნაწილისა. დისციპლინა ეფუძნება ისტორიულ და პედაგოგიურ მეცნიერებათა სინთეზს, აგრეთვე იმ მდიდარ პრაქტიკულ გამოცდილებას, რომელიც დაგროვდა როგორც საქართველოში, ისე საერთაშორისო საგანმანათლებლო სივრცეში. მისი მეთოდოლოგიური ჩარჩო შესაძლებელს ხდის, საზოგადოების განვითარების ისტორიულ კონტექსტში გამოვლინდეს სპორტის ზოგადი კანონზომიერებები, სპეციფიკური მახასიათებლები და თეორიისა და პრაქტიკის მჭიდრო ურთიერთკავშირი.

1.5.1. სოციალურ-პედაგოგიური მიდგომა

ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის ისტორიის კვლევაში **სოციალურ-პედაგოგიური მიდგომა** ერთ-ერთი წამყვანი მეთოდოლოგიური ორიენტირია. ვინაიდან თანამედროვე სპორტი და ოლიმპიზმი თავისი ბუნებით პედაგოგიური ხასიათისაა, ეს მიდგომა საშუალებას გვაძლევს სიღრმისეულად შევისწავლოთ სპორტულ საქმიანობასა და სოციალურ გარემოს შორის არსებული დინამიკური კავშირი.

ამ ხედვის ფესვები ანტიკური ხანიდან მოდის:

- **პლატონი და არისტოტელე** ხაზს უსვამდნენ ფიზიკური აღზრდის სოციალურ მნიშვნელობას ახალგაზრდობის ფორმირების პროცესში.
- **აღორძინების ეპოქის ჰუმანისტებმა** განავითარეს ეს იდეები და საფუძველი ჩაუყარეს თანამედროვე პიროვნებაზე ორიენტირებული განათლების პრინციპებს.

XX საუკუნის 80-იანი წლებიდან მეცნიერებმა დაიწყეს სპორტული ორგანიზაციებისა და ოლიმპიური მოძრაობის კვლევა ინტეგრირებული სოციო-პედაგოგიური მეთოდოლოგიით. კვლევის ობიექტად იქცა:

1. სპორტული აქტივობების ღირებულებითი (აქსიოლოგიური) საფუძვლები;
2. საერთაშორისო სპორტული ურთიერთობების დინამიკა;
3. ოლიმპიური მოძრაობის ჰუმანისტური ასპექტები.

1.5.2. კვლევის ინტეგრალური პრინციპები

თანამედროვე კვლევა არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ სოციალურ-კლასობრივი მახასიათებლებით. იგი უნდა მოიცავდეს:

- კულტურულ კონტექსტსა და ტრადიციებს;
- მორალურ კლიმატსა და ეროვნულ ცნობიერებას;
- იმ პიროვნებების წვლილს, რომლებიც ამ იდეების მატარებლები არიან.

1.5.3. კვლევის წყაროები

სახელმძღვანელოზე მუშაობისას გამოყენებულ იქნა წყაროთმცოდნეობითი ბაზის ფართო სპექტრი:

1. **წერილობითი წყაროები:** სახელმწიფო და საზოგადო მოღვაწეების, მეცნიერების, მწერლებისა და პოეტების ნაშრომები.
2. **ლიტერატურული კლასიკა:** ჰომეროსის, პინდარეს, ჰეროდოტეს, შოთა რუსთაველისა და ილია ჭავჭავაძის ტექსტები, რომლებიც უნიკალურ ინფორმაციას გვაწვდიან ეპოქის სპორტულ ყოფაზე.
3. **საარქივო მასალები:** საქართველოს სპორტის სამინისტროსა და ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის არქივები, დოკუმენტური მასალები და სამეცნიერო ჟურნალები.
4. **ვიზუალური და მატერიალური წყაროები:** კინომატეანე, ფოტოარქივები და სახვითი ხელოვნების ნიმუშები (ვაზოწერა, ქანდაკება, ფერწერა), რომლებიც ასახავენ სპორტული ცხოვრების კულტურულ რეპრეზენტაციას.

მეთოდოლოგიური მიდგომის სწორად შერჩევა უზრუნველყოფს ისტორიის, როგორც ცოცხალი პროცესის, გააზრებას, სადაც წარსული გამოცდილება ხდება თანამედროვეობისა და მომავლის დაგეგმვის საფუძველი.

სახელმძღვანელოს ფორმირებაში დიდი დახმარება გაგვიწია საერთაშორისო და ქართველი მკვლევრების შრომებმა, რომლებიც აქტიურად მუშაობდნენ და მუშაობენ ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის კვლევის სფეროში. ჩამონათვალი მოიცავს როგორც კლასიკად ქცეულ მათგანს, ისე თანამედროვე ავტორებსაც. მათ შორისაა:

- ამერიკელი მეცნიერები – მარკ დაირსონი, ალენ გუტმანი და დავიდ ვალეჩინსკი;
- ბრიტანელები – რიჩარდ ჰოლტი, იულს ბოიკოფი და ჯიმ პერი;
- უნგრელები – გიორგ კუნი და იოჟეფ კოტოში;
- ბულგარელი – ივანა პეტროვა;

- უკრაინელები – ვლადიმერ პლატონოვი და იური გუსკოვი;
- ბელორუსი – კონსტანტინე კულინკოვიჩი;
- რუსი მეცნიერები – ვლადიმერ სტოლბოვი, სერგეი კომაროვი;
- ქართველი მეცნიერები – მიხეილ გორგოძე, ვასილ ელაშვილი, ავთანდილ ციხაძე და სხვები.

1.6. სასწავლო მუშაობის ფორმატი

სასწავლო პროცესი ხორციელდება მრავალფეროვანი ფორმებით, რომლებიც უზრუნველყოფს როგორც თეორიული ცოდნის მიღებას, ისე პრაქტიკული უნარების განვითარებას, მათ შორისაა: ლექციები, სემინარული მეცადინეობები, ინდივიდუალური და ჯგუფური კონსულტაციები, დამოუკიდებელი მუშაობა (რეფერატები, კვლევითი დავალებები, პრეზენტაციები):

1.6.1. ლექცია

ლექცია წარმოადგენს სასწავლო პროცესის ფუნდამენტურ ფორმას და კურსის თეორიულ საფუძველს. მისი მიზანია:

- სტუდენტებისთვის სისტემური თეორიული ბაზის შექმნა;
- ძირითადი ცნებების, ქრონოლოგიის, ისტორიული წყაროების, სპორტისა და ოლიმპიზმის განვითარების ეტაპების გააზრება;
- შემდგომი სემინარებისა და დამოუკიდებელი მუშაობისთვის მიმართულების მიცემა.

ლექცია არ შემოიფარგლება მხოლოდ ფაქტოლოგიური მასალის გადმოცემით. მასში ხაზგასმულია ანალიტიკური აზროვნება, ისტორიული შედარებები, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების აღქმა.

1.6.2. სემინარული მეცადინეობები

სემინარი სწავლების ყველაზე აქტიური და შემოქმედებითი ფორმაა, რადგან სტუდენტებს აძლევს საშუალებას, დამოუკიდებლად გაიაზრონ და განავითარონ მიღებული ცოდნა.

სემინარული მეცადინეობების ძირითადი ამოცანებია:

- ლექციებიდან და ლიტერატურული წყაროებიდან მიღებული ცოდნის განმტკიცება და გაღრმავება.
- ინტერესის გაძლიერება ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიისადმი.

- პროფესიული მოტივაციის სტიმულირება – სპორტის მეცნიერების, პედაგოგიკისა და მენეჯმენტის მიმართულებით.
- ისტორიულ წყაროებთან, კვლევით მასალებთან და დოკუმენტებთან დამოუკიდებელი მუშაობის უნარების განვითარება.

სემინარების ორგანიზების ფორმები:

- ა) სამეცნიერო დისკუსია: წინასწარ განსაზღვრული გეგმის მიხედვით მიმდინარე აქტიური დიალოგი;
- ბ) მოხსენებები და განხილვა: სტუდენტთა პრეზენტაციები ჯგუფური ანალიზის თანხლებით.

1.6.3. დამოუკიდებელი მუშაობა

დამოუკიდებელი მუშაობა სწავლების საკვანძო კომპონენტია. მისი მიზანია კვლევითი ინტერესის გაღვივება, ცოდნის თვითსტრუქტურირება და კრიტიკული აზროვნების განვითარება.

დამოუკიდებელი სამუშაოს ძირითადი ფორმები:

- რეფერატისა და სამეცნიერო მოხსენების მომზადება: სტუდენტი სწავლობს პრობლემის ზუსტ ფორმულირებას, არგუმენტირებული ნარატივის შექმნასა და წყაროების კორექტულ გამოყენებას.
- სამეცნიერო სტატიებისა და პუბლიკაციების ანალიზი: გულისხმობს რეფერირებას, ძირითადი იდეების გამოყოფასა და საკუთარი პოზიციის არგუმენტირებულ წარმოჩენას.
- საგამოცდო საკითხების შესწავლა: უზრუნველყოფს სტუდენტის მზადყოფნას შუალედური კონტროლისა და საბოლოო შეფასებისათვის.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის დისციპლინა:

- აფართოებს სტუდენტის მსოფლმხედველობას;
- აყალიბებს ისტორიულ-კულტურულ თვითშეგნებას;
- აძლიერებს პროფესიულ მოტივაციას;
- უყალიბებს კვლევით, ანალიტიკურ და პრაქტიკულ უნარებს, რომლებიც აუცილებელია სპორტის სფეროში წარმატებული საქმიანობისთვის.

1.7. სახელმძღვანელოს სტრუქტურა და შინაარსი

სახელმძღვანელოს სტრუქტურა განსაზღვრულია იმ საგანმანათლებლო ამოცანებით, რომლებიც დგას უმაღლესი სპორტული განათლების სისტემის წინაშე და უკავშირდება ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის სწავლების არსებით საკითხებს.

სახელმძღვანელო შედგება შემდეგი ძირითადი კომპონენტებისაგან:

- ა) **შესავალი:** სადაც განმარტებულია დისციპლინის მიზნები, მნიშვნელობა და კვლევის საგანი;
- ბ) **ძირითადი ნაწილი:** მოიცავს თხუთმეტ თავს, რომლებიც თანმიმდევრულად ასახავს ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიული განვითარების ძირითად ეტაპებს;
- გ) **გამოყენებული ლიტერატურის სია** აერთიანებს როგორც კლასიკურ, ისე თანამედროვე სამეცნიერო წყაროებს.

სახელმძღვანელოს შინაარსის ფორმირებისას გამოყენებულია სტრუქტურული და მეთოდოლოგიური მიდგომები, რომლებიც სტუდენტებს საშუალებას აძლევს, ცოდნა მიიღონ კომპლექსურად, თანმიმდევრულად და აკადემიური სტანდარტების შესაბამისად. სტუდენტზე ორიენტირებული ორგანიზება მიზნად ისახავს ისტორიული მასალის ეფექტიან გააზრებასა და პრაქტიკულ-თეორიული ცოდნის ინტეგრაციას.

შინაარსობრივი მოდელის შემუშავებისას ყურადღება გამახვილდა შემდეგ პრიორიტეტებზე:

- ისტორიულ მოვლენებსა და განვითარების კანონზომიერებებზე დაფუძნებული, ოპტიმალური მოცულობის ცოდნის გადაცემა;
- სასწავლო მასალის სისტემური ათვისების უზრუნველყოფა, რაც მოიცავს როგორც ფაქტოლოგიურ, ისე ანალიტიკურ კომპონენტებს;
- სტუდენტებისთვის ისეთი პირობების შექმნა, რათა მათ შეძლონ ისტორიული პროცესების შეფასება თანამედროვე სპორტული მეცნიერების კონტექსტში.

1.8. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რას შეისწავლის ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია? რა არის მისი საგანი, მიზანი და ამოცანები?
2. რა წარმოადგენს ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის შესწავლის სამეცნიერო-თეორიულ და მეთოდოლოგიურ საფუძვლებს?
3. დაასახელეთ ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის ძირითადი წყაროები.
4. რა მნიშვნელობა აქვს ამ დისციპლინის შესწავლას სპორტის სფეროს სპეციალისტების მომზადების პროცესში?
5. დაასახელეთ ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორიის პერიოდიზაცია.
6. რა ფორმებით ხორციელდება სასწავლო პროცესი, რომლებიც უზრუნველყოფს როგორც თეორიული ცოდნის მიღებას, ისე პრაქტიკული უნარების განვითარებას.
7. რომელი წამყვანი მეთოდოლოგიური ორიენტირია ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის ისტორიის კვლევაში ერთ-ერთი წამყვანი?
8. რომელ ოთხ ძირითად საგანმანათლებლო ციკლშია ინტეგრირებული ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია?
9. დაასახელეთ დამოუკიდებელი სამუშაოს ძირითადი ფორმები და რა მიზანს ემსახურება ისინი.
10. სასწავლო პროცესი ხორციელდება მრავალფეროვანი ფორმებით, რომლებიც უზრუნველყოფს როგორც თეორიული ცოდნის მიღებას, ისე პრაქტიკული უნარების განვითარებას. დაასახელეთ მეცადინეობის რა ფორმებია ესენი.

თავი II. ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის

მსოფლიო ისტორია

ფიზიკური აღზრდის ისტორიული ფესვები ძველი ეპოქის იმ პერიოდიდან იღებს სათავეს როდესაც ადამიანის ფიზიკური და გონებრივი საქმიანობა მთლიანად მიმართული იყო არსებობისთვის საჭირო რესურსების მოპოვებაზე.

პალეოლითის ხანაში ადამიანის ძირითადი და სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი საქმიანობა ნადირობა იყო. მკაცრ ბუნებრივ გარემოში გადარჩენისათვის ბრძოლა, საბრძოლო იარაღების გარეშე, მოითხოვდა განსაკუთრებულ ფიზიკურ ძალას, ამტანობას, სისწრაფესა და გამბედაობას. ეს უნარები ადამიანებს თანდაყოლილი თამაშებით, იმიტაციური მოძრაობებითა და ყოველდღიური შრომითი საქმიანობით უვითარდებოდათ. ეს არ იყო ორგანიზებული "ფიზიკური აღზრდა", არამედ ცხოვრებისეული აუცილებლობა.

ცივილიზაციის განვითარებასთან ერთად, როდესაც ადამიანმა ისწავლა ცეცხლის გამოყენება და იარაღის დამზადება, არსებობისთვის ბრძოლის ფორმებიც შეიცვალა. საჭირო გახდა ახალი უნარ-ჩვევების დაუფლება. მიწათმოქმედებამ და მესაქონლეობამ ახალი ფიზიკური აქტივობები მოითხოვა. იარაღის დამზადების შემდეგ კი, სამხედრო დანიშნულების უნარების დახვეწა გახდა საჭირო. შრომითი პროცესიდან გამოყოფილმა ფიზიკურმა აქტივობებმა თანდათან მასობრივი თამაშების სახე მიიღო, რომლებშიც შეჯიბრებითი ელემენტები გამოიკვეთა.

თამაშებს ხშირად რელიგიური დატვირთვაც ჰქონდა. ისინი ტარდებოდა ღვთაებების პატივსაცემად, მოსავლის აღების დღესასწაულებზე, ან მნიშვნელოვანი მოვლენების აღსანიშნავად.

ძველ ეგვიპტეში, მესოპოტამიაში, სპარსეთში და სხვა იმპერიებში, ფიზიკური მომზადება ძირითადად მმართველი და სამხედრო ელიტის პრივილეგია იყო. ისინი ვარჯიშობდნენ, რათა ემართათ ქვეყანა, ეომათ და შეენარჩუნებინათ ძალაუფლება.

ფიზიკური აღზრდა და სპორტი, რომელიც თავდაპირველად გადარჩენის საშუალება იყო, დროთა განმავლობაში გახდა **სოციალური და პოლიტიკური იარაღი**, რომელიც მმართველი კლასის ხელში ძალაუფლების განმტკიცების საშუალება იყო.

2.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ძველ საბერძნეთში

ძველბერძნული ფიზიკური აღზრდა ჩამოყალიბებას იწყებს გვაროვნული წყობილების რღვევისა და კლასობრივი საზოგადოების წარმოშობის პირობებში

და თავის უმაღლეს განვითარებას აღწევს ძვ. წ. VIII–IV საუკუნეებში. აღნიშნული პერიოდი ხასიათდება ძველი საბერძნეთის სოციალურ-პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემების ინტენსიური ფორმირებით. ამ დროისთვის საბერძნეთი არ წარმოადგენდა ერთიან სახელმწიფოს, არამედ შედგებოდა დამოუკიდებელი ქალაქ-სახელმწიფოების – პოლისებისგან, რომელთაც გააჩნდათ საკუთარი პოლიტიკური მოწყობა, ეკონომიკური სტრუქტურა, კულტურული ტრადიციები და სამხედრო ორგანიზაცია. სწორედ ამ მრავალფეროვანი პოლისური სივრცის ფარგლებში ყალიბდებოდა აღზრდის სისტემებიც, მათ შორის ფიზიკური აღზრდის განსხვავებული მოდელები.

ძველი საბერძნეთის საზოგადოებრივი ცხოვრების, ღირებულებებისა და აღზრდის იდეალების შესასწავლად უმნიშვნელოვანეს წყაროს წარმოადგენს ჰომეროსის ეპიკური პოემები „ილიადა“ და „ოდისეა“, რომლებიც ასახავს ძვ. წ. XII–VII საუკუნეების საბერძნეთის ყოფასა და კულტურას. აღნიშნულ თხზულებებში მკაფიოდ იკვეთება ფიზიკური სრულყოფის მნიშვნელობა როგორც ინდივიდუალური ღირსების, ასევე საზოგადოებრივი სტატუსის განმსაზღვრელი ფაქტორი.

ჰომეროსის გმირები თავიანთ ძალას, გამძლეობასა და ოსტატობას არა მხოლოდ ომში, არამედ სხვადასხვა სპორტულ და ასპარეზოებით აქტიულობაშიც ამჟღავნებდნენ. პოემებში აღწერილია ფიზიკური ვარჯიშის მრავალფეროვანი სახეობები: ჭიდაობა, კრივი, სირბილი, შუბისა და ბადროს ტყორცნა, ეტლებით რბოლა და სხვა. ამგვარი ვარჯიშები მჭიდროდ იყო დაკავშირებული სამხედრო მომზადებასთან და სამხედრო არისტოკრატის ჩამოყალიბებასა და გაძლიერებას ემსახურებოდა. ფიზიკური ძალა და გამბედაობა აღიქმებოდა როგორც გმირობის, ღირსებისა და მოქალაქეო-ბრივი იდეალის აუცილებელი კომპონენტი.

ძველი საბერძნეთის სოციალურ-პოლიტიკური წყობის ერთ-ერთ ძირითად მახასიათებელს წარმოადგენდა პოლისური სისტემა, რომელთა შორის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა სპარტასა და ათენს.

მიუხედავად იმისა, რომ ორივე პოლისი ფიზიკურ აღზრდას სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საკითხად მიიჩნევდა, მათ შორის არსებითი განსხვავებები არსებობდა. ათენური აღზრდის სისტემა ორიენტირებული იყო პიროვნების ჰარმონიულ განვითარებაზე და ეფუძნებოდა სხეულის, გონებისა და ზნეობის ერთიანობის იდეას. ათენში ფიზიკური აღზრდა განიხილებოდა როგორც ზოგადი განათლების შემადგენელი ნაწილი და მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ხელოვნებასა და ფილოსოფიასთან.

სპარტაში კი ფიზიკური აღზრდა მკაცრად სამხედრო ხასიათს ატარებდა და ემსახურებოდა სახელმწიფოს ინტერესებს. აქ აღზრდის სისტემა ეფუძნებოდა დისციპლინას, გამძლეობას, მორჩილებასა და საბრძოლო მზადყოფნას. ინდივიდუალური ინტერესები მთლიანად ექვემდებარებოდა კოლექტიურ მიზნებს, ხოლო ფიზიკური მომზადება წარმოადგენდა მოქალაქეობის უმთავრეს კრიტერიუმს.

ამრიგად, ძველბერძნული ფიზიკური აღზრდის სისტემა მრავალმხრივი და დიფერენცირებული ფენომენია, რომელიც ასახავს ანტიკური საზოგადოების სოციალურ სტრუქტურას, ღირებულებით სისტემასა და პოლიტიკური განვითარების თავისებურებებს. სწორედ ძველ საბერძნეთში ჩამოყალიბდა ის თეორიული და პრაქტიკული საფუძვლები, რომლებმაც მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის შემდგომ განვითარებაზე ევროპულ და მსოფლიო კულტურაში.

2.2. აღზრდა სპარტაში

სპარტა წარმოადგენდა კონსერვატიულ პოლისს, რომელიც ხასიათდებოდა ჩაკეტილი ნატურალური მეურნეობითა და მკაცრი სოციალური სტრუქტურით. მისი მოსახლეობა შედგებოდა თავისუფლად დაბადებული სპარტელებისგან, **პერიოიკებისგან** (ხელოსნები და მიწათმფლობელები) და **ჰელოტებისგან** (დამონებული მოსახლეობა). მუდმივი სამხედრო საფრთხისა და მონათა კონტროლის აუცილებლობის პირობებში სპარტელები მთლიანად სამხედრო ძალას ეყრდნობოდნენ, რის საფუძველზეც ჩამოაყალიბეს აღზრდის უნიკალური სახელმწიფოებრივი სისტემა – **აგოგე**.

სპარტის განათლების სისტემა მთლიანად მოქალაქე-მეომრის აღზრდაზე იყო ორიენტირებული. განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა ჯარისკაცის ფიზიკურ განვითარებასა და ისეთი ზნეობრივი თვისებების ჩამოყალიბებას, როგორიცაა ერთგულება, დისციპლინა, ამტანობა და გამძლეობა.

ბიჭების სიცოცხლე დაბადებისთანავე ექცეოდა სახელმწიფოს კონტროლის ქვეშ. პლუტარქეს მიხედვით, აღზრდის პროცესი ბავშვის დაბადებიდან იწყებოდა და მამის ნებაზე დამოკიდებული არ იყო. ახალშობილი მიჰყავდათ „ლესხაში“, ადგილას, სადაც უხუცესები ამოწმებდნენ მის ფიზიკურ მდგომარეობას. თუ ბავშვი ძლიერი და ჯანმრთელი აღმოჩნდებოდა, ოჯახს უბრუნებდნენ გამოსაკვებად, ხოლო სუსტი ან ფიზიკური ნაკლის მქონე ჩვილი აპოთეტებში - ტაიგეტის მთის მახლობლად მდებარე უფსკრულში აგდებდნენ. შვიდ წლამდე ბავშვი ოჯახში, ძიძის მეთვალყურეობის ქვეშ იზრდებოდა (ძიძა, როგორც წესი, მამაკაცი იყო). ამ პერიოდში ბავშვებს მკაცრი ცხოვრებისათვის

ამზადებდნენ: აჩვენებდნენ შიშის დაძლევის, ტკივილის ატანას, მოკრძალებულ კვებასა და ფიზიკურ გამაგრებას.

შვიდი წლის ასაკიდან სპარტელი ბიჭები სპეციალურ სახელმწიფოებრივ სამხედრო ბანაკებში იგზავნებოდნენ, სადაც გადარჩენისთვის ბრძოლას სწავლობდნენ. ვინც ამ მძიმე გამოცდებს ვერ უძლებდა, ხშირად იღუპებოდა. ბავშვები იძინებდნენ ჩალის საგებებზე, ხოლო მუდმივი ტანსაცმლის ტარების უფლება მხოლოდ თორმეტი წლიდან ენიჭებოდათ. ცნობილია შემთხვევები, როდესაც ისინი საგებებზე ჭინჭარს აფენდნენ, რათა სხეულის გაღიზიანებით მეტი სითბო შეენარჩუნებინათ. აღზრდის პროცესში შედიოდა ინტენსიური ფიზიკური ვარჯიშები, ხმლისა და შუბის ფლობა. კვებაზე ახალგაზრდებს თავად უნდა ეზრუნათ, ხშირად ქურდობის გზით.

ფიზიკური წვრთნა ორგანიზებული იყო ასაკობრივი თავისებურებებისა და სირთულის პრინციპით. აღსანიშნავია, რომ ვარჯიშებიდან გამორიცხული იყო მუშტებით ჩხუბი, რომელიც პროფესიონალი ათლეტების პრეროგატივად ითვლებოდა. ყოველდღიურ ვარჯიშებში შედიოდა სირბილი, ხტომა, ბრძოლა, ბადროსა და შუბის ტყორცნა, აგრეთვე ე.წ. პირიკული ცეკვები, რომლებიც სხეულის კოორდინაციასა და რიტმის გრძნობას ავითარებდა.

დაახლოებით 17 წლის ასაკში ახალგაზრდებს საბოლოო გამოცდა ელოდათ. არტემიდეს ტაძარში, რომელიც მაღალ მთაზე იყო აგებული, ტარდებოდა რიტუალი, რომლის დროსაც ყმაწვილებს სამსხვერპლო ქვის ზემოთ აბამდნენ და როზგავდნენ სველი ჯოხებით სისხლის გამოჩენამდე. თუ ახალგაზრდას ტკივილის გამოხატვა დასცდებოდა, დასჯა გრძელდებოდა და ხშირად ძლიერდებოდა კიდევ, ზოგჯერ გონების დაკარგვამდე ან სიკვდილამდე. ამგვარად ხდებოდა ფიზიკურად სუსტთა გამოვლენა და გამორიცხვა.

სპარტელ ახალგაზრდებს ყოველწლიურად უწყობდნენ შეჯიბრებებს შუბისა და დისკოს ტყორცნაში, სირბილში, ჭიდაობასა და ხტომებში, აგრეთვე სამხედრო თამაშებსა და ნადირობაში, სადაც მოწმდებოდა მათი ფიზიკური მზადყოფნა და ზნეობრივი სიმტკიცე. ოცდაათი წლის ასაკამდე ისინი ეფეებისა და შემდგომ მეომრების რანგში შედიოდნენ, მონაწილეობდნენ სამხედრო ლაშქრობებში და აგრძელებდნენ მუდმივ სამხედრო-ფიზიკურ ვარჯიშს. სპარტის ათლეტები მონაწილეობდნენ ოლიმპიურ და სხვა პანჰელენურ თამაშებში და ხშირად გამარჯვებასაც აღწევდნენ.

საბრძოლო ხელოვნებასთან ერთად სპარტელი ახალგაზრდები ეუფლებოდნენ წერა-კითხვას, სიმღერასა და მუსიკას. მათთვის დამახასიათებელი იყო მოკლე, ზუსტი და მკაფიო მეტყველება, რაც ლაკონურობის ცნებითაა ცნობილი. ამის ნათელ მაგალითს წარმოადგენს სპარტელთა პასუხები მტრის მუქარაზე.

როდესაც მაკედონიის მეფე ფილიპე II დაემუქრა მათ, სპარტელებმა ერთ სიტყვად უპასუხეს: „თუ“. სპარსეთის მეფე ქსერქსეს იარაღის ჩაბარების მოთხოვნაზე პასუხი იყო: „მოდით და წაიღეთ“, ხოლო მუქარაზე „ჩვენი ისრები მზეს დაგიბნელებენ“, მათ უპასუხეს: „მამინ ჩრდილში ვიბრძოლებთ“.

სპარტელები პირველები იყვნენ, ვინც საბრძოლო მიზნებისთვის მუსიკა და სიმღერა გამოიყენეს, როგორც რიტმისა და სწორი წყობის შენარჩუნების საშუალება.

სპარტა წარმოადგენდა ანტიკური სამყაროს ერთ-ერთ ყველაზე ძლიერ და ომზე ორიენტირებულ სახელმწიფოს. მისი ძირითადი ფასეულობები იყო სიმამაცე, თავგანწირვა, დისციპლინა და ღირსეული სიკვდილის იდეალი. ანტიკურ ავტორთა მიხედვით, სპარტელ მეომრებს არასოდეს შეუქცევიათ ზურგი მტრისთვის.

აღსანიშნავია, რომ სპარტაში ქალთა აღზრდასაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა. ქალი სპარტაში შედარებით თავისუფლებით სარგებლობდა და ხშირად მონაწილეობდა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. მამაკაცებისგან განსხვავებით, გოგონები ოჯახში იზრდებოდნენ, თუმცა აქტიურად მონაწილეობდნენ ფიზიკურ ვარჯიშებში, რაც განიხილებოდა როგორც ძლიერი და ჯანმრთელი თაობის აღზრდის აუცილებელი წინაპირობა.

2.3. აღზრდა ათენში

ათენში აღზრდის მიზანი მხოლოდ სამხედრო მზადყოფნის უზრუნველყოფა არ ყოფილა. იგი გულისხმობდა განათლებული, გონებრივად, ესთეტიკურად და ზნეობრივად სრულყოფილი მოქალაქის ჩამოყალიბებას, რომელიც შეძლებდა აქტიურ მონაწილეობას პოლისის საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ამდენად, ათენური განათლების სისტემა ეფუძნებოდა პიროვნების ჰარმონიული განვითარების იდეას და მნიშვნელობას ანიჭებდა სხეულის, გონებისა და ზნეობის ერთიანობას.

სპარტისგან განსხვავებით, სადაც სახელმწიფოს მკაცრი კონტროლი ვრცელდებოდა ახალშობილთა სიცოცხლეზე და ფიზიკურად სუსტ ბავშვებს ხშირად სიცოცხლეს უსწრაფებდნენ, ათენში მსგავსი პრაქტიკა სავალდებულო არ იყო. ბავშვის ბედი, როგორც წესი, ოჯახის გადაწყვეტილებაზე იყო დამოკიდებული, რაც ასახავდა ათენური საზოგადოების უფრო ჰუმანისტურ და ლიბერალურ მიდგომას აღზრდის საკითხებში.

შვიდ წლამდე ათენელი ბავშვები ოჯახურ გარემოში იზრდებოდნენ. შემდგომ, დაახლოებით თექვსმეტ წლამდე, ისინი სწავლობდნენ კერძო სკოლებში, რომლებიც რამდენიმე ტიპად იყოფოდა: გრამატიკულ სკოლებში

ბავშვები ეუფლებოდნენ წერა-კითხვას, ლიტერატურას და ელემენტარულ არითმეტიკას; მუზიკალურ სკოლებში სწავლობდნენ მუსიკას, სიმღერას და პოეზიას, რაც ითვლებოდა ხასიათისა და ესთეტიკური გემოვნების ჩამოყალიბების მნიშვნელოვან საშუალებად; ხოლო გიმნასტიკურ სკოლებში, პალესტრებში, ეწეოდნენ მრავალფეროვან ფიზიკურ ვარჯიშებს, რომლებიც მიმართული იყო სხეულის გამაგრებისა და მოძრაობითი უნარების განვითარებაზე.

დაახლოებით თექვსმეტი-თვრამეტი წლის ასაკში ჭაბუკები აგრძელებდნენ სწავლას გიმნაზიებში, სადაც ფიზიკური აღზრდა უფრო ინტენსიურ და სისტემურ ხასიათს იძენდა. ამავე პერიოდში ისინი ეუფლებოდნენ ფილოსოფიის, პოლიტიკის, რიტორიკისა და ლიტერატურის საფუძვლებს. გიმნაზიები წარმოადგენდა არა მხოლოდ ვარჯიშის ადგილს, არამედ ინტელექტუალური დისკუსიებისა და საზოგადოებრივი აზრის ფორმირების სივრცეს.

ათენელი გოგონები, როგორც წესი, შინაურ აღზრდას იღებდნენ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში შეხლდნენ მონაწილეობდნენ.

აღზრდის დასკვნით საფეხურს წარმოადგენდა – **ეფებია**, ორწლიანი სახელმწიფოებრივი სამხედრო ორგანიზაცია, სადაც ჭაბუკები გადიოდნენ მიზანმიმართულ სამხედრო და ფიზიკურ მომზადებას, ეუფლებოდნენ იარაღის გამოყენებასა და პოლისის დაცვის საფუძვლებს. ეფები ამავდროულად მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობისა და დისციპლინის მნიშვნელობას ეცნობოდნენ. ეფებიის დასრულების შემდეგ ათენელები დამოუკიდებლად ზრუნავდნენ ფიზიკური ფორმის შენარჩუნებაზე, სტუმრობდნენ პალესტრებსა და გიმნაზიებს და მონაწილეობდნენ სხვადასხვა შეჯიბრებაში.

სხვა ბერძნულ პოლისებში აღზრდის სისტემები, ძირითადი პრინციპებით, მსგავსად იყო აგებული, თუმცა მათი ხასიათი ადგილობრივი სოციალური და პოლიტიკური პირობების მიხედვით იცვლებოდა. მიუხედავად განსხვავებებისა, ფიზიკური აღზრდის მთავარი მიზანი თითქმის ყველგან მოქალაქე-მეომრის მომზადება იყო. ძველი ბერძნები ფიზიკური აღზრდის პროცესს **გიმნასტიკას** უწოდებდნენ, რომელიც სამ ძირითად ნაწილად იყოფოდა:

1. პალესტრიკა - მოიცავდა ვარჯიშებს ყოვლისმომცველი ფიზიკური მომზადებისთვის. მისი საფუძველი იყო ხუთჭიდი - პენტატლონი, რომელიც შედგებოდა შემდეგი სახეობებისგან (სირბილი ერთ სტადიაზე, სიგრძეზე ხტომა, ბადროს ტყორცნა, შუბის ტყორცნა და ჭიდაობა).

პალესტრიკაში ასევე შედიოდა სირბილი ორ სტადიაზე და გრძელ დისტანციებზე, სირბილი აღჭურვილობით, პანკრატიონი (მუშტით ბრძოლისა და ჭიდაობის კომბინაცია), ფარიკაობა, მშვილდოსნობა, ცხენოსნობა, ეტლებით

რბოლა და ცურვა. აღნიშნული ვარჯიშები ავითარებდა ძალას, გამძლეობას, სისწრაფესა და კოორდინაციას.

2. ორხესტრიკა - მოიცავდა რიტუალურ ვარჯიშებსა და ცეკვებს, რომლებიც მიმართული იყო პლასტიკურობის, მოხდენილობისა და სხეულის ჰარმონიული მოძრაობების განვითარებაზე. ორხესტრიკა ხელს უწყობდა ტანადობის, ესთეტიკური იერისა და მოძრაობის კულტურის ჩამოყალიბებას, რაც თავისუფლად დაბადებული ბერძნის სოციალური იდენტობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნიშნად მიიჩნეოდა.

3. თამაშები - ძირითადად მოძრავი ხასიათის აქტივობები, რომლებიც გამოიყენებოდა ბავშვებთან მეცადინეობისას, თუმცა პოპულარული იყო მოზრდილებშიც. გავრცელებული იყო თამაშები ბურთით, ჯოხითა და რგოლით, ძალისმიერი თამაშები გადაწევა-გადმოწევით, პარტნიორის წინააღმდეგობის გადალახვაზე, წონასწორობის შენარჩუნებაზე, აგრეთვე საქანელებით თამაში. თამაშები ასრულებდა როგორც ფიზიკური, ისე სოციალური უნარების განვითარების ფუნქციას.

2.4. აგონისტიკა და ოლიმპიური თამაშები

ფიზიკური აღზრდის ერთ-ერთი ამოცანა იყო საშეჯიბრო უნარების (ძალა, სისწრაფე, გამძლეობა) დანერგვა. შეჯიბრებათა მოწესრიგებულ სისტემას ძველი ბერძნები **აგონისტიკას** უწოდებდნენ, რომელიც იყოფოდა **აგონებად** (შეჯიბრებები) და **მუსიკალურ შეჯიბრებებად**.

აგონები ეწყობოდა ყოველწლიურად ყველა ბერძნულ პოლისში. ისინი იყო ნებისმიერი დღესასწაულის სავალდებულო ნაწილი და ტარდებოდა მაყურებლების თანდასწრებით. ზოგიერთმა აგონმა გადალახა ადგილობრივი მნიშვნელობა და **საერთო-ბერძნული სტატუსი** შეიძინა. ძველი ბერძნები აგონებს თავიანთ ღმერთებს უძღვნიდნენ. მაგალითად, ზღვების ღმერთის, პოსეიდონის პატივსაცემად ეწყობოდა **ისტმისური თამაშები**; ხელოვნების მფარველის, აპოლონის პატივსაცემად **პითიური თამაშები**; ქალღმერთ ათენა პალადას კი ეძღვნებოდა **პანათენური თამაშები**.

ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო აგონები მთავარი ღმერთის – **ოლიმპიელი ზევსის** პატივსაცემად. ისინი ტარდებოდა ოლიმპიის ადგილას, კრონოსის მთის ძირას, მდინარე ალფეისის ველზე. იქ აღმართული იყო ზევსის ტაძარი მისი განთქმული ქანდაკებით, შესრულებული მოქანდაკე ფიდიასის მიერ (მსოფლიოს ერთ-ერთი საოცრება), ზევსის მეუღლის, ჰერას სალოცავი, მრავალრიცხოვანი საკურთხევლები და საგანძურები, სადაც ინახებოდა ოლიმპიელი ღმერთებისთვის შეწირული შესაწირავები. ტაძრის გარშემო განლაგებული იყო

სპორტული ნაგებობების მთელი კომპლექსი - პალესტრა, გიმნაზია, სტადიონი, იპოდრომი, აბანოები, სასტუმრო და დამხმარე ნაგებობები.

ოლიმპიაში ოთხ წელიწადში ერთხელ იკრიბებოდნენ საუკეთესო ათლეტები ყველა ბერძნული პოლისიდან, რათა მონაწილეობა მიეღოთ ზევსისადმი მიძღვნილ აგონებში. ოთხწლიანი ციკლით - **ოლიმპადით** - ძველი ბერძნები წელთაღრიცხვასაც კი აწარმოებდნენ. პირველი თამაშები ჩატარდა - ძვ. წ. 776 წელს. ეს თარიღი მთელ მსოფლიოშია მიღებული, რადგან სწორედ ამ წლიდანაა შესაძლებელი თამაშებში გამარჯვებულების ვინაობის დადგენა. პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი კი იყო მზარეული **კოროიბოსი** ქალაქ-პოლის ათენიდან, რომლის სახელიც მარმარილოს სვეტზე აღმოაჩინეს.

პირველ ოლიმპიურ თამაშებზე ასპარეზობა მხოლოდ ერთ სახეობაში - ერთ სტადიაზე სირბილში იმართებოდა. სირბილის ეს სახეობა თითქმის ნახევარი საუკუნის განმავლობაში (13 თამაში) ერთადერთი შეჯიბრება იყო ბერძენთა ზეიმზე. მეთოთხმეტე ოლიმპიურ თამაშებზე (ჩვ.წ.აღ-მდე 724 წელი) პროგრამაში შევიდა რბენა ორ სტადიაზე, მე-15 თამაშებიდან კი გრძელ დისტანციაზე, ჯერ 8, შემდეგ 10, 12 და 14 სტადიაზე.

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 708 წლის ოლიმპიური თამაშების პროგრამა შეივსო **პენტატლონით**, რომელშიც ხტომა, სირბილი, ბადრო, შუბი და ჭიდაობა შედიოდა. 688 წლის თამაშების პროგრამაში შევიდა შეჯიბრება **კრივში**, 680 წლიდან კი - **ეტლებით რბოლაში**. ჩვენს წელთაღრიცხვამდე VII საუკუნის შუა პერიოდიდან (648 წ.) ოლიმპიური თამაშების პროგრამაში შედის **პანკრატიონი** (ჭიდაობისა და კრივის ნაერთი). 396 წლიდან, 96-ე თამაშებიდან, ოლიმპიადის პროგრამაში შეიტანეს **მესაყვირეთა და მაცნეთა რბენა**. ამის შემდეგ ოლიმპიური თამაშების პროგრამისთვის სპორტის სხვა სახის დამატების შესახებ არანაირი ცნობა არ მოიპოვება.

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 444 წელს, 84-ე თამაშებიდან მოყოლებული, ოლიმპიური თამაშების განუყოფელი ნაწილი გახდა ხელოვნებისა და რიტორიკის კონკურსები. ბერძნები დიდად არ მიჯნავდნენ ერთმანეთისგან ხელოვნებაში თუ სპორტში დაოსტატება - დახელოვნებას, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ბერძნული კულტურა სპორტულ და ინტელექტუალურ სრულყოფას ერთიან იდეალად აღიქვამდა. ოლიმპიაში თავს იყრიდნენ ეპოქის უდიდესი მოაზროვნეები: სოკრატე, პლატონი, არისტოტელე, პითაგორა, ჰეროდოტე და სხვ. 84-ე თამაშებზე წაიკითხა ჰეროდოტემ თავისი ისტორიის ნაწილები, რისთვისაც პირველობის გვირგვინი დაიმსახურა.

ოლიმპიადაზე მონაწილეობის უფლება ჰქონდათ მხოლოდ თავისუფლად დაბადებულ ბერძნებს. მონები, ბარბაროსები და ქალები თამაშებზე არ დაიშვებოდნენ.

თითოეულ ათლეტს თამაშებამდე დიდი ხნით ადრე უნდა დაეწყო ვარჯიში, ხოლო გახსნამდე ერთი თვით ადრე ჩასულიყო ოლიმპიაში და დაეხვეწა თავისი ოსტატობა. მათ მომზადებას ხელმძღვანელობდნენ ელანოდიკები - მსაჯები. ისინი ამოწმებდნენ ათლეტებს, ირჩევდნენ ყველაზე ღირსეულებს, აკომპლექტებდნენ მონაწილეთა ჯგუფებს.

ოლიმპიური თამაშების მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის განმავლობაში შეჯიბრებათა პროგრამა არაერთხელ შეიცვალა. პირველ ოლიმპიადებზე ათლეტები მხოლოდ სირბილში ეჯიბრებოდნენ, მოგვიანებით პროგრამაში სხვა ვარჯიშებიც ჩართეს. თამაშების უდიდესი აყვავების პერიოდში პროგრამის საფუძველს პენტატლონი შეადგენდა. პირველ ვარჯიშს ასრულებდა ყველა მონაწილე, შემდეგ კი წაგებულები გამოეთიშებოდნენ შემდგომ შეჯიბრებას. ფინალური სახეობა იყო მოჭიდავეთა ორთაბრძოლა, რომელთაგან ერთ-ერთი ხდებოდა გამარჯვებული.

ოლიმპიური თამაშების გამარჯვებული წმინდა ზეთისხილის გვირგვინით ჯილდოვდებოდა. მას დიდი პატივი ელოდა როგორც თავად ოლიმპიაში, ისე მშობლიურ პოლისში. სამეზის გამარჯვებულის პატივსაცემად ოლიმპიაში მისი ქანდაკება იდგმებოდა.

ძველ საბერძნეთში ოლიმპიური თამაშების ისტორია 1170 წელს ითვლის. ამ დროის განმავლობაში 293 თამაში ჩატარდა (უკანასკნელი გაიმართა 393 წელს). არ დაფიქსირებულა შეჯიბრებების ჩაშლის ან გაუქმების შემთხვევა, რაც თამაშების უზარმაზარ საზოგადოებრივ მნიშვნელობაზე მეტყველებს. ისინი არ იყო უბრალოდ საკულტო რიტუალი, თუმცა წარმართულ ღვთაებას ეძღვნებოდა. ეს იყო საბერძნეთის პოლისების სამხედრო და არისტოკრატიული ელიტის ფიზიკური მომზადების დათვალიერება, დემონსტრირება.

თამაშების ჩატარების დროისთვის (ხუთი დღე გრძელდებოდა) წმინდა ზავი ცხადდებოდა, ანუ ყველა ომი წყდებოდა. თამაშებზე იკრიბებოდნენ ელინთა საუკეთესო წარმომადგენლები, თამაშების დროს იდებოდა პოლიტიკური კავშირები, სავაჭრო გარიგებები, დემონსტრირდებოდა კულტურული მიღწევები.

ძველ ოლიმპიადებს ჰყავდა თავისი გმირები, ადამიანები, რომლებმაც რამდენჯერმე მოიპოვეს უმაღლესი ჯილდოები. ათლეტებს შორის ყველაზე დიდ წარმატებას მიაღწია კუნძულ როდოსის მკვიდრმა ლეონიდემ, რომელმაც

თორმეტი უმაღლესი ჯილდო ოთხ ოლიმპიადაზე მოიპოვა ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 164-152 წლებში. აღსანიშნავია, რომ ეს რეკორდული მაჩვენებელი 2160 წლის შემდეგ იქნა გაუმჯობესებული, როდესაც 2008 წლის პეკინის ოლიმპიურ თამაშებზე ამერიკელმა მოცურავემ - მაიკლ პელპსმა მე-13 ოქრო მედალი მოიგო. ლეონიდეს შემდეგ ასახელებენ კროტონელ **ასტილოსს** და ათლეტს კრანფადადან, **ჰერმოგენეს**. მათ რვა-რვა უმაღლესი ჯილდო მოიპოვეს: პირველმა 488-476 წლებში, ხოლო მეორემ 80-64 წლებში (ჩვენს წელთაღრიცხვამდე). მილონის დარად ექვსი გვირგვინის მფლობელი იყო **ქიონისე** ლაკონიიდან, რომელმაც იმარჯვა 664-656 წლების ოლიმპიურ თამაშებზე. სპარტელმა **ჰიპოსფენემ** ჭიდაობაში ხუთჯერ გაიმარჯვა 624-656 წლებში ჩვენს წელთაღრიცხვამდე.

უნდა აღინიშნოს ერთი საოჯახო დინასტიის შესახებაც. კუნძულ როდოსის მკვიდრმა **დიაგორემ**, მისმა შვილებმა და შემდეგ შვილიშვილებმა, თითქმის ოთხმოცი წელი იასპარეხეს ოლიმპიადებზე და ოც თამაშში მიიღეს მონაწილეობა. საერთო ჯამში, ამ დინასტიის წარმომადგენლებმა თავიანთ მზიურ კუნძულს ცხრა უმაღლესი ჯილდო მოუპოვეს.

ოლიმპიონიკების უდიდეს პატივისცემაზე მოგვითხრობს ლეგენდა. ბერძენმა ქალმა, **კალიფატერიამ**, მოისურვა, საკუთარი თვალით ენახა შვილის ფინალური ორთაბრძოლა კრივში. მან კაცურად შეიჭრა თმა, მოიცვა მწვრთნელის მოსასხამი და შეიპარა სტადიონზე. როდესაც მისი ვაჟი გამარჯვებულად გამოაცხადეს, ქალი გაიქცა შვილისკენ მისალოცად, მაგრამ მოულოდნელად მოსასხამი ჩამოუვარდა და მისი ვინაობა გამომჟღავნდა. მიუხედავად იმისა, რომ ქალს გარდაუვალი სიკვდილი ელოდა, მას აპატიეს, რადგან ის იყო ჩემპიონის დედა და ოლიმპიური ჩემპიონის ცოლი. ამ ამბის შემდეგ ოლიმპიურ თამაშებზე როგორც მონაწილეები, ისე მწვრთნელები და მსაჯები აბსოლუტურად შიშვლები იყვნენ.

როგორც ჩანს, ყველა უდიდეს წამოწყებას აქვს დასასრული და ეს ოლიმპიურ თამაშებსაც შეეხო. რომის იმპერატორ გრაციანეს გარდაცვალების შემდეგ, მის ადგილს წარმოშობით ესპანელი **თეოდოსიუს I** იკავებს, რომელიც რომის იმპერიის ერთპიროვნული მმართველი ხდება. მან საბოლოოდ განამტკიცა მართლმადიდებლური ქრისტიანობის ბატონობა, დაანგრია ტაძრები, დაწვა ალექსანდრიის ბიბლიოთეკა და ჩვენი წელთაღრიცხვის 394 წელს აკრძალა ოლიმპიური თამაშები, როგორც წარმართული დღესასწაული.

ოლიმპიას სხვა მრავალი უბედურებაც დაატყდა თავს. 395 წელს მდინარე ალფეოსის ნაპირზე სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში შეებნენ ერთმანეთს ბიზანტიელები და გოთები, რის შედეგადაც დაიწერა ოლიმპიის სპორტული

ნაგებობები და სხვა ობიექტები. 426 წელს იმპერატორ თეოდოსიუს II-ის ბრძანებით საბოლოოდ განადგურდა წარმართულ ტაძართა ნანგრევები, მათ შორის ზევსის ტაძრის ნარჩენები. ფიდიასის უკვდავი ქმნილება, ზევსის ქანდაკება კი, რომელიც სამყაროს ერთ-ერთ საოცრებადაა მიჩნეული, კონსტანტინოპოლში გადაიტანეს. ოლიმპიის საბოლოო განადგურებას წერტილი დაუსვა დამანგრეველმა მიწისძვრამ და უდიდესმა წყალდიდობამ.

2.5. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რომელი წლიდან იღებს სათავეს ანტიკური ოლიმპიური თამაშები?
2. რომელი ქვეყანაა ანტიკური ხანის ოლიმპიური თამაშების ორგანიზატორი?
3. სულ რამდენჯერ ჩატარდა ძველბერძნული ოლიმპიური თამაშები?
4. რა ერქვა ოლიმპიადის გამარჯვებულს?
5. რომელი ოლიმპიური თამაშებდან ტარდებოდა კონკურსები ხელოვნებაში?
6. სპორტის რომელ სახეობაში გაიმარჯვა პირველი ანტიკური ოლიმპიური თამაშების ოლიმპიონიკმა?
7. ვინ იყო ძველბერძნული ოლიმპიური თამაშების ყველაზე ტიტულოვანი სპორტსმენი და რამდენჯერ გაიმარჯვა?
8. ვინ მოიპოვა ძველბერძნული ოლიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონის ტიტული?
9. როდის იქნა აკრძალული ძველბერძნული ოლიმპიური თამაშები?
10. განთავისუფლებული ბერძნებიდან ვის არ შეეძლო მონაწილეობის მიღება ოლიმპიურ თამაშებში?

თავი III. ფიზიკური აღზრდა რომში და ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნებში

3.1. ფიზიკური აღზრდა ძველ რომში

თვისობრივად განსხვავდებოდა საბერძნეთისგან. თუ ბერძნულ სამყაროში ფიზიკური განათლება ძირითადად საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის მქონე პროცესად გვევლინებოდა, რომში ფიზიკური აღზრდის საფუძველი ოჯახური სისტემა იყო. რომაელები ბავშვის გაზრდას ოჯახში განიხილავდნენ და ამ გზით აყალიბებდნენ ლოიალურ, დისციპლი-ნირებულ და სამხედრო პერსპექტივაზე ორიენტირებულ მოქალაქეებს.

ბავშვის დაბადების შემდეგ მისი აღზრდის პირველი ეტაპი მთლიანად დედაზე იყო დამოკიდებული. დედა ასწავლიდა პირველ ჩვევებს, ზრუნავდა ჯანმრთელობაზე, კვებაზე და ელემენტარულ მოძრაობით საქმიანობაზე.

დაახლოებით 7 წლიდან, და განსაკუთრებით 14–16 წლამდე, ვაჟების აღზრდას მშობლიური ტრადიციის მიხედვით მამა ხელმძღვანელობდა. მამა იყო ოჯახის ავტორიტეტი და მაგალითი, რომელსაც ვაჟი ყოველდღიურად აკვირდებოდა. ბიჭი ყველგან ახლდა მამას: საჯარო თავშეყრის ადგილებში, ბაზარში, სასამართლო პროცესებზე, სამხედრო შეკრებებზე. პარალელურად კი სწავლობდა ცურვას, ფარიკაობას, ცხენოსნობას, ჭიდაობას, სირბილს, ხტომას, ძალისმიერ ვარჯიშებს და საბრძოლო იარაღის ფლობას.

16 წლის ჭაბუკი შეჰყავდათ რომაელ მოქალაქეთა სიაში, რაც შესაძლებლობას იძლეოდა ქალაქის დამცველთა ლეგიონში ჩარიცხულიყო. თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ დამპყრობლური ომების წყალობით ლეგიონერთა უმეტესობა დიდ ქონებას იძენდა, გასაგები ხდება, რატომ აქცევდნენ მშობლები განსაკუთრებულ ყურადღებას ბავშვის მეომრად მომზადებას.

ოჯახური აღზრდის პარალელურად არსებობდა კერძო ფიზიკური სკოლებიც, სადაც სწავლება სქემურად და ორგანიზებულად მიმდინარეობდა. ჩაწერა ძირითადად შეძლებულ მოქალაქეთა შვილებს შეეძლოთ. ამ სკოლები ოჯახის მიერ გაღებული თანხებით მიმდინარეობდა აღზრდა. ამ ტიპის სკოლებში ასწავლიდნენ ცხენოსნობას, ფარიკაობას, შუბის ტყორცნას, მშვილდოსნობას და ბურთის თამაშს.

ძველ რომში ფიზიკური აღზრდის უმაღლეს დონეზე არსებობას მიაწინებდა სპორტული ნაგებობების რაოდენობა და მათი გრანდიოზულობა. კოლიზეუმი

(ფლავიუსების ამფითეატრი) – 50 ათასზე მეტი მაყურებელით, გლადიატორთა ბრძოლების ცენტრი.

ცირკ მაქსიმუსი – ეტლებით რბოლის უდიდესი არენა, სადაც 150–250 ათასი ადამიანი ეტეოდა.

უამრავი **პალესტრა**, **სავარჯიშო დარბაზი**, **საბანაო კომპლექსი** (თერმები), სადაც ფიზიკური ვარჯიში, დასვენება და სოციალური ცხოვრება ერთ სივრცეში ერთდებოდა.

სპორტი რომში იყო არა მხოლოდ დასვენება, არამედ **სახალხო კონტროლის**, **პროპაგანდისა და პოლიტიკური ძალის სიმბოლო**.

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 80 წელს რომის დიქტატორმა ლუციუს კორნელიუს სულამ ბრძანა, რომ რიგით 175-ე ოლიმპიური თამაშები რომში გადმოეტანათ, მაგრამ ის ბერძნულ ტრადიციებთან აცდენილი აღმოჩნდა და საკმაოდ დაბალ დონეზე ჩატარდა. შემდგომში ასეთი ცდა აღარ განმეორებულა. ეს შემთხვევა ხაზს უსვამს, რომ რომის სპორტული კულტურა ბერძნულისაგან მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა და აქ უფრო სამხედრო და გასართობი შინაარსი დომინირებდა.

რომში არსებულ სანახაობებს შორის თავისი სისასტიკით გლადიატორთა ბრძოლები გამოირჩეოდა. პირველი ცნობები გლადიატორთა ბრძოლების შესახებ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 264 წელს მიეკუთვნება. თავდაპირველად ისინი დაკრძალვის რიტუალს უკავშირდებოდა, მაგრამ სწრაფად გადაიქცა მასობრივ, პოპულარულ სანახაობად.

გლადიატორთა მოსამზადებლად სპეციალური სკოლები იყო გახსნილი, სადაც მხოლოდ ფიზიკურად ძლიერი მონები, დამნაშავეები ან ომში დატყვევებული ადამიანები ხდებოდნენ. ისინი ეუფლებოდნენ სხვადასხვა სახის იარაღს და ბრძოლის ხერხებს. მონა, რომელიც ბრძოლაში გაიმარჯვებდა, თავისუფალი მოქალაქე ხდებოდა. რომში დროგამოშვებით ცხოველებთან ბრძოლებიც იმართებოდა. ხშირად ნადირთან საბრძოლველად სიკვდილმისჯილი მონები გაჰყავდათ. გლადიატორები მძიმე და აუტანელ პირობებში იმყოფებოდნენ. უმნიშვნელო დანაშაულისთვის მათ სასტიკად სჯიდნენ.

განსაკუთრებული სისასტიკით გამოირჩეოდა ქალაქ კაპუაში არსებული სკოლა. გლადიატორები, როგორც განსაკუთრებული ფიზიკური ძალისა და ბრძოლისუნარიანობის მქონე ადამიანები, საშიშროებას უქმნიდნენ მათ პატრონებს და ამით იყო გამოწვეული მათდამი სიმკაცრის განსაკუთრებული ზომების მიღება. გლადიატორების აჯანყებამ, რომელიც რომის ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე დიდი მონათა რევოლუცია იყო (ცნობილია სპარტაკის აჯანყების სახელით) იმპერიას სერიოზული საფრთხე შეუქმნა და ლამის რომის იმპერიის

დამხობით დასრულდა. ოფიციალურად გლადიატორების ბრძოლები ჩვენი წელთაღრიცხვის 404 წელს აიკრძალა, როგორც პათოლოგიურად სასტიკი და საზოგადოებისთვის მავნე სანახაობა.

რომში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა ეტლებით ბრძოლა, რომელშიც სხვადასხვა ქვეყნის უძლიერესი მრბოლელები გამოდიოდნენ. განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ესპანელი მრბოლელი **დიოკლე**, რომელმაც 24 წლის მანძილზე იასპარეზა და 1462 გამარჯვება მოიპოვა. მიუხედავად იმისა, რომ ეტლით მრბოლელები პროფესიონალები იყვნენ, ხშირად მათ რიგებში არისტოკრატებიც გამოდიოდნენ.

თამაშებს შორის რომში ყველაზე მასშტაბური იყო ასპარეზობები, რომლებსაც **პონტიფიკებისა და ტარენტის** სახელწოდებით იცნობდნენ. ისინი 100-110 წელიწადში ერთხელ ეწყობოდა. ტარდებოდა ასევე **ტროას თამაშები**, რომლის პროგრამა ძირითადად ცხენოსნობით შემოიფარგლებოდა. რომში იმართებოდა სხვა სახის თამაშებიც.

როგორც დავინახეთ ფიზიკური აღზრდა ძველ რომში იყო საოჯახო და სამხედრო ტრადიციებზე დაფუძნებული, სოციალურ და პოლიტიკურ ინტერესებთან მჭიდროდ დაკავშირებული, მძლავრი სანახაობრივი კულტურის ნაწილი და სახელმწიფოებრივი ძალის შენარჩუნების ინსტრუმენტი.

რომაელთა მიდგომა ბევრად უფრო პრაქტიკული და სამხედრო მიზნებზე ორიენტირებული იყო, ვიდრე ბერძნული სპორტული ჰუმანიზმი. ამის წყალობით რომმა შექმნა ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი სამხედრო მანქანა, ხოლო სპორტული სანახაობები იქცა მასობრივი კულტურისა და პოლიტიკური მანიპულაციის იარაღად.

ფიზიკური აღზრდის უძველესი კვალი თარიღდება ჩვენს წელთაღრიცხვამდე V–IV ათასწლეულით. უძველესი მესოპოტამია სამართლიანად მიიჩნევა კაცობრიობისა და ცივილიზაციის აკვნად. ცნობილ ამერიკელ მეცნიერ სემუელ კრამერს მოჰყავს ცნობილი ფორმულირება: **„ისტორია დაიწყო შუმერებით“**. სწორედ შუმერების ცივილიზაციამ მოიტანა მნიშვნელოვანი მიღწევები: მარცვლეულის კულტივაცია, პირუტყვის მოშენება, ლითონის დამუშავება, თიხისა და ხისგან სახლების მშენებლობა, ასევე ხელოვნების, დამწერლობის, კალენდრისა და ფიზიკური აღზრდის სახელმწიფო სტრუქტურებში ინტეგრირება. ათასწლეულების განმავლობაში მესოპოტამია მსოფლიოს მთავარი კულტურულ-ცივილიზაციური ცენტრი იყო.

შუმერთა კულტურული მემკვიდრეობა გადაიღეს და განავითარეს ასურეთმა, ბაბილონმა, ეგვიპტემ, სპარსეთმა, რომმა და საბერძნეთმა. ამ სახელმწიფოების სამხედრო ძალა და სიმდიდრე მჭიდროდ იყო დაკავში-

რებული ძლიერი არმიების არსებობასთან, რაც თავის მხრივ მოითხოვდა მაღალ დონეზე ორგანიზებულ სამხედრო-ფიზიკურ მომზადებას.

3.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ძველ ასურეთსა და ბაბილონში

ფიზიკური აღზრდა და სპორტი მჭიდროდ იყო დაკავშირებული სამხედრო მომზადებასთან და რელიგიურ რიტუალებთან.

ამ სახელმწიფოების ისტორია მუდმივი ომებითა და დაპყრობებით გამოირჩეოდა, ამიტომ ფიზიკური აღზრდა ძირითადად მეომრების მომზადებას ემსახურებოდა.

ასურეთში და ბაბილონში ფიზიკური მომზადება ბავშვობიდან იწყებოდა და მიზნად ისახავდა მომავალი მეომრების აღზრდას. ბიჭები სწავლობდნენ ცხენოსნობას, მშვილდოსნობას, ჭიდაობას, ცურვას და ნადირობას. სპორტული აქტივობები ხშირად მეფის ძალაუფლებასა და ლეგიტიმაციას უსვამდა ხაზს. მაგალითად, მეფეები მონაწილეობდნენ ლომებზე ნადირობაში, რაც მათ სიმდიერესა და სიმამაცეს წარმოაჩენდა. ასეთი სცენები ხშირად იყო გამოსახული სასახლეების რელიეფებზე.

ძველი ასურეთსა და ბაბილონში გავრცელებული იყო:

- **ჭიდაობა:** ეს იყო ერთ-ერთი უძველესი და ყველაზე პოპულარული სპორტი მესოპოტამიაში. "გილგამეშის ეპოსშიც" კი ნახსენებია გილგამეშსა და ენქიდუს შორის გამართული საჭიდაო შეხვედრა. არქეოლოგიური აღმოჩენები ადასტურებს, რომ ჭიდაობა, მათ შორის ქაშკაშებით ჭიდაობა, ფართოდ იყო გავრცელებული.
- **მშვილდოსნობა:** მშვილდოსნობა არა მხოლოდ სამხედრო უნარი, არამედ სპორტული შეჯიბრის სახეობაც იყო. მეფეები ხშირად ესროდნენ ისრებს ეტლებიდან, რაც კარგად იყო ასახული ხელოვნებაში.
- **ნადირობა:** ნადირობა იყო როგორც სამეფო გართობა, ისე მეომრების მომზადების მნიშვნელოვანი ნაწილი. ლომებზე ნადირობა განსაკუთრებით პრესტიჟულ საქმიანობად ითვლებოდა.
- **კრივი და მუშტი-კრივი:** თიხის ფირფიტებზე აღმოჩენილი გამოსახულებები მოკრივეებს აჩვენებს, რაც ამ სპორტის პოპულარობაზე მიუთითებს.
- **ეტლების რბოლა:** ეს იყო კიდევ ერთი პოპულარული სპორტული და გასართობი აქტივობა, რომელიც როგორც წესი, სამეფო კარის წევრებისთვის იყო განკუთვნილი.
- **პოლო:** ასურეთსა და ბაბილონში პოლოს ერთგვარი სახეობა არსებობდა. ცხენების ნაცვლად, მოთამაშეები ერთმანეთს მხრებზე შემოუსხდებოდნენ და ასე ეთამაშებოდნენ ბურთს.

ამ სპორტული აქტივობების უმეტესობა პირდაპირ კავშირში იყო მეომრების მომზადებასთან, რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს იმას, რომ ძველ ასურეთსა და ბაბილონში ფიზიკური აღზრდა უპირველესად სახელმწიფოებრივი და სამხედრო მიზნების განხორციელებას ემსახურებოდა.

3.3. ფიზიკური აღზრდა ძველ სპარსეთში

მიზნად ისახავდა მრავალმხრივად განვითარებული მოქალაქეების ჩამოყალიბებას, რომლებსაც უნდა სცოდნოდათ ცხენოსნობა, მშვილდოსნობა, შუბის ტყორცნა და ჭიდაობა. ვაჟკაცობის გამოცდა ხშირად ხდებოდა სპეციალურად ორგანიზებული ნადირობის მეშვეობით. ყოველივე ეს კი მჭიდროდ იყო დაკავშირებული სამხედრო მომზადებასთან და ეთიკურ ღირებულებებთან. ეს არ იყო მხოლოდ დასვენების ან გართობის საშუალება, არამედ წარმოადგენდა პიროვნების ფიზიკური და მორალური თვისებების განვითარების აუცილებელ ნაწილს.

სპარსეთის დიდმა მეფემ, **კიროს II-მ**, ხაზი გაუსვა ჯანმრთელი და ფიზიკურად ძლიერი არმიის შექმნის მნიშვნელობას. ამის გამო, ფიზიკური მომზადება ადრეული ასაკიდან, დაახლოებით 5-6 წლიდან იწყებოდა.

ძველ სპარსეთს ჰქონდა მდიდარი ტრადიციული სპორტული კულტურა, რომელიც დღესაც გრძელდება. აქ ოდითგან არსებობდა ტრადიციული სპარსული „ძალის სახლი“ – „**ზურხანე**“ ანუ გიმნაზია, სადაც მეომრები და ფალანგები ვარჯიშობდნენ. ზურხანეს რიტუალები მოიცავდა:

- **ფალანგობას**, საბრძოლო ხელოვნების სისტემა, რომელიც აერთიანებს ჭიდაობას, კალიგრაფიას და სიმღერას.
- **Mil-giri**: ეს არის ჯგუფური ვარჯიში, რომელშიც სპორტსმენები იყენებდნენ მძიმე, ხის კეტებს (mil), რაც ძალისა და გამძლეობის განსავითარებლად გამოიყენებოდა.
- **Sang-giri**: ვარჯიში მძიმე, ფარის მსგავსი ლითონის საგნებით (sang).
- **ჩოგანბურთი (Chogān)**: პოლოს წინამორბედი თამაში, რომელიც სპარსეთში წარმოიშვა. ჩოგანს ცხენებზე ამხედრებული სპორტსმენები თამაშობდნენ და ის სამეფო კარის წევრებისა და არისტოკრატების საყვარელი გართობა იყო.
- **ჭიდაობა (Koshti)**: ჭიდაობას ძალიან დიდი ისტორია აქვს სპარსეთში და ეროვნულ სპორტადაც ითვლება. ეპოსებში, მაგალითად, **შაჰნამეში**, აღწერილია გმირების, მათ შორის რუსტამის, საჭიდაო შეხვედრები.

ძველი სპარსეთის ფიზიკური აღზრდა უნიკალური იყო, რადგან ის აერთიანებდა როგორც სამხედრო მომზადებას, ასევე რელიგიურ და მორალურ

ფასეულობებს. სპორტი ემსახურებოდა არა მხოლოდ ფიზიკური ძალის, არამედ პატიოსნების, სიმამაცისა და სამშობლოს სიყვარულის გამომჟღავნებას.

3.4. ფიზიკური აღზრდა ძველ ეგვიპტეში

როგორც ძველი სახელმწიფოების უმრავლესობაში, ფიზიკური აღზრდა და სპორტი მჭიდროდ იყო დაკავშირებული სამხედრო მომზადებასთან, რელიგიურ დღესასწაულებთან და სამეფო ტრადიციებთან. ეგვიპტური საზოგადოება დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ფიზიკურ სიძლიერეს, ჯანმრთელობასა და სხეულის მოქნილობას, რაც მათი გადმოსახედიდან, ღვთაებრივი წესრიგისა და სიცოცხლისუნარიანობის ნაწილი იყო.

ეგვიპტეში აღმოჩენილი ხუთი ათასი წლის წინანდელი სამარხების კედლებზე გამოსახულია შუბისა და ისრის ტყორცნა, ჭიდაობა და ცეკვის სცენები, რაც მიანიშნებს იმდროინდელი ფიზიკური კულტურის მრავალფეროვან სახეებზე.

ახალგაზრდები ბავშვობიდან ვარჯიშობდნენ, რათა მომავალში შეძლებოდათ ქვეყნის დაცვა. ფიზიკური ძალა და ოსტატობა ხშირად ფარაონის ძალაუფლების სიმბოლოს წარმოადგენდა. ფარაონები მონაწილეობდნენ ნადირობაში, მშვილდოსნობასა და სხვა შეჯიბრებებში, რაც მათ სიძლიერესა და ღვთაებრივობას უსვამდა ხაზს. ასეთი სცენები ხშირად გვხვდება ტაძრების კედლებზე და საფლავის ქანდაკებებზე.

ძველ ეგვიპტეში ფიზიკური აღზრდის ძირითადი სახეობები იყო:

- **ჭიდაობა:** ეს იყო ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული სპორტი. ბენის ჰასანის (Beni Hasan) სამარხის კედლებზე შემორჩენილია 400-ზე მეტი ნახატი, რომლებიც მოჭიდავეების სხვადასხვა ილეთებსა და პოზებს ასახავს. ჭიდაობა, სავარაუდოდ, როგორც სამხედრო ვარჯიში, ისე საჯარო სანახაობა იყო.
- **მშვილდოსნობა:** მშვილდ-ისრის სროლა ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სახეობა იყო სამეფო ოჯახის წევრებისთვისაც. ტუტანხამონის საფლავში ნაპოვნია მისი მშვილდ-ისრის ნაკრები, რაც ამ სპორტის მნიშვნელობაზე მიანიშნებს.
- **ცურვა:** ეგვიპტელები კარგად ფლობდნენ ცურვის ტექნიკას, რაც ნილოსის მდინარის მნიშვნელობიდან გამომდინარე გასაკვირი არ არის. ცურვა ასევე შედიოდა სამეფო ოჯახის წევრებისა და ჯარისკაცების სასწავლო პროგრამაში.

- **ნიჩბოსნობა და კანოე:** ნილოსზე ნიჩბოსნური შეჯიბრებები ფართოდ იყო გავრცელებული, რაც დასტურდება სხვადასხვა არტეფაქტებითა და კედლის მხატვრობით.
- **ნადირობა:** როგორც ფარაონების, ისე არისტოკრატების საყვარელი გართობა იყო ნადირობა, განსაკუთრებით ნიანგებზე და ჰიპოპოტამებზე.
- **ჰოკეი:** ძველ ეგვიპტეში არსებობდა თამაში, რომელიც თანამედროვე ჰოკეის ჰგავდა. მონაწილეები ხის ჯოხებით თამაშობდნენ ბურთს.
- **მძლეოსნობა:** გავრცელებული იყო სირბილისა და სხვა მძლეოსნური სახეობებიც, რაც ომისთვის მზადებას უწყობდა ხელს.

ეგვიპტეში სპორტული შეჯიბრებები და ფიზიკური აქტივობები რელიგიური დღესასწაულების ნაწილი იყო. მაგალითად, ნაყოფიერების დღესასწაულების დროს ტარდებოდა ცეკვები და სხვადასხვა სახის შეჯიბრებები.

ეგვიპტეში ფიზიკური აღზრდის მიზანი იყო არა მხოლოდ ჯარისკაცების მომზადება, არამედ საზოგადოების ჯანმრთელობისა და სტაბილურობის შენარჩუნება. ეს აქტივობები აძლიერებდა საზოგადოებრივ კავშირებს და აჩვენებდა სახელმწიფოს სიძლიერეს.

3.5. ფიზიკური აღზრდა ძველ ჩინეთში

განსხვავებულ ფუნქციებს ასრულებდა, ვიდრე დასავლურ ცივილიზაციებში. ის ნაკლებად იყო ორიენტირებული სპორტულ შეჯიბრებებზე და უფრო მეტად უკავშირდებოდა სამხედრო მომზადებას, ჯანმრთელობასა და სულიერ განვითარებას.

წერილობითი წყაროები, ჩინეთში ფიზიკური ვარჯიშების შესახებ, უმთარსდება ძვ. წ.ა. მესამე ათასწლეულით. 2698 წელს მიეკუთვნება წიგნი „კუნფუ“, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას თავისუფალი და სუნთქვითი ვარჯიშების შესახებ, რომელთაც იყენებდნენ როგორც გამაჯანსაღებელი, ისე სამკურნალო მიზნებისთვის. ჩინეთში ასევე ფართოდ იყო გავრცელებული მშვილდოსნობა, ფარიკაობა, ჭიდაობა და ბურთაობა (**ჩჟუ-კე**), რომელსაც ხშირად თანამედროვე ფეხბურთის წინამორბედადც მიიჩნევენ.

ძველ ჩინეთში ფიზიკური აღზრდის ძირითადი სახეობები იყო:

- **კუნგ-ფუ (Kung-fu):** ჩინური საბრძოლო ხელოვნების საფუძველი იყო არა მხოლოდ თავდაცვა, არამედ ჯანმრთელობის გაუმჯობესება და სულიერი ჰარმონიის მიღწევა. ცნობილია, რომ შაოლინის მონასტრებში ბერები

ვარჯიზობდნენ, რათა დაეძლიათ ფიზიკური სისუსტე, გაეუმჯობესებინათ ჯანმრთელობა და შეეწყოთ ხელი მედიტაციისთვის.

- **ტაი ჩი (Tai Chi):** ეს არის ნელი, მოქნილი მოძრაობების სერია, რომელიც ათასობით წლის წინ ჩამოყალიბდა და დღესაც გამოიყენება. მისი მთავარი მიზანი სხეულისა და სულის ბალანსის მიღწევაა, ასევე სტრესის შემცირება და ჯანმრთელობის გაუმჯობესება.
- **ჩი-კუნგი (Qi-gong):** ეს პრაქტიკა აერთიანებს მოძრაობას, სუნთქვით ვარჯიზებსა და მედიტაციას. მისი მიზანია სხეულში ენერგიის (ჩი) ცირკულაციის გაუმჯობესება და ჯანმრთელობისა და დღეგრძელობის შენარჩუნება.
- **მშვილდოსნობა:** ძველ ჩინეთში მშვილდოსნობა ძალიან პრესტიჟული უნარი იყო და სამხედრო მომზადების აუცილებელ ნაწილს წარმოადგენდა. კონფუციის მიხედვით, მშვილდოსნობა არის უნარი, რომელიც ადამიანის ხასიათსა და ღირსებას ავლენს.
- **ცუნ-ძი (Cuju):** ეს იყო თანამედროვე ფეხბურთის წინამორბედი თამაში. მოთამაშეები ბურთს ჰაერში უნდა აეგდოთ და მიზანში (ბადეში) გაეტანათ. ეს თამაში სამხედრო მომზადების მიზნით შეიქმნა, მაგრამ დროთა განმავლობაში პოპულარული გასართობი გახდა.
- **ფარიკაობა და შუბის სროლა:** ეს აქტივობები უმუშაოდ სამხედრო წვრთნას უკავშირდებოდა და მიზნად ისახავდა მეომრების მომზადებას.
- **პოლო (Polo):** სპარსეთიდან შემოტანილი ეს თამაში პოპულარული იყო ჩინეთის არისტოკრატიაში ტანის დინასტიის დროს.
- **ჭიდაობა:** ეს იყო პოპულარული სანახაობა და ერთ-ერთი უძველესი სპორტი ჩინეთში. ის ასევე შედიოდა სამხედრო ვარჯიზის პროგრამაში.
- **დრაკონის ნავების რბოლა:** ეს იყო რიტუალური რბოლა, რომელიც დრაკონის ნავების ფესტივალზე ტარდებოდა და მჭიდროდ იყო დაკავშირებული რელიგიურ ტრადიციებთან.

ძველ ჩინეთში ფიზიკური აღზრდა და სპორტი უფრო მეტად ინდივიდუალურ გაუმჯობესებას, სხეულისა და სულის ბალანსის მიღწევასა და სამხედრო მზაობას ემსახურებოდა, ვიდრე სპორტულ შეჯიბრებებზე გამარჯვებას. ეს ფილოსოფია დღესაც დიდ გავლენას ახდენს ჩინურ კულტურაზე.

3.6. ფიზიკური აღზრდა ძველ ინდოეთში

მრავალმხრივ დატვირთვას ატარებდა და მჭიდროდ იყო დაკავშირებული რელიგიასთან, სამხედრო მომზადებასთან, ჯანმრთელობის გაუმჯობესებასა და სულიერ განვითარებასთან. ინდური ფიზიკური კულტურა გამოირჩეოდა სხეულისა და სულის ჰარმონიული ერთიანობის იდეით. მაღალ დონეზე იყო განვითარებული ფარიკაობა, სამკურნალო ტანვარჯიში და მასაჟი. განსაკუთრებულად აღსანიშნავია იოგების ვარჯიშები, რომლებიც არა მხოლოდ ფიზიკური განვითარების, არამედ სულიერი წვრთნის ფუნქციასაც ასრულებდნენ. მრავალ ვარჯიშს საკულტო და რელიგიური შინაარსიც გააჩნდა. ინდოეთი ჭადრაკის სამშობლოდ ითვლება. მისი ადრეული ფორმა – „ჩატურანგა“ ცნობილია უკვე ჩვენს წელთაღრიცხვამდე V საუკუნიდან.

ინდოეთში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა:

- **იოგა:** (რომელიც დღესაც პოპულარულია) არის ფიზიკური აქტივობის ყველაზე ცნობილი ფორმა ძველ ინდოეთში. ის აერთიანებდა **სუნთქვით ვარჯიშებს (პრანაიამა)**, **სხეულის პოზებს (ასანა)** და მედიტაციას. მისი მიზანი იყო არა მხოლოდ ფიზიკური ჯანმრთელობა, არამედ სულიერი სიმშვიდე, სხეულისა და გონების ერთიანობა.
- **სამხედრო მომზადება:** როგორც სხვა ძველ ცივილიზაციებში, ინდოეთშიც ფიზიკური აღზრდა სამხედრო მომზადების მნიშვნელოვანი ნაწილი იყო. მმართველი კლასის, **კშატრიების** წარმომადგენლები ბავშვობიდან ვარჯიშობდნენ, რათა მომავალში შეძლებოდათ სამშობლოს დაცვა. მათთვის სავალდებულო იყო ცხენოსნობა, მშვილდოსნობა, ფარიკაობა და შუბის სროლა.
- **ჯანმრთელობა:** უძველესი ინდური სამედიცინო ტრაქტატები, მაგალითად, "**აიურვედა**", ხაზს უსვამდა ვარჯიშის მნიშვნელობას, როგორც დაავადებების პრევენციის საშუალებას.

ძველ ინდოეთში გავრცელებული იყო სპორტის სხვადასხვა სახეობა:

- **ჭიდაობა:** ჭიდაობა ინდოეთში ძალიან დიდი პოპულარობით სარგებლობდა. ის იყო სამხედრო ვარჯიშიც და საჯარო სანახაობაც. „**მაჰაბჰარატასა**“ და „**რამაიანას**“ ეპოსებში მოხსენიებულია ლეგენდარული მოჭიდავეები.
- **მშვილდოსნობა:** იყო ერთ-ერთი ყველაზე დაფასებული სახეობა. მშვილდოსნობაში შეჯიბრებები ხშირად ტარდებოდა და გამარჯვებული დიდ პატივს იმსახურებდა.

- **ჩოგანი:** იყო თანამედროვე პოლოს წინაპარი, რომელსაც ცხენებზე ამხედრებული მოთამაშეები თამაშობდნენ. ის განსაკუთრებით პოპულარული იყო სამეფო კარზე.
- **ეტლების რბოლა:** იყო ერთ-ერთი უძველესი და პრესტიჟული შეჯიბრება, რომელიც აერთიანებდა როგორც სამხედრო, ისე სპორტულ ელემენტებს.
- **სამაგიდო თამაშები:** სამაგიდო თამაშებს, მაგალითად, **ჭადრაკს (ჩატურანგა)**, დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. ჭადრაკის თამაში ხშირად სამხედრო სტრატეგიის შესწავლის საშუალებად განიხილებოდა.

ძველ ინდოეთში ფიზიკური აღზრდა ემსახურებოდა არა მხოლოდ ფიზიკურ, არამედ მორალურ და სულიერ განვითარებასაც. ამ კულტურაში სპორტს დიდ პატივს სცემდნენ, რადგან ის ადამიანის სრულყოფილებას უწყობდა ხელს.

3.7. ფიზიკური აღზრდა ძველ იაპონიაში

მჭიდროდ იყო დაკავშირებული სამხედრო მომზადებასთან, რელიგიურ რიტუალებსა და კულტურულ ტრადიციებთან. მიუხედავად იმისა, რომ დღევანდელი გაგებით სპორტი არ არსებობდა, არსებობდა მრავალი ფიზიკური აქტივობა, რომელიც მიზნად ისახავდა სხეულისა და გონების გაწვრთნას.

ძველ იაპონიაში მთავარ ფიზიკურ აქტივობას საბრძოლო ხელოვნება წარმოადგენდა, რომლის მიზანიც მეომრის – **სამურაის** მომზადება იყო. ეს აქტივობები მოიცავდა:

- **მშვილდოსნობას**, რომელიც ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი იარაღი იყო სამურაებისთვის, მხოლოდ საბრძოლო დანიშნულება გააჩნდა, მას მედიტაციის ფორმაც ჰქონდა, რომელიც კონცენტრაციას, მოთმინებასა და სიმშვიდეს ავითარებდა.
- **ხმლით ბრძოლა** – სამურაის მთავარ უნარს წარმოადგენდა. მოგვიანებით, ეს ტექნიკა გადაიზარდა Kendo-დ, რომელიც ხის ხმლების გამოყენებით ვარჯიშს გულისხმობდა.
- **სუმო** – უძველესი სინტოისტური რიტუალებიდან მომდინარეობს და მოსავლის სიუხვეს უკავშირდება.
- **იაზუსამე** – იყო მშვილდოსნობა ცხენზე ამხედრებულისთვის. ამ რიტუალს მრავალრიცხოვანი რელიგიური და სამხედრო დანიშნულება ჰქონდა.

ფიზიკური აღზრდა იაპონიაში არ იყო დაყოფილი სპორტულ აქტივობებად, როგორც დღესაა. ის იყო ცხოვრების წესის ნაწილი. მთავარ მიზანს წარმოადგენდა არა მხოლოდ ფიზიკური სიძლიერის, არამედ **შინაგანი დისციპლინის**,

სულის სიმტკიცისა და რელიგიური და კულტურული ღირებულებების განვითარება.

საბრძოლო ხელოვნების ვარჯიში გულისხმობდა არა მარტო ტექნიკურ სრულყოფას, არამედ **ზენ ბუდიზმის** პრინციპების ათვისებას. ამიტომაც, ფიზიკური აქტივობები, ხშირ შემთხვევაში, მედიტაციას ჰგავდა, რომე-ლიც გონებრივი და ფიზიკური ჰარმონიის მიღწევას ისახავდა მიზნად.

საბრძოლო ხელოვნების გარდა, არსებობდა სხვადასხვა თამაშები და ფიზიკური აქტივობები, რომლებიც გართობას ემსახურებოდა.

- **კემაური** – გუნდური თამაში, რომელიც ფეხბურთის მსგავსი იყო. მოთამაშეების მიზანი იყო, არ დაეცათ ბურთი მიწაზე. ის არისტოკრატიების ერთ-ერთი საყვარელი გართობა იყო.
- **ტაკეუმა** – თამაში კოჭებზე სიარულს გულისხმობდა, რაც წონასწორობასა და კოორდინაციას ავითარებდა.
- **კაკურენბო** – დამაღობანას იაპონური ვერსია.

როგორც ვხედავთ, ძველ და შუა საუკუნეების იაპონიაში ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ერთ მთლიანობას წარმოადგენდა, რომელიც უმეტესად სამურაების საბრძოლო მომზადებას უკავშირდებოდა, თუმცა, არსებობდა სხვა აქტივობებიც, რომლებიც გართობისა და ტრადიციების დაცვას ემსახურებოდა.

3.8. ფიზიკური აღზრდა შუა საუკუნეების ამერიკაში

შუა საუკუნეების ეპოქაში განსაკუთრებული თავისებურებებით გამოირჩეოდა ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარება აფრიკისა და ამერიკის ქვეყნებში, სადაც ფეოდალური ურთიერთობები შედარებით ნელი ტემპით ვითარდებოდა, ვიდრე ევროპაში. აქ ძირითადად შენარჩუნებული იყო ფიზიკური აღზრდის უძველესი ტრადიციები, თუმცა ისინი დროის შესაბამისად იცვებოდა ახალ-ახალი ელემენტებით.

ამერიკაში **ინკები**, **აცტეკები** და **მაიას ტომები** განსაკუთრებულად იყვნენ განვითარებულნი. XII-XV საუკუნეებში აქ ჩამოყალიბდა ფიზიკური აღზრდის გარკვეული სისტემები, რომლებიც შეიცავდა როგორც ოჯახურ, ისე სახელმწიფოებრივ ფორმებს. არსებულ სკოლებში მოსწავლეები მეცადინეობდნენ ფიზიკურ მომზადებასა და თამაშებში. დიდი ყურადღება ეთმობოდა სამხედრო ფიზიკურ მომზადებას -მშვილდოსნობას, ხმლისა და ფარის ხმარების ხელოვნებას, ჭიდაობას (რომელიც ჰგავდა კარატეს). განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს მორბენალი კურიერების მომზადება, რომელსაც დიდ ყურადღებას

აქცევდნენ ინკები და აცტეკები. ამ ხალხთა თამაშები და სხვადასხვაგვარი ვარჯიშები დაკავშირებული იყო რელიგიურ რიტუალურ წეს-ჩვეულებებთან. ხშირად ტარდებოდა ტომთაშორისი თამაშები, რელიგიური ცერემონიები, ათლეტური შეჯიბრებები. ფიზიკური აღზრდის ყველა სისტემა სათანადო ადგილს იკავებდა ამერიკელი აბორიგენების შრომით, სამხედრო და ყოფით ცხოვრებაში.

3.8.1. აცტეკები და მაიას ტომები

აცტეკებსა და მაიას ტომებს ერთი საერთო და უმნიშვნელოვანესი სპორტი ჰქონდათ: **მესამერიკული ბურთის თამაში**. მაია ამ თამაშს **პოკ-ტა-პოკს** უწოდებდა, ხოლო აცტეკები – **ულამალიცტლის**. ეს იყო რთული და სასტიკი თამაში, რომელსაც მყარი რეზინის ბურთით თამაშობდნენ. მოთამაშეებს ბურთის მოძრაობაში მოსაყვანად ხელების ან ფეხების გამოყენება ეკრძალებოდათ. მათ უნდა გამოეყენებინათ მხოლოდ ბარძაყები, იდაყვები ან მუხლები, რათა ბურთი ქვის მოედნის გავლით ქვის რგოლში გაეტარებინათ. თამაში არ იყო მხოლოდ შეჯიბრება. ის სიმბოლურად წარმოადგენდა კოსმოსურ ბრძოლას სიბნელესა და სინათლეს, სიკვდილსა და სიცოცხლეს შორის. მოედნები, სადაც თამაში მიმდინარეობდა, საკრალურ ადგილებად ითვლებოდა.

მიუხედავად იმისა, რომ თამაში ხანდახან გასართობი მიზნითაც იმართებოდა, მას ხშირად ტრაგიკული დასასრული ჰქონდა. არსებობს მტკიცებულებები, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში დამარცხებული გუნდის კაპიტანს ან წევრებს ღვთაებების პატივსაცემად სწირავდნენ.

3.8.2. ინკები

ინკების ცივილიზაციაში ფიზიკური აქტივობა უმთავრესად სამხედრო და საზოგადოებრივი მიზნებისთვის გამოიყენებოდა. მათი ფიზიკური აქტივობა მჭიდროდ იყო დაკავშირებული მათი სოციალური სტრუქტურით, სამხედრო მომზადებითა და რიტუალური ტრადიციებით. იგი მოიცავდა როგორც ყოველდღიურ შრომით საქმიანობას, ისე თამაშებს, შეჯიბრებებსა და რელიგიურ-ცერემონიულ პრაქტიკას.

მთავარი მიმართულებები იყო:

- **სამხედრო და ფიზიკური მომზადება** – ინკების სახელმწიფოს ძლიერად ცენტრალიზებული სისტემა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ჯარისკაცების ფიზიკურ გამძლეობასა და ძალას. ახალგაზრდები გადიოდნენ მომზადებას სირბილში, იარაღის ფლობაში, სიმაღლეზე ასვლაში და ხანგრძლივ სვლებში მთიან რელიეფზე.
- **შრომითი აქტივობა** – ინკების ეკონომიკა ემყარებოდა სოფლის მეურნეობასა და საზოგადოებრივ მშენებლობებს. ტერასების გაშენება, სარწყავი არხების გაყვანა, ქვების გადაზიდვა და სხვა სამუშაოები საჭიროებდა დიდ ფიზიკურ ძალასა და გამძლეობას. ეს შრომა ერთგვარად ყოველდღიური „ვარჯიშიც“ იყო.
- **თამაშები და შეჯიბრებები** – ინკებს ჰქონდათ გუნდური და ინდივიდუალური თამაშები, რომელთაგან ზოგი რიტუალურ ხასიათს ატარებდა. გავრცელებული იყო ბურთის თამაში (მოდველებული ფორმა, რომელიც მაიასა და აცტეკების მსგავსად რელიგიურ მნიშვნელობასაც ატარებდა), ასევე სირბილისა და ძალის შეჯიბრებები.
- **რიტუალური და დღესასწაულის აქტივობები** – ფესტივალების დროს იმართებოდა მორიგეობითი შეჯიბრებები სირბილში, ჭიდაობასა და ცეკვებში, რაც არა მხოლოდ გართობა, არამედ ღმერთების პატივისცემის ფორმა იყო.
- **ვარახიკუი (Warachikuy)**: ეს იყო ინკების ახალგაზრდა დიდებულებისთვის განკუთვნილი საინიციაციო ცერემონია. ბიჭები სიმწიფის ასაკში გადადიოდნენ და უძლებდნენ მრავალ ფიზიკურ გამოცდას, მათ შორის მარათონის მსგავს სირბილს, ჭიდაობას, სიმტკიცის შეჯიბრებებს და სამხედრო სიმულაციებს. ვინც ამ გამოცდას წარმატებით გაივლიდა, ხდებოდა სრულფასოვანი ზრდასრული და იღებდა მაღალ საზოგადოებრივ სტატუსს.
- **ჩასკი (Chasqui)**: ინკებს ჰქონდათ განვითარებული გზების ქსელი, რომელზეც მორბენალი მაცნეები – ჩასკები – ინფორმაციასა და საქონელს გადასცემდნენ. მათგან მოითხოვებოდა მაღალი ფიზიკური გამძლეობა და სისწრაფე, რათა იმპერიის სხვადასხვა კუთხეში ინფორმაციის გადაცემა უზრუნველყოთ.
- **ჭიდაობა და სხვა ძალისმიერი ვარჯიშები**: ინკებს შორის პოპულარული იყო ჭიდაობა, აგრეთვე შეჯიბრებები, რომლებიც მოითხოვდა სისწრაფეს, ძალასა და ოსტატობას. ეს აქტივობები, ძირითადად, სამხედრო მომზადების და საზოგადოებრივი ზეიმების ნაწილი იყო.

სამივე ცივილიზაციაში ფიზიკური აღზრდა და სპორტი განუყოფელი იყო კულტურული და სოციალური ცხოვრებისგან.

- **აცტეკები და მაია** დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ბურთის თამაშს, რომელსაც ღრმა რელიგიური და რიტუალური დატვირთვა ჰქონდა.
- **ინკებისთვის** ფიზიკური აქტივობა, უმთავრესად, გამძლეობის, სიმტკიცის და სამხედრო ოსტატობის განვითარებას ემსახურებოდა, რაც აუცილებელი იყო იმპერიის ადმინისტრირებისა და დაცვისთვის.

მიუხედავად იმისა, რომ თითოეულ ცივილიზაციას თავისი უნიკალური მიდგომა ჰქონდა, ფიზიკური აღზრდის უმთავრესი მიზანი ყველგან იყო სხეულისა და გონების გაძლიერება, რაც საზოგადოების სტაბილურობასა და კეთილდღეობას უზრუნველყოფდა.

მაგრამ, მას შემდეგ, რაც ევროპელმა კოლონიზატორებმა დაიწყეს ამერიკის კონტინენტის დაპყრობა, რაც მარცვაში, მკვლელობასა და ძალადობაში გამოიხატებოდა, დიდი ხნით შეაფერხა ფიზიკური აღზრდის თვითმყოფადი სისტემების განვითარება აღნიშნული რეგიონის ხალხებში.

3.9. ფიზიკური აღზრდა შუა საუკუნეების აფრიკაში

შუა საუკუნეების აფრიკაში ფიზიკური აღზრდა და სპორტი მჭიდროდ იყო დაკავშირებული კონტინენტის კულტურულ ტრადიციებთან, სოციალურ სტრუქტურასა და სამხედრო საჭიროებებთან. ფიზიკური აქტივობები მრავალფეროვან ფორმებს იღებდა, რაც განპირობებული იყო რეგიონის გეოგრაფიული, ეთნიკური და ეკონომიკური თავისებუ-რებებით.

ფიზიკური აღზრდის მნიშვნელოვანი მიმართულება იყო სამხედრო მზადება. ახალგაზრდები სისტემურად გადიოდნენ ვარჯიშებს, რომლებიც მიზნად ისახავდა ძალის, სისწრაფისა და საბრძოლო უნარების განვითარებას. ფართოდ გამოიყენებოდა შუბის სროლა, ფართო თავდაცვა, ცხენოსნობა და მობილურ მანევრებში ვარჯიში. ზოგიერთ რეგიონში, მაგალითად ნუბიასა და ეთიოპიაში, გავრცელებული იყო საბრძოლო ცეკვები, რომლებიც აერთიანებდა სამხედრო მომზადებასა და რიტუალურ სიმბოლიკას.

ნადირობა წარმოადგენდა როგორც საარსებო, ისე ფიზიკური განვითარების მნიშვნელოვან ფორმას. ნადირობის პროცესში ახალგაზრდები იძენდნენ გამძლეობას, სისწრაფესა და კოორდინაციას, ასევე სწავლობდნენ გუნდურ თანამშრომლობას. ზოგიერთი ეთნიკური ჯგუფისთვის, მათ შორის მაცსაიებისა და ზულუებისთვის, ნადირობა იყო სიძლიერისა და სიმამაცის დემონ-სტრირების საშუალება.

სპორტული და ძალისმიერი თამაშები მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. სენეგალში და დასავლეთ აფრიკის სხვა რეგიონებში ფართოდ იყო გავრცელებული ტრადიციული ჭიდაობა, რომელიც არა მხოლოდ სპორტული შეჯიბრება, არამედ სოციალური და კულტურული მნიშვნელობის მქონე მოვლენა იყო. გავრცელებული იყო სირბილის, ძალისმიერი და ბურთის თამაშები, რომლებიც ხშირად ტარდებოდა დღესასწაულებსა და საზოგადოებრივ დღესასწაულებზე. ნილოსის ხეობასა და სანაპირო რეგიონებში არსებობდა წყლის სპორტის ფორმები, მათ შორის ნავით რბოლა და ცურვის შეჯიბრებები.

ფიზიკური აღზრდა შუა საუკუნეების აფრიკაში არა მხოლოდ ჯანმრთელობისა და საბრძოლო მზადების, არამედ სოციალური იერარქიისა და კულტურული იდენტობის განმტკიცების საშუალებადაც ფუნქციონირებდა. ინიციაციის რიტუალებში ახალგაზრდებისგან მოითხოვებოდა ძალის, გამძლეობისა და გამბედაობის დამაჯერებელი დემონსტრირება, რაც ამყარებდა მათ სტატუსს საზოგადოებაში და ამავდროულად ავლენდა ფიზიკური კულტურის ღრმა სოციალურ მნიშვნელობას.

3.10. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რა ცვლილებები მოხდა ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარებაში პირველყოფილი თემური წყობილებიდან მონათმფლობელურ საზოგადოებაზე გადასვლის პერიოდში?
2. როგორ მიმდინარეობდა ფიზიკური აღზრდის განვითარება ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნებში?
3. რა განსხვავებები იყო ფიზიკური აღზრდის სისტემებს შორის სპარტასა და ათენში?
4. რა თავისებურებებით ხასიათდებოდა ფიზიკური აღზრდის განვითარება ძველ რომში?
5. რა მიზანი ჰქონდა ძველ იაპონიაში საბრძოლო ხელოვნებაში მომზადებას?
6. რასთან იყო დაკავშირებული ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ძველ ინდოეთში?
7. რა იდეით გამოირჩეოდა ჩინური ფიზიკური აღზრდა?
8. ამერიკაში რომელი ტომები იყვნენ განსაკუთრებულად განვითარებულინი?

9. რა წარმოადგენდა როგორც საარსებო, ისე ფიზიკური განვითარების მნიშვნელოვან ფორმას ძველი აფრიკის მოსახლეობისათვის?
10. რა დროით თარიღდება წერილობითი წყაროები, ჩინეთში ფიზიკური ვარჯიშების შესახებ და რომელ წელს მიეკუთვნება წიგნი „კუნფუ“, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას თავისუფალი და სუნთქვითი ვარჯიშების შესახებ, რომელთაც იყენებდნენ როგორც გამაჯანსაღებელი, ისე სამკურნალო მიზნებისთვის.

თავი IV. ფიზიკური აღზრდა ევროპაში (VI–XVII საუკუნეები)

4.1. ფიზიკური აღზრდა ევროპაში VI-XIV საუკუნეებში

ძველ საბერძნეთსა და რომში ფიზიკური აღზრდის მნიშვნელობასთან შედარებით, დღევანდელი ევროპის ტერიტორიაზე, VI-XIV საუკუნეებსა და რენესანსის ეპოქაში (XIV-XVII საუკუნეები) ფიზიკური აღზრდის მნიშვნელობა მკვეთრად განსხვავებული იყო. შუა საუკუნეების ევროპაში ფიზიკურ აღზრდას, როგორც დამოუკიდებელ დისციპლინას, ძველბერძნული იდეალისგან განსხვავებით, ნაკლები მნიშვნელობა ენიჭებოდა. ამ პერიოდში საზოგადოება ძირითადად სამ კლასად იყოფოდა: არისტოკრატია (რაინდები), სამღვდელოება და გლეხობა. თითოეული კლასისთვის ფიზიკურ აქტივობას განსხვავებული მიზნები ჰქონდა და სხვადასხვა სოციალური ფენის ცხოვრებაში სხვადასხვაგვარად იყო წარმოდგენილი.

არისტოკრატისთვის ფიზიკური მომზადება სამხედრო უნარ-ჩვევების დახვეწას ემსახურებოდა. რაინდი უნდა ყოფილიყო ძლიერი, მოხერხებული და ბრძოლისთვის მზად. მათი ფიზიკური აღზრდის პროგრამა მოიცავდა:

- ფარეკაობას და მახვილით ბრძოლას.
- ცხენოსნობას, ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი უნარი იყო ომში.
- ნადირობას და მშვილდ-ისრით სროლას.
- ჭიდაობას და შუბის ტყორცნას.
- სატურნირო შეჯიბრებებს და ჯირითს, რაც რაინდული კულტურის განუყოფელი ნაწილი იყო.

სამღვდელოება. შუა საუკუნეების ევროპაში ქრისტიანული ეკლესიის გავლენა უზარმაზარი იყო. სამღვდელოება, განსაკუთრებით კი ბერები, **სულიერ განვითარებას** უპირისპირებდა სხეულებრივ სიამტკბილობას. ფიზიკურ აქტივობას, როგორც გართობას ან ესთეტიკურ მიზანს, უარყოფდნენ. მათთვის ფიზიკური შრომა უფრო მნიშვნელოვანი იყო, რადგან მას სათნოებად მიიჩნევდნენ. ბენედიქტელთა ორდენის წესდებაც კი ითვალისწინებდა, რომ ბერები "უსაქმურობისგან თავის დაღწევის მიზნით" უნდა ყოფილიყვნენ დაკავებული შრომით ან წმინდა წერილების კითხვით.

გლეხობა. გლეხებისთვის ფიზიკური აქტივობა განათლების ან სპორტის ნაწილი არ იყო, ის **გადარჩენის აუცილებლობას** წარმოადგენდა. მათი ყოველდღიური ცხოვრება მძიმე ფიზიკურ შრომასთან იყო დაკავშირებული: მიწის დამუშავება, შემის ჭრა, მოსავლის აღება და ა.შ. ზოგჯერ ისინი აწყობდნენ

სოფლის შეჯიბრებებსა თუ თამაშებს, რომლებიც უფრო ტრადიციული ხასიათისა იყო.

IX საუკუნიდან, როცა დასავლეთ ევროპაში საბოლოოდ განმტკიცდა ფეოდალიზმი და ცალკე სამთავროები, ისინი განუწყვეტლივ აწარმოებდნენ ბრძოლებს ერთმანეთს შორის, დღის წესრიგში დადგა სამხედრო-ფიზიკური მომზადების აუცილებლობა, რამაც საბოლოო ჯამში აღზრდის თავისებური სისტემა ჩამოაყალიბა. მას **აღზრდის რაინდული სისტემა** უწოდეს, რომლის საფუძველსაც სამხედრო და ფიზიკური მომზადება წარმოადგენდა.

ეს პერიოდი ძირითადად ფეოდალურ ეპოქას ემთხვევა, რომელიც მონათმფლობელურ წყობილებასთან შედარებით უფრო პროგრესული საზოგადოებრივი მოვლენა იყო. ამ ისტორიულ მონაკვეთში აღზრდა ორი მიმართულებით ვითარდებოდა – რელიგიური და რაინდული. პირველი მიმართულების სკოლებში უმთავრესად საღვთო სჯული და სხვა მსგავსი საგნები ისწავლებოდა და მასში ძირითადად ქალები იყვნენ ჩართული. ხოლო მეორეში, რომელიც ძირითადად ფიზიკური აღზრდის მიმდევარი იყო, მხოლოდ მამაკაცები იყვნენ გაერთიანებული.

რაინდული სისტემა ითვალისწინებდა სამი ეტაპის გავლას. პირველი ეტაპი – დაბადებიდან 7 წლამდე. მეორე მოიცავდა პერიოდს 7-დან 14 წლამდე. ფეოდალის ბავშვი უფრო ცნობილი და შეძლებული ფეოდალის ოჯახში იზრდებოდა და ფაქტობრივად მოსამსახურის მოვალეობას ასრულებდა. ამ პერიოდში ის იღებდა მტკიცე ფიზიკურ აღზრდას, სწავლობდა იარაღის ხმარებას, ფარიკაობას, ცურვას, ქვისა და შუბის ტყორცნას, ჭიდაობას. 14 წლიდან ყმაწვილი იარაღის მატარებლის მოვალეობას ასრულებდა. მას ევალებოდა იარაღის შენახვა და გასუფთავება, ცხენის მოვლა, ნადირობაში მონაწილეობა, ტურნირებზე და ომში თავისი პატრონის გაცილება, ჭრილობის მიღების შემთხვევაში მისთვის დახმარების აღმოჩენა და სხვა. ამის პარალელურად ის აგრძელებდა წვრთნას ფარიკაობაში, ცხენოსნობაში და სხვა სახეობაში. ძირითადად ამ ასაკში მომავალი რაინდები ეუფლებოდნენ სამხედრო საქმეს. 21 წლის ასაკში ჭაბუკს რაინდთა რიგებში იღებდნენ. სავალდებულო იყო დახელოვნება შვიდ სარაინდო სახეობაში: **ცხენოსნობაში, მშვილდოსნობაში, ფარიკაობაში, ცურვაში, ნადირობაში, ჭადრაკის თამაშში და ლექსების თხზვაში.**

რაინდები საინტერესო შეჯიბრებებს მართავდნენ, რომელთა შორის გამორჩეული იყო დიდი საჯარო ასპარეზობა, რომელიც რაინდთა ძალების დათვალიერებას და ბრძოლისთვის მზადყოფნის დემონსტრაციას წარმოადგენდა. ტურნირებზე იმართებოდა მხედართა ორთაბრძოლები, რომლებიც

ხშირად სიკვდილითაც მთავრდებოდა. გარდა ტურნირებისა, რაინდები მართავდნენ სამხედრო თამაშებს, რომლის დროსაც საომარ მოქმედებათა ცალკეულ ეპიზოდებს განასახიერებდნენ (ქალაქისთვის ალყის შემორტყმა, ქალაქის აღება, ციხესიმაგრის აღება და სხვა). შეჯიბრებისთვის გამოყოფილ მსაჯებს ევალებოდათ ასპარეზობაში რაინდთა მონაწილეობის უფლების შემოწმება, იარაღისა და ცხენების შემოწმება, შეჯიბრების წესების დაცვაზე მეთვალყურეობა და სხვა. გამარჯვებულს, რომელსაც უმაღლეს ჯილდოს გადასცემდნენ, ქვეყნის მეფე, უზუცესი რაინდები და მსაჯები აჯილდოებდნენ.

XV საუკუნიდან, ფეოდალური საზოგადოების გარკვეული დაქვეითების ფონზე, თანდათან უფერულდება ფიზიკური აღზრდის რაინდული სისტემა. მას განსაკუთრებულად ძლიერი დარტყმა მიაყენა დენტისა და ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებამ. რაინდების საომარი პრივილეგია მსროლელთა ფეხოსან ნაწილებს დაუთმეს.

ფიზიკური აღზრდა სოფლის მცხოვრებ გლეხთა ცხოვრებაშიც იჭრებოდა. მართალია, ისეთი შთამბეჭდავი და ყოვლისმომცველი არ იყო, როგორც საზოგადოების მაღალი ფენებისთვის, მაგრამ მაინც დიდ როლს თამაშობდა გლეხთა ფიზიკურ წრთობასა და კლასობრივი ბრძოლისთვის მომზადებაში. ძირითადად, გლეხებისა და ხალხის ფართო მასების ფიზიკური აღზრდა სტიქიურად მიმდინარეობდა. თუმცა ზოგ შემთხვევაში საკმაოდ ორგანიზებულ ფორმასაც იღებდა. მაგალითად, შვეიცარიაში (XIV საუკუნეში) 16-18 წლის ჭაბუკებისთვის ტარდებოდა სისტემატური მეცადინეობები სირბილში, ხტომაში, ჭიდაობაში, შუბის ტყორცნასა და ფარიკაობაში (ჯოხებით). მათი ფიზიკური მომზადების დონე მოწმდებოდა სპეციალურად ორგანიზებულ შეჯიბრებებზე.

4.2. ფიზიკური აღზრდა რენესანსის ეპოქაში (XIV–XVII საუკუნე)

რენესანსის ეპოქა (XIV–XVII სს.) ევროპაში გახდა კულტურის, მეცნიერებისა და ხელოვნების აღორძინების, ჰუმანისტური აზროვნების გაძლიერებისა და ანტიკური იდეალების გაცოცხლების ეპოქა. ეს ნიშნავდა ფეოდალური შუა საუკუნეების შეზღუდვებიდან გამოსვლას და ადამიანის, როგორც ინდივიდის, შესაძლებლობებისა და ღირსების აღიარებას.

ჰუმანიზმის ფილოსოფიამ, რომელიც ადამიანის გონებრივ, სულიერ და ფიზიკურ სრულყოფილებას ერთიან სისტემად განიხილავდა, მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარებაზე.

ანტიკური საბერძნეთისა და რომის იდეალებზე დაყრდნობით, რენესანსის მოაზროვნეები მიიჩნევდნენ, რომ სხეულის განვითარება აუცილებელია

გონებრივი და ზნეობრივი სრულყოფისთვის. განათლება ითვლებოდა ადამიანის ჰარმონიული განვითარების გზად, სადაც სხეული და გონება თანაბრად უნდა გამართულიყო.

რენესანსის განათლების სისტემაში ფიზიკური ვარჯიში შევიდა როგორც აუცილებელი კომპონენტი. იტალიაში, საფრანგეთსა და სხვა ქვეყნებში მოქმედებდა სკოლები და აკადემიები, სადაც სწავლების ნაწილი იყო: სირბილი, ხტომა, ჭიდაობა, საბრძოლო თამაშები, ცხენოსნობა, ცურვა, ფარიკაობა და მშვილდოსნობა.

შუა საუკუნეების რაინდული სისტემა, რომელიც სამხედრო უნარებზე იყო ორიენტირებული, რენესანსში გადაიქცა სპორტულ და საგამოფენო შეჯიბრებად. ტურნირები და ცხენოსნური თამაშები თანდათან იქცა უფრო მეტად სანახაობრივ, ვიდრე პრაქტიკულ საბრძოლო წვრთნად.

თუმცა არისტოკრატიული აღზრდა კვლავ მოითხოვდა საბრძოლო ხელოვნების შესწავლას, რაც მოიცავდა: ცხენოსნობას და ლაშქრობებს; ხმლით, შუბით და ფარით ბრძოლას; სამხედრო ტაქტიკის ელემენტებს.

რენესანსის პერიოდში მრავალი სპორტული თამაში პოპულარული გახდა:

- **კალჩო ფიორენტინო** (იტალია) - გუნდური თამაში ბურთით, რომელიც მოითხოვდა სიძლიერეს, სისწრაფეს და კოორდინაციას;
- **პელოტა** (ესპანეთი და საფრანგეთი) - ბურთით თამაში კედელთან, რომელიც დღევანდელ ჩიბას და სკუაშის წინამორბედად მიიჩნევა;
- **ბურთით თამაშები ინგლისში** - მოგვიანებით გადაიქცა ფუტბოლისა და რაგბის პროტოტიპებად.

რენესანსის ეპოქაში განვითარდა ფარიკაობის სკოლები, განსაკუთრებით იტალიაში და ესპანეთში. გაჩნდა სპეციალური სახელმძღვანელოები (მაგ., იაკობო სარტორის და კამილო აგრიპას ნაშრომები), სადაც ხმლით ბრძოლის ტექნიკა სისტემატიზებული იყო. თვითდაცვა და პირადი უსაფრთხოება აღიქმებოდა როგორც განათლებული ადამიანის აუცილებელი უნარი.

რენესანსის ხელოვნებაში ადამიანის სხეული წარმოჩინდა როგორც სილამაზისა და სრულყოფილების სიმბოლო. მიქელანჯელოს, ლეონარდო და ვინჩის და რაფაელის ნამუშევრები არა მხოლოდ ესთეტიკურ, არამედ ანატომიურ კვლევასაც წარმოადგენდა. ანატომიის ცოდნა და მოძრაობის ჰარმონიის აღქმა პირდაპირ აისახებოდა ფიზიკური აღზრდის თეორიასა და პრაქტიკაში.

რენესანსის პერიოდის გამოჩენილი პედაგოგები, მაგალითად, იტალიელი **ვიტორინო და ფელტრე**, ცდილობდნენ, განათლების სისტემაში დაენერგათ

მკვლევარული იდეალები. თავის სკოლაში, "სიხარულის სახლში," ის აკადემიურ საგნებს აერთიანებდა ფიზიკურ ვარჯიშებთან, როგორცაა: **სირბილი, ხტომა, ჭიდაობა, ცხენოსნობა, ფარიკაობა, ცურვა და მშვილდოსნობა.**

ვიტორინო და ფელტრე თვლიდა, რომ გონებრივი აქტივობისა და ფიზიკური ვარჯიშის სწორი კომბინაცია ადამიანს სრულყოფილს ხდიდა.

რენესანსის ეპოქაში არისტოკრატისთვის აღარ იყო საკმარისი მხოლოდ ძლიერი მეომარი ყოფილიყო. ის უნდა ყოფილიყო დახვეწილი, განათლებული და ფიზიკურად მოხდენილი. იტალიელი მწერლის, **ბალდასარე კასტილიონეს** ნაშრომში „კარისკაცი“ აღწერილია იდეალური კარისკაცის თვისებები, რომელშიც შედის როგორც ლიტერატურისა და მუსიკის ცოდნა, ისე ფიზიკური უნარები: **ცეკვა (რაც მოხდენილობისა და სოციალური სტატუსის სიმბოლო იყო), ფარიკაობა (რომლის სრულყოფილება უკვე ხელოვნებად ითვლებოდა), ცხენოსნობა, ნადირობა და ჩოგბურთის მსგავსი თამაშები.**

რენესანსის პერიოდში ჩამოყალიბებული ჰუმანისტური და ესთეტიკური პრინციპები გახდა საფუძველი ახალი დროის ფიზიკური აღზრდის განვითარებისთვის. იმდროინდელმა იდეებმა გზა გაუხსნა სპორტის ორგანიზებულ ფორმებს, განათლების პროგრამებში ფიზიკური აღზრდის დამკვიდრებას და ადამიანის სხეულის ღირებულების აღიარებას.

4.3. ფიზიკური აღზრდის პედაგოგიური იდეების განვითარება აღორძინების ეპოქაში

ფეოდალიზმის ეპოქაში ჩასახულმა კაპიტალისტურმა ურთიერთობებმა ხელი შეუწყო წარმოების, ვაჭრობისა და ქალაქების განვითარებას. ამან, თავის მხრივ, დიდი ბიძგი მისცა მეცნიერების ყველა დარგის, განსაკუთრებით კი საბუნებისმეტყველო და პედაგოგიური მეცნიერებების, აღმავლობას, რამაც მკვეთრად შეცვალა მოზარდი თაობის აღზრდის სისტემები. ეს ცვლილებები შეეხო ფიზიკურ აღზრდასაც.

მოღვაწეებს, რომლებმაც ითავეს აღზრდის ახალი სისტემების შექმნა, **ჰუმანისტები** ეწოდათ. ისინი ქადაგებდნენ ჯანსაღი და სიცოცხლისუნარიანი ადამიანების აღზრდას. ჰუმანიზმი პირველად იტალიაში ჩაისახა, შემდეგ კი საფრანგეთში, ინგლისში, ჩეხეთსა და სხვა ქვეყნებშიც გავრცელდა.

4.3.1. ადრეული იტალიური ჰუმანიზმი

ადრეული იტალიური ჰუმანიზმის თვალსაჩინო წარმომადგენელი იყო ვიტორინო დე ფელტრე (1378–1446) – პედაგოგი, რომლის მოღვაწეობამ საფუძველი ჩაუყარა ჰუმანისტურ საგანმანათლებლო მოდელს და განსაკუთრებული ადგილი უკავია ფიზიკური აღზრდის ისტორიულ განვითარებაში. მან, ერთ-ერთმა პირველმა გააცნობიერა, რომ განათლება უნდა გათავისუფლებულიყო შუასაუკუნეობრივი სქოლასტიკური ფორმატიდან და გადატანილიყო ბუნების, მწვანე გარემოსა და სინათლის სივრცეში. სწორედ ამ მიზეზით გადაიტანა მან სკოლა ქალაქის ბინძური და მძიმე ატმოსფეროს მქონე უბნებიდან ქალაქგარეთ, ბუნებრივ გარემოში, რომელსაც სიმბოლურად „მხიარული სახლი“ (Casa Giocosa) უწოდა.

ვიტორინო დე ფელტრემ შექმნა აღზრდის სისტემა, რომელიც ორიენტირებული იყო ადამიანის ჰარმონიულ განვითარებაზე. მისი მიდგომა ითვალისწინებდა გონებრივი, ესთეტიკური და ფიზიკური აღზრდის ორგანულ ერთობას. სწავლა-განათლების პროცესში განსაკუთრებული როლი ენიჭებოდა ისეთ აქტივობებს, რომლებიც არა მხოლოდ ინტელექტუალურ, არამედ სხეულის და ემოციურ შესაძლებლობებს ავითარებდა.

მის სკოლაში ფიზიკური აღზრდა განიხილებოდა არა უბრალოდ სხეულის გამაგრების საშუალებად, არამედ როგორც პიროვნული სრულყოფის აუცილებელი ნაწილი. მოსწავლეები ეუფლებოდნენ ცხენოსნობას, ჭიდაობას, სროლასა და სხვადასხვა თამაშებს; ასევე მონაწილეობდნენ ცეკვებსა და რიტმულ ვარჯიშებში. ეს აქტივობები მიზნად ისახავდა სიმარდის, ძალისა და გამძლეობის განვითარებას, თუმცა ერთდროულად დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ მოძრაობის სილამაზეს, მოქნილობასა და ჟესტების ბუნებრივ ჰარმონიას.

ვიტორინო დე ფელტრეს პედაგოგიურმა მოდელმა დიდი გავლენა მოახდინა შემდგომ ევროპულ საგანმანათლებლო დისკურსზე. მან დაამკვიდრა წარმოდგენა, რომ ფიზიკური აქტივობა და სპორტი არა მხოლოდ სასარგებლო დამხმარე პრაქტიკებია, არამედ განათლების ორგანული ნაწილი, რომელიც ხელს უწყობს პიროვნების ჰუმანისტურ, სულიერ და ინტელექტუალურ ზრდას. შედეგად, მისი მოსაზრებები და პრაქტიკული ნაბიჯები მნიშვნელოვანი წინაპირობა გახდა ფიზიკური აღზრდის იდეების შემდგომი თეორიული და ინსტიტუციური განვითარებისთვის.

4.3.2. ფრანგული ჰუმანიზმი და ფრანსუა რაბლე (1494-1553)

თვალსაჩინო ფრანგი ჰუმანისტი, მწერალი და ექიმი, რომელმაც მსოფლიო აღიარება მოიპოვა რომანით „გარგანტუა და პანტაგრუელი“. ნაწარმოები წარმოადგენს შუა საუკუნეების სქოლასტიკური აზროვნების მწვავე სატირას და გვთავაზობს აღზრდის ახალ, ჰუმანისტურ მოდელს. რაბლე უპირისპირდება ცხოვრებას მოწყვეტილ სქოლასტიკურ სწავლებას. მისი მთავარი იდეა **ადამიანის ჰარმონიული განვითარებაა**, რაც გულისხმობს გონებრივი და ფიზიკური აღზრდის შერწყმას,

სიახლეს XVI საუკუნის ევროპაში.

ამ გენიალურ სატირაში ავტორი დასცინის სქოლასტიკური განათლების უაზრობას, მის სრულ იზოლაციას ცხოვრებისგან და გამოხატავს პროგრესულ, ჰუმანისტურ შეხედულებებს აღზრდა-განათლებაზე. სატირაში რაბლე ეხება ეპოქის მსოფლმხედველობის ყველა ასპექტს, გამოთქვამს თავის აზრებს აღზრდის შესახებ და აკრიტიკებს არსებულ სისტემას. რომანში ის ფიზიკური აღზრდის საკითხებსაც ეხება.

რომანის სიუჟეტი ნათლად აჩვენებს კონტრასტს ძველ და ახალ მეთოდებს შორის: კონსერვატორი მასწავლებლების ხელში მეფის ვაჟი, გარგანტუა, უშედეგოდ სწავლობდა. მისი რეჟიმი არაჯანსაღი იყო: გვიან გაღვიძება, უზომო ჭამა-სმა, ბანქოს თამაში და უმოძრაობა. შედეგად, მისი გონებრივი განვითარება შეფერხდა.

ახალი პედაგოგის დაქირავების შემდეგ, გარგანტუას ცხოვრება რადიკალურად შეიცვალა. დაწესდა მკაცრი რეჟიმი, სადაც სწავლა და ფიზიკური აქტივობა ერთმანეთს ენაცვლებოდა. ავტორი გვთავაზობს სისტემას, რომელიც ეფუძნება ჯანსაღი ცხოვრების წესს და პრაქტიკულ უნარებს. რაბლე მოითხოვდა აღსაზრდელისთვის დღის მკაცრ რეჟიმს, პირად ჰიგიენას (ხშირ ბანაობას, მასაჟს), კვების რეჟიმს და ა.შ.

ფრანსუა რაბლემ ერთ-ერთმა პირველმა დაასაბუთა ფიზიკური და გონებრივი განვითარების განუყოფელობა. მისი იდეები იქცა საფუძვლად შემდგომი საუკუნეების პედაგოგიკისა და ჯანსაღი ცხოვრების კულტურისთვის.

4.3.3. იერონიმე მერკურიალე და ტანვარჯიშის ხელოვნება

იერონიმე მერკურიალე (1530–1606) – გვიანდელი აღორძინების ხანის იტალიელი ჰუმანისტი, პადუას უნივერსიტეტის პროფესორი, ფილოსოფიისა და მედიცინის დოქტორი. მან მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ფიზიკური აღზრდის თეორიაში ანტიკური ხანის ექიმებისა და ფილოსოფოსების ნაშრომების სიღრმისეული შესწავლით.

მერკურიალე ავტორია ექვსი წიგნისაგან შემდგარი ფუნდამენტური ნაშრომისა, რომელიც ტანვარჯიშის ხელოვნებას ეძღვნება. მისი პირველი სამი წიგნი ტანვარჯიშის ისტორიას ეძღვნება, ხოლო დანარჩენი სამი – ფიზიკური ვარჯიშების სამედიცინო ანალიზს. თავის ნაშრომში ავტორი ვარჯიშებს სამ ჯგუფად ყოფს:

1. **გამაჯანსაღებელი ვარჯიშები:** რომლებსაც ის „ჭეშმარიტ“ ვარჯიშებად მიიჩნევს.
2. **სამხედრო ვარჯიშები:** „აუცილებელი“ ვარჯიშები, რომლებსაც კლასობრივ საზოგადოებაში საჭიროდ თვლიდა.
3. **შეჯიბრებებისთვის მოსამზადებელი ვარჯიშები:** „ათლეტური“ ვარჯიშები, რომლებიც მერკურიალის უსარგებლოდ და ყალბად მიაჩნდა.

მერკურიალისი ცდილობდა, ფიზიკური ვარჯიშები გამაჯანსაღებელ-ჰიგიენური ფაქტორების დამხმარე საშუალებად ექცია და ტანვარჯიში მმართველი კლასის ინტერესებს დაუქვემდებარა.

იერონიმე მერკურიალისი მთავარი მიზანი იყო ფიზიკური ვარჯიშების გამოყენება, როგორც ჰიგიენური და გამაჯანსაღებელი საშუალებისა. მან ტანვარჯიში დაუქვემდებარა მმართველი კლასის ინტერესებს და ხაზი გაუსვა მის სამედიცინო მნიშვნელობას, რითაც მკვეთრად გამიჯნა „ჯანსაღი ვარჯიში“ პროფესიული სპორტისგან.

4.3.4. იან ამოს კომენსკი და „დიადი დიდაქტიკა“

დიდი ჩეხი მოაზროვნე და პედაგოგ-ჰუმანისტი, რომელმაც უდიდესი კვალი დატოვა მსოფლიო პედაგოგიურ აზროვნებაში. მეწისქვილის ოჯახში დაბადებულმა და გერმანიაში განათლებამიღებულმა მოღვაწემ 1632 წელს დაასრულა თავისი ფუნდამენტური ნაშრომი „დიადი დიდაქტიკა“ გერმანიაში განათლების მიღების შემდეგ სამშობლოში დაბრუნდა და პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა. 1632 წელს კომენსკიმ დაასრულა თავისი ძირითადი ნაშრომი, „დიადი დიდაქტიკა“, რომელშიც მისი პედაგოგიური სისტემაა მოცემული.

იან ამოს კომენსკი ყოვლისმომცველი აღზრდის მომხრეა. ის მოითხოვს საყოველთაო დაწყებით სწავლებას და შემუშავებული აქვს სკოლის სრული სისტემა. კომენსკი პირველი პედაგოგი იყო, რომელმაც წამოჭრა სასკოლო ასაკის აღზრდის საჭიროების საკითხი და ბავშვთა ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით დაწვრილებით დაამუშავა ასეთი აღზრდის შინაარსი.

ნიშანდობლივია, რომ „დიადი დიდაქტიკაში“ სწავლებისა და აღზრდის თეორიის განხილვა იწყება არა გონებრივი, არამედ ფიზიკური აღზრდის საკითხებით.

კომენსკი ეხება ბავშვთა ფიზიკური განვითარების, მათი ორგანიზმის ჯანმრთელობის, ჰიგიენური რეჟიმისა და კვების საკითხებს. ფიზიკური აღზრდის უპირველეს ამოცანად მას ადამიანის სხეულის გამოწრთობა, ჯანმრთელობა და გონებრივი მოქმედებისთვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა მიაჩნდა.

კომენსკის უდიდესი დამსახურებაა, რომ მან პირველმა წამოჭრა ბავშვთა ჯანმრთელობის საკითხი და ფიზიკურ აღზრდას პედაგოგიურ მუშაობაში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ადგილი მიანიჭა, რითაც საფუძველი ჩაუყარა დემოკრატიულ პედაგოგიურ აზროვნებას.

4.3.5. უტოპისტების წვლილი ფიზიკური აღზრდის იდეის განვითარებაში

ამ პერიოდში ფიზიკური აღზრდის იდეის განვითარებას საგრძნობლად შეუწყო ხელი უტოპისტი მოაზროვნეების, ინგლისელი **თომას მორისა** (1478-1535) და იტალიელი **თომაზო კამპანელას** (1568-1639) ფილოსოფიურმა ნაშრომებმა. ისინი თავიანთ ნაწარმოებებში, „**უტოპია**“ (მორი) და „**მზის ქალაქი**“ (კამპანელა), მკაცრად აკრიტიკებენ არა მხოლოდ ფეოდალურ საზოგადოებას და მის არისტოკრატიულ აღზრდის სისტემას, არამედ იმ დროისთვის უკვე ჩასახულ ბურჟუაზიულ ურთიერთობებს, რომლებსაც ისინი ადამიანთა უთანასწორობისა და ექსპლუატაციის წყაროდ მიიჩნევდნენ.

მორი და კამპანელა ოცნებობდნენ ისეთ საზოგადოებაზე, სადაც ყველა იქნებოდა თანასწორი, არ იარსებებდა კერძო საკუთრება და აღზრდას ექნებოდა ყოვლისმომცველი და საყოველთაო ხასიათი. სწორედ ამ იდეალურ საზოგადოებრივ წყობაში ენიჭებოდა ფუნდამენტური მნიშვნელობა ფიზიკურ აღზრდას: ორივე მოაზროვნე თვლიდა, რომ ფიზიკური აღზრდა ადამიანის ჰარმონიული განვითარებისთვის აუცილებელი ელემენტი იყო.

მათი გაგებით, განათლებული ადამიანი უნდა ყოფილიყო როგორც გონებრივად, ისე ფიზიკურად ძლიერი და ჯანმრთელი. ისინი აცენტს აკეთებდნენ პრაქტიკულ მეცადინეობებზე, რაც გამორიცხავდა ძველი დროის არისტოკრატიისთვის დამახასიათებელ მოწყვეტილ აკადემიზმს.

კამპანელას „მზის ქალაქში“ საზოგადოების ყველა წევრის ჯანმრთელობა და ფიზიკური აღზრდა სახელმწიფოებრივ საქმედ იქცეოდა. ეს ნიშნავდა, რომ ფიზიკური ვარჯიში უნდა ყოფილიყო ხელმისაწვდომი არა მხოლოდ ელიტისთვის, არამედ ყველა მოქალაქისთვის, ქალებისა და მამაკაცების ჩათვლით. თომას მორი კი მიიჩნევდა, რომ უტოპიელები სიამოვნებით ეწეოდნენ ფიზიკურ საქმიანობას, რადგან მათთვის შრომა და დასვენება ერთმანეთთან იყო დაკავშირებული.

ამ უტოპისტების იდეები, მიუხედავად მათი გამოგონილი ხასიათისა, წარმოადგენდა მნიშვნელოვან პროგრესულ ნაბიჯს იმის დასანახად, რომ ფიზიკური აღზრდა არ არის მხოლოდ კერძო საქმე ან არისტოკრატიული პრივილეგია, არამედ ეს არის საზოგადოების ჯანმრთელობისა და

სრულფასოვანი განვითარების სახელმწიფოებრივი საზრუნავი. მათმა ფილოსოფიამ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა შემდგომი ეპოქების პედაგოგიურ მოძრაობებზე, მათ შორის პუბლიცისტურ სკოლებზე და სოციალისტური აღზრდის იდეებზე.

4.4. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რა თავისებურებებით ხასიათდება ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარება შუა საუკუნეებში?
2. აღზრდის რომელი თავისებური სისტემა ჩამოყალიბდა რენესანსის პერიოდში?
3. რომელ სარაინდო სახეობებში იყო დახელოვნება სავალდებულო?
4. რა მნიშვნელობა ჰქონდა რაინდულ ტურნირებს?
5. რა თავისებურებები ჰქონდა ფიზიკური აღზრდის განვითარებას რენესანსის პერიოდში მსოფლიოს სხვა რეგიონებში?

თავი V. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ახალ დროში

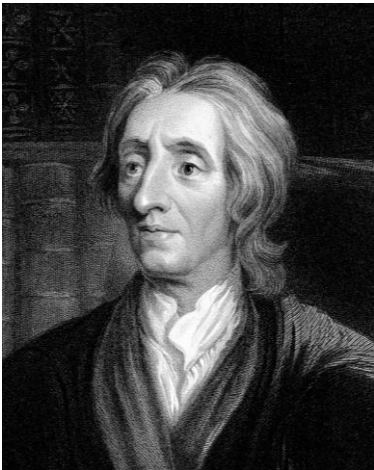
(XVII-XIX სს.)

XVII-XIX საუკუნეებში ბურჟუაზიულმა რევოლუციამ ძირფესვიანად შეარყია ფეოდალური წყობის საფუძვლები, რამაც უზრუნველყო კაპიტალიზმის გამარჯვება და განმტკიცება. დაიწყო ევროპისა და ამერიკის ქვეყნებში წარმოებისა და კულტურის სწრაფი განვითარება. წარმატებებმა სამხედრო საქმეში, მეცნიერებაში, კულტურასა და ხელოვნებაში დადებითი გავლენა მოახდინა ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის სფეროზე.

ისტორიის ამ ეტაპზე ძირითად კლასებს წარმოადგენდნენ ბურჟუაზია და მის მიერ ექსპლუატირებული მუშები. ყალიბდებოდა ბურჟუაზიული ფიზიკური აღზრდის თეორიული საფუძვლები, რომელიც შემდგომ განვითარებას პოულობდა. ამ სისტემის მიზანი იყო ფიზიკურად ძლიერი, გაკაჟებული, სამხედრო საქმეში დახელოვნებული მოზარდი თაობის აღზრდა, რომელიც შეძლებდა ნებისმიერი სირთულის გადალახვას და კლასობრივი ბატონობის განმტკიცებას.

ამ პერიოდში, ფიზიკური აღზრდის თეორიისა და პრაქტიკის განვითარებისთვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ცნობილი მოღვაწეების – **ჯონ ლოკის**, **ჟან-ჟაკ რუსოსა** და **იოჰან პესტალოცის** - პედაგოგიურ შეხედულებებს.

5.1. ჯონ ლოკი (1632-1704 წ.წ.)

ინგლისელი ფილოსოფოსი და განმანათლებელი **ჯონ ლოკი** თავდაპირველად ვესტმინსტერის სკოლაში კლასიკურ განათლებას იღებდა, შემდგომში იქცა ბურჟუაზიული პედაგოგიკის თეორეტიკოსად. მისი ნაშრომი „ფიქრები აღზრდაზე“ (Some Thoughts Concerning Education) იქცა გზამკვლევად ინგლისური ახალი თავადაზნაურობისა (ჯენტრი) და ბურჟუაზიის შვილების აღზრდისთვის.

ლოკის აღზრდის სისტემის მთავარი მიზანი იყო ახალგაზრდა ბურჟუის მომზადება პირადი ბედნიერებისა და კეთილდღეობისთვის.

ლოკი ამტკიცებდა, რომ ადამიანი მხოლოდ აღზრდის საშუალებით შეიძლება ჩამოყალიბდეს სრულყოფილ ინდივიდად. მისი ცნობილი თეზისის მიხედვით, ადამიანის გონება დაბადებისას არის „**Tabula Rasa**“ (სუფთა დაფა), რომელსაც აღზრდა და გამოცდილება ავსებს.

ლოკის მიერ ჩამოყალიბებული იდეალური ინდივიდის ფორმულა მოიცავდა სამ ურთიერთდაკავშირებულ კომპონენტს: „ახალგაზრდა კაცს, ამბობდა ჯ. ლოკი, უნდა ჰქონდეს **განვითარებული გონება, ძლიერი ნებისყოფა და გამობრძმედილი სხეული**, რომელიც დაემორჩილება ნებისყოფას. რამდენადაც სუსტია ჩვენი სხეული, იმდენად გვემორჩილება ის ჩვენი“.

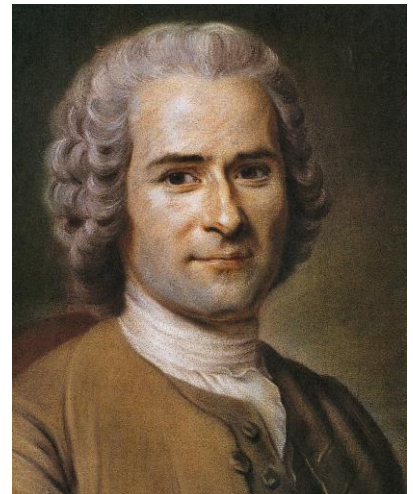
ამ კონცეფციის მიხედვით, **ფიზიკური აღზრდა** არის ნებისყოფის გაძლიერებისა და მორალური სიმტკიცის საფუძველი, რადგან სუსტი სხეული გონებასაც აბრკოლებს.

ჯონ ლოკი მდიდარ ბურჟუაზიულ ოჯახებში **გუვერნორის ხელმძღვანელობით ინდივიდუალური აღზრდის** მომხრე იყო. იგი მკაცრად უარყოფდა საჯარო სასწავლებლებს. სკოლა მას მიაჩნდა „**უზრდელი და უხეში ბავშვების შეკრებად**“, რომელიც უარყოფითად მოქმედებდა ინდივიდუალურად შერჩეული საუკეთესო აღზრდის შედეგებზე. ლოკი თვლიდა, რომ გუვერნორს შეეძლო საუკეთესოდ უზრუნველყო ინტელექტუალური, მორალური და ფიზიკური აღზრდის ინდივიდუალური საჭიროებებზე მორგება.

5.2. ჟან-ჟაკ რუსო (1712-1778 წ.წ.)

ფრანგი ფილოსოფოსი, მწერალი და პედაგოგი **ჟან-ჟაკ რუსო** წვრილი ბურჟუაზიის წარმომადგენელი იყო.

მან თავის შემოქმედებაში დიდი ადგილი დაუთმო აღზრდის საკითხებს. ამ მხრივ აღსანიშნავია მისი რომანი „ემილი ან აღზრდის შესახებ“, სადაც „ბუნებრივი აღზრდის“ თეორიას ავითარებს. ამ შეხედულებების გამო რუსოს ხელისუფლება სდევნიდა, მისი რომანი კი დაწვა. ამის გამო ის შვეიცარიაში გადასახლდა, მაგრამ აქაც დევნიდნენ და იძულებული გახდა ინგლისში გადასულიყო. საბოლოოდ ის კვლავ საფრანგეთში დაბრუნდა და იქ გარდაიცვალა 1778 წელს.

რუსოს თხზულებები სავსეა პროტესტით ფეოდალური ჩაგვრისა და უთანასწორობის წინააღმდეგ. ის აშკარად გამოხატავდა კერძო საკუთრებას. მისი აზრით, მხოლოდ აღზრდის საშუალებით შეიძლება ქვეყნიერების სწორად გარდაქმნა. რუსო მთლიანად **ბუნებრივი აღზრდის** მომხრე იყო და მხოლოდ ამ პირობებში მიაჩნდა პიროვნების ყოვლისმომცველი განვითარება შესაძლებელი. მისი აზრით, ბავშვი უნდა იყოს ჯანმრთელი, ამტანი და შეჩვეული ბუნების

სხვადასხვა მოვლენის ცვლილებებს. რუსო აღნიშნავდა, რომ ფიზიკური აღზრდა ადამიანს ეხმარება სამყაროს უკეთ შეცნობაში. „რადგან სხეული სულზე ადრე იზადება, – წერს რუსო, – უპირველესი ყურადღება სხეულის მოვლას უნდა დაეთმოს“. ჯანმრთელობას ის ადამიანის სწორი განვითარების აუცილებელ პირობად თვლიდა. რაც შეეხება ავადმყოფ ბავშვებს, მათზე ზრუნვა არ შედიოდა პედაგოგის ფუნქციებში.

პროგრესულ აზრებს გამოთქვამდა რუსო ქალთა ფიზიკური აღზრდის შესახებ. მას ერთნაირად საჭიროდ მიაჩნდა ფიზიკური აღზრდა როგორც ვაჟებისთვის, ისე ქალებისთვის.

ჟან-ჟაკ რუსოს იდეებმა დიდი გავლენა მოახდინა გერმანიაზე, შვეიცარიაზე, ინგლისსა და სხვა ქვეყნებზე. რუსოს გავლენით ჩამოყალიბდა დიდი პედაგოგ-დემოკრატის იოჰან ჰაინრიხ პესტალოცის პედაგოგიური სისტემა.

5.3. იოჰან ჰაინრიხ პესტალოცი (1746-1827 წ.წ.)

იოჰან ჰაინრიხ პესტალოცი 1746 წელს ექიმის ოჯახში დაიბადა. ამ პერიოდში შვეიცარიაში ძალაუფლება ერთი მუჰა არისტოკრატის ხელში იყო, რომელიც ძალზე ავიწროებდა გლეხობას.

„აღზრდა, პესტალოცის აზრით, ყოველი ადამიანის საკუთრებად უნდა გამხდარიყო“, მაგრამ სოციალურ-პოლიტიკური შეხედულებების შეზღუდულობის გამო, ის არც კი ოცნებობდა ისეთი საზოგადოებრივი ურთიერთობების შექმნაზე, რომელიც ბოლოს მოუღებდა სოციალურ უთანასწორობას და აღზრდას მართლაც

მთელი ხალხის საკუთრებად აქცევდა.

პესტალოცისთვის ცენტრალურ ფიგურას გლეხი წარმოადგენდა. როგორც მთელ ევროპაში, ისე შვეიცარიაში, სწრაფი ტემპებით ვითარდებოდა მრეწველობა და უმიწაწყლოდ დარჩენილი გლეხობა ქალაქისკენ მიიჩქაროდა.

პესტალოცი ოცნებობდა გლეხთა და ხელოსანთა ცხოვრების გაუმჯობესებაზე. ის ხედავდა მათ მძიმე მდგომარეობას, მაგრამ გამოსავალს ვერ პოულობდა. პესტალოცი დიდ იმედს ამყარებდა კეთილ მემამულეზე, რომელსაც უნდა ეზრუნა გლეხთა ცხოვრების გაუმჯობესებაზე. შექმნილ პირობებში ის

დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ისეთი მოძრაობებისა და ვარჯიშების დამუშავებას, რომელთა საშუალებით გლეხი ადვილად შეძლებდა შრომის ერთი სახიდან მეორეზე გადასვლას.

1807 წელს გამოცემულ წიგნში „ელემენტარული ტანვარჯიში“ პესტალოცი წერს: „ტანვარჯიშის საწყის წერტილს უნდა წარმოადგენდეს ის მოძრაობები, რომლებიც დასჭირდებათ ბავშვებს შრომის იმ სახეობებისთვის, რომლებშიც მათ მომავალში მოუწევთ მუშაობა“.

პესტალოცი დაჟინებით მოითხოვდა, რომ პედაგოგიური მუშაობა ფიზიკურ აღზრდაში მჭიდროდ ყოფილიყო დაკავშირებული გონებრივ და ზნეობრივ აღზრდასთან. მიუხედავად იმისა, რომ ჰაინრიხ პესტალოცის სოციალურ-პოლიტიკური შეხედულებები გამსჭვალულია დემოკრატიისა და ჰუმანიზმის იდეებით, ის მაინც წვრილბურჟუაზიული დემოკრატი იყო და სწორედ ამიტომ ვერ ნახულობდა სწორ გზას გლეხთა მდგომარეობის შესამსუბუქებლად. ის ოცნებობდა, რომ გლეხი შეგუებოდა კაპიტალისტურ წყობას და მის პირობებში არსებულ შრომას.

5.4. ფილანტროპინი

1744 წელს გერმანიის ქალაქ დესაუში დაარსდა ახალი ტიპის სკოლა – **ფილანტროპინი**, სადაც სწავლება გონებრივი და ფიზიკური აღზრდის შეხამებაზე იყო აგებული. ამ სკოლაში სამი კატეგორიის მოსწავლე სწავლობდა: **აკადემისტები** (მდიდარი ოჯახების წარმომადგენლები), **პედაგოგისტები** (საშუალო ფენის წარმომადგენლები, მომავალი მასწავლებლები), **ფამულიანტები** (ლათინური *famulus* – მოსამსახურე), დაბალი ფენის წარმომადგენლები (მომავალი მოსამსახურეები).

აქ ტანვარჯიშს ასწავლიდნენ **გერჰარდ ფიტი** (1765-1836 წწ.) და **იოჰან გუც-მუტსი** (1759-1839 წწ.), რომლებმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს ფიზიკური აღზრდის თეორიასა და პრაქტიკაში. **გ. ფიტმა** ფიზიკური აღზრდის საკითხებზე სპეციალური წიგნი დაწერა – „ყმაწვილთა აღზრდა“, სადაც ყველა ვარჯიში დაყო მარტივ და რთულ ვარჯიშებად. თავის მხრივ, ეს ვარჯიშები მან დაჰყო **ტანვარჯიშულ** (რბენა, ხტომა, ტყორცნა, ჭიდაობა, ცურვა) და **რაინდულ** ვარჯიშებად (ცეკვა, ფარიკაობა, ცხენოსნობა).

გუც-მუტსმა წიგნებში – „ტანვარჯიში სამშობლოს შვილებისთვის“ და „ტანვარჯიში მოზარდებისთვის“ – თავი მოუყარა მანამდე არსებულ ყველა ფიზიკურ ვარჯიშს, შეავსო და ერთგვარ სისტემაში მოიყვანა.

თავისი მნიშვნელობის მიხედვით ფიზიკური ვარჯიშები მას დაყოფილი ჰქონდა მარტივ და რთულ, აქტიურ და პასიურ ვარჯიშებად. განსაკუთრებულ

მნიშვნელობას გუც-მუტსი ანიჭებდა თამაშებს, რომლებსაც ის ორ ნაწილად: მოძრავ და უძრავ თამაშებად ყოფდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ პერიოდის ფიზიკური აღზრდის პედაგოგიური თეორიები განსხვავდებოდა ერთმანეთისგან, ფაქტია, რომ მათი ძირითადი ამოცანა იმ დროინდელი საზოგადოების მოთხოვნების შესაბამისად ვითარდებოდა.

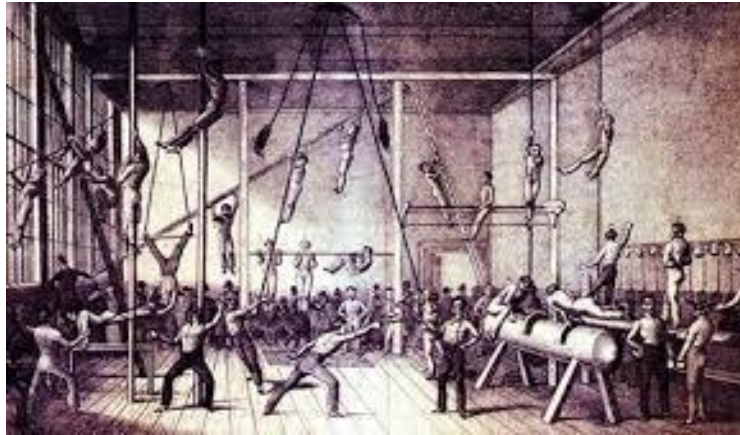
5.5. ტანვარჯიშული სისტემების აღმოცენება და განვითარება

XIX საუკუნის დასაწყისში ევროპის კაპიტალისტურ ქვეყნებში მიმდინარე ღრმა პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური გარდაქმნები საფუძვლად დაედო ფიზიკური აღზრდის ახალი, სისტემური ფორმების ჩამოყალიბებას. ბურჟუაზიული რევოლუციების ტალღამ, ინდუსტრიული წარმოების სწრაფმა განვითარებამ და ნაპოლეონის ომებით გამოწვეულმა სამხედრო-პოლიტიკურმა კრიზისებმა მკვეთრად გაზარდა სახელმწიფოთა ინტერესი ფიზიკურად ძლიერი, გამძლე და დისციპლინირებული მოსახლეობის აღზრდის მიმართ.

ინდუსტრიული ეპოქის პირობებში წარმოებისა და ქალაქური ცხოვრების ინტენსიფიკაციამ გამოავლინა ადამიანის ფიზიკური მდგომარეობის გაუარესების ტენდენციები, რაც განსაკუთრებით საგანგაშო გახდა სამხედრო კონფლიქტების ფონზე. მასობრივი არმიების ფორმირება, საყოველთაო სამხედრო სავალდებულო სამსახურის შემოღება და სამხედრო-სამართლებრივი ინსტიტუტების გაძლიერება სახელმწიფოს წინაშე აყენებდა ახალ სტრატეგიულ ამოცანას - შეექმნა ორგანიზებული, მიზანმიმართული და მეცნიერულ პრინციპებზე დაფუძნებული ფიზიკური მომზადების სისტემები, რომლებსაც უნდა უზრუნველყო არა მხოლოდ ჯარისკაცის ინდივიდუალური ფიზიკური შესაძლებლობების - ძალის, გამძლეობისა და მოქნილობის განვითარება, არამედ კოლექტიური მოქმედებების, რიგის, დისციპლინისა და მორჩილების ჩამოყალიბება.

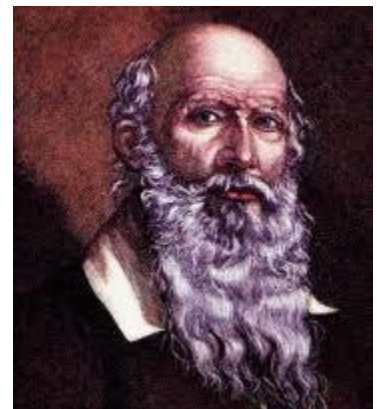
ეს პროცესები ორგანულად უკავშირდებოდა განათლების სისტემის რეფორმირებას. XIX საუკუნის ევროპულ პედაგოგიკურ და ფილოსოფიურ წრეებში თანდათან ყალიბდებოდა წარმოდგენა ადამიანის ჰარმონიული განვითარების იდეალზე, რომლის თანახმად სხეულის აღზრდა განიხილებოდა გონებრივ და მორალურ განვითარებასთან განუყოფელ ერთობლიობაში. ფიზიკური ვარჯიში და ტანვარჯიში აღიქმებოდა არა მხოლოდ როგორც სამხედრო ან პრაქტიკული მომზადების საშუალება, არამედ როგორც ახალგაზრდობის დისციპლინის, შრომისუნარ-რიანობის, თვითკონტროლისა და სამოქალაქო პასუხისმგებლობის ჩამოყალიბების ეფექტური ინსტრუმენტი.

აღნიშნული ისტორიული და სოციალურ-პოლიტიკური კონტექსტის გავლენით XIX საუკუნის ევროპაში ჩამოყალიბდა ტანვარჯიშის ოთხი ძირითადი, კლასიკური სისტემა - გერმანული, შვედური, ფრანგული და ჩეხური მოდელები.

5.5.1. გერმანული ტანვარჯიშული სისტემა

ნაპოლეონის არმიის მიერ გერმანიის ოკუპაციამ ქვეყანაში გააძლიერა ეროვნული თვითმყოფადობის დაცვისა და თავისუფლების აღდგენისაკენ მიმართული მოძრაობა. სწორედ ამ ისტორიულ გარემოებათა გავლენით, 1810 წელს ფრიდრიხ **ლუდვიგ იანის** ინიციატივით ჩამოყალიბდა ეროვნული ტანვარჯიშის მოყვარულთა წრე, რომელიც სწრაფად გადაიქცა გერმანულ ფიზიკურ აღზრდასა და ეროვნულ აღორძინებაში მნიშვნელოვანი როლის მატარებელ საზოგადოებრივ ძალად.

იანმა, იოჰან კრისტოფ ფრიდრიჰ გუტს-მუტსისა და იოჰან ბერნჰარდ ფიტის იდეებზე დაყრდნობით, შექმნა ტანვარჯიშის ახალი სისტემა, რომელსაც „ტურნენი“ უწოდა. მისი კონცეფცია სცილდებოდა მხოლოდ სამხედრო მიზნებს და ფიზიკურ მომზადებას; იგი მიზნად ისახავდა გერმანელი ხალხის ეროვნული თვითშეგნების გაძლიერებას, ახალგაზრდობის პატრიოტული აღზრდის ხელშეწყობასა და საზოგადოებრივ კონსოლიდაციას.

1816 წელს გამოცემულ თავის ცნობილ ნაშრომში „*გერმანული ტანვარჯიში*“ იანმა დეტალურად აღწერა სხვადასხვა ტიპის ვარჯიშები ღერძზე, ორძელზე, ტაიჭზე და სხვა მოწყობილობებზე, რომლებიც მან თავადვე შეიმუშავა და სრულყო. მეთოდური თვალსაზრისით, იანის სისტემა შედარებით მარტივი და

პრიმიტიული იყო, თუმცა მასობრივი და პოპულარული ხასიათი მას განსაკუთრებულ ძალას ანიჭებდა. ახალგაზრდები შეკრებილნი იყვნენ სპეციალურად მოწყობილ „ტურნპლაცებზე“, სადაც ტარდებოდა სამხედრო-საგანმანათლებლო თამაშები, დებატები, პოლიტიკური საუბრები და ეროვნული იდეალების შესახებ მსჯელობები.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია იანის შემოქმედებითი დამოკიდებულება ენისადმი: როგორც გერმანული ენის ერთგულმა დამცველმა, მან ტანვარჯიშულ პრაქტიკაში არსებული ბერძნულ-ლათინური ტერმინოლოგია გერმანული სახელწოდებებით ჩაანაცვლა, რითაც თავის სისტემას არა მხოლოდ ფიზიკური, არამედ კულტურულ-ლინგვისტური ეროვნული დატვირთვაც შესძინა.

5.5.2. შვედური ტანვარჯიშული სისტემა

შვედური ტანვარჯიშის სისტემის დამაარსებლად პერ ჰენრიკ ლინგი მიიჩნევა. მან ფიზიკური აღზრდის დამოუკიდებელი, მკაფიოდ სტრუქტურირებული სკანდინავიური მოდელი ჩამოაყალიბა.

1813 წელს მისივე ინიციატივით სტოკჰოლმში დაფუძნდა „სამეფო ცენტრალური ტანვარჯიშის ინსტიტუტი“ სადაც ლინგმა პრაქტიკაში განახორციელა ფიზიკური განათლების შესახებ საკუთარი

თეორიული შეხედულებები და სამედიცინო-ფიზიოლოგიური პრინციპები.

ლინგის სისტემის ძირითადი მიზანი იყო ბურჟუაზიული სამხედრო არმიისთვის ჯანმრთელი, მოქნილი და დისციპლინირებული ჯარისკაცების მომზადება, მაგრამ მის მიდგომაში სერიოზული ადგილი ეკავათ ჯანმრთელობის, სხეულის ჰარმონიული განვითარების და დამხმარე სამედიცინო გიმნასტიკის იდეებსაც. სწორედ ლინგმა წამოაყენა ფიზიკური ვარჯიშის მეცნიერული საფუძვლების ჩამოყალიბების, ადამიანის სხეულის ანატომიური და ფიზიოლოგიური თავისებურებების გათვალისწინების აუცილებლობა. მისი ტანვარჯიშული სისტემა მკაფიოდ სტრუქტურირებული იყო და ვარჯიშები ოთხ ძირითად ჯგუფად დაყო:

1. სავარჯიშო იარაღებზე შესრულებული მოძრაობები,
2. იარაღით შესრულებული სავარჯიშოები,
3. უიარაღო ვარჯიშები,
4. იარაღთან შესრულებული მხარდამჭერი მოძრაობები.

შვედურმა ტანვარჯიშმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ევროპის ფიზიკური აღზრდის შემდგომ განვითარებაზე. XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან ის განსაკუთრებით ფართოდ დაინერგა სასკოლო პროგრამებში, სადაც დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა სწორი პოზის ჩამოყალიბებას, კოორდინაციის განვითარებას, სუნთქვითი და კორექტიული სავარჯიშოების შესრულებას. შვედური მოდელი მრავალ ქვეყანაში იქცა სკოლამდელ და სკოლის ფიზიკური აღზრდის სტანდარტის საფუძვლად, ხოლო მისი პრინციპები დღესაც აისახება ჯანმრთელობისგანპირობებულ ფიზიკურ განათლებაში.

5.5.3. ფრანგული ტანვარჯიშული სისტემა

საფრანგეთის სამხედრო-გამოყენებითი ტანვარჯიშის სისტემა XIX საუკუნის პირველ ნახევარში ჩამოყალიბდა და ევროპულ სამხედრო-პედაგოგიკურ პრაქტიკაში ერთ-ერთ წამყვან მიმართულებად იქცა. მისი დამფუძნებელი იყო ესპანელი ოფიცერი, ლეიტენანტი ფრანსისკო ამოროსი, რომელიც საფრანგეთში გადასახლების შემდეგ აქტიურად ჩაერთო ფიზიკური აღზრდის და სამხედრო მომზადების საკითხებში.

1817 წელს პარიზში ამოროსმა გახსნა კერძო ტანვარჯიშული დაწესებულება. მცირე დროის განმავლობაში ამ სკოლამ დიდი ინტერესი გამოიწვია როგორც საჯარო საზოგადოების, ისე სამხედრო წრეების მხრიდან. ამის შედეგად, 1829 წელს საფრანგეთის თავდაცვის სამინისტრომ მას ოფიციალურად მიანიჭა უფლება, შეექმნა სახელმწიფო ტანვარჯიშის სკოლა, რომლის მიზანი ოფიცრების, ინსტრუქტორებისა და ფიზიკური აღზრდის მასწავლებლების მომზადება იყო. ამ დაწესებულებამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა სამხედრო ფორმირებების აღზრდის სტანდარტიზაციასა და მათი ფიზიკური მომზადების სისტემატიზაციაში.

ამოროსის ტანვარჯიშული სისტემა ეფუძნებოდა ალექსანდრე სუვოროვის ცნობილი სამხედრო მაქსიმას „*ჯარისკაცმა უნდა იცოდეს მხოლოდ ის, რაც ომშია საჭირო*“. შესაბამისად, მისი პროგრამა მკაფიოდ სამხედრო-პრაქტიკულ ხასიათს ატარებდა და მოიცავდა ისეთ უნარებს, რომლებიც გადამწყვეტი იყო საბრძოლო რეალობაში.

ამოროსის სისტემაში განსაკუთრებული ადგილი ეთმობოდა ზნეობრივ და მორალურ აღზრდას. ამოროსის აზრით, კარგი ჯარისკაცი მხოლოდ ფიზიკურად გაწვრთნილი არ უნდა ყოფილიყო; აუცილებელი იყო ძლიერი ხასიათის, დისციპლინის, სიმამაცისა და სამშობლოსადმი ერთგულების ფორმირება.

ამოროსის მოდელმა გავლენა მოახდინა არა მხოლოდ საფრანგეთის, არამედ მთელი ევროპის სამხედრო სისტემებზე. მისი პრინციპები მოგვიანებით ინტეგრირდა სხვადასხვა ქვეყნების ფიზიკური აღზრდის პროგრამებში, განსაკუთრებით კი სამხედრო-სპორტული მომზადების დისციპლინებში.

5.5.4. ჩეხური „სოკოლური“ ტანვარჯიში

XIX საუკუნის მეორე ნახევარში პოპულარული გახდა ჩეხური „სოკოლური“ ტანვარჯიში, რომელიც 1862 წელს პრადის უნივერსიტეტის პროფესორმა მიროსლავ ტირშმა დააფუძნა. ამ საზოგადოების მთავარი მიზანი იყო ჩეხი ხალხის ეროვნული თვითშეგნების ამაღლება და დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა. „სოკოლის“ სისტემა ეფუძნებოდა არსებულ ტანვარჯიშულ სისტემებს და იყოფოდა ოთხ ჯგუფად: ვარჯიშები უიარაღოდ, ვარჯიშები იარაღებით, გუნდური ვარჯიშები და საბრძოლო ვარჯიშები.

1862 წელს მიროსლავ ტირშმა დააარსა პირველი სპორტული კლუბი. **ტირში** და მისი მეგობარი **ჰაინრიხ ფუგენერი** შთაგონებული იყვნენ უძველესი იდეით – ადამიანის ფიზიკური და სულიერი თვისებების ჰარმონიული განვითარების იდეით, რომელიც, მათი აზრით, მიიღწევა ფიზიკური ვარჯიშებით და განათლებით. მან ჩამოაყალიბა პირველი ჩეხური ტანვარჯიშული საზოგადოება **„პრადის სოკოლი“**, სადაც ყურადღება ექცეოდა სამწყობრო ვარჯიშებს, ძალოსნობას, ფარიკაობასა და ტანვარჯიშს.

„სოკოლი“ თავისი პანსლავიზმის იდეებით (იდეური მიმდინარეობა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა XIX საუკუნის რუსეთსა და სხვა სლავურ ქვეყნებში), სწრაფად ფართოვდებოდა, მომდევნო წლებში მისი ფილიალები იხსნება სლოვენურ ლუბლიანაში, შემდეგ ზაგრებში, პოლონეთში, დასავლეთ უკრაინაში, გერმანიასა და სანკტ-პეტერბურგში.

1871 წელს ტირში გახდა ჟურნალ „სოკოლის“ მფლობელი და მთავარი რედაქტორი. პირველი ნომერი გაიხსნა ტირშის პროგრამული სტატიით „ჩვენი ამოცანა, მიმართულება და მიზანი“.

მე-19 საუკუნეში ტანვარჯიში საყოველთაოდ აღიარებულ სპორტად იქცა. ევროპის მსგავსად, უკვე ამერიკის კონტინენტზეც შეიმჩნევა ტანვარჯიშის

წარმოდგენილი ბუმი. მომდევნო, მე-20 საუკუნეს, თამამად შეიძლება ეწოდოს ტანვარჯიშის ეპოქა.

5.5.5. ინდივიდუალური ტანვარჯიშული სისტემები

იოჰან პეტერ მიულერი

XIX საუკუნის ბოლოსა და XX საუკუნის დასაწყისში, ევროპის კულტურულ და საზოგადოებრივ სივრცეში განსაკუთრებულად ფართოდ გავრცელდა ინდივიდუალური ტანვარჯიშის მრავალსახეობა, რომლებიც ძირითადად ემყარებოდა ავტორების პირად გამოცდილებას, ჯანმრთელობის შესახებ წარმოდგენებს, ესთეტიკურ იდეებსა და სხეულის ბუნებრივი პლასტიკის პრინციპებს. ამ პერიოდში ფიზიკური აქტივობისადმი ინტერესი გაიზარდა არა მხოლოდ სამხედრო ან სასკოლო მიზნებით, არამედ სულიერი, ესთეტიკური და ჯანმრთელობის გაუმჯობესების საჭირო-

ებებიდან გამომდინარე.

ყველაზე ცნობილი სისტემებს შორის აღსანიშნავია დანიელი რეფორმატორის, იოჰან პეტერ მიულერის (1866–1939) ოჯახური ტანვარჯიში, რომელიც „ჩემი სისტემა“ სახელით გახდა პოპულარული მთელ ევროპაში.

იოჰან პეტერ მიულერი მიულერის პროგრამა შედგებოდა უბრალო, ნატურალური მოძრაობებისაგან, რომლებიც არ საჭიროებდა სპეციალურ ინვენტარს ან დიდ სივრცეს. სისტემა ეფუძნებოდა იდეას, რომ ყოველდღიური, რეგულარული ვარჯიში, რომელიც მოიცავს სუნთქვით, ძალისმიერ, გამძლეობით და მოქნილობის სავარჯიშოებს, უზრუნველყოფს ადამიანის ზოგად ჯანმრთელობას, ფსიქიკურ წონასწორობას და სხეულის ბუნებრივ ჰარმონიას. მისი პოპულარობა იმდენად დიდი იყო, რომ მიულერის სახელმძღვანელოები მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში ითარგმნა და გაავრცელდა როგორც საოჯახო ფიზიკური აღზრდის პრაქტიკული მოდელი.

ჟაკ დალკროზი

იმავე პერიოდში განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო ქალთა მხატვრულ-

ესთეტიკურმა ტანვარჯიშის მიმართულებებმა, რომელთა განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშეს შვეიცარელმა კომპოზიტორმა და პედაგოგმა **ჟაკ დალკროზმა** (1865–1950) და ამერიკელმა ქორეოგრაფმა **აისედორა დუნკანმა** (Isadora 1878–1927).

აისედორა დუნკანი

დალკროზის ევრითმიკა ემყარებოდა მუსიკისა და მოძრაობის ორგანულ ერთობას, რიტმის შეგრძნებას, პლასტიკურობასა და სხეულის გააზრებულ კონტროლს.

დუნკანმა კი წარმოაჩინა თავისუფალი, სპონტანური მოძრაობის პრინციპი, რომელიც წინააღმდეგობას უწევდა კლასიკური, „დაჭერილი“ ბალეტური ფორმებს და ეყრდნობოდა სხეულის ბუნებრივ გამონათქვამს, ემოციისა და მუსიკის ჰარმონიას.

ეს სისტემები არა მხოლოდ სპორტულ, არამედ კულტურულ მოვლენებად იქცა. მათ გავლენა მოახდინეს ქორეოგრაფიაზე, ფიზიკურ აღზრდაზე, თეატრალურ ხელოვნებაზე და თუნდაც ფსიქოლოგიაზე ზემოაღნიშნული ყველა ტანვარჯიშული მიმართულება ერთიანად მოწმობს, რომ ახალი დროიდან მოყოლებული ჩამოყალიბდა ტანვარჯიშის მტკიცე პედაგოგიური, მეთოდოლოგიური და ორგანიზაციული საფუძვლები. გერმანული, შვედური, ფრანგული და ინდივიდუალური სისტემების მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ მათში შეჯამებულია ფიზიკური აღზრდის მრავალსაუკუნოვანი გამოცდილება, სხვადასხვა ქვეყნებისა და კულტურების პრაქტიკული ცოდნა, და პირველად მოხდა ფიზიკური ვარჯიშების მრავალფეროვანი კომპლექსების ერთ სისტემაში თავმოყრა, დათოლოგიზაცია და კლასიფიკაცია.

ეს პროცესები გახდა საფუძველი თანამედროვე ფიზიკური აღზრდისა და სპორტული პედაგოგიკის შემდგომი განვითარებისთვის, სადაც ყურადღება თანაბრად ენიჭება ჯანმრთელობას, ესთეტიკას, მოძრაობის კულტურას და ადამიანის ჰარმონიულ განვითარებას.

5.6. სპორტული და სათამაშო სისტემები

სპორტული და სათამაშო სისტემების ჩამოყალიბებას საფუძველი დაუდო მრავალრიცხოვანმა ხალხურმა და ეროვნულმა ფიზიკურმა ვარჯიშებმა და თამაშებმა, რომლებიც საუკუნეების განმავლობაში არსებობდა მსოფლიოს

სხვადასხვა რეგიონში. ქალაქებსა და სოფლებში გამართული დღესასწაულები და საზოგადოებრივი შეკრებები ხშირად მოიცავდა მოჭიდავეების, ძალოსნების, მოფარიკავეების, აკრობატებისა და მოკრივეების გამოსვლებს, რაც სპორტული კულტურის ჩამოყალიბების ბუნებრივ საფუძველს ქმნიდა. ფართოდ იყო გავრცელებული ხტომის, სირბილის, სიმძიმეების აწევის შეჯიბრებები, რაც შემდგომში ორგანიზებული სპორტის ფორმად ჩამოყალიბდა.

ჩრდილოეთის ქვეყნებში განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა ბუნებრივ პირობებზე დაფუძნებული სპორტი-სათხილამურო და საციგურაო შეჯიბრებები, რომლებიც კლიმატური პირობების გამო ყოველდღიური ცხოვრების ნაწილად იქცა და მოგვიანებით სრულფასოვან სპორტულ სისტემებად ჩამოყალიბდა.

XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან პროფესიული სპორტის ფორმირება კიდევ უფრო გააქტიურდა: იმართებოდა პროფესიონალი მოკრივეების, მოჭიდავეების, ძალოსნების, აკრობატებისა და სხვა სპორტულ-გასართობი დისციპლინის წარმომადგენელთა შეხვედრები. ამავე პერიოდში სხვადასხვა ქვეყანაში იხსნებოდა სპეციალური სასწავლო დაწესებულებები – სკოლები, კოლეჯები, ინსტიტუტები და უნივერსიტეტები, სადაც ფიზიკური აღზრდის აკადემიური სწავლების პარალელურად აქტიურად პოპულარიზდებოდა სპორტული თამაშები, გუნდური შეჯიბრებები და თანამედროვე სპორტული აღზრდის ძირითადი პრინციპები.

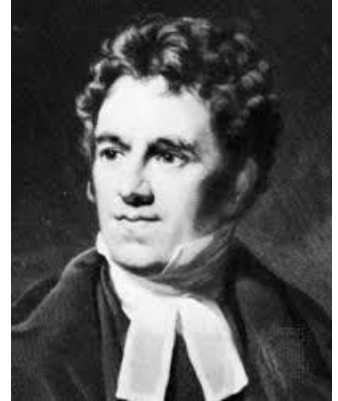
5.6.1. სპორტული და სათამაშო სისტემა დიდ ბრიტანეთში

ბურჟუაზიული სპორტული და სათამაშო სისტემა ყველაზე ადრე დიდ ბრიტანეთში შეიქმნა, რაც მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ქვეყნის ეკონომიკურ, პოლიტიკურ და კულტურულ განვითარებასთან. ამ პროცესზე გარკვეული გავლენა მოახდინა დიდი ბრიტანეთის გეოგრაფიულმა მდებარეობამაც. ზღვებითა და ოკეანეებით გარშემორტყმული სახელმწიფო, ევროპის სხვა ქვეყნებისგან განსხვავებით, არ მიისწრაფოდა მასობრივი არმიის შექმნისკენ, რამაც ხელი შეუწყო ფიზიკური აღზრდის განსხვავებული მოდელის ჩამოყალიბებას.

ინგლისში სპორტის განვითარების მთავარ ცენტრებს სასწავლო დაწესებულებები წარმოადგენდნენ. პირველად სწორედ აქ შეიქმნა მოყვარულთა წრეები სირბილში, კრივში, ცურვაში, ნიჩბოსნობასა და სხვადასხვა სპორტულ თამაშებში. სპორტული მოძრაობის განვითარებაში დიდი როლი ითამაშეს ოქსფორდისა და კემბრიჯის უნივერსიტეტებმა, რომლებმაც 1838 წლიდან საფუძველი ჩაუყარეს ტრადიციულ შეჯიბრებებს ნიჩბოსნობაში. აღსანიშნავია, რომ 1863 წელს ინგლისში დაარსდა ფეხბურთის ასოციაცია, რომელმაც

შეიმუშავა თამაშის ერთიანი წესები და დაიწყო რეგულარული შეჯიბრებების გამართვა.

ბრიტანული სპორტული და სათამაშო სისტემის ერთ-ერთ ფუძემდებლად ქალაქ რაგბის სკოლის (კოლეჯის) დირექტორი, **ტომას არნოლდი** (1795-1842) მიიჩნევა. ის თავისი მოღვაწეობის მთავარ ამოცანად ისეთი კოლექტივის შექმნას ისახავდა, სადაც განვითარდებოდა მოსწავლეთა თვითშემოქმედება, აქტიურობა და რთულ სიტუაციებში სწრაფი, გაბედული გადაწყვეტილებების მიღების უნარი. ამ მიზნების მისაღწევად არნოლდს სისტემატურ მეცადინეობად მიაჩნდა სპორტის ისეთი სახეობები, როგორიცაა: მძლეოსნობა, კრივი, ნიჩბოსნობა, ცურვა, რაგბი, ფეხბურთი და კრიკეტი. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა არა მხოლოდ ფიზიკურ ძლიერებას, არამედ ინტელექტუალურ განვითარებასა და ზნეობრივ ღირებულებებს.

არნოლდის სისტემაში სპორტი აღიქმებოდა როგორც ინსტრუმენტი, რომელიც ხელს უწყობდა დისციპლინის, პარტნიორობის, სამართლიანი თამაშის პრინციპებისა და კოლექტიური პასუხისმგებლობის განმტკიცებას. სწორედ ამ მიდგომამ შეუქმნა საფუძველი ბრიტანეთში „სკოლის სპორტის“ ტრადიციის ჩამოყალიბებას, რომელმაც მოგვიანებით გავლენა მოახდინა მსოფლიო სასკოლო სპორტულ მოდელებზე.

5.6.2. სპორტული და სათამაშო სისტემები ამერიკის შეერთებულ შტატებში

ევროპიდან ემიგრაციის გაცხოველებასთან ერთად, XIX საუკუნეში ამერიკის შეერთებულ შტატებში სწრაფი ტემპით განვითარდა სპორტის სხვადასხვა სახეობა და სათამაშო კულტურა. ახალი მოსახლეობის მიერ ჩამოტანილმა ტრადიციებმა და ადგილობრივ ნიადაგზე ფორმირებულმა საზოგადოებრივმა მოთხოვნებმა საფუძველი შექმნა ერთობლივი, მრავალფეროვანი სპორტული სივრცის ჩამოყალიბებისთვის.

XIX საუკუნის 20–30-იან წლებში, პესტალოცის პედაგოგიური იდეების გავლენით, ამერიკის სასკოლო და საუნივერსიტეტო განათლების სისტემამ აქტიურად დანერგა ფიზიკური აღზრდის პროგრამები. ეს იყო დრო, როდესაც სკოლებსა და უნივერსიტეტებში სპორტი მკაფიოდ იქცა აღზრდის შემადგენელ

ნაწილად, ხოლო ფიზიკური აქტივობა პიროვნული განვითარების მნიშვნელოვან საშუალებად.

50–70-იან წლებში დაიწყო ორგანიზებული სპორტული სტრუქტურების ჩამოყალიბება: იქმნებოდა ცალკეული სათამაშო კლუბები, ტარდებოდა რეგულარული შეჯიბრებები, იწყებოდა სპორტის პროფესიონალიზაციის პროცესი. სპორტი თანდათან იქცა არა მხოლოდ დასვენების, არამედ სოციალური ინტეგრაციის, დისციპლინის და მოქალაქეობრივი ცნობიერების განმტკიცების ინსტრუმენტად.

ამერიკის ინდიელ ტომებს უკვე ათასწლეულების განმავლობაში ჰქონდათ ჩამოყალიბებული ტრადიციული სპორტული თამაშები: ბურთის თამაშების სხვადასხვა ვარიანტები, მშვილდოსნობა, შუბის ტყორცნა, გრძელ დისტანციებზე სირბილი, ხტომა და სხვა. მიუხედავად ამისა, ამერიკული სპორტული სისტემის საფუძველი მაინც ევროპიდან შემოტანილ სპორტულ კულტურაზე ჩამოყალიბდა, რის გამოც აშშ-ის ფიზიკური აღზრდის სისტემა მნიშვნელოვან მსგავსებებს ავლენდა ევროპულ მოდელებთან, განსაკუთრებით კი ინგლისურთან.

ჯეიმს ნეისმიტი

XIX და XX საუკუნეები ამერიკაში სპორტული თამაშების ფართო გავრცელებისა და ეროვნული სპორტული იდენტობის ჩამოყალიბების პერიოდი გახდა. განსაკუთრებული პოპულარობა მოიპოვა ბეისბოლმა და ამერიკულმა ფეხბურთმა, რომლებიც დღესაც ეროვნული სპორტული კულტურის ცენტრალურ ელემენტებად ითვლება.

მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში, ქვეყნის სამოქალაქო ომიდან გამოჯანსაღების პროცესში, სპორტმა მნიშვნელოვანი სოციალური როლი შეასრულა, ის ხელს უწყობდა ერის კონსოლიდაციას, საერთო იდენტობისა და პატრიოტული განცდების გაძლიერებას. ამავე პერიოდში ბეისბოლი იქცა „ეროვნულ გასართობად“. მიუხედავად იმისა, რომ თამაში უფრო ძველი ტრადიციებიდან მომდინარეობდა, მისი თანამედროვე წესები 1845 წელს ალექსანდერ კარტრაიტმა ჩამოაყალიბა, ხოლო 1869 წელს შეიქმნა პირველი პროფესიონალური გუნდი – *Cincinnati Red Stockings*. ეს მოვლენა გარდამტეხი აღმოჩნდა პროფესიონალური ლიგებისა და მასობრივი ბეისბოლის განვითარებისთვის.

ამავე პერიოდში გაჩნდა ამერიკული ფეხბურთის ადრეული ფორმებიც. მისი სტრუქტურა და წესები ჩამოყალიბდა რაგბისა და საფეხბურთო თამაშების შერწყმის შედეგად. პირველი ოფიციალური მატჩი 1869 წელს გაიმართა რატგერსისა და პრინსტონის უნივერსიტეტებს შორის. წესები უნივერსიტეტებს შორის განსხვავდებოდა, თუმცა მომდევნო ათწლეულებში დაიწყო მათ სტანდარტიზაციაზე მუშაობა, რამაც საბოლოოდ შექმნა თანამედროვე ამერიკული ფეხბურთი.

უილიამ მორგანი

ამერიკის შეერთებულ შტატებში შეიქმნა სრულიად ახალი სპორტული სახეობებიც, რომლებმაც მსოფლიოს სპორტულ კულტურაზე ძლიერი გავლენა მოახდინეს. მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი და გლობალურად გავრცელებული არის **კალათბურთი**, რომელიც 1891 წელს მასაჩუსეტისის შტატის ქალაქ სპრინგფილდის კოლეჯის პროფესორმა **ჯეიმს ნეისმიტმა** გამოიგონა, და **ფრენბურთი**, ამ ამბიდან ოთხი წლის თავზე, 1895 წელს ამავე შტატის ქალაქ ჰოლიოკის კოლეჯში, სპრინგფილდის კოლეჯდამთავრებულმა ფიზკულტურის მასწავლებელმა, **უილიამ მორგანმა** შექმნა. ეს თამაშები დღეს უნივერსალური სპორტული მოძრაობის განუყოფელ ნაწილადაა ქცეული.

ამგვარად, ამერიკის სპორტული და სათამაშო სისტემა ჩამოყალიბდა როგორც მრავალკულტურული, ინოვაციური და სოციალური მნიშვნელობის მქონე სივრცე, რომელმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა თანამედროვე მსოფლიო სპორტული კულტურის განვითარებაში.

5.7. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. მოკლედ დაახასიათეთ ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარების თავისებურებები ახალ დროში.
2. რა განსხვავებაა ჰუმანისტებისა და სოციალისტ-უტოპისტების შეხედულებებში ადამიანის ფიზიკურ აღზრდაზე?
3. დაახასიათეთ ახალი სკოლა-ფილანტროპინი.

4. როგორ განიხილებოდა ფიზიკური აღზრდის საკითხები XVII და XIX საუკუნეების პედაგოგიურ თეორიებში? რა არის მათში საერთო და განმასხვავებელი?
5. რომელი ტანვარჯიშული სისტემები განვითარდა მე-19 საუკუნეში?
6. რა იყო ტანვარჯიშული სისტემების წარმოშობის მიზეზები? რა განსხვავებაა ამ სისტემებს შორის (გერმანული, შვედური, ფრანგული, ჩეხური)?
7. რატომ წყდებოდა ფიზიკური აღზრდის ამოცანები კონტინენტურ ევროპაში (გერმანია, საფრანგეთი, შვედეთი, ჩეხეთი) უპირატესად ტანვარჯისის მეშვეობით, ხოლო ინგლისსა და აშშ-ში - სპორტისა და თამაშების საშუალებით?
8. დაასახელეთ სპორტის, ტანვარჯიშისა და თამაშების ის სახეობები, რომლებმაც ყველაზე დიდი გავრცელება ჰპოვეს მსოფლიოში ახალი ისტორიის პერიოდში.
9. სპორტული და სათამაშო სისტემები დიდ ბრიტანეთში და ამერიკის შეერთებულ შტატებში.
10. ვინ გამოიგონა კალათბურთი სად და რომელ წელს.

თავი VI. საერთაშორისო სპორტული მოძრაობის განვითარება და ოლიმპიური ტრადიციების აღორძინება

ოლიმპიური თამაშების იდეისადმი ინტერესის აღდგენის პირველი ნიშნები ჯერ კიდევ აღორძინების ხანაში გამოვლინდა, როდესაც ევროპაში ანტიკური კულტურისა და განათლებისადმი სწრაფვით ნაკითხ საზოგადო მოღვაწეთა წრეები აქტიურად უბრუნდებოდნენ ძველი საბერძნეთის მემკვიდრეობას. ამ ინტელექტუალურ მოძრაობაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშეს იმ ეპოქის ჰუმანისტებმა, რომლებიც მიიჩნევდნენ, რომ ანტიკური ტრადიციების გაცოცხლება არა მხოლოდ განათლების, არამედ საზოგადოებრივი ზნეობრივი განვითარების წინაპირობა იყო.

ამ მიმართულებით ერთ-ერთ პირველ წინამორბედად შეიძლება ჩაითვალოს აღორძინების ხანის გამორჩეული იტალიელი ჰუმანისტი და სახელმწიფო მოღვაწე **მატეო პალმიერი**. 1450 წელს გამოქვეყნებულ თავის ტრაქტატში „სამოქალაქო ცხოვრებაზე“ პალმიერი საზოგადოებას შეახსენებს ოლიმპიური თამაშების მნიშვნელობაზე და ხაზგასმით აღნიშნავს მათ როლს მოქალაქეობრივი აღზრდისა და საზოგადოებრივი ერთობის განმტკიცებაში. მისი შეფასებით, ანტიკური ოლიმპიური თამაშები წარმოადგენდა ფიზიკური, ზნეობრივი და ინტელექტუალური სრულყოფის ჰარმონიულ სინთეზს, რომელიც ახალგაზრდობის ჯანმრთელი ცხოვრების წესის ჩამოყალიბებასა და მათი სამოქალაქო პასუხისმგებლობის გაღრმავებას უწყობდა ხელს.

პალმიერი მიუთითებდა, რომ ოლიმპიური თამაშების აღდგენა ხელს შეუწყობდა ახალგაზრდობის ფიზიკური აღზრდის გაუმჯობესებას, კეთილსინდისიერებისა და საერთო სულიერი კულტურის განმტკიცებას. ამ თვალსაზრისით, მისი შეხედულებები მნიშვნელოვან ინტელექტუალურ ნიადაგს ქმნიდა იმ იდეებისთვის, რომლებიც მოგვიანებით პიერ დე კუბერტენის მიერ XX საუკუნის დასაწყისში განხორციელებული თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის საფუძვლად გადაიქცა.

პალმიერის შემდეგ, XVI საუკუნეში, კიდევ ერთმა იტალიელმა ჰუმანისტმა და ექიმმა, **ჯიროლამო მერკურიალემ**, დაწერა ფუნდამენტური ნაშრომი გიმნასტიკის ხელოვნებაზე. მან პირველმა შეისწავლა ძველი ბერძნული წყაროები სამედიცინო კუთხით და დაასაბუთა, რომ ანტიკური ათლეტიზმი ჯანმრთელობისთვის აუცილებელია.

ეს წიგნი განსაკუთრებული იყო იმიტაც, რომ მასში პირველად დაიბეჭდა ვარჯიშების ამსახველი დეტალური ილუსტრაციები (გრაფიკურები). ევროპულმა

საზოგადოებამ პირველად „დაინახა“, როგორ გამოიყურებოდა ანტიკური სტადიონი, როგორი დგომა ჰქონდა მოკრივეებს, როგორ იჭერდნენ დისკოს და ა.შ. ამ ვიზუალურმა მასალამ უდიდესი გავლენა მოახდინა შემდგომ თაობებზე და ოლიმპიური ესთეტიკის აღქმაზე.

მერკურიალე წერდა არა მხოლოდ ვარჯიშზე, არამედ ათლეტის კვებაზე, ძილზე, მასაჟსა და აბანოების მიღების წესებზე. ის ამტკიცებდა, რომ უმოძრაობა დაავადების წყაროა, ხოლო სწორი ვარჯიში - წამალი.

თუ პალმიერიმ თქვა, რომ „სპორტი კარგია მოქალაქეობრივი ზნეობისთვის“, მერკურიალემ დაამატა, რომ „სპორტი (ანტიკური მეთოდებით) აუცილებელია ფიზიკური გადარჩენისთვის“.

მან ევროპას დაუბრუნა ცოდნა იმის შესახებ, თუ კონკრეტულად რა და როგორ უნდა ევარჯიშათ, რითაც ოლიმპიური თამაშების აღდგენის იდეა აბსტრაქტული ოცნებიდან პრაქტიკულ მეცნიერებად აქცია.

ამრიგად, აღორძინების ეპოქაში გამოთქმული მოწოდებები, საზოგადოებისთვის ოლიმპიური ტრადიციების მნიშვნელობის შეხსენება და მათი აღდგენის აუცილებლობის ხაზგასმა იძლევა საფუძველს დასკვნისთვის, რომ ოლიმპიური იდეა არა მხოლოდ XIX საუკუნის პროდუქტი, არამედ ხანგრძლივი ინტელექტუალური პროცესის შედეგია, რომლის ფესვებიც შუა საუკუნეების ბოლოსა და აღორძინების ეპოქაში უნდა ვეძებოთ.

XVII საუკუნეში ინგლისში ხშირად ჩატარებულ სპორტულ ფესტივალებზე (რომლებსაც „ოლიმპიურ თამაშებს“ ემახდნენ) იუწყება ა. რობინსი პუბლიკაციაში „ოლიმპიკები ინგლისში“ მომდევნო პერიოდში მოვლენები უფრო სწრაფად ვითარდება და უფრო კონკრეტულ სახეს იღებს.

ანტიკური ოლიმპიური თამაშების მსგავს შეჯიბრებას აწყობს 1561 წელს იურისტი **იოჰანეს აკვალა**. ბადენში გამართულ ასპარეზობას მან „საჩვენებელი ოლიმპიური გამოსვლები“ დაარქვა.

ძველბერძნულ ოლიმპიადებზე და მათ მნიშვნელობაზე მოგვითხრობს ფრანგი სწავლული **პეტრეს ფაბერი** თავის „აგონისტიკაში“, რომელიც პარიზში გამოიცა 1592 წელს.

ოლიმპიზმის იდეების მომხრეთა რიცხვს განეკუთვნება ინგლისელი სამეფო პროკურორი **რობერტ დოვერი**, რომელმაც XVII საუკუნის დასაწყისში, ინგლისის მეფის იაკობ პირველის მხარდაჭერით, წმინდა სამების დღეებში თავის მამულში მოაწყო „ოლიმპიური თამაშები“. მის პროგრამაში შედიოდა ჭიდაობა, ფარიკაობა, ბალახის ჰოკეი, შეჯიბრებები ხტომაში, ლითონის უროსა და შუბის ტყორცნაში. აღნიშნული თამაშები აღწერილია მ. დრაიტონისა და ბ. ჯონსონის

პოემებში (1636 წ.), რომელშიც ძალოსანი კ. დოვერი გვევლინება, როგორც მითიური გმირი ჰერაკლე.

ოლიმპიზმის იდეებს ქადაგებდნენ ცნობილი დრამატურგი **ფრიდრიხ შილერი** და ფრანგი ფილოსოფოსი, და განმანათლებელი - **ჟან-ჟაკ რუსო**.

XVII საუკუნეში ინგლისში ხშირად ჩატარებულ სპორტულ ფესტივალებზე (რომლებსაც „ოლიმპიურ თამაშებს“ ეძახდნენ) იუწყება ა. რობინსი პუბლიკაციაში „ოლიმპიელები ინგლისში“ (1908 წ.).

ძველბერძნული ოლიმპიური სპორტის პირველ მკვლევრად მიიჩნევენ ინგლისელ **ჯილბერტ ბესტს** (1700-1756), რომელმაც თავისი სადოქტორო დისერტაცია ოლიმპიური თამაშების ისტორიას მიუძღვნა. მან საფუძვლიანად გააშუქა ოლიმპიზმის იდეები და ოლიმპიადების აღდგენისკენ მოუწოდა.

ოლიმპიური თამაშების აღდგენის იდეა არაერთხელ წამოიჭრა XIX საუკუნეში. რიგ ქვეყნებში (კანადა, შვეცია და სხვა). იყო მცდელობა ჩაეტარებინათ სპორტული შეჯიბრებები „ოლიმპიური თამაშების“ სახელწოდებით. 1834 და 1836 წლებში შვეციის ქალაქ რამლესში ორჯერ ჩატარდა სკანდინავიური „ოლიმპიური თამაშები“. ამ ასპარეზობის პროგრამაში იყო რბენები მოკლე და გრძელ დისტანციებზე, სიმაღლეზე და ჭოკით ხტომა, ჭიდაობა. თამაშების ინიციატორი და სულის ჩამდგმელი იყო ლენდსის უნივერსიტეტის პროფესორი **გუსტავ იოჰან შარატაუ**, რომელმაც 1833 წელს შექმნა ორგანიზაცია „ოლიმპიური კავშირი“. ამ ორგანიზაციის წესდების თანახმად, მთავარი ამოცანა იყო გაეღვივებინათ ხალხის ინტერესი უძველესი ოლიმპიური თამაშებისადმი და ჩაეტარებინათ ასპარეზობები ოლიმპიური ტრადიციების შესაბამისად. ერთ-ერთ თავის გამოსვლაში ი. შარატაუ ამბობდა – „მართალია ოლიმპიური თამაშები ძალზე დიდი ხნით იყო დამარხული საუკუნეებში, მაგრამ არის იმედი, რომ სკანდინავიის შვილები განიმსჭვალებიან ოლიმპიური იდეების კეთილშობილური სულისკვეთებით“.

ოლიმპიური თამაშების აღორძინების მცდელობა რამდენჯერმე იყო სამხრეთ ამერიკის კონტინენტზეც. 1779 წელს ამერიკელმა კონგრესმენმა **უ. დრეიტონმა** წამოაყენა წინადადება, დამოუკიდებლობის დღის აღსანიშნავად ჩაეტარებინათ სპორტული ზეიმი, ისეთი, როგორსაც ატარებდნენ ძველ საბერძნეთში. თუმცა, დრეიტონს მოწინააღმდეგეებიც გამოუჩნდნენ. კონგრესმენი გ. ლორენსი კატეგორიული წინააღმდეგი იყო ასეთი თამაშების ჩატარების და აღნიშნავდა, რომ „ოლიმპიურმა თამაშებმა და სხვა სისულელეებმა განაპირობეს ბერძნების დაცემად“.

საკმაოდ შთამბეჭდავი კვალი დატოვა სპორტის ისტორიაში ამერიკელმა ექიმმა **უილიამს ბრუკსმა**, რომლის უშუალო ხელმძღვანელობითაც ჩატარდა

„ოლიმპიური თამაშები“ დაბა ვენლოკში. აღსანიშნავია, რომ ხუთჭიდში გამარჯვებული დაჯილდოვდა სპეციალური პრიზით – ვერცხლის სასალით, რომელიც ამ მიზნისთვის საბერძნეთის მეფემ პირადად გაუგზავნა ორგანიზატორებს.

ოლიმპიური თამაშების აღდგენის მცდელობა იყო საბერძნეთშიც. თურქეთის უღლისგან გათავისუფლების შემდეგ, იყო წინადადებები, აღედგინათ ოლიმპიადები, როგორც ნაციონალური თამაშები.

1858 წელს საბერძნეთის არმიის მაიორმა **ევანგელის ცაპასმა** (1800-1865), რომელსაც დიდი ფინანსური შესაძლებლობები გააჩნდა, საბერძნეთის მეფეს შესთავაზა ოლიმპიური თამაშების აღდგენის იდეა. მან საკუთარი სახსრებით შექმნა ოლიმპიელების ფონდი და ააშენა დიდი სპორტული დარბაზი. მეფის ბრძანებით შეიქმნა საორგანიზაციო კომიტეტი და 1859 წელს ათენში ჩატარდა თამაშები, რომელსაც „პანელინური ოლიმპიადა“ უწოდეს. გამარჯვებულებს დაფნის გვირგვინს და ფულად ჯილდოს თავად საბერძნეთის მეფე – **ოტონ I** გადასცემდა. მომდევნო თამაშები, რომელიც 1863 წელს უნდა გამართულიყო, ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკური მოვლენების გამო არ ჩატარებულა, თუმცა, მოგვიანებით ასეთი სახის თამაშები კიდევ ოთხჯერ გაიმართა 1870, 1875, 1888 და 1889 წლებში.

არ შეიძლება გვერდი აუაროთ ოლიმპიური იდეების ერთ-ერთი აქტიური პროპაგანდისტის, **ა. კუპერის** მოღვაწეობას, რომელმაც 1891 წელს წამოაყენა წინადადება, ჩატარებინათ „ანგლოსაქსური ოლიმპიადა“. ამ იდეამ მხარდაჭერა ჰპოვა ინგლისში, ავსტრალიაში, კანადასა და სამხრეთ ამერიკაში, ყველაფერი სურვილის ფარგლებში დარჩა.

როგორც დავინახეთ, მრავალი მცდელობის მიუხედავად, ოლიმპიური თამაშები ვერ იქცა ნაციონალურ და მით უმეტეს საერთაშორისო შეჯიბრებად. მოგვიანებით, პიერ დე კუბერტენი წერდა: „ეს იყო ოლიმპიური თამაშების აღდგენის ნაადრევი და წარუმატებელი მცდელობა“.

ოლიმპიზმის იდეებს ხორცს ასხამდნენ ისტორიული და არქეოლოგიური კვლევა-ძიებებიც. 1707 წელს ბენედიქტელი ბერი, ფრანგი **დონ ბერნარ დე მონფოკონი** აქვეყნებს წიგნს სათაურით „საბერძნეთის პალეოლოგია“, რომელშიც პირველადაა გამოთქმული მოსაზრება ოლიმპიის მიდამოებში არქეოლოგიური გათხრების წარმოების აუცილებლობის შესახებ.

1763 წელს ანტიკური ხელოვნებისა და ისტორიის გერმანელმა მკვლევარმა **იოჰან იოაჰიმ ვინკელმანმა** წარმოადგინა ოლიმპიის მიდამოებში გათხრების გეგმა. ის შეუდგა კიდევ ამ საქმისთვის სახსრების შეგროვებას, მაგრამ არ დასცალდა: მეცნიერი ქურდებმა მოკლეს, როცა საბერძნეთიდან შინ ბრუნდებოდა.

1766 წელს ინგლისელმა არქეოლოგმა რიჩარდ ჩანდლერმა დეტალურად აღწერა ზევსის ტაძარი ოლიმპიაში და ამით საფუძველი ჩაუყარა ოლიმპიზმის მეცნიერულ შესწავლას.

მიუხედავად იმისა, რომ ჩატარებული გამოკვლევების შედეგები ჯერ კიდევ უმნიშვნელო იყო, მათ მაინც მიიქციეს საზოგადოების ყურადღება და კიდევ უფრო გააღვივეს უძველეს ეპოქაში ჩატარებული ოლიმპიური თამაშების ისტორიის შესწავლისადმი ინტერესი.

ოლიმპოს მიდამოებში არქეოლოგიური გათხრების დიდი მოცულობის სამუშაო შეასრულა ცნობილმა გერმანელმა მეცნიერმა, ანტიკური ხანის თვალსაჩინო ისტორიკოსმა და არქეოლოგმა, ბერლინისა და ჰეტინგენის უნივერსიტეტის პროფესორმა ერნსტ კურციუსმა (1814-1896). სხვადასხვა დროს (განსაკუთრებით 1875-1881 წლებში) მის მიერ აღმოჩენილ იქნა მნიშვნელოვანი განძეულობა, რომელმაც საგრძნობლად შეავსო ჩვენი ცოდნა არა მხოლოდ უძველეს ოლიმპიურ თამაშებზე, არამედ ანტიკური ხანის ხელოვნებაზე, არქიტექტურაზე, ქანდაკებაზე და საერთოდ, კულტურაზე.

მდინარე ალფეოსის სანაპიროზე ჩატარებული გათხრების შედეგად აღმოჩენილ იქნა 130-ზე მეტი ანტიკური ეპოქის ქანდაკება, 13 ათასამდე ბრინჯაოს ნივთი, 10 ათასამდე ფილა უძველესი წარწერებით. ასეთი სახის სამუშაოები და თავად ე. კურციუსის გამონათქვამები ოლიმპიურ თამაშებზე კიდევ უფრო აღვივებდა ოლიმპიური იდეების განვითარებას.

გათხრების შედეგებზე პუბლიკაციები სულ უფრო და უფრო ხშირად ქვეყნდებოდა ევროპის იმჟამინდელ პრესაში. ცოცხლდებოდა ლეგენდები, მითები, რასაც ამყარებდა არქეოლოგთა ნაპოვნის მატერიალური საფუძველი. კურციუსის აღმოჩენებმა ორმაგად გაზარდა ანტიკურობისადმი და ოლიმპიური თამაშების აღორძინებისადმი ინტერესი, რომელიც კიდევ უფრო გააღვივა 1882 წელს მის მიერ გამოცემულმა წიგნმა „ოლიმპიის საკურთხეველი“.

ერნსტ კურციუსი 88 წლის გარდაიცვალა და ეს 1896 წელს მოხდა, სწორედ იმ წელს, როცა მისი ოცნება რეალობად იქცა და გაიმართა თანამედროვეობის პირველი ოლიმპიური თამაშები.

6.1. თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების აღორძინება

პიერ დე კუბერტენი

XVIII-XIX საუკუნეებში სხვადასხვა ქვეყანაში ფიზიკური აღზრდისა და სპორტული მოძრაობის ნაციონალური სისტემების ფორმირებამ და ჩამოყალიბებამ უდავოდ დიდი როლი შეასრულა ოლიმპიური თამაშების აღდგენის

საქმეში. უნდა გამოიყოს გერმანული (ი. გუსტ-მუტსი, გ. ფიტი, ფ. იანი, ლ. იანი და სხვა), ინგლისური (დ. ლოკი, ჩ. კინგლი, ტ. არნოლდი, გ. სპენსერი), ფრანგული (ჟ. ჟ. რუსო, დ. ამოროსი, გ. დემენი), შვედური (პ. და ი. ლინგები, პ. ლიდბეკი), ჩეხური (მ. ტირში, ი. ფიგნერი) და რუსული (ე. პროკოვსკი, ე. დემენტიევი, პ. ლესგაფტი) სისტემები.

თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების აღორძინებას ხელი შეუწყო XIX საუკუნის მეორე ნახევრის სხვადასხვა სპორტის სახეობების გავრცელება-განვითარებამ და უდიდესი საერთაშორისო შეჯიბრებების ჩატარებამ. ჯერ კიდევ 1846 წელს ავსტრალიის ქალაქ სიდნეიში ჩატარდა პირველი მსოფლიო ჩემპიონატი ცურვაში 440 იარდის დისტანციაზე. ამ დისტანციაში გაიმარჯვა ამერიკელმა უ. რემნემ. 1858 წელს ასევე ავსტრალიაში ჩატარეს მსოფლიო ჩემპიონატი 100 იარდზე, რომელშიც ინგლისელ ჩარლზ სტადმენტან დამაბულ ბრძოლაში გაიმარჯვა ავსტრალიელმა ჯო ბენეტმა.

XIX საუკუნის 50-იანი წლებიდან ჰოლანდიაში იმართება დიდი საერთაშორისო შეჯიბრება ციგურებით სწრაფ სირბილში. ასპარეზობაში, რომელსაც 20-30 ათასი მაყურებელი ესწრებოდა, მონაწილეობდნენ ამერიკის შეერთებული შტატების, რუსეთის, დანიის, ნორვეგიის, ინგლისის, ჰოლანდიისა და სხვა ქვეყნების სპორტსმენები.

ამ პერიოდისთვის შეჯიბრებები ტარდებოდა სპორტის სხვა სახეობებშიც. 1871 წელს უნგრეთის ქალაქ ბუდაში ჩატარდა დიდი საერთაშორისო ტურნირი სროლაში, რომელშიც ავსტრია-უნგრეთის, ამერიკის შეერთებული შტატების, თურქეთის, გერმანიისა და შვეიცარიის უძლიერესი მსროლელები მონაწილეობდნენ. 1877 წლიდან იღებს სათავეს ცნობილი **უიმბლდონის ტურნირი**. პირველად ბალახის კორტებზე ასპარეზობდნენ მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის ჩოგბურთელები. 1889 წელს ამსტერდამში ჩატარდა მსოფლიოს პირველი ჩემპიონატი ციგურებით სწრაფ სირბილში. 1891 წელს ჩატარდა ევროპის პირველი ჩემპიონატი მძლეოსნობაში, ხოლო 1893 წელს ნიჰოსნობაში.

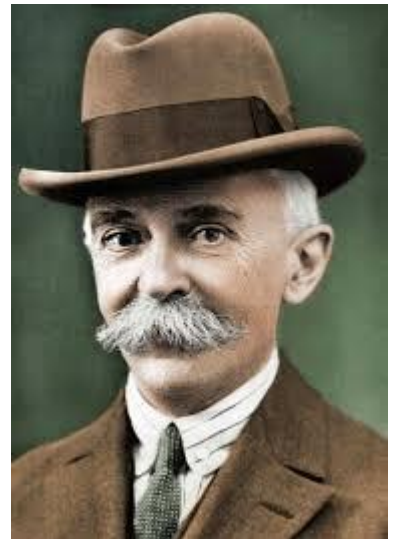
ოლიმპიური თამაშების ჩატარების აუცილებლობას დიდი ბიძგი მისცა ნაციონალური და საერთაშორისო სპორტული გაერთიანებების, კავშირების, ფედერაციების, ლიგებისა და კლუბების ჩამოყალიბებამ. 1858 წელს შეიქმნა „ამერიკის შეერთებული შტატების ბეისბოლის ნაციონალური ფედერაცია“. 1863 წელს ჩამოყალიბდა ინგლისის ფეხბურთელთა ლიგა. მოგვიანებით ყალიბდება ნაციონალური ფედერაციები ტანვარჯიშში, ცურვაში, საციგურაო და საიალქნო სპორტში, ნიჰოსნობაში, ველოსპორტში, მძლეოსნობაში, ჭიდაობასა და ძალოსნობაში.

1881 წელს შეიქმნა **ტანვარჯიშის საერთაშორისო ფედერაცია**. 1882 წელს – ნიჩბოსნობისა და მოციგურავეთა საერთაშორისო ფედერაციები.

ფედერაციებისა და კავშირების გარდა, იქმნებოდა ნაციონალური და საერთაშორისო სპორტული გაერთიანებები, რომელთა საქმიანობაზე უდიდეს ზეგავლენას ახდენდნენ სახელმწიფოებრივი ინტერესები, პოლიტიკური მდგომარეობა და რელიგიური შეხედულებები. მიუხედავად ამისა, ამ ორგანიზაციების უმრავლესობა ცდილობდა ფართო საერთაშორისო კავშირების დამყარებას. არ არის გამორიცხული, რომ სწორედ ასეთი სწრაფვის შედეგი ყოფილიყო ოლიმპიური თამაშების აღდგენის იდეა, რომელიც XIX საუკუნის მიწურულს თითქმის მთელი მსოფლიოს სპორტულ საზოგადოებას მოედო.

თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის 130 წლიანი ისტორიის გაანალიზებით, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ის მსოფლიო ცივილიზაციის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მონაპოვრად იქცა.

თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების ფუძემდებლად სამართლიანად ითვლება თვალსაჩინო ფრანგი განმანათლებელი, საზოგადო მოღვაწე, ისტორიკოსი, ლიტერატორი და სოციოლოგი **ბარონი პიერ დე კუბერტენი**, რომლის დაუღალავმა შრომამ და მიზანმიმართულმა მოღვაწეობამ არა მხოლოდ განაპირობა ოლიმპიური თამაშების აღორძინება, არამედ ის მსოფლიო თანამედროვეობის საზოგადოებრივი ცხოვრების წესად აქცია.

პიერ დე კუბერტენი დაიბადა 1863 წლის 1 იანვარს პარიზში, არისტოკრატულ და შეძლებულ ოჯახში.

დიდგვაროვანი წარმომავლობა და ღირსეული განათლება პიერ დე კუბერტენს განუსაზღვრელ შესაძლებლობებს აძლევდა მომავალი პროფესიის ასარჩევად.

ადრეული ასაკიდანვე გატაცებული იყო ფიზიკური ვარჯიშითა და სპორტის სხვადასხვა სახეობით - ჯირითით, ფარიკაობით, კრივით, ნიჩბოსნობითა და რაგბით. ამასთანავე, ინტერესს იჩენდა ლიტერატურისა და მუსიკის მიმართ, რაც მის მრავალმხრივ განვითარებაზე მიუთითებს.

კუბერტენმა საფუძვლიანი განათლება მიიღო: სწავლობდა სენ-სირის სამხედრო სკოლაში, იურიდიულ კოლეჯში და პარიზის პოლიტიკურ მეცნიერებათა სკოლაში. სტუდენტობის პერიოდში განსაკუთრებით გაუძლიერდა ინტერესი ანტიკური სამყაროს, ძველი ბერძნული კულტურისა და განათლების

სისტემის მიმართ. ამ ინტერესს დამატებითი სტიმული მისცა გერმანელი არქეოლოგების მიერ ოლიმპიაში ჩატარებულმა გათხრებმა. 1880-იან წლებში კუბერტენმა არაერთხელ იმოგზაურა ევროპაში, მათ შორის საბერძნეთში, სადაც საკუთარი თვალთი იხილა ოლიმპიის ნანგრევები. სწორედ ამ პერიოდში ჩამოყალიბდა იდეა ანტიკური ოლიმპიური თამაშების თანამედროვე ფორმით აღორძინების შესახებ.

კუბერტენი განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა ძველბერძნული კულტურის კვლევას. იგი მივიდა დასკვნამდე, რომ სპორტი უნდა დაბრუნებოდა აღზრდის სისტემას, რადგან სწორედ მისი მეშვეობით ჩამოყალიბდნენ ძველი ბერძნები ფიზიკურად სრულყოფილ და ძლიერ პიროვნებად. ამ იდეით მთავონებულმა, საბერძნეთში იმოგზაურა და მოინახულა ათენიდან 300 კილომეტრით დაშორებული, ისტორიული ალფეოსის ველი (ოლიმპია), ანტიკური თამაშების აკვანი.

1887 წელს კუბერტენმა ჩამოაყალიბა „საფრანგეთის მორბენალთა საზოგადოების კავშირი“, რომელიც მოგვიანებით გარდაიქმნა „საფრანგეთის სპორტის ათლეტური სახეობების კავშირად და ფიზიკური აღზრდის პროპაგანდის კომიტეტად“ (USFSA).

1886-1887 წლებში გამოქვეყნებულ სტატიათა ციკლში იგი მოუწოდებდა საზოგადოებას, არ მოეხდინათ უცხოური მოდელების ბრმად კოპირება, არამედ შეექმნათ საკუთარი ქვეყნის ტრადიციებზე მორგებული სისტემა. იგი აკრიტიკებდა გერმანულ, გასამხედროებულ ტანვარჯიშს და უპირატესობას ანიჭებდა ინგლისურ მოდელს, რომელიც თამაშებსა და რეკრეაციას იყო ორიენტირებული. საფრანგეთის მთავრობამ გაიზიარა მისი ხედვები და დაავალა მას მოწინავე ქვეყნების გამოცდილების შესწავლა ფიზიკური აღზრდის ფრანგული მოდელის შესამუშავებლად.

სხვადასხვა ერის კულტურაზე სპორტის გავლენის შესწავლის შედეგად, კუბერტენმა ჩამოაყალიბა სპორტის, როგორც მშვიდობისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის ინსტრუმენტის კონცეფცია. მან თავისი პედაგოგიური ხედვები გადმოსცა წიგნებში: „აღზრდა ინგლისში“ და „ინგლისური აღზრდა საფრანგეთში“.

პიერ დე კუბერტენის ცხოვრების მკვლევარები აღნიშნავენ, რომ მის პედაგოგიურ იდეებში ჩადებულმა მუხტმა განაპირობა თანამედროვე ოლიმპიზმის კონცეფციის ჩამოყალიბება. მისი მიზანი იყო საერთაშორისო მასშტაბის სპორტული შეჯიბრებების სისტემის შექმნა, რაც ხელს შეუწყობდა სახელმწიფოებს შორის მეგობრობის განმტკიცებას.

ინგლისსა და აშშ-ში მოგზაურობის დროს პიერ დე კუბერტენი დაუახლოვდა და მჭიდრო კავშირი დაამყარა ოლიმპიური თამაშების აღორძინების ისეთ აქტიურ მომხრეებთან, როგორებიც იყვნენ დოქტორი **უილიამ ბრუკსი**, ოლიმპიური საზოგადოებისა და ნაციონალური ოლიმპიური ასოციაციების ფუძემდებლები **მაჩ ვანლოკი და უილიამ სლოენი**.

სამივე ეს დიდი პიროვნება პრისტონის უნივერსიტეტის პოლიტიკური მეცნიერების პროფესორები იყვნენ და საუნივერსიტეტო წრეებში დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდნენ. მათ სახელთან არის დაკავშირებული სპორტის განვითარება ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

კუბერტენი ასევე დაუახლოვდა ინგლისელ **ჩარლზ ჰერბერტს**, მე-19 საუკუნის 70-იანი წლების მრავალ საერთაშორისო შეჯიბრებებში გამარჯვებულს რბენებსა და ნიჩბოსნობაში. აქტიური სპორტიდან წასვლის შემდეგ ჰერბერტი სპორტის ერთ-ერთ გამორჩეულ მოღვაწედ და მისი განვითარების ორგანიზატორად იქცა. იგი აქტიურად უჭერდა მხარს საერთაშორისო ფედერაციების შექმნას და ოლიმპიური თამაშების აღდგენის იდეას.

კუბერტენი საკმაოდ მაღალ შეფასებას აძლევდა ამ ადამიანების მოღვაწეობას. ბრუკსის შესახებ 1890 წელს იგი წერდა, რომ სპორტს და ოლიმპიური თამაშების აღდგენის იდეას არ ჰყავს ისეთი მტკიცე ადამიანი როგორიც უილიამ ბრუკსია. მიუხედავად ასაკისა იგი მხნე და აქტიურია და უდიდეს საქმეს აკეთებს სპორტული კავშირების განვითარებისათვის.

პ. კუბერტენის აზრით, ამერიკის შეერთებული შტატების უნივერსიტეტებში ოლიმპიური თამაშების აღდგენის იდეის გავრცელების საქმეში ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანა პროფესორმა **უილიამ სლოენმა**. 1894 წელს პარიზში გამომცემულ საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პირველ ბიულეტენში კუბერტენი წერდა: „1893 წლის შემოდგომაზე მე წარუშლელი შთაბეჭდილებებით დავბრუნდი ამერიკის შეერთებული შტატებიდან. მიმიღეს აშშ-ს ყველა უნივერსიტეტში და არსად ოლიმპიური თამაშების აღდგენის იდეას არ ხვდებოდნენ ისეთი ენთუზიაზმით, როგორც აქ. განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენდა უილიამ სლოენი, რომელმაც ნიუ-იორკის უნივერსიტეტის კლუბში დიდი ბანკეტი მოაწყო. აქ დამსწრე საზოგადოება დიდი ინტერესით ხვდებოდა ოლიმპიზმის იდეებს“.

1892 წელს, სორბონის უნივერსიტეტში გამართულ ასამბლეაზე, კუბერტენმა წაიკითხა ისტორიული მოხსენება „ფიზიკური ვარჯიშები თანამედროვე მსოფლიოში“, სადაც პირველად გაჟღერდა ოლიმპიური თამაშების აღორძინების იდეა.

1894 წლის 16 ივნისს, სორბონაში გაიხსნა საერთაშორისო კონგრესი, რომელშიც მონაწილეობდნენ 12 ქვეყნის 49 სპორტული ორგანიზაციის 79 დელეგატი. ფორუმზე განიხილეს სამოყვარულო სპორტის პრინციპები და ოლიმპიური თამაშების აღდგენის საკითხი. გადაწყდა, რომ თამაშები ჩატარდებოდა ყოველ ოთხ წელიწადში ერთხელ, სხვადასხვა ქვეყანაში და მასში ჩაერთვებოდნენ სპორტის თანამედროვე სახეობები.

1894 წლის 23 ივნისს კონგრესმა დაარსა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი (სოკ), ხოლო ეს თარიღი მოგვიანებით ოლიმპიზმის საერთაშორისო დღედ გამოცხადდა.

კონგრესის უმნიშვნელოვანესი შედეგი იყო 1894 წლის 23 ივნისს **საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის (სოკ)** დაარსება. პირველ პრეზიდენტად აირჩიეს ბერძენი **დემეტრიოს ვიკელასი**, ხოლო გენერალურ მდივნად პიერ დე კუბერტენი. აქვე დამტკიცდა ოლიმპიური ქარტია, რომელიც განსაზღვრავდა მოძრაობის ფუნდამენტურ პრინციპებს.

1896 წლის ათენის ოლიმპიური თამაშების შემდეგ, ვიკელასი გადადგა და სოკ-ის პრეზიდენტის პოსტი პიერ დე კუბერტენმა დაიკავა. იგი 1925 წლამდე, 29 წლის განმავლობაში ედგა სათავეში ამ ორგანიზაციას. მისი ლიდერობით ჩატარდა შვიდი ოლიმპიური კონგრესი, ზაფხულის ექვსი და ზამთრის ერთი ოლიმპიადა. მისი ხელმძღვანელობით ოლიმპიური მოძრაობა საერთაშორისო მასშტაბით გაფართოვდა.

პიერ დე კუბერტენი იყო „მეოცნეზე პრაგმატიკოსი“, რომელმაც შეძლო ანტიკური ისტორიული ფაქტის ტრანსფორმირება მსოფლიოს უდიდეს თანამედროვე სანახაობად და გამაერთიანებელ გლობალურ მოძრაობად.

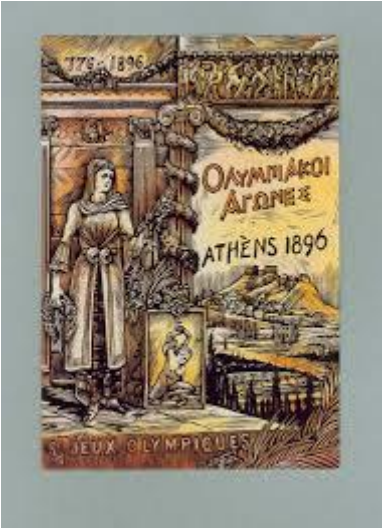
ბარონი პიერ დე კუბერტენი გარდაიცვალა 74 წლის ასაკში, 1937 წლის 2 სექტემბერს. ანდერძის თანახმად, პიერ დე კუბერტენი დაასაფლავეს ლოზანაში, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მახლობლად, ხოლო გული სპეციალური ურნით ჩაიტანეს საბერძნეთში, ოლიმპიაში და მოათავსეს მარმარილოს მონუმენტში უძველესი ოლიმპიური სტადიონის ტერიტორიაზე. მისი ღვაწლი თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების ჩამოყალიბებაში და ოლიმპიზმის იდეების გავრცელებაში მსოფლიო სპორტის ისტორიაში განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს.

6.2. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. როდის და ვის მიერ განხორციელდა ანტიკური ოლიმპიური თამაშების აღორძინების პირველი მცდელობები?
2. როდის და რა ისტორიულ პირობებში ხდებოდა ანტიკური ოლიმპიური ტრადიციების დაბრუნების მცდელობები?
3. რა მნიშვნელობა ჰქონდა შუა საუკუნეებში ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარებას შემდგომი საუკუნეებისთვის?
4. ვის მიიჩნევენ ძველბერძნული ოლიმპიური სპორტის პირველ მკვლევრად?
5. ვინ წამოჭრა პირველად ოლიმპიური თამაშების აღორძინების საკითხი სამხრეთ ამერიკის კონტინენტზე?
6. ვის სახელს უკავშირდება ოლიმპოს მიდამოებში არქეოლოგიური გათხრების დიდი მოცულობის სამუშაოების შესრულება?
7. რა გარემოებებმა შეუწყო ხელი თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების აღორძინებას?
8. რომელ წელს შეიქმნა ტანვარჯიშის საერთაშორისო ფედერაცია?
9. სად და რომელ წელს ჩატარდა პირველი მსოფლიო ჩემპიონატი ცურვაში?
10. რა იყო 1894 წლის კონგრესის უმნიშვნელოვანესი შედეგი?

თავი VII. ოლიმპიური თამაშები პირველ მსოფლიო ომამდე

7.1. ზაფხულის პირველი ოლიმპიური თამაშები, ათენი – 1896 წ.

მართალია 1894 წლის პარიზის კონგრესზე ათენის კანდიდატურა ერთხმად იქნა მიღებული, საბერძნეთში დაბრუნებულ დემეტრიოს ვიკელასს (სოკ-ის პირველ პრეზიდენტს) და თავად პიერ დე კუბერტენს ურთულესი ბარიერების გადალახვა მოუხდათ.

ოლიმპიადი ჩატარების იდეა საფრთხის ქვეშ დადგა საბერძნეთის მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის გამო. ქვეყნის მეთაური – **ხარილაოს ტრიკუპისი**, კატეგორიული წინააღმდეგი იყო თამაშების მასშინძლობის. მისი ცნობილი არგუმენტი – „სახელმწიფო გაკოტრებულია“ – თითქმის განაჩენად იქცა ოლიმპიური მოძრაობისთვის. ტრიკუპისი თვლიდა, რომ ასეთი მასშტაბური ღონისძიება ქვეყნის ბიუჯეტისთვის დიდი ტვირთი იქნებოდა და მეფე გეორგი I-ს თამაშების გაუქმებისკენ მოუწოდებდა.

ვითარება იმდენად დაიძაბა, რომ საორგანიზაციო კომიტეტის პირველი შემადგენლობა გადადგა. კუბერტენი იძულებული გახდა სასწრაფოდ ჩასულიყო ათენში, რათა დაერწმუნებინა სამეფო ოჯახი და მთავრობა ღონისძიების მნიშვნელობაში.

ოლიმპიური თამაშების გადარჩენა ორმა ფაქტორმა განაპირობა: კუბერტენის დიპლომატიამ გაჭრა. ტახტის მემკვიდრე, **პრინცი კონსტანტინე**, პირადად ჩაუდგა სათავეში ახალ საორგანიზაციო კომიტეტს, რამაც საქმეს პოლიტიკური ლეგიტიმაცია შესძინა.

ყველაზე დიდი პრობლემა, სტადიონის არარსებობა, გადაჭრა მდიდარმა ბერძენმა კომერსანტმა – **გეორგიოს ავეროფმა**. მან გაიღო კოლოსალური თანხა (დაახლოებით 920,000 დრახმა) უძველესი პანათინაიკოსის სტადიონის მარმარილოთი მოსაპირკეთებლად და აღსადგენად.

1896 წლის 6 აპრილს (ახალი სტილით), საბერძნეთის დამოუკიდებლობის დღეს, აღდგენილ პანათინაიკოსის სტადიონზე 80,000 მაყურებლის თანდასწრებით თამაშები გაიხსნა.

თამაშებში მონაწილეობდა 14 ქვეყნის 241 სპორტსმენი (ყველა მამაკაცი). დელეგაციების უმრავლესობა ევროპული იყო, თუმცა მონაწილეობდნენ აშშ-ის წარმომადგენლებიც, რომლებმაც მძლეოსნობაში დომინირება მოახერხეს. შეჯიბრებები გაიმართა 9 სახეობაში: მძლეოსნობა, ველოსპორტი, ფარიკაობა, ტანვარჯიში, სროლა, ცურვა, ჩოგბურთი, ძალოსნობა და ჭიდაობა.

აღსანიშნავია, რომ ცურვის შეჯიბრება ღია ზღვაში (ზეას ყურეში) ჩატარდა, რადგან საცურო აუზის აშენება ვერ მოესწრო. მონაწილეები ნავებით გაიყვანეს ზღვაში და ნაპირისკენ გამოცურეს; წყლის ტემპერატურა მხოლოდ 13 გრადუსი იყო.

ჯეიმს კონოლი

თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონი გახდა ამერიკელი ჯეიმს კონოლი, რომელმაც იმარჯვა სამმაგ ხტომაში.

ოლიმპიადის კულმინაციად იქცა მარათონული რბენა. ეს დისციპლინა სპეციალურად შეიქმნა თამაშებისთვის, რათა პატივი მიეგოთ ანტიკური ლეგენდისთვის ფიდიპიდეს შესახებ. ბერძნებისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი იყო ამ სახეობაში გამარჯვება, რადგან მძლეოსნობის სხვა სახეობებში მხოლოდ ამერიკელები იმარჯვებდნენ. მარათონში გამარჯვება წილად ხვდა ბერძენ **სპიროს ლუისს**. ფინიშთან მას თავად პრინცი კონსტანტინე და გეორგი შეეგებნენ და უკანასკნელი მეტრები მასთან ერთად გაირბინეს. ლუისი იქცა ეროვნულ გმირად, ხოლო მისმა გამარჯვებამ საბერძნეთში ოლიმპიური მოძრაობის პოპულარობა განუზომლად გაზარდა.

1896 წლის თამაშებს ჰქონდა გარკვეული ხარვეზები (დაბალი საერთაშორისო წარმომადგენლობა ქალთა მონაწილეობის აკრძალვა, ორგანიზაციული ქაოსი ზოგიერთ სახეობაში), მაგრამ მთავარი მიზანი მიღწეულ იქნა. კუბერტენმა დაამტკიცა, რომ საერთაშორისო სპორტული ფორუმი მშვიდობიან პერიოდში შესაძლებელი იყო.

7.2. II ოლიმპიური თამაშები, პარიზი – 1900 წ.

საერთაშორისო ოლიმპიურმა კომიტეტმა (სოკ) პარიზში თამაშების ჩატარების გადაწყვეტილება ჯერ კიდევ 1894 წელს მიიღო. თავდაპირველი გეგმით, სწორედ პარიზს უნდა ემასპინძლა თანამედროვეობის პირველი ოლიმპიადისთვის, თუმცა სოკ-ის პირველი პრეზიდენტის, დემეტრიოს ვიკელასის დაჟინებული მოთხოვნითა და პიერ დე კუბერტენის მხარდაჭერით, პრიორიტეტი საბერძნეთს მიენიჭა.

ოლიმპიადის ორგანიზების საწყის ეტაპზე გამოიკვეთა სერიოზული ფინანსური პრობლემები: საფრანგეთის ეროვნულ ოლიმპიურ კომიტეტს არ გააჩნდა საჭირო სახსრები ღონისძიების ჩასატარებლად. შექმნილი ვითარებიდან გამოსავალს კუბერტენი ოლიმპიადის პარიზის მსოფლიო გამოფენის (Exposition Universelle) კონტექსტში ინტეგრირებაში ხედავდა. აღნიშნული გამოფენა, რომელიც XX საუკუნის მიჯნაზე გასული ეპოქის შეჯამებას ისახავდა მიზნად, გლობალური ყურადღების ცენტრში იყო. მიუხედავად კუბერტენის მცდელობისა, გამოფენის ადმინისტრაციამ მისი შემუშავებული პროგრამა თავდაპირველად უარყო. იმ პერიოდის დღიურებში კუბერტენი სინანულით აღნიშნავდა: *„თუკი არსებობს მსოფლიოში ადგილი, სადაც ოლიმპიური თამაშებისადმი აბსოლუტურად გულგრილნი არიან, ეს ადგილია პარიზი“*.

სოკ-ი იძულებული გახდა, კვლავ მსოფლიო გამოფენის ორგანიზატორებს დათანხმებოდა. ღონისძიება გამოფენის პროგრამაში „ფიზიკური ვარჯიშისა და სპორტის საერთაშორისო ასპარეზობის“ სახელით შევიდა. ამან განაპირობა ის ფაქტი, რომ საფრანგეთის საზოგადოება ოლიმპიადას აღიქვამდა არა როგორც დამოუკიდებელ მოვლენას, არამედ როგორც გამოფენის გასართობ დამატებას.

II ოლიმპიადის ისტორიაში ყველაზე ხანგრძლივი (მაისიდან ოქტომბრამდე) და ტერიტორიულად არაორგანიზებული აღმოჩნდა. არენების დისლოკაცია გაფანტული იყო მთელ პარიზსა და მის შემოგარენში. პროგრამული თვალსაზრისით არსებული ქაოსის გამო, რთული გახდა ოლიმპიური დისციპლინების გამიჯვნა საჩვენებელი გამოსვლებისგან. ბევრმა ათლეტმა სიცოცხლის ბოლომდე არ იცოდა, რომ ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობდა. მათ ეგონათ, რომ უბრალოდ გამოფენის ფარგლებში გამართულ ტურნირში გამოდიოდნენ.

პროგრამაში მოხვდა ისეთი სახეობები, რომლებიც დღეს ღიმილს იწვევს: ბაგირის გადაწევა, საჰაერო ბურთით ფრენა და მტრედებზე სროლა (ერთადერთი შემთხვევა ისტორიაში, როცა ცოცხალი სამიზნე გამოიყენეს).

ელვინ კრანცლაინი

პარიზის ოლიმპიურ თამაშებზე მონაწილეობდა 24 ქვეყნის 997 სპორტსმენი (მათ შორის 20 ქალი). სპორტის 17 სახეობაში გათამაშდა მედლების 95 კომპლექტი.

ორგანიზაციული ხარვეზების მიუხედავად, პარიზის თამაშები ისტორიაში შევიდა, როგორც პირველი ოლიმპიადა, სადაც ქალებმა მიიღეს მონაწილეობა (ჩოგბურთსა და გოლფში). ინგლისელი ჩოგბურთელი შარლოტ კუპერი გახდა პირველი

ქალი ოლიმპიური ჩემპიონი, რომელმაც გაიმარჯვა როგორც ერთეულთა, ისე შერეულ წყვილთა თანრიგში.

პარიზის ოლიმპიადის გმირი იყო ამერიკელი მძლეოსანი ელვინ კრანცლაინი. მან 4 ოქროს მედალი მოიგო.

სამ დისციპლინაში გაიმარჯვა კრანცლაინის თანაგუნდელიმა რეი იურიმ (ადგილიდან სიგრძეზე, სიმაღლეზე და სამხტომი), თანაც მან სამივე მედალი ერთ დღეს - 16 ივლისს მოიგო. 3 ოქროსა და 1 ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა შვეიცარიელმა მსროლელმა კონრად შტეჰელმა.

შარლოტ კუპერი

მიუხედავად ყველაფრისა ბევრ სახეობაში იმ დროისათვის საკმაოდ მაღალი შედეგები დაფიქსირდა. მარტო მძლეოსნობაში 14 ოლიმპიური რეკორდი დამყარდა, რომელთაგან 6 მსოფლიო რეკორდი იყო.

7.3. III ოლიმპიური თამაშები, სენტ-ლუისი 1904 წ.

1904 წელს, III ოლიმპიური თამაშების ჩატარების უფლება შეერთებული შტატებს მიანიჭა. თავდაპირველად ქალაქი ჩიკაგო განისაზღვრა, თუმცა, ოლიმპიადამდე ერთი წლით ადრე, დღის წესრიგში დადგა სენტ-ლუისის კანდიდატურა. მისურის შტატის ეს ქალაქი 1903 წელს ლუიზიანის შესყიდვის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი მსოფლიო გამოფენის მასშინძლობას გეგმავდა. მას შემდეგ, რაც გამოფენის გახსნა 1904 წლისთვის გადავადდა, სენტ-ლუისის საორგანიზაციო კომიტეტმა ოლიმპიური თამაშების საკუთარ პროგრამაში ინტეგრირება მოითხოვა. რითაც ორგანიზატორებს იმედი ჰქონდათ, რომ ორივე ღონისძიების მნიშვნელობას გაზრდიდნენ. თეოდორ რუზველტის დაჟინებული ჩარევის შედეგად, ასპარეზობა სენტ-ლუისში გადაიტანეს. თუმცა, პარიზის მსგავსად, ოლიმპიადა კვლავ ბაზრობის „დანამატად“ იქცა.

გეოგრაფიული სიშორისა და მგზავრობის მაღალი ღირებულების გამო, სენტ-ლუისში ევროპული დელეგაციების მინიმალური რაოდენობა ჩავიდა; ფაქტობრივად, ოლიმპიადამ „ამერიკის ღია პირველობის“ სახე მიიღო, მონაწილეთა 80%-ს აშშ-ის წარმომადგენლები შეადგენდნენ, რომლებმაც ჯილდოების აბსოლუტური უმრავლესობა მოიპოვეს. შედეგად, თამაშებმა პრაქტიკულად დაკარგა საერთაშორისო ხასიათი და „ოლიმპიური ოჯახის“ იდეაც შეილახა.

მიუხედავად ფართომასშტაბიანი სარეკლამო კამპანიისა, მაყურებელთა დასწრება უკიდურესად დაბალი იყო (არ აღემატებოდა 2000 ადამიანს).

სიტუაციას განსაკუთრებით ამძიმებდა გამოფენის ორგანიზატორთა მიერ ჩატარებული სკანდალური ღონისძიება, ე.წ. „ანთროპოლოგიური დღეები“ (ხშირად მოიხსენიებენ როგორც „ველურთა თამაშებს“). ამ რასისტულ შეჯიბრებებში სხვადასხვა კონტინენტის მკვიდრ მოსახლეობას (აფრიკელებს, აზიელებს, ამერიკელ ინდიელებს) აიძულებდნენ, შეჯიბრებოდნენ ერთმანეთს მათთვის უცხო, ევროპულ სპორტის სახეობებში. ორგანიზატორთა მიზანი იყო „თეთრი რასის უპირატესობის“ დემონსტრირება იმის ხაზგასმით, რომ აბორიგენი მოსახლეობა ვერ ართმევდა თავს ცივილიზებულ სპორტს.

პიერ დე კუბერტენმა, რომელიც პროტესტის ნიშნად სენტ-ლუისში არ ჩავიდა, ამ მოვლენას „ოლიმპიზმის სირცხვილი“ უწოდა.

ენტონ ჰეიდა

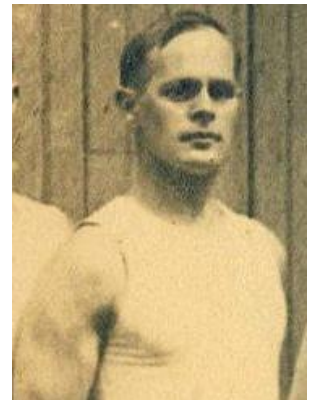
სენტ-ლუისის ოლიმპიურ თამაშებზე მონაწილეობდა 12 ქვეყნის 651 სპორტსმენი (მათ შორის მხოლოდ 6 ქალი). სპორტის 13 სახეობაში მედლების 91 კომპლექტი გათამაშდა.

მიუხედავად ორგანიზაციული ქაოსისა, სპორტული თვალსაზრისით რამდენიმე ფენომენალური შედეგი დაფიქსირდა: მედლების რაოდენობითა და ხარისხით ყველას აჯობა ამერიკელმა ტანმოვარჯიშემ – **ენტონ ჰეიდამ (5 ოქროს და 1 ვერცხლის მედალი)**.

შთამბეჭდავი იყო მეორე ამერიკელი ტანმოვარჯიშის, ჯორჯ ეისერის შედეგი. ოლიმპიადამდე მას ტრავმადია შეემთხვა – ტრამვაის ჩაუვარდა და მარცხენა ფეხი დაკარგა. მიუხედავად ხის პროთეზით ასპარეზობისა, **მან 6 მედალი (3 ოქრო, 2 ვერცხლი, 1 ბრინჯაო)** მოიპოვა.

სენტ-ლუისის თამაშების ერთ-ერთ გმირად აღიარეს კუბელი მოფარიკავე **რამონ ფონსტი** რომელმაც 3 ოქროს მედალი მოიპოვა და დაამტკიცა, რომ არაამერიკელებსაც შეეძლოთ გამარჯვება.

აღსანიშნავია მოკრივეთა ტურნირი, რომელიც ოლიმპიადაზე პირველად ჩატარდა. თავის წონაში გამარჯვებულმა ოთხმა მოკრივემ სურვილი გამოთქვა, ბედი მომდევნო, უფრო მძიმე წონაშიც ეცადა. მათგან მხოლოდ ერთმა, მჩატე წონაში გამარჯვებულმა ამერიკელმა **ოლივერ კირკმა** შეძლო შეძლო ოქროს მედლების მოპოვება ქვემსუბუქ წონაშიც.

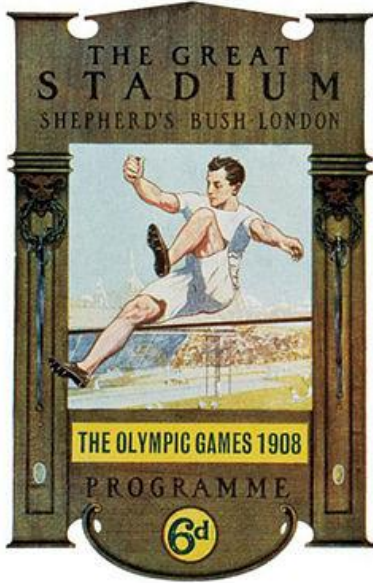
ჯორჯ ეისერი

ეს ერთადერთი შემთხვევაა მსოფლიო სპორტის ისტორიაში, როცა ერთმა მოკრივემ ერთ ოლიმპიადაზე ორ სხვადასხვა წონით კატეგორიაში ჩემპიონობა იზეიმა.

დღემდე ზუსტად დადგენილი არ არის, რამდენი სახეობა შედიოდა ოლიმპიადის ოფიციალურ პროგრამაში, რადგან პარალელურად სასკოლო და სხვა ტიპის შეჯიბრებებიც მიმდინარეობდა. ამიტომ, მესამე ოლიმპიადის სტატისტიკური მონაცემები ხშირად პირობითია.

1904 წლის შემდეგ საერთაშორისო პრესა წერდა, რომ „ოლიმპიური მოძრაობა მოკვდა“. თავად კუბერტენი ღრმა დეპრესიაში ჩავარდა, თუმცა სწორედ ამ კრიზისმა გააცნობიერებინა მთავარი შეცდომა: ოლიმპიური თამაშები არასოდეს უნდა ყოფილიყო სხვა ღონისძიებების, განსაკუთრებით კი კომერციული გამოფენების დანამატი.

7.4. IV ოლიმპიური თამაშები, ლონდონი – 1908 წ.

მეოთხე ოლიმპიური თამაშები 1908 წლის 27 აპრილიდან 31 ოქტომბრის ჩათვლით ლონდონში მიმდინარეობდა. თუმცა, თავდაპირველი გეგმით, მასპინძელი ქალაქი რომი უნდა ყოფილიყო. 1906 წელს ვულკან ვეზუვის ამოფრქვევამ იტალიას სერიოზული ფინანსური ზარალი მიაყენა, რის გამოც ქვეყანამ თამაშების ორგანიზებაზე უარი თქვა. ლონდონმა გამოწვევა მიიღო და სულ რაღაც ორ წელიწადში შეძლო მზადება, რამაც მსოფლიო გააოცა.

1904 წლის სენტ-ლუისის ქაოსური და „ბაზრობაზე მიბმული“ თამაშების შემდეგ, ოლიმპიზმს სრული კრახი ემუქრებოდა. ლონდონის 1908 წლის

თამაშები იქცა გარდატეხის წერტილად, ეს იყო პირველი ოლიმპიადა, რომელმაც დაამტკიცა, რომ სპორტულ ღონისძიებას შეეძლო ყოფილიყო დამოუკიდებელი, მოწესრიგებული და პრესტიჟული.

სპეციალურად ამ ღონისძიებისთვის, რეკორდულ დროში აშენდა გრანდიოზული სტადიონი „უაიტ-სიტი“, რომელიც 68 000 მაყურებელს იტევდა. ეს იყო ტექნიკური საოცრება: სტადიონზე განთავსებული იყო სარბენი ბილიკი, ველოტრეკი და საცურაო აუზიც კი.

თამაშები ოფიციალურად გახსნა მეფე ედუარდ VII-მ. მასშტაბი შთამბეჭდავი იყო: მონაწილეობდა 22 ქვეყნის 2000-ზე მეტი სპორტსმენი (მათ შორის 37 ქალი). სპორტის 23 სახეობაში გათამაშდა მედლების 110 კომპლექტი. პირველად ისტორიაში, გახსნის ცერემონიაზე გუნდებმა ჩაიარეს თავიანთი ქვეყნის სახელმწიფო დროშებით, რაც დღემდე უცვლელი ტრადიციაა (თუმცა პოლიტიკური სკანდალების გარეშე არც ამას ჩაუვლია – ფინელებმა უარი თქვეს რუსეთის დროშის ქვეშ გამოსვლაზე და დროშის გარეშე გაიარეს).

პირველად ჩატარდა შეჯიბრება ფიგურულ ციგურაობაში, რამაც საფუძველი ჩაუყარა ზამთრის ოლიმპიადების იდეას.

ლონდონის თამაშებზე დადგინდა მარათონის თანამედროვე სტანდარტი – 42 კილომეტრი და 195 მეტრი მანამდე დისტანცია დაახლოებით 40 კმ იყო. ეს მანძილი აირჩიეს სამეფო ოჯახის სურვილის მიხედვით, რათა სტარტი სასახლის ეზოდან დაწყებულიყო და ფინიში ოლიმპიური სტადიონის სამეფო ლოჟის წინ ყოფილიყო. ეს მანძილი 26 მილი და 385 იარდი აღმოჩნდა კილომეტრებში კი 42,195 კმ. საერთაშორისო მძლეოსნობის ფედერაციამ მარათონის ოფიციალურ

მანძილად დაადგინა – 42,195 კმ. მას შემდეგ ეს დისტანცია უცვლელია ყველა ოფიციალურ მარათონში და ოლიმპიურ თამაშებზე.

როგორც ცნობილია, მარათონის წარმოშობა უკავშირდება ძველ საბერძნეთს და ლეგენდას მაცნე **ფეიდიპიდესთან**. ძვ. წ. 490 წელს, მარათონის ველზე ბერძნებმა სპარსელები დაამარცხეს. გადმოცემის მიხედვით, ფეიდიპიდემ მარათონიდან ათენამდე ირბინა, რათა გამარჯვების ამბავი ეცნობებინა. მან თქვა: „**გავიმარჯვეთ!**“ და გარდაიცვალა. ეს გზა დაახლოებით **40 კმ** იყო, თუმცა ზუსტი მანძილი ისტორიულ წყაროებში ერთნაირად არ ფიქსირდება.

ოლიმპიადის მარათონი დრამატულად წარიმართა: სტადიონზე პირველი იტალიელი **დორანდო პიეტრი** შემოვიდა, მაგრამ ის იმდენად იყო დაქანცული, რომ გზა აებნა, რამდენჯერმე წაიქცა და საბოლოოდ, მსაჯებისა და ექიმების დახმარებით გადაკვეთა ფინიშის ხაზი. სხვისი დახმარების გამო მას ოქროს მედალი ჩამოართვეს და ამერიკელ ჯონი ჰეისს გადასცეს, თუმცა დედოფალმა ალექსანდრამ პიეტრი, როგორც მორალური გამარჯვებული, სპეციალური ოქროს თასით დააჯილდოვა. ლონდონის თამაშებზე ამერიკელმა ათლეტებმა ბრწყინვალედ იასპარეზეს: მორბენალმა **მელვინ შეპარდმა** 3 ოქროს მედალი მოიპოვა (800 მ, 1500 მ და ესტაფეტა). 800 მეტრზე მან მსოფლიო რეკორდი დაამყარა, ხოლო 1500-ზე ოლიმპიური.

რეი იური, ფენომენალური იყო ადგილიდან ხტომებში. ლონდონში მან კიდევ 2 ოქრო შემატა თავის კოლექციას (ადგილიდან სიგრძეზე და სიმაღლეზე ხტომა). ეს მისი ბოლო ოლიმპიადა იყო და კარიერა 8 ოქროს მედლით დაასრულა, რაც იმ დროისთვის წარმოუდგენელი მიღწევა იყო.

რეი იური

ლონდონის 1908 წლის ოლიმპიადმა „ოლიმპიური მოძრაობა“ სიკვდილს გადაარჩინა. მკაცრად გაწერილი წესები, მაღალი დონის მსაჯობა და ორგანიზებულიობა გახდა ის ფუნდამენტი, რომელზეც თანამედროვე სპორტი აშენდა. კუბერტენის იდეა საბოლოოდ გამარჯვებული გამოვიდა.

7.5. V ოლიმპიური თამაშები, სტოკჰოლმი – 1912 წ.

ლონდონის 1908 წლის ოლიმპიადის შემდეგ, რომელმაც ოლიმპიური თამაშების ორგანიზაციული პრესტიჟი მნიშვნელოვნად აღადგინა, სტოკჰოლმის 1912 წლის V ოლიმპიადა იქცა ოლიმპიური მოძრაობის სრულად კონსოლიდაციისა და მოდერნიზაციის თამაშებად. თუ ლონდონმა კრიზისიდან გამოსვლა უზრუნველყო, სტოკჰოლმმა პროცესი უკვე სრულყოფილი სტანდარტების სისტემაში გადაიყვანა.

სტოკჰოლმში 28 ქვეყნის 2407 სპორტსმენი მონაწილეობდა, მათ შორის 48 ქალი. სპორტის 28 სახეობაში გათამაშდა მედლების 102 კომპლექტი. თამაშები გახსნა შვეციის მეფემ გუსტავ მეხუთემ.

სტოკჰოლმის ოლიმპიადა ისტორიული აღმოჩნდა იმით, რომ პირველად მოიცვა ყველა ხუთი კონტინენტის წარმომადგენლები. მათ შორის, შედგა პირველი აზიური ქვეყნის – **იაპონიის ოლიმპიური დებიუტი**. პირველად **იასპარეზეს ეგვიპტემ, ისლანდიამ, პორტუგალიამ და სერბეთის სამეფომაც.**

მძლეოსანთა შედეგების აღსანუსხავად პირველად გამოიყენეს ელექტრონული დროის გაზომვის სისტემები და ფოტო-ფინიში. ასევე პირველად გამოიყენეს ხმამაღლა მოლაპარაკებები სტადიონზე მაყურებელთა ინფორმირებისათვის.

პარიზის თამაშების შემდეგ სტოკჰოლმში პირველად იასპაპეზეს ცხენოსნებმა. შეჯიბრებებში მონაწილეობდნენ რუსი ცხენოსნებიც. დადგენილია, რომ რუსეთის ცხენოსანთა გუნდში შედიოდა **თავადი სპირიდონ ჭავჭავაძე**, მოგვიანებით რუსეთის არმიის გენერალი, რომელიც სტოკჰოლმში კი ჩავიდა, მაგრამ ჯერჯერობით დაუზუსტებელი მიზეზით სტარტზე არ გამოსულა.

1912 წლის ოლიმპიადა გამორჩეული იყო მრავალი სიახლით. ანტიკური ტრადიციების გაცოცხლების ფარგლებში პირველად გაიმართა **ხელოვანთა კონკურსები** არქიტექტურაში, ფერწერაში, ქანდაკებაში, ლიტერატურასა და მუსიკაში. ქანდაკების დარგში გამარჯვება მოიპოვა **უოლტერ უაინენსმა**, რომელიც ლონდონის თამაშების ორმაგ სროლაშიც იყო ჩემპიონი, ხოლო სტოკჰოლმში ერთმაგ სროლაში ვერცხლის მედალიც დაისაკუთრა.

უოლტერ უაინენსი

ლიტერატურის კატეგორიაში პირველი ოქრო, ლექსი, „ოდა სპორტს“ მიენიჭა, რომლის კონკურსის მონაწილეებად ჟორჟ ჰოპროდი და მარტინ ეშბახი იყვნენ მითითებული. მოგვიანებით გაირკვა, რომ ნაწარმოების ნამდვილი ავტორი თავად საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი **პიერ დე კუბერტენი** იყო. მან ინკოგნიტოდ წარადგინა ნაწარმოები, რათა ჟიურის გადაწყვეტილებაზე გავლენა არ მოეხდინა.

განსაკუთრებით მძიმე გამოცდა ელოდათ ველოსიპედისტებს: საგზაუკაცილო რბოლის დისტანცია ოლიმპიური ისტორიის მანძილზე ყველაზე გრძელი - 315 კილომეტრი და 385 მეტრი იყო. ასევე თითქმის დაუჯერებელი გამოდგა ბერძნულ-რომაულ ჭიდაობაში ფინელი ალფრედ ასიკაინენისა და რუსეთის იმპერიის სახელით მოასპარეზე ესტონელი მარტინ კლეინის ნახევარფინალური შეხვედრა, მათი ბრძოლა 11 საათსა და 40 წუთს გაგრძელდა.

1912 წლის თამაშები ერთხმად შეფასდა როგორც იმდროინდელი უდიდესი ორგანიზაციული წარმატება: შვედებმა შექმნეს მკაფიო, ტექნოლოგიურად გამართული და მეტწილად ნოვაციური მოდელი. ოლიმპიური სტადიონი სპეციალურად აშენდა თამაშებისთვის და ითვლებოდა ერთ-ერთ ყველაზე პროგრესულ სპორტულ ნაგებობად ევროპაში. თამაშების პროგრამა იყო მკაფიოდ გაწერილი, მკაცრად დაგეგმილი და თითქმის უკლებლივ ზუსტად შესრულებული.

ჯიმი ტორპი

თამაშების ერთ-ერთი ყველაზე შთამბეჭდავი ფიგურა ამერიკელი **ჯიმი ტორპი** იყო, რომელმაც ხუთჭიდსა და ათჭიდში ბრწყინვალე შედეგები აჩვენა და ორივეში გაიმარჯვა. თუმცა ერთი წლის შემდეგ აშშ-ის ოლიმპიურმა კომიტეტმა დაადგინა, რომ ტორპი ბეისბოლში პროფესიონალი იყო, რასაც მაშინდელი წესებით მოყვარულთა თამაშებში მონაწილეობას კრძალავდა. მას მედლები ჩამოართვეს, თუმცა მდგომარეობა სიკვდილის შემდეგ, 1983 წელს, აღუდგინეს.

სტოკჰოლმის ოლიმპიადამ დაამტკიცა, რომ ოლიმპიური მოძრაობა უკვე გადავიდა სისტემურ და სანდო საერთაშორისო სტანდარტზე.

სტოკჰოლმის 1912 წლის ოლიმპიური თამაშები იქცა ადრეული ოლიმპიური მოძრაობის საბოლოო კონსოლიდაციის სიმბოლოდ.

7.6. რეზიუმე

თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების პირველი ორი ათწლეული სპორტის მსოფლიო ისტორიის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ეტაპს წარმოადგენს. 1896-1912 წლებში ჩატარებულმა ოლიმპიურმა თამაშებმა გადაწყვეტი როლი შეასრულა როგორც ოლიმპიური მოძრაობის ინსტიტუციურ ჩამოყალიბებაში, ისე მისი იდეურ-ფილოსოფიური საფუძვლების განმტკიცებაში. აღნიშნული პერიოდი გამოირჩევა არა მხოლოდ მიღწევებით, არამედ სერიოზული გამოწვევებითა და წინააღმდეგობებითაც, რომელთა გადალახვამ ოლიმპიურ მოძრაობას შესაძლებლობა მისცა, ჩამოყალიბებულიყო საერთაშორისო მნიშვნელობის, მაღალი პრესტიჟისა და უნივერსალური ღირებულებების მატარებელ სპორტულ ინსტიტუტად. ამრიგად, 1896-1912 წლების მონაკვეთი შეიძლება შეფასდეს როგორც თანამედროვე ოლიმპიზმის ფორმირების, გამოცდის, განვითარების და საერთაშორისო აღიარების ეპოქა.

თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების აღორძინება უშუალოდ უკავშირდება ფრანგი საზოგადო მოღვაწის, პიერ დე კუბერტენის სახელს. მისი ინიციატივა ეფუძნებოდა რწმენას, რომ სპორტს შეეძლო მნიშვნელო-ვანი როლი შეესრულებინა ახალგაზრდობის ფიზიკურ, ზნეობრივ და ინტელექტუალურ აღზრდაში, აგრეთვე ხელი შეეწყო ხალხთა შორის მშვიდობიანი ურთიერთობებისა და ურთიერთგაგების განმტკიცებისთვის. კუბერტენის ხედვით, ოლიმპიური თამაშები არ უნდა ყოფილიყო მხოლოდ სპორტული შეჯიბრება; ის უნდა ქცეულიყო კულტურულ-საგანმანათლებლო და ჰუმანისტური ღირებულებების მატარებელ საერთაშორისო ფორუმად. სწორედ ამ იდეამ განსაზღვრა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის არსი და მის შემდგომ განვითარებას საფუძველი ჩაუყარა.

1896 წლის ათენის ოლიმპიური თამაშები იყო პირველი წარმატებული მცდელობა ანტიკური ოლიმპიური ტრადიციის თანამედროვე პირობებში აღდგენისა. საბერძნეთის შერჩევას განსაკუთრებული სიმბოლური მნიშვნელობა ჰქონდა, რადგან ეს ქვეყანა ოლიმპიზმის ისტორიულ სამშობლოდ მიიჩნეოდა. მიუხედავად იმდროინდელი საბერძნეთის მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობისა და ფინანსური რესურსების სიმცირისა, თამაშების ჩატარება შესაძლებელი გახდა როგორც სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ძალისხმევით, ისე მეცენატ გიორგიოს ავეროფის მნიშვნელოვანი ფინანსური მხარდაჭერით. მისი დახმარებით განხორციელდა „პანათინაიკოსის“ სტადიონის აღდგენა, რაც არა მხოლოდ პრაქტიკული, არამედ სიმბოლური მნიშვნელობის მოვლენაც იყო. ათენის ოლიმპიადამ ნათლად დაადასტურა, რომ ოლიმპიური თამაშების

აღორძინების იდეა რეალისტური, სიცოცხლისუნარიანი და პერსპექტიული იყო.

პირველი ოლიმპიური თამაშების წარმატება მრავალმხრივი იყო. ერთის მხრივ, მათ ხელი შეუწყო საერთაშორისო სპორტული თანამშრომლობის ახალი ფორმის ჩამოყალიბებას; მეორეს მხრივ კი, შექმნა მძლავრი ემოციური და კულტურული ეფექტი, რომელმაც ოლიმპიური იდეის მიმართ ფართო საზოგადოებრივი ინტერესი გააჩინა. ათენის ოლიმპიადა იქცა ანტიკური მემკვიდრეობისა და თანამედროვე ცივილიზაციის ერთგვარ სინთეზად, რომელმაც საფუძველი დაუდო სპორტის უნივერსალური მნიშვნელობის ახალ გააზრებას. სწორედ ამ წარმატებამ უზრუნველყო ოლიმპიური მოძრაობის შემდგომი გაფართოება, თუმცა მომდევნო თამაშებმა ცხადყო, რომ ამ მოძრაობის განმტკიცება სერიოზულ ორგანიზაციულ და სტრუქტურულ მუშაობას მოითხოვდა.

1900 წლის პარიზისა და 1904 წლის სენტ-ლუისის ოლიმპიური თამაშები თანამედროვე ოლიმპიზმის ადრეულ ისტორიაში ყველაზე პრობლემურ და კრიზისულ ეტაპად ითვლება. ორივე ოლიმპიადა მსოფლიო გამოფენებთან იყო დაკავშირებული, რამაც მნიშვნელოვნად შეასუსტა მათი დამოუკიდებელი სპორტული და სიმბოლური მნიშვნელობა. პარიზის თამაშები გამოირჩეოდა ორგანიზაციული მოუწესრიგებლობით, ხანგრძლივი დროითი ჩარჩოთი და შეჯიბრებების გაფანტული ხასიათით. სპორტული ასპარეზოები რამდენიმე თვის განმავლობაში მიმდინარეობდა, რის გამოც ოლიმპიური თამაშების მთლიანობა, კონცენტრირებულობა და საზეიმო ატმოსფერო ფაქტობრივად დაიკარგა. ამ ვითარებამ მნიშვნელოვნად დააზარალა ოლიმპიური იდეის აღქმა როგორც მონაწილეთა, ისე მაყურებელთა თვალში.

მსგავსი პრობლემები კიდევ უფრო მკვეთრად გამოვლინდა 1904 წლის სენტ-ლუისის ოლიმპიადაზე. გეოგრაფიულმა სიშორემ, მგზავრობის მაღალმა ხარჯებმა და შეჯიბრების არასათანადო ორგანიზაციამ გამოიწვია ის, რომ თამაშებში მონაწილე სპორტსმენთა უმრავლესობა ამერიკის შერეული შტატებიდან იყო, რაც ოლიმპიური მოძრაობის საერთაშორისო ბუნებას არსებითად ეწინააღმდეგებოდა. ამასთან, განსაკუთრებით უარყოფით მოვლენად იქცა ე.წ. „ანთროპოლოგიური დღეების“ ჩატარება, რაც თანამედროვე თვალსაზრისითაც და მაშინდელი ოლიმპიური იდეალების მიხედვითაც სრულიად მიუღებელი მოვლენა იყო. აღნიშნულმა ფაქტმა თვალსაჩინოდ წარმოაჩინა, რომ ოლიმპიური მოძრაობა საჭიროებდა მკაფიო ეთიკურ, ორგანიზაციულ და იდეურ ჩარჩოებს, რათა მისი განვითარება არ დამორჩილებოდა სხვა ღონისძიებების ინტერესებსა და შემთხვევით გარემოებებს.

პარიზისა და სენტ-ლუისის თამაშების გამოცდილებამ ნათლად დაანახვა საერთაშორისო ოლიმპიურ კომიტეტსა და კუბერტენს, რომ ოლიმპიური თამაშების წარმატებისთვის აუცილებელი იყო მათი დამოუკიდებელი სტატუსის, მკაფიო პერიოდულობის, ერთიანი სტრუქტურისა და ორგანიზაციული სტანდარტების დამკვიდრება. სწორედ ეს კრიზისული გამოცდილება იქცა მომავალში მნიშვნელოვანი რეფორმების საფუძვლად. ამ თვალსაზრისით, კრიზისი ოლიმპიური მოძრაობისათვის არა მხოლოდ საფრთხე, არამედ განვითარების აუცილებელი სტიმულიც აღმოჩნდა.

1908 წლის ლონდონის ოლიმპიური თამაშები ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში გარდამტეხ ეტაპად უნდა შეფასდეს. თავდაპირველად თამაშები რომში უნდა ჩატარებულიყო, მაგრამ იტალიაში ვეზუვის ამოფრქვევით გამოწვეული მძიმე ვითარების გამო მასპინძლობის უფლება ბრიტანეთს გადაეცა. მიუხედავად შეზღუდული დროისა, ლონდონმა შეძლო თამაშების მაღალ ორგანიზაციულ დონეზე ჩატარება და ფაქტობრივად დაამტკიცა, რომ ოლიმპიური ფორუმი შეიძლება ქცეულიყო მკაფიოდ დაგეგმილ, ლოგისტიკურად გამართულ და საერთაშორისო მასშტაბის ღონისძიებად. ამ თამაშებისთვის აშენებული მრავალფუნქციური სტადიონი — *White City Stadium* — სიმბოლურადაც გამოხატავდა ოლიმპიური თამაშების გადასვლას ახალ, უფრო ორგანიზებულ საფეხურზე.

ლონდონის ოლიმპიადამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა სპორტის სახეობათა წესების უნიფიკაციის, მსაჯობის სტანდარტების გაუმჯობესებისა და შეჯიბრების ფორმალური პროცესების მოწესრიგების საქმეში. სწორედ აქ გამოიკვეთა, რომ საერთაშორისო სპორტული ასპარეზობის წარმატება დიდწილად დამოკიდებული იყო არა მხოლოდ სპორტსმენთა ოსტატობაზე, არამედ სამართლიან და გამჭვირვალე ორგანიზაციულ მექანიზმებზე. ამავე დროს, ლონდონის თამაშებმა მნიშვნელოვნად გაზარდა ოლიმპიური მოძრაობის ავტორიტეტი საერთაშორისო საზოგადოებაში და დაადასტურა, რომ ოლიმპიური თამაშები უკვე სცდებოდა ექსპერიმენტული წამოწყების ფარგლებს.

1912 წლის სტოკჰოლმის ოლიმპიური თამაშები ფართოდ არის აღიარებული, როგორც პირველი სრულად „თანამედროვე“ ოლიმპიადა. ამ შეფასებას საფუძვლად უდევს როგორც თამაშების ორგანიზაციული სრულყოფილება, ისე მათი ტექნოლოგიური, საერთაშორისო და კულტურული მასშტაბი. სტოკჰოლმის თამაშებზე მონაწილეობდნენ სპორტსმენები ხუთივე კონტინენტიდან, რაც ოლიმპიური მოძრაობის რეალურ გლობალიზაციას ადასტურებდა. ასეთი წარმომადგენლობა უკვე მიუთითებდა, რომ ოლიმპიური იდეა სცილდებოდა

ევროპულ ან რეგიონულ ჩარჩოებს და თანდათან უნივერსალურ საერთაშორისო მოვლენად ყალიბდებოდა.

სტოკჰოლმის თამაშების ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან მახასიათებლად მიიჩნევა ტექნოლოგიური პროგრესის ინტეგრაცია სპორტში. პირველად გამოიყენეს ელექტრონული ქრონომეტრაჟი და ფოტოფინიში, რამაც შეჯიბრების შედეგების დაფიქსირების სიზუსტე მნიშვნელოვნად გაზარდა. ტექნოლოგიების დანერგვამ ოლიმპიური თამაშები უფრო ობიექტური, გამჭვირვალე და თანამედროვე გახადა. გარდა ამისა, ორგანიზაციული დისციპლინა, შეჯიბრებების მკაფიო განრიგი და მაღალი ადმინისტრაციული სტანდარტი სტოკჰოლმის ოლიმპიადას სამაგალითო მოდელად აქცევდა.

ამავე ოლიმპიადის განსაკუთრებული მნიშვნელობა განისაზღვრება იმითაც, რომ პიერ დე კუბერტენის ინიციატივით პირველად ჩატარდა ხელოვნების კონკურსები ლიტერატურაში, მუსიკაში, ფერწერაში, არქიტექტურასა და ქანდაკებაში. აღნიშნული სიახლე სრულად შეესაბამებოდა კუბერტენის ხედვას, რომლის მიხედვითაც ოლიმპიზმი უნდა ყოფილიყო არა მხოლოდ ფიზიკური ძალისა და სპორტული მიღწევის გამოვლინება, არამედ ადამიანის სულიერი, ინტელექტუალური და ესთეტიკური შესაძლებლობების წარმოჩენის სივრცეც. ამით ოლიმპიური მოძრაობა კიდევ უფრო ფართო კულტურულ-ცივილიზაციურ მნიშვნელობას იძენდა.

შესაბამისად, 1912 წლისთვის ოლიმპიური მოძრაობა უკვე ჩამოყალიბებული იყო, როგორც გლობალური მასშტაბის, მაღალი საერთაშორისო ავტორიტეტისა და მზარდი ინსტიტუციური სიმტკიცის მქონე სისტემა. ამ პერიოდის ოლიმპიადებმა ნათლად წარმოაჩინა, რომ ოლიმპიური თამაშები მხოლოდ სპორტული შეჯიბრებების ერთობლიობა არ იყო. ისინი თანდათან გადაიქცა საერთაშორისო თანამშრომლობის, კულტურული გაცვლის, სპორტული ეთიკის, მშვიდობის იდეისა და ადამიანური სრულყოფის უნივერსალურ სიმბოლოდ.

ამრიგად, თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების პირველი ორი ათწლეულის ანალიზი გვაძლევს შესაძლებლობას, დავინახოთ ოლიმპიური მოძრაობის ფორმირების ძირითადი ლოგიკა: საწყისი ენთუზიაზმი, კრიზისული გამოცდები, ორგანიზაციული სტაბილიზაცია და საერთაშორისო აღიარება. ათენის, პარიზის, სენტ-ლუისის, ლონდონისა და სტოკჰოლმის ოლიმპიადები ერთმანეთისგან განსხვავებული გამოცდილებების მიუხედავად, ერთიან ისტორიულ ჯაჭვს ქმნის, რომელმაც განსაზღვრა თანამედროვე ოლიმპიზმის შინაარსი და განვითარების მიმართულება. 1912 წლისთვის უკვე აშკარა იყო, რომ ოლიმპიური მოძრაობა მომავალში კიდევ უფრო გაფართოვდებოდა და განმტკიცდებოდა, თუმცა ამ ბუნებრივ პროცესს დროებით ხელი შეუშალა

პირველმა მსოფლიო ომმა, რომელმაც საერთაშორისო სპორტული ცხოვრება მნიშვნელოვნად შეაფერხა.

საბოლოო ჯამში, 1896-1912 წლების პერიოდი უნდა შეფასდეს როგორც თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის საფუძვლების ჩამოყალიბების ეპოქა. სწორედ ამ წლებში გამოიცა და დამკვიდრდა ის ძირითადი პრინციპები, რომლებმაც ოლიმპიური თამაშები მსოფლიო სპორტის უმაღლეს ფორუმად აქცია. ამრიგად, აღნიშნული პერიოდის ისტორიული მნიშვნელობა მხოლოდ სპორტულ სფეროს არ ეხება; იგი ფართო კულტურულ, სოციალურ და საერთაშორისო პოლიტიკურ კონტექსტშიც უნდა განიხილებოდეს, რადგან ოლიმპიური მოძრაობა თანდათან იქცა თანამედროვე მსოფლიოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ჰუმანისტურ ინსტიტუტად.

7.8. პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში ჩატარებული ოლიმპიური თამაშები

7.8.1. VII ოლიმპიური თამაშები, ანტვერპენი - 1920 წ.

ეს იყო ოლიმპიური მოძრაობის აღორძინების სიმბოლური აქტი, რომელიც მასპინძლობდა ომის შედეგად ძლიერ დაზარალებულ ქვეყანაში. თამაშები უპირველეს ყოვლისა მიემდვნა ომის მსხვერპლთა ხსოვნას და ოლიმპიური იდეის აღდგენას.

საორგანიზაციო კომიტეტმა შეძლო ომის დროს არაერთგზის დაბომბილი და დანგრეულ ქალაქში საოცრად სწრაფად აღედგინა ოლიმპიადისთვის საჭირო ინფრასტრუქტურა.

მიუხედავად ომისშემდგომი სირთულეებისა თამაშებში მონაწილეობდა 29 ქვეყნის 2669 სპორტსმენი (მათ შორის 78 ქალი). სპორტის 22 სახეობაში გათამაშდა მედლების 154 კომპლექტი.

ოლიმპიადა საზეიმოდ გაიხსნა 14 აგვისტოს და 29 აგვისტოს დაიხურა, თუმცა ზოგიერთ სახეობაში ასპარეზობა თამაშების გახსნამდე დაიწყო და დახურვის შემდეგაც გაგრძელდა. ფიგურისტებისა და ჰოკეისტების შეჯიბრებები, მაგალითად, აპრილში გაიმართა, აფროსნებისა და მსროლელების – ივლისში, ფეხბურთელებისა კი აგვისტო-სექტემბერში.

ანტვერპენის თამაშები ისტორიული იყო იმიტომ, რომ პირველად დაინერგა რამდენიმე უმნიშვნელოვანესი ტრადიცია, რომელიც დღემდე ოლიმპიური

მოძრაობის განუყოფელი ნაწილია.

ოლიმპიურ თამაშებზე პირველად აღიმართა ოლიმპიური დროშა ხუთი რგოლით, რომელიც პიერ დე კუბერტენმა 1914 წელს შექმნა. ხუთი რგოლი ხუთი კონტინენტის ერთიანობას განასახიერებს.

პირველად დაიდო ოლიმპიური ფიცი სპორტსმენის მიერ. ის დადო ბელგიელმა მოფარიკავემ ვიქტორ ბუენმა, რითაც მონაწილეები პატიოსანი ბრძოლისა და წესების დაცვის პირობას დებდნენ. გაშვებული იქნა მტრელები, როგორც მშვიდობის სიმბოლო ომისშემდგომ ეპოქაში.

ნედო ნადი

ოლიმპიადაზე მონაწილეობა აეკრძალათ ცენტრალური სახელმწიფოების წარმომადგენლებს (გერმანია, ავსტრია, უნგრეთი, თურქეთი, ბულგარეთი). ეს გადაწყვეტილება, რომელიც კუბერტენმა მხარი დაუჭირა, ასახავდა ომისშემდგომ ღრმა პოლიტიკურ დამაბულობას და გამარჯვებული ქვეყნების სურვილს, დაესაჯათ დამარცხებულები. ოლიმპიადაზე პირველად იასპარეზა ჩეხოსლოვაკიამ, ესტონეთმა და ლატვიამ (როგორც დამოუკიდებელმა სახელმწიფოებმა).

ანტვერპენში ყველაზე წარმატებული იყვნენ: იტალიელი ნედო ნადი, რომელმაც ფარიკაობაში გათამაშებული ექვსი ოქროს მედლიდან ხუთი მოიგო.

ამერიკელმა მსროლელმა უილის ლიმ, სროლის სახეობებში შვიდი მედალი მოიპოვა. მათ შორის იყო ხუთი ოქროს, 1 ვერცხლის და 1 ბრინჯაოს მედალი. ამ მაჩვენებლით ერთ ოლიმპიადაზე მოპოვებული მედლების რაოდენობის რეკორდი დაამყარა. ეს რეკორდი 60 წლის განმავლობაში შენარჩუნდა.

უილის ლი

ოთხ-ოთხი ოქროს მედალი დაისაკუთრა ბელგიელმა მშვილდოსანმა ჰუბერტ ვან ინისმა, ამერიკელმა მსროლელებმა ლოიდ სპუნერმა და კარლ ოსბორნმა.

ანტვერპენის ოლიმპიადამ, მიუხედავად მისი ომისშემდგომი მოკრძალებული ორგანიზებისა, გადამწყვეტი როლი ითამაშა ოლიმპიური მოძრაობის აღორძინებაში და დაამკვიდრა მრავალი ტრადიცია, რომელმაც განსაზღვრა თამაშების მომავალი იერსახე.

7.8.2. VIII ოლიმპიური თამაშები, პარიზი - 1924 წ.

მიუხედავად ძლიერი კონკურენციისა, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის (IOC) წევრებმა გადაწყვიტეს, კიდევ ერთხელ გაესვათ ხაზი ფრანგი ბარონის, თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის ფუძემდებლის პიერ დე კუბერტენის განსაკუთრებული დამსახურებისთვის და თამაშების ჩატარება პარიზისთვის დაევალეზინათ. 1924 წლის პარიზის ოლიმპიადა პიერ დე კუბერტენისთვის სიმბოლური მნიშვნელობის მქონე იყო, ეს გახდა მისი ბოლო ოლიმპიური თამაშები საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტის რანგში. აღნიშნული ოლიმპიადა გარკვეულწილად წარმოადგენდა მის მცდელობას, საბოლოოდ დაემტკიცებინა ოლიმპიური მოძრაობის სიცოცხლისუნარიანობა, ორგანიზაციული სიმტკიცე და საერთაშორისო მნიშვნელობა პირველი მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში.

1900 წლის პარიზის ქაოსური ოლიმპიადისგან განსხვავებით, ამჯერად ქალაქი თამაშების ორგანიზებას გაცილებით მეტი პასუხისმგებლობითა და ინტერესით მიუდგა. აშენდა სპეციალური სპორტული ნაგებობები, მოწესრიგდა პროგრამა და თამაშები სანიმუშოდ ჩატარდა, რაც მნიშვნელოვან წინგადადგმულ ნაბიჯად იქცა ოლიმპიური თამაშების თანამედროვე სტანდარტების ჩამოყალიბების გზაზე.

მიუხედავად იმისა, რომ ომის შემდგომი საერთაშორისო დაძაბულობა ნაწილობრივ შემცირებული იყო, გერმანია კვლავ არ მიიწვიეს ოლიმპიადაზე (მისი დაბრუნება ოლიმპიურ მოძრაობაში მხოლოდ 1928 წლის თამაშებისთვის მოხდა), რაც ნათლად ასახავდა ოლიმპიური მოძრაობის იმდროინდელ პოლიტიზებულ ხასიათს.

პარიზის ოლიმპიურ ასპარეზზე პირველად გამოვიდნენ ირლანდიის, მექსიკის, ეკვადორის, პოლონეთის, რუმინეთის, ურუგვაისა და ფილიპინების სპორტსმენები, რაც ოლიმპიური მოძრაობის გეოგრაფიული გაფართოების თვალსაჩინო მაგალითი იყო.

თამაშებში მონაწილეობდა 44 ქვეყანა, ხოლო სპორტსმენთა რაოდენობამ სარეკორდო მაჩვენებელს - 3092 (მათ შორის 136 ქალი). მონაწილეს მიაღწია. შეჯიბრებები ჩატარდა სპორტის 20 სახეობაში და გათამაშდა მედლების 126 კომპლექტი.

ოლიმპიური თამაშები ოფიციალურად გახსნა საფრანგეთის პრეზიდენტმა გასტონ დუმერჟმა. გახსნის ცერემონიალს ტრიბუნიდან ესწრებოდნენ მაღალი

რანგის სტუმრები, მათ შორის სპარსეთის შაჰი, უელსის პრინცი (დიდი ბრიტანეთის მომავალი მეფე ედუარდ VIII) და რუმინელი უფლისწული კაროლი, რაც თამაშების საერთაშორისო პოლიტიკურ და დიპლომატიურ მნიშვნელობას უსვამდა ხაზს.

პაავო ნურმი

ათლეტთა სახელით ოლიმპიური ფიცი დადო ფრანგმა სპორტსმენმა ჟორჟ ანდრემ. ოლიმპიურ და მასპინძელი ქვეყნის დროშებთან ერთად, პირველად აფრიალდა მომავალი ოლიმპიადის მასპინძელი ქალაქის – ამსტერდამის დროშა და გაიმართა ოლიმპიური დროშის გადაცემის საზეიმო ცერემონიალი, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა დღემდე მოქმედ ტრადიციას.

შეჯიბრებების გახსნამდე პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარში გაიმართა ოლიმპიადისადმი მიძღვნილი შთამბეჭდავი საეკლესიო ცერემონია, სადაც სამშვიდობო ქადაგება წაიკითხა პარიზის არქიეპისკოპოსმა, კარდინალმა დიუბუამ. აღნიშნულმა ღონისძიებამ კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი ოლიმპიური იდეალის – მშვიდობის, ურთიერთგაგებისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის ჰუმანისტურ მიზნებს.

1924 წლის პარიზის ოლიმპიადის გმირად აღიარეს ფინელი მძლეოსანი **პაავო ნურმი** და ამერიკელი მოცურავე **ჯონი ვაისმიულერი**. ნურმიმ თავისი ტრიუმფალური გამოსვლა გააგრძელა და ხუთი ოქროს მედალი მოიპოვა რითაც მძლეოსნობაში სრული დომინირება დაამტკიცა. არანაკლებ გამორჩეული იყო

ჯონი ვაისმიულერი

ამერიკელი მოცურავე **ჯონი ვაისმიულერი**, რომელმაც სამი ოქროს მედალი მოიპოვა. მოგვიანებით ვაისმიულერმა კარიერა ჰოლივუდში გააგრძელა და მსოფლიო პოპულარობა მოიპოვა ტარზანის როლის შესრულებით.

7.8.3. ზაფხულის IX ოლიმპიური თამაშები, ამსტერდამი - 1928 წ.

ამსტერდამის 1928 წლის ოლიმპიურმა თამაშებმა აღნიშნა ოლიმპიური მოძრაობის სრული ინსტიტუციური კონსოლიდაცია და ტრადიციული წესების საბოლოო დამკვიდრება ომისშემდგომ სამყაროში. აღნიშნულმა ოლიმპიადამ თამაშებს მიანიჭა სტაბილური, რეგულარული და გლობალური სპორტული მოვლენის სტატუსი, რაც მნიშვნელოვნად განამტკიცა საერთაშორისო ოლიმპიური მოძრაობა.

ომისშემდგომი ათწლიანი პაუზის შემდეგ, გერმანიას პირველად მიეცა მონაწილეობის უფლება ოლიმპიადაზე. ეს იყო ოლიმპიური ერთობის აღდგენისა და პოლიტიკური შერიგების სიმბოლო.

გერმანულმა გუნდმა წარმატებით იასპარეზა და მედლების საერთო რაოდენობით მეორე ადგილი დაიკავა.

ამსტერდამის 1 ოლიმპიურ თამაშებზე მონაწილეობდა 46 ქვეყანა, ხოლო მონაწილეთა რაოდენობამ – 2883 შეადგინა, მათ შორის 277 ქალი, რაც იმ დროისთვის რეკორდული მაჩვენებელი იყო. სპორტის 14 სახეობაში გათამაშდა მედლების 109 კომპლექტი, რაც თამაშების პროგრამის გაფართოებასა და სპორტული მრავალფეროვნების ზრდას ასახავდა.

ოლიმპიადა ჰოლანდიის დედოფალს ვილჰელმინას უნდა გაეხსნა, მაგრამ იგი საორგანიზაციო კომიტეტზე განაწყენდა და ეს მისია მისმა მეუღლემ, პრინცმა ჰენდრიკმა შეასრულა.

ათლეტთა სახელით ოლიმპიური ფიცი დადო ფეხბურთემა ჰარი დენისმა.

მონაწილე ქვეყნების აღლუმი ოლიმპიური თამაშების სამშობლომ – საბერძნეთმა გახსნა და მასპინძელი ქვეყნით დასრულდა. ეს წესი დღემდე მოქმედებს.

საგულისხმოა რომ IX ოლიმპიადა იყო პირველი, რომელიც „ზაფხულის ოლიმპიური თამაშებით“ იწოდებოდა. ოლიმპიადაზე პირველად გამოჩნდა მალტა, პანამა და როდეზია (1980 წლიდან ზიმბაბვეს სახელით გამოდის).

ლუსიენ გოდენი

თამაშებში მონაწილეობის უფლება მისცეს პირველი მსოფლიო ომის თაოსან გერმანიას.

1928 წლის ოლიმპიური თამაშები უჩვეულო გამოდგა იმით, რომ სამგზის ჩემპიონობა მხოლოდ ერთმა შვეიცარიელმა ტანმოვარჯიშე **ჟორჟ მიზმა** შეძლო. მის ანგარიშზე ერთი ვერცხლიც არის.

ოლიმპიადის გმირად ფრანგი **ლუსიენ გოდენი** დაასახელეს, რომელმაც მოიგო პირადი შეჯიბრებები რაპირითა და დაშნით ფარიკაობაში.

ეს ოლიმპიადა ისტორიაში შევიდა, როგორც თამაშები, სადაც **ქალებმა პირველად მიიღეს მონაწილეობა მძლეოსნობის სახეობებში** (100 მ-ზე სირბილი, 800 მ-ზე სირბილი, 4x100 მ ესტაფეტა, დისკოსა და სიმაღლეზე ხტომა).

ქალთა მონაწილეობის შემოღებას მძლეოსნობაში ეწინააღმდეგებოდა პიერ დე კუბერტენი, რომელიც უკვე გადამდგარი იყო პრეზიდენტობიდან. 800 მეტრზე სირბილის შემდეგ ზოგიერთი ათლეტი გადაღლილობისგან დაეცა, რამაც კრიტიკოსებს მისცა საბაზი ეთქვათ, რომ გრძელი დისტანციები ქალებისთვის შეუფერებელია. ამის შედეგად, 800 მეტრზე სირბილი 1960 წლამდე ამოიღეს ოლიმპიური პროგრამიდან.

ამსტერდამში **პირველად აინთო ოლიმპიური ცეცხლი** თამაშების მსვლელობის განმავლობაში, სტადიონის სპეციალურად აშენებულ კოშკზე და **მთელი ოლიმპიადის განმავლობაში** ენთო. ეს სიმბოლური ჟესტი თამაშების დაწყებისა და გაგრძელების ნიშნად იქცა და შემდგომში ოლიმპიური ტრადიციის განუყოფელ ნაწილად ჩამოყალიბდა (ოლიმპიური ცეცხლის ესტაფეტა საბერძნეთიდან კი მხოლოდ 1936 წლის ბერლინის თამაშებზე დაინერგა).

ოლიმპიადის ერთ-ერთ გამორჩეულ მოვლენად იქცა იაპონელი მძლეოსნის, **მიკიო ოდას** გამარჯვება სამხტომში, რომელმაც აზიის ქვეყნებისთვის პირველი ოლიმპიური ოქროს მედალი მოიპოვა. ამავე თამაშებზე ურუგვაის ეროვნულმა ნაკრებმა მოიგო ოქროს მედლები ფეხბურთში, რაც მათი საერთაშორისო საფეხბურთო დომინირების დასაწყისად იქცა და 1930 წლის მსოფლიო ჩემპიონატის გამარჯვებით დაგვირგვინდა.

საერთო ჯამში, ამსტერდამის 1928 წლის ოლიმპიურმა თამაშებმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ოლიმპიური პროტოკოლის სტანდარტიზაციასა და ორგანიზაციული მოდელის ჩამოყალიბებაში, რითაც მყარი საფუძველი ჩაუყარა მომავალი ოლიმპიადების წარმატებულ ჩატარებას.

7.8.4. ზაფხულის X ოლიმპიური თამაშები, ლოს-ანჯელესი - 1932 წ.

1932 წლის ლოს-ანჯელესის ოლიმპიური თამაშები ერთ-ერთ განსაკუთრებულ მოვლენად იქცა ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში. თამაშები იმ პერიოდში ჩატარდა, როდესაც მსოფლიო მასშტაბით მძვინვარებდა დიდი დეპრესია, ეკონომიკური კრიზისი, რომელმაც მნიშვნელოვნად შეამცირა ქვეყნების ფინანსური რესურსები. ამის გამო მრავალ სახელმწიფოს უჭირდა სპორტსმენთა ტრანსპორტირების, განთავსებისა და მომზადების დაფინანსება, რაც საბოლოოდ მონაწილეთა რაოდენობის შემცირებით დასრულდა. მიუხედავად ამისა, ლოს-ანჯელესმა შეძლო ისეთი სტანდარტების დამკვიდ-

რება, რომელთა ნაწილი დღესაც ოლიმპიური ტრადიციის განუყოფელ ნაწილად გვევლინება.

ეკონომიკური გამოწვევების მიუხედავად, ორგანიზატორებმა დიდი ინოვაციური ნაბიჯი გადადგეს – პირველად აშენდა **ოლიმპიური სოფელი**, რომელიც ათლეტების ერთობლივი განთავსებისთვის იქნა შექმნილი. ეს იდეა შემდგომში ყველა ოლიმპიური თამაშის აუცილებელ ელემენტად იქცა.

სარეკორდოდ მოკლე დროში დამთავრდა ლოს-ანჯელესის მთავარი სტადიონის რეკონსტრუქცია, რომელსაც "კოლიზეუმი" უწოდეს. "კოლიზეუმი" თავისი 105 ათასი ადგილით იმდროინდელი მსოფლიოს უდიდეს სტადიონად იქცა. თამაშების გახსნის ცერემონიალი მანამდე არნახულ დღესასწაულად იქცა და მას 100 ათასზე მეტი მაყურებელი დაესწრო. თამაშები წარმატებით ჩატარდა და ორგანიზაციულად ერთ-ერთ ყველაზე მაღალ დონეზე ჩატარებულ ღონისძიებად აღიარეს იმ დროისათვის.

ეკონომიკური კრიზისის გამო მრავალ ქვეყანას არ შეეძლო ათლეტების ტრანსპორტირების ხარჯების დაფარვა, რის გამოც მონაწილეთა რაოდენობა წინა ოლიმპიურ თამაშებთან შედარებით საგრძნობლად შემცირდა.

ლოს-ანჯელესის 1932 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე მონაწილეობდა 37 ქვეყანის 1408 სპორტსმენი (მათ შორის 127 ქალი). სპორტის 14 სახეობაში გათამაშდა მედლების 117 კომპლექტი.

თამაშები გახსნა - აშშ-ის ვიცე-პრეზიდენტმა ჩარლზ კურტისმა ათლეტთა სახელით ფიცი დადო - ჯორჯ გალნანმა (ფარიკაობა) ოლიმპიადის გმირებად იაპონელი მოცურავე **კუსუო კიტამურა** და ამერიკელი მილდრედ დიდრიკსონი დაასახელეს.

ლოს-ანჯელესში პირველად გამოიყენეს დაჯილდოების სამსაფეხურიანი პოდიუმი მედლების გადაცემის ცერემონიალისთვის (ოქრო, ვერცხლი, ბრინჯაო), რაც ოლიმპიური პროტოკოლის დღევანდელ სტანდარტად იქცა.

ამ ოლიმპიადაზე დაედო საფუძველი დაჯილდოების დღეს მიღებულ რიტუალს – გამარჯვებულთა პატივსაცემად სამივე პრიზიორის ქვეყნის დროშების აღმართვისა და ოლიმპიური ჩემპიონის ქვეყნის ჰიმნის შესრულების ტრადიციას.

ოლიმპიადის გამირებად აღიარეს იაპონელი მოცურავე კუსუო კიტამურა და ამერიკელი მძლეოსანი მილდრედ დიდრიკსონი 14 წლის ასაკში მოიგო 1500 მეტიანი დისტანცია, დაამყარა ახალი ოლიმპიური რეკორდი (19 წუთი 12.4 წამი) ეს შედეგი 20 წლის მანძილზე ვერავინ გააუმჯობესა.

კუსუო კიტამურა

მილდრედ დიდრიკსონი

მილდრედ დიდრიკსონმა ლოსანჯელესის ოლიმპიურ თამაშებზე მონაწილეობისთვის განაცხადი შეიტანა მძლეოსნობის ქალთა ექვსი სახეობიდან ხუთში, თუმცა საერთაშორისო ოლიმპიურმა კომიტეტმა ერთი სპორტსმენის მონაწილეობა მხოლოდ სამ სახეობამდე შეზღუდა. ამიტომ მილდრედმა აირჩია შუბის ტყორცნა, თარჯრბენი 80 მეტრზე და სიმაღლეზე ხტომა. თამაშების გახსნის დღესვე მან პირველივე ტყორცნით მოიგო შუბის ტყორცნა, თანაც მსოფლიოს რეკორდით. 80 მეტრზე თარჯრბენშიც

იმარჯვა და კვლავ მსოფლიოს ახალი რეკორდი დაამყარა. სიმაღლეზე ხტომაში კი ვერცხლის პრიზიორი გახდა.

7.8.5. ზაფხულის XI ოლიმპიური თამაშები, ბერლინი - 1936 წ.

ბერლინის 1936 წლის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები ისტორიულად შეფასებულია, როგორც ერთ-ერთი ყველაზე პოლიტიზებული.

ნაცისტურმა რეჟიმმა აღნიშნული სპორტული ფორუმი მიზანმიმართულად გამოიყენა გლობალური პროპაგანდისა და „მესამე რაიხის“ პოლიტიკური ლეგიტიმაციის ინსტრუმენტად.

ოლიმპიადის მასპინძლობა ადოლფ ჰიტლერისა და ნაცისტური პარტიისთვის წარმოადგენდა შესაძლებლობას, საერთაშორისო საზოგადოებისთვის ეჩვენებინათ „ახალი გერმანიის“ სახელმწიფოებრივი სიმძლავრე, ორგანიზაციული წესრიგი

და ეკონომიკური პოტენციალი.

ამ მიზნების რეალიზაციისთვის ბერლინში შეიქმნა მასშტაბური სპორტული ინფრასტრუქტურა, მათ შორის 100 000 მაყურებელზე გათვლილი ოლიმპიური სტადიონი.

გერმანიაში არსებული ანტისემიტური პოლიტიკისა და ებრაული მოსახლეობის დისკრიმინაციის ფონზე, მსოფლიოს არაერთ ქვეყანაში გაჩნდა ოლიმპიური თამაშების ბოიკოტის მოწოდებები. მიუხედავად ამისა, ბერლინში ჩავიდა 48 ქვეყნის დელეგაცია, მათ შორის შეერთებული შტატებისა და საფრანგეთის გუნდებიც, რომლებიც თავდაპირველად ბოიკოტის ყველაზე აქტიურ მხარდამჭერებად ითვლებოდნენ.

ერთადერთი ქვეყანა, რომელმაც ბოლომდე შეინარჩუნა ბოიკოტის პრინციპული პოზიცია, ესპანეთი იყო. ესპანელი სპორტსმენები ბერლინში ჩავიდნენ მხოლოდ იმ მიზნით, რომ თამაშების გახსნის დღეს დემონსტრაციულად დაეტოვებინათ გერმანიის დედაქალაქი.

1936 წლის ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობდა 49 ქვეყნის 4066 სპორტსმენი, მათ შორის 328 ქალი. სპორტის 19 სახეობაში გათამაშდა მედლების 129 კომპლექტი.

თამაშები ოფიციალურად გახსნა გერმანიის კანცლერმა ადოლფ ჰიტლერმა.

სპორტსმენთა სახელით ოლიმპიური ფიცი დადო ძალოსანმა რუდოლფ ისმაირმა.

ოლიმპიადის გმირად ერთხმად აღიარეს ამერიკელი მძლეოსანი ჯესი ოუენსი.

ბერლინის თამაშებზე პირველად განხორციელდა ოლიმპიური ცეცხლის ესტაფეტით გადატანის ცერემონია საბერძნეთის უძველესი ოლიმპიის ნანგრევებიდან ბერლინის ოლიმპიურ სტადიონამდე. აღნიშნული ტრადიცია, რომელიც ნაცისტური იდეოლოგიის წარმომადგენელთა ინიციატივით დამკვიდრდა, მიზნად ისახავდა გერმანიის იდეოლოგიური კავშირის ხაზგასმას ანტიკურ ბერძნულ კულტურასთან.

XI ოლიმპიადის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან და დრამატულ ასპექტად იქცა სპორტული შედეგი, რომელმაც ფაქტობრივად უარყო ნაცისტური რასობრივი თეორიები.

ბერლინის ოლიმპიადის სიმბოლოდ შავკანიანი ამერიკელი სპორტსმენი ჯესი ოუენსი იქცა, რომელმაც მძლეოსნობაში ოთხი ოქროს მედალი მოიპოვა 100 მეტრზე რბენაში (სადაც წინასწარ გარბენში მსოფლიო რეკორდი დაამყარა), 200 მეტრზე რბენაში, სიგრძეზე ხტომაში და ესტაფეტაში 4×100 მ.

ოუენსის სპორტული ტრიუმფი ფართო საზოგადოებრივ აღქმაში თავისუფლებისა და თანასწორობის სიმბოლოდ იქცა.

ჯესი ოუენსი

ბერლინის ოლიმპიადა ასევე ისტორიაში შევიდა, როგორც პირველი თამაშები, რომელთა ნაწილობრივი გადაცემა ტელევიზიის საშუალებით განხორციელდა. ადგილობრივი მაყურებლისთვის ქალაქში დამონტაჟდა სპეციალური ეკრანები, რამაც საფუძველი ჩაუყარა მასობრივი მედიის როლის ზრდას სპორტული ღონისძიებების გაშუქებაში.

მიუხედავად გერმანიის მიერ მოპოვებული მედლების რეკორდული რაოდენობისა, ოლიმპიური მშვიდობის ზავი

ხანმოკლე აღმოჩნდა. სამი წლის შემდეგ დაიწყო მეორე მსოფლიო ომი, რის გამოც 1940 და 1944 წლების ოლიმპიური თამაშები გაუქმდა.

ამდენად, ბერლინის 1936 წლის ოლიმპიადა ერთდროულად წარმოადგენს ოლიმპიური მოძრაობის ორგანიზაციული წარმატების უმაღლეს გამოვლინებასა და მის ერთ-ერთ უმძიმეს ისტორიულ ტრაგედიას.

7.9. რეზიუმე

პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში ჩატარებული ოლიმპიური თამაშები თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის განვითარების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ეტაპს წარმოადგენს. 1920-1936 წლებში გამართული ხუთი ოლიმპიადა - ანტვერპენის, პარიზის, ამსტერდამის, ლოს-ანჯელესისა და ბერლინის თამაშები - ასახავს იმ ისტორიულ პროცესებს, რომლებმაც ოლიმპიური მოძრაობა ომისშემდგომი აღდგენის ეტაპიდან საერთაშორისო კონსოლიდაციის, ორგანიზაციული სრულყოფისა და პოლიტიკური დამაბულობის ახალ ფაზამდე მიიყვანა. ეს პერიოდი ხასიათდება, ერთი მხრივ, ოლიმპიური ტრადიციების განმტკიცებითა და ახალი სიმბოლოების დამკვიდრებით, ხოლო, მეორე მხრივ, საერთაშორისო პოლიტიკური რეალობების მზარდი ზეგავლენით სპორტზე.

1920 წლის ანტვერპენის ოლიმპიური თამაშები ოლიმპიური მოძრაობის აღორძინების სიმბოლოდ იქცა. პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ, ძლიერ დაზარალებულ ბელგიაში თამაშების ჩატარებას განსაკუთრებული მორალური და პოლიტიკური მნიშვნელობა ჰქონდა. ოლიმპიადა მიემდგვნა ომის მსხვერპლთა ხსოვნას და საერთაშორისო სპორტული თანამშრომლობის აღდგენას. მიუხედავად ომისშემდგომი მძიმე პირობებისა, ანტვერპენის თამაშებმა საფუძველი ჩაუყარა მრავალ ისეთ ტრადიციას, რომლებიც დღემდე ოლიმპიური მოძრაობის განუყოფელი ნაწილია. სწორედ აქ პირველად აღიმართა ხუთ-რგოლიანი ოლიმპიური დროშა, პირველად დაიდო სპორტსმენის ოლიმპიური ფიცი და მშვიდობის სიმბოლოდ გაუშვეს მტრედები. ანტვერპენის ოლიმპიადა ამავე დროს ასახავდა ომისშემდგომი საერთაშორისო ურთიერთობების პოლიტიკურ დამაბულობასაც, რადგან მასში მონაწილეობა აეკრძალათ ცენტრალური სახელმწიფოების წარმომადგენლებს. მიუხედავად ამისა, თამაშებმა მკაფიოდ აჩვენა, რომ ოლიმპიური იდეა კვლავ სიცოცხლისუნარიანი იყო და მას შეეძლო ომისგან დაყოფილი სამყაროსთვის ერთიანობის ახალი სიმბოლო გამხდარიყო.

1924 წლის პარიზის ოლიმპიური თამაშები ოლიმპიური მოძრაობის სტაბილიზაციისა და ორგანიზაციული სრულყოფის თვალსაზრისით მნიშვნელოვან ეტაპად იქცა. ეს ოლიმპიადა განსაკუთრებული იყო იმიტაც, რომ იგი პიერ დე კუბერტენის პრეზიდენტობის ბოლო თამაშები იყო და გარკვეული აზრით მისი მრავალწლიანი საქმიანობის სიმბოლურ შეჯამებას წარმოადგენდა. პარიზმა, 1900 წლის წარუმატებელი გამოცდილებისგან განსხვავებით, თამაშები გაცილებით მაღალი პასუხისმგებლობითა და ორგანიზაციული სიზუსტით ჩაატარა. აშენდა შესაბამისი სპორტული ინფრასტრუქტურა, მოწესრიგდა პროგრამა და განისაზღვრა მასშტაბური საერთაშორისო სტანდარტები, რამაც ოლიმპიური

თამაშების თანამედროვე სახის ჩამოყალიბებას მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი. პარიზის თამაშები მნიშვნელოვანი იყო ასევე ოლიმპიური მოძრაობის გეოგრაფიული გაფართოების თვალსაზრისითაც – ასპარეზზე გამოვიდნენ ახალი ქვეყნები, რაც ადასტურებდა, რომ ოლიმპიზმი თანდათან მსოფლიო მასშტაბის მოვლენად იქცეოდა. ამავე ოლიმპიადაზე დამკვიდრდა მომავალი მასპინძელი ქალაქისთვის ოლიმპიური დროშის გადაცემის ტრადიცია, რამაც თამაშების მემკვიდრეობითობის პრინციპს კიდევ უფრო გაუსვა ხაზი.

1928 წლის ამსტერდამის ოლიმპიური თამაშები შეიძლება შეფასდეს, როგორც ოლიმპიური მოძრაობის ინსტიტუციური კონსოლიდაციის ეტაპი. ამ დროისთვის ოლიმპიური თამაშები უკვე ჩამოყალიბებული იყო როგორც სტაბილური, საერთაშორისო და ავტორიტეტული სპორტული ფორუმი. ამსტერდამის ოლიმპიადამ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ოლიმპიური პროტოკოლისა და ცერემონიალის საბოლოო სტანდარტიზაციაში. სწორედ ამ თამაშებზე პირველად აინთო ოლიმპიური ცეცხლი სტადიონზე ოლიმპიადის მთელი ხანგრძლივობით, რაც შემდგომში თამაშების ერთ-ერთ უმთავრეს სიმბოლოდ იქცა. ასევე, პირველად დამკვიდრდა ის წესი, რომლის მიხედვითაც ქვეყნების აღლუმს იწყებს საბერძნეთი, როგორც ოლიმპიური თამაშების სამშობლო, ხოლო ამთავრებს მასპინძელი ქვეყანა. ამ ოლიმპიადის განსაკუთრებული ისტორიული მნიშვნელობა განისაზღვრა იმითაც, რომ ქალებმა პირველად მიიღეს მონაწილეობა მძლეოსნობაში. ეს მოვლენა ოლიმპიური მოძრაობის სოციალური გაფართოებისა და სპორტში გენდერული წარმომადგენლობის ზრდის მიმართულებით უმნიშვნელოვანესი ნაბიჯი იყო, მიუხედავად იმისა, რომ ამ ცვლილებას მწვავე დისკუსია და წინააღმდეგობაც ახლდა.

1932 წლის ლოს-ანჯელესის ოლიმპიური თამაშები ჩატარდა მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის, დიდი დეპრესიის პირობებში, რამაც თამაშების მასშტაბსა და მონაწილეთა რაოდენობაზე მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა. მიუხედავად ამისა, ლოს-ანჯელესის ოლიმპიადა ორგანიზაციული ინოვაციების თვალსაზრისით ერთ-ერთ გამორჩეულ თამაშად დარჩა. სწორედ აქ პირველად აშენდა ოლიმპიური სოფელი, რომელიც სპორტსმენთა ერთობლივი განთავსებისთვის იყო განკუთვნილი და შემდგომში ყველა ოლიმპიური თამაშის აუცილებელ ელემენტად იქცა. ამასთანავე, პირველად გამოიყენეს მედლების გადაცემის სამსაფეხურიანი პოდიუმი და ჩამოყალიბდა დაჯილდოების ის ცერემონიული ფორმა, რომელიც დღესაც ოლიმპიური პროტოკოლის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს – გამარჯვებულთა ქვეყნების დროშების აღმართვა და ჩემპიონი ქვეყნის ჰიმნის შესრულება. ამგვარად, ლოს-ანჯელესის თამაშებმა

დაამტკიცა, რომ ოლიმპიური მოძრაობა მსოფლიო ეკონომიკური სირთულეების პირობებშიც ახერხებდა ადაპტაციას და ახალი ორგანიზაციული სტანდარტების შექმნას.

1936 წლის ბერლინის ოლიმპიური თამაშები ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე წინააღმდეგობრივი და პოლიტიზებული მოვლენა იყო. ნაცისტურმა გერმანიამ ეს სპორტული ფორუმი გამოიყენა როგორც მასშტაბური პროპაგანდის ინსტრუმენტი, რათა საერთაშორისო საზოგადოებისთვის ეჩვენებინა სახელმწიფოს ძალა, დისციპლინა და „ახალი გერმანიის“ იდეა. ბერლინის ოლიმპიადა ორგანიზაციული თვალსაზრისით მართლაც გამორჩეულად მაღალ დონეზე ჩატარდა: აშენდა შთამბეჭდავი ინფრასტრუქტურა, დაინერგა ოლიმპიური ცეცხლის ესტაფეტით გადატანის ტრადიცია ძველი ოლიმპიიდან მასპინძელ ქალაქამდე, ხოლო თამაშების ნაწილი პირველად გადაიცა ტელევიზიის საშუალებით. თუმცა ამ ორგანიზაციულ წარმატებას თან ახლდა მძიმე პოლიტიკური და იდეოლოგიური ფონი, რომელიც ოლიმპიურ იდეალს ეწინააღმდეგებოდა. სწორედ ამ ოლიმპიადაზე იქცა განსაკუთრებულ სიმბოლოდ ამერიკელი შავკანიანი ათლეტი ჯეისი ოუენსი, რომელმაც ოთხი ოქროს მედალი მოიპოვა და თავისი ტრიუმფით ფაქტობრივად უარყო ნაცისტური რასობრივი უპირატესობის თეორიები. ბერლინის თამაშებმა მკაფიოდ წარმოაჩინა, რომ სპორტი შეიძლება გამხდარიყო როგორც პოლიტიკური მანიპულაციის, ისე ჰუმანისტური წინააღმდეგობის სივრცე.

საერთო ჯამში, 1920-1936 წლების ოლიმპიური თამაშები წარმოადგენდა იმ გარდამავალ ეპოქას, როდესაც ოლიმპიური მოძრაობა საბოლოოდ ჩამოყალიბდა როგორც მტკიცე საერთაშორისო ინსტიტუტი. ამ პერიოდში დამკვიდრდა უმნიშვნელოვანესი ოლიმპიური სიმბოლოები, ცერემონიები და ორგანიზაციული სტანდარტები, რომლებიც დღემდე განსაზღვრავს თამაშების იერსახეს. ამავე დროს, ნათლად გამოჩნდა, რომ ოლიმპიური მოძრაობა ვერ იქნებოდა იზოლირებული მსოფლიო პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური პროცესებისგან. ანტვერპენიდან ბერლინამდე ოლიმპიური თამაშები ერთდროულად იყო მშვიდობის, შერიგების, საერთაშორისო თანამშრომლობისა და სპორტული სრულყოფის იდეალის მატარებელი, მაგრამ ასევე იმ ეპოქის გლობალური წინააღმდეგობების ამსახველი სარკეც.

ამრიგად, ომებს შორის პერიოდში ჩატარებული ოლიმპიური თამაშები თანამედროვე ოლიმპიზმის განვითარების კრიტიკულ ეტაპს წარმოადგენს. სწორედ ამ წლებში დასრულდა ოლიმპიური მოძრაობის ინსტიტუციური ფორმირება, განმტკიცდა მისი ტრადიციები და გამოიკვეთა მისი როგორც სპორტული, ისე კულტურულ-პოლიტიკური მნიშვნელობა. ამ ეპოქის

დასასრულს კი ბერლინის 1936 წლის ოლიმპიადა იქცა ერთგვარ ზღვარად: ერთი მხრივ, მან წარმოაჩინა ოლიმპიური მოძრაობის ორგანიზაციული პოტენციალის მწვერვალი, ხოლო მეორე მხრივ ნათლად აჩვენა, რამდენად მოწყვლადი იყო ოლიმპიური იდეალი გლობალური პოლიტიკური კატაკლიზმების წინაშე. ამას მალევე მოჰყვა მეორე მსოფლიო ომი, რომლის შედეგადაც 1940 და 1944 წლების ოლიმპიური თამაშები აღარ გაიმართა.

7.10. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. ვინ და სპორტის რომელ სახეობაში გაიმარჯვა თანამედროვეობის პირველ ოლიმპიურ თამაშებზე?
2. დაასახელეთ ყველაზე ტიტულოვანი ოლიმპიელი პირველ მსოფლიო ომამდე.
3. ვის მიიჩნევენ თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების ფუძემდებლად?
4. როდის დაარსდა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი?
5. ვინ იყო საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პირველი პრეზიდენტი?
6. რა ეწოდება საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის საწესდებო დოკუმენტების კრებულს?
7. რა ფერებისაგან შედგება ოლიმპიური ემბლემა?
8. რომელ ქალაქში და რომელ წელს გაიმართა VII ოლიმპიური თამაშები?
9. ვინ დადო ისტორიაში პირველი ოლიმპიური ფიცი სპორტსმენტა სახელით?
10. რომელი ცნობილი სპორტსმენები იქცნენ 1924 წლის ოლიმპიადის გამირებად?
11. რომელმა ამერიკელმა მოცურავემ მოიპოვა სამი ოქროს მედალი და მოგვიანებით გახდა ცნობილი მსახიობი?
12. რომელი აზიელი სპორტსმენი გახდა თავისი კონტინენტის პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი?
13. რამდენი ქვეყანა და სპორტსმენი მონაწილეობდა ლოს-ანჯელესის 1932 წლის ოლიმპიადაში?
14. რატომ ითვლება 1936 წლის ბერლინის ოლიმპიადა ერთ-ერთ ყველაზე პოლიტიზებულად ისტორიაში?
15. ვინ გახდა ბერლინის ოლიმპიური თამაშების მთავარი გამირი?

თავი VIII. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი უახლეს პერიოდში

1912 წელს სტოკჰოლმში ჩატარებული მეხუთე ოლიმპიური თამაშები მსოფლიო სპორტის განვითარების მნიშვნელოვან ეტაპად მიიჩნევა და ხშირად განიხილება როგორც ომამდელი პერიოდის დასრულების სიმბოლო სპორტის ისტორიაში. აღნიშნული ოლიმპიადა ასახავდა იმ დროისთვის ჩამოყალიბებულ თანამედროვე სპორტის ძირითად ორგანიზაციულ და საკონკურსო პრინციპებს. ამ პერიოდში გაძლიერდა საერთაშორისო სპორტული ფედერაციების როლი, ხოლო ოლიმპიურმა მოძრაობამ ფართო საზოგადოებრივი მხარდაჭერა და სტაბილური პოპულარობა მოიპოვა.

მე-20 საუკუნის დასაწყისში სპორტი თანდათან გასცდა ვიწრო სოციალურ ჯგუფებს და მასობრივი კულტურის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტად ჩამოყალიბდა. ამასთანავე, 1912 წლის შემდეგ განვითარებულმა საერთაშორისო პოლიტიკურმა და სოციალურმა პროცესებმა სპორტის ფუნქციებსა და ორგანიზაციულ სტრუქტურებზე მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა.

1912–1920 წლები მსოფლიო სპორტის ისტორიაში გარდამავალ პერიოდად განიხილება. ამ ეტაპზე სპორტი აღარ შემოიფარგლებოდა მხოლოდ დასვენებისა და გართობის ფუნქციით და სულ უფრო მეტად უკავშირდებოდა სოციალურ, სახელმწიფოებრივ და საერთაშორისო პროცესებს. სპორტული საქმიანობა ასახავდა იმ დროისთვის არსებულ პოლიტიკურ ვითარებასა და საზოგადოებრივ ცვლილებებს, რაც მის სოციალურ მნიშვნელობას ზრდიდა.

1914 წელს დაწყებულმა პირველმა მსოფლიო ომმა მნიშვნელოვნად შეაფერხა საერთაშორისო სპორტული ურთიერთობები. სპორტული ღონისძიებების დიდი ნაწილი გაუქმდა ან დროებით შეჩერდა, დაირღვა საერთაშორისო შეჯიბრებების ჩატარების პრაქტიკა. მრავალი სპორტსმენი სამხედრო სამსახურში იქნა გაწვეული, რამაც სპორტული საქმიანობის მასშტაბი შეამცირა. სპორტული ინფრასტრუქტურის ნაწილი სამხედრო მიზნებისთვის გამოიყენებოდა, ხოლო სპორტული ორგანიზაციები საქმიანობას შეზღუდულ რეჟიმში აგრძელებდნენ.

ამ კონტექსტში განსაკუთრებული სიმბოლური მნიშვნელობა აქვს 1916 წლის ოლიმპიური თამაშების გაუქმებას, რომელიც ბერლინში უნდა ჩატარებულიყო. მათი არჩატარება მხოლოდ სპორტული კალენდრის დარღვევას არ ნიშნავდა; ეს ფაქტი მკაფიოდ აჩვენებდა, რომ საერთაშორისო სპორტულმა თანამშრომლობამ ვერ გაუძლო გლობალური პოლიტიკური კონფლიქტის ზეწოლას. ოლიმპიური იდეალი - ხალხთა მშვიდობიანი თანაცხოვრება და ურთიერთგაგება სპორტის გზით, დროებით უძლური აღმოჩნდა ომის სასტიკი რეალობის წინაშე.

მიუხედავად ამისა, ომის წლებში სპორტი სრულად არ გამქრალა. მრავალ ქვეყანაში იგი გამოიყენებოდა როგორც სამხედრო მომზადების, ჯარისკაცთა

ფიზიკური მზადყოფნისა და მორალის ამაღლების მნიშვნელოვანი საშუალება. ფიზიკური აღზრდისა და სპორტული ვარჯიშების ინტეგრაცია სამხედრო ყოველდღიურობაში კიდევ ერთხელ უსვამდა ხაზს სპორტის პრაქტიკულ, სტრატეგიულ და იდეოლოგიურ მნიშვნელობას, რაც მას სახელმწიფოს ინტერესებთან უფრო მჭიდროდ აკავშირებდა.

1918 წლის შემდეგ, ომის დასრულების პირობებში, სპორტმა აღდგენისა და საზოგადოებრივი განახლების ფუნქცია შეიძინა. 1920 წლის ანტვერპენის ოლიმპიური თამაშები სიმბოლურად იქცა მშვიდობის დაბრუნებისა და ახალი საერთაშორისო წესრიგის ფორმირების ერთ-ერთ გამოვლინებად. ამავე დროს, თამაშებმა ნათლად წარმოაჩინა, რომ სპორტი უკვე აღარ არსებობდა პოლიტიკისგან დამოუკიდებლად. დამარცხებული ქვეყნების მონაწილეობის შეზღუდვამ და ახალი სახელმწიფოების ჩართვამ ოლიმპიურ მოძრაობაში ცხადყო, რომ სპორტი საერთაშორისო ურთიერთობების ერთ-ერთ სარკედ და პოლიტიკური რეალობის ამსახველ სივრცედ ჩამოყალიბდა.

8.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი გერმანიაში, იტალიაში, იაპონიაში

პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ კაპიტალისტურმა ქვეყნებმა, პირველ რიგში გერმანიამ, იტალიამ, იაპონიამ, რომლებიც აგრესიულ ბლოკს „ბერლინი-რომი-ტოკიო“ ქმნიდნენ, დაიწყეს მეორე ომისთვის მზადება. იტალიასა და იაპონიაში ომისთვის მზადება ღიად მიმდინარეობდა, ხოლო გერმანიაში ფარულად. ვერსალის ხელშეკრულების თანახმად, გერმანიას ეკრძალებოდა მრავალრიცხოვანი არმიის ყოლა, ამიტომ გერმანელთა ყურადღება მიიპყრო სპორტული ორგანიზაციების განვითარებამ, რომლის მეშვეობითაც მთავრობა ცდილობდა სამხედრო მომზადების შენიღბვას.

1932 წლისთვის გერმანიაში შეიქმნა სპორტული და ტანვარჯიშული კლუბებისა და სპორტული გაერთიანებების ფართო ქსელი. გერმანიაში ფაშისტური დიქტატურის დამყარების შემდეგ ყველა სპორტული ორგანიზაცია დაუმორჩილეს ე.წ. „სპორტის საიმპერიო კომისარიატს“. საგრძნობლად გაძლიერდა სკოლის მოსწავლეების, სტუდენტებისა და ბავშვთა და მოზარდთა ორგანიზაციების სამხედრო-ფიზიკური მომზადება. სპორტსმენი ანტიფაშისტები იძულებულნი გახდნენ, ემიგრაციაში ან იატაკქვეშეთში წასულიყვნენ. სპორტის მილიტარიზაციას და ახალგაზრდობის იდეოლოგიურ დამუშავებას

ახორციელებდნენ მოიერიშეთა რაზმები, გესტაპო, „ფოლადის ნიღბის“ მეომრები, ჰიტლერული ახალგაზრდობის კავშირი და ბურჟუაზიული სპორტულ-ტანვარჯიშული კლუბები.

ამ პერიოდში გავრცელება ჰპოვა ე.წ. „ჰელენდე-სპორტმა“ (სპორტი ბუნებაში), რომელიც აშკარად გასამხედროებული იყო. „ჰელენდე-სპორტს“ ევალებოდა სკოლის მოსწავლეების აღზრდა, სადაც ფიზიკურ აღზრდას კვირაში 5-დან 8 საათი ეთმობოდა. სკოლაში შემოიღეს სპეციალური შეჯიბრის დღე, რომელშიც აუცილებლად უნდა მიეღო მონაწილეობა ყველა მოსწავლეს. გერმანელი სპორტსმენებისთვის საერთაშორისო და ოლიმპიური ასპარეზისკენ მიმავალი გზა ძალიან მძიმე აღმოჩნდა. საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის გადაწყვეტილებით, გერმანია, როგორც პირველი მსოფლიო ომის გამჩაღებელი, არ იქნა დაშვებული ანტვერპენის (1920) და პარიზის (1924) ოლიმპიურ თამაშებზე. ამის მიუხედავად, გერმანიის მთავრობა ყველაფერს აკეთებდა სპორტის განვითარებისთვის. 1928 წლის ამსტერდამის ოლიმპიადაზე გერმანელებმა მოპოვებული მედლების რაოდენობით მეორე ადგილი დაიკავეს აშშ-ს გუნდის შემდეგ. 1930 წელს კი მათ მოიპოვეს უფლება, ჩაეტარებინათ ზაფხულის XI (ბერლინი) და ზამთრის IV (გარმიშ-პარტენკირხენი) ოლიმპიური თამაშები. ჰიტლერის რეჟიმმა ეს თამაშები საუკეთესოდ გამოიყენა ნაციზმისა და შოვინიზმის პროპაგანდისთვის.

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, სპორტმა მკვეთრი სამხედრო მიმართულება მიიღო **იტალიაში**. მუსოლინის რეჟიმის პოლიტიკა მიმართული იყო ახალი ომის სამზადისის და დიდი იტალიის შექმნისკენ. ბავშვებისა და ახალგაზრდების აღზრდასა და ფიზიკურ განვითარებას ახორციელებდა განათლების სამინისტროს ფიზიკური აღზრდის დეპარტამენტის სპეციალური საზოგადოებრივი ორგანიზაცია „**ოპერა ნაციონალე ბალილა**“. 6-8 წლის ბავშვები გაერთიანებული იყვნენ ორგანიზაციაში, რომელსაც „მგლის ვაჟებს“ უწოდებდნენ. 8-14 წლის ბავშვების ორგანიზაციას „ბალილა“ ერქვა, ხოლო 14-18 წლის მოზარდები გაერთიანებულნი იყვნენ ორგანიზაციაში „ავანგარდი“. ვაჟები 18-დან 21 წლამდე „საბრძოლო კავშირში“ ერთიანდებოდნენ, რომელიც უშუალოდ იტალიელი ფაშისტების მეთაურის – ბენიტო მუსოლინის კონტროლის ქვეშ იმყოფებოდა.

„ოპერა ნაციონალე ბალილა“-ს იტალიაში ჰქონდა თავისი ფილიალები. მასში ჩართული იყო სპორტის ისეთი სახეობები, როგორიცაა: მძლეოსნობა, ფარიკაობა, ტანვარჯიში, ნიჩბოსნობა და სხვა. გეოგრაფიული და კლიმატური პირობების მიხედვით კულტივირებული იყო ასევე ალპებში – სამთო-სათხილამურო სპორტი, ზღვის სანაპიროზე – ცურვა, საიალქნო სპორტი, დაბლობ

რაიონებში – ცხენოსნობა და სხვა. მთელ იტალიაში ორგანიზებულად ტარდებოდა მეცადინეობები სპორტულ თამაშებშიც: რაგბი, ფეხბურთი, კალაბურთი, ფრენბურთი, ასევე ტყვიით სროლა, ველოსპორტი და ავტომოტო სპორტი. იტალიის ფეხბურთელთა ნაკრებმა გუნდმა ორჯერ (1934 და 1938 წწ.) მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული, ხოლო 1936 წელს ბერლინში მოიგო ოლიმპიური თამაშების ოქროს მედალი.

ნაციონალური თავისებურებების გათვალისწინებით, სწრაფი ტემპით განვითარდა ფიზიკური აღზრდა და სპორტი შორეულ იაპონიაში, რომელსაც შუა საუკუნეების იაპონელი რაინდების – სამურაების – აღზრდის სისტემა ედო საფუძვლად. მეორე მსოფლიო ომის წინა პერიოდში იაპონიის იმპერიალისტური ხელისუფლება მიმართული იყო აზიის დასაპყრობად. ამ მიზნის განსახორციელებლად განსაკუთრებული ყურადღება გადატანილ იქნა სკოლებისა და სპორტულ-ტანვარჯიშული ორგანიზაციებისადმი. სკოლების სასწავლო პროგრამებში ტანვარჯიშთან ერთად ჩართული იქნა ძიუდო, კარატე, სუმო, კენდო (ფარიკაობა ორი ხელით), მშვილდოსნობა და სპორტის ტექნიკური სახეობები. საათთა რაოდენობა სასკოლო ფიზიკური აღზრდის წლიურ დატვირთვაში 400 საათს შეადგენდა.

აქტიურად მონაწილეობენ იაპონელი სპორტსმენები სხვადასხვა რანგის საერთაშორისო შეჯიბრებებში. V ოლიმპიადიდან (1912) XI ოლიმპიადის ჩათვლით (1936) ისინი სისტემატურად მონაწილეობდნენ ოლიმპიურ თამაშებში. პირველი ოლიმპიური ოქროს მედალი იაპონელებმა 1928 წელს მოიპოვეს, მიკიო ოდამ ყველას აჯობა სამხტომში. უფრო შთამბეჭდავი და სენსაციური იყო იაპონელების გამოსვლა ლოს-ანჯელესის (1932) ოლიმპიადაზე, სადაც მათ ცურვის ექვსი სახეობიდან ხუთში ოქროს მედალი მოიპოვეს. ოლიმპიური თამაშების ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე ახალგაზრდა ჩემპიონი 1500 მეტრზე გამარჯვებული კარო კიტამურა 14 წლის იყო. მან დისტანცია 19 წუთსა და 12,4 წამში დაფარა და მსოფლიოს ახალი რეკორდი დაამყარა, რომელიც მხოლოდ 20 წლის შემდეგ გაუმჯობესდა.

8.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი სკანდინავიის ქვეყნებში, აშშ-ში,

საფრანგეთში, დიდ ბრიტანეთში და სხვა ქვეყნებში

სკანდინავიის ქვეყნებსა და ფინეთში ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარება XX საუკუნის პირველ ნახევარში წარმოადგენდა სოციალური მოდერნიზაციისა და ეროვნული იდენტობის ჩამოყალიბების მნიშვნელოვან

კომპონენტს. შვედეთი, ნორვეგია, დანია და ფინეთი ისტორიულად გამოირჩეოდნენ ფიზიკური აღზრდის მიმართ სისტემური მიდგომით, რაც ეფუძნებოდა როგორც ბუნებრივ-კლიმატურ პირობებს, ისე საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ კონტექსტს, სადაც სხეულის კულტურა აღიქმებოდა მოქალაქის ფიზიკური და მორალური სრულყოფის ერთ-ერთ აუცილებელ ელემენტად. აღნიშნულ ქვეყნებში სპორტულ-ტანვარჯიშული მოძრაობა იქცა არა მხოლოდ სასწავლო დისციპლინად, არამედ ფართო საზოგადოებრივ ფენომენად, რომელიც მჭიდროდ იყო დაკავშირებული განათლების სისტემასთან, სამხედრო მომზადებასა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის პოლიტიკასთან.

XX საუკუნის 20–30-იან წლებში სკანდინავიურ სივრცეში მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა შვედური ტანვარჯიშის სისტემამ, რომელიც მეცნიერულად დასაბუთებულ ანატომიურ-ფიზიოლოგიურ პრინციპებზე იყო აგებული და განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა მოძრაობის სიზუსტეს, სიმეტრიასა და დოზირებულ დატვირთვას. ამავე პერიოდში ფართოდ გავრცელდა დანიელი ნილს ბუკის ტანვარჯიშის კონცეფცია, რომელიც მოძრაობის დინამიკას, რიტმსა და ექსპრესიულობას უსვამდა ხაზს, აგრეთვე გერმანელი იოჰან მიულერის ინდივიდუალური ტანვარჯიშის მეთოდი, ორიენტირებული პიროვნულ თვითგანვითარებასა და ყოველდღიურ ფიზიკურ აქტივობაზე. აღნიშნული მეთოდების სინთეზმა საფუძველი ჩაუყარა სკანდინავიური ფიზიკური აღზრდის მოდელს, რომელმაც მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ევროპული პედაგოგიკისა და სპორტის შემდგომ განვითარებაზე.

ჩრდილოეთის ქვეყნებში განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა ზამთრის სპორტის სახეობებმა, რაც განპირობებული იყო როგორც ბუნებრივ-გეოგრაფიული პირობებით, ისე კულტურული ტრადიციებით. თხილამურები, ფიგურული სრიალი, ჩრდილოეთის სამჭიდი და ბობსლეი არა მხოლოდ მასობრივი ჩართულობის საშუალებად იქცა, არამედ საერთაშორისო ასპარეზზე ეროვნული პრესტიჟის დემონსტრირების მნიშვნელოვან ინსტრუმენტადაც ჩამოყალიბდა. სკანდინავიური ქვეყნები ამ სახეობებში რეგულარულად იკავებდნენ წამყვან პოზიციებს ოლიმპიურ თამაშებზე, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე, რაც კიდევ უფრო აძლიერებდა სპორტის როლს სახელმწიფოებრივი პოლიტიკის ფარგლებში.

ამ პროცესს აქტიურად უწყობდნენ ხელს სახელმწიფო ინსტიტუტები, რომლებიც ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარებას განიხილავდნენ როგორც გრძელვადიან ინვესტიციას საზოგადოების ჯანმრთელობასა და შრომისუნარიანობაში. სპორტი ინტეგრირებული იყო სასკოლო პროგრამებში,

უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში და სპეციალიზებულ ინსტიტუტებში, რაც უზრუნველყოფდა როგორც მასობრივ მონაწილეობას, ისე მაღალი სპორტული მიღწევებისთვის საჭირო საკადრო რეზერვის ფორმირებას. სკანდინავიის ქვეყნებში ჩამოყალიბებული სპორტული ორგანიზაციები აქტიურად ერთვებოდნენ საერთაშორისო სპორტულ და ოლიმპიურ მოძრაობაში; შეიქმნა ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტები, რომლებიც ოფიციალურად აღიარა საერთაშორისო ოლიმპიურმა კომიტეტმა და რომლებმაც უზრუნველყვეს ამ ქვეყნების სტაბილური წარმომადგენლობა საერთაშორისო სპორტულ სტრუქტურებში.

ომებს შორის პერიოდში სკანდინავიური სპორტის სიმბოლოდ იქცა ფინელი მძლეოსანი პაავო ნურმი, რომლის სპორტული მიღწევები არა მხოლოდ ინდივიდუალური წარმატების, არამედ ეროვნული სპორტული სისტემის ეფექტიანობის ნათელ მაგალითად შეიძლება ჩაითვალოს. ნურმim 1920, 1924 და 1928 წლების ოლიმპიურ თამაშებზე მოიპოვა ცხრა ოქროს მედალი, რითაც დაამკვიდრა უნიკალური რეკორდი, რომელიც დღემდე განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში. მოგვიანებით ანალოგიური რაოდენობის ოქროს მედლები მოიპოვეს ლარისა ლატინინამ ტანვარჯიშში, მარკ სპიტცმა ცურვაში და კარლ ლუისმა მძლეოსნობაში, თუმცა ნურმის წარმატება ქრონოლოგიურად და კონტექსტუალურად რჩება სკანდინავიური სპორტის ისტორიული განვითარების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მოვლენად. ნორვეგიული სპორტის სკოლამ ასევე აღზარდა ფიგურული სრიალის ლეგენდარული წარმომადგენელი სონია ჰენი, სამგზის ოლიმპიური ჩემპიონი (1928, 1932, 1936), ხოლო შვედმა ფიგურისტმა გუსტავ გრაფსტრემმა ოთხ ზამთრის ოლიმპიურ თამაშში მონაწილეობითა და სამი ოქროსა და ერთი ვერცხლის მედლის მოპოვებით მნიშვნელოვანი კვალი დატოვა საერთაშორისო სპორტის ისტორიაში.

პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში სპორტის სახეობათა გეოგრაფიული დიფერენციაცია მკაფიოდ იკვეთებოდა. ამ პერიოდში განსაკუთრებით გაძლიერდა აშშ-ის ფინანსურ-ეკონომიკური შესაძლებლობები, რამაც განაპირობა მისი, როგორც უძლიერესი კაპიტალისტური სახელმწიფოს ჩამოყალიბება. ამ ქვეყანაში წლების მანძილზე იქმნებოდა მძლავრი მატერიალური ბაზა სპორტული მუშაობის გასაშლელად. ნებისმიერ ქარხანას, ფაბრიკას, სკოლასა და უმაღლეს სასწავლებელს გააჩნდა სხვადასხვა სახის კეთილმოწყობილი სპორტული ბაზა. ამერიკაში გაძლიერდა კონტროლი სპორტული ორგანიზაციების საქმიანობის მიმართ. ქვეყნის უმეტეს შტატებში მიღებულ იქნა სპეციალური კანონები სკოლებში ფიზიკური აღზრდის შესახებ. სკოლებისა და კოლეჯის მოსწავლეებს ყოველდღე უტარდებოდათ ფიზიკური აღზრდის

გაკვეთილები. ამასთან, ყოველ შაბათსა და კვირას, როგორც წესი, ტარდებოდა სხვადასხვა მასშტაბის შეჯიბრებები.

აშშ-ს სპორტული მოძრაობის ერთ-ერთ მთავარ დასაყრდენს უმაღლესი სასწავლებლები წარმოადგენდნენ. ამერიკის კოლეჯებსა და უნივერსიტეტებში განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა მძლეოსნობა, ცურვა, კალათბურთი, ნიჩბოსნობა, ჩიგბურთი, ბეისბოლი და ამერიკული ფეხბურთი. საუნივერსიტეტო სპორტის წამყვანი ორგანიზაცია იყო საუნივერსიტეტო სპორტის ნაციონალური ასოციაცია, რომელიც ჯერ კიდევ 1906 წელს შეიქმნა. ოლიმპიურ მოძრაობაში კი ამერიკულ სპორტს ნოკ-ი (ნაციონალური ოლიმპიური კომიტეტი) წარმოადგენდა. იგი 1894 წელს შეიქმნა. ამერიკელი სპორტსმენები მონაწილეობენ ამ პერიოდის ყველა დონის საერთაშორისო ასპარეზოებში. ისინი უკლებლივ მონაწილეობდნენ ზამთრისა და ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებში, მსოფლიო ჩემპიონატებში. ქვეყანაში სპორტის განვითარებას დიდი იმპულსი მისცა ზაფხულის X ოლიმპიადის (ლოს-ანჯელესი, 1932) და ზამთრის IV ოლიმპიური თამაშების (ლეიკ-პლესიდი, 1932 წ.) ჩატარებამ. ყოველთვის დიდ წარმატებებს აღწევდნენ აშშ-ს სპორტსმენები მძლეოსნობაში, ტყვიით სროლაში, კრივში, ცურვაში და სპორტის სხვა სახეებში. მოცურავე ჯონი ვაისმიულერმა 1924 და 1928 წლების ოლიმპიადებზე ხუთი ოქროს მედალი მოიგო, ხოლო ლეგენდარულმა ჯესი ოუენმა 1936 წელს ბერლინში 4 ოქროს მედალი მოიპოვა 100 და 200 მეტრზე რბენაში, სიგრძეზე ხტომაში და ამანათრბენში 4x100 მ. ისიც აღსანიშნავია, რომ ამერიკის შეერთებულ შტატებში მაღალ დონეზე იყო დაყენებული მასობრივი და გამაჯანსაღებელი სპორტული მუშაობა. იმართებოდა მრავალი სახის ღონისძიებები, მართონული გარბენები, რომლებშიც ათიათასობით მონაწილე გამოდიოდა. უქმე დღეებში კი ამერიკის მოსახლეობის თითქმის მესამედი ველოსიპედით სეირნობდა, რომელიც აღჭურვილი იყო თანამედროვე სამედიცინო-საკონტროლო აპარატურით. სხვადასხვა ფორმები და კომპანიები ინტენსიურად აშენებდნენ „ფიტნეს-ცენტრებს“, სპორტულ კომპლექსებს, რომლებითაც ხალხი უსასყიდლოდ სარგებლობდა.

ამასთან, ფირმის ის თანამშრომლები, რომლებიც არ ავადმყოფობდნენ, თამბაქოს არ ეწეოდნენ და სისტემატურად ვარჯიშობდნენ – იღებდნენ დამატებით ფულად პრემიებს.

ახალგაზრდობის აღზრდასა და ფიზიკურ მომზადებას დიდ ყურადღებას უთმობდნენ საფრანგეთში. 1920 წელს საფრანგეთის მთავრობამ გამოსცა კანონი სკოლამდელი და სასკოლო ასაკის ბავშვების ფიზიკური აღზრდის შესახებ. თავდაცვის სამინისტრომ დაამტკიცა დებულება სასწავლო დაწესებულებებში ფიზიკური მომზადებისა და სპორტული მუშაობის შესახებ.

XX საუკუნის 20-30-იან წლებში საფრანგეთში დიდი ინტერესს იჩენდნენ სპორტისადმი, როგორც აქტიური დასვენების საშუალებისადმი. ფართოდ ვრცელდება **რეკრეაციული სპორტი**. 1936 წელს საფრანგეთში შეიქმნა სპორტისა და აქტიური დასვენების სახელმწიფო სამმართველო. მრავალრიცხოვანი სპორტული კლუბები და სპორტული ორგანიზაციები ავითარებენ სპორტის ოლიმპიურ სახეებს, განსაკუთრებით ფეხბურთს, სამთო-სათხილამურო სპორტსა და ფიგურულ ციგურაობას.

საფრანგეთს განსაკუთრებული დვაწლი მიუძღვის ოლიმპიური მოძრაობის განვითარების საქმეში, რომელიც ბარონ **პიერ დე კუბერტენის** სახელთანაა დაკავშირებული. 1894 წელს პარიზში დაარსდა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი (სოკ-ი) და საფრანგეთის ოლიმპიური კომიტეტი (სოფ-ი). მე-20 საუკუნის პირველ ნახევარში პარიზში ორჯერ ჩატარდა ოლიმპიური თამაშები (1900 და 1924 წელს), ასევე საფრანგეთის საკურორტო ქალაქ შამონში გაიმართა ზამთრის 1-ი ოლიმპიური თამაშები. ამ პერიოდში პარიზში იყო განთავსებული რიგი საერთაშორისო სპორტული ფედერაციების შტაბ-ბინები.

როგორც ცნობილია, დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებულ სამეფოში შედიოდა ინგლისი, შოტლანდია, უელსი და ჩრდილოეთ ირლანდია. ყველა ამ რეგიონში არსებობდა სპორტული ცენტრები: ოთხი ინგლისში, ორი შოტლანდიაში, თითო-თითო უელსსა და ჩრდილოეთ ირლანდიაში. ყველა ამ ცენტრს აერთიანებდა ბრიტანეთის ოლიმპიური ასოციაცია.

დიდ ბრიტანეთში ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარების საქმე საკმაოდ მაღალ დონეზე იყო დაყენებული სკოლებში, კოლეჯებსა და უნივერსიტეტებში. 17 წლამდე ასაკის მოსწავლეებში ფართოდ იყო გავრცელებული **სკაუტური მოძრაობა**, რომელიც ინგლისში XX საუკუნის დასაწყისში აღმოცენდა. სკაუტების რაზმში დიდი ყურადღება ეთმობოდა ზნეობრივ და ფიზიკურ აღზრდას.

დიდი დამსახურება მიუძღვის ბრიტანეთს საერთაშორისო სპორტულ მოძრაობაში. პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში დიდი ბრიტანეთის სპორტსმენები წარმატებით გამოვიდნენ 1920 წელს (ანტვერპენი) და 1924 წელს (პარიზი), სადაც შესაბამისად 42 და 34 ოლიმპიური მედალი მოიპოვეს.

მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე დიდი ბრიტანეთის შემადგენლობაში შემავალი ქვეყნები ცალ-ცალკე გუნდებით გამოდიოდნენ, ოლიმპიურ თამაშებში ისინი ერთი დროშის ქვეშ ერთიანდებოდნენ. დიდი ბრიტანეთის სპორტსმენები ოლიმპიური ჩემპიონები იყვნენ

კრივში, ველოსპორტში, ჩოგბურთში, ბალახის ჰოკეიში, აკადემიურ ნიჩბოსნობაში და ცურვაში.

პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში ამერიკის შეერთებულ შტატებში წამყვან პოზიციას იკავებდა მძლეოსნობა, კრივი, კალათბურთი და ბეისბოლი; საფრანგეთში – ველოსპორტი და რეგბი; გერმანიაში – ხელბურთი; სამხრეთ ამერიკის ქვეყნებში – ფეხბურთი, როგორც სოციალური ინტეგრაციისა და ეროვნული იდენტობის გამომხატველი ფორმა; ინდოეთში – ტანვარჯიში, იოგა და ბალახის ჰოკეი; ავსტრალიასა და სამხრეთ ამერიკის ნაწილში – კრიკეტი; სკანდინავიის ქვეყნებში – ძალოსნობა და ზამთრის სპორტის სახეობები; საბჭოთა კავშირში – ფრენბურთი, ტანვარჯიში და ჭიდაობა; ცენტრალური ევროპის ქვეყნებში – ფეხბურთი, ხოლო ესპანეთსა და მექსიკაში სპორტულ კულტურაში მნიშვნელოვან ადგილს კვლავ იკავებდა კორიდა, როგორც ტრადიციული სანახაობრივი პრაქტიკა.

8.3. მსოფლიო ჩემპიონატების წარმოშობა სპორტში

მსოფლიო ჩემპიონატების ისტორია სპორტის სხვადასხვა სახეობაში მჭიდროდ და განუყოფლად არის დაკავშირებული საერთაშორისო სპორტული ფედერაციების ჩამოყალიბებასა და განვითარების პროცესთან. სპორტის ორგანიზებული ფორმით არსებობა და მისი ტრანსფორმაცია ლოკალური გასართობიდან გლობალურ მოვლენად საჭიროებდა ერთიანი წესების დანერგვას, შეჯიბრების მკაცრ სტანდარტებსა და საერთაშორისოდ აღიარებულ მმართველ ორგანოებს, რომლებიც შეძლებდნენ სპორტის გლობალურ დონეზე მართვას და ლეგიტიმაციას. სწორედ ამ ფედერაციების ინიციატივით და ძალისხმევით ჩამოყალიბდა მსოფლიო ჩემპიონატების იდეა, როგორც უმაღლესი რანგის ტურნირი, სადაც სხვადასხვა ქვეყნის საუკეთესო სპორტსმენები ავლენენ თავიანთ პროფესიულ შესაძლებლობებს.

მიუხედავად იმისა, რომ თანამედროვე ოლიმპიური თამაშები სპორტის ყველაზე პრესტიჟულ და მასშტაბურ ფორუმად განიხილება, მათი სტრუქტურა გარკვეულწილად შეზღუდულია დროის ვიწრო ჩარჩოებითა და პროგრამაში შეტანილი სახეობების ლიმიტირებული რაოდენობით. ამ ობიექტურმა ფაქტორებმა განაპირობა მრავალი სპორტული დისციპლინის მისწრაფება, შეექმნათ საკუთარი, ავტონომიური მსოფლიო ჩემპიონატი, რომელიც რეგულარულად ტარდება და სრულად არის ფოკუსირებული კონკრეტული სახეობის სპეციფიკასა და განვითარებაზე. ეს ტენდენცია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა სპორტის იმ სახეობებისათვის, რომლებიც ოლიმპიურ პროგრამაში არ შედიან.

ოლიმპიურ თამაშებთან შედარებით, მსოფლიო ჩემპიონატებს რამდენიმე სტრატეგიული უპირატესობა გააჩნიათ, რაც პირველ ყოვლისა ვლინდება მონაწილეთა კვოტების მოქნილობაში. თუ ოლიმპიადაზე ქვეყნების წარმომადგენლობა მკაცრადაა ლიმიტირებული გეოგრაფიული ბალანსის დასაცავად, მსოფლიო ჩემპიონატებზე ხშირად ერთი ქვეყნიდან რამდენიმე უძლიერესი სპორტსმენის ასპარეზობაა შესაძლებელი, რაც კონკურენციას უფრო ინტენსიურს ხდის და გამარჯვებულის სტატუსს დამატებით წონას სძენს.

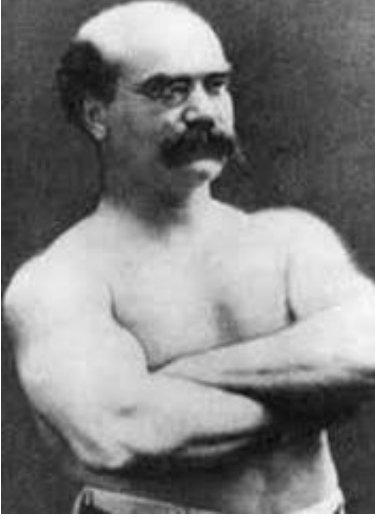
გარდა ამისა, მრავალი ფედერაცია ჩემპიონატს ყოველ წელს ან ორ წელიწადში ერთხელ მართავს, რაც სპორტსმენს საშუალებას აძლევს ოპტიმალურად მართოს თავისი კარიერული პიკი და არ იყოს დამოკიდებული მხოლოდ ოთხწლიან ოლიმპიურ ციკლზე. აღსანიშნავია ისიც, რომ ოლიმპიზმი დიდი ხნის განმავლობაში რჩებოდა ე.წ. „სამოყვარულო“ სპორტის ტყვეობაში, მაშინ როდესაც მსოფლიო ჩემპიონატები გაცილებით ადრე გახდა ღია პროფესიონალი ათლეტებისა და კომერციული ინტერესებისთვის, რამაც დააჩქარა სპორტის ტექნოლოგიური და მეთოდოლოგიური პროგრესი.

მსოფლიო ჩემპიონატების ჩამოყალიბება პირდაპირ კავშირშია XIX საუკუნის მეორე ნახევარში სპორტის ინსტიტუციონალიზაციის პროცესთან, როდესაც სხვადასხვა სახეობაში დამკვიდრდა რეგულარული წესები, ჩაისახა რეგულარული საერთაშორისო მიმოსვლები და დამკვიდრდა „მსოფლიო ჩემპიონის“ ტიტულის მინიჭების ტრადიცია.

ამ რთულ ისტორიულ პროცესში პიონერის როლი ჭადრაკმა იტვირთა. ჯერ კიდევ მანამ, სანამ სპორტის ფიზიკური სახეობები მყარ საერთაშორისო სტრუქტურებად ჩამოყალიბდებოდნენ, 1886 წელს გაიმართა პირველი ოფიციალური მსოფლიო ჩემპიონატის მატჩი ვილჰელმ სტეინიცსა და იოჰან ცუკერტორტს შორის. აღნიშნული პაექრობა ამერიკის შეერთებული შტატების სამ ქალაქში - ნიუ-იორკში, სენტ-ლუისსა და ნიუ-ორლეანში მიმდინარეობდა და დასრულდა სტეინიცის ტრიუმფით, რომელმაც ისტორიაში პირველი მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული ოფიციალურად მოიპოვა. მიუხედავად იმისა, რომ იმ პერიოდში საერთაშორისო საჭადრაკო ფედერაცია (FIDE) ჯერ კიდევ არ არსებობდა, სპორტის ისტორიკოსთა მიერ, ეს მატჩი მიიჩნევა მსოფლიო პირველობების ათვლის წერტილად.

ვილჰელმ სტეინიცი

ედვარდ ლოურენს ლევი

დარტად იქცა.

ამავე პერიოდში, სისტემური მიდგომის თვალსაზრისით, გარდამტეხი ნაბიჯი გადაიდგა ფიგურულ ციგურაობაში. 1896 წლის 9 თებერვალს სანქტ-პეტერბურგში ჩატარებული პირველი მსოფლიო ჩემპიონატი, სადაც გერმანელმა **გილბერტ ფუქსმა** გაიმარჯვა, გამოირჩეოდა უკვე არსებული საერთაშორისო წესების მკაცრი დაცვითა და მოგვიანებით საერთაშორისო ფედერაციის მიერ რეტროსპექტული აღიარებით.

ამის გამო იგი ხშირად მოიხსენიება, როგორც პირველი სრულად სტრუქტურირებული მსოფლიო ფორუმი სპორტის ისტორიაში.

ამრიგად, მსოფლიო ჩემპიონატების ჩამოყალიბება წარმოადგენდა ევოლუციურ პროცესს: 1886 წელს ჭადრაკში დაფიქსირდა ყველაზე ადრეული პრეცედენტი, 1891 წელს ძალოსნობაში პირველად ფორმალურად დამკვიდრდა ტერმინი „მსოფლიო ჩემპიონატი“, ხოლო 1896 წელს ფიგურულ ციგურაობაში საფუძველი ჩაეყარა ფედერაციის მიერ აღიარებულ საერთაშორისო სისტემას.

გილბერტ ფუქსი

XX საუკუნის 30-40-იანი წლებიდან კი მსოფლიო ჩემპიონატების ჩატარება სხვადასხვა სახეობაში ნაციონალური იდენტობის გამოხატვის მთავარ ინსტრუმენტად იქცა. 1930 წლის ურუგვაის მუნდიალმა საფუძველი ჩაუყარა გუნდური სახეობების გლობალურ პოპულარიზაციას, რასაც მოჰყვა სისტემატური ჩემპიონატები ხელბურთში (1938), ფრენბურთში (1949), კალათბურთში (1950),

წყალბურთსა (1973) და რაგბიში (1987). ყოველი ახალი ტურნირი ზრდიდა ინტერესს სპორტის მიმართ და ხელს უწყობდა მასობრივი სპორტის განვითარებას.

თანამედროვე ეტაპზე მსოფლიო ჩემპიონატის ფენომენი გასცდა ვიწრო სპორტულ საზღვრებს და კომპლექსურ სოციო-კულტურულ მოვლენად გარდაიქმნა. იგი წარმოადგენს მძლავრ ეკონომიკურ კატალიზატორს მასპინძელი ქვეყნებისთვის, რაც გამოიხატება მასშტაბური ინვესტიციების მოზიდვასა და ურბანული ინფრასტრუქტურის მოდერნიზაციაში. მედია ტექნოლოგიების განვითარებამ მსოფლიო ჩემპიონატების ტრანსლაციები მილიარდობით ადამიანისთვის ხელმისაწვდომ მედია ფენომენად აქცია, რაც სპონსორებისთვის უნიკალურ საკომუნიკაციო პლატფორმას ქმნის. ამავდროულად, სახელმწიფოები „რბილი ძალის“ (Soft Power) მეშვეობით ცდილობენ საკუთარი იმიჯის გაუმჯობესებას საერთაშორისო ასპარეზზე.

დღეს მსოფლიო ჩემპიონატები მუდმივ ტრანსფორმაციას განიცდიან, ჩნდება ახალი დისციპლინები და მკვეთრად იზრდება ქალთა სპორტის წონა და მნიშვნელობა. საბოლოო ჯამში, მსოფლიო ჩემპიონატები რჩება იმ უმთავრეს საყრდენად, რომელიც აერთიანებს საერთაშორისო საზოგადოებას ერთიანი წესების, ჯანსაღი კონკურენციისა და ადამიანური შესაძლებლობების მაქსიმუმის გამოვლენის იდეალების გარშემო.

ამ ევოლუციურ გზაზე დიდ ყურადღებას იმსახურებს **ქალთა მსოფლიო ჩემპიონატების ფენომენი**, რომელმაც ბოლო ათწლეულებში რევოლუციური ტრანსფორმაცია განიცადა. თუ ადრეულ ეტაპზე საერთაშორისო მმართველი ორგანოები სკეპტიკურად აფასებდნენ ქალთა ჩართულობას, თანამედროვე ეტაპზე ქალთა პირველობები სპორტის სხვადასხვა სახეობებში, აუდიტორიის მასშტაბებითა და ეკონომიკური შემოსავლებით მამაკაცთა ტურნირების მაჩვენებლებს უახლოვდება. ეს ტენდენცია არსებითად ცვლის სპორტის სოციალურ ფუნქციას და მას გენდერული თანასწორობის იდეის რეალიზაციის მძლავრ პლატფორმად აქცევს.

დღეისათვის მსოფლიო ჩემპიონატი გასცდა ვიწრო სპორტულ ჩარჩოებს და მრავალშრიან სოციო-კულტურულ ფენომენად გარდაიქმნა. იგი წარმოადგენს მასპინძელი ქვეყნების ეკონომიკური ზრდის მძლავრ კატალიზატორს, რაც გამოიხატება პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვასა და ინფრასტრუქტურის ფუნდამენტურ განახლებაში.

პარალელურად, მედია-ტექნოლოგიების პროგრესმა მსოფლიო პირველობების ტრანსლაციები მილიარდობით ადამიანისთვის ხელმისაწვდომ გლობალურ

მოვლენად აქცია, რაც კორპორაციული სპონსორებისთვის უნიკალურ საკომუნიკაციო პლატფორმას ქმნის.

XX საუკუნის პირველ ნახევარში ჩამოყალიბდა საერთაშორისო სპორტული ფედერაციების ქსელი, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა სპორტის გლობალურ ინსტიტუციონალიზაციას. ძალოსნობის (1920), კრივის (1920), ცხენოსნობის (1921), წყალ-სამოტორო სპორტის (1922), ბობსლეის (1923), გორგოლაჭებიანი ციგურების, ბაიდარებისა და კანოეს, თხილამურების (ყველა - 1924), კეგლის (1925), მაგიდის ჩოგბურთის (1926), ხელბურთის (1928), მშვილდოსნობის (1931), ალპინიზმისა და კალათბურთის (1932), ძიუდოს ევროპული ორგანიზაციის, რეგბისა და ბადმინტონის (1934) ფედერაციებმა შექმნეს სამართლებრივი და ორგანიზაციული ჩარჩოები, რომლებშიც სპორტული შეჯიბრებები რეგულარულ და სტანდარტიზებულ სახეს იღებდა.

ამ პროცესის ლოგიკურ გაგრძელებად იქცა მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატების სისტემატური ჩატარება სპორტის მრავალ სახეობაში. პირველი მსოფლიო ომის შემდგომ წლებში მსოფლიო ჩემპიონატები გაიმართა კლასიკურ (ბერძნულ-რომაულ) ჭიდაობაში (ჰელსინკი, 1921), ძალოსნობაში (რეველი, 1922), საიალქნო სპორტში (ლონგ აილენდი, 1922), ბობსლეიში (შამონი, 1924), მაგიდის ჩოგბურთში (ლონდონი, 1926), ფეხბურთში (მონტევიდეო, 1930), მშვილდოსნობაში (ლვოვი, 1931), სათხილამურო სპორტში (მიუნხენი, 1931), ფარიკაობაში (პარიზი, 1937), ხელბურთში (გერმანია, 1938) და ნიჩბოსნობაში (ვაქსჰოლმი, 1938).

ევროპის ჩემპიონატები ჩატარდა ძალოსნობაში (ოფენბახი, 1921), ფარიკაობაში (პარიზი, 1921), კრივში (პარიზი, 1924), კლასიკურ ჭიდაობაში (მილანი, 1925), ცურვასა და წყალბურთში (ბუდაპეშტი, 1926), თავისუფალ ჭიდაობაში (პარიზი, 1929), ფიგურულ სრიალში (ვენა, 1930), საიალქნო სპორტში (სენ-ჟან-დე-ლიუზი, 1932), ნიჩბოსნობაში (პრაღა, 1933), მძლეოსნობაში კაცებს შორის (ტურინი, 1934), კალათბურთში კაცებს შორის (ჟენევა, 1935), მძლეოსნობაში ქალებს შორის (ვენა, 1938) და კალათბურთში ქალებს შორის (ბარსელონა, 1938).

სწორედ ამ ინსტიტუციურმა მოწყობამ შექმნა ის სტანდარტები, რომლებიც დღესაც განსაზღვრავენ სპორტის გლობალურ მართვას.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ მსოფლიო ჩემპიონატების ისტორია არ შემოიფარგლება მხოლოდ სტატისტიკური მაჩვენებლებითა და გამარჯვებულთა სიით; იგი წარმოადგენს კაცობრიობის სოციალური, პოლიტიკური და ტექნოლოგიური განვითარების ერთგვარ სარკეს, რომელიც მუდმივად ადაპტირდება ცვალებად რეალობასთან.

დღეს მსოფლიო ჩემპიონატები მუდმივ ტრანსფორმაციას განიცდიან, ჩნდება ახალი დისციპლინები და მატულობს მსოფლიო ჩემპიონატების რაოდენობა.

საბოლოო ჯამში, მსოფლიო ჩემპიონატები რჩება იმ უმთავრეს საყრდენად, რომელიც აერთიანებს საერთაშორისო საზოგადოებას ერთიანი წესების, ჯანსაღი კონკურენციისა და ადამიანური შესაძლებლობების მაქსიმუმის გამოვლენის იდეალების გარშემო.

8.4. ოლიმპიური მოძრაობა გლობალური კრიზისისა და რეკონსტრუქციის ეპოქაში (1936–1948 წწ.)

1936 წელს ბერლინში ჩატარებული XI ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების შემდეგ მსოფლიო ეტაპობრივად შევიდა ღრმა პოლიტიკურ და სამხედრო კრიზისში. 1937–1939 წლებში საერთაშორისო ურთიერთობები მკვეთრად დაიძაბა, გაძლიერდა ტოტალიტარული რეჟიმები, შეიარაღების რბოლა და გეოპოლიტიკური დაპირისპირება, რაც საბოლოოდ 1939 წელს მეორე მსოფლიო ომის დაწყებით დასრულდა. რომელმაც საფუძვლიანად შეაფერხა საერთაშორისო სპორტული ურთიერთობები და, პრაქტიკულად, შეწყვიტა ოლიმპიური მოძრაობის ნორმალური ფუნქციონირება. ამ პირობებში სპორტი, როგორც საერთაშორისო თანამშრომლობისა და მშვიდობიანი კონკურენციის სივრცე, ფაქტობრივად მეორე პლანზე გადავიდა.

ომის წლებში სპორტული ცხოვრება მნიშვნელოვნად შეზღუდული იყო. მრავალი ქვეყანა სრულად იყო ჩართული სამარ მოქმედებებში; სპორტული ინფრასტრუქტურა ხშირად გამოიყენებოდა სამხედრო მიზნებისთვის, ხოლო სპორტსმენების დიდი ნაწილი სამხედრო სამსახურში აღმოჩნდა. სწორედ ამ მიზეზებით ვერ ჩატარდა 1940 და 1944 წლების XII და XIII ოლიმპიური თამაშები.

ეს პერიოდი მსოფლიო სპორტის ისტორიაში შევიდა როგორც **"ზნელი ათწლეული" (1937–1947)**, როდესაც ოლიმპიური ცეცხლი ჩაქრა და მსოფლიო გადარჩენისთვის იბრძოდა. ომის პირობებში ოლიმპიური მოძრაობის ინსტიტუციური საქმიანობა მინიმუმამდე შემცირდა, ამ წლებში ოლიმპიური კომიტეტი პრაქტიკულად პარალიზებული იყო: **ანრი დე ბაიე-ლატური**, IOC-ის პრეზიდენტი, 1942 წელს გარდაიცვალა. მისი ადგილი დაიკავა შვედმა **ზიგფრიდ ედსტრემმა**. რადგან შვედეთი ნეიტრალური ქვეყანა იყო, ედსტრემმა მოახერხა კომიტეტის წევრებთან მიმოწერის შენარჩუნება და ორგანიზაციის დაშლის თავიდან აცილება.

ომის პერიოდში სრულად არ შეწყვეტილა სპორტის სოციალური და კულტურული მნიშვნელობის გააზრება. რიგ ქვეყნებში შენარჩუნდა ეროვნული ჩემპიონატების შეზღუდული ფორმები, ხოლო სპორტი ხშირად გამოიყენებოდა მორალური სულისკვეთების გასაძლიერებლად. ამავე დროს, ოლიმპიური იდეალები – მშვიდობა, საერთაშორისო სოლიდარობა და ურთიერთპატივისცემა, განიხილებოდა როგორც ომისშემდგომი მსოფლიოს აღდგენის ერთ-ერთი სიმბოლური საფუძველი.

1945 წელს ომის დასრულების შემდეგ მსოფლიო ახალი პოლიტიკური რეალობის წინაშე აღმოჩნდა. დაიწყო ომისშემდგომი რეკონსტრუქციის პროცესი, ჩამოყალიბდა ახალი საერთაშორისო ორგანიზაციები (გაერო და სხვ.), ხოლო მსოფლიო თანდათან გადაეწყო ბიპოლარულ სისტემაზე. ამ კონტექსტში სპორტს, და განსაკუთრებით ოლიმპიურ მოძრაობას, კვლავ მიენიჭა მნიშვნელოვანი როლი ხალხებს შორის ურთიერთობის აღდგენისა და მშვიდობიანი კონკურენციის ხელშეწყობის საქმეში.

ომის შემდგომ წლებში (1945–1947) მსოფლიო საზოგადოების წინაშე დადგა არა მხოლოდ ეკონომიკური და ინფრასტრუქტურული აღდგენის, არამედ ნდობისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის ხელახლა ფორმირების ამოცანა. ამ კონტექსტში სპორტი, განსაკუთრებით კი ოლიმპიური მოძრაობა, აღიქმებოდა როგორც უნივერსალური ენა, რომელიც ხალხებს შორის დიალოგის აღდგენას უწყობდა ხელს.

ომის დასრულებისთანავე, 1946 წელს ლოზანაში გაიმართა IOC-ის აღმას კომისის სხდომა. ეს იყო კრიტიკული მომენტი, უნდა გადაწყვეტილიყო, საერთოდ გაგრძელდებოდა თუ არა ოლიმპიური მოძრაობა.

სწორედ ამ გარემოებებმა განაპირობა გადაწყვეტილება, რომ 1948 წლის XIV ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები ლონდონში ჩატარებულიყო, ქალაქში, რომელიც თავად ომისგან ძლიერ დაზარალდა, თუმცა სიმბოლურად გამოხატავდა გამძლეობასა და აღდგენის სურვილს.

1946 წლიდან სოკ-მა აქტიურად დაიწყო ოლიმპიური მოძრაობის აღდგენა. განახლდა კონტაქტები ეროვნულ ოლიმპიურ კომიტეტებთან, დაიწყო ლონდონის XIV თამაშებისთვის მზადება, რომლებიც სიმბოლურად უნდა გამხდარიყო ომისშემდგომი მსოფლიოს პირველი დიდი საერთაშორისო სპორტული ფორუმი. მიუხედავად მძიმე ეკონომიკური პირობებისა, რესურსების დეფიციტისა და პოლიტიკური დაძაბულობისა, 1948 წლის ლონდონის ოლიმპიადა განიხილებოდა როგორც მშვიდობის, აღდგენისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის მნიშვნელოვანი გზავნილი.

1947 წელი დაეთმო ლოჯისტიკას. ეს იყო უპრეცედენტო სოლიდარობის წელი, რადგან ბრიტანეთში საკვების დეფიციტი იყო, ბევრმა ქვეყანამ საკუთარი პროდუქტი (ხორცი, ბურღულეული) გაგზავნა სპორტსმენების გამოსაკვებად. არ აშენებულა არცერთი ახალი შენობა და მიიღეს გადაწყვეტილება სპორტსმენები ყაზარმებში და სკოლებში დაებინავებინათ

ამრიგად, 1937–1947 წლები მსოფლიო ისტორიის ერთ-ერთ ყველაზე რთულ პერიოდს წარმოადგენს, როდესაც სპორტი და ოლიმპიური მოძრაობა დროებით შეფერხდა, თუმცა სრულად არ გაუქმებულა. პირიქით, ომის შემდგომ ეტაპზე ოლიმპიურმა იდეამ კიდევ უფრო მკაფიოდ წარმოაჩინა საკუთარი ჰუმანისტური და უნივერსალური დანიშნულება.

8.5. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. როგორ ვითარდებოდა სპორტულ-გიმნასტიკური მოძრაობა გერმანიაში, იტალიასა და იაპონიაში პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში?
2. როგორ მიმდინარეობდა სპორტულ-გიმნასტიკური მოძრაობის განვითარება სკანდინავიის ქვეყნებში, აშშ-ში, საფრანგეთსა და ინგლისში ომებს შორის პერიოდში?
3. რომელი წლიდან განახლდა ოლიმპიური თამაშები პირველი მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ?
4. ყველაზე წარმატებული სპორტსმენები 1920-1936 წლების ოლიმპიურ თამაშებზე.
5. როდის და სად აინთო პირველად ოლიმპიური ცეცხლი?
6. როდის და სად აღიმართა პირველად ხუთგოლიანი ოლიმპიური დროშა?
7. რომელი ოლიმპიური თამაშებიდან დაიწყეს მონაწილეობა მძლეოსანმა ქალებმა?
8. პირველად სად და რომელ ოლიმპიურ თამაშებზე აშენდა ოლიმპიური სოფელი?
9. რომელი წლიდან იღებს სათავეს მსოფლიოს ჩემპიონატი და რომელ სახეობაში გაიმართა ის?
10. პირველად სად გამოიყენეს დაჯილდოების სამსაფეხურიანი პოდიუმი მედლების გადაცემის ცერემონიალისთვის?

თავი IX. ოლიმპიური თამაშები მეორე მსოფლიო

ომის შემდეგ (1948-2024 წწ.)

9.1. ზაფხულის XIV ოლიმპიური თამაშები, ლონდონი - 1948 წ.

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის (IOC) პირველმა ომისშემდგომმა სესიამ, რომელიც 1946 წლის 4 აგვისტოს ლოზანაში გაიმართა, თამაშების განახლება გადაწყვიტა. ლონდონი გახდა პირველი მასპინძელი ქალაქი, რომელმაც ოლიმპიური მოძრაობის ახალი ერა დაიწყო.

ომისგან დაზარალებულ ლონდონს თამაშების ორგანიზებისთვის სერიოზული მუშაობა დასჭირდა. ეკონომიკური შეზღუდვების გამო, ახალი ობიექტები არ აშენებულა. სპორტსმენები განთავსდნენ ომის-დროინდელ ყაზარმებსა და სასწავლებლებში, რის

გამოც ეს ოლიმპიადა ისტორიაში შევიდა, როგორც „გაჭირვების თამაშები.“

ოლიმპიადა 29 ივლისს ოფიციალურად გახსნა გაერთიანებული სამეფოს მეფემ, ჯორჯ VI-მ. მისასალმებელი სიტყვით გამოვიდა ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი კლემენტ ეთლი.

გერმანია და იაპონია ოლიმპიადაზე არ მიიწვიეს.

ლონდონის ოლიმპიურ თამაშებზე 13 ქვეყნის დებიუტი შედგა.

ლონდონის ოლიმპიადაზე მონაწილეობდა 59 ქვეყნის 4099 სპორტსმენი (მათ შორის 385 ქალი). 17 სახეობაში გათამაშდა მედლების 136 კომპლექტი.

ასპარეზობის პროგრამა თითქმის არ განსხვავდებოდა 1936 წლის თამაშების პროგრამისაგან. არ ჩატარებულა ხელბურთელთა და ცხენბურთელთა ტურნირები.

ომის გამო ოლიმპიური ციკლის 12 წლით გაწყვეტამ განაპირობა ახალი სახელების გამოჩენა. ლონდონში თითებზე ჩამოსათვლელი იყო წინა ოლიმპიადების მონაწილე სპორტსმენები, თუმცა რამდენიმე ვეტერანმა მაინც შეძლო გამარჯვების მოპოვება:

ლოს-ანჯელესისა და ბერლინის ოლიმპიადების ჩემპიონმა ალადარ გერევიჩმა (უნგრეთი) და ბერლინის თამაშების ჩემპიონმა ილონა ილეკმა (უნგრეთი) ლონდონში თითო ოქროს მედალი შემატეს თავიანთ კოლექციას. ბერლინში მოპოვებულ ოქროს მედალს ლონდონური ოქრო დაუმატა ჩეხოსლოვაკიელმა კანოისტმა იან ბრჟაკველიქსმა, რომელმაც წყვილთა შეჯიბრება ამჯერად სხვა პარტნიორთან ერთად მოიგო.

თამაშების მთავარი ვარსკვლავი გახდა ნიდერლანდელი მძლეოსანი, **ფანი ბლანკერს-კოენი**. მან 4 ოქროს მედალი მოიპოვა (100 მ, 200 მ, 80 მ დაბრკოლებებით, 4x100 მ ესტაფეტა). 1948 წელს 30 წლის ბლანკერს-კოენი უკვე ორი შვილის დედა იყო, რის გამოც პრესამ მას „მფრინავი ჰოლანდიელის“ ანალოგიით „**მფრინავი დიასახლისი**“ შეარქვა, რაც მისი გამარჯვების მნიშვნელობას უსვამდა ხაზს სოციალურ კონტექსტში.

ფანი ბლანკერს-კოენი

მიშლინ ოსტერმაიერი

ფრანგმა **მიშლინ ოსტერმაიერმა** ლონდონში სამი მედალი მოიგო: 2 ოქროსი (ბადროს ტყორცნასა და ბირთვის კვრამი) და 1 ბრინჯაოსი (სიმაღლეზე ხტომაში). მისი გამარჯვება სენსაციად იქცა, რადგან საზოგადოება მას მანამდე იცნობდა, როგორც **ნიჭიერ პიანისტს**, რომელსაც ოლიმპიადამდე ცოტა ხნით ადრე პარიზის კონსერვატორიამ პირველი პრემია მიანიჭა პიანისტთა კონკურსში.

ფინელმა **ვეიკო ჰუჰტანენმა** ტანვარჯიშში 3 ოქროს, 1 ვერცხლისა და 1 ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა, მისმა თანაგუნდელმა **პაავო აალტონენმა** კი 3 ოქროსი და 1 ბრინჯაოსი.

ცურვაში დიდი წარმატება მიაღწიეს აშშ-ის კაცთა გუნდის წევრებმა, რომლებსაც არც ერთი ოქროს მედალი არ დაუთმიათ.

ლონდონის თამაშები პირველი იყო, რომლის პირდაპირი რეპორტაჟების ნახვაც შინიდან გაუსვლელად გახდა შესაძლებელი: იმხანად დიდბრიტანელთა მცირე ნაწილს უკვე ჰქონდა საკუთარი ტელევიზორები.

1948 წლის ლონდონის ოლიმპიადამ, მიუხედავად ეკონომიკური სიმწირისა, **ოლიმპიური იდეა გადაარჩინა**. მან დაამტკიცა, რომ თამაშების წარმატება და სულისკვეთება არ არის დამოკიდებული ახალი და ძვირადღირებული ინფრასტრუქტურის არსებობაზე, არამედ **მონაწილეობისა და მშვიდობის იდეალებზე**.

9.2. ზაფხულის XV ოლიმპიური თამაშები, ჰელსინკი - 1952 წ.

ჰელსინკის თამაშები, ისტორიაში შევიდა, როგორც ცივი ომის პირველი დიდი სპორტული ასპარეზი.

1952 წლის თამაშების მთავარი მოვლენა იყო საბჭოთა კავშირის ოლიმპიურ ასპარეზზე გამოჩენა.

ოლიმპიურ ასპარეზზე დაბრუნდნენ იაპონია და ისრაელი, რაც საერთაშორისო ინტეგრაციის სიმბოლო იყო.

ჰელსინკში მონაწილეობა მიიღო 69 ქვეყანის 4925 სპორტსმენმა (მათ შორის 518 ქალი). სპორტის 17 სახეობაში გათამაშდა მედლების 149 კომპლექტი.

ოლიმპიადა გახსნა ფინეთის პრეზიდენტმა იუჰო კუსტი პაასიკივმა.

ემილ ზატოპეკი

ოლიმპიური ჩირაღდანი სტადიონზე შეიტანა განვლილი ოლიმპიური ბატალიების გმირმა, 55 წლის სტაიერმა პაავო ნურმიმ და გადასცა თავის არანაკლებ სახელოვან წინამორბედს, 62 წლის ჰანეს კოლეჰმაინენს, რომელმაც ანთო ოლიმპიადის ცეცხლი. ეს სიმბოლური აქტი იყო ფინური სპორტის უდიდესი ტრადიციის აღიარება.

თამაშების აბსოლუტური გმირი გახდა ჩეხოსლოვაკიელი მორბენალი ემილ ზატოპეკი (მეტსახელად „ადამიანი ლოკომოტივი“). ზატოპეკმა შეასრულა ის, რაც მანამდე არავის გაუკეთებია, ერთ ოლიმპიადაზე მოიპოვა სამი ოქროს მედალი სამ სტაიერულ დისტანციაზე – ხუთ, ათ კილომეტრზე და მარათონში.

მარათონში ზატოპეკი პირველად იღებდა მონაწილეობას და ოლიმპიური რეკორდით მოიგო. აღსანიშნავია, რომ ფინიშის ხაზი მეუღლესთან, დანა ზატოპკოვასთან (რომელმაც შუბის ტყორცნაში, რამოდენიმე წუთის წინ ოქროს მედალი მოიპოვა) ერთად გადაკვეთა. ზატოპეკების წყვილი გახდა პირველი და ერთადერთი წყვილი ოლიმპიური ისტორიაში, რომელმაც ერთ დღეს მოიგო ოქროს მედლები.

ვიქტორ ჩუკარინი

ემილ ზატოპეკთან ერთად ჰელსინკის თამაშების გმირად იქცა საბჭოთა ტანმოვარჯიშე ვიქტორ ჩუკარინი, მან 6 ოლიმპიური მედალი მოიგო (4 ოქრო, 2 ვერცხლი). ქალთა შორის ოლიმპიადის აბსოლუტური ჩემპიონი გახდა ტანმოვარჯიშე, რომელმაც 2 ოქროს და 5 ვერცხლის მედალი მოიპოვა.

საბჭოთა ნაკრების დებიუტი ოლიმპიურ თამაშებზე შთამბეჭდავი იყო – მათ 71 მედალი მოიპოვეს და მეორე ადგილი დაიკავეს აშშ-ის შემდეგ, რაც მიუთითებდა მათ მზადყოფნაზე, გამხდარიყვნენ მსოფლიო სპორტის დომინანტი ძალა.

უნგრეთის ფეხბურთის ეროვნული ნაკრები, ფერენც პუშკაშის ხელმძღვანელობით ოლიმპიური ჩემპიონი გახდა.

ფინეთის ოლიმპიურ თამაშებზე დებიუტი ჰქონდათ ქართველ სპორტსმენებს, რომლებიც მოხვდნენ სსრ კავშირის ნაკრებ გუნდში. სულ ფინეთში საქართველოდან 12 სპორტსმენი გაემგზავრა. დავით ციმაკურიძის გარდა, ოლიმპიური ჩემპიონობა მოიპოვეს ტანმოვარჯიშე მედეა ჯუღელმა და ძალოსანმა რაფიელ ჩიმიშკიანმა.

მარია გუროვსკაია

ზოგადად ქართველი ოლიმპიელების მონაწილეობაზე ოლიმპიურ თამაშებზე 1952 წლიდან დღემდე უფრო დეტალური მიმოხილვა იქნება ქვემოთ, თავში „ქართველი ოლიმპიელები“.

ჰელსინკის ოლიმპიადა იყო ისტორიული გარდამტეხი წერტილი, რომელმაც ოლიმპიური მოძრაობა გლობალური ცივი ომის პოლიტიკურ რეალობაში შეიყვანა, მაგრამ სპორტული თვალსაზრისით, იგი დარჩა შესანიშნავი ორგანიზებისა და დაუვიწყარი ინდივიდუალური მიღწევების სიმბოლოდ.

9.3. ზაფხულის XVI ოლიმპიური თამაშები, მელბურნი - 1956 წ.

XVI ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები გაიმართა ავსტრალიის ქალაქ მელბურნში 1956 წლის 22 ნოემბრიდან 8 დეკემბრამდე. ეს იყო პირველი ოლიმპიადა, რომელიც სამხრეთ ნახევარსფეროში ჩატარდა, რის გამოც თამაშების კალენდარი ტრადიციული ზაფხულის ნაცვლად გვიან შემოდგომა-ზამთრის პერიოდზე გადაიტანეს.

ოლიმპიადაში მონაწილეობდა 67 ქვეყნის 3342 სპორტსმენი, მათ შორის 384 ქალი. სპორტის 17 სახეობაში გათამაშდა მედლების 151 კომპლექტი.

თამაშები გახსნეს ედინბურგის ჰერცოგმა (მელბურნში) და შვედეთის მეფემ გუსტავ VI ადოლფმა (სტოკჰოლმში).

ათლეტთა სახელით ფიცი დადეს მძლეოსანმა ჯონ ლენდიმ და ცხენოსანმა ჰენრი სენ-სირმა.

ოლიმპიადის გმირებად აღიარეს საბჭოთა ტანმოვარჯიშეები ლარისა ლატინინა, და ვიქტორ ჩუკარინი.

მელბურნის ოლიმპიადა გამოირჩეოდა როგორც სპორტული, ისე პოლიტიკური კონტექსტით. ცივი ომის პირობებში თამაშებს ახლდა ბოიკოტები: ნიდერლანდებმა, ესპანეთმა და შვეიცარიამ უარი თქვეს მონაწილეობაზე უნგრეთის მოვლენების (1956) გამო, ხოლო ეგვიპტემ, ერაყმა და ლიბანმა სუეცის კრიზისის გამო. ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკამ მონაწილეობაზე უარი თქვა ტაივანის დელეგაციის დაშვების საპასუხოდ.

ლარისა ლატინინა

ორგანიზაციულად გამორჩეული იყო ის ფაქტი, რომ საცხენოსნო დისციპლინების გამო ჩატარდა სტოკჰოლმში (შვედეთი), თამაშებამდე რამდენიმე თვით ადრე – 1956 წლის ივნისში, რაც ოლიმპიური ისტორიის უნიკალურ მოვლენად რჩება.

სპორტული თვალსაზრისით, თამაშებში დომინირებდნენ საბჭოთა კავშირი და აშშ. საბჭოთა დელეგაციამ არაოფიციალურ გუნდურ ჩათვლაში 98 მედლით

(37 ოქრო, 29 ვერცხლი, 32 ბრინჯაო) პირველი ადგილი დაიკავა. ამერიკელებმა 74 მედალი მოიპოვეს (32 ოქრო, 25 ვერცხლი, 17 ბრინჯაო) 4 ოქროს და 1 ვერცხლის მედალი აიღო **ლარისა ლატინინამ**, 3 ოქრო და 1 ვერცხლი – **ვიქტორ ჩუკარინმა** (ორივე ტანვარჯიში), 3-3 ოქროს მედალი მოიპოვეს ამერიკელმა და ავსტრალიელმა სპრინტერებმა **ბობი მოროუმ** და **ელიზაბეტ კატბერტმა**.

მელბურნის თამაშებზე რამდენიმე ტექნიკური სიახლე გამოჩნდა: რაპირისტებმა პირველად გამოიყენეს ელექტრომოწყობილობა, ცურვაში დრო ნახევრად ავტომატური ელექტრონული წამმზომებით აღინუსხებოდა, ხოლო ბერძენმა გიორგიოს რუბანისმა პირველად გამოიყენა ფიბერგლასის ჭოკი, რომლითაც III ადგილი დაიკავა. რუბანისის ეს ბრინჯაოს მედალი ბერძენ სპორტსმენთა პირველი ოლიმპიური ჯილდო იყო 1912 წლის შემდეგ.

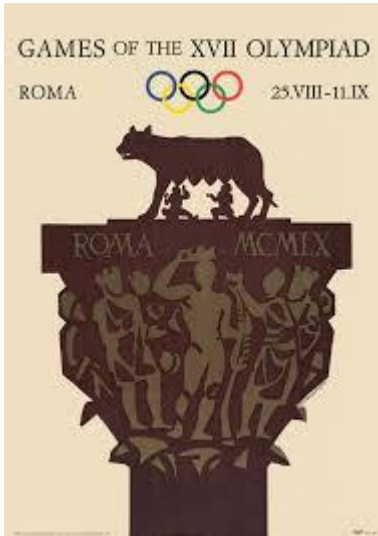
ვიქტორ ჩუკარინი

ბობი მოროუ

მელბურნის ოლიმპიადა ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში შევიდა, როგორც გეოგრაფიული გაფართოების, პოლიტიკური გავლენების და ორგანიზაციული ინოვაციების მნიშვნელოვანი ეტაპი, რომელმაც მნიშვნელოვნად განსაზღვრა შემდგომი თამაშების პრაქტიკა და სტანდარტები.

9.4. ზაფხულის XVII ოლიმპიური თამაშები, რომი - 1960 წ.

ზაფხულის XVII ოლიმპიური თამაშები გაიმართა იტალიის დედაქალაქ რომში 1960 წლის 25 აგვისტოდან 11 სექტემბრამდე. რომის ოლიმპიადის ისტორიულად ერთ-ერთ ყველაზე სიმბოლურ და მაღალორგანიზებულ ოლიმპიურ თამაშებად ითვლება, რომელმაც ანტიკური მემკვიდრეობა თანამედროვე სპორტულ მიღწევებს წარმატებით დაუკავშირა.

ოლიმპიადის მონაწილეობდა 83 ქვეყნის 5 338 სპორტსმენი, მათ შორის 611 ქალი. შეჯიბრებები ჩატარდა სპორტის 20 სახეობაში, სადაც გათამაშდა მედლების 150 კომპლექტი.

თამაშები ოფიციალურად გახსნა იტალიის პრეზიდენტმა ჯოვანი გრონკიმ. ათლეთთა სახელით ფიცი დადო მძლეოსანმა ადოლფო კონსოლინიმ. ოლიმპიადის გმირად აღიარეს ამერიკელი მძლეოსანი ქალი ვილმა რუდოლფი.

ვილმა რუდოლფი

რომის ოლიმპიადის ორგანიზება გამოირჩეოდა არქიტექტურული და ურბანული გადაწყვეტების მაღალი დონით. სპორტული ობიექტების ნაწილი განთავსდა ისტორიული ძეგლების სიახლოვეს, რამაც თამაშებს განსაკუთრებული ესთეტიკური და კულტურული მნიშვნელობა შესძინა.

რომის ოლიმპიადის განსაკუთრებით დასამახსოვრებელი გახდა რამდენიმე ისტორიული მიღწევით. ეთიოპიელმა მორბენალმა აბებე ბიკილამ მარათონში ოქროს მედალი ფეხშიშველმა მოიპოვა, რაც ოლიმპიური ისტორიის ერთ-ერთ ყველაზე შთამბეჭდავ ეპიზოდად იქცა. ამერიკელმა მოკრივემ კასიუს

კლეიმ (მუჰამედ ალი) ოქროს მედალი მოიპოვა ქვემძიმე წონით კატეგორიაში, რითაც დაიწყო მისი ლეგენდარული სპორტული კარიერა.

მოპოვებული მედლების რაოდენობით განსაკუთრებით გამოირჩნენ ტანმოვარჯიშეები.

პირველ ადგილზე გავიდა საბჭოთა გუნდის წევრი **ბორის შახლინი**, რომელმაც 4 ოქროს, 2 ვერცხლისა და 1 ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა. მეორე ადგილი დაიკავა წინა ოლიმპიადის გამრმა **ლარისა ლატინინამ** (3 ოქრო, 2 ვერცხლი და 1 ბრინჯაო). მესამე იყო იაპონელმა **ტაკასი ონო** (3 ოქროს, 1 ვერცხლის და 2 ბრინჯაო). რუდოლფმა მოიგო 100 და 200 მეტრზე რბენა, აგრეთვე 4×100 მეტრზე ესტაფეტა.

ედოარდო მანჯიაროტი

რომში მოპოვებული 1 ოქროსა და 1 ვერცხლის მედლით დაასრულა ოლიმპიური კარიერა სახელგანთქმულმა იტალიელმა მოფარიკავემ **ედოარდო მანჯიაროტიმ**, მოფარიკავეთა შორის მას ჯილდოების ერთ-ერთი ყველაზე მდიდარი კოლექცია აქვს: 13 მედალი (6 ოქრო, 5 ვერცხლი, 2 ბრინჯაო).

რომის თამაშების შემდეგ ოლიმპიური სარბიელი სამუდამოდ დატოვეს უნგრელ ხმლით მოფარიკავეთა სახელოვანმა სამეულმა – 50 წლის ალადარ გერევიჩმა, 40 წლის **რუდოლფ კარპატიმ** და 38 წლის **პალ კოვაჩმა**. რომში ისინი კვლავ ოლიმპიური ჩემპიონები გახდნენ, ხოლო კარპატიმ

პირადი ტურნირიც მოიგო.

თავის მეოთხე ოლიმპიადაზე მეექვსე ოქროს მედალი მოიპოვა სახელგანთქმულმა შვედმა ნიჩბოსანმა **გერტ ფრედრიკსონმა**.

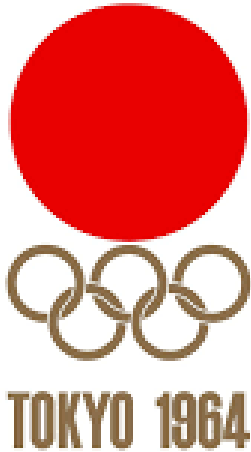
ბორის შახლინი

მედლების საერთო ჩათვლაში პირველ ადგილზე გავიდა საბჭოთა კავშირი, მეორე ადგილი დაიკავა ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა, ხოლო მესამე ადგილზე იტალია გავიდა.

რომის 1960 წლის ოლიმპიური თამაშები თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში გარდამტეხ ეტაპად მიიჩნევა. ეს იყო პირველი ოლიმპიადა, რომელიც ფართოდ გაშუქდა ტელევიზიით საერთაშორისო მასშტაბით, რამაც სპორტი მასობრივი კულტურის მნიშვნელოვან ნაწილად აქცია. თამაშებმა კიდევ ერთხელ

დაადასტურა, რომ სპორტული შეჯიბრებაა არამედ კულტურული, სოციალური და პოლიტიკური მნიშვნელობის გლობალური მოვლენა.

9.5. ზაფხულის XVIII ოლიმპიური თამაშები, ტოკიო - 1964 წ.

1964 წელს ოლიმპიური თამაშები პირველად ეწვია აზიის კონტინენტს.

თამაშები გახსნა იმპერატორმა ჰიროჰიტომ. ოლიმპიური ჩირაღდანი სტადიონზე შეიტანა იოსინორი საკაიმი.

ოლიმპიადის მონაწილე სპორტსმენთა სახელით ფიცი წარმოთქვა იაპონელმა ტანმოვარჯიშემ, ოთხგზის ოლიმპიურმა ჩემპიონმა ტაკასი ონომ.

ოლიმპიადაში მონაწილეობდა 93 ქვეყნის 5 140 სპორტსმენი, მათ შორის 683 ქალი. შეჯიბრებები ჩატარდა სპორტის 19 სახეობაში, სადაც გათამაშდა მედლების 163 კომპლექტი.

ოლიმპიადის გმირებად აღიარეს ამერიკელი მოცურავე დონ შოლანდერი ჩეხოსლოვაკელი ტანმოვარჯიშე ვერა ჩასლავსკა და იაპონელი ტანმოვარჯიშე იუკიო ენდო.

მედლების საერთო ჩათვლაში პირველ ადგილზე ამერიკის შეერთებული შტატები გავიდა, 36 ოქროს 26 ვერცხლი, და 28 ბრინჯაო).

თამაშების მთავარი გმირი ამერიკელი მოცურავე დონ შოლანდერი გახდა. მან ოთხი ოქროს მედალი მოიპოვა.

არანაკლებ შთამბეჭდავი იყო ჩეხოსლოვაკელი ტანმოვარჯიშის, გამოსვლა. როგორც შოლანდერმა, ჩასლავსკამაც ოთხი ოქროს მედალი მოიპოვა.

მასპინძელთა სიამაყედ იქცა იაპონელი ტანმოვარჯიშე იუკიო ენდო, რომელმაც 3 ოქროს და 1 ვერცხლის მედალი მოიპოვა და მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა იაპონიის ისტორიულ წარმატებაში.

დონ შოლანდერი

ტოკიო 1964 გახდა პირველი ოლიმპიადა, სადაც ფართოდ გამოიყენეს ელექტრონული ტაიმინგი და ტელევიზიური ტრანსლაციები მთელ მსოფლიოში გავრცელდა.

ვერა ჩასლავსკა

ტოკიოს ოლიმპიადამ სპორტული ოსტატობის ახალი სტანდარტები დაამკვიდრა. თამაშები გამორჩეული იყო როგორც ინდივიდუალური ვარსკვლავებით, ისე გუნდური წარმატებებით, რომლებმაც ოლიმპიური ისტორიის არაერთი გვერდი გადაწერეს.

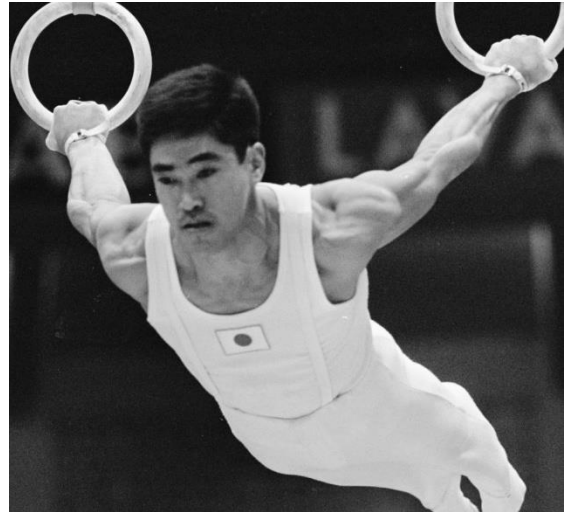
მედლების საერთო ჩათვლაში პირველ ადგილზე ამერიკის შეერთებული შტატები გავიდა, რომელმაც 36 ოქროს, 26 ვერცხლისა და 28 ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა. მას მოჰყვა საბჭოთა კავშირი (30 ოქრო).

მესამე ადგილი იაპონიამ დაიკავა, რომელმაც საკუთარი ქვეყნის ისტორიაში საუკეთესო შედეგი

აჩვენა – 16 ოქროს მედალი.

მასპინძელთა სიამაყედ იქცა იაპონელი ტანმოვარჯიშე **იუკიო ენდო**, რომელმაც 3 ოქროს და 1 ვერცხლის მედალი მოიპოვა (ის უკვე იყო რომის 1960 ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი) და მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა იაპონიის წარმატებაში.

ტოკიო 1964 გახდა პირველი ოლიმპიადა, სადაც ფართოდ გამოიყენეს ელექტრონული ტაიმინგი და სატელევიზიო ტრანსლაციები მთელ მსოფლიოში გავრცელდა.

იუკიო ენდო

ტოკიოს თამაშებმა ოლიმპიურ მოძრაობას ახალი სახე მისცა ტექნოლოგიური, გლობალური და მკაფიოდ ორიენტირებული სპორტული სრულყოფისკენ. სწორედ ამ ოლიმპიადიდან იწყება თანამედროვე თამაშების ის ეტაპი, სადაც სპორტი, მედია და მსოფლიო პოლიტიკა ერთმანეთთან განუყოფელ კავშირში აღმოჩნდა.

9.6. ზაფხულის XIX ოლიმპიური თამაშები, მეხიკო - 1968 წ.

XIX ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები გაიმართა მექსიკის დედაქალაქ მეხიკოში 1968 წლის 12–27 ოქტომბერს. ეს იყო პირველი ოლიმპიადა, რომელიც ლათინურ ამერიკაში ჩატარდა.

ოლიმპიადაში მონაწილეობდა 112 ქვეყანის 5 530 სპორტსმენი (მათ შორის 781 ქალი). სპორტის 18 სახეობაში გათამაშდა მედლების 172 კომპლექტი.

თამაშები გახსნა მექსიკის პრეზიდენტმა

გუსტავო დიას ორდასმა.

ათლეტთა სახელით ფიცი დადო **პაბლო გარიდო ლუგომ** (მძლეოსნობა).

ოლიმპიური ჩირაღდანი მეხიკოში პირველად აანთო ქალმა. ეს იყო მორბენალი **ენრიკეტა ბასილიო**. ოლიმპიადის მონაწილე ყველა ქალმა, პირველად სპორტის ისტორიაში, გაიარა სპეციალური ტესტი სქესზე.

ოლიმპიადის გმირებად აღიარეს ამერიკელი მძლეოსნები **რობერტ ბიმონი** და **დიკ ფოსბიური**.

მეხიკო ზღვის დონიდან დაახლოებით 2 240 მეტრზე მდებარეობს, რის გამოც თამაშები განსაკუთრებულ ფიზიოლოგიურ პირობებში წარიმართა.

მძლეოსნობის იმ დისციპლინებში, სადაც სისწრაფე უფრო იყო საჭირო, ვიდრე გამძლეობა, რეკორდები დამყარდა, ხოლო გრძელ დისტანციებზე რბენაში ჩემპიონებმა ისეთი შედეგებით გაიმარჯვეს, წინა ოლიმპიადებზე ათეულშიც კი ვერ მოხვდებოდნენ. სულ მეხიკოში 82 ოლიმპიური რეკორდი გაუმჯობესდა, მათ შორის - 26 მსოფლიოსი.

მეხიკოში დამყარებულმა ზოგიერთმა რეკორდმა ათეული წლები გაძლო. ამ მიღწევათა შორის განსაკუთრებულია რობერტ ბიმონის მსოფლიო რეკორდი სიგრძეზე ხტომაში – 890 სმ (წინანდელ რეკორდს 55 სმ-ით გადაჭარბა), რომელიც დღესაც რჩება ოლიმპიური თამაშების რეკორდად.

რობერტ ბიმონი

რიჩარდ ფოსბიური

პიონობა მოიპოვა.

ოლიმპიადაზე განსაკუთრებული წარმატება მოიპოვეს: ჩეხოსლოვაკიელმა ტანმოვარჯიშემ **ვერა ჩასლავსკამ** – 4 ოქროსა და 2 ბრინჯაოს მედალი; იაპონელმა ტანმოვარჯიშეებმა **აკიორი ნაკაიამამ** – 4 ოქროს, 1 ვერცხლისა და 1 ბრინჯაოს მედალი; და **სავაო კატომ** – 3 ოქროსა და 1 ბრინჯაოს მედალი. ამერიკელმა მოცურავეებმა **ჩარლზ ჰიკოქსმა** და **დები მაიერმა** სამ-სამი ოქროს მედალი მოიგეს;

ზედიზედ მეოთხე ოლიმპიადა მოიგო ლეგენდარულმა ამერიკელმა ბადროს მტყორცნელმა **ალფრედ ორტერმა**, რომელიც მელობურიდან მოყოლებული ყოველ ოლიმპიადაზე აუმჯობესებდა საკუთარ რეკორდს და მეხიკოში ის **64,78 მეტრამდე** აიყვანა.

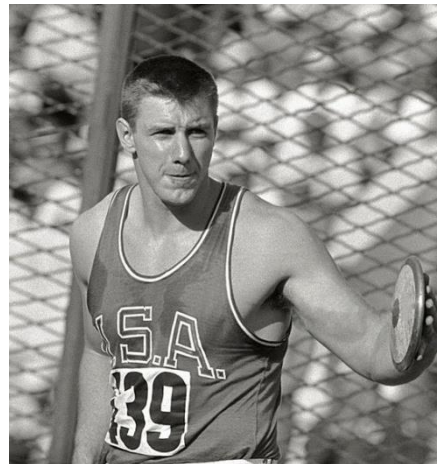
პირველად ოლიმპიადების ისტორიაში, 5000 და 10000 მეტრზე რბენაში ყველა საპრიზო ადგილი აფრიკელმა სპორტსმენებმა დაიკავეს. მესამე ოლიმპიური გამარჯვებისთვის იბრძოდა ეთიოპიელი მარათონელი **აბებე ბიკილა**, მაგრამ მეხიკოს მზეს და უჟანგბადობას ვერ გაუძლო და 25-ე კილომეტრზე რბენა შეწყვიტა.

ოლიმპიური ჩემპიონი მაინც ეთიოპიელი გახდა – **მამო ვოლდე**.

მედლების საერთო ჩათვლაში პირველობა მოიპოვა აშშ-ის ნაკრებმა, ხოლო მას მოჰყვნენ **საბჭოთა კავშირი** და **უნგრეთი**.

მეხიკო-1968 ოლიმპიური თამაშები სპორტული მიღწევების გარდა გამოირჩა თავისი კულტურული, სოციალური და ისტორიული მნიშვნელობით და დღემდე რჩება ოლიმპიური მოძრაობის ერთ-ერთ ყველაზე დასამახსოვრებელ ეტაპად.

მეხიკოს ოლიმპიადა ისტორიაში შევიდა სიმაღლეზე მხტომელთა შეჯიბრებითაც. როდესაც 21 წლის ამერიკელმა **რიჩარდ ფოსბიურმა** თამასა ზურგით პირველივე ცდაზე გადალახა, სიმაღლეზე ხტომაში ახალი ეპოქა დაიწყო. ნოვატორმა ფოსბიურმა ახალი სტილის – „**ფოსბიური ფლოპის**“ – წყალობით ოლიმპიური ჩემ-

ალფრედ ორტერი

9.7. ზაფხულის XX ოლიმპიური თამაშები, მიუნხენი - 1972 წ.

მიუნხენმა 1966 წლის 26 აპრილის სოკის 64-ე სესიაზე მოიპოვა ოლიმპიადის მასპინძლობის უფლება.

ოლიმპიადაში მონაწილეობდა 121 ქვეყანის 7123 სპორტსმენი (მათ შორის 1058 ქალი). სპორტის 21 სახეობაში გათამაშდა მედლების 195 კომპლექტი.

პირველად ისტორიაში, ოლიმპიადის მონაწილე სპორტსმენი ქალების რიცხვმა 1000 გადააჭარბა. სარეკორდო იყო ოლიმპიელთა საერთო რაოდენობაც.

თამაშები გახსნა ფედერაციული გერმანიის პრეზიდენტმა გუსტავ ჰაინმანმა.

პირველად ოლიმპიადების ისტორიაში, სპორტსმენთა სახელით ფიცი წარმოთქვა ქალმა - მძლეოსანმა ჰაიდი შულერმა.

ოლიმპიადის გმირად დაასახელეს ამერიკელი მოცურავე მარკ სპიცი.

თამაშებზე კვლავ არ დაუშვეს სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა, რომელსაც აფრიკის 27 ქვეყნის მხრიდან ბოიკოტის მუქარის გამო სოკმა როდენიაც დაუმატა, აპარტეიდის ბრალდებით.

მიუნხენში პირველად შემოიღეს ფიცის დადება მსაჯების სახელითაც. ოლიმპიური ჩირაღდანის ანთო 18 წლის სტაიერმა გიუნტერ ზანმა. ამ ოლიმპიადაზე გამოჩნდა პირველად თამაშების თილისმა.

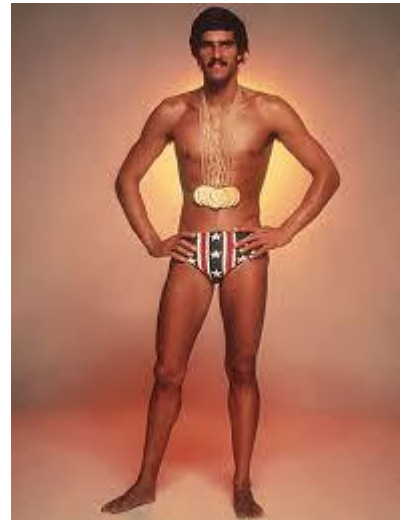
მიუნხენის თამაშები იყო პირველი ოლიმპიადა, რომელშიც ფართოდ გამოიყენეს ელექტრონული ტექნიკა, რისი წყალობითაც მძლეოსნობასა და ცურვაში შედეგების ფიქსაცია 0,01 წამის სიზუსტით გახდა შესაძლებელი.

მოცურავეებმა პროგრამის 29-ვე დისციპლინაში ახალი ოლიმპიური რეკორდები დაამყარეს, რომელთაგან 23 მსოფლიო რეკორდი იყო.

თამაშების საუკეთესო სპორტსმენად ერთხმად აღიარეს ამერიკელი მოცურავე მარკ სპიცი, რომელმაც 7 ოქროს მედალი მოიპოვა. სპიცმა მსოფლიო რეკორდებით 4 ოქროს მედალი მოიგო თავისუფალი სტილით (100 და 200 მეტრზე) და ბატერფლაით (100 და 200 მეტრზე). გარდა ამისა, ამერიკის გუნდის შემადგენლობაში მან სამივე ესტაფეტაში გაიმარჯვა. მარკ სპიტცს 1968 წლის ოლიმპიურ თამაშებში მოპოვებული ჰქონდა 2 ოქროს მედალი და იგი გახდა მსოფლიოში მესამე სპორტსმენი (ფინელი მძლეოსნის – პაავო ნურმისა და საბჭოთა ტანმოვარჯიშე – ლარისა ლატინინას შემდეგ), რომელმაც ოლიმპიური თამაშების 9 ოქროს მედალი მოიპოვა. 22 წლის მარკ სპიტცმა, მიუნხენის

ოლიმპიური თამაშების შემდეგ სპორტს თავი დაანება იმის პროტესტის ნიშნად რაც მოხდა 1972 წლის 5 სექტემბერს.

გამთენიისას, რვა პალესტინელმა ტერორი-სტმა „შავი სექტემბრის“ დაჯგუფებიდან ოლიმ-პიურ სოფელში შეაღწია და ისრაელის 28-კაციანი გუნდის ორი წევრი მოკლა, ცხრა კი მძევლად აიყვნა. მთელი მსოფლიო შეშფოთებით ადევ-ნებდა თვალს მოვლენების განვითარებას. ტერო-რისტებმა მძევლების სანაცვლოდ ისრაელის ციხეებში მყოფი რამდენიმე არაბის განთავი-სუფლება მოითხოვეს, რაზეც ისრაელის მთავ-რობამ უარი განაცხადა. გვიან ღამით ტერორის-ტებმა მძევლები სამხედრო აეროდრომზე გადა-იყვანეს, სადაც გერმანულმა სპეცრაზმმა მათ

მარკ სპიტი

ხანმოკლე ბრძოლა გაუმართა. არაბებმა ცხრავე მძევალი ააფეთქეს. დაიღუპა ერთი პოლიციელი და ხუთი ტერორისტი, დანარჩენებმა თავს უშველეს. მეორე დღე – 6 სექტემბერი – მიუნხენსა და მთელ გერმანიაში გლოვის დღედ გამო-ცხადდა. სპეციალურად ამ დღისთვის მოწვეული ვენის ფილარმონიის ორკეს-ტრი მთელი დღის განმავლობაში უკრავდა სამგლოვიარო მარშს ბეთჰოვენის მესამე სიმფონიიდან.

ოლიმპიურ სტადიონზე გამართულ სამგლოვიარო ცერემონიალს 80 ათასი კაცი დაესწრო. თერთმეტი დაღუპული ებრაელი სპორტსმენის გვარი სამუ-დამოდ დარჩა ოლიმპიადების ისტორიაში.

ოლიმპიადა გაგრძელდა, მაგრამ სპორტულ ასპარეზობათა თანამდევი ყველა კულტურული ღონისძიება გაუქმდა, სპორტსმენთა ერთმა ნაწილმა კი მიუნხენი დატოვა და სამშობლოში გაემგზავრა.

იაპონელმა ტანმოვარჯიშემ სავაო კატომ 3 ოქროს და 3 ვერცხლის მედალი დაისაკუთრა. 3 ოქროს და თითო ვერცხლისა და ბრინჯაოს მედალი მიიღო ავსტრალიელმა მოცურავემ შეინ გოულდმა. საბჭოთა ტანმოვარჯიშემ ოლგა კორბუტმა, რომელმაც მაყურებელთა განსაკუთრებული სიმპათია დაიმსახურა, 3 ოქროს და 1 ვერცხლის მედალი მოიპოვა. 3-3 ოქროს მედალი წაიღეს მიუნ-ხენიდან ამერიკელმა მოცურავეებმა მელისა ბელოუტმა და სანდრა ნეილსონმა.

9.8. ზაფხულის XXI ოლიმპიური თამაშები, მონრეალი - 1976 წ.

Montréal 1976

მონრეალმა 1970 წლის 13 მაისს ამსტერდამში გამართულ საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის (სოკ) 67-ე სესიაზე მოიპოვა XXI ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების მასპინძლობის უფლება. სოკი იმედოვნებდა, რომ მონრეალში ოლიმპიური ასპარეზობა მშვიდ და ორგანიზებულ გარემოში ჩაივლიდა, თუმცა თამაშებს მოულოდნელად სერიოზული საფრთხეები დაემუქრა. გაჭიანურებული ზამთრის გამო ოლიმპიური ობიექტების მნიშვნელოვანი ნაწი-

ლი დროულად ვერ დასრულდა. კანადელთა უკმაყოფილებას ოლიმპიადის დაწყებამდე ცოტა ხნით ადრე გაიანის, 22 აფრიკული ქვეყნისა და ტაივანის ბოიკოტიც დაერთო. რომელიც ახალზელანდიელი მორაგბეების სამხრეთ აფრიკაში გამართულმა ტურნემ გამოიწვია.

ოლიმპიადაში მონაწილეობდა 92 ქვეყნის 6028 სპორტსმენი (მათ შორის 1247 ქალი). სპორტის 21 სახეობაში გათამაშდა მედლების 198 კომპლექტი.

თამაშები გახსნა დიდი ბრიტანეთის დედოფალმა ელისაბედ II-მ.

ათლეტთა სახელით ფიცი დადო ძალოსანმა პიერ სენტ ჟანმა.

ოლიმპიადის გმირებად დაასახელეს საბჭოთა ტანმოვარჯიშე ნიკოლაი ანდრიანოვი და აღმოსავლეთგერმანელი მოცურავე კორნელია ენდერი.

ტექნოლოგიური თვალსაზრისით მონრეალის ოლიმპიადა ინოვაციებით გამოირჩეოდა.

პირველად მსოფლიოში, მონრეალის სტადიონის ელიფსის ორივე მხარეს დამონტაჟდა გიგანტური ტელეეკრანები (20×10 მ), რომლებიც სპორტული ეპიზოდების შენელებულ გამეორებას უზრუნველყოფდა. მეორე მნიშვნელოვანი სიახლე იყო საცურაო აუზში ტალღების ჩამხშობი სპეციალური კონსტრუქციის გამოყენება.

ნიკოლაი ანდრიანოვი

კორნელია ენდერი

დასამახსოვრებელი იყო კუბელი ალბერტო ხუანტორენას გამარჯვებები 200 და 400 მეტრზე, ასევე ფინელი ლასე ვირენის ტრიუმფი 5 000 და 10 000 მეტრზე. ორგზის ოლიმპიური ჩემპიონი გახდა საბჭოთა მორბენალი ტატიანა კაზანკინა, რომელმაც 800 და 1 500 მეტრიან დისტანციებზე გაიმარჯვა.

ტანვარჯიშში განსაკუთრებული წარმატება ჰქონდა რუმინელ **ნადია კომანეჩის**, რომელმაც 3 ოქროს, 1 ვერცხლისა და 1 ბრინჯაოს მედალი

მოიპოვა. ის გახდა პირველი და ერთადერთი ტანმოვარჯიშე ოლიმპიური თამაშების ისტორიაში, რომელსაც შვიდივე მსაჯმა უმაღლესი შეფასება დაუწერა. კაცთა ტანვარჯიშში აბსოლუტურმა ჩემპიონმა **ნიკოლაი ანდრიანოვმა** (სსრკ) 4 ოქროს, 2 ვერცხლისა და 1 ბრინჯაოს მედალი მოიგო.

ცურვაში 4-4 ოქროსა და თითო ვერცხლის მედალი დაიმსახურეს ამერიკელმა **ჯონ ნეიბერმა** და აღმოსავლეთგერმანელმა **კორნელია ენდერმა**. მთლიანობაში, ცურვის შეჯიბრებები აშშ-ის კაცთა და გდრ-ის ქალთა გუნდების უპირატესობით წარიმართა: ამერიკელმა კაცებმა 13 ოქროს მედალი მოიპოვეს, ხოლო გდრ-ის ქალთა გუნდმა – 11. შუბის ტყორცნაში გამარჯვება მოიპოვა უნგრელი ოლიმპიური ჩემპიონის, იმრე ნემეტის ვაჟმა **მიკლოშ ნემეტიმ**.

ნადია კომანეჩი

ჯონ ნეიბერი

ეს იყო პირველი შემთხვევა თანამედროვე ოლიმპიადების ისტორიაში, როდესაც ოლიმპიური ჩემპიონის შვილი თავადაც ოლიმპიური ჩემპიონი გახდა.

ბერმუდელი მოკრივის, **კლარენს ჰილის** მესამე ადგილის წყალობით, ბერმუდის კუნძულები გახდა მსოფლიოს ყველაზე მცირერიცხოვანი ქვეყანა, რომლის წარმომადგენელმაც ოლიმპიური მედალი მოიპოვა.

9.9. ზაფხულის XXII ოლიმპიური თამაშები, მოსკოვი - 1980 წ.

მოსკოვის ოლიმპიადა ისტორიაში შევიდა, როგორც პირველი თამაშები აღმოსავლეთ ევროპაში და, ამავე დროს, როგორც ყველაზე პოლიტიზირებული ოლიმპიადა ცივი ომის პერიოდში.

თუმცა, როდესაც 1979 წლის დეკემბრის ბოლოს საბჭოთა ჯარის ნაწილები ავღანეთში შეიჭრნენ, აშშ-ის პრეზიდენტმა ჯიმი კარტერმა მსოფლიოს ქვეყნებს ოლიმპიადის ბოიკოტისკენ მოუწოდა. ბოიკოტს საბოლოოდ 64 ქვეყანა შეუერთდა, მათ შორის ისეთი მსხვილი სპორტული სახელმწიფოები, როგორებიც იყვნენ კანადა, გერ, იაპონია, ჩინეთი და კენია.

მიუხედავად ოფიციალური ბოიკოტისა, მოსკოვის თამაშებზე დელეგაციები გამოგზავნეს აშშ-ის მოკავშირეებმაც: დიდმა ბრიტანეთმა, საფრანგეთმა, ირლანდიამ, იტალიამ, ფინეთმა, ახალმა ზელანდიამ, ესპანეთმა და შვედეთმა. თუმცა, ამ ქვეყნებმა პროტესტი სხვადასხვა ფორმით გამოხატეს: ათი დელეგაცია საერთოდ არ გამოვიდა გახსნის აღლუმზე, რამდენიმე დელეგაცია მსვლელობისას არა სახელმწიფო, არამედ **ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის** ან **საერთაშორისო ოლიმპიური დროშით** გამოვიდა, ზოგიერთმა ქვეყანამ უარი თქვა გამარჯვების შემთხვევაში მათი ქვეყნის ჰიმნის შესრულებაზე.

პრეზიდენტმა კარტერმა უფლება არ მისცა საერთაშორისო ოლიმპიურ კომიტეტს, დახურვის ცერემონიაზე აღმართათ ამერიკის, როგორც მომავალი (ლოს-ანჯელესი, 1984) ოლიმპიადის მასპინძელი ქვეყნის დროშა. ოლიმპიადის ჩვენების უფლება ამერიკის **ენ-ბი-სის** ჰქონდა ნაყიდი, მაგრამ ბოიკოტის გამო მცირე მიმოხილვებით შემოიფარგლა და სატელევიზიო უფლებებისთვის გადახდილი თანხის დიდი ნაწილი უკან გაითხოვა. ოლიმპიადაზე სპორტსმენები პირველად გაგზავნეს **ანგოლამ, ვიეტნამმა, ლაოსმა და მოზამბიკმა**.

ოლიმპიადაში მონაწილეობდა 80 ქვეყანის 5217 სპორტსმენი (მათ შორის 1124 ქალი). სპორტის 21 სახეობაში გათამაშდა მედლების 204 კომპლექტი.

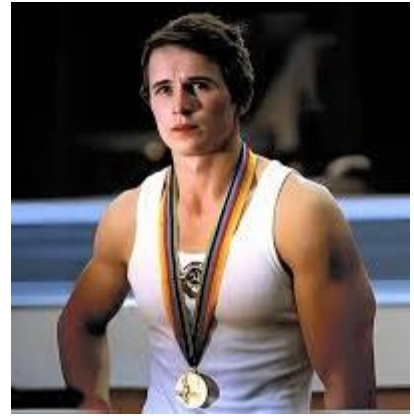
ოლიმპიადა გახსნა საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის გენერალურმა მდივანმა **ლეონიდ ბრეჟნევმა**.

სპორტსმენთა სახელით ფიცი დადო ტანმოვარჯიშე **ნიკოლაი ანდრიანოვმა**. ოლიმპიადის გმირად დაასახელეს საბჭოთა ტანმოვარჯიშე **ალექსანდრ დიტიატინი**.

ჩირაღდანი სტადიონზე სამგზის ოლიმპიურმა ჩემპიონმა **ვიქტორ სანეევმა** შემოიტანა, ოლიმპიური ცეცხლი კი ოლიმპიურმა ჩემპიონმა **სერგეი ბელოვმა** აანთო.

პირველად ოლიმპიადების ისტორიაში, საბჭოთა კავშირის სპორტსმენები პროგრამის ყველა სახეობაში გამოვიდნენ და ყველა სახეობაში პრიზიორთა შორის იყვნენ.

რუსი ალექსანდრ დიტიატინი თამაშების აბსოლუტური ჩემპიონი გახდა, მან **რვა მედალი** მოიგო (3 ოქროს, 4 ვერცხლისა და 1 ბრინჯაოს). იგი ერთადერთი ტანმოვარჯიშეა ისტორიაში, რომელმაც **ყველა იარაღზე** მედალი დაიმსახურა ერთ თამაშზე, და პირველი სპორტსმენი, რომელმაც ერთ ოლიმპიადაზე რვა მედალი მოიგო.

ალექსანდრე დიტიატინი

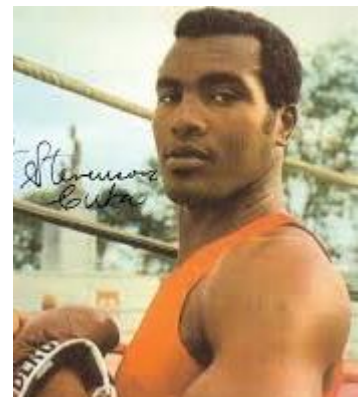
ვლადიმერ სალნიკოვი

მეორე საბჭოთა სპორტსმენმა – ვლადიმერ სალნიკოვმა მოიპოვა 3 ოქროს მედალი და მსოფლიოში პირველად, **1500 მეტრი 15 წუთზე ნაკლებ დროში** გაცურა.

მოცურავე ქალთა შეჯიბრებაში ლიდერობდნენ აღმოსავლეთგერმანელი სპორტსმენები: **კარენ მეტჩუკმა, რიკა რაინიშმა და ბარბარა კრაუზემ** 3-3 ოქროს მედალი მოიგეს. მოკრივეთა ტურნირი კუბისა და სსრკ-ის მეტოქეობად იქცა.

კუბელებმა 6 ოქროს მედალი დაისაკუთრეს. კუბელი მძიმეწონოსანი მოკრივე **თეოფილო სტივენსონი** მესამედ გახდა ოლიმპიური ჩემპიონი.

მოსკოვის ოლიმპიადამ, თავისი პოლიტიკური სირთულეებითა და ბოიკოტის შედეგებით, **ცივი ომის სპორტული დაპირისპირება** ისტორიის ახალ ფაზაში შეიყვანა, რომლის პასუხიც ოთხი წლის შემდეგ ლოს-ანჯელესის თამაშებზე გაცემული იქნა.

თეოფილო სტივენსონი

9.10. ზაფხულის XXIII ოლიმპიური თამაშები, ლოს-ანჯელესი - 1984 წ.

ლოს-ანჯელესის 1984 წლის ოლიმპიადის ისტორიაში შევიდა, როგორც პოლიტიკური შურისძიების თამაშები, რომელიც მოსკოვის (1980) ბოიკოტის პირდაპირი პასუხი იყო. მიუხედავად აღმოსავლეთ ბლოკის არყოფნისა, თამაშებმა ორგანიზაციული და ფინანსური მოდელის თვალსაზრისით რევოლუცია მოახდინა ოლიმპიურ მოძრაობაში.

ოლიმპიადის გახსნამდე ორი თვით ადრე, 1984 წლის მაისში, საბჭოთა კავშირმა გამოაცხადა, რომ თამაშებში მონაწილეობას არ მიიღებდა. ოფიციალურად მიზეზად დასახელდა სპორტსმენების უსაფრთხოების გარანტიის არქონა ამერიკაში გამეფებული ანტისაბჭოთა და ანტიკომუნისტური განწყობილებების გამო. თუმცა, საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ ეს იყო **საპასუხო ზომა** აშშ-ის მიერ მოსკოვის თამაშების ბოიკოტისთვის. საბჭოთა ბოიკოტს მიემხრნენ აღმოსავლეთ ბლოკის ქვეყნები, მათ შორის გერმანია, კუბა, პოლონეთი, უნგრეთი, ჩეხოსლოვაკია და ჩრდილოეთი კორეა.

ბოიკოტს მხარი არ **დაუჭირეს რუმინეთმა და იუგოსლავიამ**. თუ იუგოსლავიისგან, რომელიც ისედაც დამოუკიდებელ პოლიტიკას ატარებდა, ეს მოსალოდნელიც იყო, რუმინეთისგან ასეთი ნაბიჯი, კომუნისტურ ბლოკში ყოფნის მიუხედავად, **გმირობად** მიიჩნიეს და რუმინეთის გუნდს განსაკუთრებული პატივით მიესალმნენ.

ბოიკოტის მიუხედავად, ლოს-ანჯელესის თამაშებში მონაწილეობდა **140 ქვეყანა** – 60-ით მეტი, ვიდრე მოსკოვში, და 19-ით მეტი, ვიდრე მანამდე სარეკორდო მიუხეხნის თამაშებში (1972).

1932 წლის შემდეგ ოლიმპიადებზე პირველად გამოჩნდა **ჩინეთი**. თამაშების პირველი ოქროს მედალი სწორედ ამ ქვეყნის წარმომადგენელმა მოიგო: **ქსუ ჰაიფენგმა** ნებისმიერი პისტოლეტით მსროლელთა შეჯიბრებაში გაიმარჯვა, რაც **ჩინელთა პირველი ოქროს მედალი იყო** ოლიმპიადების ისტორიაში.

ლოს-ანჯელესის ოლიმპიადის გამორჩეული იყო იმით, რომ თამაშები **კერძო დაფინანსებით** ჩატარდა. არ აშენდა ძვირადღირებული ახალი ინფრასტრუქტურა, გამოყენებული იყო უკვე არსებული სპორტული ობიექტები. ოლიმპიადის დასრულდა **მნიშვნელოვანი ფინანსური მოგებით** იმ დროისთვის უნიკალური მოვლენა იყო. ამ მოდელმა მომავალ ოლიმპიადებზე დიდი გავლენა მოახდინა.

კარლ ლუისი

ოლიმპიადაში მონაწილეობდა 140 ქვეყანის 6797 სპორტსმენი (მათ შორის 1567 ქალი). სპორტის 21 სახეობაში გათამაშდა მედლების 221 კომპლექტი.

თამაშები გახსნა პრეზიდენტმა რონალდ რეიგანმა.

ათლეტთა სახელით ფიცი დადო მძლეოსანმა ედვინ მოზესმა. ეს იყო მეოთხე შემთხვევა ოლიმპიური თამაშების ისტორიაში, როცა ათლეტთა ფიცის დამდები გახდა ოლიმპიური ჩემპიონი.

მიუხედავად იმისა, რომ 17 წლის რუმინელმა ტანმოვარჯიშებმა ეკატერინა საბომ 4 ოქროს და 1 ვერცხლის მედალი დაისაკუთრა. ლოს-ანჯელესის თამაშების გმირად ამერიკელი მძლეოსანი კარლ ლუისი აღიარეს ამერიკელმა სპორტსმენებმა მოიპოვეს მედლების რეკორდული რაოდენობა ლოს-ანჯელესის 1984 წლის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები იყო პოლიტიკურად დაპირისპირებული, ეკონომიკურად წარმატებული და ორგანიზაციულად ინოვაციური.

სპორტული შედეგების თვალსაზრისით, მედლების არაოფიციალურ ჩათვლაში პირველ ადგილი დაიკავა ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა, მეორე ადგილზე გავიდა რუმინეთი, ხოლო მესამე პოზიციაზე – გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა.

ლოს-ანჯელესის ზაფხულის XXIII ოლიმპიადა მნიშვნელოვანი ეტაპი გახდა როგორც ოლიმპიური თამაშების ორგანიზაციული ევოლუციის, ისე თანამედროვე სპორტის კომერციალიზაციისა და გლობალური მედიის გავლენის თვალსაზრისით.

ეკატერინა საბო

9.11. ზაფხულის XXIV ოლიმპიური თამაშები, სეული - 1988 წ.

ოლიმპიური თამაშები 24-წლიანი პაუზის შემდეგ მეორედ დაბრუნდა აზიაში. 1981 წლის 30 სექტემბერს, ბადენ-ბადენის სოკ-ის სესიაზე, მასპინძელი ქალაქის არჩევისას უპირატესობა მიენიჭა სამხრეთ კორეის დედაქალაქ სეულს.

თუმცა, თამაშების მომზადების პროცესი თავიდანვე გართულდა საერთაშორისო პოლიტიკური ვითარების გამო. ოლიმპიური მოძრაობა კვლავ დადგა ფართომასშტაბიანი ბოიკოტის საფრთხის წინაშე, ვინაიდან საბჭოთა კავშირსა და მის მოკავშირე ქვეყნებს კორეის რესპუბლიკასთან დიპლომატიური ურთიერთობები არ ჰქონდათ. ვითარება კიდევ უფრო დაიძაბა მას შემდეგ, რაც კორეის სახალხო-დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ თამაშების თანამასპინძლობის მოთხოვნა წამოაყენა.

სამი წლის განმავლობაში სოკი ინტენსიურ და რთულ მოლაპარაკებებს აწარმოებდა სამხრეთ კორეის ხელისუფლებასთან და ცდილობდა, მიეღწია კომპრომისისთვის – თამაშების ფარგლებში გარკვეული სპორტული სახეობების ან დისციპლინების დათმობის გზით. მოლაპარაკებების უშედეგოდ დასრულების შემდეგ ჩრდილოეთ კორეამ ოლიმპიურ თამაშებს ბოიკოტი გამოუცხადა.

მეტიუ ბიონდი

სოლიდარობის ნიშნად, სეულში ჩასვლაზე უარი განაცხადეს კუბისა და ეთიოპიის სპორტსმენებმა. არსებობდა ვარაუდი, რომ ბოიკოტს მხარს დაუჭერდა საბჭოთა კავშირიც, თუმცა ეს პროგნოზი არ გამართლდა. შედეგად, 12-წლიანი შესვენების შემდეგ, სეულში კვლავ გახდა შესაძლებელი აშშ-ის, სსრკ-ისა და გდრ-ის ნაკრებების ერთდროული მონაწილეობა და სპორტულ ასპარეზზე შეხვედრა. ოლიმპიადაში მონაწილეობდა 159 ქვეყანის 8465 სპორტსმენი (მათ შორის 2186 ქალი). სპორტის 23 სახეობაში გათამაშდა მედლების 237 კომპლექტი. თამაშები გახსნა კორეის პრეზიდენტმა **რო დე უმ**. ათლეტთა სახელით ფიცი დადეს კალათბურთელმა **ჰა ჯაიმ** და ხელბურთელმა **სონ მი ნამ**. ოლიმპიადის გმირებად დასახელდა ამერიკელი მოცურავე **მეტიუ ბიონდი**, გერმანელი მოცურავე **კრისტინ ოტო** და ამერიკელი მძლეოსანი **ფლორენს გრიფიტ-ჯოინერი**.

კრისტინ ოტო

პირველად ოლიმპიური თამაშების ისტორიაში, არაოფიციალურ გუნდურ ჩათვლაში აშშ-ის ნაკრები მესამე ადგილზე აღმოჩნდა.

სეულში პირველად შეექმნა რეალური საფრთხე 1972 წელს მიუნხენის ოლიმპიადაზე მარკ სპიტცის უნიკალური მიღწევას (ერთ ოლიმპიადაზე

მოპოვებული შვიდი ოქროს მედალი) გერმანელმა მოცურავემ **კრისტინ ოტომ** ექვსი ოქროს მედლის მოპოვება შეძლო, ხოლო ამერიკელმა **მეტ ბიონდიმ** ხუთის.

ფლორენს გრიფიტ-ჯოინერიმა მოიპოვა 3 ოქროს და ერთი ვერცხლის მედალი, მოიგო ორივე სპრინტერული დისტანცია (100 და 200 მ), გაიმარჯვა 4 X100 ესტაფეტაში 4x100 მ და მესამე იყო 4 X400 მეტრზე ესტაფეტაში.

სამგზის ოლიმპიურმა ჩემპიონმა ვლადიმირ სალნიკოვმა, რომელმაც წინა ოლიმპიადა საბჭოთა ბოიკოტის გამო გამოტოვა, სეულში კიდევ ერთი ოქროს მედალი მოიპოვა (1500 მ ცურვა).

საერთო ჯამში, სეულის თამაშებზე დამყარდა 27 მსოფლიო რეკორდი. მათ შორის ერთ-ერთმა მხოლოდ სამი დღე იარსება: კანადელმა სპრინტერმა ბენ ჯონსონმა 100 მეტრზე რბენა მსოფლიო რეკორდით (9,79 წმ) მოიგო, თუმცა მოგვიანებით დოპინგ-ტესტზე ჩავარდა. ამის შედეგად მას სამი დღის შემდეგ ჩამოერთვა ოლიმპიური ოქროს მედალი და გაუუქმდა მსოფლიო რეკორდიც. აღნიშნული შემთხვევა ოლიმპიური თამაშების ისტორიაში ერთ-ერთ ყველაზე ხმაურიან დოპინგ-სკანდალად მიიჩნევა.

გრიფიტ-ჯოინერი

ოთხი წლის წინანდელი წარმატება გაიმეორა ამერიკელმა წყალში მხტომელმა **გრეგ ლუგანისმა**, რომელმაც, ლოს-ანჯელესის მსგავსად, სეულშიც ორი ოქროს მედალი მოიგო. აღსანიშნავია, რომ ერთ-ერთი წინასწარი ნახტომის შესრულებისას მან ტრამპლინს თავი დაარტყა და გონება დაკარგული წყალში ჩავარდა, თუმცა 35 წუთში დაბრუნდა და წარმატებით დაასრულა შეჯიბრება, რაც ოლიმპიური ისტორიაში ერთ-ერთ ყველაზე შთამბეჭდავ ეპიზოდად იქცა.

9.12. ზაფხულის XXV ოლიმპიური თამაშები, ბარსელონა - 1992 წ.

ზაფხულის XXV ოლიმპიური თამაშები გაიმართა ესპანეთის ქალაქ ბარსელონაში 1992 წლის 25 ივლისიდან 9 აგვისტომდე.

აღნიშნული ოლიმპიადა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მოვლენად მიიჩნევა, რადგან მან ასახა საერთაშორისო პოლიტიკური ვითარების ფუნდამენტური ცვლილებები და ცივი ომის დასრულების შემდგომი ეპოქის ახალი რეალობა.

ბარსელონას ოლიმპიადა პირველი ზაფხულის თამაშები იყო 1972 წლის შემდეგ, რომელსაც ბოიკოტი არ დაჰყოლია, რამაც მნიშვნელოვნად გაზარდა მისი წარმომადგენლობითი და სპორტული ღირებულება. თამაშებში მონაწილეობდნენ როგორც დასავლური, ისე ყოფილი სოციალისტური ბლოკის ქვეყნები, რაც ოლიმპიურ მოძრაობაში უნივერსალიზმის პრინციპის სრულფასოვან აღდგენად იქცა.

განსაკუთრებული სიმბოლური მნიშვნელობა ჰქონდა ერთიანი გერმანიის ნაკრების დაბრუნებას ოლიმპიურ ასპარეზზე, ასევე ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკების მონაწილეობას დამოუკიდებელი სახელმწიფოების თანამეგობრობის (დსთ) გაერთიანებული გუნდის სახელით.

ბარსელონაში მონაწილეობდა 169 ქვეყნის 9 356 სპორტსმენი (მათ შორის - 2 704 ქალი). სპორტის 25 სახეობაში გათამაშდა მედლების 257 კომპლექტი.

ოლიმპიური თამაშები ოფიციალურად გახსნა ესპანეთის მეფემ ხუან კარლოს I-მა.

ოლიმპიური ცეცხლი აანთო პარალიმპიელმა მშვილდოსანმა ანტონიო რებოლიომ.

სპორტსმენების სახელით ფიცი დადო ოლიმპიური თამაშების ორგზის ჩემპიონმა აფროსნობაში - **ლუის დორესტე ბლანკომ**.

საერთო გუნდური მედლების რაოდენობით ყველას გაერთიანებული გუნდის წევრებმა აჯობეს, მათ სულ 112 მედალი მოიპოვეს (45 ოქრო, 38 ვერცხლი და 29 ბრინჯაო). მეორე ადგილზე 108 მედლიტ (37 ოქრო, 34 ვერცხლი, 37 ბრინჯაო) ამერიკის შეერთებული შტატები გავიდა.

ოლიმპიადის გმირად დაასახელეს 20 წლის ბელორუსელი ტანმოვარჯიშე ვიტალი შერბო, რომელმაც 6 ოქროს მედალი მოიპოვა და უნგრელი მოცურავე კრისტიანა ეგერსეგი, რომელმაც სამი ოქროს მედალი მოიპოვა.

აღსანიშნავია, რომ ესპანეთის აკადემიური ნიჩბოსნების ნაკრების შემადგენლობაში შეიყვანეს 1900 წლის ოლიმპიური თამაშების შემდეგ ყველაზე მცირეწლოვანი სპორტსმენი.

ოლიმპიური თამაშების პროგრამაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა როგორც ტრადიციულ ოლიმპიურ დისციპლინებს (მძლეოსნობა, ცურვა, ტანვარჯიში), ისე გუნდურ და საბრძოლო სპორტის სახეობებს, რომლებშიც განსაკუთრებული კონკურენცია დაფიქსირდა.

ბარსელონას ოლიმპიადა გარდამტეხი აღმოჩნდა პროფესიონალი სპორტსმენების ოლიმპიურ მოძრაობაში ინტეგრაციის თვალსაზრისით. ამის ნათელი მაგალითია ამერიკის შეერთებული შტატების საკალათბურთო ნაკრების მონაწილეობა, რომელმაც არა მხოლოდ სპორტული დომინირება აჩვენა, არამედ ოლიმპიურ თამაშებს გლობალური მედია-კულტურული მნიშვნელობა შესძინა.

აღნიშნულმა მოვლენამ მნიშვნელოვნად შეცვალა ოლიმპიური თამაშების აღქმა და ხელი შეუწყო სპორტის კომერციული და პროფესიული მოდელის გაძლიერებას.

კრისტინა ეგერსეგი

ეს ოლიმპიადა ასახავდა საერთაშორისო სპორტის ახალ ეპოქას, რომელშიც თანამშრომლობა, პროფესიონალიზმი და გლობალური ინტეგრაცია ოლიმპიური მოძრაობის წამყვან ღირებულებებად ჩამოყალიბდა.

ვიტალი შერბო

ბარსელონას ოლიმპიადა გამოირჩეოდა მაღალ დონეზე ორგანიზებული ცერემონიებით, ინოვაციური არქიტექტურული გადაწყვეტებითა და სპორტული ინფრასტრუქტურის განვითარებით.

ზაფხულის XXV ოლიმპიური თამაშები ბარსელონაში გამოირჩეოდა მაღალი სპორტული მიღწევებით, ისტორიულ-პოლიტიკური და კულტურული მნიშვნელობითაც.

9.13. ზაფხულის XXVI ოლიმპიური თამაშები, ატლანტა - 1996 წ.

1996 წლის ატლანტის თამაშები დაემთხვა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის აღორძინების 100 წლის იუბილეს.

ოლიმპიადაზე მონაწილეობდა 197 ქვეყნის 10310 სპორტსმენი (მათ შორის 3513 ქალი). სპორტის 26 სახეობაში გათამაშდა მედლების 271 კომპლექტი.

ოლიმპიური თამაშები გახსნა აშშ-ის პრეზიდენტმა ბილ კლინტონმა.

ოლიმპიადის გმირებად დაასახელეს მოცურავე ქალები – ამერიკელი ემი ვან დაიკენი და ირლანდიელი მიშელ სმიტი.

საიუბილეო თარიღის ხაზგასასმელად, ორგანიზატორებმა ოლიმპიური ცეცხლის ესტაფეტის დასკვნითი ეტაპი ბერძენ ჩემპიონს, პარასკევი პატულიდუსა და ლეგენდარულ ამერიკელ მოკრივეს, ევანდერ ჰოლიფილდს ანდეს.

ატლანტის ოლიმპიადის ჩირალდანი ლეგენდარულმა მუჰამედ ალიმ (კასიუს კლეი) აანთო. მძლეოსნობის ტურნირი ატლანტაში რამდენიმე ეპოქალური მიღწე ვით აღინიშნა: ამერიკელმა მორბენალმა მაიკლ ჯონსონმა უნიკალური დუბლი შეასრულა, გაიმარჯვა 200 და 400 მეტრიან დისტანციებზე. განსაკუთრებით შთაბეჭდავი იყო მისი მსოფლიო რეკორდი 200 მეტრზე რბენაში.

კარლ ლუისმა სიგრძეზე ხტომაში ზედიზედ მეოთხედ მოიპოვა ოქროს მედალი. იგი გახდა მეოთხე სპორტსმენი ისტორიაში, ვინც ერთსა და იმავე ინდივიდუალურ დისციპლინაში ოთხგზის ჩემპიონი გახდა. ეს იყო მისი მეცხრე ოქროს მედალი, რითაც იგი პავო ნურმის, ლარისა ლატინინასა და მარკ სპიცის გვერდით დადგა.

ამერიკელმა მოცურავემ ემი ვან დაიკენმა 4 ოქროს მედალი მოიპოვა. ირლანდიელმა მოცურავემ მიშელ სმიტმა კი 3 ოქრო და 1 ბრინჯაო დაისაკუთრა.

უნგრელმა მოცურავემ კრისტინა ეგერსეგიმ 200 მეტრზე გულაღმა ცურვა ზედიზედ მესამედ მოიგო, რითაც გახდა ერთადერთი ქალი მოცურავე, რომელსაც ინდივიდუალურ დისციპლინებში 5 ოქროს მედალი ჰქონდა მოპოვებული.

თურქმა ნაიმ სულეიმანოღლუმ ზედიზედ მესამე ოლიმპიადა მოიგო ძალოსნობაში, რაც მანამდე ამ სახეობაში არავის გაეკეთებინა, ამ პერიოდისათვის ის უკვე იყო მსოფლიოს 7 გზის ჩემპიონი.

ატლანტის ოლიმპიადამ აჩვენა ოლიმპიური მოძრაობის კომერციალიზაციისა და პროფესიონალიზმის ახალი საფეხური, ამავე დროს კი ღირსეულად შეაჯამა მისი არსებობის პირველი საუკუნე.

ემი ვან დაიკენი

1996 წლის ატლანტის თამაშებმა ნათლად აჩვენა მსოფლიო სპორტში მიმდინარე ღრმა ტრანსფორმაციები, რაც გამოიხატა როგორც ტრადიციული სპორტული ქვეყნების კრიზისში, ისე ახალი სახელმწიფოების წარმატებაში.

ატლანტის ოლიმპიადაზე ერთ-ერთი ყველაზე მოულოდნელი შედეგი დიდი ბრიტანეთის აღმოჩნდა. მათ მხოლოდ 1 ოქროს, 8 ვერცხლისა და 6 ბრინჯაოს

მედალი მოიპოვა, რის გამოც არაოფიციალურ გუნდურ ჩათვლაში ქვეყნისთვის უჩვეულო, XXXVI ადგილზე აღმოჩნდა. ეს მაჩვენებელი დიდი ბრიტანეთის ოლიმპიურ ისტორიაში ყველაზე დაბალ შედეგად არის მიჩნეული (ერთადერთი ოქროს მედალი ნიზბოსნობაში სტივ რედგრეივმა და მეტიუ პინსენტმა მოიპოვეს).

ოლიმპიური ოქროს მედლები პირველად მოიპოვეს ისეთმა ქვეყნებმა, რომლებსაც ოლიმპიურ მოძრაობაში მონაწილეობის ხანგრძლივი ისტორია ჰქონდათ, თუმცა უმაღლესი ტიტული მანამდე არ ჰქონიათ. მათ შორის იყვნენ: ტაილანდი, ზურუნდი, კოსტა-რიკა, ეკვადორი, სირია და სხვა.

ეს ტენდენცია მიუთითებს იმაზე, რომ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში გლობალიზაციამ სპორტშიც იჩინა თავი. უმაღლესი კლასის სპორტსმენთა მომზადება აღარ არის მხოლოდ „სპორტული ზესახელმწიფოების“ პრეროგატივა. ინდივიდუალური ნიჭის წყალობით ელიტური ათლეტები თითქმის ყველა რეგიონში ჩნდებიან.

მიშელ სმიტი

9.14. ზაფხულის XXVII ოლიმპიური თამაშები, სიდნეი - 2000 წ.

სიდნეის ოლიმპიადამ არა მხოლოდ ახალი ათასწლეული შეაჯამა, არამედ დაამკვიდრა ორგანიზაციული სრულყოფილების ახალი სტანდარტი. თამაშები გამოირჩეოდა განსაკუთრებული ატმოსფეროთი და მასპინძელი ქვეყნის მულტიკულტურული მემკვიდრეობის ხაზგასმით.

ოლიმპიადაზე მონაწილეობდა 199 ქვეყნის 10651 სპორტსმენი (მათ შორის 4069 ქალი). სპორტის 28 სახეობაში გათამაშდა მედლების 300 კომპლექტი.

ოლიმპიური თამაშები გახსნა ავსტრალიის გენერალ-გუბერნატორმა უილიამ დინმა.

ოლიმპიადის გმირებად დაასახელეს ამერიკელი მძლეოსანი მერიონ ჯონსი, მოცურავეები ჰოლანდიელი ინგე დე ბრუინი და ავსტრალიელი იან ტორპი.

თამაშების გახსნის ცერემონიის ცენტრალური თემა ავსტრალიის მკვიდრი მოსახლეობის (აბორიგენების) და ევროპელი დასახლებულების შერიგება იყო.

ოლიმპიური ცეცხლის დანთება აბორიგენ სპორტსმენს, კეტი ფრიმენს ანდეს. მისი გამოსვლა სტადიონზე, სადაც წყალსა და ცეცხლს შორის მდგარმა აანთო ოლიმპიური ალამი, ოლიმპიური მოძრაობის ერთ-ერთ ყველაზე სიმბოლურ მომენტად იქცა. მოგვიანებით კეტი ფრიმენი გახდა ოლიმპიური ჩემპიონი 400 მეტრზე რბენაში.

კეტი ფრიმენი

ოლიმპიურ პროგრამას პირველად დაემატა ტრიატლონი და ტაეკვონდო.

გახსნის ცერემონიაზე სამხრეთ და ჩრდილოეთ კორეის დელეგაცია ერთიანი დროშის ქვეშ გამოვიდა, რასაც სტადიონზე მყოფი მაყურებელი ფეხზე წამოდგომითა და ოვაციებით შეხვდა.

ლეგენდარულმა ბრიტანელმა ნიჩბოსანმა სტივ რედგრეივმა (დიდი ბრიტანეთი): ზედიზედ მეხუთე ოლიმპიურ თამაშებზე მოიპოვა ოქროს მედალი, რაც აკადემიური ნიჩბოსნობის ისტორიაში უპრეცედენტო მიღწევაა.

ბირგიტ ფიშერი

მედალი 2004 წელს ათენში მოიპოვა, მაშინ ბირგიტ ფიშერი 38 წლის იყო. აღსანიშნავია, რომ 1978-1987 წლებში მსოფლიო ჩემპიონატებზე მას მოპოვებული აქვს 17 ოქროს მედალი.

17 წლის ავსტრალიელმა მოცურავე **იან ტორპმა** (მეტსახელად „ტორპედო), 3 ოქროს და 2 ვერცხლის მედალი მოიპოვა.

თამაშების მთავარი ვარსკვლავი მძლეოსნობაში იყო ამერიკელი მძლეოსან **მარიონ ჯონსი**, რომელმაც 5 მედალი (3 ოქრო) მოიპოვა. თუმცა მოგვიანებით მას ყველა მედალი ჩამოერთვა დოპინგის გამოყენების აღიარების გამო.

სიდნეი 2000 იყო პირველი თამაშები, სადაც განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო გარემოს დაცვას. ოლიმპიური სოფელი და ობიექტები ეკოლოგიურად სუფთა ტექნოლოგიებითა და ენერგიის განახლებადი წყაროებით (მზის ენერგია) აშენდა.

2000 წლის სიდნეის ოლიმპიური თამაშები ისტორიაში შევიდა, როგორც ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული, ორგანიზებული და ემოციური სპორტული ღონისძიება. საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მაშინდელმა პრეზიდენტმა, ხუან ანტონიო სამარანჩმა, დახურვის ცერემონიაზე მას „ყველა დროის საუკეთესო ოლიმპიური თამაშები“ უწოდა.

გერმანელმა კანოისტმა **ბირგიტ ფიშერმა** სიდნეიში კიდევ 2 ოქროს მედალი შემატა თავის კოლექციას, რითაც გახდა პირველი ქალი, რომელმაც 1980 წლიდან 2000 წლის ჩათვლით, 7 ოლიმპიურ თამაშებზე, მოიპოვა 8 ოქროს და 4 ვერცხლის მედალი. ბოლო ოლიმპიური ოქროს

იან ტორპი

9.15. ზაფხულის XXVIII ოლიმპიური თამაშები, ათენი - 2004 წ.

ზაფხულის XXVIII ოლიმპიური თამაშების ჩატარების უფლება ქალაქ ათენს 1997 წლის 17 სექტემბერს მიენიჭა. შედეგად, თანამედროვეობის ოლიმპიური თამაშები 108-წლიანი პაუზის შემდეგ მეორედ დაუბრუნდა საკუთარ ისტორიულ სამშობლოს – საბერძნეთს.

2004 წლის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები გაიმართა 13–29 აგვისტოს. მათში მონაწილეობა მიიღო 201 ქვეყნის 10 557 სპორტსმენმა, მათ შორის 4 300 ქალმა, რაც იმ დროისთვის რეკორდულ მაჩვენებლად მიიჩნეოდა. თამაშების ფარგლებში სპორტის 28 სახეობაში გათამაშდა მედლების 301 კომ-

პლექტი.

ოლიმპიური თამაშების ოფიციალურად გახსნა საბერძნეთის პრეზიდენტმა კონსტანტინოს სტეფანოპულოსმა.

ოლიმპიური ცეცხლი აანთო ატლანტა-1996 წლის ოლიმპიურმა ჩემპიონმა აფროსნობაში, ნიკოს კაკლამანაკისმა.

თამაშების გმირად აღიარეს ამერიკელი მოცურავე მაიკლ ფელპსი.

ოლიმპიადა სკანდალით დაიწყო, რომელიც მასპინძელი ქვეყნის ორი წამყვანი ათლეტის – 200 მეტრზე სირბილში სიდნეი-2000-ის ოლიმპიური ჩემპიონის კოსტას კენტერისისა და იმავე თამაშების 100 მეტრზე სირბილის ვერცხლის პრიზიორის ეკატერინი თანუს სახელებს უკავშირდებოდა. ისინი დოპინგტესტზე დაგვიანებით გამოცხადდნენ, რამაც სოკის წარმომადგენელთა ეჭვი გამოიწვია და საბოლოოდ მათი დისკვალიფიკაციით დასრულდა. დოპინგწესების დარღვევის გამო ათენის ოლიმპიურ თამაშებზე დისკვალიფიცირებული იქნა 24 სპორტსმენი, ხოლო ბერძენ ძალოსან ლეონიდას საბანის ჩამოერთვა ოქროს მედალი. ანტიდოპინგური სანქციებით ყველაზე მეტად სწორედ მასპინძელი ქვეყანა დაზარალდა.

ათენის გარდა, ოლიმპიური თამაშების ცალკეულ ღონისძიებებს მასპინძლობდნენ ქალაქები თესალონიკი, ვოლოსი, ჰერაკლიონი და პატრასი, სადაც ფეხბურთის ტურნირის წინასწარი მატჩები გაიმართა. ორგანიზატორებმა ფართოდ გამოიყენეს საბერძნეთის ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობა: მარათონული რბენა დაიწყო ქალაქ მარათონში და დასრულდა ისტორიულ პანათინაიკოსის სტადიონზე, სადაც 1896 წელს პირველი თანამედროვე ოლიმპიური თამაშები ჩატარდა, ხოლო ბირთვის კვრის შეჯიბრება სიმბოლურად

გაიმართა ძველ ოლიმპიაში, ანტიკური სტადიონის ტერიტორიაზე.

მაიკლ ფელპსი

განსაკუთრებული შედეგი აჩვენა ამერიკელმა მოცურავემ **მაიკლ ფელპსმა**, რომელმაც მოიპოვა 6 ოქროსა და 2 ბრინჯაოს მედალი. მარკ სპიცის რეკორდი, ხელშეუხებელი დარჩა, როგორც ცნობილია მიუნხენ-1972-ის ოლიმპიადაზე მან 7 ოქროს მედალი მოიგო.

ათენში ბრწყინვალე შედეგს მიაღწია ველო-რბოლაში სიდნეის ოლიმპიური თამაშების სამგზის ჩემპიონმა, ნიდერლანდელმა **ლეონტინ ვან**

მორსელმა, რომელიც ველოსპორტის ისტორიაში გახდა პირველი ოთხგზის ჩემპიონი ქალი.

გუნდურ ჩათვლაში პირველობა არავის დაუთმეს ამერიკის შეერთებული შტატების სპორტსმენებმა, რომლებმაც 101 მედალი მოიგეს – 36 ოქრო, 39 ვერცხლი და 26 ბრინჯაო. მეორე ადგილზე 63 მედლით ჩინელები გავიდნენ (32 ოქრო, 17 ვერცხლი და 14 ბრინჯაო. მართალია რუსეთის ნაკრებმა 90 მედალი მოიპოვა (28 ოქრო, 26 ვერცხლი და 36 ბრინჯაო) მაგრამ ისინი მესამე ადგილზე გავიდნენ იმიტომ, რომ მათ ჩინელებზე ნაკლები ოქროს მედლები მოიპოვეს (28).

ლეონტინ ვან მორსელი

მოულოდნელი ამბავი მოხდა მარათონში. ბრაზილიელ ვანდერლეი დე ლიმას, რომელიც ფინიშამდე 7 კილომეტრით ადრე რბენას ლიდერობდა, თავს დაესხა „სამყაროს აღსასრულის“ იდეით შეპყრობილი ირლანდიელი მღვდელმსახური და ტრასიდან გადააგდო. დე ლიმამ, სანამ გონს მოეგებოდა, ძვირფასი დრო და გამარჯვების შანსი დაკარგა, მაგრამ მესამე ადგილზე გასვლა მაინც მოახერხა. ოლიმპიადის დახურვის ცერემონიაზე ვანდერლეი დე ლიმას სპორტული სულისკვეთებისთვის „პიერ დე კუბერტენის მედალი!“ გადაეცა.

ათენის ოლიმპიადაზე ორ ათეულზე მეტი ქართველი სპორტსმენი სხვადასხვა ქვეყნის სახელით გამოვიდა. ოლიმპიური ჩემპიონები გახდნენ ბატუტზე მხტომელი **ანა დოდონაძე** (გერმანია), ძიუდოისტი **ჯარჯი ზიადაური** (საბერძნეთი) და ბერძნულ-რომაული სტილით მოჭიდავე **ალექსანდრე დობტურიშვილი** (უზბეკეთი).

9.16. ზაფხულის XXIX ოლიმპიური თამაშები, პეკინი - 2008 წ.

XXIX ოლიმპიური თამაშების დედაქალაქად პეკინი 2001 წლის 13 ივლისს, მოსკოვში გამართულ სოკ-ის (საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი) 112-ე სესიაზე აირჩიეს.

2008 წლის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები გაიმართა 8–24 აგვისტოს. მონაწილეობდა 204 ქვეყნის 10899 სპორტსმენი (მათ შორის 4609 ქალი). სპორტის 28 სახეობაში გათამაშდა მედლების 302 კომპლექტი.

ოლიმპიური თამაშები გახსნა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის თავმჯდომარემ, ჰუ ძინტაომ.

ოლიმპიადის გმირებად დაასახელეს ამერიკელი მოცურავე მაიკლ პელბსი და იამაიკელი მძლეოსანი უსეინ ბოლტი.

გახსნის საზეიმო ცერემონიაში, რომელიც ჩინურ მრავალსაუკუნოვან კულტურას ეძღვნებოდა, 15 ათასი ადამიანი მონაწილეობდა. ამ თვალწარმტაც სანახაობას სტადიონზე 91 ათასი, ხოლო ტელეეკრანებთან 4 მილიარდამდე მაყურებელი ადევნებდა თვალს.

პეკინის ოლიმპიადა გამოირჩეოდა მაღალტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურითა და მასშტაბური ორგანიზაციული სტანდარტებით.

სპეციალურად ამ თამაშებისთვის აშენდა 37 ახალი ოლიმპიური ობიექტი, მათ შორის „ჩიტის ბუდედ“ მონათლული პეკინის ეროვნული სტადიონი, არქიტექტურული შედევრი, სადაც გაიმართა გახსნისა და დახურვის საზეიმო ცერემონიალები და მძლეოსანთა შეჯიბრებები.

ეროვნული საცურაო კომპლექსი („წყლის კუბი“) და თანამედროვე ტრადიციული ოლიმპიური სოფელი.

ინფრასტრუქტურის, სატრანსპორტო სისტემისა და ეკოლოგიური პრობლემების მოგვარებისთვის ორგანიზატორებმა 40,9 მილიარდი დოლარი დახარჯეს. ოლიმპიადა ჩატარდა დევიზით: „ერთი სამყარო – ერთი ოცნება“.

თამაშები გამორჩეული იყო მსოფლიო რეკორდების სიმრავლით და მაღალი დონის კონკურენციით. დამყარდა 43 მსოფლიო და 132 ოლიმპიური რეკორდი. რეკორდების უდიდესი ნაწილი ორ სახეობაზე - ცურვასა და ძალოსნობაზე მოდიოდა (24 მსოფლიო და 63 ოლიმპიური).

მაიკლ ფელპსი

ტრიუმფატორის, თანამემამულე (7 ოქროს მედალი) შედეგი გააუმჯობესა.

3 ოქროს მედალი მოიგო იამაიკელმა სპრინტერმა უსაინ ბოლტმა, რომელმაც გაიმარჯვა 100 და 200 მეტრზე რბენაში და 4x100 მეტრზე ესტაფეტაში, ამასთან 100 და 200 მეტრზე რბენაში მსოფლიოს ორი რეკორდი დაამყარა. მოგვიანებით, 2017 წელს იამაიკელთა კვარტეტის ერთ-ერთ წევრი – ნესტა კარტერი დოპინგის გამოყენებაში ამხილეს, რამაც პეკინის შედეგის გაუქმება გამოიწვია და უსეინ ბოლტსაც ოქროს მედალი ჩამოართვეს.

უსაინ ბოლტი

საერთო გუნდურ ჩათვლაში, მედლების ხარისხობრივი მაჩვენებლებით, ჩინელებმა გაიმარჯვეს. მათ 100 მედალი მიიღეს (48 ოქრო, 22 ვერცხლი, 30 ბრინჯაო). მართალია აშშ-ს დელეგაციამ 110 მედალი მოიპოვა (36 ოქრო, 39 ვერცხლი, 37 ბრინჯაო), მაგრამ მეორე ადგილზე გავიდნენ. 72 მედლით (24 ოქრო, 13 ვერცხლი, 23 ბრინჯაო) მესამე ადგილი რუსეთის ნაკრებს ერგო.

9.17. ზაფხულის XXX ოლიმპიური თამაშები, ლონდონი - 2012 წ.

ზაფხულის XXX ოლიმპიური თამაშები ჩატარდა 2012 წლის 27 ივლისიდან 12 აგვისტოს ჩათვლით გაერთიანებული სამეფოს დედაქალაქ ლონდონში. ოლიმპიადის მასპინძლობის უფლება ლონდონს საერთაშორისო ოლიმპიურმა კომიტეტმა 2005 წლის 6 ივლისს მიანიჭა.

აღნიშნული თამაშები განსაკუთრებული მნიშვნელობის იყო, რადგან ლონდონი გახდა პირველი ქალაქი ოლიმპიური ისტორიის განმავლობაში, რომელმაც ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებს მესამედ უმასპინძლა (1908, 1948 და 2012 წლები).

ლონდონი-2012-ში მონაწილეობა მიიღო 204 ქვეყნის 10518-მა სპორტსმენმა (მათ შორის - 4655 ქალი), სპორტის 26 სახეობაში გათამადა მედლების 302 კომპლექტი.

ოლიმპიური თამაშები გახსნა ინგლისის დედოფალმა ელისაბედ II.

ოლიმპიური თამაშების პროგრამაში პირველად შევიდა ქალთა კრივი. ჩოგბურთში, 1924 წლის შემდეგ კვლავ დაბრუნდა შერეულ წყვილთა ტურნირი.

ინოვაციად უნდა შეფასდეს გახსნის საზეიმო ცერემონიაზე მწვრთნელთა სახელით ფიცის დადება. აღნიშნული პატივი კანოეს მასპინძელ მწვრთნელს, **ერიკ ფარელს** ერგო.

ბრიტანელი სპორტსმენებისთვის განსაკუთრებული წარმატებით დასრულდა ასპარეზობები ლონდონის ველოდრომზე, სადაც მასპინძლებმა 10 ფინალიდან შვიდში გამარჯვება მოიპოვეს. ამავე არენაზე დამყარებული ცხრა მსოფლიო რეკორდიდან შვიდი ბრიტანელ სპორტსმენებს ეკუთვნით. მათ აქ-

ბენ ეინსლი

ტივშია აგრეთვე **ბრედლი უიგინსის** მიერ საგზატკეცილო რბოლაში მოპოვებული ოლიმპიური ოქრო, რითაც იგი სამგზის ოლიმპიური ჩემპიონი გახდა. გამორჩეული იყო ასევე ინგლისელი აფროსანი **ბენ ეინსლი**, რომელიც ისტორიაში პირველი იახტსმენი გახდა, ვინც ხუთ ოლიმპიურ თამაშზე მედლის მოპოვება შეძლო, და მეორე სპორტსმენი, რომელმაც ოთხგზის ოლიმპიური ჩემპიონობა იზეიმა.

ლონდონის ოლიმპიადაზე წარმატებით იასპარეზეს იაპონელმა თავისუფალი სტილის მოჭიდავე ქალებმა **საორი იოშიდამ** და კაორი იჩომ ათენისა და პეკინის ოლიმპიური ოქროების შემდეგ ლონდონშიც უმაღლესი სინჯის მედლის მფლობელები გახდნენ.

საორი იოშიდა

თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების ყველაზე ტიტულოვანმა სპორტსმენმა, ამერიკელმა მოცურავემ, 14-გზის ოლიმპიური ჩემპიონმა, **მაიკლ ფელპსმა** ოთხი ოქროსა და ორი ვერცხლის მედლის მოპოვებით ოლიმპიური ჯილდოების საერთო რაოდენობა 22-მდე გაზარდა და ამ მაჩვენებლით საბჭოთა ტანმოვა-რჯიშის, ლარისა ლატინინას 18-მედლიანი რეკორდი გააუმჯობესა

მოკლე მანძილებზე სირბილში, ისე როგორც წინა ოლიმპიადაზე, დომინირებდა იამაიკელი – **უსეინ ბოლტი**. მან მოიგო 100 და 200 მეტზე რბენები და გახდა პირველი მძლეოსანი, რომელმაც ორივე სპრინტერულ დისციპლინაში ზედიზედ მეორე ოლიმპიურ თამაშებზე იზეიმა გამარჯვება. მისივე მონაწილეობით იამაიკის ნაკრებმა 4×100 მეტრის ესტაფეტაშიც მსოფლიო რეკორდით გაიმარჯვა.

მსოფლიო რეკორდი დაამყარა აგრეთვე ამერიკელ ქალთა კვარტეტმა ესტაფეტში 4 X 100 მეტრზე, მათ 1985 წელს აღმოსავლეთ გერმანიის მიერ დამყარებული შედეგი გააუმჯობესეს.

ლონდონის ოლიმპიადა ისტორიული იყო იმ თვალსაზრისითაც, რომ მასში მონაწილეობა მიიღო პარალიმპიური თამაშების ოთხგზის ჩემპიონმა, სამხრეთ აფრიკელმა ამპუტირებულმა სპრინტერმა **ოსკარ პისტორიუსმა**.

9.18. ზაფხულის XXXI ოლიმპიური თამაშები, რიო-დე-ჟანეირო - 2016 წ.

XXXI ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობდა 207 ქვეყნის 11 184 სპორტსმენი, მათ შორის 5 037 ქალი. ოლიმპიურ პროგრამაში წარმოდგენილი იყო 28 სპორტის სახეობა, რომლებშიც გათამაშდა მედლების 306 კომპლექტი.

თამაშები ოფიციალურად გახსნა ბრაზილიის პრეზიდენტის მოვალეობის შემსრულებელმა მიშელ ტემერმა.

ოლიმპიადის გმირად აღიარეს ამერიკელი მოცურავე მაიკლ ფელპსი.

რიო დე ჟანეიროს ოლიმპიური თამაშები ისტორიაში შევიდა როგორც პირველი ზაფხულის ოლიმპიადა სამხრეთ ამერიკის კონტინენტზე.

ოლიმპიადის წინ და მსვლელობისას გამოიკვეთა არაერთი პრობლემა, მათ შორის – ზიკას ვირუსის გავრცელება, ქალაქში არსებული კრიმინოგენური ვითარება და თამაშების პირველ დღეებში გამოვლენილი საორგანიზაციო ხარვეზები. რიოს თამაშები ისტორიაში დოპინგსკანდალებითაც შევიდა, რის შედეგადაც რუსეთის დელეგაციის თითქმის ნახევარი სპორტსმენების გარეშე დარჩა.

92-წლიანი პაუზის შემდეგ, ოლიმპიურ პროგრამას დაუბრუნდა რაგბი – შვიდკაცა ვაჟთა და ქალთა ტურნირების სახით, კიდევ უფრო ხანგრძლივი განშორება ჰქონდათ ოლიმპიურ თამაშებთან გოლფის წარმომადგენლებს: ვაჟთა ტურნირი ბოლოს 1904 წელს სენტ-ლუისში, ხოლო ქალთა – 1900 წელს პარიზში ჩატარდა.

მაიკლ პელპსი

რიოს ოლიმპიადა მსოფლიო რეკორდებითაც გამოირჩეოდა. სპორტის შვიდ სახეობაში – მშვილდოსნობაში, მძლეოსნობაში, თანამედროვე ხუთჭიდში, ველოსპორტში, ტყვიის სროლაში, ცურვასა და ძალოსნობაში დაფიქსირდა 27 მსოფლიო რეკორდი და 80 მდე ოლიმპიური რეკორდი.

განსაკუთრებით წარმატებულად იასპარეზეს სამხრეთკორეელმა მშვილდოსნებმა, რომლებმაც რიოში გათამაშებული ოთხივე ოქროს მედალი მოიგეს (ქალთა და ვაჟთა შორის).

უსაინ ბოლტი

აღსანიშნავია 19 წლის ამერიკელი მოცურავის **კეტი ლედეკის** მიღწევა, რომელმაც 200, 400 და 800 მეტრზე თავისუფალი სტილით ცურვაში ოქროს მედლები მოიპოვა, მისმა თანაგუნდელმა – **ენტონი ერვინმა** 16-წლიანი ინტერვალის შემდეგ მეორედ იზეიმა ოლიმპიური ჩემპიონობა და 35 წლის ასაკში გახდა ცურვაში ინდივიდუალური ოქროს მედლის ყველაზე ასაკოვანი მფლობელი.

ოლიმპიური მედლების რეკორდული რაოდენობა მოაგროვა ამერიკელმა მოცურავემ **მაიკლ ფელპსმა**, რომელმაც რიოში მოპოვებული **5 ოქროსა და 1 ვერცხლის მედლით** საკუთარი მონაგარი **28 ოლიმპიურ მედლამდე** გაზარდა და **23-გზის ოლიმპიური ჩემპიონის** სტატუსი განიმტკიცა.

უნიკალური იყო იამაიკელი სპრინტერის **უსეინ ბოლტის** შედეგიც მან ზედიზედ მესამე ოლიმპიურ თამაშებზე (2008, 2012, 2016) 100 მეტრზე, 200 მეტრზე და 4×100 მეტრ რბენაში ოქროს მედლები მოიპოვა და **ცხრაგზის ოლიმპიური ჩემპიონი** გახდა. თუმცა როგორც ადრე აღვნიშნეთ, თანაგუნდელის დოპინგის წესის დარღვევის გამო, 4×100 მეტრზე პეკინში მოგებული ოქროს მედალი ჩამოერთვა.

სიმონა ბაილსი

კაორი იჩო

რიოს ოლიმპიადის ვარსკვლავთა შორის განსაკუთრებული ადგილი ეკავა ამერიკელ ტანმოვარჯიშეს **სიმონა ბაილსს**, რომელმაც შესაძლო ექვსიდან ხუთ დისციპლინაში მედალი მოიპოვა **ოთხი ოქრო და ერთი ბრინჯაო**. ისტორიული მიღწევა ჰქონდა იაპონელ მოჭიდავე ქალს **კაორი იჩოს**, მან ზედიზედ ოთხ ოლიმპიურ თამაშებზე (2004, 2008, 2012 და 2016) შეძლო გამარჯვება.

9.19. ზაფხულის XXXII ოლიმპიური თამაშები, ტოკიო - 2021 წ.

ტოკიო XXXII ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების მასპინძელ ქალაქად 2013 წლის 7 სექტემბერს, ბუენოს აირესში, სოკ-ის 125-ე სესიაზე აირჩიეს. თამაშები 2020 წლის 24 ივლისიდან 9 აგვისტოს ჩათვლით უნდა ჩატარებულიყო, თუმცა 2020 წლის დასაწყისში კოვიდ-19-ის პანდემიის გამო, საჭირო გახდა ოლიმპიური კალენდრის გადახედვა.

2020 წლის 24 მარტს, თამაშების გახსნამდე 122 დღით ადრე, იაპონიის **პრემიერ-მინისტრმა სინძო აბე** და საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის **პრეზიდენტმა თომას ბახმა** ერთობლივად მიიღეს გადაწყვეტილება XXXII ტოკიოს ოლიმპიური თამაშების ერთი წლით გადავადების შესახებ და ახალი თარიღი განისაზღვრა 2021 წლის 23 ივლისიდან 8 აგვისტოს ჩათვლით. იდენტობის შენარჩუნების მიზნით, უცვლელად დარჩა ბრენდის სახელწოდება - „ტოკიო-2020“.

თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების 124-წლიან ისტორიაში ცნობილია 1980 წლის მოსკოვისა და 1984 წლის ლოს-ანჯელესის ოლიმპიადების ბოიკოტები, ასევე პირველი და მეორე მსოფლიო ომების გამო 1916, 1940 და 1944 წლებში გაუქმებული თამაშები. თუმცა პირველად მოხდა, რომ საგანგებო გარემოებების გამო ოლიმპიური თამაშები გადაიდო და არ გაუქმდა.

გარდა ამისა, ტოკიოს ოლიმპიადა გახდა პირველი, რომელიც ჩატარდა არანაკიან წელიწადში და პრაქტიკულად მაყურებლის გარეშე. იაპონიაში მოქმედი საგანგებო მდგომარეობის გათვალისწინებით, ეს იყო ერთადერთი შემთხვევა, როდესაც ოლიმპიურ თამაშებს არ დაესწრო ფართო საზოგადოება. გახსნის ცერემონიაზე დაახლოებით ათასი საპატიო სტუმარი დაუშვეს.

ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში პირველად მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ გახსნის ცერემონიაზე თითოეული ქვეყნის დელეგაციას ალღუმზე ორი მედროზე - ქალი და კაცი ჰყოლოდა.

ტოკიოს XXXII ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობდა **206 ქვეყნის 11319 სპორტსმენი**, მათ შორის **5 409 ქალი**. ოლიმპიურ პროგრამაში წარმოდგენილი იყო **სპორტის 33 სახეობა**, რომლებშიც გათამაშდა **მედელების 339 კომპლექტი**.

თამაშები ოფიციალურად გახსნა იაპონიის იმპერატორმა ნარუჰიტომ.

კალებ დრესელი

ოლიმპიადის ყველაზე ტიტულოვანი სპორტსმენები გახდნენ მოცურავეები, ამერიკელი **კალებ დრესელი** და ავსტრალიელი **ემა მაკეონი**.

ტოკიოს ოლიმპიური პროგრამა მნიშვნელოვნად გაფართოვდა.

საორგანიზაციო კომიტეტს მიეცა უფლება, ერთჯერადად შეეტანა პროგრამაში მისთვის სასურველი სპორტის სახეობები.

შედეგად, ტოკიოს ოლიმპიურ პროგრამაში შევიდა ბეისბოლი და სოფტბოლი, ასევე კარატე, სპორტული ცოცვა, სერფინგი და სკეიტბორდინგი.

მედლების საერთო ჩათვლაში პირველ ადგილი დაიკავა შეერთებულმა შტატებმა - 39 ოქროს მედლით და საერთო ჯამში 113 მედლით. მეორე ადგილზე გავიდა ჩინეთი (38 ოქრო, სულ 89 მედალი), ხოლო მესამე ადგილი იაპონიამ დაიკავა 27 ოქროს მედლით. მასპინძელი ქვეყნისთვის რეკორ-დული აღმოჩნდა როგორც ოქროს, ისე საერთო მედლების რაოდენობა (58).

ისტორიაში პირველად ოლიმპიური ოქროს მედლები მოიპოვეს **ბერმუდამ, ფილიპინებმა და კატარმა**, ხოლო პირველ ოლიმპიურ ჯილდოებს დაეუფლნენ **ბურკინა ფასო, სან-მარინო და თურქმენეთი**.

ტოკიოს ოლიმპიურ თამაშებზე დამყარდა 100 მოლიმპიური და 33 მსოფლიო რეკორდი.

ყველაზე მეტი მედალი სპორტსმენებს შორის მოცურავეებმა მოიპოვეს. კაცებში საუკეთესო შედეგი აჩვენა ამერიკელმა **კალებ დრესელმა** - ხუთი ოქროს მედლით, ხოლო ქალებში გამორჩეული იყო ავსტრალიელი **ემა მაკეონი**, რომელმაც ოთხი ოქროსა და სამი ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა.

ემა მაკეონი

ტრადიციულად წარმატებით იასპარეზეს კორეელმა მშვილდოსნებმა, მათ ხუთიდან ოთხი ოქროს მედალი მოიპოვეს. წყალში ხტომაში ჩინელმა სპორტსმენებმა რვიდან შვიდი ოქროს და ხუთი ვერცხლის მედალი დაისაკუთრეს. მაგიდის ჩოგბურთში ჩინელებმა ხუთიდან ოთხი ოქროსა და სამი ვერცხლის მედალი მოიპოვეს.

ზედიზედ მეოთხე ოლიმპიადაზე გაიმარჯვა კუბელმა მოჭიდავემ **მიხაინ ლოპეს ნუნიესმა**.

9.20. ზაფხულის XXXIII ოლიმპიური თამაშები, პარიზი - 2024 წ.

XXXIII ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების მასპინძლობის უფლება პარიზს 2017 წლის 13 სექტემბერს, პერუს დედაქალაქ ლიმაში, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის 131-ე სესიაზე. პარიზი გახდა მეორე ქალაქი ლონდონის შემდეგ, რომელსაც ოლიმპიური თამაშების მასპინძლობა მესამედ ერგო.

ისტორიაში პირველად, ოლიმპიური თამაშების გახსნის ცერემონია გაიმართა სტადიონის ფარგლებს გარეთ ღია ცის ქვეშ, მდინარე სენაზე.

პარიზის ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობა მიიღო 206 ქვეყნის 10 714 სპორტსმენმა, მათ შორის 5 503 ქალი. ოლიმპიურ პროგრამაში წარმოდგენილი იყო სპორტის 32 სახეობა, რომლებშიც გათამაშდა მედლების 329 კომპლექტი.

პირველად ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში, თამაშებზე ქალი და კაცი სპორტსმენები თანაბარი რაოდენობით იყვნენ წარმოდგენილი. სპორტის 32 სახეობიდან 28-ში სრულ გენდერულ თანასწორობას მიაღწიეს. შესაბამისად, მედლების განაწილებაც დაბალანსებული იყო: 152 კომპლექტი ქალთა შეჯიბრებებზე გათამაშდა, 157 კაცთა შორის, ხოლო 20 შერეულ წყვილებსა და გუნდებზე.

ლეონ მარშანი

XXXIII ოლიმპიური თამაშები რამდენიმე სხვა მნიშვნელოვანი სიახლითაც შევიდა ისტორიაში. კერძოდ, სერფინგის შეჯიბრებები პარიზიდან დაახლოებით 15 000 კილომეტრის დაშორებით, საფრანგეთის პოლინეზიის კუნძულ ტაიტიზე ჩატარდა, რაც ოლიმპიური დედაქალაქიდან სპორტული არენის ყველაზე დიდ გეოგრაფიულ დაშორებას წარმოადგენს.

ისტორიაში პირველად, მარათონის დისტანცია ღია იყო არა მხოლოდ ოლიმპიელებისთვის, არამედ მოყვარული მორბენალებისთვისაც.

მედლების ყველაზე დიდი რაოდენობა გათამაშდა საწყლოსნო სახეობებში (49 კომპლექტი) და მძლეოსნობაში (48 კომპლექტი).

აღსანიშნავია ფრანგი ძიუდოისტი – ტედი რინერი, რომელმაც პარიზის ოლიმპიადის შემდეგ დაასრულა სპორტული კარიერა (პარიზში 2 ოქროს მედალი მოიგო). თანამედროვეობის ყველაზე ტიტულოვანმა ძიუდოისტმა იასპარეზა ოთხ ოლიმპიადაზე (ის მსოფლიოს 12 გზის და ევროპის ჩემპიონია) და 7 მედალი მოიპოვა (5 ოქრო და 2 ბრინჯო).

პირველად ისტორიაში ოლიმპიური ოქროს მედლები მოიპოვეს **ბოტსვანამ, დომინიკამ, გვატემალამ და სენტ-ლუსიამ.**

პირველი მედლები დაიმსახურეს აგრეთვე ალბანეთმა და კაბო-ვერდემ.

ინდივიდუალურ ასპარეზობაზე წარმატებული იყო ფრანგი მოცურავე **ლეონ მარშანი**, მან ოთხი ოქროსა და ერთი ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა.

ქალთა შორის გამორჩეული შედეგი აჩვენა ამერიკელმა მოცურავემ **ტონი ჰასკიმ**, რომელმაც სამი ოქროსა და ორი ვერცხლის მოიგო.

პარიზის ოლიმპიურ თამაშებზე დამყარდა 53 ოლიმპიური და 25 მსოფლიო რეკორდი.

აღსანიშნავია, რომ კორეელმა მშვილდოსნებმა გათამაშებული ხუთი ოქროს მედიდან ხუთივეში იმარჯვეს.

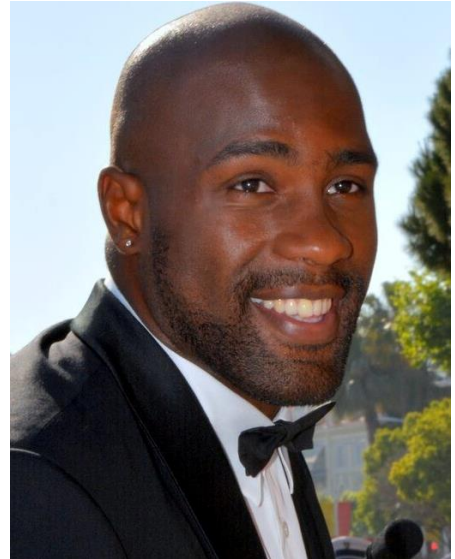

მიხან ლოპეს ნუნეისი

განსაკუთებული აღნიშვნის ღირსია უზბეკი მოკრივეები, რომლებმაც შვიდი წონითი კატეგორიიდან ხუთში ჩემპიონობა იზეიმეს.

პარიზის ოლიმპიადაზე დომინირებდნენ ჩინელი წყალში მხტომელები და მაგიდის ჩოგბურთელები. მათ წყალში ხტომაში რვიდან რვავე ოქროს მედალი მედალი მოიგეს, მაგიდის ჩოგბურთში გათამაშებული ხუთივე ოქროს მედალიც მათი საკუთრება გახდა.

უნიკალურია კუბელი ბერძნულ-რომაული სტილის მოჭიდავე **მიხან ლოპეს ნუნეისი**. იგი არის ყველა სტილის ჭიდაობის ისტორიაში ერთადერთი ხუთგზის ოლიმპიური ჩემპიონი.

ტედი რინერი

9.21. რეზიუმე

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ოლიმპიური თამაშების განახლება არა მხოლოდ საერთაშორისო სპორტული ცხოვრების აღდგენის, არამედ ომისგან დაღლილი მსოფლიოს მშვიდობიანი თანამშრომლობისკენ დაბრუნების სიმბოლოდ იქცა. 1948-2024 წლების პერიოდი თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ეტაპია, რადგან სწორედ ამ წლებში ოლიმპიური თამაშები გადაიქცა გლობალური მასშტაბის, პოლიტიკურად, კულტურულად და ტექნოლოგიურად მრავალშრიანი მნიშვნელობის მოვლენად. ეს პერიოდი ხასიათდება ოლიმპიური იდეის აღორძინებით, მონაწილე ქვეყნების რაოდენობის მკვეთრი ზრდით, ქალთა მონაწილეობის გაფართოებით, დეკოლონიზაციისა და გლობალიზაციის პროცესების ასახვით, ასევე სპორტის მზარდი პოლიტიზაციითა და კომერციალიზაციით. ამავე დროს, ოლიმპიური მოძრაობა თანდათან ჩამოყალიბდა როგორც უნივერსალური პლატფორმა, რომელიც აერთიანებს სპორტს, მშვიდობის იდეალს, საერთაშორისო დიალოგს და თანამედროვე მსოფლიოს ტექნოლოგიურ პროგრესს.

1948 წლის ლონდონის ოლიმპიური თამაშები, რომლებიც ხშირად „მკაცრი ეკონომიის ოლიმპიადად“ მოიხსენიება, გახდა ოლიმპიური მოძრაობის აღდგენის საწყისი წერტილი. ომის შემდგომი მძიმე ეკონომიკური პირობების მიუხედავად, თამაშების წარმატებით ჩატარებამ დაამტკიცა, რომ ოლიმპიური იდეა კვლავ სიცოცხლისუნარიანი იყო. სწორედ ამ პერიოდიდან დაიწყო ოლიმპიური მოძრაობის ახალი აღმავლობა, რომელიც შემდგომ ათწლეულებში სულ უფრო ფართო საერთაშორისო მასშტაბს იძენდა. 1950-იანი და 1960-იანი წლები ხასიათდებოდა ოლიმპიური სისტემის გაფართოებით, ახალ სახელმწიფოთა ჩართვით და თამაშების თანდათან გარდაქმნით პლანეტის ერთ-ერთ ყველაზე მასშტაბურ სპორტულ მოვლენად. დეკოლონიზაციის პროცესმა განსაკუთრებით გაზარდა მონაწილე ქვეყნების რაოდენობა, რის შედეგადაც ოლიმპიური თამაშები ევროპულ-ამერიკული სივრცის ფარგლებს გასცდა და ნამდვილ გლობალურ ფორუმად ჩამოყალიბდა.

მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ ეპოქაში ოლიმპიური თამაშები სულ უფრო მეტად იქცა საერთაშორისო პოლიტიკური წინააღმდეგობების ასახვის სივრცედ. ცივი ომის პირობებში სპორტი ხშირად გამოიყენებოდა როგორც იდეოლოგიური მეტოქეობის არენა, სადაც მედლების რაოდენობა და სპორტული მიღწევები სახელმწიფო სისტემების უპირატესობის წარმოჩენის საშუალებად იქცა. ამავე დროს, ოლიმპიური თამაშები არაერთხელ გამხდარა ბოიკოტების, დიპლომატიური კონფლიქტებისა და პოლიტიკური პროტესტის

ასპარეზი. მიუხედავად ამისა, ოლიმპიზმის მთავარი იდეალი – ხალხთა მშვიდობიანი თანაცხოვრება და სპორტული თანასწორობა – მაინც ინარჩუნებდა თავის სიმბოლურ მნიშვნელობას, რაც განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი იყო დაპირისპირებული მსოფლიო წესრიგის პირობებში. ამდენად, ოლიმპიური თამაშები ომისშემდგომ პერიოდში ერთდროულად წარმოადგენდა როგორც საერთაშორისო თანამშრომლობის იდეალს, ისე მსოფლიო პოლიტიკური დაძაბულობების ანარეკლს.

ამავე პერიოდში განსაკუთრებით თვალსაჩინო გახდა ქალთა სპორტის განვითარება და ოლიმპიურ მოძრაობაში გენდერული ბალანსის ეტაპობრივი გაძლიერება. თუ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ქალთა მონაწილეობა ჯერ კიდევ შეზღუდული იყო, მომდევნო ათწლეულებში ეს მაჩვენებელი თანდათან გაიზარდა, სპორტის პროგრამაში დაემატა ახალი ქალთა დისციპლინები და ქალთა წარმომადგენლობა გადაიქცა ოლიმპიური პოლიტიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტად. ამ განვითარების კულმინაციად შეიძლება ჩაითვალოს პარიზის 2024 წლის ოლიმპიადი, რომელიც პირველი ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები გახდა სრული გენდერული პარიტეტით მონაწილეთა კვოტებში. ეს ფაქტი მიუთითებს, რომ ოლიმპიური მოძრაობა უკვე არა მხოლოდ სპორტული მიღწევების, არამედ სოციალური თანასწორობისა და ინკლუზიის მნიშვნელოვანი პლატფორმაცაა.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ოლიმპიური თამაშების განვითარების კიდევ ერთი უმნიშვნელოვანესი მიმართულება ტექნოლოგიური და ორგანიზაციული პროგრესი იყო. თუ 1948 წლის თამაშები მოკრძალებული რესურსებით ტარდებოდა, მოგვიანებით ოლიმპიადები გადაიქცა ტექნოლოგიურად დახვეწილ და ფართომასშტაბიან გლობალურ შოუებად. ტელევიზიის, სატელევიზიო მაუწყებლობის, ციფრული ტექნოლოგიების, ელექტრონული ქრონომეტრაჟის, ფოტოფინიშისა და თანამედროვე საინფორმაციო სისტემების განვითარებამ ოლიმპიური თამაშების აღქმა მთლიანად შეცვალა. სპორტული ღონისძიება თანდათან იქცა მასობრივ მედიასივრცეში ერთ-ერთ ყველაზე ყურებად მოვლენად, რამაც მნიშვნელოვნად გაზარდა მისი ეკონომიკური და კომერციული მნიშვნელობაც. ოლიმპიადების ორგანიზება სულ უფრო მეტ ფინანსურ, ინფრასტრუქტურულ და ადმინისტრაციულ რესურსს მოითხოვდა, რის გამოც თამაშები უკვე არა მხოლოდ სპორტული, არამედ ეკონომიკური და ურბანული განვითარების დიდ პროექტადაც აღიქმებოდა.

ომისშემდგომი ოლიმპიური მოძრაობის განვითარებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია თამაშების მასპინძელი ქალაქების როლის ტრანსფორმაციასაც. თუ ადრეულ პერიოდში მთავარი აქცენტი თავად სპორტულ შეჯიბრებაზე

კეთდებოდა, მოგვიანებით ოლიმპიური თამაშები მასპინძელი ქალაქებისა და ქვეყნების საერთაშორისო იმიჯის, ინფრასტრუქტურული მოდერნიზაციისა და კულტურული თვითწარმოჩენის საშუალებად იქცა. ამ ტენდენციის განსაკუთრებით მკაფიო მაგალითია უახლესი ოლიმპიადები, სადაც ყურადღება გამახვილდა მდგრად განვითარებაზე, უკვე არსებული ობიექტების გამოყენებასა და თამაშების გრძელვადიან მემკვიდრეობაზე. პარიზის 2024 წლის თამაშები სწორედ ამ მიდგომის მნიშვნელოვანი გამოვლინება იყო, რადგან ოლიმპიური სივრცე ინტეგრირდა ქალაქის ისტორიულ ლანდშაფტში, ხოლო ობიექტების დიდი ნაწილი უკვე არსებული ან დროებითი ინფრასტრუქტურით იყო უზრუნველყოფილი.

1948-2024 წლების ოლიმპიური თამაშების ისტორია ასევე ნათლად აჩვენებს, რომ ოლიმპიური მოძრაობა მუდმივად ემეხება ბალანსს ტრადიციასა და განახლებას შორის. ერთი მხრივ, შენარჩუნდა ისეთი ფუნდამენტური სიმბოლოები, როგორიცაა ოლიმპიური დროშა, ცეცხლი, ფიცი, ალღუმი და მედლების ცერემონია; მეორე მხრივ კი პროგრამა და ფორმატი მუდმივად იცვლებოდა თანამედროვე საზოგადოების მოთხოვნების შესაბამისად. სპორტის ახალი სახეობების დამატება, ახალგაზრდული აუდიტორიის გათვალისწინება, მედიის მოთხოვნებთან ადაპტაცია და ინკლუზიური პოლიტიკის გაძლიერება მიუთითებს, რომ ოლიმპიური მოძრაობა ისტორიულად მოქნილი ინსტიტუტია, რომელსაც შეუძლია ეპოქის ცვლილებებზე პასუხის გაცემა.

საბოლოოდ, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ჩატარებული ოლიმპიური თამაშები წარმოადგენს თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის ყველაზე ფართო და მრავალმხრივ განვითარების ეტაპს. 1948 წლიდან 2024 წლამდე ოლიმპიური თამაშები გადაიქცა პლანეტის უმთავრეს სპორტულ ფორუმად, რომელიც აერთიანებს სპორტულ შეჯიბრებას, პოლიტიკურ სიმბოლიზმს, კულტურულ მრავალფეროვნებას, ტექნოლოგიურ პროგრესსა და გლობალურ კომუნიკაციას. ამ პერიოდში ოლიმპიური მოძრაობა არაერთ გამოწვევას შეხვდა - პოლიტიკურ დაპირისპირებას, ეკონომიკურ სირთულეებს, უსაფრთხოების პრობლემებსა და ღირებულებითი ხასიათის კრიზისებს - თუმცა მან შეძლო არა მხოლოდ გადარჩენა, არამედ ახალი რეალობების შესაბამისად გარდაქმნა და გაძლიერება. სწორედ ამიტომ, 1948-2024 წლების პერიოდი უნდა შეფასდეს როგორც ოლიმპიზმის გლობალური კონსოლიდაციის, სოციალური გაფართოებისა და თანამედროვე საერთაშორისო მნიშვნელობის საბოლოო განმტკიცების ეპოქა.

9.22. საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტები

ოლიმპიზმის იდეების განვითარებამ, მისმა მნიშვნელობამ და როლმა ისეთ მაღალ საფეხურს მიაღწია, რომ დღეს იგი ხშირად განიხილება კონკრეტული ქვეყნის საერთო კულტურული დონის, დემოკრატიული ღირებულებებისა და საერთაშორისო ინტეგრაციის ხარისხის ერთ-ერთ განმსაზღვრელ ფაქტორად. ოლიმპიური თამაშები გახდა სივრცე, სადაც სპორტი სცილდება სტადიონის საზღვრებს და იქცევა საერთაშორისო დიალოგის, თანამშრომლობისა და ურთიერთპატივისცემის სიმბოლოდ.

ოლიმპიური მოძრაობის სტაბილურობასა და ავტორიტეტს მსოფლიო თანამეგობრობაში დიდწილად განაპირობებდა ის ფაქტი, რომ საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის სათავეში ისტორიის სხვადასხვა ეტაპზე იდგნენ გამორჩეული პიროვნებები და საზოგადო მოღვაწეები. ისინი გამოირჩეოდნენ განსაკუთრებული ადამიანური თვისებებით, მაღალი მორალური პასუხისმგებლობით, უმაღლესი პროფესიონალიზმითა და ოლიმპიური სპორტისადმი ერთგულებით. სწორედ ამ ლიდერების ხედვამ და მმართველობითმა უნარებმა უზრუნველყვეს ოლიმპიური მოძრაობის უწყვეტობა, მიუხედავად არაერთი პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური კრიზისისა.

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტების ისტორია არ არის მხოლოდ ბიოგრაფიული მონაცემების ქრონოლოგიური ჩამონათვალი. ეს არის გლობალური სპორტული დიპლომატიის, რთული გადაწყვეტილებების მიღების, კონფლიქტების მართვისა და ჰუმანისტური იდეალების დაცვის ისტორია. სხვადასხვა ეპოქაში კომიტეტის პრეზიდენტებს უწევდათ ოლიმპიური მოძრაობის დაცვა ომების, პოლიტიკური დაპირისპირებების, ბოიკოტების, იდეოლოგიური წინააღმდეგობებისა და გლობალური ცვლილებების ფონზე.

1894 წლიდან დღემდე საერთაშორისო ოლიმპიურ კომიტეტს ხელმძღვანელობდა ათი პრეზიდენტი. თითოეული მათგანი საკუთარ ეპოქას ასახავდა და ოლიმპიური მოძრაობის წინაშე არსებულ გამოწვევებს ინდივიდუალური ხედვითა და პრიორიტეტებით პასუხობდა.

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტების მოღვაწეობა მიმდინარეობდა სრულიად განსხვავებულ ისტორიულ, პოლიტიკურ, სოციალურ და ეკონომიკურ პირობებში. მათ ხშირად უწევდათ არაორდინალურ და კრიტიკულ სიტუაციებში გადაწყვეტილებების მიღება, რაც გავლენას ახდენდა არა მხოლოდ ოლიმპიურ თამაშებზე, არამედ ზოგადად მსოფლიო სპორტის განვითარებაზე. ოლიმპიური მოძრაობა არაერთხელ აღმოჩნდა გლობალური დაპირისპირებების ცენტრში, თუმცა პრეზიდენტების გონივრულმა პოლიტიკამ

შესაძლებელი გახდა მისი ძირითადი ღირებულებების შენარჩუნება.

მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტების მმართველობის ვადებიც. ბერძენი დემეტრიოს ვიკელასი მხოლოდ ორი წლის განმავლობაში ხელმძღვანელობდა კომიტეტს, თუმცა სწორედ მის სახელთანაა დაკავშირებული საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის დაფუძნების საწყისი ეტაპი. სრულიად განსხვავებული მასშტაბის იყო პიერ დე კუბერტენის როლი, რომელიც თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების ფუძემდებლად მიიჩნევა და 29 წლის განმავლობაში ედგა სათავეში ოლიმპიური მოძრაობის მთავარ ორგანოს. მისი მოღვაწეობა განსაზღვრავს ოლიმპიზმის ფილოსოფიურ საფუძვლებსა და ორგანიზაციულ სტრუქტურას.

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში განსაკუთრებული კვალი დატოვეს ევერი ბრენდეჯმა, რომელმაც 20 წლის განმავლობაში უხელმძღვანელა კომიტეტს, და ხუან ანტონიო სამარანჩმა, რომლის 21-წლიანი მმართველობის პერიოდში ოლიმპიური მოძრაობა მნიშვნელოვნად გაფართოვდა, კომერციულად გაძლიერდა და გლობალური მედიის ყურადღების ცენტრში მოექცა. მათი მოღვაწეობა ნათლად აჩვენებს, თუ რამდენად დიდია საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტის როლი მსოფლიო სპორტის ფორმირებაში.

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტები ეპოქის გამომხატველი ლიდერები იყვნენ, რომელთა საქმიანობამ ოლიმპიური მოძრაობა აქცია თანამედროვე მსოფლიოს ერთ-ერთ ყველაზე გავლენიან და უნივერსალურ ინსტიტუტად.

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტები

1. დემეტრიოს ვიკელასი (საბერძნეთი, 1894-1896 წწ.)
2. პიერ დე კუბერტენი (საფრანგეთი, 1896-1925 წწ.)
3. ანრი დე ბაიე-ლატური (ბელგია, 1925-1942 წწ.)
4. იოჰანეს ზიგფრიდ ედსტრემი (შვედეთი, 1942-1952 წწ.)
5. ევერი ბრენდეჯი (აშშ, 1952-1972 წწ.)
6. მაიკლ მორის კილანი (ირლანდია, 1972-1980 წწ.)
7. ხუან ანტონიო სამარანჩი (ესპანეთი, 1980-2001 წწ.)
8. ჟაკ როგე (ბელგია, 2001-2013 წწ.)
9. თომას ბახი (გერმანია, 2013 -2025 წწ.)
10. კირსტი ქოვენტრი (ზიმბაბვე 2025 წლიდან).

9.22.1. დემეტრიოს ვიკელასი (1894-1896 წწ.)

დემეტრიოს ვიკელასი, ბერძენი მწერალი, ფილოლოგი და საზოგადო მოღვაწე, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პირველი პრეზიდენტი, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფიგურად მიიჩნევა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის ჩამოყალიბების პროცესში. იგი დაიბადა 1835 წლის 15 სექტემბერს ერმუპოლისში, საბერძნეთის კუნძულ სიროსზე. საბაზო განათლება ოჯახურ გარემოში მიიღო. მიუხედავად იმისა, რომ სხვადასხვა სასწავლო კურსი გაიარა, მისი ინტელექტუალური ფორმირება დიდწილად თვითგანათლებას ეყრდნობოდა, ხოლო ლიტერატურისადმი ინტერესი ადრეული ასაკიდანვე გამოავლინა.

1852 წელს, ჩვიდმეტი წლის ასაკში, დემეტრიოს ვიკელასმა დატოვა საბერძნეთი და საცხოვრებლად ლონდონში გადავიდა, სადაც ბიძების სავაჭრო კომპანიაში დაიწყო მუშაობა. მოგვიანებით, 1866 წელს, იგი დაქორწინდა შეძლებულ კალიოპე გერალოპულოსზე, რამაც მას ფინანსური დამოუკიდებლობა მოუტანა. ამ გარემოებამ ვიკელასს შესაძლებლობა მისცა, პარიზში გადასულიყო და მთლიანად ლიტერატურულ და ინტელექტუალურ საქმიანობაზე კონცენტრირებულიყო.

პარიზში ცხოვრების პერიოდში ვიკელასმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ბერძნულ კულტურულ ცხოვრებაში. მან ფრანგული და გერმანული ენებიდან ბერძნულად თარგმნა ჟან რასინისა და იოჰან ვოლფგანგ გოეთეს ტრაგედიები, გამოაქვეყნა სამეცნიერო ნაშრომი „ბიზანტია და თანამედროვე საბერძნეთი“, აგრეთვე „ეგეოსის ზღვის ზღაპრების“ კრებული. მისი ლიტერატურული და სამეცნიერო მოღვაწეობის შედეგად ვიკელასმა ინტელექტუალურ წრეებში ფართო აღიარება მოიპოვა და თანდათან ჩაერთო საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ საქმიანობაშიც.

1894 წელს ვიკელასი ფრანგი მეგობრის, ბარონ პიერ დე კუბერტენის მოწვევით მონაწილეობდა პარიზის კონგრესში, სადაც მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის დაფუძნებისა და თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების აღდგენის შესახებ. კუბერტენი თავდაპირველად მიიჩნევდა, რომ პირველი ოლიმპიური თამაშები 1900 წელს, პარიზის მსოფლიო გამოფენის პარალელურად უნდა ჩატარებულიყო, თუმცა კონგრესის მონაწილეთა უმრავლესობამ დაასკვნა, რომ ექვსწლიანი ლოდინი შეასუსტებდა

საზოგადოებრივ ინტერესს. შედეგად, გადაწყდა, რომ საინაუგურაციო ოლიმპიური თამაშები 1896 წელს გამართულიყო.

დამფუძნებელი კონგრესის ბოლო სხდომაზე დემეტრიოს ვიკელასმა ემოციური და არგუმენტირებული გამოსვლით ოფიციალურად წამოაყენა წინადადება, რომ

პირველი ოლიმპიური თამაშები ათენში ჩატარებულიყო. მან განსაკუთრებული ყურადღება გაამახვილა ანტიკური ოლიმპიური თამაშების ისტორიულ მემკვიდრეობასა და საბერძნეთის როლზე ოლიმპიზმის წარმოშობაში, რითაც კონგრესის წევრებს მოუწოდა ისტორიული სამართლიანობის აღდგენისკენ. ვიკელასის გამოსვლის შემდეგ პიერ დე კუბერტენმა თავადაც დაუჭირა მხარი ათენის კანდიდატურას, რაც საბოლოოდ კონგრესის მიერ ერთხმად იქნა მოწონებული.

ახალდაფუძნებული საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის რეგლამენტის მიხედვით, რომლის თანახმადაც პრეზიდენტად პირველი ოლიმპიური თამაშების მასპინძელი ქვეყნის წარმომადგენელი უნდა არჩეულიყო, კომიტეტის პირველ პრეზიდენტად დემეტრიოს ვიკელასი დაინიშნა. მისი პრეზიდენტობა მჭიდროდ უკავშირდება 1896 წლის ათენის I ოლიმპიური თამაშების წარმატებით ჩატარებას, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის შემდგომ განვითარებას.

ოლიმპიური თამაშების დასრულების შემდეგ ვიკელასმა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტის თანამდებობა დატოვა. მიუხედავად ამისა, ოლიმპიური იდეებისადმი ერთგულება კვლავ შეინარჩუნა და 1897 წელს, ჰავრში გამართულ მეორე ოლიმპიურ კონგრესზე, გამოვიდა წინადადებით, რომ ოლიმპიური თამაშები მუდმივად საბერძნეთში ჩატარებულიყო. აღნიშნულ ინიციატივას დელეგატთა უმრავლესობამ მხარი არ დაუჭირა, რის შემდეგაც ვიკელასი თანდათან ჩამოშორდა ოლიმპიურ მოძრაობას და საბერძნეთში დაბრუნების შემდეგ კვლავ ლიტერატურულ საქმიანობას მიუბრუნდა.

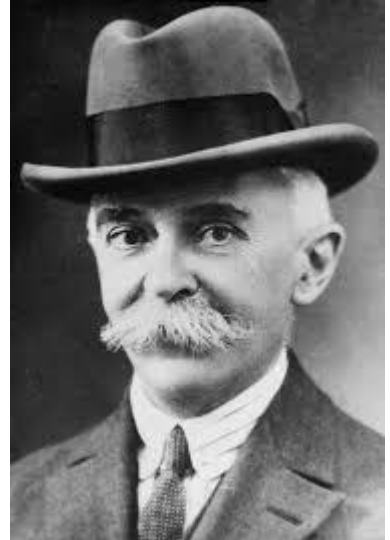
დემეტრიოს ვიკელასი ბოლოს საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის წევრებს 1905 წელს, ბრიუსელში გამართულ მესამე ოლიმპიურ კონგრესზე შეხვდა, სადაც იგი ათენის უნივერსიტეტის წარმომადგენლის სტატუსით მონაწილეობდა.

იგი გარდაიცვალა 1908 წლის 20 ივლისს, 73 წლის ასაკში, ათენში.

დემეტრიოს ვიკელასის მოღვაწეობა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში შეფასებულია როგორც მნიშვნელოვანი ეტაპი, რომელმაც ხელი შეუწყო ოლიმპიზმის იდეების დამკვიდრებასა და საერთაშორისო სპორტული თანამშრომლობის განვითარებას.

9.22.2. პიერ დე კუბერტენი (1863–1937)

ბარონი პიერ დე კუბერტენი (1863–1937) იყო ფრანგი ისტორიკოსი, ლიტერატორი, პედაგოგი და საზოგადო მოღვაწე, თანამედროვე ოლიმპიური თამაშებისა და საერთაშორისო ოლიმპიური მოძრაობის დამაარსებელი. მისი სახელი მჭიდროდ არის დაკავშირებული ოლიმპიზმის იდეის აღორძინებასთან და სპორტის გლობალურ კულტურულ ფენომენად ჩამოყალიბებასთან.

პიერ დე კუბერტენი დაიბადა 1863 წლის 1 იანვარს პარიზში, არისტოკრატულ და შეძლებულ ოჯახში. ბავშვობა გაატარა ნორმანდიაში, დედის საგვარეულო რეზიდენციაში - შატო დე მირვილში.

დიდგვაროვანი წარმომავლობა და ღირსეული განათლება პიერ დე კუბერტენს განუსაზღვრელ შესაძლებლობებს აძლევდა მომავალი პროფესიის ასარჩევად.

ადრეული ასაკიდანვე გამოირჩეოდა აქტიურობითა და ცნობისმოყვარეობით. იგი გატაცებული იყო ფიზიკური ვარჯიშითა და სპორტის სხვადასხვა სახეობით -ჯირითით, ფარიკაობით, კრივით, ნიჩბოსნობითა და მოგვიანებით რაგბით. ამასთანავე, ინტერესს იჩენდა ლიტერატურისა და მუსიკის მიმართ, რაც მის მრავალმხრივ განვითარებაზე მიუთითებს.

კუბერტენმა საფუძვლიანი განათლება მიიღო: სწავლობდა სენ-სირის სამხედრო სკოლაში, იურიდიულ კოლეჯში და პარიზის პოლიტიკურ მეცნიერებათა სკოლაში. სტუდენტობის პერიოდში განსაკუთრებით გაუძლიერდა ინტერესი ანტიკური სამყაროს, ძველი ბერძნული კულტურისა და განათლების სისტემის მიმართ. ამ ინტერესს დამატებითი სტიმული მისცა გერმანელი არქეოლოგების მიერ ოლიმპიაში ჩატარებულმა გათხრებმა. 1880-იან წლებში კუბერტენმა არაერთხელ იმოგზაურა ევროპაში, მათ შორის საბერძნეთში, სადაც საკუთარი თვალით იხილა ოლიმპიის ნანგრევები. სწორედ ამ პერიოდში ჩამოყალიბდა იდეა ანტიკური ოლიმპიური თამაშების თანამედროვე ფორმით აღორძინების შესახებ.

პიერ დე კუბერტენი აქტიურად იყო ჩართული პედაგოგიკურ და საზოგადოებრივ საქმიანობაში. მისი მიზანი იყო ჯანმრთელი, ფიზიკურად და სულიერად განვითარებული ახალგაზრდობის აღზრდა. ამ კონტექსტში მან

განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმო ბრიტანულ საგანმანათლებლო და სპორტულ სისტემას, რომელიც ეფუძნებოდა შეჯიბრებითობას, გუნდურ სულისკვეთებასა და თვითდისციპლინას. კუბერტენი რამდენჯერმე იმყოფებოდა ინგლისში, შეისწავლა იქ არსებული პრაქტიკა და საკუთარი დაკვირვებები ასახა ნაშრომებში „ინგლისური განათლება“ (1888) და „ინგლისური განათლება საფრანგეთში“ (1889). მიუხედავად იმისა, რომ საფრანგეთში მის იდეებს წინააღმდეგობაც შეხვდა და მას ხშირად „ანგლომანს“ უწოდებდნენ, კუბერტენი დარწმუნებული იყო, რომ ფიზიკური აღზრდის რეფორმა აუცილებელი იყო ქვეყნის მომავლისთვის, განსაკუთრებით საფრანგეთ-პრუსიის ომში განცდილი მარცხის შემდეგ.

1880 წელს კუბერტენმა თანამოაზრეებთან ერთად დააარსა „ფიზიკური აღზრდის ნაციონალური ლიგა“, რომელმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა სპორტისა და ფიზიკური კულტურის პოპულარიზაციაში. სწორედ ამ ორგანიზაციული საქმიანობის საფუძველზე დაიწყო მან ოლიმპიური თამაშების აღორძინებისთვის მზადება. კუბერტენმა ფართო საერთაშორისო მიმოწერა გააბა უნივერსიტეტებთან, სპორტულ და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან, რითაც შექმნა იდეის მხარდამჭერთა ქსელი.

1887 წელს კუბერტენმა ჩამოაყალიბა „საფრანგეთის მორბენალთა საზოგადოების კავშირი“, რომელიც მოგვიანებით გადაკეთდა „საფრანგეთის სპორტის ათლეტური სახეობების კავშირად და ფიზიკური აღზრდის პროპაგანდის კომიტეტად“.

1889-1890 წლებში კუბერტენი აწარმოებს მიმოწერას სხვადასხვა ქვეყნის დაინტერესებულ პირებთან, ორგანიზაციას უწევს რამოდენიმე საერთაშორისო შეჯიბრებას სპორტის ცალკეულ სახეობებში. მოგზაურობს ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და ინგლისში. 1889 წელს იგი მონაწილეობს აშშ-ში ჩატარებულ სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციაში, რომელიც სპორტული წვრთნის საკითხებს ეხებოდა.

1892 წლის 25 ნოემბერს სორბონის უნივერსიტეტში გამართულ ლექციაზე კუბერტენმა პირველად საჯაროდ წამოაყენა თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების აღორძინების წინადადება. მიუხედავად იმისა, რომ თავდაპირველი რეაქცია უფრო ემოციური იყო, ვიდრე გააზრებული, მან საქმიანობა არ შეწყვიტა.

1891-1894 წლებში შექმნილი ინგლისურ-ამერიკულ-ფრანგული სპორტული კავშირის საფუძველზე, კუბერტენმა ბევრი გააკეთა ოლიმპიური თამაშების აღორძინების იდეის გავრცელების საქმეში, რამაც განაპირობა მისი მომხრეების რაოდენობის საგრძნობი ზრდა.

1894 წელს, მრავალწლიანი საორგანიზაციო მუშაობის შედეგად, პარიზში გაიმართა საერთაშორისო სპორტული კონგრესი, რომელშიც მონაწილეობდნენ ევროპის, ამერიკისა და სხვა ქვეყნების წარმომადგენლები. 1894 წლის 23 ივნისს კონგრესმა დააარსა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი (სოკ), ხოლო ეს თარიღი მოგვიანებით ოლიმპიზმის საერთაშორისო დღედ გამოცხადდა.

სოკ-ის პირველ პრეზიდენტად არჩეულ იქნა ბერძენი დემეტრიოს ვიკელასი, ვინაიდან გადაწყდა, რომ პირველი თანამედროვე ოლიმპიური თამაშები საბერძნეთში, ათენში ჩატარებულიყო. პიერ დე კუბერტენი კი კომიტეტის გენერალურ მდივნად დაინიშნა. მნიშვნელოვანი სირთულეების მიუხედავად, კუბერტენის აქტიური დიპლომატიური და საორგანიზაციო საქმიანობით შესაძლებელი გახდა ფინანსური და პოლიტიკური პრობლემების გადალახვა.

ახალი დროის პირველი ოლიმპიური თამაშები ათენში გაიმართა 1896 წლის 6–15 აპრილს. ოლიმპიადაში მონაწილეობა მიიღო 14 ქვეყნის 241-მა სპორტსმენმა, რომლებიც სპორტის 9 სახეობაში შეეჯიბრნენ ერთმანეთს. თამაშებმა დიდი წარმატება მოიპოვა და საფუძველი ჩაუყარა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის განვითარებას.

1896 წლიდან პიერ დე კუბერტენი საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი გახდა და ამ თანამდებობას 1925 წლამდე იკავებდა. მისი ხელმძღვანელობით ოლიმპიური მოძრაობა საერთაშორისო მასშტაბით გაფართოვდა, ჩატარდა არაერთი ოლიმპიური კონგრესი და თამაშები.

აღსანიშნავია, რომ კუბერტენის ინიციატივით ოლიმპიურ თამაშებში 1912–1948 წლებში ჩატარდა ხელოვნების კონკურსებიც. 1912 წლის სტოკჰოლმის ოლიმპიადაზე მან ფსევდონიმით წარადგინა „ოდა სპორტს“ და ოქროს მედალი მოიპოვა ლიტერატურის ნომინაციაში.

1925 წელს კუბერტენმა სოკ-ის პრეზიდენტის პოსტი დატოვა, თუმცა სიცოცხლის ბოლომდე საპატიო პრეზიდენტის სტატუსი შეინარჩუნა. იგი აქტიურად განაგრძობდა პედაგოგიურ და საგანმანათლებლო საქმიანობას.

ბარონი პიერ დე კუბერტენი გარდაიცვალა 74 წლის ასაკში, 1937 წლის 2 სექტემბერს. ანდერძის თანახმად, პიერ დე კუბერტენი დაასაფლავეს ლოზანაში, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მახლობლად, ხოლო გული სპეციალური ურნით ჩაიტანეს საბერძნეთში, ოლიმპიაში და მოათავსეს მარმარილოს მონუმენტში უძველესი ოლიმპიური სტადიონის ტერიტორიაზე. მისი ღვაწლი თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების ჩამოყალიბებაში და ოლიმპიზმის იდეების გავრცელებაში მსოფლიო სპორტის ისტორიაში განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს.

9.22.3. ანრი დე ბაიე ლატური (1925-1942 წწ.)

საერთაშორისო სპორტული მოძრაობის თვალსაჩინო მოღვაწეს გრაფ ანრი დე ბაიე-ლატურს წილად ხვდა გამხდარიყო საერთაშორისო ოლიმპიური მოძრაობის აღორძინების ინიციატორისა და სულისჩამდგმელის ბარონ პიერ დე კუბერტენის მემკვიდრე. ეს მოხდა მას შემდეგ, როდესაც 1925 წლის მაისში 62 წლის პიერ დე კუბერტენმა გადადგომის შესახებ გააკეთა განცხადება.

ანრი დე ბაიე-ლატური (1876–1942), ბელგიელი დიპლომატი და საზოგადო მოღვაწე, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მესამე პრეზიდენტი, რომელმაც ორგანიზაციულად გაამყარა და ინსტიტუციურად განავითარა ოლიმპიური მოძრაობა რთულ და წინააღმდეგობრივ ისტორიულ ეპოქაში. მისი პრეზიდენტობა მოიცავდა პერიოდს 1925 წლიდან 1942 წლამდე და ემთხვეოდა როგორც ოლიმპიური მოძრაობის გაფართოებას, ისე მწვავე პოლიტიკურ დამაბულობას ევროპაში.

1876 წლის 1 მარტს ანტვერპენის ყოფილი გუბერნატორის გრაფ ფერნარდ დე ბაიე-ლატურისა და გრაფინია კაროლინა დე ულტრე მონდე დიურას ოჯახში დაიბადა ვაჟი ანრი. იგი იზრდებოდა იმ წრეში და გარემოცვაში რომელშიც მისი უფროსი ძმა – შემდგომში ბელგიის მეფე ალბერტ პირველი.

მან საფუძვლიანი განათლება მიიღო და სამართლის განხრით დაამთავრა ლიუვენის უნივერსიტეტი. სტუდენტობის წლებში მისდევდა სხვადასხვა ფიზიკურ აქტივობას, განსაკუთრებულად კი ცხენოსნობა იტაცებდა.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ ბაიე-ლატურმა დიპლომატიური კარიერა დაიწყო. იგი ჩაერთო სხვადასხვა საერთაშორისო მისიაში და საზღვარგარეთ ბელგიის ინტერესების წარმომადგენლად საქმიანობდა.

1903 წელს მეფემ მას დაავალა ბელგიაში სპორტული ღონისძიებების ორგანიზება, რაც მისი ცხოვრების ახალ ეტაპს დაემთხვა. იმავე წელს ანრი დე ბაიე-ლატური აირჩიეს საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის წევრად, რითაც ოფიციალურად დაიწყო მისი მრავალწლიანი და ნაყოფიერი საქმიანობა ოლიმპიურ მოძრაობაში.

ოლიმპიურ სფეროში მისი პირველი მნიშვნელოვანი წარმატება უკავშირდება 1905 წელს ბრიუსელში გამართულ მესამე ოლიმპიურ კონგრესს, რომლის ორგანიზება და ჩატარება მაღალი პროფესიონალიზმით უზრუნველყო. ამ

ლონისძიებამ არა მხოლოდ გააძლიერა ბელგიის როლი საერთაშორისო სპორტულ სივრცეში, არამედ ბაიე-ლატურის ორგანიზაციული და დიპლომატიური უნარებიც წარმოაჩინა.

1906 წელს ბაიე-ლატურის აქტიური მონაწილეობით დაფუძნდა ბელგიის ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი. ორგანიზაციის ერთ-ერთ მთავარ მიზანს წარმოადგენდა ბელგიის ღირსეული წარმომადგენლობა ოლიმპიურ თამაშებზე. თავად ბაიე-ლატური ხელმძღვანელობდა ბელგიის ოლიმპიურ დელეგაციებს ლონდონის (1908) და სტოკჰოლმის (1912) ოლიმპიურ თამაშებზე, რითაც ხელი შეუწყო ეროვნული სპორტის განვითარებასა და საერთაშორისო აღიარებას.

ანტვერპენის 1920 წლის VII ოლიმპიური თამაშების მასპინძელ ქალაქად არჩევა განაპირობა პირადად ანრი დე ბაიე-ლატურის ავტორიტეტმა, რომელიც მაშინვე, როგორც კი იქნა გადაწყვეტილება მიღებული ანტვერპენის სასარგებლოდ, შეუდგა მეტად საპატიო და ამავე დროს საკმაოდ რთული – VII ოლიმპიური თამაშების საორგანიზაციო კომიტეტის პრეზიდენტის მოვალეობის შესრულებას.

მიუხედავად იმისა, რომ ოლიმპიური თამაშების დაწყებამდე რჩებოდა ერთ წელზე ოდნავ მეტი დრო, ქალაქი კი ომისა და ოკუპაციის გამო ნახევრად დანგრეული იყო, თამაშების საორგანიზაციო კომიტეტმა, რომელსაც ანრი და ბაიე-ლატური ედგა სათავეში წარმატებით შეასრულა თავის ვალდებულებები. ანტვერპენის ოლიმპიური თამაშები გაიხსნა 1920 წლის 14 აგვისტოს, რომელსაც ბელგიის მეფე ალბერტ პირველი და სამეფო ოჯახის წევრები ესწრებოდნენ. თამაშების გახსნის ცერემონიაზე პირველად გაისმა ოლიმპიური ფიცი, ასევე პირველად აფრიალდა ხუთერგოლიანი ოლიმპიური დროშა.

როგორც საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის აღმასრულებელი კომიტეტის წევრს, ბაიე-ლატურს ამ თამაშების ორგანიზებაში გადამწყვეტი როლი ეკისრა. მძიმე ეკონომიკურ პირობებში, მწირი ფინანსური რესურსებისა და დროის უკმარისობის მიუხედავად, მან შეძლო ომით დაზიანებულ ქალაქში ოლიმპიური თამაშების წარმატებით ჩატარება. ანტვერპენის ოლიმპიადა იქცა სიმბოლოდ საერთაშორისო თანამშრომლობისა და მშვიდობის აღდგენის მცდელობისა.

ანტვერპენში მიღწეულმა წარმატებამ და ბაიე-ლატურის ლიდერულმა თვისებებმა საფუძველი შეუქმნა მის არჩევას საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტად. 1925 წელს პრაღაში გამართულ კონგრესზე იგი არჩეულ იქნა სოკ-ის პრეზიდენტად და ამ თანამდებობაზე შეცვალა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის დამფუძნებელი, პიერ დე კუბერტენი.

პრეზიდენტობის პერიოდში ბაიე-ლატურმა მნიშვნელოვნად გააძლიერა სოკ-ის შიდა მმართველობა. კუბერტენისგან განსხვავებით, იგი დიდ ყურადღებას უთმობდა კოლექტიურ გადაწყვეტილებებს და გააფართოვა აღმასრულებელი საბჭოს უფლებამოსილებები. მისი მიზანი იყო საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის სრული დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფა პოლიტიკური ზეწოლისგან, რაც ნაწილობრივ მაინც შეძლო.

ბაიე-ლატური აქტიურად უჭერდა მხარს ზამთრის ოლიმპიური თამაშების განვითარებას და ქალთა სპორტის ინტეგრაციას ოლიმპიურ პროგრამაში. მისი პრეზიდენტობის პერიოდში მნიშვნელოვნად გაიზარდა ქალთა დისციპლინების რაოდენობა, რაც ოლიმპიური მოძრაობის დემოკრატიზაციისა და თანასწორობისკენ გადადგმულ მნიშვნელოვან ნაბიჯად ითვლება.

განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობოდა ოლიმპიური თამაშების ტექნიკურ და ორგანიზაციულ მხარეს. ბაიე-ლატურის ძალისხმევით სოკ-ის სესიებზე მიღებული წესები და გადაწყვეტილებები მკაცრად სრულდებოდა. ეს პრინციპი ნათლად გამოვლინდა 1936 წლის ზამთრისა და ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების დროს, რომლებიც ნაცისტურ გერმანიაში ჩატარდა. მიუხედავად საერთაშორისო კრიტიკისა და პოლიტიკური დაძაბულობისა, ბაიე-ლატურმა დაიცვა სოკ-ის გადაწყვეტილება, ვინაიდან თამაშების მასპინძელი ქალაქები ჯერ კიდევ 1931 წელს, ნაციონალ-სოციალისტების ხელისუფლებაში მოსვლამდე იყო შერჩეული. მისი დიპლომატიური ძალისხმევით თავიდან იქნა აცილებული ოლიმპიადების გადატანა სხვა ქვეყნებში.

1933 წელს ვენაში ბაიე-ლატური მეორე ვადით აირჩიეს სოკ-ის პრეზიდენტად. ამ თანამდებობაზე იგი გარდაცვალებამდე, 1942 წლამდე დარჩა. მისი პრეზიდენტობის პერიოდში, 1933 წელს, საფუძველი ჩაეყარა Fair Play-ის (სამართლიანი თამაშის) იდეის ინსტიტუციურ დამკვიდრებას.

ბაიე-ლატური თვლიდა, რომ სამოყვარულო სპორტი ოლიმპიური მოძრაობის უმთავრეს ღირებულებას წარმოადგენდა, რადგან იგი უზრუნველყოფდა სპორტსმენთა თანასწორობას და გამორიცხავდა ფინანსური უპირატესობის გავლენას სპორტულ შედეგებზე. ამ მიდგომამ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ოლიმპიური მოძრაობის ეთიკურ საფუძვლებზე და მის გრძელვადიან განვითარებაზე.

ანრი დე ბაიე-ლატურის მოღვაწეობა ისტორიაში დარჩა როგორც სტაბილურობის, ორგანიზაციული დისციპლინისა და ოლიმპიური ღირებულებების დაცვის მაგალითი, განსაკუთრებით იმ ეპოქაში, როდესაც სპორტი და პოლიტიკა ერთმანეთთან მჭიდროდ იყო გადაჯაჭვული.

9.22.4. იოჰან ზიგფრიდ ედსტრიომი (1942-1952 წწ.)

საერთაშორისო ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში ცოტაა ისეთი ფიგურა, რომლის მხრებზეც გადაიარა კაცობრიობის ისტორიის ყველაზე ბნელმა და რთულმა პერიოდმა. **იოჰან ზიგფრიდ ედსტრიომი**, შვედი ინჟინერი, ბიზნესმენი და სპორტული ფუნქციონერი, სწორედ ის პიროვნება იყო, რომელმაც შეძლო მეორე მსოფლიო ომის ქარცეცხლში გახვეული ოლიმპიური იდეალების შენარჩუნება და მათი ახალ, მშვიდობიან ეპოქაში ტრანსფორმაცია.

ზიგფრიდ ედსტრიომი დაიბადა 1870 წლის 21 ნოემბერს შვედეთის სანაპიროზე, კუნძულ ურუსტის პატარა სოფელ მორლანდაში. მისი ადრეული წლებიდანვე გამოიკვეთა ორი მთავარი გატაცება: ტექნიკური მეცნიერებები და ფიზიკური აქტივობა. განათლება მიიღო გიოტებორგის ჩალმერსის ტექნოლოგიურ უნივერსიტეტში, სადაც ინჟინერიას დაეუფლა. ცოდნის გასაღრმავებლად მან გეზი ევროპისა და ამერიკისკენ აიღო, სწავლობდა შვეიცარიასა და აშშ-ში, რამაც მას ფართო მსოფლმხედველობა და საერთაშორისო კავშირები შესძინა.

სპორტი ედსტრიომისთვის მხოლოდ ჰობი არ ყოფილა. შვეიცარიაში ყოფნისას იგი აქტიურად მისდევდა ნიჩბოსნობასა და მძლეოსნობას. მისი შედეგები სპრინტში დღესაც შთამბეჭდავად ჟღერს: 100 მეტრს იგი 11 წამში ფარავდა. 1891 წელს მან შვედეთის რეკორდიც კი დაამყარა 150 მეტრზე რბენაში (16.4 წამი). ამერიკაში მუშაობის პერიოდში „პიტსბურგ ათლეტიკ კლუბში“ გაწევრიანებით მან აითვისა სპორტული მენეჯმენტის დასავლური მოდელი, რაც მოგვიანებით მის წარმატებულ კარიერას დაედო საფუძვლად.

1900 წელს შვედეთში დაბრუნებულმა ედსტრიომმა ბრწყინვალე ბიზნეს კარიერა ააწყო. 1903-1933 წლებში იგი ხელმძღვანელობდა გიგანტურ ელექტროტექნიკურ კომპანია ASEA-ს (დღევანდელი ABB). მისი, როგორც მენეჯერის, გამოცდილება გადამწყვეტი აღმოჩნდა სპორტული ორგანიზაციების მართვაში.

1901-1903 წლებში იყო შვეციის მძლეოსნობის ფედერაციის პრეზიდენტი. მისი ინიციატივით ქვეყანაში გაერთიანდა სხვადასხვა სპორტის სახეობა და შეიქმნა ერთი ადმინისტრაციული ორგანო. XX საუკუნის დასაწყისში ედსტრემი გახდა შვედეთის ნაციონალური სპორტული მოძრაობის ხელმძღვანელი.

თავისი ენერგია და ორგანიზატორული ნიჭი ედსტრემმა გამოამჟღავნა V ოლიმპურ თამაშების მომზადების პროცესში. შვედებს დიდი ხანია უნდოდათ ოლიმპიური თამაშების ჩატარება თავიანთ ქვეყანაში. ეს ნატვრა მათ აუხდათ სოკ-ის 1908 წლის ლონდონის მეათე სესიაზე, სადაც ერთხმად დაამტკიცეს სტოკჰოლმი 1912 წლის ოლიმპიური თამაშების მასპინძელ ქალაქად.

შვეციაში დიდი ენთუზიაზმით დაიწყო მზადება ოლიმპიური თამაშებისთვის.

სოკ-ის წევრებთან ერთად ზიგფრიდ ედსტრემი ნაყოფიერად მუშაობდა საორგანიზაციო კომიტეტში. პირადად მან ძალიან ბევრი გააკეთა, ოლიმპიური თამაშები მაღალ დონეზე ჩატარების საქმეში. 1911 წელს ზ.ედსტრემი და მისი კოლეგები ჩავიდნენ ბუდაპეშტში, სადაც 23-27 მაისს ჩატარდა სოკ-ის მე-13-ე სესია, რომელზეც საბოლოოდ დაზუსტდა სტოკჰოლმის V ოლიმპიური თამაშების პროგრამა.

ედსტრიომის სახელს უკავშირდება მსოფლიო მძლეოსნობის თანამედროვე სახით ფორმირება. 1912 წლის სტოკჰოლმის ოლიმპიური თამაშების ორგანიზებისას მან უდიდესი როლი ითამაშა ინფრასტრუქტურის მოწყობასა და წესების უნიფიკაციაში. სწორედ ამ თამაშების დასრულებისთანავე, მისი ინიციატივით, საფუძველი ჩაეყარა მძლეოსნობის ფედერაციათა საერთაშორისო ასოციაციას (IAAF). ედსტრიომი გახდა ორგანიზაციის პირველი პრეზიდენტი და ამ პოსტზე უპრეცედენტოდ დიდი ხნის განმავლობაში - 1946 წლამდე იმუშავა.

მისი გზა საერთაშორისო ოლიმპიურ კომიტეტში (სოკ) ლოგიკური და თანმიმდევრული იყო, 1920 წელს არჩეულ იქნა სოკ-ის წევრად, 1921 წელს გახდა აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი, 1931 წელს დაიკავა ვიცე-პრეზიდენტის პოსტი.

როდესაც 1942 წელს, მეორე მსოფლიო ომის შუაგულში, სოკ-ის მესამე პრეზიდენტი ანრი დე ბაიე-ლატური გარდაიცვალა, ოლიმპიური მოძრაობა დაშლის პირას იდგა. ედსტრიომმა, როგორც ნეიტრალური შვედეთის წარმომადგენელმა, საკუთარ თავზე აიღო პრეზიდენტის მოვალეობის შემსრულებლის ფუნქცია.

ომის დროს ზიგფრიდ ედსტრემი იყო მთავარი დამაკავშირებელი რგოლი სოკ-ის წევრებს შორის. მას ხშირი და რეგულარული კონტაქტი ჰქონდა სოკის წევრებთან. ედსტრემის ძალისხმევით გახდა შესაძლებელი ომის მძიმე წლებში ოლიმპიური მოძრაობის შენარჩუნება და ომის დამთავრების შემდეგ სოკ-ის საქმიანობის გააქტიურება.

1946 წელს ედსტრიომი ოფიციალურად და ერთხმად აირჩიეს სოკ-ის მეოთხე პრეზიდენტად. მისი უპირველესი ამოცანა ოლიმპიური თამაშების აღდგენა იყო.

მისი დიპლომატიური ძალისხმევით, 1948 წლის ზაფხულის თამაშების მასპინძლობა ლონდონს მიენდო, ხოლო ზამთრის – სენტ მორიცს.

ეს იყო პოლიტიკურად რთული პერიოდი. ედსტრიომმა მიიღო მკაცრი, მაგრამ იმ დროისთვის აუცილებელი გადაწყვეტილება: აგრესორი ქვეყნები – გერმანია და იაპონია თამაშებიდან მოკვეთეს. ეს იყო სიმბოლური აქტი, რომლითაც ოლიმპიურმა მოძრაობამ დაგმო ომი და ძალადობა.

ედსტრიომის პრეზიდენტობის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მიღწევა საერთაშორისო არენაზე საბჭოთა კავშირის დაბრუნება იყო. მიუხედავად იდეოლოგიური ბარიერებისა და დასავლეთის ქვეყნების ნაწილის წინააღმდეგობისა, ედსტრიომი მიიჩნევდა, რომ ოლიმპიური მოძრაობა უნივერსალური უნდა ყოფილიყო. 1951 წლის მაისში სოკ-მა აღიარა სსრკ-ის ოლიმპიური კომიტეტი, რამაც გზა გაუხსნა საბჭოთა სპორტსმენებს 1952 წლის ჰელსინკის თამაშებისკენ. ეს იყო ნაბიჯი, რომელმაც „რკინის ფარდის“ მიუხედავად, სპორტული დიპლომატია პოლიტიკაზე მაღლა დააყენა.

ზიგფრიდ ედსტრიომი კატეგორიულად ეწინააღმდეგებოდა ოლიმპიზმის ნაციონალიზაციას. მას სურდა, რომ თამაშები ყოფილიყო ინდივიდუალური ათლეტების ზეიმი და არა სახელმწიფოების დაპირისპირება. მისი ერთ-ერთი ყველაზე რადიკალური წინადადება იყო სპორტსმენების აღლუმზე გამოსვლა არა ქვეყნების, არამედ სპორტის სახეობების მიხედვით. მიუხედავად იმისა, რომ ეს იდეა იმ დროს ჩავარდა, მან საფუძველი ჩაუყარა დისკუსიას ოლიმპიური ნეიტრალიტეტის შესახებ.

მისი მხარდაჭერით 1949 წელს საფუძველი ჩაეყარა საერთაშორისო ოლიმპიური აკადემიის შექმნის იდეას, რაც გულისხმობდა ოლიმპიზმის, როგორც ფილოსოფიის, მეცნიერულ შესწავლასა და პოპულარიზაციას.

1952 წელს, 82 წლის ასაკში, ზიგფრიდ ედსტრიომმა დატოვა პოსტი. მისი მუშაობა დაფასდა სოკ-ის საპატიო პრეზიდენტის წოდებით. იგი გარდაიცვალა 1964 წელს სტოკჰოლმში, 93 წლის ასაკში.

ედსტრიომმა დატოვა ორგანიზაცია, რომელიც იყო ფინანსურად სტაბილური, სტრუქტურულად გამართული და, რაც მთავარია, ჭეშმარიტად გლობალური. მან შეძლო ოლიმპიური მოძრაობის გადაყვანა ძველი, არისტოკრატიული მოდელიდან თანამედროვე, მასშტაბურ ინდუსტრიაზე, ისე, რომ არ დაეკარგა პიერ დე კუბერტენის მიერ ჩაფიქრებული ჰუმანისტური ღირებულებები.

9.22.5. ევერი ბრენდეჯი (1952–1972 წწ.)

ევერი ბრენდეჯი საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი და, ამავდროულად, ყველაზე საკამათო ფიგურაა. მისი ოცწლიანი პრეზიდენტობა (1952–1972) დაემთხვა „ცივი ომის“ პიკს, სპორტის კომერციალიზაციის დასაწყისს და მძიმე პოლიტიკურ კრიზისებს. ბრენდეჯი ისტორიაში შევიდა, როგორც სამოყვარულო სპორტის იდეალების უკომპრომისო დამცველი, რომლისთვისაც ოლიმპიზმი არა მხოლოდ შეჯიბრება, არამედ რელიგიური სიწმინდის მქონე ფილოსოფია იყო.

ევერი ბრენდეჯი დაიბადა 1887 წლის 28 სექტემბერს დეტროიტში, ქვის მჭრელის ოჯახში. 1893 წელს ბრენდეჯების ოჯახი საცხოვრებლად ჩიკაგოში გადავიდა. დაწყებითი განათლება ევერი ბრენდეჯმა შერვუდის საშუალო სკოლაში მიიღო. ის შრომას საკმაოდ ადრეულ ასაკში ეზიარა. 12 წლისამ მუშაობა დაიწყო გაზეთების დამტარებლად „ჩიკაგო ტრიბუნში.“ საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო კერძო კოლეჯში, სადაც ერთმანეთს უთავსდებდა სამუშაოსა და რეგულარულ მეცადინეობებს სპორტში. ვარჯიში დაიწყო მძლეოსნობაში, ბადროს ტყორცნაში, შემდეგ სიგრძეზე ხტომაში, ბირთვის კვრასა და მძლეოსნობის სხვა დისციპლინებშიც. სკოლაში ის კალათბურთსაც და ფეხბურთსაც თამაშობდა.

1909 წელს მან წარმატებით დაამთავრა ილინოისის უნივერსიტეტი და მიიღო ინჟინერ-მშენებლის დიპლომი.

სტუდენტობისას ბრენდეჯი მრავალმხრივი ათლეტი იყო. მისი ფიზიკური მონაცემები და გამძლეობა საუკეთესოდ გამოჩნდა მძლეოსნობაში. 1912 წლის სტოკჰოლმის ოლიმპიურ თამაშებზე იგი აშშ-ის ნაკრების შემადგენლობაში ხუთჭიდსა და ათჭიდში ასპარეზობდა. საინტერესოა, რომ ათჭიდში მისი თანაგუნდელი იყო ლეგენდარული ჯიმ თორპი. მიუხედავად იმისა, რომ ბრენდეჯს ოლიმპიური მედალი არ მოუპოვებია, მან დაამტკიცა საკუთარი კლასი აშშ-ის შიდა ჩემპიონატებში, სადაც 1914, 1916 და 1918 წლებში გახდა ქვეყნის აბსოლუტური ჩემპიონი მრავალჭიდში.

სტოკჰოლმის ოლიმპიური თამაშების შემდეგ ათჭიდში ნაჩვენები შედეგების მიხედვით ევერი ბრენდეჯი განიხილებოდა მომდევნო მე-6 ოლიმპიური თამაშების ოქროს მედლის მოპოვების ერთ-ერთ მთავარ პრეტენდენტად, მაგრამ 1916 წლის მე-6 ოლიმპიური თამაშები პირველი მსოფლიო ომის გამო არ

ჩატარებულა.

მძლეოსნობაში თავისი სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ მას სპორტი არ მიუტოვებია. ევერი ბრენდეჯმა დაიწყო ხელბურთის თამაში. მან სპორტის ამ სახეობაშიც გარკვეულ წარმატებას მიაღწია. მისი გუნდი გახდა ჩიკაგოს ჩემპიონი, ხოლო თავად ე. ბრენდეჯი აშშ-ს ათ საუკეთესო მოთამაშეთა შორის მოხვდა. ხელბურთის მეშვეობით, იგი დაუახლოვდა აშშ-ს მოყვარულ ათლეტთა კავშირის ფუნქციონერებს და დაიწყო მუშაობა ცენტრალური ასოციაციის აპარატში. ამავდროულად ევერი ბრენდეჯი 1925-1927 წლებში იყო ხელბურთის ნაციონალური კომიტეტის თავმჯდომარე.

ბრენდეჯის წარმატება სპორტში პირდაპირპროპორციულად აისახა მის პროფესიულ საქმიანობაზე. 1915 წელს მან ჩიკაგოში დააარსა საკუთარი სამშენებლო კომპანია „Avery Brundage Company“. ჩიკაგოს სამშენებლო ბუმის წყალობით, მან დიდი კაპიტალი დააგროვა, რამაც მას საშუალება მისცა, მთელი დარჩენილი ცხოვრება სპორტული მოღვაწეობისთვის დაეთმო ისე, რომ არ ყოფილიყო დამოკიდებული სახელმწიფო თუ კერძო დაფინანსებაზე. სწორედ ეს ფინანსური დამოუკიდებლობა აძლევდა მას საშუალებას, მომავალში სოკ-ის პრეზიდენტის პოსტზე ყოფილიყო მაქსიმალურად ხისტი და არ წასულიყო პოლიტიკურ კომპრომისებზე.

1920-იანი წლებიდან ბრენდეჯმა აქტიური მოღვაწეობა დაიწყო სპორტულ ადმინისტრირებაში. იგი ხელმძღვანელობდა ამერიკის სამოყვარულო სპორტის კავშირს (AAU) და აშშ-ის ოლიმპიურ კომიტეტს (1928–1953). 1930 წელს იგი მძლეოსნობის საერთაშორისო ფედერაციის (IAAF) ვიცე-პრეზიდენტი გახდა, სადაც მჭიდროდ თანამშრომლობდა ზიგფრიდ ედსტრიომთან.

მისი როლი 1936 წლის ბერლინის ოლიმპიურ თამაშებთან დაკავშირებით დღემდე კამათის საგანია. ბრენდეჯი კატეგორიულად ეწინააღმდეგებოდა თამაშების ბოიკოტს, რადგან მიიჩნევდა, რომ „სპორტი პოლიტიკის მიღმა უნდა იდგეს“. ამ პოზიციამ მას ბევრი მოწინააღმდეგე შესძინა, თუმცა მისმა ორგანიზაციულმა უნარებმა გზა გაუხსნა სოკ-ის მწვერვალისკენ.

1952 წელს ევერი ბრენდეჯი სოკ-ის მეხუთე პრეზიდენტად აირჩიეს. იგი იყო პირველი არაევროპელი ამ პოსტზე და პირველი პრეზიდენტი, რომელსაც თავად ჰქონდა ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობის გამოცდილება. მისი მმართველობის 20 წელი (1952–1972) იყო მუდმივი ბრძოლა ოლიმპიური იდეალების გადასარჩენად.

ბრენდეჯი ებრძოდა „ორი გერმანიის“, „ორი ჩინეთისა“ და „ორი კორეის“ პრობლემას. მისი ძალისხმევით, 1956-1964 წლებში გერმანია ერთიანი ოლიმპიური გუნდით გამოდიოდა, რაც იმ დროის უდიდესი დიპლომატიური

გამარჯვება იყო.

მისი მმართველობის დროს სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა მოკვეთეს ოლიმპიური მოძრაობიდან რასობრივი დისკრიმინაციის გამო, თუმცა თავად ბრენდეჯი ამ გადაწყვეტილებას დიდხანს ეწინააღმდეგებოდა.

ბრენდეჯის კარიერის ყველაზე ტრაგიკული მომენტი იყო ტერორისტული თავდასხმა ისრაელის დელეგაციაზე. მიუხედავად საერთო შოკისა, მან წარმოთქვა თავისი ცნობილი ფრაზა: „**თამაშები უნდა გაგრძელდეს**“ (**The Games must go on**). ამით მან ხაზი გაუსვა, რომ ტერორიზმს არ უნდა მიეცეს უფლება, შეაჩეროს მშვიდობისა და სპორტის დღესასწაული.

ბრენდეჯის მთავარი იდეოლოგიური ბრძოლა სპორტის პროფესიონალიზაციას უკავშირდებოდა. იგი თვლიდა, რომ სპორტსმენი, რომელიც ფულს იღებს ასპარეზობისთვის, კარგავს ოლიმპიურ სულს. იგი დევნიდა ნებისმიერ სპორტსმენს, რომელიც მცირედით მაინც არღვევდა სამოყვარულო წესებს. ყველაზე გახმაურებული შემთხვევა იყო 1972 წლის ზამთრის ოლიმპიადის წინ ავსტრიელი მოთხილამურე კარლ შრანცის დისკვალიფიკაცია სარეკლამო შემოსავლების გამო. ბრენდეჯისთვის სპორტი იყო მორალური კოდექსი, ერთგვარი რელიგია, რომელიც ადამიანის სულს აკეთილშობილებდა.

ევერი ბრენდეჯმა პოსტი 1972 წელს, 85 წლის ასაკში დატოვა. იგი იყო სოკის ოქროს ორდენის პირველი მფლობელი. მიუხედავად იმისა, რომ მისი ხედვები (განსაკუთრებით სამოყვარულო სტატუსთან დაკავშირებით) თანამედროვე სამყაროში მოძველებულად ჩანს, ვერავინ უარყოფს, რომ სწორედ მისმა სიმტკიცემ და პრინციპულობამ შეუნარჩუნა ოლიმპიურ თამაშებს ავტონომია და არ მისცა საშუალება პოლიტიკურ სისტემებს, სრულად დაემონებინათ ოლიმპიური მოძრაობა.

ბრენდეჯი იყო პირველი, რომელიც სოკ-მა დააჯილდოვა ოლიმპიური ოქროს მედლით. ბრენდეჯის ცხოვრებისეულ კრედოს, რომელსაც ის ახორციელებდა თავისი მოღვაწეობის მანძილზე ზუსტად გამოხატავენ მისივე სიტყვები - „დროები იცვლებიან, შემდგომშიც შეიცვლებიან, მაგრამ ოლიმპიური იდეალები ხელშეუხებელია.“

თავისი ცხოვრების ბოლო წლები მან გერმანიაში, გარმიშ – პარტენკირხენში გაატარა, სადაც 1975 წლის 8 მაისს 87 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

მან დატოვა ორგანიზაცია, რომელიც მსოფლიოში ყველაზე გავლენიან არასამთავრობო სტრუქტურად იქცა. იგი იყო კაცი, რომელმაც „ცივი ომის“ ეპოქაში შეძლო დაეცვა პიერ დე კუბერტენის ხედვა სპორტზე, როგორც მშვიდობის იარაღზე.

9.22.6. მაიკლ მორის კილანინი (1972-1980 წწ.)

მაიკლ მორისი, ლორდი კილანინი, გახდა ის დიპლომატი, რომელსაც მოუწია ოლიმპიური მოძრაობის გადარჩენა სრული პოლიტიკური დაქსაქსულობისგან. მისი რვავეწლიანი პრეზიდენტობა იყო მუდმივი ბალანსირება „ცივი ომის“ დაპირისპირებულ ბლოკებს შორის, რამაც მას „ოლიმპიური მშვიდობის-მყოფელის“ სახელი დაუმკვიდრა.

მაიკლ მორისი დაიბადა 1914 წლის 30 ივლისს ლონდონში, დიდგვაროვან ირლანდიელთა ოჯახში. მისი აკადემიური გზა ჭეშმარიტად არისტოკრატიული და მრავალფეროვანი იყო. მან განათლება მიიღო სამი ქვეყნის წამყვან ინსტიტუციებში:

იტონის კოლეჯი (დიდი ბრიტანეთი), სადაც ჩამოუყალიბდა დისციპლინა და ბრიტანული სახელმწიფოებრივი ხედვა. სორბონის უნივერსიტეტი (საფრანგეთი), სადაც ეზიარა კონტინენტურ ევროპულ კულტურასა და ხელოვნებას. კემბრიჯის მაგდალენის კოლეჯი, სადაც დაასრულა ისტორიისა და ხელოვნების შესწავლა.

ეს ფართო ერუდიცია დაეხმარა მას მომავალში, გამხდარიყო არა მხოლოდ სპორტული ფუნქციონერი, არამედ კულტურული დიალოგის ოსტატი. 1927 წელს, ბიძის გარდაცვალების შემდეგ, მან ლორდ კილანინის ტიტული მიიღო, თუმცა მისი ცხოვრება არ ყოფილა მხოლოდ ტიტულებით ტკბობა. 1935 წლიდან მან წარმატებული ჟურნალისტური კარიერა დაიწყო. როგორც „Daily Express“-ისა და „Daily Mail“-ის რეპორტორმა, მან საკუთარი თვალით ნახა ომის საშინელება 1937–1938 წლების იაპონია-ჩინეთის კონფლიქტის დროს.

მეორე მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე, კილანინმა ჟურნალისტიკა სამხედრო ფორმაზე გაცვალა. იგი მოხალისედ ჩაეწერა ბრიტანეთის არმიაში და მონაწილეობა მიიღო ისტორიულ ნორმანდიის დესანტში (D-Day). მისი სიმამაცე და ორგანიზაციული ნიჭი დაფასდა ბრიტანეთის იმპერიის ორდენით (MBE). ომის შემდგომ პერიოდში იგი კინოინდუსტრიაშიც კი მოღვაწეობდა და მონაწილეობდა ისეთი კლასიკოსის ფილმების წარმოებაში, როგორიცაა ჯონ ფორდი.

კილანინის სპორტული ინტერესები მრავალმხრივი იყო: კრივი, რაგბი, ცხენოსნობა და ნიჩბოსნობა. მისი ადმინისტრაციული კარიერა 1950 წელს ირლანდიის ოლიმპიური საბჭოს პრეზიდენტობით დაიწყო. სულ რაღაც ორ წელიწადში იგი სოკ-ის წევრი გახდა, 1968 წელს კი ვიცე-პრეზიდენტი. 1972

წლის მიუხეანის ტრაგედიის ფონზე, როდესაც ოლიმპიური სამყარო შოკში იყო, სოკ-მა სწორედ კილანინი აირჩია მეექვსე პრეზიდენტად, როგორც სტაბილურობისა და კომპრომისის სიმბოლო.

ლორდ კილანინის მმართველობა დაემთხვა ოლიმპიზმის ისტორიაში ყველაზე მძიმე პოლიტიკურ ბოიკოტებს: **მონრეალი 1976:** აფრიკულმა ქვეყნებმა ბოიკოტი გამოუცხადეს თამაშებს ახალი ზელანდიის მონაწილეობის გამო (რომლის რაგბის გუნდიც სამხრეთ აფრიკაში ასპარეზობდა აპართეიდის დროს). **მოსკოვი 1980:** აშშ-ის ლიდერობით დასავლეთის ქვეყნებმა უარი თქვეს მონაწილეობაზე ავღანეთში საბჭოთა ჯარების შეყვანის პროტესტის ნიშნად.

კილანინი, როგორც დიპლომატი, პირადად ხვდებოდა მსოფლიო ლიდერებს (ჯიმი კარტერს, ლეონიდ ბრეჟნევს), რათა სპორტი პოლიტიკური დაპირისპირების მძევლად არ ქცეულიყო. მიუხედავად იმისა, რომ ბოიკოტების თავიდან აცილება სრულად ვერ მოხერხდა, მან შეძლო შეენარჩუნებინა სოკ-ის ერთიანობა და თავიდან აეცილებინა ორგანიზაციის საბოლოო კოლაფსი.

კილანინის ერთ-ერთი უდიდესი დამსახურება 1973 წლის ვარნის ოლიმპიური კონგრესის მოწვევაა. 43-წლიანი პაუზის შემდეგ, მან ერთ მაგიდასთან დასვა სოკ-ის წევრები, საერთაშორისო ფედერაციები და ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტები. ამით დასრულდა „სოკ-ის იზოლაციონიზმი“ და დაიწყო კოლეგიური მართვა.

ბრენდეჯისგან განსხვავებით, კილანინი უფრო რეალისტურად უყურებდა სამოყვარულო სტატუსს და გზას უხსნიდა სპორტის თანამედროვე, პროფესიულ მოდელს.

მან შექმნა პროგრამა, რომელიც ეხმარებოდა განვითარებად ქვეყნებს სპორტსმენების მომზადებასა და ინფრასტრუქტურის განვითარებაში.

მისი მმართველობისას დაიწყო ქალთა ჩართულობის ზრდა ოლიმპიური კომიტეტის სტრუქტურებში.

ლორდმა კილანინმა პოსტი 1980 წელს, მოსკოვის ოლიმპიადის დასრულებისთანავე დატოვა. მან გადააბარა ორგანიზაცია ხუან ანტონიო სამარანჩს იმ დროს, როდესაც სოკ-ს უკვე ჰქონდა მკაფიო განვითარების გეგმა, თუმცა კვლავაც ებრძოდა ფინანსურ სირთულეებს.

კილანინი გარდაიცვალა 1999 წელს დუბლინში. იგი ისტორიაში დარჩა, როგორც კეთილშობილი ადამიანი, რომელმაც საკუთარი ინტელექტი და დიპლომატიური ნიჭი გამოიყენა იმისთვის, რომ ოლიმპიური ცეცხლი ყველაზე ცივი პოლიტიკური ზამთრის დროსაც არ ჩამქრალიყო. მან დაამტკიცა, რომ ოლიმპიზმი არის „ხიდი“ და არა „კედელი“.

9.22.7. ხუან ანტონიო სამარანჩი (1980-2001 წწ.)

ხუან ანტონიო სამარანჩი საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მეშვიდე პრეზიდენტი. თუ მისმა წინამორბედებმა შეძლეს ოლიმპიური იდეის გადარჩენა ომებისა და ბოიკოტების ეპოქაში, სამარანჩმა ეს იდეა XXI საუკუნის მეგა-პროექტად აქცია. მისი 21-წლიანი მმართველობა ხასიათდება ოლიმპიური თამაშების სრული კომერციალიზაციით, პროფესიონალიზაციითა და გლობალური პოპულარიზაციით.

ხუან ანტონიო სამარანჩი დაიბადა 1920 წლის 17 ივლისს ბარსელონაში, მდიდარი კატალონიელი ტექსტილის მრეწველის ოჯახში. მან განათლება ბიზნესის მართვის სფეროში მიიღო, თუმცა მისი ინტერესები მალევე გასცდა ბიზნესს.

ახალგაზრდობაში იგი აქტიურად იყო ჩაბმული სპორტში, განსაკუთრებით კი გორგოლაჭებიან ჰოკეიში სადაც მოგვიანებით ესპანეთის ნაკრების მწვრთნელიც გახდა.

1940-50 წლებში სამარანჩი ბარსელონის მუნიციპალიტეტში სპორტის მიმართულების მრჩეველად მუშაობდა. მოგვიანებით ის ესპანეთის გორგოლაჭებიანი ციგურებით სრიალის ფედერაციის პრეზიდენტად აირჩიეს. 1955 წელს იყო ბარსელონაში გამართული ხმელთაშუაზღვის თამაშების ერთ-ერთი ორგანიზატორი, სადაც თავი გამოიჩინა როგორც უნარიანმა ხელმძღვანელმა. სწორედ ამან განაპირობა, რომ სამარანჩი ხელმძღვანელობდა ესპანეთის დელეგაციებს 1956 წლის ზამთრის მე-7 ოლიმპიადაზე კორტინა დამპეცოში. 1960 და 1964 წლის ზაფხულის ოლიმპიადებზე რომსა და ტოკიოში.

1963 წელს 43 წლის ხუან ანტონიო სამარანჩი სათავეში ჩაუდგა ესპანეთის სპორტის უმაღლეს საბჭოს. 1966 წელს სამარანჩი, რომლის მიმართაც განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენდა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მაშინდელი პრეზიდენტი ევერი ბრენდეჯი, არჩეულ იქნა სოკ-ის წევრად.

1967 წელს სამარანჩი ესპანეთის ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტად აირჩიეს. დიქტატორ ფრანკოს მმართველობის ბოლო წლებში სამარანჩი იყო კატალონიის პროვინცია ბარსელონის პარლამენტის ხელმძღვანელი. ამავდროულად ის აქტურ მოღვაწეობას აგრძელებდა საერთაშორისო

ოლიმპიურ კომიტეტში, სადაც 1968 წელს გახდა სოკ-ის პროტოკოლის შეფი, 1970 წელს სოკ-ის აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი. 1974-1978 წლებში სამარანჩი სოკ-ის ვიცე-პრეზიდენტის პოსტს იკავებდა. მას შემდეგ, როდესაც ფრანკოს დიქტატორული რეჟიმი დაეცა და საბჭოთა კავშირსა და ესპანეთს შორის ურთიერთობები დათბა, 1977 წელს სამარანჩი დაინიშნა ესპანეთის ელჩად საბჭოთა კავშირში.

სწორედ მოსკოვში ყოფნამ მისცა მას საშუალება, ახლოს გაცნობოდა აღმოსავლეთის ბლოკის სპორტულ სისტემას და მოეპოვებინა მათი მხარდაჭერა სოკ-ის საპრეზიდენტო არჩევნებში.

1980 წელს, მოსკოვის ოლიმპიადის წინ, სამარანჩი სოკ-ის პრეზიდენტად აირჩიეს. იმ დროს ორგანიზაცია ფინანსური კოლაფსის პირას იყო. 1970-იანი წლების ბოიკოტებმა და ტელევიზიებთან სუსტმა კონტრაქტებმა სოკ-ის ბიუჯეტი გამოფიტა. სამარანჩმა გააცნობიერა, რომ ოლიმპიზმის გადასარჩენად საჭირო იყო დიდი კაპიტალი.

მისი ინიციატივით დაინერგა ორი უმნიშვნელოვანესი პროგრამა: გლობალური სპონსორობის პროგრამა, რომელმაც მსოფლიოს უმსხვილესი კორპორაციები (Coca-Cola, Visa, Panasonic და სხვ.) ოლიმპიადის მუდმივ პარტნიორებად აქცია.

სამარანჩმა სატელევიზიო ტრანსლაციები მრავალმილიარდიან ბიზნესად აქცია, რაც სოკ-ის შემოსავლის მთავარ წყაროდ იქცა. ამ რეფორმებმა სოკ-ს სრული ფინანსური ავტონომია და პოლიტიკური წონა შესძინა.

სამარანჩმა დაასრულა ევერი ბრენდეჯის მიერ დანერგილი „სამოყვარულო სპორტის“ მკაცრი დოგმა. იგი მიხვდა, რომ მაყურებელს სურდა ეხილა საუკეთესო ათლეტები. მისი მმართველობისას ოლიმპიური თამაშების კარები გაიღო პროფესიონალი სპორტსმენებისთვის. ამ პროცესის კულმინაცია იყო 1992 წლის ბარსელონის ოლიმპიადა, სადაც აშშ-ის კალათბურთელთა „ოცნების გუნდმა“ (Dream Team) მიიღო მონაწილეობა. ამ ნაბიჯმა ოლიმპიადის რეიტინგი და პრესტიჟი არნახულ სიმაღლეზე აიყვანა.

სამარანჩის დიპლომატიამ წერტილი დაუსვა მასშტაბური ბოიკოტების ეპოქას. 1988 წლის სეულის ოლიმპიადაზე მან შეძლო თითქმის ყველა ქვეყნის (მათ შორის საბჭოთა კავშირისა და აშშ-ის) ერთად შეკრება, რამაც ოლიმპიურ მოძრაობას ერთიანობის სიმბოლო დაუბრუნა. მისი პრეზიდენტობისას სოკ-ის წევრთა რაოდენობა გაიზარდა და ორგანიზაციაში ისეთი ქვეყნები გაწევრიანდნენ, რომლებიც მანამდე სპორტულ იზოლაციაში იყვნენ.

სამარანჩის მმართველობა არ ყოფილა ხარვეზების გარეშე. 1990-იანი წლების ბოლოს სოკ-ი დიდ სკანდალში გაეხვია, რომელიც სოლტ-ლეიკ-სიტის (2002

წლის ზამთრის ოლიმპიადის მასპინძელი) არჩევისას ქრთამის აღების ფაქტებს უკავშირდებოდა. სამარანჩმა ამ კრიზისსაც უპასუხა, გაატარა მკაცრი შიდა რეფორმები და გარიცხა კორუმპირებული წევრები.

პიერ დე კუბერტენის შემდეგ სამარანჩი გახდა სოკის პირველი პრეზიდენტი, ვინც ლოზანაში გადავიდა საცხოვრებლად. მისივე ხელშეწყობით, 1984 წელს ლოზანაშივე შეიქმნა სპორტის საარბიტრაჟო სასამართლო, 1993 წელს გაიხსნა საერთაშორისო ოლიმპიური მუზეუმი, 1999 წელს კი ჩამოყალიბდა მსოფლიოს ანტისადოპინგო სააგენტო (WADA).

1986 წლის 91- სესიაზე, სოკ-მა, სამარანჩის თამჯდომარეობით, მიიღო გადაწყვეტილება ზამთრისა და ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების სხვადასხვა დროს ჩატარების შესახებ. 1992 წლამდე როგორც ზამთრის ისე ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები ტარდებოდა ოთხ წელიწადში ერთხელ, ყოველ ნაკიან წელიწადს. სოკ-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე 1992 წლის ალბერვილის ზამთრის მე-16 ოლიმპიური თამაშების შემდეგ მომდევნო მე-17 თამაშების ჩატარების თარიღად განისაზღვრა 1994 წელი (ლილეჰამერი), ხოლო მას შემდეგ ზამთრის ოლიმპიური თამაშები ისევე, როგორც ზაფხულის თამაშები, გაიმართებოდა ყოველ ოთხ წელიწადში ერთხელ, ანუ, 1994 წლის შემდეგ 1998 წ, 2002 წ, 2006 წ. და ა.შ.

სამარანჩმა პოსტი 2001 წელს დატოვა და სიცოცხლის ბოლომდე სოკ-ის საპატიო პრეზიდენტად დარჩა. მისი მმართველობის სიმბოლოდ იქცა ლოზანაში მდებარე ოლიმპიური მუზეუმი, რომელიც მისი პირადი ინიციატივით აშენდა. იგი გარდაიცვალა 90 წლის ასაკში, 2010 წლის 21 აპრილს მშობლიურ ბარსელონაში.

მიუხედავად გარკვეული წინააღმდეგობებისა და ცალკეული კრიტიკული შეფასებებისა, ხუან ანტონიო სამარანჩი ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში დამკვიდრდა, როგორც აღიარებული ლიდერი.

მისმა რევოლუციურმა ნაბიჯებმა, დაწყებული ფინანსური დამოუკიდებლობის მოპოვებით, დასრულებული პროფესიონალი ათლეტების დაშვებით, ოლიმპიზმი კრიზისული მდგომარეობიდან გამოიყვანა და მას გლობალური მასშტაბი შესძინა. სამარანჩმა შეძლო ოლიმპიური თამაშები ექცია არა მხოლოდ სპორტულ შეჯიბრებად, არამედ მსოფლიოს უმსხვილეს კულტურულ და სოციალურ ფენომენად, რამაც უზრუნველყო ამ მოძრაობის სიცოცხლისუნარიანობა XXI საუკუნეში.

სამარანჩმა დატოვა მემკვიდრეობა, რომლის გარეშეც თანამედროვე სპორტი წარმოუდგენელია. მან ოლიმპიური თამაშები პატარა, დახურული კლუბიდან მსოფლიოს უმსხვილეს კულტურულ და სპორტულ ფენომენად აქცია.

9.22.8. ჟაკ როგე (2001–2013 წწ.)

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მერვე პრეზიდენტი – ჟაკ როგე დაიბადა 1942 წლის 2 მაისს ბელგიის ქალაქ გენტში. სპორტში მეცადინეობა ბავშობიდან დაიწყო, რასაც ხელი დიდწილად შეუწყო ოჯახურმა ტრადიციამ. მისი ბაბუა იყო პროფესიონალი ველოსიპედისტი, მამა მძლეონობას და ნიჩბოსნობას მისდევდა და ორივე ამ სახეობაში იყო ბელგიის ჩემპიონი.

მიუხედავად ასეთი მრავალფეროვნებისა, ოჯახის წევრების ძირითადი გატაცება მაინც საიალქნო სპორტი იყო. ჟაკ როგეს ძმა ბელგიის ჩემპიონის ტიტულს ფლობდა საიალქნო სპორტში, მისი ორი დაც რეგულარულად ვარჯიშობდა მძებთან ერთად. თავად ჟაკ როგე ბავშობიდან სისტემატურად დაცურავდა პატარა იალქნიანი ნავით მდინარეზე. უკვე 12 წლის ასაკიდან ჟაკ როგე მონაწილეობს შეჯიბრებებში. 17 წლის ასაკში იგი ხდება მსოფლიოს ჩემპიონი იუნიორებში და შეყვანილ იქნა აფროსნობაში ბელგიის ეროვნული ნაკრების შემადგენლობაში.

მოგვიანებით ჟაკ როგე დაწერს: „ამ წარმატებამ ისეთი თავბრუ დამახვია, რომ ერთი პერიოდი გადავწყვიტე ყველაფრისათვის დამენებებინა თავი და მთელი ჩემი ცხოვრება მიმეძღვნა საიალქნო სპორტისათვის, მაგრამ იმ პერიოდში პროფესიონალი სპორტსმენობა გარკვეულ რისკებთან იყო დაკავშირებული, თანაც ვიფიქრე ჩემი სოციალური მომავალი შემეწირა სპორტისათვის არ იქნებოდა მართებული“.

მან განათლება გენტის უნივერსიტეტში მიიღო და პროფესიით ორთოპედ-ქირურგი გახდა, სპეციალიზაციით სპორტულ მედიცინაში. მოგვიანებით სწავლა დიდ ბრიტანეთში განაგრძო, სადაც მედიცინის ხარისხი მიენიჭა. როგე არ ყოფილა მხოლოდ თეორიული სპორტის მოღვაწე; ის თავად იყო უმაღლესი დონის ათლეტი, მონაწილეობდა სამ ოლიმპიურ თამაშებში (1968, 1972, 1976) "ფინის" კლასში. იყო კადეტთა შორის მსოფლიო ჩემპიონი და 16-გზის ბელგიის ჩემპიონი. 10-ჯერ ითამაშა ბელგიის რაგბისტთა ეროვნულ ნაკრებში და არაერთხელ მოიპოვა ქვეყნის ჩემპიონობა.

სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ ჟაკ როგე აქტიურად ჩაერთო ბელგიის ოლიმპიურ მოძრაობაში. 1989 წელს იგი აირჩიეს ბელგიის ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტად. იმავე წელს გახდა ევროპის ოლიმპიური კომიტეტების (EOC) პრეზიდენტი და ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტების

ასოციაციის (ANOC) ვიცე-პრეზიდენტი. ორი წლის შემდეგ, 1991 წელს, ჟაკ როგე საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის (სოკ) წევრად აირჩიეს.

1998 წელს იგი სოკ-ის აღმასრულებელი საბჭოს წევრი გახდა. მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა სიდნეის 2000 წლის ოლიმპიური თამაშების წარმატებით ორგანიზებაში, ხოლო შემდგომში კოორდინაციას უწევდა ათენის 2004 წლის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების მზადების პროცესს. ჟაკ როგე გამოირჩეოდა დიპლომატიურობით, კომპრომისის მიღწევის უნარითა და მაღალი ეთიკური სტანდარტებით. იგი სარგებლობდა პატიოსანი და მოუსყიდველი ლიდერის რეპუტაციით.

მისი ერთ-ერთი ყველაზე დიდი მიღწევა ამ პერიოდში იყო **ევროპის ახალგაზრდული ოლიმპიური ფესტივალის (EYOF)** დაარსება. პირველი ასეთი ფესტივალი 1991 წელს ბრიუსელში გაიმართა. სწორედ როგეს სჯეროდა, რომ ახალგაზრდა ათლეტებს სჭირდებოდათ პლატფორმა, რათა დიდ ოლიმპიადამდე ეგრძნოთ ოლიმპიური სულისკვეთება.

აღნიშნული თვისებებისა და პროფესიული ავტორიტეტის გამო, ჟაკ როგეს კანდიდატურამ გადამწყვეტი მხარდაჭერა მოიპოვა 2001 წლის 16 ივლისს მოსკოვში გამართულ სოკ-ის 112-ე სესიაზე, სადაც იგი საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მერვე პრეზიდენტად აირჩიეს. ამ თანამდებობაზე მან 12 წელი გაატარა და თავი წარმოაჩინა, როგორც სპორტის ღრმა მცოდნე და ავტორიტეტული ხელმძღვანელი. მისი პრეზიდენტობის პერიოდში სოკ-მა უკომპრომისო ბრძოლა გამოუცხადა დოპინგს, კორუფციას, რასიზმსა და ძალადობას სპორტში.

ჟაკ როგეს ხელმძღვანელობის წლებში მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა ოლიმპიურ პროგრამაში. ოლიმპიურ სპორტის სახეობებად აღიარეს გოლფი და შვიდკაცა რაგბი. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ოლიმპიური თამაშების ახალგაზრდულ აუდიტორიაზე მორგებას – პროგრამაში შევიდა ახალგაზრდებში პოპულარული დისციპლინები, მათ შორის სნოუ-ბორდი და BMX.

მისი პრეზიდენტობის პერიოდში საერთაშორისო სპორტულ კალენდარში მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა ზაფხულისა და ზამთრის ახალგაზრდულმა ოლიმპიურმა თამაშებმა. გარდა ამისა, ჟაკ როგეს ინიციატივით დაედო სათავე ევროპის ახალგაზრდულ ოლიმპიურ ფესტივალს, რომლის მიზანი ევროპელი ახალგაზრდებისთვის მულტისპორტული პლატფორმის შექმნა იყო. ევროპის პირველი ახალგაზრდული ოლიმპიური ფესტივალი 1991 წელს სწორედ მის სამშობლოში - ბელგიის დედაქალაქ ბრიუსელში ჩატარდა.

აღსანიშნავია, რომ ჟაკ როგე სოკ-ის პრეზიდენტის რანგში ოლიმპიურ

მოდრაობას უსასყიდლოდ ემსახურებოდა. იგი ასევე სოკ-ის პირველი პრეზიდენტი იყო, რომელმაც 2002 წლის ზამთრის ოლიმპიური თამაშების დროს ოლიმპიურ სოფელში, ათლეტებთან ერთად ცხოვრობდა, რითაც ხაზი გაუსვა, რომ თამაშების მთავარი გმირი სპორტსმენია და არა ჩინოვნიკი.

ოლიმპიურ მოძრაობას მუდმივად თან სდევდა პოლიტიკური ხასიათის სირთულეები, რაც სოკ-ის ხელმძღვანელობისგან განსაკუთრებულ დიპლომატიურობასა და წინდახედულებას მოითხოვდა. ჟაკ როგეს პრეზიდენტობის პერიოდშიც არაერთი ასეთი გამოწვევა არსებობდა. 2008 წლის პეკინის ოლიმპიადის წინ კი, მიუხედავად დიდი პოლიტიკური წნეხისა ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით, მან შეინარჩუნა პოზიცია, რომ სპორტი და პოლიტიკა გამიჯნული უნდა ყოფილიყო, რითაც თავიდან აიცილა თამაშების მასობრივი ბოიკოტი.

2001 წლის 11 სექტემბერს აშშ-ში განხორციელებული ტერაქტების შემდეგ კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა სოლტ ლეიკ სიტის 2002 წლის ზამთრის ოლიმპიური თამაშების უსაფრთხოების საკითხი. ორივე შემთხვევაში ჟაკ როგემ, სოკ-ის სხვა ლიდერებთან ერთად, შეძლო სტრატეგიულად სწორი გადაწყვეტილებების მიღება და ოლიმპიური თამაშების ჩაშლის ან გადატანის საფრთხის თავიდან აცილება.

2013 წელს ბუენოს აირესში გამართულ სოკ-ის 125-ე სესიაზე ჟაკ როგე პრეზიდენტის პოსტზე გერმანელმა თომას ბახმა შეცვალა. ბელგიელი ლიდერი, ტრადიციისამებრ, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის საპატიო პრეზიდენტად აირჩიეს. არჩევნების შემდეგ ჟაკ როგემ განაცხადა: „შემემლო კომიტეტის წევრად დავრჩენილიყავი მაგრამ მიმაჩნია, რომ ახალ პრეზიდენტს არ უნდა ჰყავდეს გარემოცვაში ძველი ხელმძღვანელი. მჯერა, რომ მე მომიხსენიებენ პრეზიდენტად, რომელმაც თავისი საქმე გააკეთა. ჩემი პრეზიდენტობის დროს ჩატარებული ყველა ოლიმპიადა, სოლტ-ლეიკ-სიტიდან დაწყებული და ლონდონით დამთავრებული, ყველაზე მაღალი ხარისხისა იყო, თუმცა ეს კოლექტიური ძალისხმევის შედეგი გახლდათ“.

ჟაკ როგეს ღვაწლი დაფასებულია მრავალი ჯილდოთი, ბელგიის მეფე ალბერტ II-მ მას **გრაფის** წოდება მიანიჭა. მიღებული აქვს რაინდისა და საპატიო ლეგიონის ორდენები სხვადასხვა ქვეყნისგან.

ჟაკ როგე გარდაიცვალა 2021 წლის 29 აგვისტოს, 79 წლის ასაკში. მისი პატივისცემის ნიშნად, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის ყველა ობიექტზე ხუთი დღის განმავლობაში დაშვებული იყო ოლიმპიური დროშა.

ჟაკ როგე ისტორიაში შევიდა, როგორც ადამიანი, რომელმაც ოლიმპიურ მოძრაობას ღირსება, სისუფთავე და ახალი სიცოცხლე შესძინა.

9.22.9. თომას ბახი (2013-2025 წწ.)

თომას ბახი დაიბადა 1953 წლის 29 დეკემბერს გერმანიის ქალაქ ვიურცბურგში. მან ბრწყინვალე აკადემიური განათლება მიიღო ვიურცბურგის უნივერსიტეტში, სადაც დაამთავრა სამართლისა და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი.

1983 წელს მას მიენიჭა სამართლის დოქტორის ხარისხი, რაც შემდგომში მნიშვნელოვან საფუძვლად დაედო მის კარიერას როგორც სპორტულ, ისე ადმინისტრაციულ და სამართლებრივ სფეროებში.

ახალგაზრდობიდანვე აქტიურად იყო ჩართული სპორტში და ფარიკაობა მის მთავარ სპორტულ დისციპლინად ჩამოყალიბდა. მისი აკადემიური და პროფესიული კარიერა წარმატებით ერწყმოდა მაღალსპორტულ მიღწევებს.

თომას ბახი გამორჩეული მოფარიკავე იყო. იგი გერმანიის ეროვნული ნაკრების წევრი გახლდათ და უმაღლეს დონეზე იასპარეზა საერთაშორისო არენაზე. სპორტული კარიერის უმაღლეს მიღწევად ითვლება 1976 წლის მონრეალის ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე მოპოვებული ოქროს მედალი გუნდურ ფარიკაობაში (რაპირა). გარდა ამისა, 1977 წელს ბუენოს აირესში მსოფლიო ჩემპიონი გახდა, ხოლო 1973 და 1979 წლებში მსოფლიო ჩემპიონატებზე შესაბამისად ვერცხლისა და ბრინჯაოს მედლები დაისაკუთრა. ბახი აღიარებული იყო არა მხოლოდ სპორტული შედეგებით, არამედ დისციპლინითა და ლიდერული თვისებებითაც.

სპორტული კარიერის დასრულებისთანავე ბახმა აქტიური მოღვაწეობა დაიწყო სპორტის მართველობისა და ოლიმპიური მოძრაობის სტრუქტურებში. იგი იყო ერთ-ერთი პირველი ლიდერი, რომელმაც სისტემურად დაიწყო ათლეტების უფლებების დაცვაზე ზრუნვა: 1981 წელს გახდა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის (სოკ) ათლეტთა კომისიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი. 1991 წელს იგი აირჩიეს სოკ-ის წევრად, ხოლო 2000 წელს ვიცე-პრეზიდენტად. მისი ორგანიზაციული ხედვა და მენეჯერული გამოცდილება განსაკუთრებით გამოიკვეთა 2006 წელს, როდესაც მისი ინიციატივით შეიქმნა გერმანიის ოლიმპიური სპორტის კონფედერაცია (DOSB), რომლის პირველ პრეზიდენტად თავადვე აირჩიეს.

ამ პერიოდში მან თავი გამოიჩინა როგორც რეფორმატორმა და სტრატეგიულმა მმართველმა, რომელიც განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა ოლიმპიური მოძრაობის მდგრად განვითარებას, ფინანსურ გამჭვირვალობასა და სპორტის ავტონომიის დაცვას.

2013 წლის 10 სექტემბერს ბუენოს აირესში გამართულ საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის 125-ე სესიაზე ტომას ბახი სოკ-ის მეცხრე პრეზიდენტად აირჩიეს. მან ამ თანამდებობაზე ჩაანაცვლა ბელგიელი ჟაკ როგე. ბახის პრეზიდენტობა დაემთხვა ოლიმპიური მოძრაობისათვის რთულ და დინამიკურ პერიოდს, რომელიც ხასიათდებოდა გლობალიზაციის, ციფრული ტრანსფორმაციის, ეკონომიკური გამოწვევებისა და გეოპოლიტიკური დამაბულობის ზრდით.

ის ისტორიაში შევიდა, როგორც პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი, რომელმაც ეს უმაღლესი ადმინისტრაციული პოსტი დაიკავა.

ტომას ბახის პრეზიდენტობის ერთ-ერთ მთავარ მიღწევად ითვლება სტრატეგიული რეფორმების პაკეტი „ოლიმპიური დღის წესრიგი 2020“ (Olympic Agenda 2020), რომელიც მიზნად ისახავდა ოლიმპიური თამაშების უფრო მოქნილ, ეკონომიურად ეფექტურ და სოციალურ რეალობასთან შესაბამის მოდელს. რეფორმებმა ხელი შეუწყო მასპინძელი ქალაქებისთვის ფინანსური ტვირთის შემცირებას, მდგრადობის პრინციპების გაძლიერებას და სპორტის განვითარების ახალ ფორმებს.

ამ კონცეფციის ფარგლებში, მისი ინიციატივით, 2017 წელს ისტორიაში პირველად ერთდროულად დასახელდა ორი მასპინძელი ქალაქი პარიზი (2024) და ლოს-ანჯელესი (2028), რამაც მნიშვნელოვნად გაზარდა სტაბილურობა და პროგნოზირებადობა ოლიმპიურ კალენდარში. ამავე პერიოდში თამაშებზე ქალთა და მამაკაცთა მონაწილეობის პროპორცია პრაქტიკულად გათანაბრდა და მიაღწია 50/50 ბალანსს, რაც გენდერული თანასწორობის კუთხით ისტორიულ წინსვლად მიიჩნევა.

ბახის მმართველობის პერიოდი ერთ-ერთი ყველაზე რთული და წინააღმდეგობრივი აღმოჩნდა ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში. რუსეთის სახელმწიფოებრივი დოპინგ-სისტემის მხილების შემდეგ, მას მოუწია რთული ბალანსის დაცვა მკაცრ სანქციებსა და „კოლექტიური დასჯის“ თავიდან არიდებას შორის. ამ პოზიციამ მას მნიშვნელოვანი კრიტიკა მოუტანა და ხშირად წარმოაჩენდა, როგორც ზედმეტად ლოიალურ ლიდერს, თუმცა თავად ბახი გადაწყვეტილებებს ოლიმპიური მოძრაობის ერთიანობის შენარჩუნების აუცილებლობით ამართლებდა.

ტომას ბახის პრეზიდენტობის დროს ოლიმპიური მოძრაობა უმნიშვნელოვანეს გამოწვევებს შეეჯახა, მათ შორის COVID-19-ის პანდემიას, რომელმაც ტოკიოს 2020 წლის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშების ერთი წლით გადადება გამოიწვია. აღნიშნულ ვითარებაში ბახის ხელმძღვანელობით სოკ-მა შეძლო ოლიმპიური თამაშების ჩატარება უპრეცედენტო სანიტარული და უსაფრთხოების პირობების დაცვით, რაც საერთაშორისო სპორტის ისტორიაში უნიკალურ მოვლენად ჩაითვალა.

უკრაინაში რუსეთის შეჭრის შემდეგ, ბახის ხელმძღვანელობით სოკ-მა შეიმუშავა მკაცრი რეკომენდაციები რუსი და ბელარუსი სპორტსმენების ნეიტრალური სტატუსით მონაწილეობის შესახებ, რაც კვლავ მწვავე დებატების საგნად იქცა საერთაშორისო სპორტულ საზოგადოებაში.

საერთაშორისო ოლიმპიურმა კომიტეტმა 2022 წლის თებერვალში გასცა რეკომენდაცია იმის შესახებ, რომ უკრაინაში რუსული აგრესიის გამო, სპორტის სახეობების საერთაშორისო ფედერაციებმა არ დაუშვან რუსი და ბელარუსი სპორტსმენები საერთაშორისო ტურნირებზე.

2023 წლის ოქტომბერში, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის 141-ე სესიაზე ორგანიზაციის წევრები წინადადებით გამოვიდნენ - შეეცვალათ ოლიმპიური ქარტია ბახის ახალი ვადით არჩევისთვის.

„ყველანაირი მსჯელობის შემდეგ იმ აზრამდე მივედი, რომ აღარ ღირს შემდეგი ვადისთვის კანდიდატურის წამოყენება. სოკის ავტორიტეტის შესანარჩუნებლად ჩვენ ყველამ და პირველ რიგში მე, უნდა შევინარჩუნოთ ქარტიის მაღალი სტანდარტები. მე მტკიცედ მჯერა, რომ პრეზიდენტის პოსტზე 12 წელი მუშაობის შემდეგ, ჩვენი ორგანიზაციისთვის სასარგებლო იქნება ხელმძღვანელობის შეცვლა.

ვთხოვ აღმასრულებელ კომიტეტს, დანიშნოს არჩევნების თარიღი 2025 წლის მარტისთვის. ახალი პრეზიდენტის მმართველობა 2025 წლის 24 ივნისს დაიწყება. დარწმუნებული იყავით, ამ თარიღამდე მთელ ჩემს ენერგიას ოლიმპიურ მოძრაობას მოვახმარ“, – განაცხადა ბახმა.

ტომას ბახი რჩება ფიგურად, რომელმაც მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ოლიმპიური თამაშების მოდერნიზებაში და მათ მორგებაში XXI საუკუნის ციფრულ, სოციალურ და ეკოლოგიურ გამოწვევებთან, მიუხედავად იმ წინააღმდეგობებისა და კრიტიკისა, რომლებიც მის მმართველობას თან ახლდა.

ტომას ბახი რჩება ფიგურად, რომელმაც შეძლო ოლიმპიური თამაშების მოდერნიზება და მათი მორგება XXI საუკუნის ციფრულ და ეკოლოგიურ გამოწვევებზე.

9.22.10. კირსტი ქოვენტრი (2025 წლიდან)

კირსტი ქოვენტრი – მსოფლიო სპორტის ისტორიული ფიგურაა. იგი აფრიკის კონტინენტის ყველაზე ტიტულოვანი სპორტსმენია.

კირსტი ქოვენტრი დაიბადა 1983 წლის 16 სექტემბერს ზიმბაბვეს დედაქალაქ ჰარარეში. ბავშვობიდანვე გამოავლინა განსაკუთრებული ნიჭი ცურვაში, რომელიც მისი პროფესიული საქმიანობის მთავარ სფეროდ ჩამოყალიბდა.

სკოლის დასრულების შემდეგ მან სწავლა განაგრძო ამერიკის შეერთებულ შტატებში, სადაც ჩაირიცხა ობერნის უნივერსიტეტში (Auburn University). უნივერსიტეტში სწავლის პერიოდში ქოვენტრი წარმატებით უთავსებდა აკადემიურ განათლებას უმაღლესი დონის სპორტულ კარიერას და მალევე იქცა სტუდენტური სპორტის ერთ-ერთ გამორჩეულ ფიგურად.

კირსტი ქოვენტრი ზიმბაბვესა და მთლიანად აფრიკის კონტინენტის ისტორიაში ერთ-ერთ ყველაზე ტიტულოვან სპორტსმენად ითვლება. მან მონაწილეობა მიიღო ზაფხულის ხუთ ოლიმპიურ თამაშებში: სიდნეი 2000, ათენი 2004, პეკინი 2008, ლონდონი 2012 და რიო დე ჟანეირო 2016.

ამ პერიოდში მან მოიპოვა შვიდი ოლიმპიური მედალი (2 ოქრო, 4 ვერცხლი, 1 ბრინჯაო), რაც აფრიკელი სპორტსმენებისთვის უნიკალური მიღწევაა. მისი ყველაზე წარმატებული დისციპლინა იყო 200 მეტრზე ზურგით ცურვა, სადაც მან ოლიმპიური ჩემპიონობა მოიპოვა 2004 და 2008 წლებში. გარდა ამისა, ქოვენტრის მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებული აქვს 8 მედალი (3 ოქრო 5 ვერცხლი) და მსოფლიო ჩემპიონატებზე „მოკლე წყალზე“ 4 ოქრო და 1 ბრინჯაო. არის მსოფლიო თასების გამარჯვებული და მსოფლიო რეკორდების ავტორი.

რიო-დე-ჟანეიროს 2016 წლის ოლიმპიური თამაშების შემდეგ კირსტიმ ოფიციალურად დაასრულა სპორტული კარიერა.

აქტიური სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ ქოვენტრი სწრაფად ჩაერთო ოლიმპიურ მოძრაობაში. 2013 წელს იგი აირჩიეს საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის სპორტსმენთა კომისიის წევრად. 2018 წელს კი მას სპორტსმენთა კომისიის თავმჯდომარის პოზიცია ერგო. პარალელურად,

კირსტი ქოვენტრი ჩაერთო სახელმწიფო მმართველობაშიც. 2018 წლის სექტემბერში ზიმბაბვეს პრეზიდენტმა ემერსონ მნანგაგვამ კირსტი ქოვენტრი დანიშნა ახალგაზრდობის, სპორტის, ხელოვნებისა და დასვენების მინისტრად. მისმა დანიშვნამ დიდი გამოხმაურება გამოიწვია, რადგან იგი მთავრობის ერთ-ერთი იშვიათი თეთრკანიანი წევრი გახდა. ამ თანამდებობაზე მისი საქმიანობა მიმართული იყო სპორტის, როგორც სოციალური ინტეგრაციისა და განათლების ინსტრუმენტის, გაძლიერებისკენ. მისი მინისტრობის პერიოდში განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო გოგონებისა და ქალების სპორტში ჩართულობის ზრდას.

კირსტი ქოვენტრი იყო საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის აღმასრულებელი საბჭოს წევრი და უშუალოდ მონაწილეობდა ორგანიზაციის სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღებაში.

2018–2021 წლებში ხელმძღვანელობდა სოკ-ის ათლეტთა კომისიას და წარმოადგენდა სპორტსმენთა ინტერესებს მთელი მსოფლიოს მასშტაბით; იგი გამოირჩეოდა თანამედროვე ხედვით, ინკლუზიურობისა და გენდერული თანასწორობისადმი განსაკუთრებული ყურადღებით, ასევე სპორტსმენებზე ორიენტირებული მმართველობის მხარდაჭერით. მისი პოზიციები ხშირად ემთხვეოდა ოლიმპიური მოძრაობის განახლებისა და ახალგაზრდულ აუდიტორიაზე მორგების აუცილებლობას.

2025 წლის 20 მარტს კირსტი ქოვენტრი საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტად აირჩიეს. არჩევის მომენტში, 41 წლის ასაკში, კირსტი ქოვენტრი გახდა საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის ისტორიაში ყველაზე ახალგაზრდა პრეზიდენტი.

მისი არჩევა ისტორიულ მოვლენად შეფასდა, რადგან იგი გახდა სოკ-ის პირველი ქალი პრეზიდენტი და პირველი პრეზიდენტი აფრიკის კონტინენტიდან. ეს ფაქტი აღიქმება როგორც ოლიმპიური მოძრაობის ღირებულებითი ტრანსფორმაციისა და გლობალური წარმომადგენლობის გაფართოების მნიშვნელოვანი ეტაპი.

კირსტი ქოვენტრი, რომელმაც პრეზიდენტის მანდატი კენჭისყრის პირველივე ტურში ხმათა უმრავლესობით მოიპოვა, მეტოქეებად ჰყავდა ბრიტანელი ორგზის ოლიმპიური ჩემპიონი სებასტიან კოე, ტანვარჯიშის საერთაშორისო ფედერაციის პრეზიდენტი მორინარი ვატანაბე, საფრანგეთის ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი დავიდ ლაპარტიენი, თხილამურობისა და სნოუბორდის საერთაშორისო ფედერაციის (FIS) პრეზიდენტი იოჰან ელიაში, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის ვიცე-პრეზიდენტი ხუან ანტონიო სამარანჩი-

უმცროსი და იორდანის ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი ფეისალ ალ-ჰუსეინი.

კირსტი ქოვენტრი აღიარებულია როგორც ლიდერი, რომელიც აერთიანებს ელიტური სპორტსმენის პრაქტიკულ გამოცდილებას, სახელმწიფო მმართველობის ცოდნასა და საერთაშორისო სპორტული ორგანიზაციის მართვის უნარს. მისი მოღვაწეობა თანამედროვე ოლიმპიური მოძრაობის ახალი ეტაპის დასაწყისად განიხილება.

იგი მოვიდა პროგრამით, რომელიც არსებითად განსხვავდება მისი წინამორბედის – თომას ბახის კურსისგან და განსაკუთრებულ აქცენტს აკეთებს სპორტის ჰუმანიზაციასა და ციფრულ ტრანსფორმაციაზე. როგორც სოკ-ის ათლეტთა კომისიის ყოფილი თავმჯდომარე, ქოვენტრიმ შეჯიბრებების უშუალო მონაწილეთა ინტერესები პოლიტიკის ცენტრში დააყენა. მან მიზნად დაისახა:

1. სატელევიზიო ტრანსლაციების შემოსავლების განაწილების მოდელის გადახედვა. იგი ითვალისწინებს იმ თანხის პროცენტის ზრდას, რომელიც პირდაპირ სპორტსმენებზე მიემართება (გრანტებისა და სტიპენდიების სახით), ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტების ბიუროკრატიული მექანიზმების გვერდის ავლით.

2. ოლიმპიელთათვის გლობალური ფსიქოლოგიური მხარდაჭერის სისტემის შექმნა, რომელიც ხელმისაწვდომი იქნება 24/7 რეჟიმში, განსაკუთრებით სპორტული კარიერის დასრულების პერიოდში.

3. უახლოეს ათწლეულებში ისტორიაში პირველად ჩატარდეს ოლიმპიური თამაშები აფრიკის კონტინენტზე (პოტენციური კანდიდატები: ეგვიპტე ან სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა).

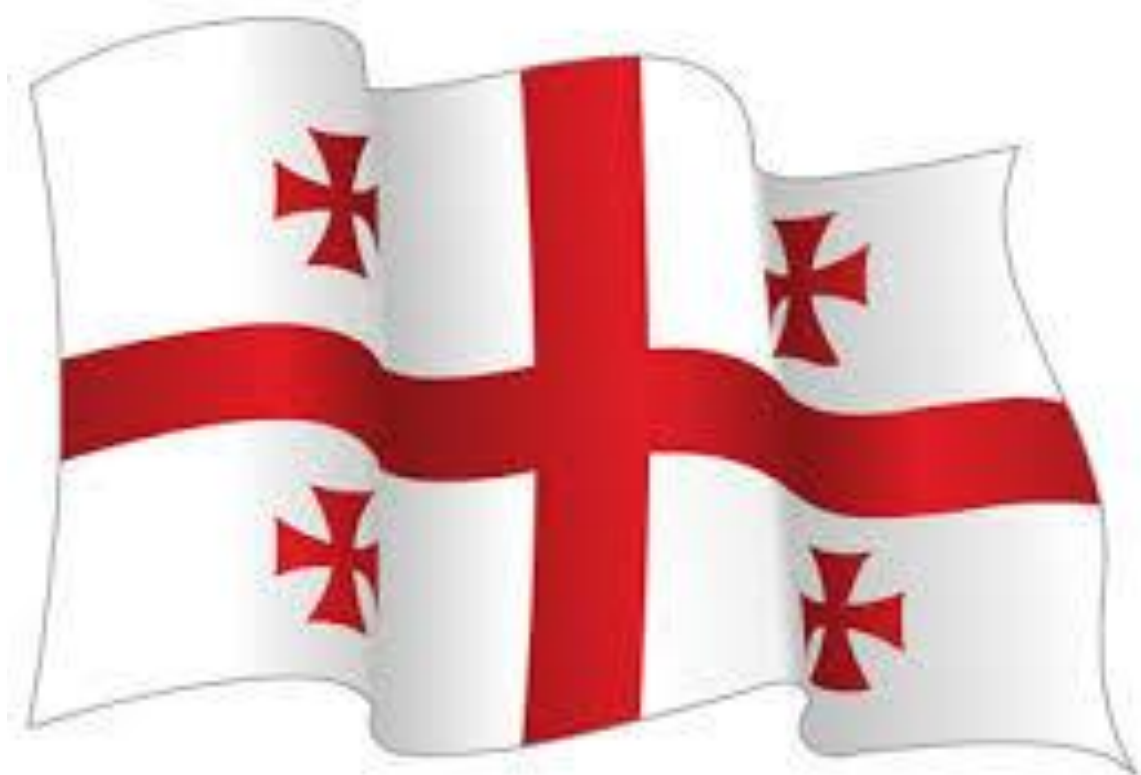
ინაუგურაციულ სიტყვაში მან განაცხადა: „ოლიმპიური რგოლები პოლიტიკოსებს არ ეკუთვნის. ისინი ეკუთვნის მათ, ვინც ყოველ დღით განთიადამდე იღვიძებს, რათა ვარჯიშზე წავიდეს. ჩვენ აქ მხოლოდ იმისთვის ვართ, რომ ხელი არ შევუშალოთ მათ.“

9.23. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რომელ წელს ჩატარდა ზამთრის პირველი ოლიმპიური თამაშები?
2. როდის შედგა საბჭოთა ოლიმპიელების დებიუტი ოლიმპიურ თამაშებზე?
3. მსოფლოში ვის აქვს მოპოვებული ყველაზე მეტი ოლიმპიური ოქროს მედალი და რამდენი?
4. რომელ წლებში არ ჩატარებულა ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები?
5. იყო თუ არა ოლიმპიური თამაშების ბოიკოტი?
6. დაასახელეთ ქალაქები, სადაც სამ-სამჯერ ჩატარდა ოლიმპიური თამაშები.
7. რა იყო 1952 წლის თამაშების მთავარი მოვლენა?
8. ვის ეკუთვნის ერთ ოლიმპიურ თამაშებზე ოქროს მედლების მოპოვების რეკორდი?
9. სად და როდის ჩატარდა ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები არანაკიან წელიწადში?
10. ვინ არის მსოფლიოში პირველი მოჭიდავე, რომელმაც ზედიზედ ხუთ ოლიმპიურ თამაშებზე გაიმარჯვა?
11. ვინ იყო საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პირველი პრეზიდენტი.
12. რამდენი წელი ედგა სათავეში საერთაშორისო ოლიმპიურ კომიტეტს პიერ დე კუბერტენი?
13. ვინ არის ამჟამად საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი?
14. საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტებიდან ვინ იყო ოლიმპიური თამაშები ჩემპიონი და როდის?
15. სულ 1896 წლიდან, რამდენი პრეზიდენტი ჰყავდა საერთაშორისო ოლიმპიურ კომიტეტს.

თავი X.

საქართველოს ფიზიკური აღზრდის, სპორტისა და ოლიმპიზმის ისტორია

10.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი ძველ დროში

საქართველოს სპორტის ისტორიული ფესვები სათავეს იღებს ქვეყნის უძველეს კულტურულ და სოციალურ ტრადიციებში და მჭიდროდ არის დაკავშირებული ქართველთა სამხედრო ყოფასთან, შრომით ცხოვრებასა და რიტუალურ პრაქტიკებთან. საუკუნეების განმავლობაში ფიზიკური ძალა, გამძლეობა და სისწრაფე ეროვნული თვითმყოფადობის განმსაზღვრელ კომპონენტებს წარმოადგენდა.

არქეოლოგიური და ეთნოგრაფიული მონაცემები ადასტურებს, რომ შეჯიბრებები საქართველოში ჯერ კიდევ ანტიკურ ხანაში არსებობდა; კოლხეთსა და იბერიაში გავრცელებული იყო საბრძოლო ვარჯიშები, ცხენოსნობა, მშვილდოსნობა და რბოლები, რომლებიც ორგანულად ერწყმოდა როგორც სამხედრო მზადებას, ისე საზეიმო დღესასწაულებს.

უძველესი იბერია რომაელთათვისაც კი ცნობილი იყო ფიზიკური აღზრდის სპეციფიკური მეთოდებით, რაც ხშირად ხალხური შეკრებებისა და რელიგიური რიტუალების ფარგლებში ვლინდებოდა. ქართველმა ერმა საუკუნეების მანძილზე ჩამოაყალიბა ფიზიკური აღზრდის მრავალფეროვანი სისტემები, რომლებმაც, სხვა ფაქტორებთან ერთად, უზრუნველყვეს ხალხის სიცოცხლისუნარიანობა მუდმივი ეგზისტენციალური საფრთხეების პირობებში. აზიასა და ახლო აღმოსავლეთში სამი ათასწლეულის განმავლობაში პრაქტიკულად არ არსებულა სერიოზული სახელმწიფოებრივი ძალა, რომლის სტრატეგიულ ინტერესებშიც საქართველოს დაპყრობა არ შედიოდა.

ისტორიული რეალობიდან გამომდინარე, საქართველოში ფიზიკური აღზრდის სისტემა უძველესი დროიდანვე საბრძოლო ხელოვნების დაუფლებასთან იყო იდენტიფიცირებული. ჯერ კიდევ ბრინჯაოს ხანაში ფართოდ იყო გავრცელებული ისეთი საბრძოლო იარაღები, როგორიცაა ხანჯალი, ლახვარი, შუბი, შურდული, მშვილდ-ისარი და მახვილი.

ამ იარაღების დაუფლება და საბრძოლო არსენალის სრულყოფა სისტემატურ წვრთნასა და საგანგებო ფიზიკურ მომზადებას მოითხოვდა.

აღსანიშნავია, რომ სპორტული აქტივობები საქართველოში "მშვიდობიანი" სამხედრო წვრთნის ფორმას წარმოადგენდა. განსაკუთრებული ადგილი ეკავა ქართულ ჭიდაობას - ფიზიკური აღზრდის უძველეს და თვითმყოფად სახეობას, რომელიც სპორტულ შეჯიბრებასთან ერთად კაცური აღზრდის, ღირსებისა და სამართლიანობის სკოლასაც წარმოადგენდა. მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ტრადიციული ხალხური თამაშები და ძალოსნური გამოცდები: ქვის აწევა, სირბილი, ხტომა და გუნდური შეჯიბრებები, მათ შორის ლელობურთი, ისინდი,

ყაბახი, მარულა და ჩოგანბურთი, რაც ხელს უწყობდა კოლექტიური სულისკვეთების გაძლიერებას.

რთულია სპორტული ასპარეზობების ზუსტი თარიღების დასახელება ძველი წელთაღრიცხვის პერიოდისთვის, რადგან მაშინდელი შეჯიბრებები არ იყო ისეთივე მკაცრად დოკუმენტირებული, როგორც ბერძნული ოლიმპიადები (რომლებიც **ძვ.წ. 776 წლიდან** ითვლება). თუმცა, არქეოლოგიური და ისტორიული წყაროების საფუძველზე, შესაძლებელია გარკვეული ქრონოლოგიური სურათის აღდგენა.

ადრეულ ხანაში (ძვ.წ. XV-X სს.) სპორტი მეტწილად საკულტო და სამხედრო ხასიათს ატარებდა. კოლხური კულტურის ჩამოყალიბების პერიოდის ბრინჯაოს ფიგურებსა და გრავირებულ ცულებზე გამოსახული მებრძოლთა რიტუალური ორთაბრძოლები მიანიშნებს, რომ შეჯიბრების ტრადიცია ჯერ კიდევ 3500 წლის წინ არსებობდა.

ანტიკურ ეპოქაში (ძვ.წ. VIII-IV სს.) ბერძნულ სამყაროსთან აქტიური კონტაქტების შედეგად სპორტი ახალ ფაზაში გადავიდა. ურარტული წყაროები, კერძოდ მეფე არგიშტი I-ის ძვ.წ. 785 წლის წარწერა, დიაოხის ტერიტორიაზე გამართულ დოღზე მოგვითხრობს.

ძვ.წ. VI-V საუკუნეებში კოლხეთის ქალაქებში (ფაზისი, დიოსკურია) მიმდინარეობდა ბერძნული ტიპის სტადიონებისა და გიმნასიუმების მშენებლობა. ამ პერიოდიდან იწყება რეგულარული ათლეტური თამაშები, რომლებიც ბერძნული კალენდრის მიხედვით ეწყობოდა.

იბერიის სამეფოს ხანაში (ძვ.წ. IV-I სს.) სპორტმა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა შეიძინა. მეფე ფარნავაზის პერიოდში ჩამოყალიბდა სამხედრო – ფიზიკური მომზადების სისტემა. ხოლო უფლისციხესა და ვანში არსებული "საასპარეზო მოედნები" მოწმობს შეჯიბრებების მაღალ ორგანიზებულობაზე. ძველი წელთაღრიცხვის მიწურულს საქართველოში უკვე ფიქსირდებოდნენ "მუშაითები", პროფესიული ჯგუფები, რომლებიც მხოლოდ ფიზიკური ვარჯიშითა და საჯარო ჩვენებებით იყვნენ დაკავებული.

ანტიკური ხანის ავტორები ხშირად აღწერდნენ ქართველურ ტომთა ფიზიკურ სიამაყესა და წვრთნის სისტემებს. ძვ.წ. 401 წელს ქსენოფონტი თავის ნაშრომში „ანაბასისი“ ხაზს უსვამდა ხალიბებისა და მოსინიკების ბრძოლისუნარიანობას. აპოლონიოს როდოსელი კი პოემაში „არგონავტიკა“ დეტალურად აღწერს კოლხეთის სიძლიერეს და აღნიშნავს, რომ ქუთაისში, არესის ველზე, არსებობდა ვრცელი ასპარეზი, სადაც კოლხები მხედრულ შეჯიბრებებს აწყობდნენ. ადრეული ხანის საქართველოში ფიზიკური აღზრდის სისტემურ

არსებობას ადასტურებენ ისეთი გამოჩენილი ისტორიკოსებიც, როგორებიც იყვნენ ჰეროდოტე, სტრაბონი, იოსებ ფლავიუსი და პროკოფი კესარიელი.

ბიზანტიელი ავტორი **აგათია სქოლასტიკოსი** (536-582) განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა ლაზთა ფიზიკურ სიმარდესა და მამაცობას. ამგვარად, უცხოური და ადგილობრივი წყაროების ერთობლიობა ცხადყოფს, რომ ანტიკურ საქართველოში ფიზიკური მომზადება, რომელიც მოიცავდა ცხენოსნობას, ნადირობას, მშვილდოსნობასა და შუბის ტყორცნას, მაღალგანვითარებულ სამხედრო-სპორტულ კულტურას ეფუძნებოდა.

გამოჩენილმა ალექსანდრიელმა პოეტმა და მეცნიერმა **აპოლონიოს როდოსელმა** (295-215 ძვ. წ.) ჰომეროსის ეპოსის მიზამდით შექმნა საგმირო პოემა „არგონავტიკა“ (გამოიცა 4 წიგნად). პოემა ძველი წელთაღრიცხვის მესამე საუკუნეში შეიქმნა და ჩვენს წელთაღრიცხვამდე მეცამეტე საუკუნის პერიოდს აღწერს. აპოლონიოს როდოსელი დიდ ყურადღებას უთმობს უძველესი ქართული სახელმწიფოს – **კოლხეთის** კულტურას. იგი დეტალურად აღწერს იქ მცხოვრებ ტომთა საქმიანობასა და სიძლიერეს. თავის „არგონავტიკაში“ აპოლონიოს როდოსელი წერს: „ქვეყნად ვერავინ გაუტოლდება ძლევამოსილ კოლხეთს მეფეს, თუმცა შორს არის, თუ მოინდომა, ელადაშიაც წავა სალაშქროდ“.

აპოლონიოს როდოსელმა, სხვა ბერძენ პოეტებთან შედარებით, უფრო მაღალმხატვრულად აღწერა ბერძენ გმირთა, მათ შორის იასონის, ლაშქრობა კოლხეთში, ოქროს საწმისის მოსაპოვებლად. იგი ასევე წერს, რომ „ქუთაისში არესის ველზე ვრცელი ასპარეზი იყო გადაშლილი და გარს მოაჯირი ერტყა. კოლხები აქ ბრწყინვალე გმირების მოსაგონებლად რბენასა და მხედრულ შეჯიბრებებს აწყობდნენ ხოლმე“. მემატიანეები ასევე აღნიშნავენ სპორტული ბაზების არსებობას ფოთსა და შავიზღვისპირეთის სხვა ქალაქებშიც.

ადრეული ხანის საქართველოში ფიზიკური აღზრდის სისტემურ არსებობაზე მიუთითებს ის გარემოება, რომ ბერძენი, რომაელი, ბიზანტიელი თუ სხვა მოღვაწეები ხშირად აღწერენ ქართული ტომების ცხოვრებას და, ბუნებრივია, ანტიკური სამყარო კარგად იცნობდა მათ სამხედრო ფიზიკურ მომზადებას. ისინი აღნიშნავდნენ, რომ ამ ტომების კარგი ფიზიკური მომზადება დაფუძნებული იყო ვარჯიშების საკმაოდ მდიდარი არსენალის გამოყენებაზე და, აქედან გამომდინარე, გასაკვირიც არ არის, რომ ქართველური ტომები საუცხოო მეომრები იყვნენ. ამ მოსაზრებას ხაზს უსვამენ და ადასტურებენ თავისი დროის თვალსაჩინო ისტორიკოსების – **პროკოფი კესარიელის, ჰეროდოტეს, ქსენოფონტეს, სტრაბონისა** თუ **იოსებ ფლავიუსის** ჩვენამდე მოღწეული ჩანაწერები.

ბიზანტიელი ისტორიკოსი და პოეტი, პროფესიით იურისტი, **აგათია სქოლასტიკოსი** (536-582) წერდა: „ძლიერსა და მამაც ტომს წარმოადგენდნენ

ლაზები და სხვა ძლიერ ტომებსაც ბატონობდნენ. ამაყობდნენ კოლხთა ძველი სახელით“. სქოლასტიკოსი განსაკუთრებით მოუხიბლავს ლაზთა „ხასიათის სილამაზეს და სიცქვიტეს“. მოგვიანებით, სხვადასხვა ავტორები, მათ შორის ქართველი ისტორიკოსები, აღნიშნავდნენ ადრემონათმფლობელური საქართველოს წარჩინებულების მაღალ სამხედრო ხელოვნებას, მათ გაწვრთნილობას ცხენოსნობაში, ნადირობაში, მშვილდ-ისრისა და შუბის ტყორცნაში.

IX საუკუნის 60-70-იანი წლების მოღვაწე რუისის მღვდელმთავარი, ისტორიკოსი **ლეონტი მროველი**, რომელიც ითვლება „ქართლის ცხოვრებაში“ შესული სამი ისტორიული თხზულების ავტორად („ცხოვრება ქართველთა მეფეთა და პირველთაგანთა მამათა და ნათესავთა“, „ნინოს ცხოვრება“, „მარტვილობა არჩილ მეფისა“), აღწერს, რომ „**მირიან მეფე** იყო მეფე ძლიერი, გმირი და გოლიათი“, **ფარსმან ქველი** – „ტანითა დიდი და ძლიერი, მხნე მხედარი და შემაერთებელი ბრძოლისა, უშიში, ვითარცა უხორცო“, **ვახტანგ გორგასალი** – „უმშვენიერეს სახითა და ძლიერი ძალითა, რომელ ჭურველი ქუეითი ირემსა მიეწიოს, უპყრას რქა და დაიჭიროს“ („ქართლის ცხოვრება“, 1957 წ.).

უმველესი დროიდან ჩვენს ქვეყანაში განსაკუთრებულ პატივს მიაგებდნენ ქედმოუხრელ ვაჟკაცებსა და განთქმულ მებრძოლეს, მონადირეებსა და მოასპარეზეებს. უწინარესად, ეს ითქმის საქართველოს მთიანეთზე, სადაც ფიზიკურ ძალას, ლამის, კულტად სახავდნენ. აქაური ცხოვრების წესი და მკაცრი ბუნებრივი პირობები განსაკუთრებულ წვრთნას, ამტანობასა და გამძლეობას მოითხოვდა. „სვანები, თავისი სიმამაცითა და სამხედრო ძლიერებით, თითქმის ყველა ხალხზე უფრო სახელოვანნი არიან“, წერდა დიდი ბერძენი ისტორიკოსი და გეოგრაფი **სტრაბონი** პირველ საუკუნეში. ყოველი სვანის უწმინდეს მოვალეობას წარმოადგენდა მტრებისგან თემის ღირსების დაცვა, ამიტომ თითოეული მათგანი უნდა ყოფილიყო ფიზიკურად ძლიერი, მამაცი და სათანადოდ მომზადებული. მრავალფეროვანი იყო სვანთა ფიზიკური ვარჯიშები, რომელთა შორის აღსანიშნავია: სიგრძეზე, სიმაღლეზე და ჭოკით ხტომა, ქვის აწევა და გადატანა, ქვის კვრა, ბრტყელი ქვის ტყორცნა (ბადროს მსგავსად), ბურთაობა, შუბის ტყორცნა, ცხენოსნობა, ისრის ტყორცნა, ჭიდაობა, ნადირობა და სხვ.

დიდი ადგილი ეჭირა ფიზიკურ აღზრდას სხვა ქართველ მთიელთა ცხოვრებაშიც. თუმეთში, როგორც სვანეთში, თემის თითოეული წევრი მოვალე იყო, დაეცვა თავისი თემი. ხევსურეთში ფარიკაობის შესწავლა 6-8 წლის ასაკიდან იწყებოდა. ხევსურთა ფიზიკური მომზადების საშუალებანი მრავალფეროვანი იყო და შეიცავდა: მთაში სიარულს, რბენას, სიგრძეზე ხტომას, ქვის ტყორცნას, თხილამურებზე სრიალს, ფარიკაობას, ისრის ტყორცნას, ცხენოსნობას, ჭიდაობას.

მნიშვნელოვანია რომელი ისტორიკოსის **დიონ კასიოს კოკეინის** ჩანაწერი იბერიის მეფის, **ფარსმან ქველის** მხედრული მამაცობის შესახებ. კასიოსი წერდა: „კეისრის თხოვნით, როცა ომის ღმერთის დღესასწაულზე, იბერთა მეფე ფარსმან ქველი დიდებულებთან ერთად რომს ეწვია, მარსის მოედანზე ისეთი ქართული ასპარეზობა გაუმართავს, რომ მაყურებელი გაანცვიფრა“. კასიოსის ცნობით, ცხენოსნობაში ფარსმანს არ ჰყოლია ბადალი (აღტაცებულ კეისარს მარსის მოედანზე იბერთა მეფის ქანდაკების აღმართვა უბრძანებია), ჭიდაობაში მეფისწულ მითრიდატეს უმარჯვია – ჯერ იქაური ფალავნები წაუქცევია, მერე კი ორი გავეშებული ხარიც დაუგდია.

არსებობს ცნობები იმის შესახებ, რომ პონტოს სახელმწიფოს პორტიდან, სინოპიდან, იყვნენ **ვალერი იკლექტა** და **მარტინ რუფუსი** (ძვ. წ. აღ. III ს.), რომლებიც მონაწილეობდნენ ბერძნების ოლიმპიურ თამაშებში. ქართველი ათლეტები ხშირად მონაწილეობდნენ შავიზღვისპირა ბერძნულ ქალაქებში გამართულ დიდ სპორტულ შეჯიბრებებში.

ასევე გორგიპიაში (დღევანდელი ანაპის) ტერიტორიაზე ნაპოვნია ქვის სტელა, რომელზეც ამოკვეთილია ქრისტეშობამდე III საუკუნეში რბენაში გამარჯვებულთა სახელები, რომელთა შორის მოხსენიებულია ქუთაისელი **კრატინოსი**, რომელმაც სამჯერ გაიმარჯვა, **ბლასტოს ქუთაისელი** და მესხეთის მკვიდრები – **სტრაციოსი და სოსისი**.

ჩვენამდე მოღწეული წყაროებით დასტურდება, რომ ქართველები, ყოველ ოთხ წელიწადში ერთხელ, ელინთა ოლიმპიადების მსგავს სპორტულ თამაშებს მართავდნენ. მესხი მკვლევარ-ეთნოგრაფის **ივანე გვარამიძის** მიერ აღწერილია ე.წ. მესხური შეჯიბრებანი, რომელშიც სრულიად საქართველო მონაწილეობდა. ავტორი წერს, რომ „თამაშების პროგრამა „**არგოს**“ **გმირი კაპიტნის** – **იაზონის** მიერ იქნა საქართველოში დატოვებული“. პროგრამაში შედიოდა ჭიდაობა, კრივი, წრე-ლახტი, რბენა, ბურთაობა, დოლი, ეტლების რბოლა, ბადროს ტყორცნა, ლოდების აწევ-დაწევა, ჯირითი, მშვილდოსნობა. ამგვარი ტურნირების კვალი ჩანს არმაზობისა და „ყეენობის“ დღესასწაულებში. **ანასტასია თუმანიშვილი-წერეთელი** ყეენობას ოლიმპიადას ადარებს. **ვახუშტი ბატონიშვილი** წერს: „შემდგომად წირვისა... გავიდიან ასპარეზსა მეფე და წარჩინებულნი... დასვიან ყაბახსა ზედა ოქროსა ანუ ვერცხლისა ჭურჭელი... შემდგომად ამისა იქნების ბურთაობა“

10.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი შუა საუკუნეების საქართველოში

შუა საუკუნეები საქართველოს ისტორიის ერთ-ერთი ურთულესი და ამავედროულად მონუმენტური პერიოდია. მუდმივი თავდაცვითი ომებისა და ფეოდალური შინაშუღლის პირობებში, ქვეყნის გადარჩენა პირდაპირ იყო დამოკიდებული მოსახლეობის, განსაკუთრებით კი მხედრებისა და რაინდების, ფიზიკურ მომზადებაზე. ამ ეპოქაში ფიზიკური ვარჯიში სცდებოდა უბრალო გართობის ჩარჩოებს და **სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის სტრატეგიულ ფუნქციას** ასრულებდა.

საქართველოში ჩამოყალიბებული იყო ფიზიკური აღზრდის სისტემური მიდგომა, რომელიც მოიცავდა შემდეგ ძირითად მიმართულებებს:

- **ფარიკაობა და ხმლით ბრძოლა:** ეს იყო რაინდის მომზადების საფუძველი. ისწავლებოდა როგორც ინდივიდუალური ორთაბრძოლის ტექნიკა, ისე ჯგუფური მანევრირება. ქართული ფარიკაობის სკოლა გამოირჩეოდა თავდაცვისა და შეტევის ელემენტების სინთეზით.
- **ცხენოსნობა:** ქართველი მეომრისთვის ცხენი და მხედარი ერთიან ორგანიზმს წარმოადგენდა. ცხენოსნური კულტურის უძველეს ფესვებზე მიუთითებს ურარტული ლურსმული წარწერები (მენუასა და არგიშტის ხანა), სადაც ნახსენებია რეკორდული ნახტომები და ასპარეზობები. შუა საუკუნეებში კი ჩამოყალიბდა ცხენოსნობის რთული სახეობები: **ყაბახი, ჩოგანბურთი და ისინდი**.
- **მშვილდოსნობა და შუბის ტყორცნა:** ეს სახეობები ავითარებდა განსაკუთრებულ სიზუსტეს, კოორდინაციასა და კუნთურ ძალას. მშვილდოსნობა საქართველოში მაღალ დონეზე იდგა, რასაც მოწმობს თუნდაც ის ფაქტი, რომ ქართველი მშვილდოსნები განთქმულნი იყვნენ მთელ ახლო აღმოსავლეთში.
- **ჭიდაობა:** ქართული ჭიდაობა, თავისი მრავალფეროვანი ილეთებით, იყო ფიზიკური სიძლიერის, ვაჟკაცობისა და მოქნილობის გამოცდა. თითქმის ყველა სოფელს ჰქონდა თავისი საჭიდაო მოედანი.

ქართული მწერლობა საუკეთესო წყაროა იმდროინდელი სპორტული ცხოვრების აღსაწერად:

1. **„ამირანდარეჯანიანი“:** გადმოგვცემს კომპლექსურ ასპარეზობებს, სადაც რაინდები ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ მშვილდოსნობაში, ცურვაში,

ნადირობასა და ჭადრაკშიც კი (რაც ინტელექტუალურ მომზადებაზე მიუთითებს).

2. **„ვეფხისტყაოსანი“**: შოთა რუსთაველი ფიზიკურ სრულყოფილებას რაინდის განუყოფელ თვისებად მიიჩნევს. პოემაში აღწერილია ბურთაობა, ნადირობა და მხედრული თამაშები, როგორც „სიხარულისა“ და „წვრთნის“ საუკეთესო საშუალება.
3. **„რუსუდანიანი“**: აქ დეტალურადაა აღწერილი **„ყაზახი“** — ცხენოსნური ასპარეზობა, სადაც მხედარს მაღალ სვეტზე შემოდებული სამიზნე უნდა ჩამოეგდო.

შუა საუკუნეების საქართველოში არსებობდა განვითარებული სპორტული ინფრასტრუქტურა. ტერმინები: **„იპოდრომი“**, **„ასპარეზი“**, **„სათამაშო მოედანი“** და **„სამორინე სახლი“** მოწმობს, რომ ვარჯიშებისთვის სპეციალური ადგილები გამოიყოფოდა. **პროკოპი კესარიელი** ჯერ კიდევ VI საუკუნეში აღნიშნავდა აფსაროსში (გონიო) თეატრისა და იპოდრომის არსებობას. მოგვიანებით, **იოანე შავთელი** თამარ მეფის ეპოქის აღწერისას ხაზს უსვამს „ასპარეზთა ზედ მსპარაზნობელთა“ სიმრავლეს.

საინტერესოა, რომ ქართული ეკლესია არ უპირისპირდებოდა ფიზიკურ აქტივობას. პირიქით, ეკლესია-მონასტრების ეზოები ხშირად იქცეოდა ხოლმე **ლელობურთისა** და ჭიდაობის ცენტრებად, სადაც სასულიერო პირები მსაჯის როლსაც ასრულებდნენ.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია **ქალთა ჩართულობა**. მიუხედავად იმისა, რომ მათთვის ცალკე სისტემა არ არსებობდა, ქართველი ქალები ფლობდნენ ცხენოსნობისა და მშვილდოსნობის ხელოვნებას. სამარხებში ნაპოვნი იარაღი და აბჯარი ამტკიცებს, რომ საჭიროების შემთხვევაში ქალი მამაკაცის გვერდით იბრძოდა ქვეყნის დასაცავად.

დავით აღმაშენებლის ეპოქაში საქართველო ერთიან სამხედრო ბანაკს ჰგავდა. მეფე პირადად ხელმძღვანელობდა წვრთნებს „გადახნულ მინდვრებზე“, რაც არმიის მუდმივ საბრძოლო მზადყოფნას უზრუნველყოფდა. XIV-XVI საუკუნეებში, მაშინ როცა ევროპული რაინდული სისტემა კრიზისს განიცდიდა, ქართული ფიზიკური აღზრდის ტრადიცია კვლავ სიცოცხლისუნარიანი იყო.

XVII საუკუნეში იტალიელი მისიონერი **არქანჯელო ლამბერტი** აღტაცებით წერდა ქართველთა ცხენოსნურ ნიჭსა და ასპარეზობებზე, რომლებიც მასობრივი სანახაობის სახეს ატარებდა.

შუა საუკუნეების საქართველოში ფიზიკური აღზრდა იყო სულიერი და ფიზიკური სიმტკიცის სინთეზი, რომელმაც ერს საუკუნეების განმავლობაში თვითმყოფადობის შენარჩუნების შესაძლებლობა მისცა.

აღნიშნულ პერიოდში გარკვეული ადგილი ქალთა ფიზიკურ აღზრდასაც ეთმობოდა, თუმცა მათთვის ფიზიკური აღზრდის სპეციალური სისტემა არ არსებობდა. სარწმუნო წყაროებით დასტურდება ქალთა აქტიური მონაწილეობა სამხედრო-ფიზიკურ ვარჯიშები. **ჰეროდოტე** პირველ ცნობას იძლევა **ამორძალების** შესახებ.

ხევისურეთში, არაგვისა და ალგეთის ხეობებში ქალთა სამაროვნებში ნაპოვნია რკინის ისრის წვერები, ჯაჭვის პერანგი და ცხენოსნური აღკაზმულობა.

10.3. სპორტის ეროვნული სახეობები

ქართულ ტრადიციულ ფიზიკურ აღზრდაში ფიზიკური მომზადების საშუალებები განსაკუთრებული მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. ისინი აერთიანებს ეროვნული სპორტისა და ასპარეზობათა მრავალ სახეობას, რომელთა შორის აღსანიშნავია: თარჩია, კეჭნაობა, ჯილდაობა, ლახტი, კურული, ლელობურთი, ოღირდილო, ღარბურთი, ჩილიკაობა, მიპატიჟება, მკერდაობა, მოქნევა, საყებურთი, ყაბახი, ჭაკუნობა, ხრიდოლი, მარულა და სხვა. აღნიშნული სახეობები საუკუნეების განმავლობაში ემსახურებოდა არა მხოლოდ ადამიანის ფიზიკურ განვითარებას, არამედ სამხედრო-საბრძოლო მზადყოფნის ამაღლებას, გამძლეობის, სისწრაფისა და სიმამაცის ჩამოყალიბებას, ასევე კოლექტიური მოქმედებისა და გუნდური სულისკვეთების განვითარებას.

ქართული თამაშები და ასპარეზობები ხშირად დაკავშირებული იყო როგორც ყოველდღიურ ყოფასთან, ისე სამხედრო პრაქტიკასთან. ბევრი მათგანი წარმოადგენდა საბრძოლო ვარჯიშის ერთგვარ ფორმას, რომლის მეშვეობითაც ახალგაზრდები სწავლობდნენ იარაღის გამოყენებას, ცხენზე ოსტატურად ჯდომას, სწრაფ რეაგირებასა და რთულ სიტუაციებში მოქმედებას. ამგვარი თამაშები, ერთდროულად, იყო როგორც გასართობი, ისე პრაქტიკული მნიშვნელობის მქონე ფიზიკური აქტივობა.

საქართველოში ტრადიციულ ეროვნულ ასპარეზობათა შორის განსაკუთრებული ადგილი ეკავა ცხენოსნურ შეჯიბრებებს. ქართველთა ისტორიულ ცხოვრებაში ცხენი მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა როგორც სამხედრო, ისე სამეურნეო საქმიანობაში, ამიტომაც ბუნებრივია, რომ ცხენოსნური თამაშები ფართოდ იყო გავრცელებული. განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა ისეთი სახეობები, როგორიცაა: ისინდი, მარულა, ყაბახი, თარჩია, მკერდაობა და ცხენბურთი. ეს ასპარეზობები არა მხოლოდ ფიზიკურ ოსტატობას, არამედ სიმამაცეს, მოხერხებულობასა და მაღალი დონის ცხენოსნობით უნარებს მოითხოვდა.

ქართული ცხენოსნური თამაშების შესახებ მრავალი მნიშვნელოვანი ცნობაა შემონახული როგორც ქართველ, ისე უცხოელ ისტორიკოსთა, მოგზაურთა და ეთნოგრაფთა ნაშრომებში. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით საყურადღებოა იტალიელი მისიონერის – **არქანჯელო ლამბერტის** ჩანაწერები. იგი საქართველოში XVII საუკუნის 50-იან წლებში ჩამოვიდა და დაახლოებით 16 წელი დაჰყო სამეგრელოში. თავის ნაშრომში „სამეგრელოს აღწერა“ ლამბერტი დეტალურად აღწერს ქართველთა სპორტულ თამაშებსა და ასპარეზობებს, მათ შორის ჭიდაობას, ყაბახსა და ცხენბურთს: „ვინც თამაშობას იწყებს, იგი ბურთს დადებს ჩოგანზე, რომელიც მაგრად უჭირავს ხელში, და ცხენს გააჭენებს. იმას ერთიმეორეზე ყველა დანარჩენები მისდევენ თავიანთი ჩოგნით ხელში... ყოველი მოთამაშე ამ ბურთისკენ მიაჭენებს ცხენს და ცდილობს სხვებზე წინ დაიჭიროს ბურთი ისე, რომ ცხენიდან არ ჩამოხტეს... ამგვარად თამაშობენ სადამომდის. ეს თამაშობა მეტად სასიამოვნო ვარჯიშობაა და დიდად გასართობი“ (არქანჯელო ლამბერტი, „სამეგრელოს აღწერა“, თარგმ. ალ. ჭყონიასი, თბილისი, 1937).

ქართული ცხენოსნური თამაშების შთამბეჭდავობას უსვამს ხაზს კიდევ ერთი იტალიელი მისიონერი – **დიონიჯო კარლი**, რომელიც XVII საუკუნეში მოგზაურობდა საქართველოში. მისი დაკვირვებით: „ამ ხალხის ამგვარ ვარჯიშობაში ნახვას არაფერი სჯობია. პირდაპირ განსაცვიფრებელია მათ მიერ ცხენის ოსტატური, ერთმანეთზე დაუჯახებელი მართვა, მიწიდან ბურთის აღება...“ (დიონიჯო კარლი, „თბილისის აღწერა“, თარგმ. ბეჟან გიორგაძისა, 1951, კრებული №29).

ქართული ცხენოსნური ასპარეზობებით განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენდა ცნობილი იტალიელი მხატვარი **კრისტოფორო დე კასტელიც**, რომელმაც 1629–1654 წლებში თითქმის მთელი საქართველო მოიარა. მან შექმნა მრავალი ჩანახატი და ილუსტრაცია, რომლებიც ასახავს საქართველოს სოციალურ და კულტურულ ცხოვრებას. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მისი ნამუშევრები: „ჩოგან-ბურთი“, „ყაბახი“, „ნიშანში სროლა“, „ჩოგნით მობურთალი ქალი“ და სხვა. ეს ნახატები ფასდაუდებელ ვიზუალურ წყაროს წარმოადგენს ქართული ფიზიკური აღზრდისა და სპორტული ტრადიციების ისტორიის შესასწავლად.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით შეიძლება ითქვას, რომ ტრადიციულ ეროვნულ ასპარეზობათა შორის საქართველოში ოდითგანვე განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა ქართული ჭიდაობა, ცხენბურთი, ისინდი, ყაბახი და ლელო. აღნიშნული თამაშები და შეჯიბრებები არა მხოლოდ სპორტულ-გასართობ ფუნქციას ასრულებდა, არამედ მნიშვნელოვანი როლი ჰქონდა საზოგადოების სამხედრო მომზადებაში, ახალგაზრდობის ფიზიკურ აღზრდაში და ეროვნული კულტურული ტრადიციების შენარჩუნებაში.

ამრიგად, ქართული ეროვნული სპორტის სახეობები საუკუნეების განმავლობაში წარმოადგენდა ფიზიკური აღზრდის მნიშვნელოვან სისტემას, რომელიც აერთიანებდა ფიზიკურ ვარჯიშს, საბრძოლო მომზადებასა და კულტურულ-ტრადიციულ ელემენტებს. სწორედ ამ ტრადიციებმა შექმნა საფუძველი ქართული სპორტის შემდგომი განვითარებისათვის და მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ეროვნული თვითმყოფადობის განმტკიცებაში.

10.3.1. ქართული ჭიდაობა

ქართული სპორტის ისტორი-ული განვითარების ნამდვილი სურათის წარმოდგენა შეუძლებელი იქნებოდა ქართული ჭიდაობის ისტორიის გარეშე, რომელიც მოიცავს ყველა საზოგადოებრივ ფორმაციას უძველესი დროიდან დღემდე.

ქართული ჭიდაობა ერთ-ერთი უძველესი სპორტის სახეობაა, რომელსაც თვითმყოფადი კულტურა, ტრადიციები და უნიკალური წესები. იგი ჩვენთვის მხოლოდ სპორტის სახეობა არ არის, ეს არის **კულტურული მემკვიდრეობა, ეროვნული საუნჯე და გენეტიკურად გადმოცემული უნიკალური საძირკველი**, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში განსაზღვრავდა ფიზიკური მომზადებისა და სოციალური ყოფის ჩარჩოებს.

დღეს ვერავინ დააკონკრეტებს ქართული ჭიდაობის აღმოცენების ზუსტ თარიღს, მაგრამ ქართველი კაცი უხსოვარი დროიდან რომ ჭიდაობდა, ამაზე ნათლად მეტყველებს ისტორიული, არქეოლოგიური და ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიული მასალების, ლიტერატურული წყაროების, ქართველი თუ უცხოელი მემკვიდრეობის ცნობების კვლევებისა და ანალიზის შედეგები, რომლებზე დაყრდნობითაც შეგვიძლია ვამტკიცოთ, რომ ქართულ ჭიდაობას ჩვენს ქვეყანაში დიდი ხნის ისტორია აქვს. იგი ფართოდ იყო გავრცელებული საქართველოში და ოდითგანვე განიხილებოდა როგორც ახალგაზრდობის ფიზიკური აღზრდის, წრთობისა და საბრძოლო მომზადების ერთერთი საუკეთესო საშუალება.

ტერმინი „რკენა“ ნახსენებია ჯერ კიდევ მე-IX საუკუნის ჰაგიოგრაფიულ ნაწარმოებში „ცხოვრება სვიმონ მესუეტისა“. ასევე საინტერესოა იტალიელი მოგზაურის ჯიოვანო პლანო კარპინის (1182-1252) ჩანაწერები. მესხურ ქრონიკებში მოიპოვება ცნობა იმის შესახებ, რომ სამცხე-საათაბაგოს თავკაცს ყვარყვარეს ხონთქრის ფალავანი დაუმარცხებია, რის გამოც იგი სტამბოლიდან ქრისტიანად დაბრუნებულია.

საქართველოში ჭიდაობა, მეტწილად, იმ რეგიონებში ვითარდებოდა, სადაც თავდაცვის აუცილებლობა მუდმივად იდგა. შესაბამისად, ქართულ ჭიდაობას თავდაპირველად საბრძოლო დანიშნულება ჰქონდა და სამხედრო მომზადების ერთ-ერთ საფუძვლად მიიჩნეოდა.

ქართული ჭიდაობის შესახებ არაერთი ცნობა მოიპოვება „ქართლის ცხოვრებაში“, ხალხურ ეპოსსა და კლასიკურ ლიტერატურულ ძეგლებში, როგორცაა მოსე ხონელის „ამირანდარეჯანი“ და იოანე შავთელის „აბდულმესიანი“ (XII ს.). XIII საუკუნის დასაწყისის ისტორიულმა წყაროებმა შემოგვინახა მეფე ლაშა-გიორგის დროინდელი მოჭიდავეების- ქართლელი ხიზამბარელისა და კახელი ბებურიშვილის შერკინების ამბავი, ხოლო XV საუკუნის მემკვიდრეები მოგვითხრობენ ათაბაგ მზეჭაბუკის შეხვედრაზე თათარ ფალავან ძალანთან. აღსანიშნავია ალავერდის ტაძრის შესასვლელთან შემონახული XV საუკუნის ბარელიეფი, რომელზეც ჭიდაობის ეპიზოდია აღბეჭდილი. გვიანდელ წყაროებში (XVIII-XIX სს.) უკვე დეტალურადაა აღწერილი ჭიდაობის წესები და ცალკეული ასპარეზობები.

დროთა განმავლობაში ჭიდაობის ცენტრალიზებულ ცენტრად იქცა თბილისი, სადაც თავს იყრიდნენ ქვეყნის სხვადასხვა კუთხის გამოჩენილი ფალავნები. ქალაქში სპეციალურად მოწყობილი იყო საჭიდაო მოედნები („კრუგები“) მთაწმინდაზე, ვერაზე, ავლაბარში, ნამალადევსა და მახათას მთაზე. ცნობილი მოჭიდავე ნესტორ ესებუა კი თავის „კრუგსაც“ მართავდა, რომელსაც „სამეგრელო“ ერქვა.

XX საუკუნის დასაწყისში ჭიდაობის შეჯიბრებებს ხელმძღვანელობდნენ და მსაჯობდნენ ისეთი საზოგადო მოღვაწეები, როგორებიც იყვნენ: ვანო სარაჯიშვილი, პოეტი ბეჩარა, არბიტრი ვანო ჩიბალოვი და იურისტი შალვა მესხიშვილი. ამ პერიოდში ხალხში დიდი პოპულარობით სარგებლობდნენ ფალავნები: დათა ხიზამბარელი, იაკობ ეგნატაშვილი, ივანე ყირიმელაშვილი (კულა გლდანელი), ნესტორ ესებუა, ლუკა დადიანიძე, კოსტა მაისურაძე, ვანო აბულაძე (კამბეჩუა), სანდრო კანდელაკი, ალექსანდრე კახნიაშვილი (შაშო ვერელი), მიხა ქურხული და სხვები.

ნესტორ ესეზუა საერთაშორისო ტურნირებზე – პარიზი, პეტერბურგი, თეირანი, სტამბოლი, ბრიუსელი – წარმატებით ასპარეზობდა.

დღევანდელი ქართული ჭიდაობის ბირთვს წარმოადგენს ქართლ-კახური ჭიდაობა, რომელიც მდიდარია კუთხური მრავალფეროვნებით. აღრიცხულია დაახლოებით 23 ერთეული კუთხური ჭიდაობა, სპეციფიკური ილეთებითა და ტერმინოლოგიით, მაგალითად: იმერული „საბეჭურიდან ჭიდაობა“, სვანური „ლიბრგიელ“ ქამარში ჩავლებით ჭიდაობა, მისი მსგავსი რაჭული „ბეჭ და ბეჭ ჭიდაობა“, სვანური „ლიბუნძგვალ“ (ჯგუფური ჭიდაობა), ხევსურული „მოშ და მოშ“ (ფეხის გარეშე) და „მუქასრისა“ (ფეხსაც ხმარობენ), რაჭული „ლოჯური“ (ლოჯური ჩაჭიდებით), მეგრული „რკინება“, გურული „ჭედობა“, ქიზიყური „მკლავმობმით“, აჭარული „მატეკრობა“, მთიულური „ილილიორა“, ასევე საქართველოს თითქმის ყველა კუთხეში მეტ-ნაკლებად გავრცელებული „მაჯურა“ (გამარჯობის თქმისას ხელის ჩაკიდების პოზიციიდან ჭიდაობა), „მკერდაობა“ (ხელების გამოუყენებლად), „ცალხელა“ (ჭიდაობა მხოლოდ ერთი ხელის გამოყენებით), თვალახვეული ჭიდაობა და ა.შ. ეს სახეობები მეომრის კონკრეტულ უნარებს ავითარებდა. მაგალითად, „ცალხელა“ ჭიდაობა დაჭრილი მებრძოლის სიმულაციას ახდენდა, ხოლო „მკერდაობა“ – ხელებშეკრულისას.

ქართული ჭიდაობის ტრადიციები განაპირობებდნენ ეროვნული სპორტის მომავალს: მათგან აღიზარდნენ ოლიმპიური თამაშების, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონებმა: არსენ მეკოკიშვილმა, დავით ციმაკურიძემ, ვახტანგ ბალავაძემ, მირიან ცალქალამანიძემ, ვლადიმერ რუბაშვილმა, ლევან თედიაშვილმა, შოთა ჩოჩიშვილმა, ანზორ კიკნაძემ, ანზორ ქიბროწაშვილმა, შოთა ხაბარელმა, თემურ ხუბულურმა, ალექსი დავითაშვილმა, ზურაბ ზვიადაურმა, გურამ თუშიშვილმა, და სხვები.

2014 წელს, ქართული ჭიდაობის ეროვნული ფედერაციის ინიციატივით, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულმა სააგენტომ ქართულ ჭიდაობას არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი მიანიჭა. 2016 წელს, კი მთავრობის დადგენილებით, ქართულ ჭიდაობას ეროვნული კატეგორია განესაზღვრა.

2018 წლის 29 ნოემბერს, მავრიკიის ქალაქ პორტ-ლუისში, იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის მთავრობათაშორისი კომიტეტის სხდომაზე ქართული ჭიდაობა იუნესკოს კულტურული მემკვიდრეობის წარმომადგენლობით ნუსხაში შეიყვანეს. აღსანიშნავია, რომ ამ ნუსხაში უკვე იყო ქართული არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები: ქართული მრავალხმიანობა (2001 წ.), ქვევრის ღვინის დაყენების უძველესი ქართული

ტრადიციული მეთოდი (2013 წ.), ქართული ანბანის 3 სახეობის ცოცხალი კულტურა (2016 წ.)

ამრიგად, ქართული ჭიდაობა წარმოადგენს **უნიკალურ სპორტულ, კულტურულ და საბრძოლო ფენომენს**, რომელიც ასახავს საქართველოს ფიზიკური კულტურის მდიდარ ისტორიას და ეროვნული თვითმყოფადობის მნიშვნელოვან კომპონენტს.

10.3.2. ცხენბურთი

ქართული ეროვნული საცხენოსნო თამაშის მნიშვნელოვან ნაირსახეობას წარმოადგენს ცხენბურთი, რომელიც ფეოდალურ ეპოქაში სამხედრო ფიზიკური აღზრდის ერთ-ერთ ყველაზე ეფექტიან საშუალებად მიიჩნეოდა.

ცხენბურთი განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა დასავლეთ საქართველოში, სადაც საცხენოსნო კულტურა და

მხედრული ტრადიციები საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენდა. ცხენბურთი არ იყო მხოლოდ გასართობი ხასიათის შეჯიბრება; იგი ემსახურებოდა მეზრძოლთა საბრძოლო უნარების განვითარებას, ფიზიკური გამძლეობის, სწრაფი რეაქციისა და კოლექტიური მოქმედების უნარის დახვეწას.

ისტორიული წყაროებისა და ეთნოგრაფიული მასალების ანალიზი ადასტურებს, რომ საქართველოში უძველესი დროიდან არსებობდა ორიგინალური ცხენოსნური თამაში, რომელიც განსხვავდებოდა როგორც აღმოსავლეთის ქვეყნებში, ისე დასავლეთ ევროპაში გავრცელებული ფორმებისგან და ცნობილია „ქართული ჩოგნის“ სახელწოდებით. ამგვარი თამაშობის, ანუ ბურთაობის შესახებ ერთ-ერთი პირველი წერილობითი ცნობა დაცულია თამარ მეფის პირველი ისტორიკოსის თხზულებაში, სადაც აღწერილია, თუ როგორ მოეწყო თამარის სამეფო კარზე ბურთაობა სტუმრად მყოფი მაჰმადიანი მოციქულების პატივსაცემად. აღმოსავლელი სტუმრები აღფრთოვანებით აღნიშნავდნენ ქართველ მხედართა ოსტატობას და აცხადებდნენ: „ერაყსა, ადარბადაგანსა და ერანსა ამათებრნი მობურთალნი არ დარჩომილანო“ („ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთანი“, თბილისი, 1941, გვ. 104). ჩოგნის ოსტატური ქნევის

მნიშვნელობა პოეტურადაა ასახული შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში“ – „მოზურთალსა მოედანი, მართლად ცემა, მარჯვედ ქნევა“.

საქართველოში ცხენოსნური თამაშები სამხედრო ფიზიკური აღზრდის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს კომპონენტად ითვლებოდა. ცხენბურთის ძირითადი ელემენტების - ჩოგნის ქნევის, ცხენით მანევრირების, უეცარი აჩქარებისა და მკვეთრი დამუხრუჭების, აგრეთვე ცხენ-მხედრის შეთანხმებული ურთიერთქმედების სრულყოფილი ფლობა მნიშვნელოვნად ამარტივებდა მეომრის საბრძოლო მოქმედებას რეალურ ბრძოლაში.

ისტორიული ცნობების მიხედვით, თამარ მეფეს მხედართა საასპარეზოდ სპეციალურად მოწყობილი იპოდრომიც ჰქონია. ცხენბურთს დეტალურად აღწერენ XVII საუკუნის იტალიელი მისიონერები დონ ქრისტეფორო დე კასტელი, არქანჯელო ლამბერტი და დიონიჯო, რომელთა ჩანაწერები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ქართული საცხენოსნო კულტურის კვლევისათვის.

ცხენბურთის თამაშის წესები ჩვენამდე შემონახულია ლექსის ფორმით, რომლის ავტორიც **მეფე-პოეტი თეიმურაზ მეორე** იყო. აღნიშნულ ტექსტში დეტალურად არის გადმოცემული თამაშის პირობები, დინამიკა და ეთიკური ნორმები, რაც მიუთითებს, რომ ცხენბურთი მკაფიოდ რეგლამენტირებული და კულტურულად ჩამოყალიბებული ასპარეზობა იყო. სწორედ თეიმურაზ მეორის პოეტური ტექსტი დაედო საფუძვლად ცხენბურთის თანამედროვე ნაირსახეობას, რომელიც XX საუკუნეში საქართველოში აღორძინდა და თანდათან გავრცელდა.

თანამედროვე წესებით ცხენბურთს თამაშობს ორი გუნდი, თითოეულში ექვსი მხედრის შემადგენლობით, მათ შორის ერთი მეკარე. საასპარეზო მინდვარი სწორი ფორმისაა, რომლის სიგრძე 150–300 მეტრს შეადგენს, ხოლო სიგანე 75–120 მეტრს. მინდვრის კუთხეებში დამაგრებულია დროშები, ხოლო კარის ზომებია 6 მეტრი სიგანეში და 3,5 მეტრი სიმაღლეში. კარის წინ შემოხაზულია 10–20 მეტრის სიგანის საჯარიმო მოედანი. მოედნის ცენტრში, სიგანეზე, გავლებულია ხაზი, რომლის შუაში მოთავსებულია 5–8 მეტრიანი დიამეტრის წრე.

თამაშის ძირითადი ინვენტარია მკვრივი ბურთი და ხის ჩოგნები, რომელთა ბოლოში დამაგრებულია ბადიანი რკალი. თამაშის მიზანია ბურთის გატანა მეტოქის კარში ისე, რომ მხედარმა ბურთს შეეხო მხოლოდ ჩოგნის მეშვეობით. მატჩი გრძელდება 20 წუთს; პირველი 10 წუთის დასრულების შემდეგ ინიშნება 15-წუთიანი შესვენება. თამაშის ყოველი ნახევრის დაწყებისა და გატანილი ბურთის შემდეგ მსაჯი, რომელიც ასევე ცხენზე ზის, ბურთს თამაშში მოედანზე,

ცენტრიდან მაღლა აგდებით შეაქვს, ხოლო თანამსაჯები გვერდითი ხაზების გასწვრივ აკონტროლებენ თამაშის მიმდინარეობას.

ცხენბურთი წარმოადგენს ქართული ტრადიციული სპორტის მნიშვნელოვან ნიმუშს, სადაც ორგანულად არის შერწყმული სამხედრო პრაქტიკა, ფიზიკური აღზრდა და სანახაობრივი ელემენტები. იგი ნათლად ასახავს ქართული საცხენოსნო კულტურის მაღალ დონეს და იმ მრავალსაუკუნოვან ტრადიციებს, რომლებმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ქვეყნის სამხედრო და სპორტული ისტორიის ჩამოყალიბებაში

10.3.3. ისინდი

როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, საქართველო მაღალი საცხენოსნო სპორტული კულტურით, ცხენთა მოშენებისა და მათი გაწვრთნის ხელოვნებით ჯერ კიდევ ანტიკური ხანიდან იყო ცნობილი.

ანტიკური და შუასაუკუნეების წყაროებში ქართველი მხედარი წარმოჩენილია როგორც სამხედრო და სპორტული ოსტატობის სინთეზის მატარებელი ფიგურა, რომლისთვისაც ცხენი არა მხოლოდ სატრანსპორტო საშუალება, არამედ საბრძოლო და საზეიმო ცხოვრების განუყოფელი ნაწილი იყო. ქართული კლასიკური ლიტერატურის თითქმის ყველა ფენაში, დაწყებული „ქართლის ცხოვრებით“ და დამთავრებული გვიანდელი პოეტური თუ ისტორიოგრაფიული ძეგლებით, ფართოდ არის ასახული ქართული ასპარეზობები, როგორც ფიზიკური აღზრდისა და სამხედრო მზადყოფნის მნიშვნელოვანი ფორმა.

განსაკუთრებით თვალსაჩინოა ქართული საცხენოსნო თამაშების სრულყოფილი სურათი ისეთ ლიტერატურულ ძეგლებში, როგორებიცაა „ვეფხისტყაოსანი“, „აბდულმესიანი“, „ამირანდარეჯანიანი“ და სხვა, სადაც ასპარეზობის ცალკეული სახეობები არა ფრაგმენტულად, არამედ მთლიან, ჩამოყალიბებულ სისტემებად არის წარმოდგენილი. **არჩილისა და თეიმურაზ II-ის** თხზულებებში კი აღწერილია თამაშობებისა და ასპარეზობათა ნორმების თითქმის სრული კოდექსი, რაც ადასტურებს, რომ ქართული სპორტული კულტურა მკაცრ წესებსა და ტრადიციებს ეფუძნებოდა (ვ. სიდამონიძე, „ქართულ ასპარეზობათა ქრონიკები“, თბილისი, 1978).

ისინდი უძველესი ქართული ცხენოსნური სპორტული თამაშია, რომელშიც მკაფიოდ იკვეთება სამხედრო ტაქტიკის ელემენტების ინტეგრაცია სპორტულ მოქმედებაში. თამაშის პროცესში გამოიყენება ისეთი ტაქტიკური კომპონენტები, როგორიცაა დაზვერვა, უეცარი შეტევა, სწრაფი უკან დახევა, მთელი სისწრაფით გაქცევა და გამოკიდება, იერიში და კონტრიერიში. ისინდი ტარდება ოთხკუთხა, სწორ მოედანზე, რომლის სიგრძე შეადგენს დაახლოებით 150–210 მეტრს, ხოლო სიგანე – 40–50 მეტრს. მოედნის ორ მოპირდაპირე ბოლოში განლაგებულია მეტოქე გუნდების ბანაკები, ხოლო თითოეული ბანაკის წინ გავლებულია სასტარტო სწორი ხაზი, რომელიც გუნდის გასამწკრივებლად გამოიყენება.

შეჯიბრებაში მონაწილეობს ცხენოსანთა თანაბარი რაოდენობის ორი გუნდი, თითოეულში არანაკლებ ექვსი მხედრისა, თუმცა მოთამაშეთა რაოდენობა ათამდე შეიძლება გაიზარდოს. ყოველი მხედარი შეიარაღებულია 120–150 სანტიმეტრის სიგრძის შუბით, რომელსაც დარტყმის შესარბილებლად დამაგრებული აქვს სპეციალური დამცავი ელემენტი – ჩაჩი. თავად შუბს ეწოდება ისინდი, რის მიხედვითაც თამაშმაც მიიღო სახელწოდება.

თამაშის დაწყებისას გუნდები ეწყობიან თავიანთ სასტარტო ხაზებზე. კენჭისყრით განსაზღვრული გუნდის პირველი „გამომწვევი“ მსაჯის ნიშანზე სწრაფი ჭენებით მიიჭრება მოწინააღმდეგე გუნდისკენ, გადაკვეთს მის საჯარიმო ხაზს და ცდილობს, ისინდი მოახვედროს მეტოქე მხედარს, რაც ორ ქულად ფასდება, ან მის ცხენს ერთ ქულად. ტყორცნის შემდეგ იგი მაქსიმალური სისწრაფით უბრუნდება საკუთარ გუნდს და მწკრივის ბოლოში დგება. ამის შემდეგ მეორე გუნდის პირველი მოთამაშე მსაჯის სიგნალზე დაედევნება მოწინააღმდეგე გუნდის „გამომწვევს“ საჯარიმო ხაზამდე და ანალოგიური მოქმედების შესრულებას ცდილობს, რის შემდეგაც სწრაფად ბრუნდება უკან, რათა მოწინააღმდეგე გუნდის მომდევნო მხედარმა ვერ შეძლოს მისთვის ან მისი ცხენისთვის ისინდის მოხვედრა.

მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს მოწინააღმდეგის მიერ ნატყორცნი ისინდის ჰაერში დაჭერა, რისთვისაც მხედარს დამატებით ორი ქულა ენიჭება. გამარჯვება ეკუთვნის იმ გუნდს, რომელიც თამაშის განმავლობაში მეტ ქულას დააგროვებს, საჯარიმო ქულების გამოკლებით. საჯარიმო ქულა ინიშნება თამაშის წესების დარღვევის შემთხვევაში, მათ შორის გვერდითი ხაზის გადაკვეთის, სასტარტო ნიშნის უგულვებელყოფის, ისინდის ხელგაუშვებლად მხედრის ან ცხენის ჩხვლეტის და სხვა მსგავს სიტუაციებში. ფრეს შემთხვევაში მსაჯს უფლება აქვს, თამაშს დაუმატოს დამატებითი დრო, თუმცა იგი არ უნდა აღემატებოდეს ხუთ წუთს.

ისინდი ნათლად ასახავს ქართული საცხენოსნო კულტურის არსს, სადაც სპორტული შეჯიბრება და სამხედრო მომზადება ერთმანეთთან ორგანულად არის შერწყმული. ეს თამაში წარმოადგენდა არა მხოლოდ ფიზიკური ვარჯიშის ფორმას, არამედ საბრძოლო უნარების დახვეწის, კოლექტიური მოქმედებისა და ტაქტიკური აზროვნების განვითარების მნიშვნელოვან საშუალებას, რაც ქართულ ტრადიციულ სპორტს განსაკუთრებულ ისტორიულ და კულტურულ ღირებულებას ანიჭებს.

10.3.4. ყაბახი

ყაბახი ფეოდალური საქართველოს ერთ-ერთი გამორჩეული საჯირითო და საჩვენებელი ასპარეზი იყო, რომელიც მჭიდროდ უკავშირდებოდა სამხედრო-ფიზიკურ მომზადებას, სადღესასწაულო რიტუალებსა და არისტოკრატიული ცხოვრების წესს. იგი წარმოადგენდა სპეციალურად მოწყობილ მოედანს, რომლის ცენტრალურ ნაწილში აღმართული იყო მაღალი ძელი (ანძა), ხოლო მის ზედა ნაწილზე სამიზნედ ათავსებდნენ ოქროს ან ვერცხლის თასს ან სხვა ძვირფას საგანს. სწორედ ამ ცენტრალურ მონაკვეთს ეწოდებოდა ყაბახი, რაც სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით, არ გულისხმობდა მთელ მოედანს, არამედ კონკრეტულად იმ ადგილს, სადაც სამიზნე ძელი იყო აღმართული.

ყაბახში შეჯიბრება მიმდინარეობდა მკაცრად განსაზღვრული წესების მიხედვით. მშვილდოსანი მხედრები მწკრივდებოდნენ სასტარტო ხაზთან, მსაჯის ნიშნის შემდეგ კი ერთ-ერთი მათგანი ჭენებით მიემართებოდა ანძისაკენ. სასურველ მანძილზე მიახლოვებისას მხედარი ისარს ესროდა სამიზნეს, შემდეგ კვეთდა ფინიშის ხაზს და ჩერდებოდა. მას შემდეგ, რაც ყველა მონაწილე დაასრულებდა პირველ ცდას, მათ ეძლეოდათ მეორე ცდის შესაძლებლობა, თუმცა ამჯერად ფინიშის ხაზი სტარტის ხაზად იქცეოდა. შეჯიბრების შედეგები განისაზღვრებოდა როგორც სამიზნის გადმოგდების სიზუსტითა და რაოდენობით, ისე დროის მაჩვენებლით, რაც ყაბახს აქცევდა არა მხოლოდ სიზუსტეზე, არამედ სისწრაფესა და ცხენის მართვის ოსტატობაზე დამყარებულ კომპლექსურ ასპარეზად.

ძველ საქართველოში ყაბახი განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა და ხშირად იმართებოდა დიდ დღესასწაულებსა და საზეიმო ღონისძიებებზე. ძველ თბილისში ყაბახისთვის სპეციალური მოედანი არსებობდა, სადაც

შეჯიბრებებს უამრავი მაყურებელი ესწრებოდა. ამ ასპარეზზე არა მხოლოდ მშვილდოსნური შეჯიბრებები ტარდებოდა, არამედ იმართებოდა ცხენბურთი და მარულაც, რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს ყაზახის როგორც მრავალფუნქციური სპორტულ-სანახაობრივი სივრცის მნიშვნელობას.

ყაზახობა მრავალ ავტორს აქვს აღწერილი, მათ შორის ვახუშტი ბატონიშვილს („აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“), არქანჯელო ლამბერტის („სამეგრელოს აღწერა“), თეიმურაზ II-ს („სარკე თქმულისა“), გრიგოლ ორბელიანს („იარალი“), დიონიჯო კარლის („თბილისის აღწერა“), აგრეთვე პოეტურ ნაწარმოებში „ღამე ყაზახზედ“. ეს მრავალფეროვანი წყაროები ადასტურებს, რომ ყაზახი მხოლოდ სპორტული თამაში არ იყო, არამედ სოციალური და კულტურული მოვლენა, რომელიც მნიშვნელოვან ადგილს იკავებდა ქართული საზოგადოების ყოფაში.

სულხან-საბა ორბელიანის ცნობით, ძველ თბილისში ყაზახი გამართული იყო ორბელიანების მამულში. იგი აღწერს, თუ როგორ აღმართავდნენ გრძელ, ორთაყვირ ხეს, რომლის ზედა ნაწილზე ოქროს ან ვერცხლის თასს ათავსებდნენ, ხოლო დღესასწაულებსა და ყველიერის დღეს მეფე და დიდებულნი ცხენებით გამოდიოდნენ მოედანზე და რიგრიგობით, ცხენთა რბენით, მშვილდიდან ისარს ესროდნენ სამიზნეს. ვინც შეძლებდა თასის ჩამოგდებას, ის იმარჯვებდა და ჯილდოდ თავადვე იღებდა მას. ეს აღწერა ნათლად აჩვენებს, რომ ყაზახი ელიტარული სამხედრო-სპორტული ვარჯიშის ერთ-ერთი ფორმა იყო, რომელიც სიმაძაცეს, სიზუსტესა და ფიზიკურ სრულყოფას ავლენდა.

XVIII საუკუნის იტალიელი მისიონერის, დიონიჯო კარლის ცნობებიც განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს. მისი გადმოცემით, ქართლის მეფე გიორგი I-ის ნათესავის ქორწილთან დაკავშირებით, ქართველებს ქალაქგარეთ, დიდ მინდორზე საზეიმო თამაშობა მოუწყვიათ. მინდვრის შუაგულში აღმართეს მაღალი ყაზახი, რომლის წვერზე მოათავსეს ვერცხლის, დაახლოებით ოცდახუთი პიასტრის ღირებულების თასი. მოასპარეზე მხედრები ერთი ისრის სასროლი მანძილით დაშორდნენ ანძას, ხელში ეპყრათ დაჭიმული მშვილდი რკინის წვეტშემოცლილი ისრებით, შემდეგ კი ერთდროულად დააძრეს ცხენებს დეზი და გაშმაგებული ჭენებით გაემართნენ ყაზახისკენ. ანძას მიახლოვებისთანავე თითოეული მათგანი ცდილობდა ისარი თასს მოხვედრებოდა და ძირს ჩამოეგდო. ეს ცოცხალი აღწერა კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს თამაშის დინამიკასა და სანახაობრივ ხასიათს.

დღეისათვის ყაზახი, როგორც ხალხური სამხედრო-სპორტული თამაში, პრაქტიკულად მივიწყებულია და შეჯიბრების სახით აღარ ტარდება. მიუხედავად ამისა, ისტორიულ წყაროებში დაცული ცნობები და ლიტერატურული

აღწერები საშუალებას გვაძლევს, ყაზახი აღვიქვათ როგორც ქართული ფიზიკური კულტურისა და სამხედრო ხელოვნების მნიშვნელოვანი კომპონენტი, რომელიც ასახავდა როგორც საბრძოლო მომზადების ტრადიციებს, ისე საზოგადოების ესთეტიკურ და სადღესასწაულო წარმოდგენებს.

10.3.5. ლელობურთი

ქართული ხალხური თამაშები საუკუნეების განმავლობაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ქართველი ხალხის ყოველდღიურ ცხოვრებასა და კულტურაში. ისინი მხოლოდ გართობის საშუალება არ იყო, მათი მთავარი დანიშნულება იყო ადამიანის ფიზიკური, გონებრივი და მორალური განვითარების ხელშეწყობა.

„ქართველების ოდენი სხვადასხვაგვარი სათამაშო თითქმის არც ერთ ხალხს არ აქვს და ყოველი სათამაშო უთუოდ ისეთი ხასიათისაა, რომელიც ერთდროულად ჭკუა-გონებასაც და სხეულსაც ავითარებს, წვრთნის და აძლიერებს... ბურთაობის დროს თვალი, ფეხი, ხელი, თავი, ტანი და მთელი სხეული თანაბრად ეჩვევა სიმარდესა და სისწრაფეს“ – აკაკი წერეთლის ეს სიტყვები ზუსტად გამოხატავს ქართული ხალხური თამაშების ფილოსოფიასა და მათ პედაგოგიურ დანიშნულებას.

ქართულ სათამაშო ტრადიციებს შორის **ლელობურთი** ყველაზე მასშტაბურ და დინამიკურ ფენომენად ითვლება. ის ქართული სპორტული კულტურის ერთ-ერთ უძველეს ფორმად მიიჩნევა. ცნობილი ქართველი მეცნიერი და აღმოსავლეთმცოდნე **ნიკო მარი** თავის კვლევებში აღნიშნავდა, რომ სიტყვა „ლელო“ შესაძლოა დაკავშირებული იყოს მზის კულტთან და წარმართულ წარმოდგენებთან. ამ მოსაზრების მიხედვით, ბურთი მზის სიმბოლოს განასახიერებდა, ხოლო მისი მოპოვება და გადატანა სიმბოლურად ბუნების ძალებზე გამარჯვებას აღნიშნავდა. მსგავსი ტრადიციები სხვადასხვა კულტურაშიც გვხვდება. მაგალითად, ბასკურ ხალხურ თამაშებში გამარჯვების დროს მონაწილეები საბრძოლო შეძახილს – „ლელო“ – იყენებდნენ. ეს პარალელი

მიუთითებს იმაზე, რომ მსგავსი თამაშები შესაძლოა უძველესი კულტურული ფენების ნაწილს წარმოადგენდეს.

ეს გუნდური თამაში ძირითადად დასავლეთ საქართველოში იყო გავრცელებული. ძველად „გრძელი ლელოსთვის“ 3–5 კილომეტრიანი სივრცე გამოიყოფოდა, სადაც სათამაშო არეალი მკაცრად შემოფარგლული არ იყო. მოთამაშეებს უწევდათ ღობეებისა და ბუნებრივი დაბრკოლებების გადალახვა. ერთმანეთს უპირისპირდებოდნენ სოფლები, უბნები, ან თუნდაც სოციალური ჯგუფები (ცოლიანები უცოლოების წინააღმდეგ). ეს თამაშს საყოველთაო სახალხო დღესასწაულის ხასიათს სძენდა.

გურიაში ლელოს ტრადიციას განსაკუთრებული ისტორიული და ემოციური დატვირთვა აქვს. მას ხშირად უკავშირებენ 1854 წლის შუხუთის ბრძოლას, სადაც ქართველმა მოლაშქრეებმა აზნაურ ერასტი ჭყონიას წინამძღოლობით სასტიკად დაამარცხეს ხასან-ბეგ თავდგირიძის ლაშქარი. აღდგომა დღეს შუხუთში გამართული ლელო ამ გამარჯვების სიმბოლური გაცოცხლებაა. ტრადიციული ლელოს ბურთი ტყავისგან იკერება და ივსება ნახერხითა და ქვიშით, მისი წონა კი ხშირად 16 კილოგრამს (ერთ ფუთი) აღწევს, რაც მოთამაშეებისგან განსაკუთრებულ ფიზიკურ ძალას მოითხოვს.

დღეს ლელობურთი ჩამოყალიბდა როგორც ორგანიზებული სპორტის სახეობა, რომელიც ინარჩუნებს ტრადიციულ ელემენტებს, თუმცა მოქცეულია გარკვეულ ჩარჩოებში: თამაში იმართება ფეხბურთის მოედნის მსგავს ტერიტორიაზე. თითოეულ გუნდში 13 მოთამაშეა. მატჩი შედგება ორი 30-წუთიანი ტაიმისგან. ქულა ითვლება, როდესაც გუნდი ბურთს ნებისმიერი ხერხით (ხელით, ფეხით, მიწაზე თუ ჰაერში) გადაიტანს მოწინააღმდეგის ჩათვლის ხაზს („ლელოს გატანა“). ლელო ითვლება თანამედროვე რაგბის წინაპრად საქართველოში, რაზეც მეტყველებს თავად ტერმინი „ლელო“, რომელიც ქართულ რაგბიში ქულის აღნიშვნის ოფიციალური სახელია.

ლელო არ არის მხოლოდ ფიზიკური დაპირისპირება. ის აღზრდის: სტრესულ სიტუაციაში სწრაფი გადაწყვეტილების მიღების უნარს, საერთო მიზნისთვის საკუთარი ინტერესების დათმობას, ისტორიულ მეხსიერებასთან კავშირს.

ლელობურთი საქართველოს ეროვნული სპორტის უძველესი და უცვლელი სიმბოლოა. მისი შენარჩუნება და პოპულარიზაცია ნიშნავს იმ ფასეულობების დაცვას, რომლებზეც საუკუნეების მანძილზე იწვრთნებოდა ქართველი მოლაშქრე და ათლეტი. ის არის ცოცხალი ხიდი ჩვენს წარსულსა და მომავალს შორის.

10.4. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რა იყო საქართველოში ფიზიკური მომზადების მთავარი მიზანი უძველეს დროში?
2. რომელი საბრძოლო იარაღების დაუფლება მოითხოვდა სისტემატურ წვრთნას ბრინჯაოს ხანაში?
3. რა ცნობას გვაწვდის ურარტული წყარო (მეფე არგიშტი I-ის წარწერა) დიაოხის შესახებ?
4. ვინ იყვნენ "მუშაითები" და რა როლი ჰქონდათ მათ ძველი წელთაღრიცხვის მიწურულს?
5. რომელი ანტიკური ავტორები (ბერძენი და რომაელი) ადასტურებენ ქართული ტომების ფიზიკურ სიმამაცეს?
6. რა ტიპის ნაგებობები შენდებოდა ძვ.წ. VI-V საუკუნეების კოლხურ ქალაქებში (ფაზისი, დიოსკურია)?
7. რას გვიამბობს აპოლონიოს როდოსელი "არესის ველის" შესახებ?
8. რომელი ქართველი ათლეტების სახელებია შემონახული გორგიპიის (ანაპა) სტელაზე?
9. რომელი ოთხი ძირითადი მიმართულება შეადგენდა შუა საუკუნეების ფიზიკური აღზრდის სისტემას?
10. როგორ არის ასახული სპორტული აქტივობები "ამირანდარეჯანიანში", "ვეფხისტყაოსანსა" და "რუსუდანიანში"?
11. რა როლს ასრულებდა ეკლესია სპორტულ ცხოვრებაში (მაგალითად, ჭიდაობისა და ლელობურთის დროს)?
12. რა ვიციტ ქალთა მონაწილეობის შესახებ სამხედრო-ფიზიკურ წვრთნებში?
13. ჩამოთვალეთ ტრადიციული ქართული ცხენოსნური თამაშები.
14. რას აღწერს არქანჯელო ლამბერტი თავის ნაშრომში "სამეგრელოს აღწერა"?
15. რა მნიშვნელობა აქვს კრისტოფორო დე კასტელის ჩანახატებს ქართული სპორტის ისტორიისათვის?

თავი XI

ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საქართველოში (1801-1921 წლებში)

11.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საქართველოს რუსეთის იმპერიაში ყოფნის პერიოდში

ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარების პროცესი საქართველოში რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში ყოფნის პერიოდში განპირობებული იყო ქვეყნის პოლიტიკური სტატუსის, სოციალური სტრუქტურისა და კულტურული გარემოს მკვეთრი ცვლილებებით. 1783 წლის გეორგიევსკის ტრაქტატისა და 1801 წელს საქართველოს ანექსიის შედეგად, ქვეყანა სრულად მოექცა რუსეთის იმპერიის ადმინისტრაციულ-სამხედრო სისტემაში, რამაც ფუნდამენტური ზეგავლენა მოახდინა ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროზე, მათ შორის ფიზიკური აღზრდის და სპორტის ტრადიციულ ფორმებზე.

იმპერიის შემადგენლობაში შესვლის შემდეგ საქართველოს მოსახლეობას ჩამოერთვა თავდაცვისა და სამხედრო თვითორგანიზების ფუნქცია, რომელიც კოლონიურ ადმინისტრაციას გადაეცა. ამ პროცესმა მნიშვნელოვნად დაასუსტა ის ისტორიულად ჩამოყალიბებული სამხედრო-ფიზიკური აღზრდის სისტემები, რომლებიც საუკუნეების განმავლობაში წარმოადგენდა ქართველი ერის ფიზიკური მომზადებისა და ცხოვრების წესის მნიშვნელოვან საფუძველს. გაუქმდა და თანდათან გაქრა ისეთი უნიკალური პრაქტიკები, როგორიც იყო „ქუდზე კაცის დამახეზა“ სახალხო მობილიზაციის ტრადიციული ფორმა, რომელიც უზრუნველყოფდა საზოგადოების სწრაფ სამხედრო ორგანიზებას და, ამავე დროს, მუდმივი ფიზიკური მზაობის შენარჩუნებას. აღნიშნული ინსტიტუტი მხოლოდ სამხედრო დანიშნულებით არ შემოიფარგლებოდა; იგი ასრულებდა კოლექტიური პასუხისმგებლობის, დისციპლინის, ფიზიკური გამძლეობისა და სოციალური სოლიდარობის ჩამოყალიბების მნიშვნელოვან ფუნქციას.

მტრის მუდმივი საფრთხის შემცირებასთან ერთად, ომზე ორიენტირებული ფიზიკური მომზადების აუცილებლობამ თანდათან დაკარგა თავისი აქტუალობა. ამ პროცესს დაემატა რუსეთის იმპერიის მიზანმიმართული პოლიტიკა, რომელიც ზღუდავდა ეროვნული თვითმყოფადობის გამომხატველ სოციალურ

და კულტურულ ინსტიტუტებს. ტრადიციული თამაშები, საბრძოლო ვარჯიშები და ფიზიკური აღზრდის ხალხური ფორმები, რომლებიც მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ეროვნულ იდენტობასთან, იგნორირებული იყო ოფიციალური ადმინისტრაციის მიერ. ამასთანავე, რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში ყოფნამ გარკვეული სტაბილურობა მოიტანა საგარეო უსაფრთხოების თვალსაზრისით. დასრულდა ან მნიშვნელოვნად შემცირდა აგრესიულ მეზობლებთან გამუდმებული სამხედრო დაპირისპირებები, რამაც ხელი შეუწყო ქვეყნის შიდა ცხოვრების შედარებით მოწესრიგებას. შეინიშნებოდა გამოცოცხლება ვაჭრობაში, საქალაქო ცხოვრებაში და წვრილ ხელოსნურ-სამრეწველო წარმოებაში, თუმცა აღნიშნული პროცესები ჯერ კიდევ ვერ ქმნიდა მყარ ეკონომიკურ საფუძველს ქვეყნის სოციალური სტრუქტურის ძირეული გარდაქმნისთვის. შესაბამისად, ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის სისტემური განვითარება კვლავ შეზღუდული რჩებოდა როგორც მატერიალური რესურსების სიმცირის, ისე სახელმწიფო პოლიტიკის არათანმიმდევრულობის გამო.

მიუხედავად არსებული სირთულეებისა, XIX საუკუნეში საქართველოს კულტურულმა ცხოვრებამ ნელი, მაგრამ მნიშვნელოვანი პროგრესული განვითარება განიცადა. ამ ეპოქაში მოღვაწეობდნენ და ქმნიდნენ თავიანთ გამორჩეულ ნაწარმოებებს ალექსანდრე ჭავჭავაძე, გრიგოლ ორბელიანი, ვახტანგ ორბელიანი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ლავრენტი არდაზიანი, დანიელ ჭონქაძე, გიორგი ერისთავი და ზურაბ ანტონოვი.

1850 წლიდან საფუძველი ჩაეყარა მუდმივ ქართულ თეატრს, რომელიც ეროვნული თვითშეგნების, საზოგადოებრივი აზრისა და კულტურული თვით-იდენტიფიკაციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ცენტრად ჩამოყალიბდა. კულტურული გამოცოცხლება ირიბად აისახა ფიზიკური აღზრდის საკითხებზეც.

ამავე პერიოდში დაიწყო ქართული ჟურნალ-გაზეთების გამოცემა, რამაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებასა და საგანმანათლებლო იდეების გავრცელებაში. 1819 წლის 8 მარტს გამოვიდა პირველი ყოველკვირეული ქართული გაზეთი „საქართველოს გაზეთი“, ხოლო 1832 წელს დაარსდა ჟურნალი „სალიტერატურო ნაწილნი ტფილისის უწყებათანი“, რომლის რედაქტორი იყო გამოჩენილი ქართველი საზოგადო მოღვაწე, მეცნიერი და პედაგოგი სოლომონ დოდაშვილი. ამ გამოცემებში განათლების, ზნეობრივი აღზრდისა და პიროვნების ჰარმონიული განვითარების საკითხებთან ერთად, ირიბად იკვეთებოდა ფიზიკური აღზრდის მნიშვნელობაც, რაც მომავალში საფუძველად დაედო სპორტისა და ფიზიკური კულტურის უფრო გააზრებულ და სისტემურ განვითარებას საქართველოში.

XIX საუკუნის საქართველოში, რუსეთის იმპერიის კოლონიური პოლიტიკით განპირობებული სოციალურ-პოლიტიკური სირთულეების მიუხედავად, კულტურულ-საგანმანათლებლო ცხოვრება გარკვეული დინამიკით ვითარდებოდა. ამ პერიოდში გადადგმულმა ნაბიჯებმა საფუძველი ჩაუყარა ფიზიკური აღზრდის სასკოლო სისტემის ჩამოყალიბებას. მიუხედავად იმისა, რომ პროცესი არ იყო თანმიმდევრული, სწორედ ამ დროს დაიწყო ფიზიკური აღზრდის, როგორც პედაგოგიური კომპონენტის, ინტეგრაცია სასწავლო პრაქტიკაში.

1802 წელს თბილისში გაიხსნა პირველი სახელმწიფო სასწავლო-სააღმზრდელო დაწესებულება – **თბილისის კეთილშობილთა სასწავლე-ბელი**, რომელიც ძირითადად არისტოკრატის წარმომადგენელთა შვილების განათლებას ემსახურებოდა. 1830 წელს იგი **გიმნაზიად გადაკეთდა**, რაც რუსეთის იმპერიის საგანმანათლებლო მოდელების დანერგვას ნიშნავდა. ამავე პერიოდიდან საქართველოში დაიწყო **სამაზრო სასწავლებლების ქსელის** ჩამოყალიბება. მსგავსი სასწავლებლები დაარსდა **ქუთაისში, გორში, თელავში და სოფელ ნაოღალეში** (სამეგრელო), 1831 წელს **ახალციხესა და სიღნაღში**, 1834 წელს **დუშეთში**, ხოლო 1836 წელს **თბილისში**. აღნიშნული დაწესებულებები მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ წერა-კითხვის გავრცელებაში და ქმნიდნენ ირიბ სივრცეს ფიზიკური აქტივობების ელემენტარული ფორმების დასანერგად.

1817 წელს თბილისში დაარსებულმა **სასულიერო სემინარიამ**, რომლის მთავარი დანიშნულება იყო სასულიერო პირთა შვილების განათლება და მათი მომზადება საეკლესიო მსახურებისთვის, ცენტრალური ადგილი დაიკავა ქართული ინტელიგენციის ფორმირებაში.

ამასთან ერთად, XIX საუკუნის პირველ ნახევარში საქართველოში ჩამოყალიბდა **კერძო სკოლებისა და პანსიონების გარკვეული ქსელი**, რომლებიც ძირითადად ქალაქებში ფუნქციონირებდა. ამ სასწავლებლებში, სავარაუდოდ, გარკვეული მოცულობით მიმდინარეობდა ფიზიკური აქტივობებიც, თუმცა ფიზიკური აღზრდის ორგანიზებული სწავლების შესახებ ზუსტი და სისტემური ისტორიული წყაროები თითქმის არ მოგვეპოვება, რაც მნიშვნელოვან კვლევით პრობლემად რჩება.

ფიზიკური აღზრდის საკითხთან დაკავშირებით საინტერესო ცნობებს გვაწვდის **იაკობ გოგებაშვილი**, რომელიც 1849–1854 წლებში **თბილისის სასულიერო სემინარიაში** სწავლობდა. მისიაზრით, სემინარიის ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი გარდატეხა მოხდა იმ პერიოდში, როდესაც ინსპექტორის თანამდებობაზე დაინიშნა **გერასიმე ქიქოძე**, შემდგომში იმერეთის ეპისკოპოსი გაბრიელი. გოგებაშვილის ცნობით, ქიქოძის მოსვლამდე სემინარიაში ყოველგვარი თამაშობა და ფიზიკური აქტივობა უარყოფითად, „ბოროტებად“ იყო

მიჩნეული, ხოლო ბავშვთა ბუნებრივი მოთხოვნილება მოძრაობისა და თამაშისადმი იგნორირებული იყო.

გერასიმე ქიქოძის მოღვაწეობის პერიოდში მიდგომა მკვეთრად შეიცვალა. თავად ინსპექტორი არა მხოლოდ ხელს უწყობდა საბავშვო თამაშობებს, არამედ დადებითად აფასებდა მათ აღმზრდელობით მნიშვნელობას და ეჭვით უყურებდა იმ მოსწავლეებს, რომლებიც თამაშობებში მონაწილეობას არ იღებდნენ. გოგებაშვილის აღწერით, სემინარიის ეზო ყოველდღიურად, განსაკუთრებით ნასადილევისა და ვახშმის შემდეგ, იქცეოდა ორგანიზებული თამაშობების სივრცედ. ამ პრაქტიკამ მნიშვნელოვანი დადებითი შედეგები გამოიღო: შემცირდა მოსწავლეთა შორის ფარული ბიწიერებანი, რომლებიც დამახასიათებელი იყო დახურული ტიპის სასწავლებლებისთვის, შემცირდა ავადმყოფობათა რაოდენობა და ამალდა სასწავლო მოსწრება (გოგებაშვილი ი., „თხზულებანი“, ტ. III, თბ., 1954, გვ. 39-40). აღნიშნული ფაქტები ნათლად ადასტურებს ფიზიკური აქტივობის მნიშვნელობას როგორც ჯანმრთელობის, ისე ზნეობრივი და ინტელექტუალური განვითარების თვალსაზრისით.

XIX საუკუნის მეორე ნახევარში საქართველოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების უმნიშვნელოვანეს მოვლენად იქცა ბატონყმობის გაუქმება და კაპიტალისტური ურთიერთობების ფორმირების დასაწყისი. ამ გარდამტეხმა პროცესებმა დღის წესრიგში დააყენა სახალხო განათლების, აღზრდისა და სოციალური ინსტიტუტების ძირეული რეფორმირების აუცილებლობა. მიუხედავად იმპერიული ჩაგვრისა და რუსიფიკაციის პოლიტიკისა, საქართველოში საზოგადოებრივ-პედაგოგიურმა მოძრაობამ გარკვეული აღმავლობა განიცადა. ამ მოძრაობის სათავეში იდგნენ გამოჩენილი ქართველი მოღვაწეები: **დავით ყიფიანი, ილია ჭავჭავაძე, იაკობ გოგებაშვილი, აკაკი წერეთელი, ილია წინამძღვრიშვილი, ნიკოლოზ ცხვედაძე** და სხვები, რომელთა იდეებმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა განათლებისა და აღზრდის ეროვნული კონცეფციის ჩამოყალიბებაზე.

განსაკუთრებული ადგილი ამ პროცესში ეკუთვნის **ილია ჭავჭავაძეს**, ის ფიზიკურ აღზრდას განიხილავდა არა როგორც მეორეხარისხოვან დისციპლინას ან დამხმარე ელემენტს, არამედ როგორც პიროვნების ფორმირების ორგანულ ნაწილს. მისთვის მიუღებელი იყო სწავლა-განათლების ორგანიზება ბავშვის ჯანმრთელობისა და ფიზიკური მდგომარეობის გაუთვალისწინებლად. ილიას აზრით, სხეული საჭიროებს მუდმივ წვრთნას სიმტკიცისა და სიჯანსაღის შესანარჩუნებლად. იგი ხაზს უსვამდა, რომ ფიზიკურად სუსტი სხეული ვერ გახდებოდა ძლიერი სულისა და გონების საყრდენი. ის განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებდა სისტემატური ვარჯიშის მნიშვნელობაზე, როგორც

ფიზიკური აღზრდის უმთავრეს გზაზე. მისი აზრით, ადამიანის სხეული ბუნებით არ არის სრულყოფილი და საჭიროებს მიზანმიმართულ განვითარებას. როგორც თავად აღნიშნავდა: „**კაცს ტანი და აგებულება აქვს, რომელიც წვრთნითა და ვარჯიშობით უნდა გაღონიერდეს, გაჯანსაღდეს, გამაგრდეს, რადგან ჯანმრთელობა უდიდესი მადლია, რომელსაც კი ღმერთი მიაწიჭებს ხოლმე თავისთა რჩეულთა**“ (ი. ჭავჭავაძე, თხზ., ტ. II, 1941, გვ. 577–578). ამ მოსაზრებაში მკაფიოდ იკვეთება ჰარმონიული აღზრდის იდეალი, სადაც ფიზიკური, გონებრივი და ზნეობრივი განვითარება განუყოფელ ერთიანობას ქმნის.

ამგვარად, XIX საუკუნის საქართველოში საგანმანათლებლო კერების გაჩენამ და ქართველი მოღვაწეების პროგრესულმა ხედვებმა გზა გაუკაფა ფიზიკური აღზრდის მეცნიერულ და სისტემურ მიდგომებს. გერასიმე ქიქოძის პრაქტიკულმა რეფორმამ და ილია ჭავჭავაძის თეორიულმა ნააზრევმა შექმნა ის მყარი საფუძველი, რომელზეც მოგვიანებით ქართული სასპორტო პედაგოგიკა დაშენდა.

XX საუკუნის დასაწყისის საქართველოში სპორტის კლასიკური სახეობების დამკვიდრება და განვითარება წარმოადგენდა არა მხოლოდ ფიზიკური აღზრდის რეფორმას, არამედ ქვეყნის კულტურული და სოციალური ტრანსფორმაციის განუყოფელ ნაწილს. ეს პროცესი მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ევროპული განათლების მქონე ახალი თაობის ჩამოყალიბებასა და იმპერიის ურბანულ ცენტრებთან მზარდ კავშირებთან, რამაც ნიადაგი მოუშადა დასავლური ცხოვრების წესის ეტაპობრივ დამკვიდრებას. ამ პერიოდში სპორტი აღარ შემოიფარგლებოდა მხოლოდ ტრადიციული გასართობით; ის იქცა პროგრესის, ცივილიზებულობისა და ჯანსაღი ეროვნული სულისკვეთების გამოხატულებად.

ევროპული სპორტის სახეობათა შორის ერთ-ერთი პირველი **ფარიკაობა** გამოჩნდა, რომელიც საქართველოში 1887 წლიდან დაინერგა. ეს დისციპლინა ორგანულად შეერწყა ქართულ რაინდულ ტრადიციებსა და ისტორიულ მეხსიერებას, რაც საუკუნეების განმავლობაში ოსმალეთთან და სპარსეთთან ბრძოლებში ყალიბდებოდა.

1900 წელს თბილისში პირველი **საფარიკაო დარბაზის გახსნა** სპორტის ინსტიტუციონალიზაციის მკაფიო ნიშანი იყო, რაც სპორტის სფეროში პროფესიული მიდგომების გაჩენაზე მიუთითებდა. პარალელურად, დასავლური ცხოვრების სტილის პოპულარობის ასახვად იქცა **ველოსპორტი**.

1888 წელს **ველოსპორტის** მოყვარულთა საზოგადოების დაარსებასა და 1892 წელს თბილისში, მუშტაიდის ბაღის მიმდებარედ, პირველი ველოტრეკის

აშენებას მოჰყვა ამ სახეობის სწრაფი დამკვიდრება ურბანულ სივრცეში, რაც იმ დროისთვის ტექნოლოგიურ სიახლესა და ფუფუნებასთანაც ასოცირდებოდა.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა **ფეხბურთისა და ცურვის** გავრცელების გზები, რაც უპირატესად ზღვისპირა ქალაქებს-ფოთსა და ბათუმს უკავშირდება. უცხოელი მეზღვაურებისა და ევროპული სავაჭრო-ტვირთმზიდი ფირმების გავლენით, XIX საუკუნის მიწურულს აქ პირველი საფეხბურთო მატჩები გაიმართა. ამ პროცესმა ხელი შეუწყო სპორტის დემოკრატიზაციას, რადგან ფეხბურთი სწრაფად გახდა ხელმისაწვდომი სხვადასხვა სოციალური ფენის ახალგაზრდობისთვის.

ამავე პერიოდში, **ტანვარჯიში და ძალოსნობა** არა მხოლოდ საზოგადოებრივ სივრცეში, არამედ სასწავლო პროგრამებშიც აქტიურად იჭრებოდა. ჩეხური „სოკოლის“ მოდელით შთაგონებული ტანვარჯიშული საზოგადოება, რომელიც თბილისში 1900 წელს ჩამოყალიბდა, მიზნად ისახავდა ახალგაზრდების ფიზიკურ მომზადებასა და მათი დისციპლინის ამაღლებას. ჯერ კიდევ 1879 წელს, **ანტონ ლუკეშის** ძალისხმევით, ტანვარჯიში თბილისის გიმნაზიების სავალდებულო საგნად იქცა, რაც სისტემური ფიზიკური აღზრდის დასაწყისად შეიძლება ჩაითვალოს.

მიუხედავად ევროპული სპორტის ექსპანსიისა, ქართული ეროვნული იდენტობისა და მორალური მდგრადობის მთავარ საყრდენად კვლავ ტრადიციული თამაშები რჩებოდა, განსაკუთრებით სოფლად და მცირე ქალაქებში. დასავლეთ საქართველოში **ლელობურთი** ინარჩუნებდა სახალხო დღესასწაულის სტატუსს, რომელიც არამარტო ფიზიკური გამძლეობის, არამედ პატრიოტული სულისა და ერთიანობის განსახიერება იყო.

აღმოსავლეთ საქართველოში კი ცენტრალური ადგილი **ქართულ ჭიდაობას** ეჭირა. ამ პერიოდში ასპარეზზე გამოსული ლეგენდარული ფალავნები - **დავით ხიზამბარელი, ნესტორ ესებუა, კულა გლდანელი, სანდრო კანდელაკი, კოლია ქვარიანი, კოსტა მაისურაძე** და სხვები, რომლებიც მხოლოდ სპორტსმენები კი არა, ეროვნული გმირების სიმბოლოები იყვნენ. მათი ერთაბრძოლები საჭიდაო არენებსა თუ ბაზრობებზე იქცა სივრცედ, სადაც კოლონიური წნეხის პირობებში მყოფი საზოგადოება საკუთარ ძალასა და ღირსებას აღადგენდა. ჭიდაობა იქცა ეროვნული თვითშეგნების გამამტკიცებელ ინსტრუმენტად, სადაც ფიზიკური გამარჯვება მორალური უპირატესობის ტოლფასი იყო.

ამგვარად, რუსეთის იმპერიის პერიოდში საქართველოში ფიზიკური აღზრდის ორი პარალელური სისტემა განვითარდა. ქალაქებში, განათლებულ ელიტასა და ინტელიგენციაში ევროპული სპორტის ტენდენციები პროგრესის ნიშნად შეირაცხა, ხოლო სოფლად ხალხი რჩებოდა ერთგული ტრადიციული

ჭიდაობის, ლელოს, ცხენოსნობისა და შუბის ტყორცნისა. ეს ორი ნაკადი ერთობლივად ქმნიდა უნიკალურ სპორტულ კულტურას, რომელმაც გაუძლო იმპერიულ ზეწოლას და შეინარჩუნა კულტურული მდგრადობა. ეს გარდამავალი ხანა გახდა ის საძირკველი, რომელმაც მოამზადა ნიადაგი XX საუკუნის პროფესიული სპორტული სისტემებისთვის. საბოლოო ჯამში, სპორტი ამ ეპოქაში იქცა ეროვნული გადარჩენის, იდენტობის დაცვისა და თანამედროვე ცივილიზაციასთან ზიარების ერთ-ერთ უმთავრეს გზად.

11.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში (1918-1921)

თანამედროვე ეპოქაშიც აქტუალურ საკითხად რჩება და უდიდეს ინტერესს იწვევს საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის პერიოდი, როდესაც ქვეყანამ, დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ, სცადა დემოკრატიულ პრინციპებზე დამყარებული ცივილიზებული სახელმწიფოს აშენება. ამ პერიოდში ქვეყნის უპირველეს ამოცანას ძველი, იმპერიული სახელმწიფო აპარატის მსხვრევა და ახალი, ეროვნული სტრუქტურების შექმნა წარმოადგენდა, რისი პრაქტიკული განხორციელებაც დამოუკიდებლობის პირველივე დღეებიდან დაიწყო.

აკადემიკოსი ვ. ბერიძე საქართველოს რესპუბლიკის წლებზე წერს, რომ ეს პერიოდი დიდად ნაყოფიერი იყო სწორედ სულიერი და შემოქმედებითი თვალსაზრისით კულტურის ყველა დარგში – მეცნიერებაში, განათლებაში, ლიტერატურასა და ხელოვნებაში. ამ მცირე მონაკვეთში, უმძიმესი ეკონომიკური პირობების მიუხედავად, ყოველ მხრივ მტრული ძალებით გარშემორტყმულმა საქართველომ ბევრი მნიშვნელოვანი რამ შექმნა. გასაოცრად მრავალმხრივი და ინტენსიური იყო შემოქმედებითი ცხოვრება; ასეთი აღტყინება მხოლოდ ეროვნული აღმავლობის დროსაა შესაძლებელი.

სხვა დემოკრატიულ გარდაქმნებთან ერთად, რესპუბლიკის ხელისუფლებამ პირველივე დღიდან დიდი ყურადღება დაუთმო და სახელმწიფო ზრუნვის საგნად აქცია ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარება, რასაც განიხილავდნენ არა მხოლოდ როგორც გართობას, არამედ როგორც ერის ფიზიკური და მორალური გაჯანსაღების წინაპირობას. არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდა იმას, რომ ქვეყანას ფაქტობრივად არ გააჩნდა დამოუკიდებელი მართვის გამოცდილება, რომელიც ამ სფეროს საქმიანობის უკეთ წარმართვაში გამოადგებოდა. მიუხედავად ამისა, დამოუკიდებლობის არსებობის ხანმოკლე მანძილზე, ჩვენმა ქვეყანამ მაინც შეძლო რევოლუციური ნაბიჯების გადადგმა, რაც იმდროინდელი

პრესის ფურცლებზეც დეტალურად აისახებოდა.

1919 წლის გაზეთ „სახალხო საქმეში“ (№429) დაიბეჭდა **ს. ფირცხალავას** ვრცელი წერილი სათაურით „ერის გაჯანმრთელება“, რომელშიც საუბარი იყო ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის სტრატეგიულ მნიშვნელობაზე. სტატიაში გამოთქმული იყო პროგრესული მოსაზრება, რომ ამ სფეროს სისტემური მართვისათვის აუცილებელი იყო დამოუკიდებელი ჯანმრთელობის სამინისტროს შექმნა. ამავე გაზეთში **პ. მირიანაშვილი** სტატიაში „სხეულის კულტურაც საჭიროა“ ხაზს უსვამდა, რომ ინტელექტუალურ განვითარებასთან ერთად სხეულის სიმტკიცე ერის გადარჩენის გარანტია იყო.

ქვეყნის სპორტულ ცხოვრებაში გარდამტეხი მნიშვნელობა ჰქონდა სატანვარჯიშო საზოგადოება „შევარდენის“ დაფუძნებას, რომელიც ჩეხური „სოკოლის“ (შევარდენი) მოძრაობის ქართულ ანალოგს წარმოადგენდა. 1918 წლის 25 აგვისტოს გამართულ დამფუძნებელ კრებაზე, პოლკოვნიკ **კ. კაკაბაძის** ხელმძღვანელობით, დამტკიცდა ორგანიზაციის წესდება. საზოგადოების მესვეურებად აირჩიეს ცნობილი მოღვაწეები: **ა. კაკაბაძე (თავმჯდომარე), გ. ნიკოლაძე, კ. ბერელაშვილი და გ. ეგნატაშვილი.**

აღსანიშნავია, რომ თბილისში სპორტული დარბაზი პრადის დარბაზის გეგმის მიხედვით აშენდა და იმ დროისათვის საუკეთესო სპორტული ინვენტარით აღიჭურვა, რომელიც სპეციალურად პრადიდან ჩამოიტანეს. „შევარდენის“ დაფუძნებისთანავე გაიხსნა ბავშვთა ტანვარჯიშის განყოფილება, რამაც საფუძველი ჩაუყარა მომავალი თაობების სისტემურ მომზადებას. საზოგადოების ეფექტიან საქმიანობაზე მეტყველებს ისიც, რომ დაარსებიდან მეექვსე თვეს მან შეძლო რუსეთიდან და ევროპიდან მშობლიურ ქვეყანაში დაებრუნებინა მრავალი ქართველი სპორტსმენი და სპეციალისტი, მათ შორის **გ. ბერელაშვილი, ი. ბერიძე და თ. ნიკოლაძე.**

ამ აქტიური საქმიანობის კულმინაცია იყო 1919 წლის 28 აპრილს თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრში გამართული პირველი დიდი საჩვენებელი სპორტული საღამო, რომელმაც საზოგადოების უდიდესი აღფრთოვანება გამოიწვია. იმავე წლის მაისში „შევარდენმა“ გამოაცხადა კონკურსი საკუთარი ემბლემისა და ჟეტონის შესაქმნელად, სადაც გამარჯვებულისათვის სოლიდური თანხა – 500 მანეთი იყო დაწესებული.

იმდროინდელ პრესაში, მაგალითად, გაზეთებში „ერთობა“ და „საქართველო“, სისტემატურად იბეჭდებოდა ანალიტიკური სტატიები საზოგადოების მუშაობის შესახებ. **გ. მერკვილაძემ** სტატიაში „ტანვარჯიშობისათვის“ ხაზი გაუსვა **გ. ეგნატაშვილის** უდიდეს წვლილს, რომელმაც არა მხოლოდ პრაქტიკულ მეცადინეობებს ჩაუყარა საფუძველი, არამედ შეიმუშავა სკოლების ფიზიკური

აღზრდის პროგრამა და დაიწყო მუშაობა ქართულ ტანვარჯიშულ ტერმინოლოგიაზე, რათა სპორტული ენა გათავისუფლებულიყო უცხოური გავლენებისგან.

გიორგი ეგნატაშვილის მიერ შემუშავებული ქართული ტანვარჯიშული ტერმინოლოგია არა მხოლოდ სპორტული, არამედ მნიშვნელოვანი კულტურულ-ლინგვისტური მოვლენა იყო. იმ პერიოდში ქართული ენა ძირითადად რუსული და ევროპული (გერმანული, ფრანგული) ტერმინებით იყო გაჯერებული, რადგან ტანვარჯიში საქართველოში სწორედ ამ გზით შემოვიდა. ეგნატაშვილის მიზანი იყო, შეექმნა ისეთი სისტემა, რომელიც ბუნებრივად მოერგებოდა ქართულ ენობრივ სტრუქტურას და გასაგები იქნებოდა თითოეული მოვარჯიშისათვის. ტერმინოლოგიაზე მუშაობისას იგი იყენებდა ხალხური თამაშების, ჭიდაობისა და ცეკვის ელემენტებს. მან შეცვალა მაშინ დამკვიდრებული ბრძანებები და მოძრაობების სახელწოდებები ქართული შესატყვისებით. მაგალითად: „სმენა!“ ნაცვლად რუსული „სმირნო“-სი. „თავი-სუფლად!“ ნაცვლად „ვოლნო“-სი. „ნაბიჯით იარ!“ ნაცვლად „შაგომ მარშ“-ისა.

განსაკუთრებით საინტერესოა ტანვარჯიშული ილეთების სახელწოდებები, რომლებიც ეგნატაშვილმა აღწერა თავის ნაშრომებში. მან შემოიღო ისეთი ტერმინები, როგორიცაა: „ყირამალა“, „გადაგორება“, „გადახტომა“, „მოქნევა“ და სპორტული იარაღების სახელწოდებებიც: **ორძელი, ღერძი (ტურნიკი), რგოლები და ტანვარჯიშული ცხენი.**

ეს ტერმინები პირველად სწორედ „შევარდენის“ დარბაზებში გამოიყენეს, სადაც ვარჯიშები მკაცრად ქართულ ენაზე მიმდინარეობდა. ამან ხელი შეუწყო სპორტის ეროვნული სულისკვეთების ამაღლებას. 1920 წელს გამოიცა სპეციალური სახელმძღვანელოები და პროგრამები, სადაც ეს ტერმინოლოგია უკვე სისტემატიზებული იყო. გიორგი ეგნატაშვილი მიიჩნევდა, რომ მშობლიურ ენაზე ვარჯიში აჩქარებდა მოძრაობის ათვისების პროცესს და აუმჯობესებდა დისციპლინას.

საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ ეგნატაშვილის მიერ შექმნილი ტერმინების დიდი ნაწილი დღემდე გამოიყენება ქართულ სპორტულ ლექსიკონში, მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა პერიოდში იყო მცდელობები რუსული ტერმინოლოგიის კვლავ დასამკვიდრებლად. ამით მან საფუძველი ჩაუყარა ქართულ სპორტულ მეცნიერებასა და მეთოდოლოგიას.

მიუხედავად ეკონომიკური სიდუხჭირისა და პერმანენტული საომარი მოქმედებებისა საზღვრებზე, 1919 წლის ბოლოსათვის „შევარდენს“ უკვე ჰქონდა მრავალფეროვანი სექციები: სატანვარჯიშო, საფეხბურთო, სამოგზაურო (ტურისტული), საჩოგბურთო და საათლეტო.

„შევარდენის“ საჩვენებელი გამოსვლები და შეჯიბრებები სისტემატურად

იმართებოდა თბილისსა და სხვა ქალაქებში, რაც ხელს უწყობდა სპორტის პოპულარიზაციას რეგიონებში. 1920 წლის 17 აპრილის სადამოს მთავრობის წევრებიც დაესწრნენ, რაც სპორტის სახელმწიფოებრივ აღიარებაზე მიუთითებდა. განსაკუთრებით შთამბეჭდავი იყო ქუთაისში გამართული ვარჯიში „საქართველოს ვარსკვლავი“, რომელიც ეროვნული მოტივებითა და ქართული ცეკვის ელემენტებით სრულდებოდა, რაც სპორტსა და ეროვნულ იდენტობას აერთიანებდა.

სახელმწიფო დიდ ყურადღებას აქცევდა სკოლებში ფიზიკური აღზრდის დანერგვას. 1919 წელს განათლების სამინისტრომ მთავრობას წარუდგინა მოხსენება საშუალო სკოლებში ტანვარჯიშის გაკვეთილების აუცილებლობის შესახებ და მთავრობამ ამ საქმისთვის 5000 მანეთი გამოყო. პარალელურად, თბილისში გაიხსნა ჟაკ დალკროზის რიტმული გიმნასტიკის ინსტიტუტის განყოფილება, რომელიც ევროპული სტანდარტების დანერგვას ემსახურებოდა. კადრების მოსამზადებლად 1920 წელს გაიხსნა ტანვარჯიშული ინსტიტუტი და სპეციალური კურსები, რაც ქართული სპორტული განათლების დასაწყისად შეიძლება ჩაითვალოს.

სპორტის სახეობებს შორის დიდი პოპულარობით ფეხბურთი სარგებლობდა. 1919 წლიდან თამაშები რეგულარულად იმართებოდა არა მხოლოდ თბილისში, არამედ ქუთაისში, ზუგდიდსა და სენაკში. ქართველმა ფეხბურთელებმა ამ პერიოდში პირველი საერთაშორისო გამარჯვებებიც მოიპოვეს: ბათუმში თბილისის „შევარდენმა“ ინგლისელებისა და რუსების გაერთიანებული გუნდი 2:0 დაამარცხა, ხოლო თბილისში ბრიტანულ გუნდს დამაჯერებელი ანგარიშით 10:0 მოუგო.

განსაკუთრებით ამბიციური იყო 26 მაისის, დამოუკიდებლობის დღის აღსანიშნავად დაგეგმილი პროექტები. 1920 წლისთვის განიხილებოდა 140 000 კაცზე გათვლილი გრანდიოზული ეროვნული სტადიონის მშენებლობა ათენის ოლიმპიური სტადიონის მსგავსად. პროექტზე გამოჩენილი ხელოვანები გ. ქიქოძე და ი. ნიკოლაძე მუშაობდნენ. მართალია, საბჭოთა ოკუპაციამ ბევრი გეგმა ჩაშალა, მაგრამ საფუძველი, რომელიც 1918-1921 წლებში ჩაიყარა, იმდენად მყარი აღმოჩნდა, რომ მან შემდგომ ათწლეულებშიც განსაზღვრა ქართული სპორტის წარმატებები. 1921 წლის თებერვლის ტრაგედიამ შეაჩერა უმაღლესი სპორტული სასწავლებლის დაარსებაც, რომლის ბრძანებულებასაც ნოე ჟორდანიამ ხელი საბჭოთა ჯარების შემოჭრამდე სულ ცოტა ხნით ადრე მოაწერა, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ დამოუკიდებელი საქართველო სპორტს სახელმწიფოებრიობის ერთ-ერთ მთავარ საყრდენად მიიჩნევდა.

11.3. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რომელი პერიოდიდან იღებს სათავეს საქართველოს სპორტის ისტორიული ფესვები?
2. როგორ ხასიათს ატარებდა უძველესი დროიდან ფიზიკური აღზრდის სისტემა?
3. ადრეული ბრინჯაოს ხანაში რომელი საბრძოლო იარაღები იყო გავრცელებული საქართველოში?
4. კოლხეთის რომელ ქალაქებში მიმდინარეობდა ბერძნული ტიპის სტადიონებისა და გიმნასიუმების მშენებლობა.
5. რომელი ქართველი მეფის პერიოდში ჩამოყალიბდა სამხედრო-ფიზიკური მომზადების სისტემა.
6. რომელი თვალსაჩინო ბერძენი, რომელი, ბიზანტიელი თუ სხვა მოღვაწეები მიუთითებდნენ საქართველოში ფიზიკური აღზრდის სისტემურ არსებობაზე.
7. სპორტის რომელი ეროვნული სახეობები იყო გავრცელებული შუა საუკუნეების საქართველოში.
8. რა ზეგავლენა მოახდინა ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროზე, მათ შორის ფიზიკური აღზრდის და სპორტის ტრადიციულ ფორმებზე რუსეთის მიერ საქართველოს ანექსიამ 1801 წელს.
9. ვინ იყო გერასიმე ქიქოძე და რა როლი შეასრულა მან თბილისის სასულიერო სემინარიის ცხოვრებაში?
10. როდის და სპორტის რომელი კლასიკური სახეების შემოტანა დაიწყო საქართველოში?
11. რა იყო 1918-1921 წლებში პირველი დემოკრატიული ქვეყნის უპირველესი ამოცანა?
12. როდის დაფუძნდა სატანვარჯიშო საზოგადოება „შევარდენი“ რა მნიშვნელობა ჰქონდა მის დაფუძნებას.
13. რა წვლილი მიუძღვის გიორგი ეგნატაშვილს ქართული ტანვარჯიშული სკოლის დამფუძნებაში. მისი როლი ქართული ტანვარჯიშული ტერმინოლოგიის შემუშავებაში.

თავი XII. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საბჭოთა საქართველოში (1921-1991 წწ.)

12.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საბჭოთა საქართველოში მეორე მსოფლიო ომამდე (1921-1940 წწ.)

1921 წლის თებერვალში, მეორედ, საქართველო კვლავ ანექსირებული იქნა, ამჯერად საბჭოთა რუსეთის მიერ. საქართველოს რევოლუციურმა ხელისუფლებამ თავისი არსებობის პირველივე დღიდან დაიწყო ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის სფეროში რადიკალური ცვლილებების განხორციელება. არსებული სპორტული საზოგადოება „შევარდენის“ ხელმძღვანელობამ საქართველოს ახალ მთავრობას თანამშრომლობა შესთავაზა, მაგრამ იგი უარყოფილ იქნა და 1922 წლის 3 ნოემბერს „შევარდენი“ გაუქმნდა. მის ნაცვლად შეიქმნა ბავშვთა პოლიტიკურ-სპორტული საზოგადოება „სპარტაკი“, მაგრამ იმის გამო, რომ მთავრობამ უარი უთხრა სპორტის ძველ სპეციალისტებს ბავშვებთან და ახალგაზრდებთან მუშაობაზე, „სპარტაკი“ ფაქტიურად ნორმალური კადრებისა და ხელმძღვანელის გარეშე დარჩა და იგი მეორე წელსვე დაიშალა.

საბჭოთა კავშირში სპორტული მოძრაობის ორგანიზაციულად განმტკიცების მიზნით, 1923 წელს იქმნება ფიზიკური კულტურის უმაღლესი საბჭო და სპორტული საზოგადოება „დინამო“. ანალოგიური საბჭო ჩამოყალიბდა საქართველოს ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტთან. 1921 წლისათვის საქართველოში უკვე არსებობდა სპორტის ისეთი კლასიკური სახეები, როგორიცაა – ფეხბურთი, ჩოგბურთი, მძლეოსნობა, ტანვარჯიში, ძალოსნობა, კრივი, კლასიკური ჭიდაობა, ველოსპორტი და სხვა, ასე განსაჯეთ, გორგოლაჭებიანი ციგურებიც კი. მიუხედავად გარკვეული შეზღუდვებისა, 20-იანი წლების მეორე ნახევრიდან საქართველოს სპორტული მოძრაობა მაინც ძველი, გამოცდილი მწვრთნელების ხელმძღვანელობით მიმდინარეობდა. ჩვენი ქვეყნის სპორტსმენთა პირველი დიდი წარმატება საკავშირო ჩემპიონატებში 1924 წლით თარიღდება, იგი მძლეოსნობაზე მოდის, სადაც საქართველოს სამმა წარმომადგენელმა 9 სახეობაში მოიპოვა გამარჯვება. ესენი იყვნენ იმ დროისათვის საკმაოდ ცნობილი სპორტსმენები ვლადიმერ დიაჩკოვი, ივანე სერგეევი და ბორის დიაჩკოვი. ვ. დიაჩკოვმა ოთხი პირველი ადგილი მოიგო (თარჯრბენი 110 მ, სიმაღლეზე და ჭოკით ხტომა და ადგილიდან სიგრძეზე ხტომა), ი. სერგეევმა იმარჯვა სამ სახეობაში (ბადროს ტყორცნა, ხუთჭიდი და ათჭიდი), ხოლო ბ. დიაჩკოვმა ორ სახეობაში (სამხტომსა და ესტაფეტაში 4×100 მ.). 1925 წელს ი. სერგეევმა მსოფლიო რეკორდზე უკეთესი შედეგი აჩვენა ყუმბარის ტყორცნაში.

10 წლის შემდეგ დიმიტრი იოსელიანმა ასევე გადააჭარბა ოფიციალურ მსოფლიო რეკორდს ადგილიდან სიგრძეზე ხტომაში. 1939 წელს კი ნინო ღუმბაძემ მოსკოვში ოფიციალური მსოფლიო რეკორდი გააუმჯობესა ბადროს ტყორცნაში, მაგრამ ყველა ჩამოთვლილი მიღწევები რეკორდებად არ იქნა დაფიქსირებული, რადგან საბჭოთა მძლეოსნური ორგანიზაცია ამ პერიოდისათვის არ იყო მოყვარულ მძლეოსანთა საერთაშორისო ფედერაციის წევრი. ამავე პერიოდში თბილისში, ქუთაისში, სურამსა და ზღვისპირა ქალაქებში გამოჩნდნენ საკმაოდ ძლიერი საფეხბურთო გუნდები, რომელთაგან ერთ-ერთი (ბათუმის სახანძრო სამსახურის საუწყებო გუნდი) საერთაშორისო ამხანაგური მატჩის გასამართავად თურქეთის ქ. ტრაბზონს ეწვია და დაამარცხა ადგილობრივი გუნდი 7:1. ფეხბურთელებთან ერთად ტრაბზონს სტუმრობდნენ ჩვენი ტანმოვარჯიშეებიც.

1925 წელს ყალიბდება „დინამოს“ ფეხბურთელთა გუნდი, რომელიც შემდგომში მთელ ეპოქას ქმნის საბჭოთა ფეხბურთის ისტორიაში. ოციანი წლების ბოლოს უკვე სახელმოხვეჭილ ფეხბურთელებად ითვლებოდნენ ა. დოროხოვი, ბ. შავგულიძე, ა. ჟორდანი, გ. ჭუმბურიძე, ვ. ამბოკაძე, მ. ბერძენიშვილი და სხვები.

1923 წლის 22 ქვეისტოს გამოჩენილი ქართველი სწავლულისა და სპორტსმენის გიორგი ნიკოლაძის ხელმძღვანელობით ეწყობა მასობრივი ასვლა მყინვარწვერზე, რითაც ფაქტობრივად საფუძველი ჩაეყარა ალპინიზმის განვითარებას საქართველოსა და სსრ კავშირში. ორი წლის შემდეგ გ. ნიკოლაძემ იალბუზზე მოაწყო სამეცნიერო ექსპედიცია.

მრავალმა ქართველმა სპორტსმენმა ისახელა თავი ამ დროისათვის, მათ შორის უპირველესად უნდა დასახელდეს „შევარდენის“ შექმნის ერთ-ერთი ინიციატორი, აღიარებული ტანმოვარჯიშე და პედაგოგი – გიორგი ეგნატაშვილი. გ. ნიკოლაშისა და გ. ეგნატაშვილის მხარდამხარ იდგნენ სპორტის დარგის ისეთი აღიარებული წარმომადგენლები, როგორებიც იყვნენ: გიორგი მერკვილაძე, არჩილ ბაქრაძე, კონსტანტინე ზაუტაშვილი, გოგლიკო ბაბილოძე, ვახტანგ მარსაგიშვილი, ლევან ყანჩაველი, გიორგი ჩიკვაძე, ლევან გოლოვნი, მიხეილ გორგაძე და მრავალი სხვა.

ამავე პერიოდში იწყება კალათბურთის აღმავლობა. 1924 წელს თბილისის სარკინიგზო კვანძის მუშებმა ჩაატარეს შეჯიბრება, რომელშიც ექვსი გუნდი მონაწილეობდა. ერთი წლის შემდეგ კი უკვე იწყება ქ. თბილისის პირველობა. 1927 წელს ქუთაისში შედგა საქართველოს პირველი ჩემპიონატი კალათბურთში. როგორც ქალთა, ისე მამაკაცთა შორის ჩემპიონის ტიტული თბილისის „სინათლის“ გუნდებმა მოიპოვეს.

ჩვენს ქვეყანაში კრივის განვითარების საქმეში განსაკუთრებული როლი მიუძღვის პეტრე მარღანას, რომელმაც ჯერ კიდევ რევოლუციამდე ჩაუყარა საფუძველი კრივსა და ძალოსნობას. საბჭოთა საქართველოში პირველი მატჩი კრივში სწორედ პ. მარღანას თაოსნობით ჩატარდა, რითაც დასაბამი მიეცა კრივის შემდგომ განვითარებას. 1923 წლის 15 ივლისს ამიერკავკასიის რესპუბლიკების სამხედრო-სპორტული ოლიმპიადის პროგრამით მოეწყო მ. ჯინჭარაძისა და კ. ჟიგარევის შეხვედრა. 1923 წლიდან კრივი ოფიციალურად ინერგება ბათუმსა და სოხუმში.

1924 წლიდან მონაწილეობენ საქართველოს **ჩოგბურთელები** საკავშირო პირველობებზე. იან გომერი, რომან ნეგრებეცკი, ვალერი შერშოვი და არამ ხანგულიანი იყვნენ ის პირველი მერცხლები, რომლებმაც ქართული ჩოგბურთი წარადგინეს საკავშირო არენაზე. 1928 წელს სსრ კავშირის ხალხთა სპარტაკიადაზე ამიერკავკასიის ღირსებას საქართველოს ჩოგბურთელები იცავდნენ და მათ მხოლოდ ფინალში იწვნიეს დამარცხება მოსკოვის ძლიერ გუნდთან და საპატიო მეორე ადგილს დასჯერდნენ.

საკმაოდ დიდი ტრადიცია აქვს ჩვენს ქვეყანაში **ველოსპორტს**. ჯერ კიდევ 1898 წელს თბილისში იხსნება პირველი ველოტრეკი. იგი თბილისელი მაყურებლებისათვის საყვარელი ადგილი იყო იმის გამო, რომ სისტემატურად იმართებოდა სახვადასხვა რანგის შეჯიბრებები. საბჭოთა პერიოდის ერთ-ერთ ძლიერ ველოსიპედისტად ითვლებოდა ლუსიან ჯაჯანაშვილი, რომელმაც 1927 წელს „თბილისის პირველი მორბენლის“ პრიზი მოიგო. 1930 წლიდან საგრძნობ წარმატებებს აღწევენ გოგი ლეჟავა და არკადიხაბურზანია.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველ წლებში **ცურვა** უმთავრესად ზღვისპირა ქალაქებში ვითარდებოდა. თბილისში გარკვეული როლი შეასრულა 1928 წელს აშენებულმა 50 მეტრიანმა აუზმა, რომელიც მეორე მსოფლიო ომამდე ფაქტიურად დედაქალაქის საცურაო ცენტრს წარმოადგენდა. იმ პერიოდის საუკეთესო მოცურავეები იყვნენ ლ. ლისოვეცკი, შ. მუსასტიკოვი, ლ. იოკიმიდი, ა. პაცკევიჩი, გ. სკრიპნიკოვი, გ. ასამბაძე. ბათუმელმა ვ. პოკროვსკიმ 100 მეტრზე თავისუფალი სტილით 1.09,4 წამი უჩვენა, რაც ამიერკავკასიის ყველა მანამდე არსებულ მაჩვენებელზე უკეთესი იყო. წყალბურთი ფეხს იკიდებს 1925-1926 წლებში, 1927 წელს კი სპორტის ეს სახეობა ბათუმში ჩატარებული საწყალოსნო სპორტის დღესასწაულის პროგრამაში შეიტანეს, სადაც თბილისის, ფოთის, სოხუმის და ბათუმის გუნდები მონაწილეობდნენ. ენთუზიასტთა შორის პირველი იყო ლუკა იოკიმიდი. საინტერესოა, რომ თბილისის „დინამოს“ პირველ წყალბურთელთა შორის იყო მიხეილ თიკანაძე, რომელმაც შემდგომში მთელი თავისი ძალები თავისუფალ

ჭიდაობას შეაღია და როგორც მწვრთნელმა მსოფლიო კლასის მოჭიდავეები აღუზარდა სამშობლოს.

წყალში ხტომასაც ბათუმში გამართულმა სპორტულმა დღესასწაულმა დაუდო ოფიციალური საწყისი, თუმცა რესპუბლიკის ჩემპიონატები გაცილებით გვიან, 1935 წელს დაიწყო. თუ საქართველოში, საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველ ათწლეულში ფაქტობრივად საფუძველი ეყრებოდა საბჭოთა ფიზიკურ აღზრდას და სპორტს, მომდევნო პერიოდში, მეორე მსოფლიო ომის დაწყებამდე, იგი პირველ დიდ წარმატებებს აღწევს. 1923 წელს შექმნილი ფიზიკური კულტურის უმაღლესი საბჭოს ნაცვლად 1930 წელს იქმნება ფიზიკური კულტურის საკავშირო საბჭო, როგორც ხელმძღვანელობის ერთიანი სახელმწიფოებრივი ფორმა. 1931 წელს იქმნება კომპლექსის პირველი საფეხური „მზად ვარ შრომისა და სსრ კავშირის თავდაცვისათვის“. 1932 წელს კი შემუშავდა მეორე საფეხური. 1934 წელს შემოდის ბავშვთა კომპლექსი „იყავ მზად შრომისა და სსრ კავშირის თავდაცვისათვის“.

მთელი საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს ფიზკულტურულ-სპორტული მოძრაობისათვის დიდმნიშვნელოვანი მოვლენა იყო 1936 წელს ფიზიკური კულტურისა და სპორტის საქმეთა კომიტეტისა და ერთიანი საკავშირო სპორტული კლასიფიკაციის შექმნა. საბჭოთა კავშირის ახალმა კონსტიტუციამ ახლებურად გააშუქა საბჭოთა ადამიანის ფიზკულტურულ მოძრაობაში ჩაბმის საკითხები. ინტენსიურად იქმნება ნებაყოფლობითი სპორტული ორგანიზაციები, რაც სპორტის მასობრიობის უმთავრეს ფაქტორს წარმოადგენდა. და ბოლოს, სწორედ 1938 წლიდან საფუძველი ეყრება ბევრ საკავშირო სპორტულ ღონისძიებას, ზემოთ მოყვანილი წარმატებების ფონზე, საბჭოთა ფიზკულტურული მოძრაობის ერთ-ერთ ყველაზე მწვავე პრობლემას კადრების საკითხი წარმოადგენდა. ჩვენ ქვეყანას ჰყავდა მაღალი კვალიფიკაციის კეთილსინდისიერი, საქმის ერთგული ადამიანები. ამ მხრივ საქართველოს ფიზკულტურულ მოძრაობას დიდი სამსახური გაუწიეს საზოგადოება „შევარდენის“ ყოფილმა ხელმძღვანელებმა და სახელმოხვეჭილმა სპორტსმენებმა, სპორტის ვეტერანებმა. მაგრამ ეს საკმარისი არ იყო. აღნიშნული პრობლემის გადაჭრაში დიდი როლი შეასრულა 1930 წელს ბაქოში ამიერკავკასიის ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტის დაარსებამ, რომელსაც რუსული, აზერბაიჯანული, სომხური და ქართული სექტორები ჰქონდა. ამ ინსტიტუტში ხელმძღვანელ თანამდებობებზე მუშაობდნენ საქართველოს სპორტული მოძრაობის თვალსაჩინო წარმომადგენლები მ. გორგაძე, ლ. გოლოვნიკი და ლ. კრავჩიკი. 1930 წლის 30 აპრილს თბილისში პირველ პედაგოგიურ ტექნიკუმთან გაიხსნა ფიზკულტურის განყოფილება, ხოლო 1933 წელს - ფიზიკური კულტურის ტექნიკუმი.

1935 წელს საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან შეიქმნა ფიზიკური კულტურის განყოფილება, რომელიც იმავე წელს გადაკეთდა ფიზიკური კულტურის ფაკულტეტად. მისი პირველი დეკანი იყო პროფესორი გ. მღებრისვილი, რომელსაც მხარში ედგნენ ფაკულტეტის დაარსების ენთუზიასტები გ. მერკვილაძე, მ. გორგაძე, ვ. ჯაველიძე, ლ. გოლოვნიკი და სხვები.

1938 წელს სახელმწიფო უნივერსიტეტთან არსებული ფიზიკური კულტურის ფაკულტეტი გამოეყო უნივერსიტეტს და მის ბაზაზე შეიქმნა ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი. არანაკლები როლი შეასრულა ჩვენი ქვეყნის ფიზიკულტურული მოძრაობის კადრებით უზრუნველყოფის საქმეში 1931 წელს დაარსებულმა საქართველოს ფიზიკური კულტურის სამეცნიერო-კვლევითმა ინსტიტუტმა.

მაგრამ, მეორე მსოფლიო ომის დაწყებამ შეწყვიტა ჩვენი ქვეყნის სპორტული მოძრაობის მშვიდობიანი განვითარება. ფრონტზე იბრძოდა ჩვენი ქვეყნის მოსახლეობის 1/5. მიუხედავად ამისა, გარკვეული მუშაობა მაინც მიმდინარეობდა. სპორტული ორგანიზაციები აქტიურად მონაწილეობდნენ საყოველთაო-სამხედრო სწავლებაში და საბჭოთა არმიას სისტემატურად აწვდიდნენ ფიზიკურად გაწვრთნილ კადრებს.

ქართველი სპორტსმენები წითელი არმიის მეზრძოლთა მოწინავე რიგებში იმყოფებოდნენ, რომელთა შორის იყვნენ ჩოგბურთელი ვახტანგ ლეჟავა (სსრ კავშირის გმირი), ცნობილი მძლეოსანი და პარტიზანი დიმიტრი იოსელიანი, მოჭიდავეები შალვა ნოზაძე და შალვა ჩიხლაძე, ტანმოვარჯიშე რაჟდენ იმნაძე, მძლეოსანი აკაკი ხუციშვილი, ცხენოსანი მელიტონ ქანთარია (სსრ კავშირის გმირი), მოფარიკავე ოთარ დიდებულიძე, მოკრივე შალკვა დვალი, მძლეოსანი კონსტანტინე სვეტილკო და მრავალი სხვა. თუმცა, როგორც კი გადაწყდა ომის ბედი და საბჭოთა ჯარებმა იწყეს მტრის განდევნა, სპორტმა ტრადიციული ადგილი დაიკავა ადამიანთა ყოვერლდღიურ ცხოვრებაში.

ქართული სპორტის საამაყო შვილებმა ნინო ღუმბაძემ და ელენე გოკიელმა 1944 წელს საბჭოთა კავშირის ჩემპიონობა მოიპოვეს ბადროს ტყორცნაში და სიგრძეზე ხტომაში. განსაკუთრებით თვალსაჩინო იყო ნინო ღუმბაძის შედეგი ბადროს ტყორცნაში (49-მ. 88-სმ), რომელიც აღემატებოდა გერმანელი გ. მაურერმაიერის ოფიციალურ მსოფლიო რეკორდს. სამწუხაროდ ნ. ღუმბაძის გვარი მაშინ მსოფლიო რეკორდსმენტა სიაში ვერ მოხვდა იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ სსრ კავშირის მძლეოსნობის ფედერაცია იმ დროს არ ირიცხებოდა საერთაშორისო ფედერაციის რიგებში.

12.2. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი საბჭოთა საქართველოში მეორე

მსოფლიო ომის დამთავრებიდან სსრ კავშირის დაშლამდე (1946-1991 წწ.)

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ საბჭოთა მთავრობა იღებს დადგენილებებს, რომლებმაც დიდი გავლენა იქონიეს ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის განვითარებაზე. სსრ კავშირის სახკომსაბჭოს 1945 წლის 28 სექტემბრის დადგენილების მიხედვით ფიზიკური კულტურის საკავშირო და რესპუბლიკურ კომიტეტებს ეკისრებოდა ხელმძღვანელი კადრების მომზადება, სპორტული სკოლების ქსელის გაფართოება. შემოღებულ იქნა მკერდზე სატარებელი ნიშნები სპორტის ოსტატებისათვის, პირველი, მეორე და მესამე თანრიგოსნებისათვის და სხვ. 1947 წლის 2 ივლისის დადგენილებით შემოღებულ იქნა ჯილდოები (მედალები და ნიშნები) სპორტული მიღწევებისათვის.

1946 წლიდან იწყება სსრკ-ს სპორტული ორგანიზაციების გაერთიანება საერთაშორისო ფედერაციებში, რომელმაც სსრ კავშირის სპორტსმენებს ოფიციალურ საერთაშორისო ასპარეზზე გასვლის საშუალება მისცა.

ამიერიდან, სსრკ-ს სახელით საქართველოს სპორტსმენები მონაწილეობას ღებულობენ ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატებში. მოგვიანებით, 1951 წელს იქმნება სსრ კავშირის ოლიმპიური კომიტეტი და იმავე წლის 7 მაისს სოკ-ი ვენის სესიაზე აწევრიანებს მას თავის შემადგენლობაში. 1951 წლის 15-16 ოქტომბერს მოსკოვში იმართება ახალშექმნილი ოლიმპიური კომიტეტის პირველი სესია, რომელიც 1952 წლის ჰელსინკის XV ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობის გადაწყვეტილებას იღებს. საერთაშორისო ოფიციალურ შეჯიბრებებში მონაწილეობის უფლების მოპოვების პირველივე წლიდან იწყება საქართველოს სპორტსმენების წარმატებული გამოსვლები ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატებში.

ამ თავში მოგითხრობთ იმ სპორტსმენებზე, რომლებმაც ყველაზე მეტ წარმატებებს მიაღწიეს აღნიშნულ შეჯიბრებებზე. მომდევნო თავს კი დავუთმობთ საქართველოს სპორტსმენების მონაწილეობას ოლიმპიურ თამაშებში. 1946-1991 წლებში საქართველოს სპორტსმენებს განსაკუთრებით მაღალი შედეგები აქვთ მოპოვებული ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატებში სპორტის ისეთ სახეებში, როგორიცაა თავისუფალი და კლასიკური ჭიდაობა, ძიუდო, სამბო, ძალოსნობა, აკრობატიკა, სროლა, ველოტრეკი, კალათბურთი და სხვა.

ქართველი სპორტსმენების ისტორია მსოფლიო და ევროპის ჩემპიონატებზე მრავალფეროვანია და ორ ძირითად ეტაპად იყოფა: **საბჭოთა პერიოდი და დამოუკიდებელი საქართველოს პერიოდი.**

12.3. ქართველი სპორტსმენების მონაწილეობა ევროპისა და მსოფლიოს ჩემპიონატებზე (სსრ კავშირის პერიოდში 1946-1991 წწ) და პირველი წარმატებები

ამ პერიოდში ქართველები მხოლოდ საბჭოთა კავშირის ნაკრების სახელით ასპარეზობდნენ და მსოფლიო სპორტის ელიტაში ამ ქვეყნის ღირსებას იცავდნენ.

მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ, 1946 წლიდან იწყება საბჭოთა კავშირის სპორტული ფედერაციების გაწევრიანება საერთაშორისო ორგანიზაციებში და სწორედ ამ პერიოდიდან გამოდიან ჩვენი სპორტსმენები მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე.

წინა თავში აღვნიშნეთ, რომ 1992 წლამდე ჩვენი ქვეყნის სპორტსმენების გამოსვლა, სხვადასხვა დონის საერთაშორისო შეჯიბრებებზე, დამოკიდებული იყო საბჭოთა სპორტის ფუნქციონერების გადაწყვეტილებებზე. მხოლოდ საქართველოს სპორტსმენებიდან მსოფლიო ჩემპიონატის პირველი მედალი მოიპოვა ბათუმელმა ძალოსანმა **ვლადიმერ სვეტილკომ**. **1946 წელს** პარიზში ჩვენმა ათლეტმა სამჭიდში 347,5 კგ. დააგროვა და ვერცხლის მედალი მოიგო. ამავე ჩემპიონატზე ბრინჯაოს მედალს დაეუფლა თბილისელი ძალოსანი **მოისეი კასიანიკი**.

ქართულ სპორტის ისტორიაში განსაკუთრებულ და სიმბოლურ მნიშვნელობას ატარებს ბერძნულ-რომაული სტილით მოჭიდავე **გივი კარტოზიას** სახელი. სწორედ მან, 1953 წელს, მოიპოვა ქართველი სპორტსმენებისათვის **მსოფლიო ჩემპიონის პირველი ტიტული**, რითაც საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს სპორტული დიდების ახალ ეპოქას. ეს გამარჯვება მხოლოდ ინდივიდუალური წარმატება არ ყოფილა, იგი იქცა ეროვნულ მოვლენად, რომელმაც ქართველ საზოგადოებაში სპორტისადმი დამოკიდებულება ხარისხობრივად ახალ დონეზე აიყვანა.

ამ თავში განვიხილავთ საქართველოს სპორტსმენების წარმატებას მსოფლიო ჩემპიონატებზე და წარმოვადგენთ ოქროს მედლების მფლობელებს სპორტის სხვადასხვა სახეობებში.

12.4. სპორტის ოლიმპიური სახეობები

ბატუტი

საქართველოს ბატუტისტებმა მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოიპოვეს – 6 მედალი (5 ოქრო; 1 ვერცხლი) ყველა სსრ კავშირის სახელით.

1988 წელს, ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიო ჩემპიონის პირველი ტიტული მოიპოვა **რუსუდან ხოფერიამ**, რომელმაც დიდი ბრიტანეთის ქალაქ ბირმინგემში სამი ოქროს მედალი მოიპოვა.

1990 წელს ანა დოლონაძე და ზაქარია აბრამაშვილი გახდნენ მსოფლიო ჩემპიონები.

ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა

მსოფლიო ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით სულ მოპოვებულია – 25 მედალი (18 ოქრო, 4 ვერცხლი, 3 ბრინჯაო);

ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიო ჩემპიონის პირველი ტიტულის მფლობელია გივი კარტოზია, მან მსოფლიო ჩემპიონობა იტალიის ქალაქ ნეაპოლი, 1953 წელს მოიპოვა. მან მსოფლიო ჩემპიონის ოქროს მედლები კიდევ ორჯერ მოიგო (1955, 1958 წწ.). მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონია **როსტომ აბაშიძე** (1958, 1962, 1963 წწ.). ქართველ კლასიკოსთა შორის რეკორდსმენია **რომან რურუა**, რომელმაც ოთხჯერ მოიპოვა ჩემპიონის წოდება (1966, 1967, 1969, 1970 წწ.), მსოფლიო ჩემპიონები არიან: **ავთანდილ ქორიძე** (1961); **ვახტანგ ზლაგიძე** (1978, 1981); **მიხეილ სალაძე** (1981); **თეიმურაზ აფხაზავა** (1982, 1983); **თემურ ყაზარაშვილი** (1982); **გურამ გედეხაური** (1987);

ველოსპორტი

საქართველოს სპორტსმენებს მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებული აქვთ 5 მედალი (1 ოქრო, 2 ვერცხლი, 2 ბრინჯაო).

1965 წელს, ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიო ჩემპიონის პირველი ტიტული მოიპოვა **ომარ ფხაკაძე**.

თავისუფალი ჭიდაობა

საქართველოს სპორტსმენებს სსრ კავშირის სახელით მოპოვებული აქვს – 38 მედალი (20 ოქრო, 11 ვერცხლი, 7 ბრინჯაო);

ქართველი მოჭიდავეები სსრ კავშირის ნაკრები გუნდის შემადგენლობაში მსოფლიო პირველობებში 1954 წლიდან მონაწილეობდნენ. **ვახტანგ ზალავაძე**

პირველი ქართველი მოჭიდავეა, რომელმაც მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა (ტოკიო, 1954 წ.). 1957 წელს სტამბოლში იგი მეორედ გახდა მსოფლიო ჩემპიონი. მსოფლიო ჩემპიონატის თითო ოქროს მედლები აქვთ: გიორგი სხირტლაძე (1959); ვლადიმერ რუბაშვილი (1961); ორ-ორი ოქროს მედალი აქვთ მოპოვებული გურამ საღარაძეს (1963, 1965 წწ.), შოთა ლომიძეს (1969, 1971 წწ.) და დავით გობეჯიშვილს (1985 და 1990 წწ.). ოთხი ოქროს მედალი მოიპოვა ლევან თედიაშვილმა (1971, 1973, 1974, 1975 წწ.), ხოლო ლერი ხაბელოვმა ოთხი (1985, 1987, 1990, 1991 წ.).

თანამედროვე ხუთჭიდი

მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოიპოვებულია – 3 მედალი (1 ოქრო, 1 ვერცხლი, 1 ბრინჯაო).

ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიო ჩემპიონის პირველი ოქროს მედალი 1990 წელს მოიპოვა ვახტანგ იაგორაშვილმა.

კალათბურთი

მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებულია – 6 მედალი (2 ოქრო, 4 ბრინჯაო)

ქართული სპორტის ისტორიაში 1967 წელს მსოფლიო ჩემპიონის მოპოვა მოიპოვა ზურაბ საკანდელიძემ; 1982 წელს მსოფლიო ჩემპიონი გახდა ნიკოლოზ დერიუგინი.

მშვილდოსნობა

ქართველმა მშვილდოსნებმა მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოიპოვეს – 2 მედალი (2 ოქრო).

ქეთევან ლოსაბერიძე ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონია მშვილდოსნობაში.

1973 და 1981 წლებში ქეთევან ლოსაბერიძემ მსოფლიოს ჩემპიონატზე მოიპოვა ოქროს მედლები; დაამყარა მსოფლიოს ექვსი რეკორდი;

მხატვრული ტანვარჯიში

მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოიპოვეს – 3 მედალი (2 ოქრო, 1 ბრინჯაო).

ირინე გაბაშვილი ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი მხატვრულ ტანვარჯიშში. მეორე ოქროს მედალი მოიპოვა დალი დოლიძე.

სასტენდო სროლა

მსოფლიო ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოიპოვეს – 13 მედალი (6 ოქრო, 3 ვერცხლი, 4 ბრინჯაო);

ბორის ანტონოვი - ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი სასტენდო სროლაში (გუნდურში). ოქროს მედლები მოიპოვეს ასევე ტარიელ ჟღენტმა (1971, 1973, 1974) თამაზ იმნაიშვილმა (1981); მაია გუბიევამ (1990).

სპორტული ტანვარჯიში

მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებულია 8 – მედალი (4 ოქრო; 2 ვერცხლი; 2 ბრინჯაო).

სერგო ჯაიანი ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი სპორტულ ტანვარჯიშში. მსოფლიო ჩემპიონები – გალინა შარაბიძე (1954); ნინა დრონოვა (1974); რუსუდან სიხარულიძე (1974).

ტყვიის სროლა

მსოფლიო ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია – 12 მედალი (7 ოქრო, 3 ვერცხლი, 2 ბრინჯაო);

ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი გახდა ანდრეი დოლგარიოვი - 1982 წელს.

ნინო სალუქვაძე მსოფლიოს პირველი ქართველი ჩემპიონი ქალი ტყვიის სროლაში, მან ექვჯერ მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული (1986, 1987, 1989, 1990-2, 1991წწ.).

ფარიკაობა

სსრ კავშირის სახელით მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოიპოვეს 16 მედალი (4 ოქრო; 5 ვერცხლი; 7 ბრინჯაო)

გურამ კოსტავა ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ფარიკაობაში, ის 1961 და 1963 წლებში გახდა მსოფლიო ჩემპიონი. 1965 წელს მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა ნუგზარ ასათიანმა, 1982 წელს ვლადიმერ აფციაურმა.

ფრენბურთი

მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებულია - 2 მედალი (1 ოქრო, 1 ბრინჯაო)

ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ფრენ-ბურთში გახდა გივი ახვლედიანი, მან ეს ტიტული სსრ კავშირის ნაკრებთან ერთად მოიპოვა 1952 წელს.

ძალოსნობა

სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია – 9 მედალი (3 ოქრო, 4 ვერცხლი, 2 ბრინჯაო);

რაფაელ ჩიმიშკიანი ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ძალოსნობაში, მან 1954 და 1955 წლებში მსოფლიო ჩემპიონატებზე გაიმარჯვა. ეს ტრადიცია გააგრძელა დიტო შანიძემ, რომელმაც ორჯერ (1969, 1973 წწ.) მოიგო მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული.

ბიუდო

მსოფლიო ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია – 18 მედალი (4 ოქრო, 3 ვერცხლი, 11 ბრინჯაო);

თემურ ხუბულური ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ბიუდოში, მან 1979 და 1981 წლებში ორჯერ მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული. მომდევნო წლებში მსოფლიო ჩემპიონები გახდნენ ამირან ტოტიკაშვილი (1989) და კობა კურტანიძე (1989).

წყალბურთი

მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებულია – 1 მედალი (1 ოქრო) სსრ კავშირის სახელით.

მიხეილ გიორგაძე ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი წყალბურთში, მან 1982 მოიპოვა ოქროს მედალი:

ხელბურთი

მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოიპოვეს 2 მედალი (1 ოქრო, 1 ვერცხლი) ორივე სსრ კავშირის სახელით.

ალექსანდრე ანპილოგოვი ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ხელბურთში, მან ეს ტიტული მოიპოვა 1982 წელს.

12.5. სპორტის არაოლიმპიური სახეობები

აკრობატიკა

საქართველოს აკრობატებმა მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოიპოვეს – 24 მედალი (18 ოქრო, 6 ვერცხლი) ყველა სსრ კავშირის სახელით.

ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონები აკრობატიკაში (სამეული) – მანანა მნათობიშვილი, ნანა კიკილაშვილი, მაია შილაკაძე. ასევე ოქროს მედლები მოპოვებული აქვთ – ლუდმილა გლაზუნოვას – 1982; სვეტლანა მკრტიჩიან-ფეიქრიშვილს – 1982; ნატალია ანისიმოვას – 1988, 1990; ინგა გიორგობიანს – 1988 – 4, 1990; სვეტლანა მაკარიჩევას – 1988 – 3.

სამბო

მსოფლიო ჩემპიონატზე სსრ კავშირის სახელით – 12 მედალი (9 ოქრო, 2 ვერცხლი, 1 ბრინჯაო);

გენადი გიორგაძე ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი სამბოში.

1974 წელს მსოფლიო ჩემპიონი გახდა ივანე მაღალაშვილი. 1984 და 1985 წლებში ოქროს მედლებს დაეუფლა სლავა ტერნოვიხი, ხოლო 1987 და 1989 წლებში ჯემალ მჭედლიშვილი. 1990 წელს ოქრო მოიპოვა მაღხაზ ბერუაშვილმა, ხოლო 1991 წელს ვალერი პარუნაშვილმა.

ჭადრაკი

მსოფლიო ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოიპოვეს – 17 მედალი (10 ოქრო, 4 ვერცხლი, 3 ბრინჯაო)

ნონა გაფრინდაშვილი ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ჭადრაკში, მან ეს ტიტული მოიპოვა 1862 წელს და შემდეგ კიდევ ოთხჯერ გახდა მსოფლიო ჩემპიონი – 1965, 1969, 1972, 1975; ასევე მსოფლიოს ხუთგზის ჩემპიონია მაია ჩიბურდანიძე, რომელიც ეს ტიტულები 1978, 1981, 1984, 1986, 1988 წლებში მოიპოვა.

1953 წლიდან 1992 წლამდე საქართველოს სპორტსმენებმა მსოფლიო ჩემპიონატებზე სპორტის ოლიმპიურ 21 სახეობაში მოიპოვეს:
157 მედალი (78 - ოქრო, 37 - ვერცხლი, 42 - ბრინჯაო)

მსოფლიო ჩემპიონატებზე სპორტის არაოლიმპიურ სახეობაში ქართველებმა მოიპოვეს:
53 მედალი (37- ოქრო, 12 - ვერცხლი, 4 - ბრინჯაო)

სულ ქართველ სპორტსმენებს მსოფლიო ჩემპიონატებზე საბჭოთა კავშირის სახელით მოპოვებული აქვთ –
210 მედალი (115 - ოქრო, 49 - ვერცხლი, 46 - ბრინჯაო).

12.6. ქართველი სპორტსმენების მსოფლიო რეკორდები

მსოფლიო რეკორდი განსაკუთრებული მიღწევაა, რომელიც სპორტსმენის მიერ ნაჩვენებ ყველა ადრინდელ შედეგს აღემატება.

მსოფლიო რეკორდების ნუსხაში ჩვენი სპორტსმენებიც არიან. ისინი მძლეოსნობის, ძალოსნობის, ტყვიის სროლის, ველოსპორტის და მშვილდოსნობის წარმომადგენლები არიან.

არაოფიციალურად, ქართველი სპორტსმენებიდან მსოფლიო რეკორდსმენთა ცხრილის სათავეში მძლეოსანი **დიმიტრი იოსელიანია**, რომელმაც 1936 წელს ერევანში ადგილიდან სიგრძეზე ხტომაში აჩვენა სარეკორდო შედეგი - 338,5 მეტრი, თუმცა მისი ეს შედეგი მსოფლიო რეკორდად ოფიციალურად არ უღიარებიათ, რადგან იმ პერიოდისათვის საბჭოთა კავშირი არ იყო მძლეოსნობის საერთაშორისო ფედერაციის წევრი. თუმცა ქართული სპორტის ისტორიაში ისიც ცნობილია, რომ 1915 წელს კიევში გამართულ შეჯიბრებაზე ძალოსან **გიორგი ჩიკვაძეს** მსოფლიო რეკორდზე უკეთესი შედეგი უჩვენებია ორი ხელით ატაცში, თუმცა დამადასტურებელი არანაირი საბუთი არ არსებობს.

მეორე სპორტსმენი, რომელმაც უჩვენა მსოფლიო რეკორდზე უკეთესი შედეგი, იყო **მოისეი კასიანიკი**, მან 1938 წლიდან 1939 წლამდე ათჯერ გააუმჯობესა მსოფლიო რეკორდი, მაგრამ მისი რეკორდებიც ოფიციალურად არავის უღიარებია, აქაც მიზეზი კვლავ საერთაშორისო ფედერაციის წევრობის არ ქონა იყო..

საქართველოდან პირველი ოფიციალური მსოფლიო რეკორდი დაამყარა მძლეოსანმა **ნინო დუმბაძემ**, რომელმაც თავდაპირველად მსოფლიოს არაოფიციალური რეკორდების დამყარებით გამოიჩინა თავი. პირველად ეს მოხდა 1939 წლის 18 სექტემბერს მოსკოვში. მან ბადრო 49,11 მეტრზე ტყორცნა რაც გერმანელი გიზელ მაუერმაიერის ოფიციალურ მსოფლიო რეკორდს 80 სანტიმეტრით აღემატებოდა. იმავე წლის 29 ოქტომბერს, უკვე თბილისში, ნინო დუმბაძემ - 49,54 მეტრი უჩვენა, ხოლო 1944 წლის 14 აგვისტოს მოსკოვში ბადრო 49,88 მეტრზე ტყორცნა. ორი წლის მერე ნორვეგიის ქალაქ აპსბორგში ნინო დუმბაძემ მსოფლიოში პირველმა 50-მეტრიანი ზღვარი გადალახა (50,50 მ).

1948 წლიდან, როცა სსრკ იააფ-ის წევრი გახდა, ნინო დუმბაძემ მსოფლიოს რეკორდები ახლა უკვე ოფიციალურად, სამჯერ დაამყარა. ამ რეკორდებიდან ერთი 1948 წელს დაამყარა მოსკოვში (53, 25), მეორე - გორში (53, 37).

განსაკუთრებულად უნდა აღინიშნოს 1952 წლის 18 სექტემბერი. ამ დღეს ნინო დუმბაძემ თბილისში თავისი მსოფლიო რეკორდი ერთბაშად 3 მეტრით და 67 სანტიმეტრით გააუმჯობესა. **მისი, იმ დროისათვის, ფენომენალური შედეგი - 57, 04 მეტრი ხელშეუხებელი იყო 1960 წლამდე.**

საქართველოს მძლეოსანთაგან მსოფლიო რეკორსმენი იყო თბილისელი **ნადეჟდა ხნიკინა-დვალიშვილი**. პირველი მსოფლიო რეკორდები მან რუმინეთში, 1951 წელს თავის პირველ საზღვარგარეთულ შეჯიბრებაში დაამყარა, აქედან ერთი რეკორდი - 60 მეტრზე რბენაში (7,3) და იქვე 4x200 მეტრზე საბჭოთა თანაგუნდელებთან ერთად გახდა მსოფლიო რეკორდის თანაავტორი. ნადეჟდა დვალიშვილმა 1953 წელს ბუქარესტში გამართულ ახალგაზრდობის IV საერთაშორისო ფესტივალზე, საბჭოთა თანაგუნდელებთან ერთად ორჯერ გააუმჯობესა მსოფლიო რეკორდი 4X200 მეტრზე და ერთხელ 4x100 მეტრზე რბენაში. ერთი წლის შემდეგ კი თბილისში სიგრძეზე ხტომაში გაიმეორა ჰოლანდიელი ფრანსის ბლანკერს კუნის მსოფლიო რეკორდი 6,25.

მსოფლიო რეკორდები აქვთ დამყარებული ქართველ ველოსიპედისტებს: **ომარ ფხაკაძეს, ოთარ მჭედლიშვილს, ვლადიმერ ადამაშვილს და ვლადიმერ პოპოვს.**

მსოფლიო რეკორდებით თავი გამოიჩინა ოლიმპიური თამაშების სამგზის ჩემპიონმა **ვიქტორ სანეევა**. პირველი ორი მსოფლიო რეკორდი (17,23 და 17,39) მან 1968 წელს მეხიკოს ოლიმპიურ თამაშებზე დაამყარა, მესამედ კი 1972 წელს გააუმჯობესა მიუნხენის ოლიმპიადაზე (17,44).

მსოფლიო რეკორდების სიმრავლით გამოირჩევიან ქართველი ძალოსნები. ძალოსნობაში მსოფლიო რეკორდებში ცვლილებების შეტანას საფუძველი დაუდო ქართული ძალოსნობის ისტორიაში პირველმა ოლიმპიურმა ჩემპიონმა,

ლეგენდარულმა თბილისელმა ატლეტმა **რაფაელ ჩიმიშკიანმა**, რომელმაც 1952-1957 წლებში ოფიციალურად თერთმეტჯერ გადააჭარბა მსოფლიო მიღწევას (სამჭიდში – 5-ჯერ, ატაცში – 3-ჯერ, აკვრაში – 3-ჯერ).

ქართველ სპორტსმენთა შორის შთამბეჭდავია ტყვიის მსროლელი ნინო სალუქვაძის რეკორდები. მან 1988 წელს 2-ჯერ გააუმჯობესა მსოფლიო რეკორდი.

აღსანიშნავია სასტენდო სპორტის წარმომადგენლის **თამაზ იმნაიშვილის** უნიკალური მსოფლიო სარეკორდო შედეგი, რომლის მხოლოდ გამეორებაა შესაძლებელი და არა გაუმჯობესება. 1996 წელს, სარაგოსაში მსოფლიოს აბსოლუტური რეკორდი დაამყარა, როცა 125 შესაძლებელიდან 125 ქულა მოაგროვა. მანამდე ასეთივე მსოფლიოს აბსოლუტური რეკორდი დაამყარა მისმა თანაგუნდელმა **ტარიელ ჟღენტმა**, რომელმაც ტურინში მრგვალ სტენდზე სროლაში ორასი შესაძლებლობიდან 200 ქულა მოაგროვა. იქვე, სარაგოსაში ამ ორივე სპორტსმენმა, რომლებიც, რაღა თქმა უნდა, საბჭოთა ნაკრების სახელით გამოდიოდნენ, თავი გამოიჩინეს მრგვალ სტენდზე მსროლელთა გუნდურ შეჯიბრებაში, სადაც ასევე მსოფლიო რეკორდი (447 ქულა 450 შესაძლებლობიდან) დაამყარეს.

მშვილდოსნობაში **ექვსგზის მსოფლიოს რეკორდსმენია**, მოსკოვის ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი **ქეთევან ლოსაბერიძე**.

12.7. ქართველი სპორტსმენები ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის პერიოდში

ევროპის ჩემპიონატებზე ქართველების მონაწილეობა 1946 წლიდან იწყება.

საქართველოს სპორტსმენებიდან ევროპის ჩემპიონის პირველი ოქროს მედლის მფლობელი ბადროს მტყორცნელი ნინო დუმბაძე გახდა. მოიპოვა ოქროს მედალი ბერძნულრომაულ ჭიდაობაში.

გამორჩეულთა შორის არიან; კონსტანტინე კობერიძე, რაფაელ ჩიმიშკიანი, ალექსანდრე მეტრეველი, ვიქტორ სანეევი, ანზორ კიკნაძე, თამაზ იმნაიშვილი, ტარიელ ჟღენტი და სხვები, რომლებმაც თვალსაჩინო წარმატებებს მიაღწიეს ევროპის ჩემპიონატებზე.

12.7.1. სპორტის ოლიმპიური სახეობები

აფროსნობა. ევროპის ჩემპიონატებზე მოპოვებულია 1 მედალი (ოქრო) სსრ კავშირის სახელით ოქროს მედალი: გურამ ბიგანიშვილი ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი აფროსნობაში.

ბატუტი. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით – 13 მედალი (10 - ოქრო, 2 - ვერცხლი, 1 - ბრინჯაო);

რუსუდან ხოფერია ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონია ბატუტზე ხტომაში. მან 1987 და 1989 წლებში ევროპის ჩემპიონატებზე სამი ოქროს მედალი მოიპოვა. ანა დოლონაძე - 1989 და 1990 წელს ოთჯერ გახდა ევროპის ჩემპიონი, 1990 წელს სამგზის ევროპის ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა ზაქარია აბრამაშვილმა;

ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა. ევროპის ჩემპიონატებში საქართველოს სპორტსმენები 1947 წლიდან მონაწილეობდნენ. სსრკ-ს სახელით მოპოვებულია -13 მედალი (7-ოქრო, 2-ვერცხლი, 4 - ბრინჯაო);

საქართველოს ბერძნულ-რომაული სტილის ისტორიაში ევროპის პირველი ქართველი ჩემპიონი გახდა კონსტანტინე კობერიძე (1947), მომდევნო წლებში ევროპის ჩემპიონის ტიტულები მოიპოვეს: ომარ ბლიაძემ (1968,1972) შოთა მორჩილაძემ, (1974), ვახტანგ ბლაგიძემ (1978, 1980), თეიმურაზ აფხაზავამ (1983, 1984);

თავისუფალი ჭიდაობა. სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია – 28 მედალი (18- ოქრო, 3 - ვერცხლი, 7 - ბრინჯაო);

ევროპის პირველი ჩემპიონები, ქართველ ფალავანთა შორის, ზარიბეგ ბერიაშვილი და გურამ საღარაძე გახდნენ (მანჩესტერი, 1965 წ.). ზ. ბერიაშვილმა კიდევ სამჯერ მოიპოვა ევროპის ჩემპიონის ტიტული (1966, 1967, 1970 წწ.). ორ-ორჯერ მოიგეს ევროპის პირველობა ლ. თედიაშვილმა (1974, 1978 წწ.) და შოთა ლომიძემ (1966, 1969 წწ.). ევროპის ჩემპიონები გახდნენ ანდრო ცხოვრებოვი - 1968; ნოდარ მოდებაძე - 1973; რამ ხუტაბამ (1982), დავით გობეჯიშვილი (1985), ლერი ხაბელოვი (1985, 1987, 1988, 1992), ზაზა თურმანიძე (1987).

თანამედროვე ხუთჭიდი. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოიპოვებულია - 3 მედალი (2 - ოქრო, 1 - ბრინჯაო).

ვახტანგ იაგორაშვილი ქართული სპორტის ისტორიაში არის ევროპის პირველი ჩემპიონი თანამედროვე ხუთჭიდაობაში, მან ოქროს მედლები მოიპოვა – 1987 და 1989 წლებში.

კალათბურთი. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია 21 მედალი (17-ოქრო, 2 - ვერცხლი, 2 - ბრინჯაო).

ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი კალათბურთში არის **ოთარ ქორქია**. მან ეს ტიტული სსრ კავშირის ნაკრებთან ერთად 1947 წელს მოიპოვა. ქორქია კიდევ ორჯერ (1951, 1953) გახდა ევროპის ჩემპიონი.

ოქროს მედლები მოპოვებული აქვთ ასევე: **ნოდარ ჯორჯიკიას** (1951); **ალისა ასიტაშვილს** (1954, 1956); **გურამ მინაშვილს** (1957, 1959, 1963); **ვლადიმერ უგრეხელიძეს** (1961); **ზურაბ საკანდელიძეს** (1965, 1967, 1969, 1971); **ამირან სხიერელს** (1965); **მიხეილ ქორქიას** (1971); **ნიკოლოზ დერიუგინს** (1981).

კრივი. ევროპის ჩემპიონატებზე მოკრივეებს სსრკ-ს სახელით მოპოვებულია 1-მედალი (1-ოქრო)

დავით კვაჭაძე – ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი კრივში, ეს ტიტული მან 1977 წელს მოიპოვა.

მშვილდოსნობა. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოიპოვეს – 8 მედალი (8 - ოქრო);

ქეთევან ლოსაბერიძე – ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი მშვილდოსნობაში, მან 1972 და 1978 წლებში ევროპის ჩემპიონის სამი ოქროს მედალი მოიპოვა. ევროპის ჩემპიონის ტიტულს ფლობენ **ნატო ნასარიძე – 1990-2; ხათუნა ქვრივიშვილი – 1990, 1992-2;**

მძლეოსნობა. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოიპოვეს - 20 მედალი (12 - ოქრო, 4 – ვერცხლი, 4 – ბრინჯაო)

ნინო დუმბაძე საქართველოს სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი მძლეოსნობაში (ბადროს ტყორცნა), მან ოქროს მედლები მოიგო ევროპის 1946 და 1950 წლის ჩემპიონატებზე.

ევროპის ჩემპიონატებზე ასევე ოქროს მედლები მოიპოვეს: **ლევან სანაძემ** (1950წ); **ვიქტორ სანეევმა** (1969, 1970, 1971, 1972, 1974, 1975, 1976, 1977წწ.); **ანატოლი მოშიაშვილმა** (1974 წ).

მხატვრული ტანვარჯიში. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია - 5 მედალი (1 - ოქრო, 3 - ვერცხლი, 1 - ბრინჯაო).

ელისო ბედოშვილი ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი მხატვრულ ტანვარჯიშში. მან ეს ტიტული 1990 წელს მოიპოვა.

სასტენდო სროლა. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია – 23 მედალი (16 - ოქრო, 5 - ვერცხლი, 2 - ბრინჯაო).

ბორის ანტონოვი ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი სასტენდო სროლაში, მან ეს ტიტული 1955 წელს მოიპოვა.

ოქროს მედლები მოიპოვეს ასევე: ტარიელ ჟღენტმა (1972, 1973-2, 1974, 1981-2, 1984 წწ.); თამაზ იმნაიშვილმა (1977, 1978, 1980, 1981, 1984, 1985, 1987 წწ.); მაია გუბიევამ (1990);

ტყვიის სროლა. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია - 19 მედალი (11 - ოქრო, 3 - ვერცხლი, 5 - ბრინჯაო);

შოთა ქველიაშვილი ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი ტყვიის სროლაში, მან ევროპის ჩემპიონის ტიტულები 1959 და 1969 წლებში მოიპოვა.

ოქროს მედლები მოიპოვეს ასევე: მარლენ პაპავამ (1976), ალექსანდრე გოროდიანკინმა (1978); კონსტანტინე კოსმინინმა (1981, 1982); ბორის კოკორევა (1987); ანდრეი დოლგარიოვმა (1987). ნინო სალუქვაძემ (1989, 1990; 1991).

ფეხბურთი. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოიპოვებულია 6 მედალი (3 - ოქრო, 3 - ვერცხლი).

მიხეილ მესხი, სლავა მეტრეველი, გივი ჩოხელი, ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონები ფეხბურთში.

ფრენბურთი. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია 3 მედალი (2-ოქრო, 1- ბრინჯაო).

გივი ახვლედიანი ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი ფრენბურთში. მან ეს ტიტული მოიპოვა 1951 წელს.

ოქროს მედალი აქვს მოპოვებული ვაჟა კაჭარავას 1967 წელს.

ჩოგბურთი. ევროპის ჩემპიონატებზე ქართველ ჩოგბურთელებს სსრ კავშირის სახელით მოპოვებული აქვთ 30 მედალი (20 - ოქრო, 6 - ვერცხლი, 4 - ბრინჯაო).

ალექსანდრე მეტრეველი ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი ჩოგბურთში. მან ეს ტიტული 1970 წელს მოიპოვა, 1970-1978 წლებში მან 16 ჯერ მოიპოვა ევროპის ჩემპიონის ტიტული.

ოთხი ოქროს მედალი აქვს მოპოვებული თეიმურაზ კაკულიას (1974, 1976-2, 1977 წწ).

ცურვა. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია 11 მედალი (3 - ოქრო, 4 - ვერცხლი, 4 - ბრინჯაო).

ბორის ნიკიტინი ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი ცურვაში. მან ეს ტიტული 1958 წელს მოიპოვა.

ოქროს მედლები მოიპოვეს ასევე: ალექსანდრე ტუტაკაევმა - (1966) თინათინ ლეკვეიშვილმა (1970).

ძალოსნობა. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია 22 მედალი (11- ოქრო, 7- ვერცხლი, 4 - ბრინჯაო);

ვლადიმერ სვეტილკო ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი ძალოსნობაში, მან იმარჯვა 1946 და 1950 წლის ევროპის ჩემპიონატზე.

ოქროს მედლები მოიპოვეს რაფაელ ჩიმიშკიანმა (1950, 1951, 1954, 1955, 1956, 1957 წწ.). დიტო შანიძემ (1964, 1972, 1973 წწ.). კახი კახიაშვილმა (1990).

ძიუდო. ევროპის ჩემპიონატებზე – სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია 65 - მედალი (21 - ოქრო, 26 - ვერცხლი, 18 - ბრინჯაო);

ანზორ ქიბროწაშვილი და ანზორ კიკნაძე ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონები ძიუდოში. მათ ეს ტიტული მოიპოვეს 1962 წელს. ქიბროწაშვილმა 1965 მეორედ მოიგო ჩემპიონობა, ანზორ კიკნაძე კი კიდევ სამჯერ (1964, 1965, 1966 წწ.) გახდა ევროპის ჩემპიონი.

ევროპის ჩემპიონის ტიტულებს ფლობენ ასევე: ფარნაოზ ჩიკვილაძე (1965); ანზორ მარტყოფლიშვილი (1968); როინ მაღალთაძე (1968); კობა კურტანიძე (1987), 1989; ჯიბილო ნიჟარაძე (1975); გივი ონაშვილი (1974), (1975); თემურ ხუბულური (1976, 1979); დავით ბოდაველი (1981); თამაზ ნამგალაური (1984, 1985); ამირან ტოტიკაშვილი (1988, 1989);

წყალბურთი. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია 6 მედალი (3-ოქრო, 2-ვერცხლი, 1-ბრინჯაო).

მიხეილ გიორგაძე ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი წყალბურთში. ოქროს მედლები მოიპოვა 1987, 1989;

წყალში ხტომა. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია - 3 მედალი (2-ოქრო, 1-ბრინჯაო),

გიორგი ჩოგოვაძე ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი წყალში ხტომაში. მან ოქროს მედლები მოიპოვა 1987 და 1989 წელს.

ევროპის ჩემპიონატებზე 1946 წლიდან 1992 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით, სპორტის 20 ოლიმპიურ სახეობაში, მოპოვებულია 301 მედალი, აქედან: ოქრო - 169, ვერცხლი - 72, ბრინჯაო - 60;

12.7.2. სპორტის არაოლიმპიური სახეობები

რატომღაც მუსირებს აზრი, რომ ესა თუ ის სპორტის სახეობა თუ არ განიხილება ოლიმპიურ სპორტად, ეს ნიშნავს, რომ ის არაპოპულარულია ან ნაკლებად ცნობილია. ვფიქრობთ ეს არ არის სწორი. ვინაიდან, გარკვეული სპორტის სახეობები პოპულარულია მრავალ ქვეყანაში და ჰყავს ბევრი მაყურებელი და გულშემატკივარი (მაგ, რაგბი, სნუკერი, გოლფი, ბოულინგი, ამერიკული ფეხბურთი, მკლავჭიდი, სამბო, ჭადრაკი, აკრობატიკა, სპორტული ცეკვები და სხვა).

ჩვენი ქვეყნა, რომ სპორტული ქვეყანაა, კარგა ხანია ცნობილია, ამაში რა თქმა უნდა თავისი წვლილი შეიტანეს და შეაქვთ როგორც ოლიმპიური, ისე არაოლიმპიური სპორტის სახეობების წარმომადგენლებს.

და უნდა ითქვას, რომ მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე სამივე სინჯის მედლების საკმაოდ დიდი რაოდენობა მოდის სპორტის არაოლიმპიური სახეობების წარმომადგენლებზე. გამსაკუთრებით არსანიშნავია სამბო და აკრობატიკა.

აკრობატიკა. ევროპის ჩემპიონატებზე სსრ კავშირის სახელით მოპოვებულია 24 მედალი (14 - ოქრო, 10 - ვერცხლი)

ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი აკრობატიკაში გახდა საქართველოს ნაკრები - ნანა კიკალიშვილის, მანანა მნათობიშვილისა და მაია შილაკაძის შემადგენლობით .

ოქროს მედლები აქვთ მოპოვებული ასევე: ნატალია ანისიმოვას (1988-3; 1990); ინგა გიორგობიანს (1988 – 4); სვეტლანა მაკარიჩევას (1988-3);

სამბო - ევროპის ჩემპიონატზე ქართველმა სამბისტებმა სსრ კავშირის სახელით მოიპოვეს - 11 მედალი (7- ოქრო, 1- ვერცხლი, 3 - ბრინჯაო);

ჯემალ მჭედლიშვილი, ქართული სპორტის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონი სამბოში, მან ოქროს მედლები მოიპოვა (1987, 1989, 1991).

ოქროს მედლები აქვთ მოპოვებული ასევე: **მევლუდ მელაძეს** (1990) **მალხაზ ბერუაშვილს** (1991); **მურთაზ თურქიას** (1991); **გია ნაცვლიშვილს** (1991).

სულ ქართველ სპორტსმენებს ევროპის ჩემპიონატებზე, სპორტის ოლიმპიურ და არაოლიმპიურ სხეობებში, საბჭოთა კავშირის სახელით მოპოვებული აქვთ - 336 მედალი (190 - ოქრო, 83 - ვერცხლი, 63 - ბრინჯაო)

12.8. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რომელი წლიდან იწყება სსრ კავშირის სპორტული ორგანიზაციების გაერთიანება საერთაშორისო ფედერაციებში?
2. როდის შეიქმნა სსრ კავშირის ოლიმპიური კომიტეტი?
3. ვინ იყო პირველი მსოფლიო ჩემპიონი საქართველოს სპორტის ისტორიაში?
4. ვინ იყო ევროპის პირველი ჩემპიონი საქართველოს სპორტის ისტორიაში?
5. რომელმა ქართველმა ქალმა მოიპოვა ევროპის ჩემპიონის ტიტული კალათბურთში?
6. რომელ ქართველ სპორტსმენს აქვს მოპოვებული ყველაზე მეტი ოქროს მედალი მსოფლიო ჩემპიონატებზე?
7. რომელ ქართველ სპორტსმენს აქვს მოპოვებული ყველაზე მეტი ოქროს მედალი ევროპის ჩემპიონატებზე?
8. ქართული სპორტის ისტორიაში ვინ გახდნენ ევროპის პირველი ჩემპიონები ფეხბურთში და როდის?
9. ვინ მოიპოვა საქართველოს ჭიდაბაის ისტორიაში ევროპის პირველი ჩემპიონის ტიტული.
10. ვინ და სპორტის რომელ სახეობაში დაამყარა საქართველოდან პირველი ოფიციალური მსოფლიო რეკორდი.

12.9. საქართველოს სპორტსმენები ოლიმპიურ თამაშებზე საბჭოთა კავშირის პერიოდში

1951 წლის 23 აპრილს, შეიქმნა სსრ კავშირის ოლიმპიური კომიტეტი, რომელიც იმავე წლის 7 მაისს, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის ვენის სესიაზე, ორგანიზაციის შემადგენლობაში მიიღეს. 1951 წლის 15-16 ოქტომბერს მოსკოვში გაიმართა ახალშექმნილი ოლიმპიური კომიტეტის პირველი სესია, რომელმაც 1952 წლის ჰელსინკის XV ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობის გადაწყვეტილება მიიღო.

საქართველოს სპორტსმენებმა სსრ კავშირისა და სნგ-ს სახელით 1952 - 1992 წლებში მონაწილეობა მიიღეს ზაფხულის 10 ოლიმპიურ თამაშებში.

1952 წლის ჰელსინკის მე-15 ოლიმპიური თამაშების მთავარი მოვლენა ასპარეზობაზე საბჭოთა კავშირის გამოჩენა იყო. ფინეთის დედაქალაქში შედგა ქართველ სპორტსმენთა ოლიმპიური დებიუტიც.

XV ოლიმპიადზე საქართველოდან საბჭოთა კავშირის ნაკრებში 14 სპორტსმენი მოხვდა-დავით ციმაკურიძე (თავ. ჭიდაობა), რაფაელ ჩიმიშკიანი (ძალოსნობა), მედეა (მზია) ჯუღელი (ტანვარჯიში), ოთარ ქორქია და ნოდარ ჯორჯიკია (კალათბურთი), ლევან სანაძე, ნადეჟდა დვალიშვილი-ხნიკინა, ნინო დუმბაძე და ელენე გოკიელი (ყველა მძლეოსნობა), ავთანდილ ლოლობერიძე და ავთანდილ ჭკუასელი (ფეხბურთი), ოთარ დადუნაშვილი (ველოსპორტი), აკაკი მეიფარიანი (ფარიკაობა) და ვლადიმერ ლავრინენკო (ცურვა).

საქართველომ 9 მედალი მოიპოვა (3 ოქროს, 4 ვერცხლისა და 2 ბრინჯაო)

ოქროს მედლები მოიპოვეს: დავით ციმაკურიძემ, რაფაელ ჩიმიშკიანმა მედეა (მზია) ჯუღელმა.

ვერცხლის მედლები: ოთარ ქორქიამ, ნოდარ ჯორჯიკიამ და ლევან სანაძემ.

ბრინჯაოს მედლები: ნადეჟდა ხნიკინა- დვალიშვილმა და ნინო დუმბაძემ.

1956 წლის XVI ოლიმპიადა. მელბურნი. საქართველოდან მონაწილეობდა 10 სპორტსმენი – გივი კარტოზია და რომან ძნელაძე (კლასიკური ჭიდაობა), მირიან ცალქალაძანიძე, ვახტანგ ბალავაძე და გიორგი სხირტლაძე (თავ. ჭიდაობა), ნადეჟდა დვალიშვილი - ხნიკინა (მძლეოსნობა), ბორის ნიკიტიჩი (ცურვა), ნოდარ გვახარია (წყალბურთი), რევაზ ცირეკიძე და იური ოსიპოვი (ფარიკაობა).

საქართველოს წარგზავნილებმა 8 მედალი მოიპოვეს (2 ოქრო, 6 ბრინჯაო)

ოქროს მედლები მოიპოვეს: გივი კარტოზიამ და მირიან ცალქალამანიძემ.

ბრინჯაოს მედლები: ვახტანგ ბალავაძემ გიორგი სხირტლაძემ, რომან ძნელაძემ, ნადეჟდა დვალისვილი-ხნიკინამ, ბორის ნიკიტინმა, ნოდარ გვახარიამ.

1960 წლის XVII ოლიმპიადი. რომი. საქართველოდან მონაწილეობდა 16 სპორტსმენი - რობერტ შავლაყაძე (მძლეოსნობა), გივი კარტოზია და ავთანდილ ქორიძე (კლასიკური ჭიდაობა), გიორგი სხირტლაძე, ვლადიმერ რუბაშვილი და ვახტანგ ბალავაძე (თავისუფალი ჭიდაობა), გურამ მინაშვილი და ვლადიმერ უგრეხელიძე (კალათბურთი), გივი ჩიქვანაია და ლერი გოგოლაძე (წყალბურთი), გურამ კოსტავა და ნუგზარ ასათიანი (ფარიკაობა), ალექსანდრე შერბინა, რევაზ ქვაჩაკიძე და იური დიაჩკოვი (მძლეოსნობა), ბორის ნიკიტინი (ცურვა).

საქართველომ 10 მედალი მოიპოვა (2 ოქრო, 5 ვერცხლი, 3 ბრინჯაო)

ოქროს მედლები მოიპოვეს: რობერტ შავლაყაძემ და ავთანდილ ქორიძემ.

ვერცხლის მედლები: გიორგი სხირტლაძემ, გურამ მინაშვილმა, ვლადიმერ უგრეხელიძემ, გივი ჩიქვანაიამ, ლერი გოგოლაძემ,

ბრინჯაოს მედლები: ვლადიმერ რუბაშვილმა, გივი კარტოზიამ, გურამ კოსტავამ.

1964 წლის XVIII ოლიმპიადი, ტოკიო. საქართველოდან მონაწილეობდა 18 სპორტსმენი – ნუგზარ ასათიანი და გურამ კოსტავა (ფარიკაობა), ვაჟა კაჭარავა (ფრენბურთი), რომან რურუა, როსტომ აბაშიძე და დავით გვანცელაძე (კლასიკური ჭიდაობა), გურამ საღარაძე და ნოდარ ხოხაშვილი, ზარბეგ ბერიაშვილი დაშოთა ლომიძე (თავ. ჭიდაობა), შოთა ქველიაშვილი (ტყვიის სროლა), ლევან მოსეშვილი (კალათბურთი), ანზორ კიკნაძე და ფარნაოზ ჩიკვილაძე (ძიუდო), ალექსანდრე ტუტაკაევი (ცურვა), რობერტ შავლაყაძე (მძლეოსნობა), ბორის პოლულიახი (წყალში ხტომა), ომარ ფხაკაძე (ველოსპორტი).

საქართველოს წარგზავნილებმა 11 მედალი მოიპოვეს (2 ოქრო, 4 ვერცხლი, 5 ბრინჯაო).

ოქროს მედლები მოიპოვეს: ნუგზარ ასათიანმა და ვაჟა კაჭარავამ.

ვერცხლის მედლები: რომან რურუამ, გურამ საღარაძემ, შოთა ქველიაშვილმა, ლევან მოსეშვილმა.

ბრინჯაოს მედლები: გურამ კოსტავამ, ნოდარ ხოხაშვილმა, დავით გვანცელაძემ, ანზორ კიკნაძემ, ფარნაოზ ჩიკვილაძემ.

1968 წლის XIX ოლიმპიადა, მეხიკო. საქართველოდან მონაწილეობდა 14 სპორტსმენი-რომან რურუა(კლას. ჭიდაობა),ვიქტორ სანეევი, ლიუდმილა იევლევა, გურამ გუდაშვილი და იგორ დელა-როსა (მძლეოსნობა),დიტო შანიძე (ძალოსნობა), შოთა ლომიძე და ზარბეგ ბერიაშვილი (თავ. ჭიდაობა), ზურაბ საკანდელიძე და სერგეი კოვალენკო (კალათბურთი), შოთა ქველიაშვილი (ტყვიის სროლა), ომარ ფხაკაძე (ველოსპორტი), თინათინ ლეკვეიშვილი (ცურვა), ბორის პოლულაიხი (წყალში ხტომა).

საქართველომ 6 მედალი მოიპოვა (2 ოქრო, 2 ვერცხლი, 2 ბრინჯაო)

ოქროს მედლები მოიპოვეს: რომან რურუა და ვიქტორ სანეევმა.

ვერცხლის მედლები: დიტო შანიძემ და შოთა ლომიძემ.

ბრინჯაოს მედლები: ზურაბ საკანდელიძემ და სერგეი კოვალენკომ.

1972 წლის XX ოლიმპიადა, მიუნხენი. საქართველოდან მონაწილეობდა 16 სპორტსმენი – ვიქტორ სანეევი (მძლეოსნობა), ლევან თედიაშვილი (თავ. ჭიდაობა), შოთა ჩოჩიშვილი (ძიუდო), ზურაბ საკანდელიძე და მიხეილ ქორქია (კალათბურთი), ვიქტორ კრატასიუკი (ნიჩბოსნობა) , დიტო შანიძე (ძალოსნობა), ომარ ფხაკაძე (ველოსპორტი), გივი ონაშვილი და გურამ გოგოლაური (ძიუდო), მურთაზ ხურცილავა და რევაზ ძოდუაშვილი (ფეხბურთი), ქეთევან ლოსაბერიძე (მშვილდოსნობა), თინათინ ლეკვეიშვილი (ცურვა), ჯემალ მეგრელიშვილი (კლასიკური ჭიდაობა), გიორგი ნასყიდაშვილი (სანიჩბოსნო სლალომი).

საქართველომ 11 მედალი მოიპოვა (6 ოქრო, 1 ვერცხლი, 4 ბრინჯაო).

ოქროს მედლები მოიპოვეს: ვიქტორ სანეევმა, ლევან თედიაშვილმა, შოთა ჩოჩიშვილმა, ზურაბ საკანდელიძემ, მიხეილ ქორქიამ, ვიქტორ კრატასიუკმა.

ვერცხლის მედლები: დიტო შანიძე (ძალოსნობა) – II.

ბრინჯაოს მედლები: ომარ ფხაკაძე (ველოსპორტი) - III, გივი ონაშვილი (ძიუდო) - III, მურთაზ ხურცილავა (ფეხბურთი) - III, რევაზ ძოდუაშვილი (ფეხბურთი) - III.

1976 წლის XXI ოლიმპიადა, მონრეალი. საქართველოდან მონაწილეობდა 11 სპორტსმენი - ლევან თედიაშვილი (თავ. ჭიდაობა), ვიქტორ სანეევი (მძლეოსნობა), ალექსანდრე ანპილოგოვი (ხელბურთი), რამაზ ხარშილაძე, შოთა ჩოჩიშვილი და ოლეგ ზურაბიანი (ძიუდო), მიხეილ ქორქია (კალათბურთი), იგორ ომელჩენკო (ცურვა), ვლადიმერ ისელიძე (წყალბურთი), იგორ კუშპელიოვი (ცურვა), მარლენ პაპავა (ტყვიის სროლა).

საქართველომ 6 მედალი მოიპოვა (3 ოქრო, 1 ვერცხლი, 2 ბრინჯაო).

ოქროს მედლები მოიპოვეს: ლევან თედიაშვილმა, ვიქტორ სანეევმა, ალექსანდრე ანპილოგოვმა.

ვერცხლის მედლები: რამაზ ხარშილაძემ.

ბრინჯაოს მედლები: შოთა ჩოჩიშვილმა, მიხეილ ქორქიამ.

1980 წლის XXII ოლიმპიადა, მოსკოვი. საქართველოდან მონაწილეობდა 16 სპორტსმენი - ქეთევან ლოსაბერიძე (მშვილდოსნობა), ვახტანგ ზლაგიძე (კლასიკური ჭიდაობა), შოთა ხაბარელი, თეიმურაზ ხუბულური და თამაზ ნამგალაური (ძიუდო), ვიქტორ სანეევი და საიდა გუმბა (მძლეოსნობა), ალექსანდრე ანპილოგოვი (ხელბურთი), ლიანა ცოტაძე (წყალში ხტომა), ალექსანდრე ჩივაძე, თენგიზ სულაქველიძე და რევაზ ჩელებაძე (ფეხბურთი), თამაზ იმნაიშვილი (სასტენდო სროლა), დავით კვაჭაძე (კრივი) , ირინა გერასიმოვა (ცურვა).

საქართველომ 12 მედალი მოიპოვა (3 ოქრო, 4 ვერცხლი, 5 ბრინჯაო).

ოქროს მედლები მოიპოვეს: ქეთევან ლოსაბერიძე, ვახტანგ ზლაგიძე, შოთა ხაბარელი.

ვერცხლის მედლები: ვიქტორ სანეევი, საიდა გუმბა, თეიმურაზ ხუბულური, ალექსანდრე ანპილოგოვი.

ბრინჯაოს მედლები: ლიანა ცოტაძე, ნიკოლოზ დერიუგინი, ალექსანდრე ჩივაძე, თენგიზ სულაქველიძე, რევაზ ჩელებაძე,

1988 წლის XXIV ოლიმპიადა, სეული. საქართველოდან მონაწილეობდა 16 სპორტსმენი - ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), დავით გობეჯიშვილი და ლერი ხაბელოვი (თავ. ჭიდაობა), ვლადიმერ აფციაური (ფარიკაობა), ვლადიმერ გოგოლაძე (სპორტული ტანვარჯიში), გელა კეტაშვილი (ფეხბურთი), ამირან ტოტიკაშვილი და გიორგი თენაძე (ძიუდო), ვახტანგ იაგორაშვილი (თანამედროვე ხუთჭიდი), მიხეილ გიორგაძე (წყალბურთი), მაია აზარაშვილი (მძლეოსნობა, გიორგი ჩოგოვაძე (წყალში ხტომა), ქრისტინა ფალასანიდი (სინქრონული ცურვა), გურამ გედეხაური (კლასიკური ჭიდაობა), ლეილა მესხი (ჩოგბურთი), თამაზ იმნაიშვილი (სასტენდო სროლა).

საქართველომ 12 მედალი მოიპოვეს (5 ოქრო, 2 ვერცხლი, 5 ბრინჯაო).

ოქროს მედლები მოიპოვეს: ნინო სალუქვაძემ, დავით გობეჯიშვილმა, ვლადიმერ აფციაურმა, ვლადიმერ გოგოლაძემ, გელა კეტაშვილმა.

ვერცხლის მედლები: ნინო სალუქვაძემ, ლერი ხაბელოვმა, ამირან ტოტიკაშვილმა.

ბრინჯაოს მედლები: ამირან ტოტიკაშვილმა, გიორგი თენაძემ, ვახტანგ იაგორაშვილმა, მიხეილ გიორგაძემ, მაია აზარაშვილმა.

1992 წლის XXV ოლიმპიადა, ბარსელონა. ამ ოლიმპიურ თამაშებზე საქართველოს სპორტსმენები მონაწილეობდნენ სნგ-ს სახელით. გუნდში მოხვდა 12 სპორტსმენი - დავით ხახალეიშვილი (ძიუდო), კახი კახიაშვილი (ძალოსნობა), ლერი ხაბელოვი და დავით გობეჯიშვილი (თავ. ჭიდაობა), გიორგი კოლუაშვილი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ლეილა მესხი (ჩოგბურთი), რამაზ ფალიანი (კრიგი), ხათუნა ქვრივიშვილი (მშვილდოსნობა), ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), გურამ ბიგანიშვილი (აფროსნობა), გიორგი ჩოგოვაძე (წყალში ხტომა), ოლეგ სტრიჟაკოვი (მძლეოსნობა).

საქართველოს წარგზავნილებმა 8 მედალი მოიპოვეს (3 ოქრო, 5 ბრინჯაო)

ოქროს მედლები მოიპოვეს: დავით ხახალეიშვილმა, კახი კახიაშვილმა, ლერი ხაბელოვმა.

ბრინჯაოს მედლები: გიორგი კოლუაშვილმა, დავით გობეჯიშვილმა, ლეილა მესხმა, რამაზ ფალიანმა, ხათუნა ქვრივიშვილმა.

12.10. ოლიმპიური ჩემპიონები საბჭოთა პერიოდში (1952- 1992)

12.10.1. დავით (ამურ) ციმაკურიძე

ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი

დაიბადა 1925 წლის 26 მარტს ქ. ფოთში. 1953 წელს დაამთავრა საქართველოს სახელმწიფო ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი. პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი ქართველ სპორტსმენთა შორის. მან ოქროს მედალი 1952 წელს ჰელსინკის XV ოლიმპიურ თამაშებზე მოიპოვა. ფინლურ ორტაბრძოლაში დაამარცხა ირანელი გულამ რეზა. დავით ციმაკურიძე იგონებდა:

„ფინალში ორი მეტოქე მყავდა: უნგრელი დიორდ გირიჩი და ირანელი გულამ რეზა ტახტი. გირიჩს შეხვედრა 7:0 მოვიგე და გადამწყვეტ ორტაბრძოლაში ირანელ ფალავანთან მომიწია შეხვედრა. ამ შეხვედრის

წინ ტახტი მუხლებზე დაემხო და ლოცვა-კურთხევა შესთხოვა ალაჰს. ვიფიქრე, ამას ჩემი შინებია-მეთქი და უფრო თამამად გავედი საჭიდაოდ. ხელის ჩავლებისთანავე მივხვდი, როგორ ძლიერ მეტოქესთან მქონდა საქმე. შევუტეე და საბოლოო ჯამში 9:2 დავამარცხე ირანის შაჰის საყვარელი ათლეტი. კვარცხლბეკზე რომ ვიდექი, მთელი საქართველო თვალწინ დამიდგა და ცრემლიც მომადგა, მე გავხდი პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი საქართველოდან“.

დავით ციმაკურიძემ შვიდჯერ მოიპოვა სსრკ-ს ჩემპიონის წოდება თავისუფალ ჭიდაობაში (1945-1952 წლებში). იყო მეორე (1954) და მესამე (1948) პრიზიორი. აღსანიშნავია, რომ მან ორჯერ (1947, 1948) მოიპოვა სსრ კავშირის პირველობაზე ვერცხლის მედალი ბერძნულ-რომაულ ჭიდაობაში. მას მიენიჭა სპორტის დამსახურებული ოსტატის, სსრკ და საქართველოს დამსახურებული მწვრთნელის წოდება.

დაჯილდოებულია „საპატიო ნიშნის“ ორდენითა და მედლებით, არის ღირსებისა და ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერი.

დავით ციმაკურიძე გარდაიცვალა 81 წლის ასაკში, 2006 წლის 8 მაისს.

12.10.2. მედეა (მზია) ჯუღელი

ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი ქალი

დაიბადა 1926 წლის 1 აგვისტოს ქუთაისში. 1958 წელს დაამთავრა საქართველოს ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი.

ქართული სპორტის ისტორიაში ის არის პირველი ქალი ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი. პირველი დიდი წარმატებ მზია ჯუღელისათვის იყო 1945 წელს გამარჯვება ტანვარჯიშულ მრავალჭიდში მოსკოვის ღია პირველობაზე. იგივეს გაიმეორა 1946 წელსაც. 1950 წელს მზია, საკავშირო პირველობაზე, მე-3 ადგილს იკავებს მრავალჭიდში და საბოლოოდ

მყარად იკავებს ადგილს სსრ კავშირის იმ გუნდის შემადგენლობაში, რომელმაც დაიწყო სამზადისი 1952 წლის ჰელსინკის ოლიმპიური თამაშებისათვის, სადაც საუცხოოდ ასპარეზობს და გუნდურ ასპარეზობაში ეუფლება ოქროსა და ვერცხლის მედლებს.

მზია ჯუღელი ოთხჯერ (1951-1954 წლებში) გახდა მსოფლიოს სტუდენტური თამაშების ჩემპიონი, შვიდჯერ მოიპოვა სსრ კავშირის ჩემპიონის ოქროს მედალი ბჯენით ხტომებში (1946-1955).

იყო საქართველოს (1962-1965) და სსრკ ნაკრების მწვრთნელი (1965-1970), სპორტის დამსახურებული ოსტატი, საქართველოს დამსახურებული მწვრთნელი, საერთაშორისო კატეგორიის არბიტრი.

1992 წლიდან იყო საქართველოს ტანვარჯიშის ეროვნული ფედერაციის ვიცე პრეზიდენტი.

2005 წელს საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტმა ჟაკ როგემ მას ქალთა სპორტში გაწეული წვლილისთვის დიპლომი გადასცა; იმავე წელს გახდა საქართველოს ტანვარჯიშის სახეობათა ეროვნული ფედერაციის საპატიო პრეზიდენტი.

თბილისის საპატიო მოქალაქე, ვახტანგ გორგასლის II და III ხარისხისა და ღირსების ორდენების კავალერი.

მზია ჯუღელი გარდაიცვალა 89 წლის ასაკში, 2016 წლის 8 იანვარს.

12.10.3. რაფაელ ჩიმიშკიანი

ქართული სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშებისა და მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ძალოსნობაში

დაიბადა 1929 წლის 23 მარტს თბილისში. 1946 წლის სექტემბერს.

მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონი (1954, 1955) და ორგზის მეორე პრიზიორი. ევროპის ექვსგზის ჩემპიონი (1950, 1951, 1954-1957) და მეორე პრიზიორი (1953). მსოფლიო უნივერსიადის ჩემპიონი (1951), 1949-1960 წლებში ათჯერ გახდა საბჭოთა კავშირი ჩემპიონი.

ჰელსინკის 1952 წლის XV ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონის ტიტული მსოფლიო რეკორდით მოიგო. სამჭიდის ჯამში 337,5 კგ დაძლია.

კარიერის მანძილზე თერთმეტჯერ გააუმჯობესა მსოფლიო რეკორდი, მათ შორის ხუთი რეკორდი დამყარებული აქვს სამჭიდში. სპორტის დამსახურებული ოსტატი, საერთაშორისო კატეგორიის მსაჯი.

რაფაელ ჩიმიშკიანი ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი სპორტსმენია, რომელმაც მსოფლიოს სამ უდიდეს სპორტულ შეჯიბრებაზე მოიპოვა 9 ოქროს მედალი.

ოლიმპიურ თამაშებზე – 1 ოქრო (1952 წ. ჰელსინკი), **მსოფლიო ჩემპიონატზე** – 2 ოქრო (1954, 1955 წ.),

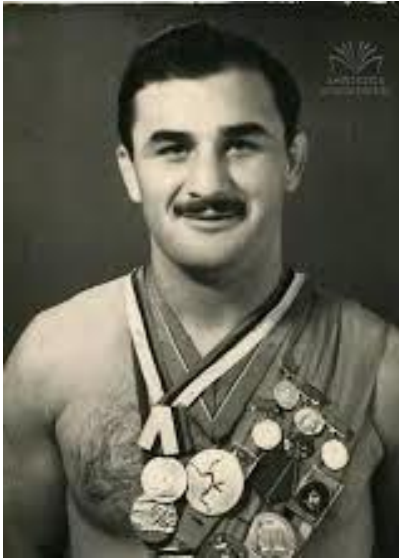
ევროპის ჩემპიონატზე – 6 ოქრო (1950 წ, 1952 წ, 1954 წ. 1955 წ. 1956 1957 წ.)

XX საუკუნის მიწურულს, რაფაელ ჩიმიშკიანი საქართველოს უძლიერეს ძალოსნად აღიარეს! არის თბილისის საპატიო მოქალაქე, ღირსებისა და ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენების კავალერი. 2012 წელს მიენიჭა სპორტის რაინდის წოდება.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

გარდაიცვალა 93 წლის ასაკში, 2022 წლის 25 სექტემბერს.

12.10.4. გივი კარტოზია

გივი კარტოზია დაიბადა 1929 წლის 29 მარტს ბათუმში. სპორტის დამსახურებული ოსტატი. 1954 წელს დაამთავრა საქართველოს ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი.

გივი კარტოზია ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი სპორტსმენია, რომელმაც მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა. ქართველ მოჭიდავეთაგან მან პირველმა მოიპოვა მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონის ტიტული. ის ექვსი წლის მანძილზე დომინირებდა მსოფლიო არენაზე. იმ პერიოდში მსოფლიო ჩემპიონატები ხან ორ წელიწადში, ხან სამ წელიწადში ერთხელ იმართებოდა, კარ-

ტოზიამ გაიმარჯვა 1953 წელს ნეაპოლში, 1955 წელს კარსრუეში და 1958 წელ ბუდაპეშტში.

1956 წელს მსოფლიო თასსაც პირველი დაეუფლა. მელბურნის 1956 წლის ოლიმპიური თამაშებზე პირველი დადგა ოლიმპიური კვარცხლბეკის უმაღლეს საფეხურზე ქართველ ბერძნულ-რომაულ მოჭიდავეთა შორის.

თავისი სპორტული კარიერის მანძილზე 96 ორთაბრძოლიდან 94 შეხვედრაში მოიპოვა გამარჯვება.

1951 წელს გაიმარჯვა სტუდენტთა მსოფლიო უნივერსიადაზე.

გივი კარტოზია იყო საქართველოს მეოცე საუკუნის საუკეთესო სპორტსმენი (ვერცხლის პრიზი).

გივი კარტოზია დაჯილდოებულია შრომის წითელი დროშის, „საპატიო ნიშნის“, ღირსების, ვახტანგ გორგასლის მეორე და მესამე ხარისხის და ფილას ორდენებით. 2001 წელს მისი სახელი მიენიჭა თბილისის სპორტის სასახლეს და ერთერთ ქუჩას.

გარდაიცვალა 69 წლის ასაკში, 1998 წლის 3 აპრილს.

12.10.5. მირიან ცალქალამანიძე

დაიბადა 1927 წლის 9 მარტს თელავის რაიონის სოფელ კონდოლში.

სპორტულ დარბაზში პირველად 24 წლის ასაკში მივიდა და პირველი მწვრთნელიც მაშინ გაიცნო. მაგრამ მირიანს ზურგს უმაგრებდა სოფლის საჭი-დაო არენაზე მიღებული გამოცდილება და იქ ნასწავლი ქართული ჭიდაობის ილეთები. მისი თაობის ფალავნები, როგორც წესი,

ქართული ჭიდაობით იწყებდნენ და მერე ხდე-ბოდნენ დიდი ჩემპიონები. ვისაც მირიან ცალქალა-მანიძის ჭიდაობა უნახავს, ყველა იმას ამბობს, რომ ძალზე სწრაფი და მოუხელთებელი ყოფილა – ერთ ილეთს თუ ვერ დაასრულებდა, უმაღლესხვას წამოიწყებდა და მეტოქეს სულის მოთქმის საშუალებას არ აძლევდა. მასთან გამკლავება ტიტულიან ფალავნებსაც უჭირდათ.

მისი სპორტული კარიერის მწვერვალი მეღბურნის 1956 წლის ოლიმპიური თამაშები იყო, სადაც მან თითქმის შეუძლებელი შეძლო. ფინალურ ეტაპზე გავიდნენ – თურქი ჰუსეინ აკბასი, ირანელი ხოჯასტეპური და ცალქალამანიძე. ჩვენ ფალავანს შეეძლო ოქროს მედლის მოპოვება მხოლოდ ერთ შემთხვევაში, თუ ირანელს სუფთად დაამარცხებდა. ეს ამოცანა შეხვედრის მეოთხე წუთზე შესრულდა, მირიან ცალქალამანიძემ ქართული შუაკაურით ხალიჩას გააკრა ხოჯასტეპური და ოლიმპიური ჩემპიონის ოქროს მედალი მოიპოვა.

გარდა ამისა, მირიან ცალქალამანიძე არის მსოფლიოს ჩემპიონატის მეორე (1957) და მესამე (1954) პრიზიორი, 1954 და 1955 წლის მსოფლიო უნივერსიადის ჩემპიონი, მსოფლიოს თასის მეორე პრიზიორი (1956), სსრკ ხალხთა I სპარტაკიადის ჩემპიონი (1956), სსრკ ჩემპიონი (1954)

1956 წელს მიენიჭა სსრკ-ის სპორტის დამსახურებული ოსტატის წოდება. არის ღირსებისა და ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენების კავალერი.

გარდაიცვალა 73 წლის ასაკში, 2000 წლის 3 აგვისტოს.

12.10.6. რობერტ შავლაყაძე

ქართული სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონი
მძლეოსნობაში (სიმაღლეზე ხტომა)

დაიბადა 1933 წლის 1 აპრილს თბილისში. 1955 წელს დაამთავრა საქართველოს სახელმწიფო ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი. სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი მძლეოსანი ოლიმპიური ჩემპიონი, რომელმაც რომის 1960 წლის XVII ოლიმპიურ თამაშებზე სენსაციური გამარჯვება მოიპოვა სიმაღლეზე ხტომაში. მან პირისპირ ბრძოლაში აჯობა ამერიკელ, მსოფლიოს ხუთგზის რეკორდსმენს, ჯონ თომასს და მის თანამემამულეს, წინა ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონს ჩარლზ

დიუმასს. სწორედ შავლაყაძე აღმოჩნდა ის პირველი ევროპელი სპორტსმენი, რომელმაც დაამხო ამერიკელთა მრავალწლიანი ჰეგემონია.

რომის ოლიმპიადაზე რობერტ შავლაყაძემ 3-ჯერ გააუმჯობესა ოლიმპიური რეკორდი. ფინალში ჯერ 212 სმ დაძლია, შემდეგ 214 სმ, ჩემპიონობა კი 216 სმ-ზე გადებულ თამასაზე გადახტომით მოიპოვა და ოლიმპიური რეკორდის მფლობელიც გახდა. საერთო ჯამში ამ ოლიმპიურ თამაშებზე ოლიმპიურ რეკორდზე უკეთესი შედეგი ვიცე-ჩემპიონმა ვალერი ბრუმელმა (სსრკ), ბრინჯაოს მედალოსანმა ჯონ თომასმა (აშშ) და მეოთხე ადგილზე გასულმა ვიქტორ ბოლშოვმა (სსრკ) უჩვენეს.

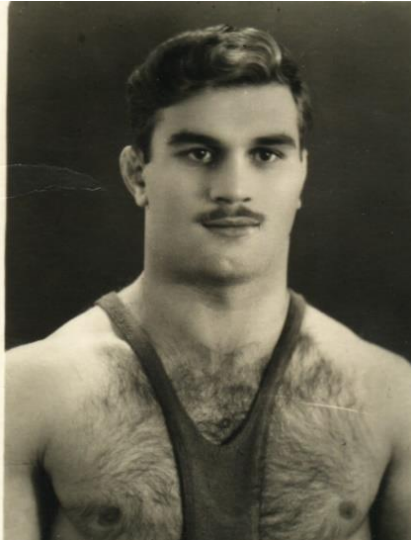
1962 წელს ევროპის ჩემპიონატზე რობერტ შავლაყაძემ ბრინჯაოს მედალი მოიგო. 1964 წელს გახდა სსრკ ჩემპიონი.

1981-1993 წლებში სათავეში ედგა საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის ფიზიკური აღზრდის კათედრას. არის აგრარული უნივერსიტეტის საპატიო პროფესორი, დაჯილდოვებულია ღირსების, ვახტანგ გორგასლის II ხარისხისა და სოკის ორდენებით.

2018 წლის 22 მაისს ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით დაჯილდოვდა.

გარდაიცვალა 87 წლის ასაკში, 2020 წლის 4 მარტს.

12.10.7. ავთანდილ ქორიძე

დაიბადა 1935 წლის 15 აპრილს თბილისში. 1960 წელს დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი. სპორტის დამსახურე-ბული ოსტატი.

ავთანდილ ქორიძემ ჭიდაობა 15 წლისამ დაიწყო პეტრე იორდანიშვილის ხელმძღვანელობით.

ახალგაზრდა პერსპექტიულმა მოჭიდავემ სპეციალისტთა ყურადღება სარატოვში 1955 წლის საკავშირო ჩემპიონატზე მიიპყრო, როცა პირველსავე ორთაბრძოლაში ჰელსინკის ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონს და სსრ კავშირის მრავალგზის ჩემპიონ ზაპოროჟიელ იაკობ პუნკინს

სძლია.

საბჭოთა სპორტის ისტორიაში ავთანდილ ქორიძე, ალბათ, ერთადერთი მოჭიდავეა, რომელმაც ოლიმპიური და მსოფლიო ჩემპიონობა მოიპოვა, მრავალ საერთაშორისო ტურნირში გაიმარჯვა, მაგრამ სსრ კავშირის ჩემპიონი ერთხელაც ვერ გახდა.

1960 წელს ავთანდილ ქორიძემ რომის ოლიმპიურ თამაშებზე 6 შეხვედრა ჩაატარა, აქედან 5 მოიგო, ერთი ფრედ დაამთავრა და ოქროს მედალს დაეუფლა. თუმცა ნახევარფინალში ისეთი გაუგებრობა მოხდა, კინაღამ საერთოდ უმედლოდ დარჩა. ბულგარელ დიმიტრი სტოიანოვთან ჭიდილში ქართველმა სუფთა გამარჯვება მოიპოვა, მაგრამ ჭიდაობის საერთაშორისო ფედერაციის პრეზიდენტ მაროჟე კულონმა მიიჩნია, რომ ფიქტიური ჭიდაობა იყო და ორივე მოჭიდავის დამარცხებულად გამოცხადება მოითხოვა. ხალიჩის მსაჯები კატეგორიულად შეეწინააღმდეგენ კულონს, რომელიც იძულებული გახდა დაეთმო, თუმცა სუფთა მოგება მაინც არ ჩაუთვალეს, მაგრამ ამას უკვე არანაირი მნიშვნელობა აღარ ჰქონდა.

ერთი წლის შემდეგ, იაპონიის ქალაქ იოკოჰამაში, ავთანდილმა დაამტკიცა, რომ რომში გამარჯვება შემთხვევითი არ ყოფილა. საჩემპიონო გზაზე ყველა მეტოქე დაამარცხა და მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა. იმ ხანად, ქორიძის ბადალი არ ჰყავდა მსუბუქ წონით კატეგორიაში.

დაჯილდოებულია შრომის წითელი დროშის ორდენით, „საპატიო ნიშნის“ ორდენითა და მედლებით.

31 წლის ასაკში, 1966 წლის 11 აპრილს დაიღუპა ავტოკატასტროფაში.

12.10.8. ნუგზარ ასათიანი

ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი ფარიკაობაში

დაიბადა 1937 წლის 16 ივლისს წყალტუბოს რაიონ სოფელ დღნორისში. 1960 წელს დაამთავრა საქართველოს სახელმწიფო ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი, 1968 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. საფარიკაო კარიერა რაპირით დაიწყო ტრიფონ მესხის ხელმძღვანელობით, მოგვიანებით უფრო ხმალმა გაიტაცა.

1954 წელს კიშინიოვში ჭაბუკთა საკავშირო პირველობაზე მეორე ადგილი დაიკავა. 1955 წელს ქალაქ სარატოვში გაიმართა საბჭოთა კავშირის პირველობა 18-წლამდელთა შორის, კვარცხლ-

ბეკის უმაღლეს საფეხურზე ავიდა.

1964 წლის ტოკიოს ოლიმპიადაზე გუნდურ ჩათვლაში ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა ხმლით ფარიკაობაში. ჩემპიონობისთვის გადამწყვეტ მატჩში, საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა იტალიის გუნდს სძლია და პირველად მოიპოვა ოლიმპიური ჩემპიონის ტიტული. ჩვენმა თანამემამულემ ფინალში ბრწყინვალედ იასპარეზა, სამ იტალიელ მოფარიკავეს სძლია და ლომის წილი შეიტანა საბჭოთა ნაკრების გამარჯვებაში. მან სძლია ისეთ აღიარებულ მოფარიკავეებს, როგორებიც იყვნენ: ჩეხარე სალვადორი, ჯამპაოლო კალანჩინი და პიერლუიჯი ჩიკა. ნუგზარ ასათიანმა 1961-1965 წლებში მონაწილეობა მიიღო მსოფლიოს ოთხ ჩემპიონატზე. 1961 და 1963 წლებში ვერცხლის მედლები დაისაკუთრა, 1962 წელს ბრინჯაოს პრიზიორი გახდა. 1965 წელს კი გუნდურ შეჯიბრებაში მსოფლიოს ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა.

1961 წელს სტუდენტთა მსოფლიო თამაშებზე ვერცხლის მედალი მოიპოვა. 1961 წელს პირად პირველობაზე გახდა სსრ კავშირის ჩემპიონი, ხოლო 1960, 1962, 1966 და 1968 წელს ოქროს მედლები მოიგო გუნდურ ასპარეზობაზე. სპორტის დამსახურებული ოსტატი, საერთაშორისო კატეგორიის მსაჯი, ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერი.

გარდაიცვალა 55 წლის ასაკში, 1992 წლის 2 აპრილს.

12.10.9. ვაჟა კაჭარავა

ქართული სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონი ფრენზურთში

დაიბადა 1937 წლის 2 იანვარს, თბილისში. 1972 წელს დაამთავრა მოსკოვის ბაუმანის სახელობის უმაღლესი ტექნიკური სასწავლებელი. სპორტის დამსახურებული ოსტატი, რუსეთის ფედერაციისა და სსრკ-ის დამსახურებული მწვრთნელი.

1955-64 წლებში თამაშობდა თბილისის „ბურევესტნიკში“, 1965-71 წლებში კი – მოსკოვის „დინამოში“, იყო ამ ამ გუნდების კაპიტანი და საბჭოთა კავშირის ნაკრების წევრი 1959-67 წლებში.

ტოკიოს 1964 წლის ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი, ევროპის 1967 წლის ჩემპიონი და მესამე პრიზიორი (1963 წ.). 1965 წლის მსოფლიო თასის მფლობელი. 1966 წელს, მსოფლიოს ჩემპიონატზე, მოიპოვა მესამე ადგილი. 1963 და 1965 წლებში ოქროს მედლები მოიპოვა მსოფლიო უნივერსიადაზე. არის სსრკ-ის ორგზის

ჩემპიონი (1963, 1965 წ.), 1963 წელს საბჭოთა კავშირის ხალხთა სპარტაკიადის მესამე და 1967-1971 წლების მეორე პრიზიორი.

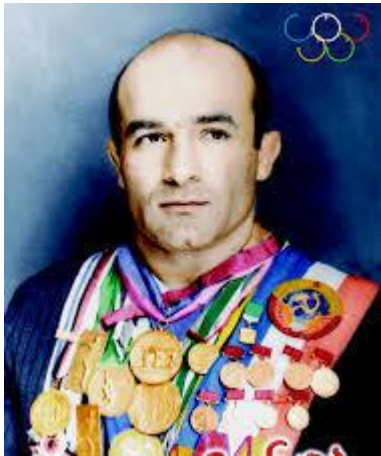
იყო მოსკოვის ბაუმანის სახელობის ტექნიკური სასწავლებლის გუნდის (1973-81 წლებში თამაშობდა სსრკ-ის უმაღლეს ლიგაში), სსრკ-ის ახალგაზრდული ნაკრების (1976-77 წლებში), სსრკ-ის სტუდენტური ნაკრებისა და საქართველოს ნაკრების (1984-94 წლებში) მთავარი მწვრთნელი. 1990 წელს დაასახელეს სსრკ-ის საუკეთესო მწვრთნელთა შორის.

ვაჟა კაჭარავა არის ღირსების, ვახტანგ გორგასლის II ხარისხისა და სეოკის ორდენების კავალერი. ახალი თბილისის ტერიტორიაზე მდებარე ფრენზურთის არენას ოლიმპიური ჩემპიონის, ვაჟა კაჭარავას სახელი მიენიჭა, თავად ვეტერან სპორტსმენს კი – სპორტის რაინდის წოდება.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.10. რომან რურუა

ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ოთხგზის ჩემპიონი

დაიბადა 1942 წლის 25 ნოემბერს, მარტვილის რაიონ სოფელ მუხურჩაში.

დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი.

1963 წლიდან 1971 წლის ჩათვლით რომან რურუა დომინირებდა სსრ კავშირისა მსოფლიოს საჭიდაო ხალიჩაზე.

საბჭოთა კავშირის ხალხთა სპარტაკიადა მოიგო ზედიზედ სამჯერ (1963, 1967, 1971), სამჯერ მოიგო საბჭოთა კავშირის ჩემპიონის ტიტულიც (1964, 1965

და 1970 წლებში).

1964 წელს ტოკიოს ოლიმპიურ თამაშებზე ვერცხლის მედალი მოიპოვა. 1966-1970 წლებში ზედიზედ მოიგო ოლიმპიური თამაშები (1968წ. მეხიკო) და მსოფლიოს 4 ჩემპიონატი (1966 წ. ტოლედო, 1967წ. ბუქარესტი, 1969წ. მარდელ პლატა, 1970 წ. ედმონტონი) ანუ 5 უმაღლესი ტიტული, ეს საუკეთესო შედეგია ქართული ბერძნულ-რომაული ჭიდაობის ისტორიაში.

სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ რომან რურუა 1967-1973 წლებში მოშაობდა ინსტრუქტორად საბჭოთა კავშირის სპორტკომიტეტში.

1984-1985 წლებში ბერძნულ-რომაული სტილით მოჭიდავეთა საქართველოს ნაკრების მთავარი მწვრთნელი იყო. 1983-1986 წლებში საბჭოთა კავშირის ნაკრებს წვრთნიდა. 1999-2004 წლებში იყო საქართველოს მე-5 მოწვევის პარლამენტის წევრი

რომან რურუა, სპორტის დამსახურებული ოსტატი, ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის, სოკის, ფილას და ღირსების ორდენების კავალერია. 2012 წელს მიენიჭა სპორტის რაინდის წოდება.

2010 წლიდან ჭიდაობის საერთაშორისო ფედერაციის (FILA) დიდების დარბაზის წევრია.

2018 წლის 22 მაისს ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით დაჯილდოვდა.

12.10.11. ვიქტორ სანეევი

საქართველოს სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშების პირველი სამგზის ჩემპიონი

დაიბადა 1945 წლის 3 ოქტომბერს სოხუმში. 1969 წელს დაამთავრა სოხუმის სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტი, 1973 წელს საქართველოს ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი. სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

1968 წელს პირველად გახდა საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი შემდეგ კიდევ 7-ჯერ მოიპოვა ეს ტიტული (1968-1971, 1973-1975 და 1978 წლებში). ორგზის მეორე პრიზიორი (1971, 1978), მსოფლიოს უნივერსიადის ჩემპიონი (1971). რვაჯერ მოიგო ზაფხულის და ზამთრის ევროპის ჩემპიონატები (1969, 1971-1972, 1974-1976). სსრკ ხალხთა სპორტაკადემიის ორგზის ჩემპიონი (1971 და 1975 წლებში), ოთხჯერ მოიგო ევროპის თასი (1970, 1973-1975), სამგზის მსოფლიო რეკორდსმენი. სამჯერ დაასახელეს საქართველოს წლის საუკეთესო სპორტსმენად (1968, 1972, 1976). ოლიმპიური თამაშების სამგზის ჩემპიონი (1968 - მეხიკო, 1972 - მიუნხენი და 1976 - მონრეალი) მეხიკოს ოლიმპიურ თამაშებზე სანეევმა ორჯერ დაამყარა მსოფლიოს რეკორდი, ჯერ 17.23 გადახტა, ხოლო შემდეგ 17.39 მეტრზე.

მოსკოვის XXII ოლიმპიადის მისთვის მეოთხე ოლიმპიური თამაშები იყო, სადაც მეორე პრიზიორი გახდა. ამ ოლიმპიურ თამაშებზე მას ოქროს მედალი „წაართვეს“. ამის შესახებ ვიქტორ სანეევი იგონებს: „მოსკოვში მეორე ადგილზე გავედი. რაც შეეხება ესტონელ იაკ უუდმაეს, ვინც ოქრო მოიგო, მის მიმართ არავითარი წყენა არ მაქვს. მას ძალიან ვაფასებ! მისი რა ბრალია, რომ ვიღაც უსინდისო მოხელეებმა ნახტომის გაზომვის დროს მას რამდენიმე სანტიმეტრი აჩუქეს.“

ვიქტორ სანეევი იყო საქართველოს XX საუკუნის საუკეთესო სპორტსმენი (ოქროს პრიზი).

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის, ღირსების ორდენის, ვახტანგ გორგასლის I და II ხარისხის ორდენების კავალერი.

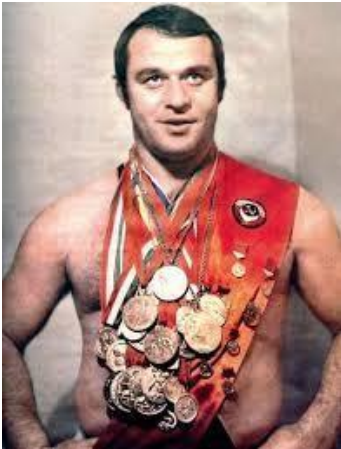
1992 წლიდან ცხოვრობდა ავსტრალიაში და იყო ამ ქვეყნის მოქალაქე. 2000 წელს სიდნეის ოლიმპიურ თამაშებზე იყო საქართველოს ოლიმპიური ატაშე.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

ვიქტორ სანეევი, 76 წლის ასაკში, გარდაიცვალა 2022 წლის 3 იანვარს.

12.10.12. ლევან თედიაშვილი

ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ხუთგზის ჩემპიონი

დაიბადა 1948 წლის 15 მარტს საგარეჯოში. 1971 წელს დაამთავრა საქართველოს ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი, 1976 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

1972 წლის მიუნხენისა და 1976 წლის მონრეალის ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი. მსოფლიოს 5 გზის (1971, 1973-2, 1974, 1975) და ევროპის 3-გზის ჩემპიონი (1974, 1976, 1978).

ლევან თედიაშვილი ერთადერთი მოჭიდავე იყო, რომელმაც ჩემპიონის ტიტული სამ სხვადასხვა წონით კატეგორიაში მოიპოვა: 82 და 90 კგ წონებში ოლიმპიადა და მსოფლიო პირველობები მოიგო, 100 კგ წონით კატეგორიაში კი ევროპის ჩემპიონის ტიტული.

1973 წელს დასახელებული იყო საბჭოთა კავშირის საუკეთესო სპორტსმენად.

1986-1989 წლებში თბილისის სპორტკომიტეტის თავმჯდომარე;

1993-1995 წლებში კახეთის რეგიონში სახელმწიფო მეთაურის რწმუნებული. საქართველოს მე-4 (1995-1999 წ.) და მე-5 მოწვევის (1999-2004 წ.) პარლამენტის წევრი.

ლევან თედიაშვილმა სამ უდიდეს ასპარეზობაზე მოიპოვა 10 ოქროს მედალი **ოლიმპიურ თამაშებზე** – 2 ოქრო (1972 წ. მიუნხენი, 1976 წ. მონრეალი); **მსოფლიოს ჩემპიონატებზე** – 5 ოქრო (1971, 1973-2, 1974, 1975); **ევროპის ჩემპიონატებზე** – 3 ოქრო (1974, 1976, 1978 წ.);

ის არის სპორტის დამსახურებული ოსტატი. ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერი. საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტისა და ჭიდაობის საერთაშორისო ფედერაციის ორდენების კავალერი.

2003 წელს თბილისის საპატიო მოქალაქის წოდება მიენიჭა.

2005 წლიდან ჭიდაობის საერთაშორისო ფედერაციის დიდების დარბაზის წევრია.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

გარდაიცვალა 76 წლის ასაკში, 2024 წლის 17 თებერვალს

12.10.13. ვიქტორ კრატასიუკი

საქართველოს სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონი ნიჩბოსნობაში

დაიბადა 1951 წლის 30 იანვარს ქ. ფოთში. 1964 წელს დაამთავრა საქართველოს ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი. სსრ კავშირის სპორტის დამსახურებული ოსტატი

სანიჩბოსნო სპორტში სისტემატური ვარჯიშების დაწყებიდან ორი წლის შემდეგ ქ. ერევანში მოსწავლეთა საკავშირო სპარტაკიადაზე მესამე ადგილი დაიკავა.

დიდ სპორტში წარმატება კი ვიქტორისათვის 1971 წლიდან იწყება. მწვრთნელმა ავერი მატკავამ, გადაწყვიტა ვიქტორი ორადგილიან ბაიდარაში გადაესვა და მისი მეწყვილე თავად გამხდარიყო. ექსპერიმენტმა ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა. ქართულმა წყვილმა 1971 წლის სსრ კავშირის ხალხთა სპარტაკიადის ჩემპიონის ტიტული მოიპოვეს. მაშინ ვიქტორ კრატასიუკი 22 წლის იყო.

მიუნხენის ოლიმპიური თამაშებისათვის მზადება ჩვენ სპორტსმენს ავერი მატკავას გარეშე მოუხდა. კრატასიუკის ახალ მეწყვილედ კი, თავად მატკავას რჩევით, ბელორუსი ნიკოლაი გორბაჩოვი შეირჩა. ახალმა წყვილმა დამაჯერებლად იმარჯვა სსრკ პირველობაზე და 1972 წლის მიუნხენის მე-20 ოლიმპიურ თამაშებზე პირველ ნომრად წარსდგნენ და ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონის ოქროს მედლები მოიპოვეს.

1971 და 1972 წლებში გახდა სსრ კავშირის ჩემპიონი. 1971 წლის სსრ კავშირის ხალხთა სპარტაკიადის ჩემპიონი.

კრატასიუკი საქართველოს სპორტის ისტორიაში პირველი და ჯერჯერობით ერთადერთი ოლიმპიური ჩემპიონია სანიჩბოსნო სპორტში.

სპორტის დამსახურებული ოსტატი. ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერი.

ვიქტორ კრატასიუკი 52 წლის ასაკში, 2003 წლის 18 მარტს გარდაიცვალა.

12.10.14. ზურაბ საკანდელიძე

ქართული სპორტის ისტორიაში მიხეილ ქორქიასთან ერთად პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი კალათბურთში

დაიბადა 1945 წლის 9 აგვისტოს ქუთაისში. იქვე დაიწყო ვარჯიში გამოჩენილი მწვრთნელის სულიკო თორთლაძის ხელმძღვანელობით. თხუთმეტი წლისა იყო თბილისში რომ გადმოიყვანეს და მალე თბილისის „დინამოში“ მიიწვიეს.

1965-1973 წლებში იყო სსრკ ნაკრების წევრი. მეხიკოს მე-19 ოლიმპიადის ბრინჯაოს მედლისა და მიუნხენის 1972 წლის ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი. მსოფლიოს 1967 წლის ჩემპიონი და 1970 წლის მესამე პრიზიორი. 1965, 1967, 1969 და 1971 წლების ევროპის ჩემპიონი. 1973 წელს მოიპოვა ბრინჯაოს მედალი და სსრკ თასი. 1967 წლის ევროპის ჩემპიონატზე აღიარეს საუკეთესო მცველად, იმავე წელს შეიყვანეს მსოფლიოს სიმბოლურ ნაკრებში და დაასახელეს საქართველოს წლის საუკეთესო სპორტსმენად. სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

ქართული სპორტის ისტორიაში ზურაბ საკანდელიძე სპორტის სათამაშო სახეობებში გახდა პირველი და ჯერჯერობით ერთადერთი, რომელმაც სამ უდიდეს ასპარეზოზე მოიპოვა ოქროს მედლები:

ოლიმპიურ თამაშებზე - 1 ოქრო (1972 წ. მიუნხენი);

მსოფლიოს ჩემპიონატზე - 1 ოქრო (1967 წ. ურუგვაი);

ევროპის ჩემპიონატზე - 4 ოქრო (1965 - 1971).

როგორც თავად ამბობდა, მისთვის ყველაზე უძვირფასესი ჯილდო იყო მიუნხენის 1972 წლის ოლიმპიური თამაშების ოქროს მედალი. ოლიმპიური თამაშების პროგრამაში კალათბურთი 1936 წელს შეიტანეს და მას შემდეგ (1972 წლამდე) ჩემპიონის ტიტულს მხოლოდ ამერიკელები ფლობდნენ.

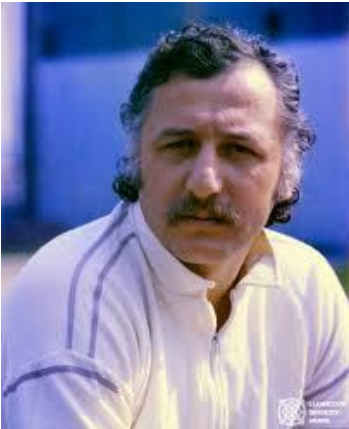
ზურაბ საკანდელიძე დაჯილდოვებულია ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის და ღირსების ორდენებით.

2015 წლის 14 ოქტომბერს, ზურაბ საკანდელიძის 70 წლის იუბილესთან დაკავშირებით, მის მშობლიურ ქუთაისში ბიუსტი დაიდგა,

გარდაიცვალა 2004 წლის 25 იანვარს, 59 წლის ასაკში.

12.10.15. მიხეილ ქორქია

ქართული სპორტის ისტორიაში ზურაბ საკანდელიძესთან ერთად გახდა პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი კალათბურთში

დაიბადა 1948 წლის 10 სექტემბერს ქუთაისში. დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი. საბჭოთა კავშირის სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

1965-79 წლებში თამაშობდა თბილისის „დინამოში“. 1971- 1979 წლებში იყო სსრკ ნაკრების წევრი.

1968 წელს მოიპოვა სსრკ ჩემპიონის ტიტული, 1969 ვერცხლის მედალი და სსრკ თასი.

1971 წლის ევროპის ჩემპიონი, 1975 და 1977 წლების ვერცხლის მედლის მფლობელი.

მიუნხენის 1972 წლის მე-20 ოლიმპიური თამაშების ოქროს მედლის მფლობელი და მონრეალის 1976 წლის ოლიმპიური თამაშების ბრინჯაოს პრიზიორი.

1998 წლიდან იყო ქუთაისის ფეხბურთელთა გუნდის – „ტორპედოს“ ერთ-ერთი მენეჯერი და მისი პრეზიდენტი.

მიუხედავად იმისა, რომ სსრკ ჩემპიონატებზე წარმატებულად თამაშობდა ნაკრებში ვერ ხვდებოდა. ამის შესახებ მიხეილ ქორქია მოგვიანებით იხსენებდა:

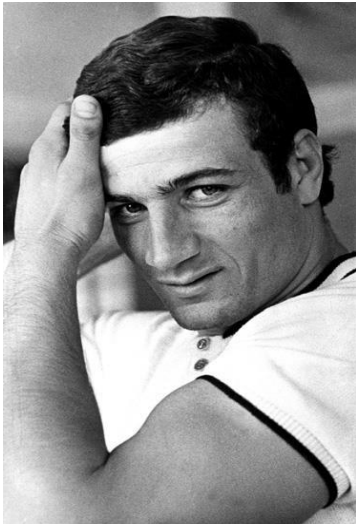
„დინამოს“ ერთ-ერთ ლიდერად ვითვლებოდი, მაგრამ ნაკრებში ვერაფრით ვხვდებოდი. 1971 წელს, ევროპის მორიგი პირველობის წინ, კანდიდატთა შორის ვიყავი და როცა საბოლოო სიაში ჩემი შეყვანა-არშეყვანის საკითხი წყდებოდა, ზურაბ საკანდელიძემ დამიცვა. მწვრთნელებთან შესულა და უთქვამს, თუ მიშას გუნდს მიღმა დატოვებთ, ჩემოდანს ჩავალაგებ და მეც თბილისში დავბრუნდებიო. ეტყობა, მისმა მუქარამ გაჭრა – მწვრთნელებმა ნაკრებში ჩამრთეს. იმ წელს საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა მეთერთმეტედ მოიგო ევროპის ჩემპიონის ტიტული, ზურაბმა მეოთხედ, მე კი პირველად!“ 1972 წლის ოლიმპიური ფინალი როგორც დასრულდა, ცნობილია, საკანდელიძის „ოქროს ფოლი“, ივან ედემკოს „ოქროს პასი“ და სერგეი ბელოვის „ოქროს ორი ქულა“. საბჭოთა კავშირის ნაკრები პირველად გახდა ოლიმპიური ჩემპიონი.

ღირსებისა და ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერი.

მიხეილ ქორქია 2004 წელს, 56 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

12.10.16. შოთა ჩოჩიშვილი

ქართული სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონი ძიუდოში

დაიბადა 1950 წლის 10 ივლისს ქარელის რაიონ სოფ. ღვლევში. 1973 წელს დაამთავრა გორის პედაგოგიური ინსტიტუტი, 1978 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

1972 წლის მიუნხენის ოლიმპიურ თამაშებზე მოიპოვა ოქროს მედალი, 1976 წლის მონრეალის ოლიმპიადაზე კი ბრინჯაოს პრიზიორი გახდა.

იგი პირველი ძიუდოისტია, როგორც სსრ კავშირის, ისე საქართველოს სპორტის ისტორიაში, რომელმაც მოიპოვა ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონის ტიტული. არის ევროპის 3-გზის ვერცხლის (1973, 1974, 1975) და ბრინჯაოს (1977) პრიზიორი. 1977 წელს მსოფლიოს ჩემპიონატზე მოიპოვა ბრინჯაოს მედალი.

2008 წლიდან გარდაცვალებამდე იყო საქართველოს ძიუდოს ფედერაციის ვიცე-პრეზიდენტი.

ჩოჩიშვილის წონითი კატეგორიაში (93კგ) უპირობო ლიდერად მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონი ფუმოო სასახარა მოიაზრებოდა და მისგან მხოლოდ გამარჯვებას ელოდნენ. შოთა ჩოჩიშვილი იგონებდა: „იაპონელი დიდებულ სპორტულ ფორმაში იყო, პირველ შეხვედრაში სუფთად დაამარცხა მეტოქე და მეორე წრეში ერთმანეთის პირისპირ აღმოვჩნდით, ვაზარით ვაგებდი, დასრულებამდე 48 წამი იყო დარჩენილი, სასახარა ერთ მომენტში მოდუნდა თითქოს. ამ დროს ტრიბუნიდან ჩემი მწვრთნელის გურამ პაპიტაშვილის ხმა გავიგე: „ე, ბიჭო კისრული!“ და წამში მივიღე გადაწყვეტილება: ფუმოო სასახარამ ჰაერში წრე მოხაზა და ბეჭებით დაენარცხა ტატამზე“. ამის შემდეგ შოთას არ გასჭირვებია სხვა მეტოქეების ძლევა და ის საბჭოთა ძიუდოისტებიდან პირველი გახდა ოლიმპიური ჩემპიონი. იმ წელს იაპონიაში დაბადებულ ლამის ყველა მეორე ვაჟს შოთა დაარქვეს.

დაჯილდოვებულია საპატიო ნიშნის, ღირსებისა და ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენებით.

შოთა ჩოჩიშვილი 59 წლის ასაკში, 2009 წლის 27 აგვისტოს გარდაიცვალა.

12.10.17. ალექსანდრე ანპილოგოვი

ქართული სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშებისა პირველი ჩემპიონი ხელბურთში

დაიბადა თბილისში 1954 წლის 18 იანვარს. 1970-1985 წლებში თამაშობდა თბილისის „ქარიშხალას“ გუნდში.

1976 წლის ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი და 1980 წლის მოსკოვის ოლიმპიადის მეორე პრიზიორი მსოფლიოს ჩემპიონი (1982) და მეორე პრიზიორი (1978), 1974-1984 წლებში სსრკ ნაკრებში ითამაშა 217 მატჩი და გაიტანა 572 გოლი.

ანპილოგოვი იგონებს: „მოსკოვის ოლიმპიადა ძლიერად დავიწყეთ. ჯგუფში მხოლოდ ერთხელ წავაგეთ – რუმინეთთან 19:22, თუმცა ფინალის საგზური მაინც ჩვენ დავგრჩა. გადამწყვეტ შეხვედრაში გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის ნაკრებს ვხვდებოდით. პირველ ტაიმი რვა ბურთით მოვიგეთ და შესვენებაზე გულდამშვიდებულები გავედით. ამ დროს კი ნაკრების მწვრთნელი ევტუშენკო გასახდელში აღელვებული შემოვიდა, თან პარტაქტივი ახლდა. ბიჭებს შავი დღე გვაყარა, იცოდეთ, ჩემი ტაქტიკით თუ არ ითამაშებთ, ციმბირი უკან დაგრჩებათო! გაგვათხა და დაგვემუქრა! მწვრთნელის ასეთმა საქციელმა ხასიათი წაგვიხდინა. მეორე ტაიმში ცუდად არ გვითამაშია, მაგრამ მწვრთნელის „გონივრული დარიგების“ შემდეგ კონცენტრაცია დავკარგეთ, უპირატესობა თვალსა და ხელს შუა შემოგვეცალა და საბოლოოდ 22:23 წავაგეთ. ...მწვრთნელმა ვერც ბანკეტზე მოისვენა, კვლავ საყვედურებით აგვავსო. ვერ მოვითმინე და შევეპასუხე. ამის შემდეგ მწვრთნელმა გუნდიდან ამომაგდო, ევტუშენკო არც შემდგომში აპირებდა ნაკრებში ჩემს მიწვევას, მაგრამ მწვრთნელთა საბჭომ უკან დახევა მოსთხოვა და 1982 წელს კვლავ გუნდში მიხმო. იმ წელს მსოფლიო ჩემპიონატი მოვიგეთ!“

სპორტის დამსახურებულ ოსტატს, ღირსებისა და ვახტანგ გორგასლის მე-2 ხარისხის ორდენების კავალერს ალექსანდრე ანპილოგოვს 2017 წელს „სპორტის რაინდის წოდება“ მიენიჭა.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.18. შოთა ხაბარელი

დაიბადა ქარელის რაიონის სოფ. ძლევისჯვარში 1958 წლის 26 დეკემბერს. 1982 წელს დაამთავრა საქართველოს სახელმწიფო ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი. შემდეგ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი სამართალმცოდნეობის სპეციალობით.

მოსკოვის 1980 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე 78 კილოგრამ წონით კატეგორიაში ყველა მეტოქე დაამარცხა და მოიპოვა ჩემპიონის ოქროს მედალი..

1982 წელს გახდა სსრ კავშირის და 1963 წლის სსრ კავშირის ხალხთა სპორტაკადის ჩემპიონი.

1987-1991 და 1997-2009 წლებში იყო საქართველოს ძიუდოისტთა ნაკრების მთავარი მწვრთნელი. საქართველოს დამსახურებული მწვრთნელი. 2002, 2003, 2006 და 2008 წლებში დასახელებულ იქნა ევროპის საუკეთესო მწვრთნელად.

მე-20 საუკუნის 70-90 წლებში ძიუდოს ქართული სკოლა ერთერთი წარმატებული იყო და ეს პირველ რიგში, სპეციალისტების აზრით, ქართული ჭიდაობის დამსახურებაა, ისინი ერთხმად აღნიშნვდნენ, რომ „შოთა ხაბარელი არის ქართული ძიუდოს სკოლის ერთ-ერთი თვალსაჩინო და ტიტულოვანი წარმომადგენელი“. ხაბარელის ჭიდაობის ტექნიკური ილეთები, ისე, როგორც სხვა ქართველი ძიუდოისტებისა, მთლიანად დაფუძნებულია ქართული ეროვნული ჭიდაობის ელემენტებზე.

შოთა ხაბარელი მეტ უპირატესობას ქართული ჭიდაობის ილეთებს ანიჭებდა. იმ პერიოდის საბჭოთა ძიუდოისტები ხაბარელის ჭიდაობის სტილს „ანტი ძიუდოს“ უწოდებდნენ. მაგრამ სწორედ ეს განსხვავებულობა გახდა მოსკოვის 1980 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე მისი წარმატების საფუძველი. ფინალურ ორთაბრძოლაში ის კუბელ ხუან ფერერს შეხვდა, რომელმაც აქამდე ყველა მოწინააღმდეგე „უჩი-მატას“ ილეთით დაამარცხა. ფერერმა, რომელსაც არავითარი წარმოდგენა არ ჰქონდა ქართულ ჭიდაობაზე, ვერაფერი გააწყო ხაბარელის წინააღმდეგ და იძულებული გახდა ვერცხლის მედლით დაკმაყოფილებულიყო. სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ ჩაერთო პოლიტიკაში, არის საქართველოს მე-8, მე-9, მე-10 და მე-11 მოწვევის პარლამენტის წევრი.

სპორტის დამსახურებული ოსტატი შოთა ხაბარელი არის „საპატიო ნიშნის“, ღირსებისა და ვახტანგ გორგასლის მეორე ხარისხის ორდენის კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.19. ქეთევან ლოსაბერიძე

ქართული სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონი მშვილდოსნობაში

დაიბადა 1949 წლის 1 აგვისტოს ტყიბულის რაიონის სოფელ ლეყერეთში. 1970 წელს დაამთავრა ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტი.

მშვილდოსნობაში ვარჯიში 1966 წელს ინსტიტუტში დაიწყო.

1973 და 1981 წლებში მსოფლიოს ჩემპიონატზე მოიპოვა ოქროს მედლები; დაამყარა მსოფლიოს ექვსი რეკორდი;

1972 წელს გახდა ევროპის აბსოლუტური ჩემპიონი, 1978 წელს ევროპის ჩემპიონი. საქართველოს 1980 წლის საუკეთესო სპორტსმენი;

1971 წელს საერთაშორისო კლასის სპორტის ოსტატის, 1979 წელს კი საბჭოთა კავშირის სპორტის დამსახურებული ოსტატი წოდება მიანიჭეს.

1980 წელს მოსკოვის ოლიმპიურ თამაშებზე მოიპოვა ოქროს მედალი პირად ჩათვლაში.

ის ჯერჯერობით, პირველი და ერთადერთი ევროპელია, რომელმაც ოლიმპიური ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა მშვილდოსნობაში.

საქართველოში ის მესამე სპორტსმენია(ზურაბ საკანდეკლიძისა და ლევან თედიაშვილის შემდეგ), რომელსაც ოლიმპიურ თამაშებზე, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე მოპოვებული აქვს ოქროს მედლები.

2002-2005 წლებში ქეთევან ლოსაბერიძე საქართველოს მშვილდოსნობის ეროვნული ფედერაციის პრეზიდენტი იყო.

სპორტის დამსახურებული ოსტატი ქეთევან ლოსაბერიძე ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერია.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

გარდაიცვალა 73 წლის ასაკში, 2022 წლის 24 იანვარს.

12.10.20. ვახტანგ ზლაგიძე

დაიბადა 1954 წლის 23 ივლისს, ლანჩხუთის რაიონის სოფელ ჩოჩხათში. „კლასიკური“ ჭიდაობა 15 წლისამ დაიწყო. 1978 წელს დაამთავრა საქართველოს ფიზიკური კულტურის სახელმწიფო ინსტიტუტი.

1978 და 1981 წლებში მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტულები. არის ევროპის ორგზის ჩემპიონი (1978 და 1981 წლებში). 1977 წელს გახდა მსოფლიოს სტუდენტთა უნივერსიადის ჩემპიონი.

მოსკოვის 1980 წლის XXII ოლიმპიურ თამაშებზე მოიპოვა ოქროს მედლი, აღსანიშნავია, რომ ფინალში უნგრელი რაცი, მსოფლიოს ორგზის

ჩემპიონი, 19:1 დაამარცხა.

ქართული სპორტის ისტორიაში ზლაგიძე არის პირველი ბერძნულ-რომაული სტილით მოჭიდავე (და ქართული სპორტის ისტორიაში მეოთხე სპორტსმენი) რომელმაც მსოფლიოს სამ უდიდეს სპორტულ შეჯიბრებაზე (ოლიმპიური თამაშები, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატი) მოიპოვა ოქროს მედლები.

ოლიმპიურ თამაშებზე - 1 ოქრო (1980 წ. მოსკოვი);

მსოფლიო ჩემპიონატზე - 2 ოქრო (1978, 1981);

ევროპის ჩემპიონატზე - 2 ოქრო (1978, 1980) .

სპორტული კარიერა 1982 წელს დაასრულა.

ვახტანგ ზლაგიძე, სპორტის დამსახურებული ოსტატი, ვახტანგ გორგასლის II ხარისხისა და ღირსების ორდენების კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.21. დავით გობეჯიშვილი

დაიბადა 1963 წლის 3 იანვარს ონის რაიონის სოფელ ხურუთში. ჭიდაობა დაიწყო ონში 1975 წელს; 1989 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საინჟინრო ეკონომიკური ფაკულტეტი.

სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

1986 წელს გახდა სსრკ ხალხთა სპარტაკიადის ჩემპიონი.

1985 და 1990 დასახელებულ იქნა საქართველოს საუკეთესო სპორტსმენად.

1985, 1986 და 1988 წლებში იყო საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი, 1987, 1989 წლებში მეორე და 1990

წლის მესამე პრიზიორი.

1985 და 1990 წელს მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული, 1986 წელს მეორე ადგილი.

1985 წელს ევროპის ჩემპიონატზე მოიპოვა ოქროს მედალი.

1986 და 1988 წელს მოიგო მსოფლიო თასი.

1990 წელს გახდა კეთილი ნების თამაშების ჩემპიონი. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ 1992 წელს მოიპოვა დსთ-ს ჩემპიონის ტიტული.

1988 წელს გახდა სეულის ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი. 1992 წელს ბარსელონაში ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა.

დავით გობეჯიშვილმა სამ უდიდეს ასპარეზოზე მოიპოვა 4 ოქროს მედალი **ოლიმპიურ თამაშებზე** – 1 ოქრო (1988 წ. სეული);

მსოფლიოს ჩემპიონატებზე – 2 ოქრო (1985, 1990 წ.);

ევროპის ჩემპიონატებზე – 1 ოქრო (1985 წ.);

აქტიური სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ იყო საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის ვიცე-პრეზიდენტი, საქართველოს სპორტის დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილე, საქართველოს ჭიდაობის ეროვნული ფედერაციის პრეზიდენტი.

დავით გობეჯიშვილი დაჯილდოვებულია ღირსებისა და ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენით.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.22. ვლადიმერ გოგოლაძე

დაიბადა თბილისში 1966 წლის 18 აგვისტოს. სპორტის დამსახურებული ოსტატი. რვა წლიდან ტანვარჯიშში დაიწყო მეცადინეობა.

პირველი სერიოზული შეჯიბრება ვლადიმერ გოგოლაძისათვის მოსწავლეთა საკავშირო პირველობა იყო, სადაც მან მრავალჭიდში მე-5 ადგილი დაიკავა. სწორედ ამ ასპარეზოების შემდეგ, სრ კავშირის მოზარდა ნაკრების უფროსმა მწვრთნელმა ბორის მიხეევმა, ჩვენი ტანმოვარჯიშე თავის გუნდში მიიწვია.

1984 წელს მსოფლიო ახალგაზრდულ ჩემპიონატზე ორი ოქროს (თავისუფალი ვარჯიში და ღერძი) და ერთი ვერცხლის მედალი მოიპოვა (მრავალჭიდში). 1985 წელს სსრკ ჩემპიონატზე მეორე ადგილი დაიკავა მრავალჭიდში.

იმავლე წელს ევროპის პირველობაზე ბრინჯაოს მედლები მოიპოვა ორძელზე ვარჯიშში და მრავალჭიდში. 1986 წელს სსრ კავშირის ხალხთა სპარტაკიადაზე მოიპოვა ოქროს (ორძელზე), ვერცხლის (მრავალჭიდში) და ორი ბრინჯაოს მედალი (მრავალჭიდსა და გუნდურში). 1988 და 1989 წლებში სსრ კავშირის პირველობაზე გახდა ვერცხლის მედლების მფლობელი (მრავალჭიდში).

ვლადიმერ გოგოლაძემ მსოფლიოში პირველმა შეასრულა სამმაგი მაღაყი.

1988 წელს სეულის ზაფხულის 24-ე ოლიმპიურ თამაშებზე მოიპოვა ჩემპიონის ოქროს მედალი (გუნდურში).

ვლადიმერ გოგოლაძე, ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერი, ამჟამად ამერიკის შეერთებული შტატების ქ. ჩიკაგოს მახლობლად ცხოვრობს და მოზარდ ტანმოვარჯიშეებს გადასცემს თავის უდიდეს გამოცდილებას.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.23. ნინო სალუქვაძე

ოლიმპიური, მსოფლიო და ევროპის პირველი ჩემპიონი ქალი ტყვიის სროლაში

დაიბადა 1969 წლის 1 თებერვალს თბილისში. 1990 წელს დაამთავრა ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი, 1993 წელს ასპირანტურა. სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

ოლიმპიურ ასპარეზობაზე დებიუტი, 1988 წელს, სეულის ოლიმპიადაზე ჰქონდა, სადაც ოლიმპიურ ჩემპიონობასთან ერთად ვერცხლის მედალიც მოიპოვა.

ნინო სალუქვაძე მსოფლიოში ერთადერთი ქალია, რომელმაც ზედიზედ 10 ოლიმპიადაზე იასპარეზა. გინესის მსოფლიო რეკორდების ორგანიზაციამ მას ერთდროულად ორ კატეგორიაში მიანიჭა რეკორდსმენის ტიტული: სპორტსმენი, რომელმაც ზედიზედ ყველაზე მეტ ოლიმპიურ თამაშებში იასპარეზა და ქალი სპორტსმენი, რომელმაც ყველაზე მეტ ოლიმპიურ თამაშებში მიიღო მონაწილეობა.

ნინო სალუქვაძე არის მსოფლიოს 6-გზის ჩემპიონი, მსოფლიოს სუპერთასის 7-გზის მფლობელი. დამყარებული აქვს მსოფლიოს ოცამდე რეკორდი. არის ევროპის 5-გზის ჩემპიონი, 4-გზის ვერცხლის (1999, 2005, 2008 და 2009 წ.) და ამდენივე ბრინჯაოს მედლის მფლობელი (1991-2003 წ.).

ნინო სალუქვაძე ქართული სპორტის ისტორიაში არის პირველი სპორტსმენი, რომელმაც სამ უდიდეს ასპარეზობაზე მოიპოვა 25 მედალი (12-ოქრო, 7-ვერცხლი, 6-ბრინჯაო) მათ შორის: ოლიმპიურ თამაშებზე – 3 მედალი 1-ოქრო (1988), 1-ვერცხლი (1988), 1-ბრინჯაო (2008). მსოფლიო ჩემპიონატებზე – 9 მედალი (6-ოქრო, 2-ვერცხლი, 1-ბრინჯაო). ევროპის ჩემპიონატებზე – 12 მედალი (5-ოქრო, 4-ვერცხლი, 3-ბრინჯაო).

ნინო სალუქვაძე არის საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის ვიცე-პრეზიდენტი, ღირსების, ვახტანგ გორგასლის II და III ხარისხის ორდენების კავალერი. 2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.24. ვლადიმერ აფციაური

დაიბადა მანგლისში, 1962 წლის 4 თებერვალს. 1985 წელს დაამთავრა საქართველოს ფიზიკური კულტურის სახელმწიფო ინსტიტუტი.

1981 წლიდან იყო საბჭოთა კავშირის მოფარი-კავე რაპირისტთა ნაკრები გუნდის წევრი. 1982 წელს მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული (გუნდური), 1988 წელს მესამე და 1982, 1986 და 1990 წლებში მესამე ადგილები.

1984 წელს მოიპოვა საერთაშორისო მეგობრული თამაშების ოქროს მედლები პირად და გუნდურ შეჯიბრებაში, იმავე წელს გახდა სსრ კავშირის ჩემპიონი (პირადშიც და გუნდურშიც). 1985 წელს გახდა ევროპის თასის მფლობელი გუნდურ ასპარეზობაში. არის 1986 წლის მსოფლიოს სტუდენტთა უნივერსიადის მეორე პრიზიორი.

1988 წელს სამხრეთ კორეის დედაქალაქ სეულში საბჭოთა კავშირის ნაკრებთან ერთად მოიპოვა ოლიმპიური ჩემპიონის ოქროს მედალი. სპორტის დამსახურებული ოსტატი, ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერი.

1998-2010 წლებში იყო ქუვეითის ნაკრების მთავარი მწვრთნელი. მისმა გაწვრთნილმა რაპირისტთა ნაკრებმა ექვსჯერ მოიპოვა არაბული ქვეყნების ჩემპიონის ტიტული.

ვლადიმერ აფციაური სეულის ორთაბრძოლებზე იგონებდა: „პირველ ორ შეხვედრაში პრობლემების გარეშე გავიმარჯვეთ, ნახევარფინალში უნგრელებთან მოგვიწია შეხვედრა. უნგრელებს ერთ-ერთ ფავორიტად მიიჩნევდნენ. ეს შეხვედრა ჩვენთვის ძალიან ცუდად დაიწყო. ზედიზედ ორი შეხვედა წააგო ნაკრების უპირობო ლიდერმა მსოფლიოს ხუთგზის ჩემპიონმა ალექსანდრე რომანკოვმა, მე მომდევნო ორი შეხვედრა მოვიგე, მოვიგეს ნაკრების სხვა წევრებმაც და ოლიმპიური თამაშების ფინალში გავედით, სადაც გერმანელთა ძლიერი გუნდი გველოდებოდა. ფინალში მდგომარეობა უკიდურესად დაიძაბა. დარჩენილი იყო ორი შეხვედრა, რომელიც მე და ანვარ იბრაგიმოვს უნდა ჩაგვეტარებინა. გერმანელები წინ იყვნენ ორი ქულით. ოქროს მედლების მოსაპოვებლად ორივე შეხვედრა უნდა მოგვეგო, თანაც ისე, რომ ჯამში ორივეს ექვს ჩხვლეტაზე მეტი არ უნდა მიგვედო. საბოლოოდ ჩვენ გავიმარჯვეთ და შეხვედრა ფრედ დამთავრდა. ჩხვლეტების უკეთესი მაჩვენებლებით მოვიპოვეთ ოლიმპიური თამაშების ოქროს მედლები.

ვლადიმერ აფციაური გარდაიცვალა 50 წლის ასაკში, 2012 წლის 14 მაისს.

12.10.25. გელა კეტაშვილი

ქართული სპორტის ისტორიაში ოლიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონი ფეხბურთში

დაიბადა თბილისში 1965 წლის 27 სექტემბერს. ფეხბურთის თამაში დაიწყო 1976 წელს „ნორჩ დინამოელში“, მწვრთნელ სერგო აპრესიანთან. 1981-1983 წლებში თამაშობდა ქუთაისის „ტორპედოში“, რომლის რიგებშიც სსრკ-ს უმაღლესი ლიგის 27 შეხვედრაში მიიღო მონაწილეობა.

„დინამოში“ მისი პირველი გამოსვლა კიევში, 1984 წლის 22 თებერვალს, საკავშირო თასის გათამაშების 1/16-ფინალში შედგა. თამაში თბილისელთა გამარჯვებით (2-0) დასრულდა. პირველი გოლი შეხვედრის 65-ე წუთზე მატჩის დებიუტანტმა - გელა კეტაშვილმა გაიტანა.

საერთაშორისო საფეხბურთო ტურნირების ფარგლებში მონაწილეობა მიიღო უეფა-ს თასის 1987-1988 წლების გათამაშების ხუთ შეხვედრაში.

1984-1985 წლებში იყო საბჭოთა კავშირის ახალგაზრდული ნაკრები გუნდის წევრი. 1985 წელს მსოფლიოს ახალგაზრდულ ჩემპიონატზე 6 შეხვედრიდან კეტაშვილმა 5 შეხვედრაში მიიღო მონაწილეობა და ერთი გოლი გაიტანა. 1986-1988 წლებში იყო საბჭოთა კავშირის ოლიმპიური ნაკრების წევრი. ორჯერ (1988 და 1989 წ.) მოხვდა სსრკ ჩემპიონატის 33 საუკეთესო ფეხბურთელის სიაში.

მონაწილეობა მიიღო სეულის 1988 წლის ოლიმპიური თამაშების საფეხბურთო ტურნირის ყველა შეხვედრაში. ფინალში მეტად დრამატულ მატჩში სსრკ კავშირის ნაკრებმა ბრაზილია დაამარცხა (2-1), რომლის რიგებშიც ისეთი ვარსკვლავები თამაშობდნენ, როგორებიც მომავალი მსოფლიო ჩემპიონები რომარიო, ბებეტო, ტაფარელი, ჟორჟინიო, მაზინიო და სხვები იყვნენ.

დამოუკიდებელი საქართველოს ეროვნული ნაკრების შექმნის შემდეგ – მან გუნდის პირველი კაპიტნის რანგში მონაწილეობა მიიღო ლიტვის ნაკრებთან გამართულ საერთაშორისო ამხანაგურ შეხვედრაში და იყო მისი ერთადერთი მატჩი საქართველოს ნაკრებში, რადგან გარკვეულ მიზეზთა გამო აქტიური საფეხბურთო კარიერა 25 წლის ასაკში დაასრულა. გელა კეტაშვილი არის ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის და ღირსების ორდენების კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.26. ლერი ხაბელოვი

დაიბადა 1964 წლის 5 ივლისს თბილისში. 1985 წელს დაამთავრა საქართველოს სახელმწიფო ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი, ხოლო 2000 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

1982 წელს მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული ჭაბუკებში, 1983 კი ახალგაზრდებს შორის.

არის სსრკ სამგზის ჩემპიონი (1985, 1987, 1988), სსრკ ხალხთა სპარტაკიადის ჩემპიონი (1986), ევროპის ოთხგზის ჩემპიონი (1985, 1987, 1988, 1992), მსოფლიოს ხუთგზის ჩემპიონი (1985, 1986, 1990, 1991, 1993) და 1995 წლის მესამე პრიზიორი, მსოფლიო თასის მფლობელი (1991). სეულის 1988 წლის 24-ე ოლიმპიური თამაშების ვერცხლის მედალოსანი. 1992 წელს, ბარსელონას 25-ე ოლიმპიურ თამაშების ჩემპიონი.

1998-2004 წლებში ხაბელოვი საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის ვიცე-პრეზიდენტი და სპორტის სახელმწიფო დეპარტამენტის თავმჯდომარის პირველი მოადგილეა, ხოლო 2004-2008 წლებში ოლიმპიური კომიტეტის პირველი ვიცე-პრეზიდენტი. 2012 წლიდან საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტია.

საქართველოს მე-8 მოწვევის პარლამენტის სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარე. 2016 წელს მეორედ იქნა არჩეული მე-9 მოწვევის პარლამენტის წევრად.

სამ უდიდეს ასპარეზობაზე მოიპოვებული აქვს 10 ოქროს მედალი:

ოლიმპიურ თამაშებზე – 1 ოქრო (1992 წ. ბარსელონა),

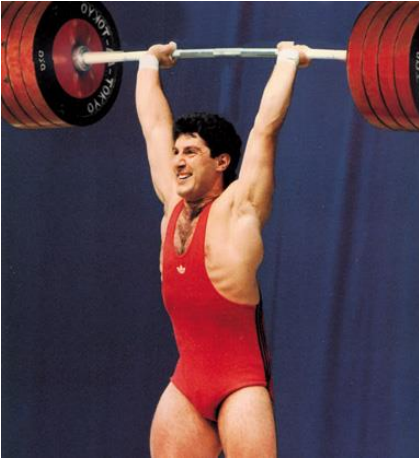
მსოფლიოს ჩემპიონატებზე – 5 ოქრო (1985, 1987, 1990, 1991, 1993),

ევროპის ჩემპიონატებზე – 4 ოქრო (1985, 1987, 1988, 1992);

ის არის ვახტანგ გორგასლის მე-2 ხარისხის და ღირსების ორდენის კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.27. კახი კახიაშვილი

დაიბადა 1969 წლის 13 ივლისს ცხინვალში. ძალოსნობაში ვარჯიში 12 წლის ასაკში დაიწყო. პირველ დიდ წარმატებას 1989 წელს მიაღწია, როცა აშშ ქალაქ მაიამიში მსოფლიოს ახალგაზრდული ჩემპიონატი მსოფლიოს ორი რეკორდით მოიგო.

სამგზის ოლიმპიური ჩემპიონი. ოქროს მედლები მოიპოვა: 1992 წელს – ბარსელონაში, 1996 წელს – ატლანტაში და 2000 წელს – სიდნეიში.

იგი არის მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონი (1995, 1998 და 1999 წლებში) და ორგზის მეორე პრიზიორი (1993 და 1994 წლებში), ევროპის ოთხგზის ჩემპიონი (1992, 1993, 1995 და 1996 წლებში), 1994 წელს მეორე და 1998 წელს მესამე პრიზიორი. 1993 წელს მოიპოვა ევროპის სუპერთასი, ხოლო 1992 და 1994 წლებში მსოფლიო სუპერთასის გათამაშებებზე დაიკავა მეორე ადგილები. მსოფლიოს მრავალგზის რეკორდსმენი. 1992 წელს გახდა დსთ-ის ჩემპიონი.

1992-1993 წლებში დასახელებულ იქნა საქართველოს საუკეთესო სპორტსმენად.

კახი კახიაშვილმა მსოფლიოს სამ უდიდეს სპორტულ შეჯიბრებაზე მოიპოვა 10 ოქროს მედალი.

ოლიმპიურ თამაშებზე - 3 ოქრო

მსოფლიო ჩემპიონატზე - 3 ოქრო

ევროპის ჩემპიონატზე - 4 ოქრო

1994 წლიდან გამოდიოდა საბერძნეთის სახელით. 2005 წელს აღიდგინა საქართველოს მოქალაქეობა. 2025 წლამდე იყო საქართველოს ძალოსნობის ეროვნული ფედერაციის პრეზიდენტი, დღეისათვის ვიცე პრეზიდენტი.

სპორტის დამსახურებული ოსტატი კახი კახიაშვილი, ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერია.

2011 წელს კახი კახიაშვილი მსოფლიო ძალოსნობის „დიდების დარბაზის“ წევრად აირჩიეს.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

12.10.28. დავით ხახალეიშვილი

დაიბადა 1971 წლის 20 თებერვალს ქუთაისში. დაამთავრა ქუთაისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტი.

1991 წელს გახდა სსრ კავშირისა და ხალხთა სპორტაკადიის ჩემპიონი, 1992 წელს მოიგო დსთ-ს ჩემპიონატი. არის ევროპის სამგზის ჩემპიონი (1993, 1996 წ.) მსოფლიოს 2-გზის ვერცხლის (1991, 1993 წ.) და 2-გზის ბრინჯაოს (1993, 1995) პრიზიორი.

ბარსელონას ძიუდოსტთა ტურნირის ფინალში იაპონელ, მსოფლიოს ოთხგზის ჩემპიონს, ნაოიო ოგავას ორთაბრძოლა წუთსა და ოთხ წამში მოუგო და ის გახდა დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი. 1992 წელს ბარსელონას 25-ე ოლიმპიურ თამაშებზე, პირველად ოლიმპიადების ისტორიაში სწორედ დავით ხახალეიშვილის გამარჯვების აღსანიშნავად აღიმართა ჩვენი დროშა და აჟღერდა საქართველოს ჰიმნი.

1996 წელს ატლანტის ოლიმპიადის ერთ-ერთ ფავორიტად ითვლებოდა, მაგრამ აწონვაზე დაიგვიანა და ტურნირიდან მოხსნეს. შემდეგ კარიერა გააგრძელა სამბოში და 1996 და 1997 წლებში მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტულები.

1995, 1996 და 2003 წლებში სამჯერ იასპარეზა იაპონიაში, შერეული ორთაბრძოლების ტურნირზე.

დავით ხახალეიშვილი არის ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის და ღირსების ორდენების კავალერი. 2003 წელს მიღებული აქვს საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის ორდენი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

გარდაიცვალა 49 წლის ასაკში, 2021 წლის 11 იანვარს.

1952 -1988 წლების ოლიმპიურ თამაშებში
სსრ კავშირის სახელით მონაწილეობა მიიღო საქართველოს
105 სპორტსმენმა (მათ შორის 14 ქალმა)

1992 წელს სნგ-ს სახელით - 12 სპორტსმენმა (მათ შორის 3
ქალმა)

სულ = 117 სპორტსმენმა (მათ შორის 17 ქალმა)

ქართველმა სპორტსმენებმა 1952-1992 წლებში ოლიმპიურ
თამაშებზე მოიპოვეს 93 მედალი, აქედან;

ოქრო - 31

ვერცხლი - 23

ბრინჯაო - 39

ყველაზე მეტი ოქროს მედლები მოიპოვეს

სამი ოქროს მედალი – ვიქტორ სანეევმა – მძლეოსნობაში
(სამხტომი) – 1968 წელი მეხიკო, 1972 წელი მიუნხენი და
1976 წელი მონრეალი.

ორი ოქროს მედალი – ლევან თედიაშვილმა – თავისუფალი
ჭიდაობა (1972 წელი მიუნხენი და 1976 წელი მონრეალი).

12.11. ქართველი სპორტსმენების ოლიმპიური რეკორდები (1952-1992 წწ.)

ბუნებრივია, ოლიმპიური რეკორდი მხოლოდ ოლიმპიურ თამაშებზე მყარდება. შესაძლებელია ზოგიერთი მათგანი აღემატებოდეს მსოფლიო რეკორდს, მაშინ სპორტსმენი არის ერთდროულად ოლიმპიური და მსოფლიო რეკორდის მლობელი.

ოლიმპიური რეკორდები პირველებმა დაამყარეს მძლეოსანმა ნადეჟდა ხნიკინა-დვალიშვილმა და ძალოსანმა რაფაელ ჩიმიშკიანმა.

1952 წელს, ჰელსინკის ოლიმპიურ თამაშებზე, რაფაელ ჩიმიშკიანმა 60 კგ წონით კატეგორიაში სამჭიდში ოლიმპიური და მსოფლიოს რეკორდით გაიმარჯვა-337,5 კგ.

ნადეჟდა დვალიშვილი-ხნიკინამ იმავე თამაშებზე ოლიმპიური რეკორდით 200 მეტრზე რბენაში გამოიჩინა თავი. პირველი ოლიმპიური რეკორდი მან წინასწარ გარბენში დაამყარა – 24,3. მერე ეს შედეგი ნახევარფინალში გააუმჯობესა – 24,1.

1960 წელს, რომის ოლიმპიურ თამაშებზე, მძლეოსანმა რობერტ შავლაყაძემ სიმაღლეზე ხტომაში ოლიმპიური რეკორდით (2,16 მ.) გაიმარჯვა და უკან ჩამოიტოვა ამერიკელი მსოფლიოს რეკორდსმენი ჯონ თომასი. ოლიმპიადების ისტორიაში ეს იყო პირველი შემთხვევა, როცა ევროპელმა სიმაღლეზე მხტომელმა ამერიკელებს აჯობა.

1968 წელს მეხიკოს ოლიმპიურ თამაშებზე ოლიმპიური და მსოფლიოს რეკორდი გააუმჯობესა მძლეოსანმა ვიქტორ სანეევმა, რომელმაც სამმაგ ხტომაში ორჯერ გააუმჯობესა ოლიმპიური და მსოფლიო რეკორდი, ჯერ მესამე ცდაზე 17,23 მეტრი აჩვენა, ხოლო ბოლო, მე-6 ცდაზე 17 მეტრსა და 39 სანტიმეტრზე გადახტა და თავის პირველი ოლიმპიური ოქროს მედალი მოიპოვა. ოთხი წლის შემდეგ, 1972 წელს მიუნხენის ოლიმპიურ თამაშებზე ვიქტორ სანეევმა მეორედ მოიპოვა ჩემპიონის ოქროს მედალი და კვლავ დაამყარა მსოფლიო და ოლიმპიური რეკორდი (17, 44 მეტრი).

1972 წელს, მიუნხენის ოლიმპიურ თამაშებზე, ძალოსანმა დიტო შანიძემ 60 კგ წონით კატეგორიაში ოლიმპიური რეკორდით ყველას აჯობა ატაცში – 127,5 კგ, საბოლოოდ კი, სამჭიდის ჯამში ვერცხლის მედალს დაეუფლა.

1980 წელს, მოსკოვის ოლიმპიურ თამაშებზე მშვილდოსანმა ქეთევან ლოსაბერიძემ 30 მეტრზე სროლაში 2491 ქულა დააგროვა და ოლიმპიური რეკორდი დააყარა და ჩემპიონობასაც დაეუფლა.

1988 წელს სულში ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი ოლიმპიური რეკორდით გახდა ტყვიის მსროლელი ნინო სალუქვაძე. მან სპორტული პისტოლეტით 690 ქულა უჩვენა.

1992 წელს, ბარსელონას ოლიმპიურ თამაშებზე, ძალოსანმა კახი კახიაშვილმა ოქროს მედალი ორი ოლიმპიური რეკორდით მოიგო (აკვრა – 235 კგ, ორჭიდი – 412,5 კგ).

ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებში სსრ კავშირის სახელით მხოლოდ კობა წაქაძე გამოდიოდა (ტრამპლინიდან ხტომა), რომელმაც 4 ოლიმპიადაზე იასპარეზა:

1956, VII ოლიმპიადა. **კორტინა დამპეცო**

1960, VIII ოლიმპიადა. **სკვო-ველი**

1964, IX ოლიმპიადა. **ინსბრუკი**

1972, XI ოლიმპიადა. **საპორო**

12.12. კითხვები თვითკონტროლისათვის

1. ვინ არის დამოუკიდებელი საქართველოს პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი?
2. ვინ არის ყველაზე ტიტულოვანი ოლიმპიელი საქართველოში?
3. ვინ არის ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი ქალი?
4. ვინ არის ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი?
5. რამდენი ოლიმპიური ოქროს მედალი აქვთ მოპოვებული საქართველოს სპორტსმენებს დღემდე?
6. რამდენი ოლიმპიური მედალი აქვთ მოპოვებული დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენებს?
7. რამდენი ოლიმპიური ოქროს მედალი აქვთ მოპოვებული დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენებს?
8. ქართველი ფეხბურთელებიდან ვინ ატარებს ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონის ტიტულს?
9. როდის შედგა ქართველი სპორტსმენების დებიუტი ოლიმპიურ თამაშებზე.
10. რომელი სპორტსმენი მონაწილეობდა ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებში სსრ კავშირის სახელით?

თავი XIII. ახალი ერა ქართული სპორტის ისტორიაში

13.1. ფიზიკური აღზრდა და სპორტი დამოუკიდებლობის მეორედ მოპოვების შემდეგ (1991 წლიდან)

ქართული სპორტის ისტორიაში 1991 წლიდან სრულიად ახალი და დრამატული ეპოქა იწყება. ქვეყანამ მეოცე საუკუნეში მეორედ მოიპოვა დამოუკიდებლობა და დაიწყო დემოკრატიულ პრინციპებზე დაფუძნებული სახელმწიფოებრიობის შენება, რამაც სპორტულ სფეროს ფუნდამენტური გამოწვევები და მანამდე არარსებული შესაძლებლობები გადაუშალა. ეს იყო გარდამავალი პერიოდი, როდესაც ქართულმა სპორტმა საბჭოთა ცენტრალიზებული სისტემიდან საერთაშორისო ოლიმპიურ ოჯახში თვითდამკვიდრების რთული გზა გაიარა.

საბჭოთა კავშირის დაშლამდე ქართული სპორტი ერთიანი, მკაცრად ცენტრალიზებული სისტემის ნაწილი იყო, სადაც სპორტული მომზადება, დაფინანსება და საერთაშორისო ასპარეზობები მოსკოვიდან იმართებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ ქართველმა სპორტსმენებმა საბჭოთა ნაკრების შემადგენლობაში მრავალი ოლიმპიური და მსოფლიო ტიტული მოიპოვეს, ისინი საერთაშორისო ასპარეზზე საკუთარი ქვეყნის სახელით ვერ გამოდიოდნენ. დამოუკიდებლობის მოპოვებამ ეს მდგომარეობა რადიკალურად შეცვალა და საქართველოს წინაშე სრულიად ახალი ამოცანა დააყენა – საკუთარი ეროვნული სპორტული სისტემის შექმნა.

1990–1991 წლებში დაიწყო ეროვნული ფედერაციების ჩამოყალიბება, რაც საბჭოთა სტრუქტურებისგან განცალკევების წინაპირობა გახდა. ამ პროცესში ერთ-ერთი პირველი იყო ფეხბურთი, რომელმაც 1990 წლის 15 თებერვალს დააფუძნა საქართველოს ფეხბურთის ეროვნული ფედერაცია და მოგვიანებით, 1992 წელს, ფიფა-ს სრულუფლებიანი წევრიც გახდა. მას მალევე მიჰყვა ხელბურთი და სპორტის სხვა სახეობები. 1991 წლისთვის სპორტის სახეობების უმრავლესობას უკვე საკუთარი ეროვნული ფედერაცია ჰქონდა, რაც საქართველოს საშუალებას აძლევდა საერთაშორისო ორგანიზაციებში დამოუკიდებელი სახელმწიფოს სტატუსით გაწევრიანებულიყო და საერთაშორისო არენაზე საკუთარი სახელით, დროშითა და ჰიმნით წარმდგარიყო.

ინსტიტუციური დამოუკიდებლობის გზაზე განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის საერთაშორისო აღიარებას. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი ჯერ კიდევ 1989 წელს შეიქმნა, საერთაშორისო ოლიმპიურმა კომიტეტმა იგი სრულუფლებიან წევრად მხოლოდ 1993 წელს მიიღო. სწორედ

ამიტომ, 1992 წლის ბარსელონას ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე ქართველი სპორტსმენები ჯერ კიდევ ე.წ. „გაერთიანებული გუნდის“ შემადგენლობაში ასპარეზობდნენ, რომელიც ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების სპორტსმენებს აერთიანებდა. თუმცა უკვე 1994 წელს ნორვეგიის ქალაქ ლილეჰამერში გამართულ ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებზე საქართველოს ეროვნული დროშა პირველად აფრიალდა დამოუკიდებელი დელეგაციის წინაშე. ეს მოვლენა ქვეყნის სპორტული სუვერენიტეტის სიმბოლოდ იქცა. ორი წლის შემდეგ, 1996 წლის ატლანტის ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე, ქართველმა სპორტსმენებმა დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით პირველი ოლიმპიური მედლები მოიპოვეს, რაც ქართული სპორტის ისტორიის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ეტაპად ითვლება.

დამოუკიდებლობის პირველი წლები ქვეყნისთვის მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისით გამოირჩეოდა, რაც ბუნებრივად აისახა სპორტზეც. სპორტული ინფრასტრუქტურის დიდი ნაწილი დაზიანდა ან ფუნქციონირება შეწყვიტა, ფინანსური რესურსების ნაკლებობამ კი სპორტული სისტემის განვითარება მნიშვნელოვნად შეაფერხა. მიუხედავად ამისა, ქართული სპორტი ტრადიციული ძალისხმევით მაინც ინარჩუნებდა კონკურენტუნარიანობას. განსაკუთრებით წარმატებული აღმოჩნდა ის სპორტის სახეობები, რომლებსაც საქართველოში ისტორიულად ძლიერი ტრადიციები ჰქონდათ – ჭიდაობა, ძიუდო, ძალოსნობა. სწორედ ამ დარგებში აღიზარდა არაერთი მსოფლიო და ოლიმპიური ჩემპიონი, რომლებმაც დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტული ავტორიტეტი საერთაშორისო არენაზე მნიშვნელოვნად გააძლიერეს.

სახელმწიფოს მხრიდან სპორტის განვითარებისათვის თანდათან ჩამოყალიბდა საკანონმდებლო და ინსტიტუციური საფუძვლები. მიღებულ იქნა კანონები ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის შესახებ, შეიქმნა შესაბამისი სახელმწიფო სტრუქტურები, რომლებიც პასუხისმგებელი გახდნენ: სპორტული პოლიტიკის განსაზღვრაზე, სპორტული ფედერაციების მხარდაჭერაზე, მასობრივი სპორტის განვითარებაზე, საერთაშორისო სპორტულ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობაზე, დაფინანსებასა და სტრატეგიულ განვითარებაზე.

ამ პროცესმა ხელი შეუწყო როგორც პროფესიული ისე მასობრივი სპორტის განვითარებას და მნიშვნელოვნად გააძლიერა ქართული სპორტის ინსტიტუციური საფუძველი.

XXI საუკუნეში საქართველომ აქტიურად დაიწყო სპორტული ინფრასტრუქტურის განახლება და მოდერნიზაცია. ქვეყანაში აშენდა თანამედროვე სტადიონები, სპორტული კომპლექსები და ოლიმპიური მომზადების ბაზები.

განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ახალგაზრდული სპორტის განვითარებას და რეგიონებში სპორტული სკოლების გაძლიერებას.

საქართველომ ასევე დაიწყო საერთაშორისო სპორტული ღონისძიებების მასპინძლობა, რამაც მნიშვნელოვნად გაზარდა ქვეყნის სპორტული ავტორიტეტი. თბილისში და სხვა ქალაქებში ჩატარდა ევროპის და მსოფლიო ჩემპიონატები სხვადასხვა სპორტის სახეობაში.

დღეს სპორტი საქართველოში არა მხოლოდ პროფესიული საქმიანობაა, არამედ ეროვნული კულტურისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვანი ნაწილი. სპორტული გამარჯვებები ქვეყნის საერთაშორისო იმიჯის განმტკიცებას უწყობს ხელს და ახალგაზრდებში პატრიოტიზმისა და ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაციას ემსახურება.

სასკოლო ფიზიკური აღზრდის განვითარება, სპორტული კლუბების გაფართოება და მასობრივი სპორტული ღონისძიებები მნიშვნელოვანი ფაქტორებია ქვეყნის სოციალური განვითარებისათვის

ამრიგად, 1991 წლიდან დაწყებული პერიოდი ქართული სპორტის ისტორიაში გარდამტეხი ეტაპია. მიუხედავად მრავალი სირთულისა, ქვეყანამ შეძლო დამოუკიდებელი სპორტული სისტემის შექმნა და საერთაშორისო სპორტულ ოჯახში ღირსეული ადგილის დამკვიდრება.

დღეს ქართული სპორტი უკვე არა მხოლოდ სპორტული წარმატებების წყაროა, არამედ ქვეყნის კულტურული იდენტობის, საერთაშორისო ავტორიტეტისა და საზოგადოების ჯანსაღი განვითარების მნიშვნელოვანი საფუძველიც.

13.2. დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენები მსოფლიო ჩემპიონატებზე (სპორტის ოლიმპიური სახეობები)

ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა. 1991 წლის 22 მაისს დაფუძნდა – საქართველოს ბერძნულ-რომაული ჭიდაობის ფედერაცია, რომელიც ჭიდაობის საერთაშორისო ფედერაციამ (FILA) აღიარა 1992 წლის 2 აგვისტოს. 1993 წლის 14 იანვარს შეიქმნა ჭიდაობის გაერთიანებული ეროვნული ფედერაცია (ბერძნულ-რომაულის და თავისუფალი ჭიდაობის).

ქართველი ბერძნულ-რომაული სტილის მოჭიდავეების ანგარიშზე **მსოფლიო ჩემპიონატებზე** დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით მოპოვებულია - 37 მედალი (8 - ოქრო, 10 - ვერცხლი, 19 - ბრინჯაო).

მუხრან ვახტანგაძე – დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი მსოფლიო ჩემპიონი ბერძნულ-რომაულ ჭიდაობაში; მან ეს ტიტული 2001 წელს მოიპოვა.

ოქროს მედლები ასევე მოიპოვეს: მანუჩარ კვირკველიამ (2003); რამაზ ნოზაძემ (2007); დავით ბედინაძემ (2007); ნუგზარ წურწუმიამ (2019); ლაშა გობაძემ (2019); ლერი აბულაძემ (2023); ვახტანგ ლოლუამ (2025);

თავისუფალი ჭიდაობა. 1991 წლის 28 მაისს – თავისუფალი ჭიდაობის ფედერაცია, რომელიც ჭიდაობის საერთაშორისო ფედერაციამ (FILA) აღიარა 1992 წლის 2 აგვისტოს. 1993 წლის 14 იანვარს შეიქმნა ჭიდაობის გაერთიანებული ეროვნული ფედერაცია (ბერძნულ-რომაულის და თავისუფალი ჭიდაობის).

ქართველი თავისუფალი სტილის მოჭიდავეების ანგარიშზე მსოფლიო ჩემპიონატებზე დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით მოპოვებულია – 50 მედალი (10 - ოქრო, 14 - ვერცხლი, 26 - ბრინჯაო)

ლუკა კურტანიძე (2002, 2003); დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი თავისუფალ ჭიდაობაში; მან ეს ტიტული 2002 წელს მოიპოვა. კურტანიძემ 2003 წელს მეორედ გახდა მსოფლიო ჩემპიონი.

ოქროს მედლები ასევე მოიპოვეს: რევაზ მინდორაშვილმა (2005), ვლადიმერ ხინჩეგაშვილმა (2015), გენო პეტრიაშვილმა (2017, 2018, 2019); ზურაბ იაკობაშვილმა (2017), ბექა ლომთაძემ (2019), ავთანდილ კენჭაძემ (2024).

კარატე – მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოიპოვეს - 20 მედალი (9 ოქრო, 4 ვერცხლი, 7 ბრინჯაო) ყველა დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი კახა ბასილია -1997;

ამჟამად ტრადიციული (სპორტული) და სხვადასხვა სტილის სახეობებში საქართველოს ჰყავს მსოფლიო ჩემპიონები როგორც ვაჟთა, ასევე ქალთა შორის; მსოფლიოს ჩემპიონები ვაჟთა შორის არიან: გ. არქანია, კ. ბასილია, ლ. გორელაშვილი, ჰ. ვეკუა, გ. ზურაბიშვილი, დ. ტყეშელაშვილი, ი. ტყეშელაშვილი; ანდრეი ზინჩენკო.

კრივი. დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებულია 11 მედალი (3 - ოქრო, 2 - ვერცხლი, 6 - ბრინჯაო).

გიორგი კანდელაკი – დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი კრივში, მან ეს ტიტული 1997 წელს მოიპოვა; ოქროს მედლები მოპოვებული აქვს ავთანდილ ხურციძეს – 2011 და 2017 წელს.

მშვილდოსნობა. დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით მოპოვებულია – 9 მედალი (4 - ვერცხლი, 5 - ბრინჯაო);

ნიზოსნობა მსოფლიო ჩემპიონატზე მოპოვებულია 1 ვერცხლის მედალი დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით

ზაზა ნადირაძე – დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს ჩემპიონატის პირველი მედალოსანი (ვერცხლი).

ტყევის სროლა დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით მოპოვებულია – 1 მედალი (1- ვერცხლი);

ნინო სალუქვაძე - დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს ჩემპიონატის პირველი მედალოსანი (ვერცხლი). სალუქვაძემ ეს მედალი 2002 წელს მოიპოვა.

ფარიკაობა. დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით მოპოვებულია - 1- მედალი

სანდრო ბაზაძე დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი, მან ეს ტიტული 2025 წელს მოიპოვა.

ძალოსნობა. საქართველოს სპორტსმენები დამოუკიდებლად მსოფლიო ჩემპიონატებში მონაწილეობენ 1993 წლიდან.

მსოფლიო ჩემპიონატებზე დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით მოპოვებულია -17 მედალი (9 - ოქრო, 3 - ვერცხლი 5 - ბრინჯაო);

გიორგი ასანიძე – დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ძალოსნობაში. მან ეს ტიტული 2001 წელს მოიპოვა.

ანასტასია გოტფრიდი – ქართული სპორტის ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ქალი ძალოსნობაში, მან ეს ტიტული 2017 წელს მოიპოვა.

ოქროს მედლები მოპოვებული აქვთ: ლაშა ტალახაძეს (2015, 2017, 2018, 2019, 2021, 2022,2023), ანტონ პლესნოის (2019);

ძიუდო. საქართველოს ძიუდოს ფედერაცია, როგორც დამოუკიდებელი ორგანიზაცია, **1991 წელს** დაფუძნდა. ძიუდოს საერთაშორისო ფედერაციამ (IJF) საქართველო სრულუფლებიან წევრად **1992 წელს**, ბარსელონის ოლიმპიური თამაშების წინ გამართულ კონგრესზე აღიარა.

ქართველი ძიუდოისტების ანგარიშზე მსოფლიო ჩემპიონატებზე დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით მოპოვებულია – 52 მედალი (11 - ოქრო, 15 - ვერცხლი, 26 - ბრინჯაო).

ირაკლი ცირეკიძე - დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში მსოფლიოს პირველი ჩემპიონი ძიუდოში. მან ეს ტიტული 2007 წელს მოიპოვა.

ოქროს მედლები მოიპოვეს: ავთანდილ ჭრიკიშვილმა (2014); გურამ თუშიშვილმა (2018); ლუხუმ ჩხვიმიანმა (2019); ლაშა შავდათუაშვილმა (2021); ტატო გრიგალაშვილმა (2022, 2023, 2024), ლუკა მაისურაძემ (2023), გიორგი სარდალაშვილმა (2024), ეთერ ლიპარტელიანმა (2025);

13.3. საქართველოს სპორტსმენები მსოფლიო ჩემპიონატებზე (სპორტის არაოლიმპიური სახეობები)

კიკბოქსინგი – მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებულია – 36 მედალი (26 - ოქრო, 7 - ვერცხლი, 3 - ბრინჯაო).

მკლავჭიდი – მსოფლიოს ჩემპიონატზე მოპოვებულია 183 მედალი (79 - ოქრო, 58 - ვერცხლი და 46 - ბრინჯაო).

სამბო – დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით 154 მედალი (28 - ოქრო, 47 - ვერცხლი, 79 - ბრინჯაო);

სუმო – მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებულია – 9 მედალი (1 - ოქრო, 8 - ბრინჯაო), ყველა დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით;

ტაილანდური კრივი - მსოფლიო ჩემპიონატებზე მოპოვებულია – 7 მედალი (2 - ოქრო, 1 - ვერცხლი, 4 - ბრინჯაო), ყველა დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით.

13.4. საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი

ქართული სპორტის ისტორიაში ახალი ეპოქა 1992 წლიდან იწყება. სპორტის სხვადასხვა სახეობაში შეიქმნა ეროვნული ფედერაციები, რომელთა უმრავლესობა 1992 წელს საერთაშორისო სპორტული ფედერაციების წევრი გახდა და

საქართველოს მიეცა დამოუკიდებლად ასპარეზობის უფლება ყველა დონის საერთაშორისო შეჯიბრებებში.

საქართველო იყო პირველი ქვეყანა ყოფილ საბჭოთა სივრცეში, რომელმაც საბჭოთა კავშირის დაშლამდე დააფუძნა დამოუკიდებელი ოლიმპიური კომიტეტი.

1989 წლის 6 ოქტომბერს, თბილისის ჭადრაკის სასახლეში გაიმართა საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის დამფუძნებელი კონფერენცია, რომელსაც 377 დელეგატი ესწრებოდა. კონფერენციამ ერთხმად მიიღო დადგენილება სეოკ-ის დაარსების შესახებ, დაამტკიცა მისი წესდება და დეკლარაცია.

კონფერენციაზე სეოკ-ის პირველ პრეზიდენტად აირჩიეს ნონა გაფრინდაშვილი, ვიცე-პრეზიდენტებად – ვიქტორ სანეევი, თენგიზ გაჩეჩილაძე და პაატა ნაცვლიშვილი, გენერალურ მდივნად – დავით კინწურაშვილი.

1992 წლის 9 მარტს საერთაშორისო ოლიმპიურმა კომიტეტმა საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი დროებით და პირობით აღიარა, ხოლო 1993 წლის 23 სექტემბერს მონაკოში გამართულ სოკ-ის 99-ე სესიაზე იგი სრულუფლებიან წევრად მიიღო.

დამოუკიდებელი საქართველოს ოლიმპიური ისტორია ლილეჰამერის 1994 წლის ზამთრის ოლიმპიური თამაშებიდან იწყება. ამ დროიდან საქართველომ ცხრაჯერ მიიღო მონაწილეობა ზამთრის და რვაჯერ ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებში. დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენებმა ჯამში 32 ოლიმპიური მედალი მოიპოვეს (13 ოქრო, 15 ვერცხლი და 19 ბრინჯაო).

ოლიმპიური ჩემპიონები გახდნენ: ზვიად ზვიადაური, გიორგი ასანიძე (2004, ათენი), მანუჩარ კვირკველია, ირაკლი ცირეკიძე, რევაზ მინდორაშვილი (2008, პეკინი), ლაშა შავდათუაშვილი (2012, ლონდონი), ვლადიმერ ხინჩეგაშვილი (2016 - რიო დე ჟანეირო), ლაშა ტალახაძე (2016 - რიო, 2020 - ტოკიო, 2024 - პარიზი) ლაშა ბექაური (2021 - ტოკიო), გენო პეტრიაშვილი (2024 - პარიზი).

ვერცხლის მედლები მოიპოვეს: ნესტორ ხერგიანმა, გიორგი გოგშელიძე, რამაზ ნოზაძემ, ვლადიმერ ხინჩეგაშვილმა, რევაზ ლაშხმა, დავით მოძმანაშვილმა, ვარლამ ლიპარტელიანმა, ვაჟა მარგველაშვილმა, ლაშა შავდათუაშვილმა, გურამ თუშიშვილმა, იაკობ ქაჯაიამ, გენო პეტიაშვილმა, ტატო გრიგალაშვილმა, ილია სულამანიძემ და გივი მაჭარაშვილმა,

ბრინჯაოს მედალოსნები გახდნენ: სოსო ლიპარტელიანი, ლუკა კურტანიძე (ორჯერ), გიორგი ვაზაგაშვილი, გიორგი ასანიძე, აკაკი ჩაჩუა, ვლადიმერ ვანტურია, მუხრან ვახტანგაძე, ნინო სალუქვაძე, ოთარ თუშიშვილი, გიორგი

გოგშელიძე, მანუჩარ ცხადაია, დავით მარსაგიშვილი, ანტონ პლესნოიძე. ლაშა შავდათუაშვილი, შმაგი ბოლქვაძე, ირაკლი თურმანიძე, გენო პეტრიაშვილი, ლაშა გურული,

დამოუკიდებლობის წლებში საქართველოს ეროვნულ ოლიმპიურ კომიტეტს არაერთი საპატიო სტუმარი ეწვია, მათ შორის საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მეშვიდე პრეზიდენტი ხუან ანტონიო სამარანჩი და მერვე პრეზიდენტი ჟაკ როგი, რომელიც საქართველოს ორჯერ სტუმრობდა. 2014 წელს, სეოკ-ის 25 წლის იუბილეზე, საქართველო კვლავ საერთაშორისო ოლიმპიური ოჯახის ყურადღების ცენტრში მოექცა.

საიუბილეო დღეებში სტუმრებს შორის იყვნენ შვიდი ქვეყნის ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტები, რომელთაგან სამი – სერგეი ბუზკა (უკრაინა), ნიკოლაე ჟურავსკი (მოლდოვა) და დაინა გუდზინევიჩიუტე (ლიტვა) – ატარებენ ოლიმპიური ჩემპიონის საპატიო ტიტულს.

საპატიო სტუმრების თანდასწრებით სეოკ-ის შტაბ-ბინის ეზოში გაიხსნა მოქანდაკე ლევან ვარდოსანიძის მონუმენტურ-სკულპტურული ნამუშევარი – „ოდა ოლიმპიურ ჩემპიონებს“. დღეისათვის მონუმენტზე ამოტვიფრულია ყველა იმ 38 ქართველი ოლიმპიური ჩემპიონის სახელი და გვარი, რომლებმაც საქართველოს 44 ოქროს მედალი მოუტანეს.

საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის მაღალ ავტორიტეტზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან ჩვენმა ქვეყანამ ოცჯერ უმასპინძლა ევროპის ზაფხულისა და ზამთრის ახალგაზრდულ ოლიმპიური ფესტივალს 2015 და 2025 წლებში.

2015 წლის ზაფხულის ოლიმპიური ფესტივალი ჩატარდა თბილისში 26 ივლისიდან 1 აგვისტოს ჩათვლით და მასში 50 ქვეყნის 3800 სპორტსმენი მონაწილეობდა. 2025 წლის ზამთრის თამაშები კი 9-დან 16 თებერვლის ჩათვლით ბაკურიანში, თბილისსა და ბათუმში გაიმართა, სადაც მსოფლიოს 45 ქვეყნის 1000-მდე სპორტსმენმა მიიღო მონაწილეობა, რომლებიც ზამთრის სპორტის რვა სახეობაში შეეჯიბრნენ ერთმანეთს.

აღსანიშნავია, რომ საქართველო ევროპაში მერვე ქვეყანაა, სადაც როგორც ზაფხულის ისე ევროპის ზამთრის ახალგაზრდული ოლიმპიური ფესტივალი გაიმართა.

13.5. საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტები (1989 წლიდან)

37 წლის განმავლობაში საქართველოს ეროვნულ ოლიმპიურ კომიტეტს ხუთი პრეზიდენტი ხელმძღვანელობდა:

13.5.1. ნონა გაფრინდაშვილი

1989 წელს, საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის დამფუძნებელ კონფერენციაზე, სეოკ-ის პირველ პრეზიდენტად ერთხმად აირჩიეს მსოფლიოს ხუთგზის ჩემპიონი ჭადრაკში ნონა გაფრინდაშვილი.

ნონა გაფრინდაშვილი დაიბადა 1941 წლის 3 მაისს, ზუგდიდში. ჭადრაკის თამაში ხუთი წლის ასაკში ძმებმა ასწავლეს. უკვე 1953 წელს მონაწილეობდა ბათუმში გამართულ მოსწავლეთა რესპუბლიკურ პირველობაში, სადაც იგი შენიშნა ცნობილმა პედაგოგმა ვახტანგ ქარსელაძემ. 1954 წლიდან თბილისში განაგრძო პროფესიული განვითარება.

1961 წელს, 19 წლის ასაკში, ნონა გაფრინდაშვილმა წარმომად-გენლობითი საერთაშორისო ტურნირი მოიგო, მიიღო საერთაშორისო ოსტატის წოდება და პრეტენდენტთა ციკლში მონაწილეობის უფლება. გამარჯვებამ მას მსოფლიოს ჩემპიონთან - ელისავეტა ბიკოვა - შეხვედრის შესაძლებლობა მისცა.

1962 წელს, 21 წლის ასაკში, მან მსოფლიო ჩემპიონი ელისავეტა ბიკოვა ანგარიშით 9:2 დამარცხა და მსოფლიო ტიტული მოიპოვა. მოგვიანებით კიდევ ოთხჯერ გახდა მსოფლიო ჩემპიონი და 16 წლის განმავლობაში ინარჩუნებდა უმაღლეს ტიტულს - რაც საჭადრაკო ისტორიაში უნიკალური მიღწევაა.

1978 წელს იგი გახდა პირველი ქალი მსოფლიოში, რომელსაც მამაკაცთა შორის დიდოსტატის წოდება მიენიჭა.

ნონა გაფრინდაშვილი 1963-1992 წლებში არაერთხელ მონაწილეობდა საჭადრაკო ოლიმპიადებში. მისი მონაგარი შთამბეჭდავია:

- 11 ოქროსა და 1 ვერცხლის მედალი გუნდურ ჩათვლაში;
- ინდივიდუალურად – 9 ოქრო, 3 ვერცხლი და 1 ბრინჯაო.

1997 წელს ფიდეს გადაწყვეტილებით დაწესდა მისი სახელობის თასი, რომელიც გადაეცემა ქვეყნის ვაჟთა და ქალთა გუნდებს საუკეთესო საერთო შედეგისთვის.

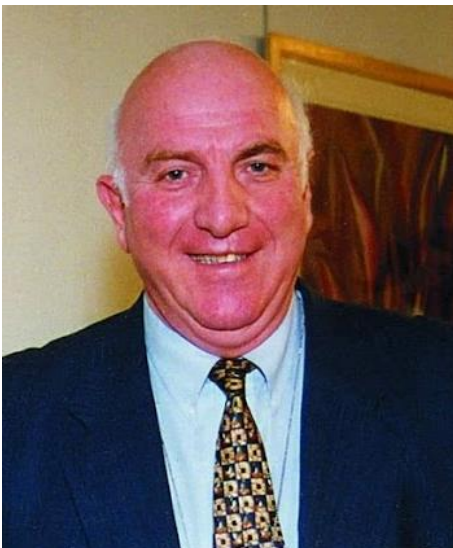
ნონა გაფრინდაშვილის პრეზიდენტობის პერიოდში დამოუკიდებელმა საქართველომ პირველად მიიღო მონაწილეობა ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებზე ლილეჰამერში.

ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე საქართველოს დებიუტი შედგა ატლანტაში, სადაც 36 ქართველი სპორტსმენი სპორტის 13 სახეობაში ასპარეზობდა.

დამოუკიდებელი საქართველოს პირველი ოლიმპიური მედალი მოიპოვა მიუდოისტმა სოსო ლიპარტელიანი (ბრინჯაო), ხოლო მეორე ბრინჯაო ქვეყანას მოუტანა თავისუფალი სტილის მოჭიდავემ ელდარ კურტანიძემ.

ატლანტის ოლიმპიადის შემდეგ ნონა გაფრინდაშვილი საკუთარი სურვილით გადადგა პრეზიდენტის თანამდებობიდან და 1996 წლიდან სეოკ-ის საპატიო პრეზიდენტი.

13.5.2. ჯანო ბაგრატიონი

1996 წლის 13 დეკემბერს საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის საანგარიშო-საარჩევნო სესიაზე სეოკ-ის მეორე პრეზიდენტად აირჩიეს ჯანო ბაგრატიონი. დაიბადა 1938 წლის 4 აპრილს თბილისში. 1963 წელს დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი, 1976 წელს – საქართველოს სახელმწიფო ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი.

იყო თბილისის „ბურვესტნიკისა“ და საქართველოს ხელბურთელთა ნაკრების წევრი; 1964 წლის სსრკ ჩემპიონი ხელბურთში. შემდგომ მუშაობდა მწვრთნელად. მინიჭებული ჰქონდა სპორტის საპატიო ოსტატის წოდება და სსრკ-ის დამსახურებული მწვრთნელის სტატუსი.

1973 -1984 წლებში ხელმძღვანელობდა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ფიზიკური აღზრდის კათედრას. გამოქვეყნებული ჰქონდა 18

სამეცნიერო-მეთოდური ნაშრომი და ერთი მონოგრაფია; მინიჭებული ჰქონდა დოცენტის წოდება.

1984-1987 წლებში იყო თბილისის სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარე; 1987-1991 წლებში – საქართველოს სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე; 1991-1993 წლებში – საქართველოს სპორტისა და ტურიზმის მინისტრის მოადგილე; 1994 წლიდან სპორტის სახელმწიფო დეპარტამენტის თავმჯდომარის პირველი მოადგილე. 1999–2004 წლებში იყო საქართველოს პარლამენტის წევრი. დაჯილდოებულია ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის, ღირსებისა და საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის ორდენებით; არის თბილისის საპატიო მოქალაქე.

ჯანო ბაგრატიონის ხელმძღვანელობის დროს საქართველომ მონაწილეობა მიიღო ოთხ ოლიმპიურ თამაშებში:

- ნაგანოს (1998) ზამთრის ოლიმპიური თამაშები;
- სიდნეის (2000) ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები;
- სოლტ-ლეიკ-სიტის (2002) ზამთრის ოლიმპიური თამაშები;
- ათენის (2004) ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები.

ათენი 2004 – განსაკუთრებული წარმატების ოლიმპიადა. 33 ქართველმა სპორტსმენმა მოიპოვა 2 ოქროსა და 2 ვერცხლის მედალი.

- პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში გახდა ძიუდოისტი ზვიად ზვიადაური;
- მეორე ოქროს მედალი მოიპოვა ძალოსანმა გიორგი ასანიძე;
- ვერცხლის მედლები მოიპოვეს ბერძნულ-რომაული სტილით მოჭიდავე რამაზ ნოზაძემ და ძიუდოისტმა ნესტორ ხერგიანმა.

ათენის ოლიმპიადის შემდეგ, ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო, ჯანო ბაგრატიონი საკუთარი განცხადების საფუძველზე გადადგა სეოკ-ის პრეზიდენტის პოსტიდან და ამავე წლიდან არის საპატიო პრეზიდენტი.

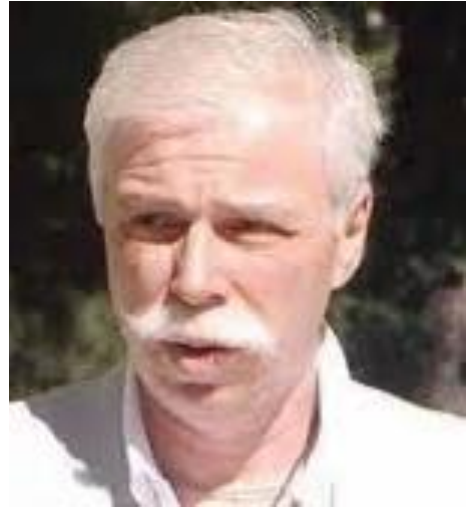
2013 წელს, მისი 75 წლის იუბილესთან დაკავშირებით, საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტმა ჟაკ როგემ მისალოც წერილში აღნიშნა მისი მნიშვნელოვანი წვლილი ქართული სპორტისა და ოლიმპიური მოძრაობის განვითარებაში.

ჯანო ბაგრატიონის ხელმძღვანელობის პერიოდში სეოკ-ის საქმიანობა გახდა უფრო დინამიკური და სისტემური, გაძლიერდა თანამშრომლობა სპორტულ ფედერაციებთან და სახელმწიფო უწყებებთან, რაც საფუძვლად დაედო ქართული სპორტის შემდგომ წარმატებებს.

ჯანო ბაგრატიონი გარდაიცვალა 83 წლის ასაკში, 2022 წლის 13 იანვარს.

13.5.3. ბადრი პატარკაციშვილი

ბადრი პატარკაციშვილი დაიბადა 1955 წლის 31 ოქტომბერს თბილისში. დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი. მისი პროფესიონალური კარიერა დაიწყო თბილისის მაუდ-კამეოლის კომბინატ „საბჭოთა საქართველოს“ თანამშრომლად, შემდგომ მოადგილედ. 1990 წელს ხელმძღვანელობდა „ლოგოვაზის“ კავკასიის რეგიონულ წარმომადგენლობას, ხოლო 1992–1993 წლებში იყო გენერალური დირექტორის მოადგილე და პირველი მოადგილე. ბადრი პატარკაციშვილი

იყო მულტიმილიარდერი ბიზნესმენი და რუსეთის წამყვანი კომპანიების დამფუძნებელი პარტნიორი: „სიბნეფტი“, „რუსალი“ (ალუმინის გიგანტი), „ავტოვაზი“, „აეროფლოტი“, რუსული ტელეკომპანიები: „ORT“, „TB-6“.

პატარკაციშვილის საქმიანობა ხდებოდა ბორის ელცინის პრეზიდენტობის პერიოდში. ვლადიმერ პუტინის ხელისუფლების მოსვლის შემდეგ, იგი იძულებული გახდა საქართველოში დაბრუნებულიყო 2001 წელს. საქართველოში დააარსა: ჰოლდინგი „იმედია“, ტელეკომპანია „იმედი“ (აქციების მფლობელი), საქართველოს ოლიმპიური ფონდი „ბადრი პატარკაციშვილის საქველმოქმედო ფონდი“, საქართველოს ბიზნესმენტა ფედერაცია (პრეზიდენტი)

ბადრი პატარკაციშვილის ინიციატივით დაფუძნებული ოლიმპიური ფონდის ძირითადი მიზანი იყო: სპორტის ოლიმპიური სახეობების განვითარება, ოლიმპიური თამაშებისთვის მზადების ხელშეწყობა სპორტსმენტა და მწვრთნელთა სოციალური დაცვა და მატერიალური წახალისება, ოლიმპიური იდეალების პოპულარიზაცია

სპორტსმენებსა და მწვრთნელებს ენიჭებოდა ყოველთვიური სტიპენდია, ასევე ვეტერან ოლიმპიელებს. ფონდის მეშვეობით დაფინანსდებოდა ეროვნული ნაკრებების საწვრთნელი შეკრებები და ოფიციალურ საერთაშორისო შეჯიბრებებზე მივლინებები.

2006 წელს ბადრი პატარკაციშვილის ინიციატივით, პირველად საქართველოს სპორტის ისტორიაში, ბორჯომი წარდგენილ იქნა 2014 წლის ზამთრის ოლიმპიური თამაშების მასპინძლობის მაძიებელ ქალაქად. მასპინძელი ქალაქი საბოლოოდ სოჭი გახდა.

სერიოზული ნაბიჯები გადაიდგა სპონსორთა ინსტიტუტის ჩამოყალიბების გზაზე, შეიქმნა ოლიმპიური ფონდი, ბიზნესის ჩართულობით დაიწყო ოლიმპიზმის პოპულარიზაცია და საგამომცემლო საქმიანობა: გამოიცა სპორტის ენციკლოპედია, შექმნილი იყო კრებული „სპორტი და ოლიმპიზმი ქართულ სახვით ხელოვნებაში“, მომზადდა მრავალსერიანი ფილმი „ათენიდან ათენამდე“

ბადრი პატარკაციშვილი 2008 წლის 12 თებერვალს, 52 წლის ასაკში, გარდაიცვალა ლონდონში გულის შეტევით.

13.5.4. გია ნაცვლიშვილი

2008 წლის 1 ოქტომბერს სასტუმრო „ქორთიარდ მერიოტში“ საქართველოს ოლიმპიური კომიტეტის საანგარიშო-საარჩევნო ყრილობა გაიმართა. სხდომას ოლიმპიური კომიტეტის გენერალური მდივანი - ემზარ ზენაიშვილი უძღვებოდა. ყრილობის დელეგატებმა წუთიერი დუმილით პატივი მიაგეს ყოფილი პრეზიდენტის – ბ. პატარკაციშვილის ხსოვნას.

სესიის მუშაობაში სპორტის ყველა ოლიმპიური სახეობის ფედერაციამ მიიღო მონაწილეობა. 133 დელეგატიდან სხდომაზე 122 გამოცხადდა. კენჭისყრის საფუძველზე ხმათა უმრავლესობა მოიპოვა და ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი გახდა **გია ნაცვლიშვილი**. პირველ ვიცე-პრეზიდენტად რამაზ გოგლიძე, ვიცე-პრეზიდენტებად დავით გობეჯიშვილი და ვახტანგ გეგელია, ხოლო გენერალურ მდივნად – ალექსანდრე ბითაძე აირჩიეს.

გია ნაცვლიშვილი დაიბადა 1963 წლის 4 ივლისს თბილისში. 1985 წელს დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი. სხვადასხვა დროს იყო შპს „კავის“ პრეზიდენტი, ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის აღმასრულებელი მდივანი, თბილისის საკრებულოსა და საქართველოს პარლამენტის წევრი, ხოლო 2006 წლის ნოემბრიდან კახეთის მხარის გუბერნატორი.

საქართველო, როგორც დამოუკიდებელი ქვეყანა, მეხუთედ მონაწილეობდა ზამთრის თამაშებში. ვანკუვერის ოლიმპიადა სარეკორდო იყო ჩვენი ქვეყნის სპორტსმენებისათვის, მათ **რვა ოლიმპიური ლიცენზია** მოიპოვეს:

- ელენე გედევანიშვილი (ფიგურული ციგურაობა)
- იასონ აბრამაშვილი, ჯაბა გელაშვილი, ნინო წიკლაური (სლალომი)
- ოთარ ჯაფარიძე და ელისონ რიდი (ფიგურული ციგურაობა)
- ლევან გურეშიძე და ნოდარ ქუმარიტაშვილი (ციგა)

ოლიმპიადის გახსნის საზეიმო ცერემონიალის დაწყებამდე რამდენიმე საათით ადრე, საკონტროლო დაშვებისას, 21 წლის ნოდარ ქუმარიტაშვილი ტრაგიკულად დაიღუპა. ამ ამბავმა შეძრა არა მარტო ქართული დელეგაცია, არამედ მთელი ოლიმპიური სამყარო. გასაგები მიზეზების გამო, ოლიმპიურ სტარტზე არ გამოსულა ნოდარის უახლოესი მეგობარი, მოციგავე ლევან გურეშიძე.

ლონდონის 2012 წლის 30-ე ოლიმპიურ თამაშებზე საქართველოს დელეგაციამ **7 მედალი** მოიპოვა, რაც რაოდენობრივად სარეკორდოა დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში:

- **1 ოქრო:** ლაშა შავდათუაშვილი (ძიუდო)
- **3 ვერცხლი**
- **3 ბრინჯაო**

მიუხედავად მედლების საერთო რაოდენობისა, დევიზი – „უკეთ, ვიდრე პეკინში“ – ვერ შესრულდა, რადგან პეკინში საქართველომ 3 ოქროს მედალი მოიპოვა, ლონდონში კი მხოლოდ ერთი.

გია ნაცვლიშვილს ოლიმპიურ კომიტეტში საქმიანობის დასრულების შემდეგაც არ გაუწყვეტია სპორტთან აქტიური კონტაქტი. მან ადვოკატ ზვიად კორძაძესთან ერთად 2014 წელს დააარსა მრავალპროფილიანი სპორტული კლუბი „საგარეჯო სუპერსტარსი“.

კლუბში გაერთიანდნენ წამყვანი ძიუდოისტები, მოჭიდავეები, მოფარიკავეები, მოკრივეები და სხვა სახეობების წარმომადგენლები. კლუბმა უზრუნველყო სპორტსმენების სავარჯიშო პირობები, ინვენტარი და სოციალური თუ ჯანმრთელობის პრობლემების მოგვარება. სპორტსმენები წარმატებით მონაწილეობდნენ როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო ტურნირებსა და ევროპის საკლუბო ჩემპიონატებში.

13.5.5. ლერი ხაბელოვი

ლერი ხაბელოვი დაიბადა 1964 წლის 5 ივლისს თბილისში. მან 1985 წელს დაამთავრა საქართველოს ფიზიკური კულტურის სახელმწიფო ინსტიტუტი, ხოლო 2000 წელს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. მისი სპორტული კარიერა თავისუფალ ჭიდაობაში ფენომენალური მიღწევებითაა გამორჩეული: ხაბელოვი არის მსოფლიოს ხუთგზის და ევროპის ოთხგზის ჩემპიონი, 1988 წლის სეულის ოლიმპიადის ვერცხლის პრიზიორი და 1992 წლის ბარსელონის ოლიმპიური თამაშების გამარჯვებული.

სპორტში მიღწეული განსაკუთრებული წარმატებებისა და ქვეყნის წინაშე გაწეული ამაგისათვის იგი დაჯილდოებულია ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენითა და ღირსების ორდენით. მას ასევე მინიჭებული აქვს სპორტის რაინდისა და სპორტის დამსახურებული ოსტატის წოდებები.

სიმბოლურია, რომ მის მშობლიურ ქალაქ თბილისში ფუნქციონირებს ლერი ხაბელოვის სახელობის ჭიდაობის დარბაზი, სადაც მომავალი თაობის ფალავნები ვარჯიშობენ და მის გზას აგრძელებენ.

სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ მან აქტიური მოღვაწეობა განაგრძო საჯარო სექტორში. სხვადასხვა დროს იყო საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის ვიცე-პრეზიდენტი, 1998-2004 წლებში სპორტის სახელმწიფო დეპარტამენტის უფროსის პირველი მოადგილე, ხოლო 2004-2008 წლებში ოლიმპიური კომიტეტის პირველი ვიცე-პრეზიდენტი.

2012 წლიდან იგი აქტიურად ჩაერთო პოლიტიკურ ცხოვრებაში და იყო საქართველოს მე-8 და მე-9 მოწვევის პარლამენტის წევრი, სადაც ხელმძღვანელობდა სპორტისა და ახალგაზრდულ საქმეთა კომიტეტს.

აღსანიშნავია მისი სოციალური პასუხისმგებლობა და ზრუნვა ვეტერან თუ მოქმედ სპორტსმენებზე. მის მიერ დაარსებული საქველმოქმედო ფონდი წლების განმავლობაში ეხმარება სპორტის სფეროს წარმომადგენლებს, ხელს უწყობს ნიჭიერი ახალგაზრდების განვითარებას და სპორტული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებას რეგიონებში. მისი ინიციატივით განხორციელდა არაერთი პროექტი, რომელიც მიზნად ისახავდა ცხოვრების ჯანსაღი წესის

პოპულარიზაციასა და მასობრივი სპორტის ხელმისაწვდომობის გაზრდას მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

მისი მოღვაწეობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ეტაპი 2012 წლის 20 დეკემბერს დაიწყო, როდესაც სასტუმრო „შერატონ მეტეხი პალასში“ გამართულ საპრეზიდენტო არჩევნებში ლერი ხაბელოვი საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის მეხუთე პრეზიდენტად აირჩიეს.

აღსანიშნავია, რომ მან დამაჯერებლად გაიმარჯვა -107 დელეგატიდან მხარი 59-მა დაუჭირა, მაშინ როცა მისმა კონკურენტებმა, გია ნაცვლიშვილმა და ბექან ხურციძემ, შესაბამისად, 43 და 4 ხმა მიიღეს. ხაბელოვმა ნდობა კიდევ სამჯერ მოიპოვა - 2016, 2020 და 2024 წლების არჩევნებში და დღემდე აგრძელებს მუშაობას ამ საპასუხისმგებლო თანამდებობაზე.

ლერი ხაბელოვის პრეზიდენტობის პერიოდი ქართული ოლიმპიური მოძრაობის ისტორიაში ყველაზე ნაყოფიერი და წარმატებული გამოდგა. 2016 წლის რიო-დე-ჟანეიროს, 2020 წლის ტოკიოსა და 2024 წლის პარიზის ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე საქართველოს ოლიმპიელებმა რეკორდული რაოდენობის – 22 მედალი მოიპოვეს (7 ოქრო, 9 ვერცხლი და 6 ბრინჯაო).

ამ წარმატებების ფონზე, ისტორიული გარღვევა მოხდა ზამთრის სპორტშიც: 2026 წლის მილანი-კორტინას ზამთრის XXV ოლიმპიურ თამაშებზე **ლუკა ბერულავამ და ანასტასია მეტელკინამ** ფიგურულ ციგურაობაში ქვეყანას პირველი ვერცხლის მედალი მოუტანეს, რაც საქართველოსთვის ზამთრის ოლიმპიადების ისტორიაში პირველი სადებიუტო ჯილდოა.

13.6. დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენების მონაწილეობა და შედეგები ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებზე 1994 წლიდან.

ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებს დიდი ხნის ისტორია არა აქვს. იგი პოპულარულობით ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებს არ ჩამოუვარდება.

ოლიმპიადის პროგრამაში ზამთრის სახეობების ჩართვის სურვილი მე-20 საუკუნის დასაწყისში გამოთქვა პიერ დე კუბერტენმა. მან წამოაყენა წინადადება ზამთრის ოლიმპიური თამაშების ჩატარების შესახებ, რომელიც არაერთხელ განიხილეს საერთაშორისო ოლიმპიურ კომიტეტში. კუბერტენს ბევრი მომხრე ჰყავდა, მაგრამ ზამთრის ოლიმპიური თამაშების იდეას სასტიკად ეწინააღმდეგებოდნენ შვედები და ფინელები. მათი მთავარი არგუმენტი ის იყო, რომ 1901 წლიდან ოთხ წელიწადში ერთხელ შვედეთში ტრადიციულად ტარდებოდა ჩრდილოეთის თამაშები, რომელშიც ზამთრის სახეობათა საუკეთესო წარმომადგენელი მონაწილეობდა. ამიტომ, მათი აზრით, პარალელური ასპარეზობის გამართვა აუცილებელი არ იყო.

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის 1911 წლის სხდომაზე ჩრდილოეთის თამაშების ხელმძღვანელმა, სოკის წევრმა, შვედმა ვიქტორ გუსტავ ბალოკმა, როცა კითხვა დაუსვეს 1912 წლის ოლიმპიადის პარალელურად ზამთრის თამაშების ჩატარების შესახებ, უპასუხა, რომ ამაზე ფიქრიც კი შეუძლებლად მიაჩნდა. მოწინააღმდეგეებს სერიოზულ არგუმენტად მოჰყავდათ ისიც, რომ ზამთრის სახეობებს ისტორიული ფესვები არ ჰქონდა და ამიტომ მათთან დაკავშირებით თავად სიტყვა „ოლიმპიურის“ გამოყენებაც კი მიუღებელი იყო. გარდა ამისა, ქვეყნების უმეტესობას არ გააჩნდა ზამთრის სახეობებისთვის აუცილებელი ბუნებრივი პირობები თუ სპორტული ბაზები.

სკანდინავიელთა არგუმენტებისა და მათი კატეგორიული პოზიციის გაუთვალისწინებლობა არ შეიძლებოდა, რადგან მათ გარეშე არათუ ზამთრის, ზაფხულის თამაშებიც კი არასრულფასოვანი იქნებოდა. მრავალწლიანი მუშაობის შემდეგ პიერ დე კუბერტენმა შეძლო ყველასთვის მისაღები ვარიანტის გამოძებნა. 1922 წელს საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის პარიზის სესიაზე გადაწყდა, 1924 წელს ჩაეტარებინათ ასპარეზობა ზამთრის სახეობებში ასეთი სახელწოდებით: „საერთაშორისო სპორტული კვირეული ზაფხულის VIII ოლიმპიადასთან დაკავშირებით“.

იმავე სესიაზე 1924 წელს შამონიში ჩატარებულ ოლიმპიურ კვირეულს ზამთრის პირველი ოლიმპიური თამაშების ოფიციალური კლასიფიკაცია მიეცა. მას შემდეგ ზამთრის თამაშები ოლიმპიური სპორტის განუყოფელ ნაწილად იქცა. თითქმის შვიდი ათეული წლის შემდეგ სოკის 1991 წლის სესიაზე ზამთრის

ოლიმპიადებისთვის მეტი მნიშვნელობისა და უფრო მაღალი სტატუსის მინიჭების მიზნით გადაწყდა, რომ ზაფხულისა და ზამთრის თამაშები ორ წელიწადში ერთხელ რიგრიგობით ჩატარებინათ. ამ მიზნით ზამთრის XVII ოლიმპიური თამაშები, რომელიც 1996 წელს უნდა გამართულიყო, ორი წლით ადრე, 1994 წელს ჩატარდა და შემდეგ ყოველ 4 წელიწადში ერთხელ ტარდება.

მიუხედავად იმისა, რომ 1924 წელს ჩატარდა ზამთრის პირველი ოლიმპიური თამაშები, ზამთრის სახეობა ოლიმპიურ პროგრამაში პირველად შეიტანეს 1908 წლის ზაფხულის მე-4 ოლიმპიადაზე ლონდონში, სადაც მედლების ოთხი კომპლექტი გათამაშდა: ყინულზე ფიგურულ ციგურაობაში – ორი კომპლექტი კაცთა (ნებისმიერი და სპეციალური პროგრამით), თითო – ქალთა და წყვილთა შორის. მონაწილეთა რაოდენობა დიდი არ ყოფილა – სულ 23 სპორტსმენი (კაცთა შეჯიბრებაში ნებისმიერი პროგრამით 9 სპორტსმენი გამოდიოდა, სპეციალურით – 3. ქალთა ტურნირში – 5 წყვილებში კი – 6 სპორტსმენი მონაწილეობდა).

1908 წლის შემდეგ, ზამთრის სახეობები ანტვერპენის 1920 წლის ზაფხულის ოლიმპიადის პროგრამაშიც შეიტანეს: ასპარეზობა გაიმართა ფიგურულ ციგურაობაში გათამაშდა მედლების სამი კომპლექტი) – კაცთა, ქალთა და წყვილთა შორის. ფიგურული ციგურაობის გარდა, ანტვერპენში გაიმართა ასპარეზობა კანადურ ჰოკეიში, რომელშიც შვიდი გუნდი მონაწილეობდა.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საქართველოს სპორტის ოლიმპიური ისტორია იწყება XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან, როცა საბჭოთა ხელისუფლებამ მიიღო პოლიტიკური გადაწყვეტილება საერთაშორისო ოლიმპიურ მოძრაობაში მონაწილეობის თაობაზე. ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებთან შედარებით ძალზე მოკრძალებულია ქართველი სპორტსმენების შედეგები ზამთრის ოლიმპიურ ასპარეზზე, რომლებსაც 2026 წლამდე არცერთი სინჯის მედალი არ მოუგიათ.

ჩვენი ქვეყნის სპორტსმენებიდან ზამთრის ოლიმპიური თამაშების არენა პირველმა კოზა წაქაძემ მოსინჯა. იგი ერთადერთია საქართველოდან, რომელიც მონაწილეობდა ოლიმპიადებში სსრ კავშირის სახელით 1956 წლიდან 1972 წლის ჩათვლით. მან ზამთრის ოთხ ოლიმპიადაზე იასპარეზა.

1994 წლიდან კი, უკვე დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით, ჩვენი სპორტსმენები სისტემატურად მონაწილეობენ ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებში.

1994 წ. XVII ოლიმპიადა - ლილეჰამერი, 5 - სპორტსმენი (არც ერთი ქალი)

1. ზურაბ ჯიჯიშვილი (სწრაფდაშვება);
2. კახა ვახტანგიშვილი (ციგაობა);
3. ლევან თიბილოვი (ციგაობა);
4. კახა წაქაძე (ტრამპლინი);
5. ლევან აბრამიშვილი (სლალომი);

1998 წ. XVIII ოლიმპიადა. **ნაგანო**, 4 - სპორტსმენი (1 ქალი)

1. ზურაბ ჯიჯიშვილი (სამთო კომბინაცია);
2. სოფიკო ახმეტელი (სლალომი);
3. ლევან აბრამიშვილი (სლალომი);
4. კახა წაქაძე (ტრამპლინი);

2002 წ. XIX ოლიმპიადა. **სოლტ ლეიკ სიტი**, 4 - სპორტსმენი (1 ქალი)

1. ვახტანგ მურვანიძე (ფიგურული ციგურაობა);
2. სოფიკო ახმეტელი (სლალომი);
3. რობერტ მახარაშვილი (სლალომი);
4. კახა წაქაძე (ტრამპლინი);

2006 წ. XX ოლიმპიადა. **ტურინი**, 3 - სპორტსმენი (1 ქალი)

1. ელენე გედევანიშვილი (ფიგურული ციგურაობა);
2. ვახტანგ მურვანიძე (ფიგურული ციგურაობა);
3. იასონ აბრამაშვილი (გიგანტური სლალომი);

2010 წ. XXI ოლიმპიადა. **ვანკუვერი**, 8 - სპორტსმენი (3 ქალი)

1. ელენე გედევანიშვილი (ფიგ. ციგურაობა);
2. ოთარ ჯაფარიძე (ფიგ. ციგურაობა);
3. ელისონ რიდი (ფიგ. ციგურაობა);
4. იასონ აბრამაშვილი (სლალომი);
5. ჯაბა გელაშვილი (სლალომი);
6. ლევან გურეშიძე (ციგაობა);
7. ნინო წიკლაური (სლალომი);
8. ნოდარ ქუმარიტაშვილი (ციგაობა)

2014 წ. XXII ოლიმპიადა. **სოჭი**, 4 - სპორტსმენი (2 ქალი)

1. ელენე გედევანიშვილი (ფიგ. ციგურაობა);
2. იასონ აბრამაშვილი (სლალომი);
3. ნინო წიკლაური (სლალომი);
4. ალექსი ბენიაძე (სლალომი);

2018 წ. XXIII ოლიმპიადა. **პიონ-ჩანგი**, 4 სპორტსმენი (1 ქალი)

1. იასონ აბრამაშვილი (სლალომი);
2. ნინო წიკლაური (სლალომი);
3. გიორგი სოლოიანი (ციგა);
4. მორის ყვითელაშვილი (ფიგურული ციგურაობა);

2022 წ. XXIV ოლიმპიადა. პეკინი, 9 სპორტსმენი (4 ქალი)

1. მორის ყვითელაშვილი - ფიგურული
2. ანასტასია გუბანოვა - ფიგურული ციგურაობა,
3. მარია კაზაკოვა/გიორგი რევა - ფიგურული ციგურაობა,
4. კარინა საფინა/ლუკა ბერულავა - ფიგურული ციგურაობა,
5. ნინო წიკლაური - სამთო თხილამურობა.
6. სოსო ჯაფარიძე - სამთო თხილამურობა.
7. საბა ქუმარიტაშვილი - ციგაობა.

2026 წ. XXV ოლიმპიადა. მილანი-კორტინა, 8 სპორტსმენი (4 ქალი)

1. ნიკა ეგაძე - ფიგურული ციგურაობა
2. ანასტასია გუბანოვა - ფიგურული ციგურაობა,
3. ანასტასია მეტელკინა /ლუკა ბერულავა - ფიგურული ციგურაობა,
4. დიანა დევისი/ გლებ სმოლკინი - ფიგურული ციგურაობა,
5. ნინო წიკლაური - სამთო თხილამურები
6. ლუკა ბუჩუკური - სამთო თხილამურები

არც საბჭოთა კავშირის და არც საქართველოს სახელით ჩვენი ქვეყნის სპორტსმენებს ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებზე 2026 წლამდე არასოდეს მოუგიათ მედალი და ეს ტრადიცია დაირღვა მილან-კორტინაში, სწორედ იმ ადილას სადაც 1956 წელს დებიუტი ჰქონდა ზამთრის სახეობების პირველ ქართველ სპორტსმენს – კობა წაქაძეს (ტრამპლინიდან ხტომი).

და აი, 70 წლის შემდეგ ფიგურულ ციგურაობაში **ლუკა ბერულავამ და ანასტასია მეტელკინამ** წარმატებით იასპარეზეს სპორტულ წყვილებში და ზამთრის ოლიმპიური თამაშების არსებობის ისტორიაში საქართველოს **პირველი მედალი (ვერცხლი)** მოუპოვეს.

ლუკა ბერულავა ანასტასია მეტელკინასთან ერთად 2023 წლიდან გამოდის. ისინი ერთად გახდნენ ევროპის სამივე სინჯის მედლის მფლობელები - **ვერცხლი 2024 წელს, ბრინჯაო 2025 წელს და ოქრო 2026 წელს.**

ზამთრის 25-ე ოლიმპიური თამაშების ვერცხლის მედალოსნები ლუკა ბერულავა და ანასტასია მეტელკინა

13.7. კითხვები თვითკონტროლისათვის

1. ვინ იყო საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის პირველი პრეზიდენტი?
2. ვინ არის ამჟამად საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი?
3. ვინ იყო პირველი ქართველი სპორტსმენი, რომელმაც ზამთრის ოლიმპიური თამაშების არენა მოსინჯა?
4. რამდენი ოლიმპიადის განმავლობაში ასპარეზობდა კობა წაქაძე სსრ კავშირის სახელით?
5. რომელი წლიდან მონაწილეობენ ქართველი სპორტსმენები ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებში დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით?
6. რომელ წელს და სად მოიპოვა საქართველომ პირველი ოლიმპიური მედალი ზამთრის სახეობებში?
7. რომელ სახეობაში იქნა მოპოვებული საქართველოსთვის ისტორიული პირველი (ვერცხლის) მედალი?
8. რა სიმბოლური კავშირი არსებობს კობა წაქაძის დებიუტსა (1956 წ.) და 2026 წლის ოლიმპიადას შორის?
9. რომელ წელს (2026 წლამდე) ჰყავდა საქართველოს ყველაზე მრავალრიცხოვანი დელეგაცია ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებზე?
10. ვინ არიან ის სპორტსმენები, რომლებმაც 2026 წლის ოლიმპიადაზე ვერცხლის მედალი მოიპოვეს?

თავი XIV. დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენების მონაწილეობა და შედეგები ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე 1996 წლიდან 2026 წლის ჩათვლით

ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე დამოუკიდებელი საქართველოს სპორტსმენების დებიუტი 1996 წელს აშშ-ს ქალაქ ატლანტაში შედგა.

14.1 1996 წლის XXVI ოლიმპიადა, ატლანტა

მონაწილეობდა 36 სპორტსმენი – სოსო ლიპარტელიანი (მიუდო), ელდარ კურტანიძე (თავ. ჭიდაობა), კობა გულიაშვილი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), გელა პაპაშვილი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), გიორგი ვაზაგაშვილი (მიუდო), გიორგი რევაზიშვილი (მიუდო), თამაზ იმნაიშვილი (სასტენდო სროლა), ბიძინა მიქიაშვილი (ძალოსნობა), ვლადიმერ დგებუაძე (მიუდო), ავთანდილ გოგოლიშვილი (თავ. ჭიდაობა), ზაზა თურმანიძე (თავ. ჭიდაობა), ზაზა ტყეშელაშვილი (თავ. ჭიდაობა), ზაკურ გოგიტიძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), გურამ ბიგანიშვილი (აფროსნობა), ვლადიმერ გრუზდევ (აფროსნობა), მევლუდ ლოზჟანიძე (მიუდო), კობა გოგოლაძე (კრივი), გიორგი კანდელაკი (კრივი), ვახტანგ იაგორაშვილი (თანამედროვე ხუთჭიდი), ტარიელ მელელაშვილი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), აკაკი კაკაურიძე (კრივი), ბესიკ ვარძელაშვილი (კრივი), თენგიზ მესხაძე (კრივი), ეკა აბრამია (მხატვრული ტანვარჯიში), ილია გიორგაძე (სპორტული ტანვარჯიში), მაია აზარაშვილი (მძლეოსნობა), ნანა ყაზარაშვილი (წყალში ხტომა), ნინო უჩაძე (ტყვიის სროლა), არჩილ ლორთქიფანიძე (ფარიკაობა), გიორგი წმინდაშვილი (მიუდო), გოჩა გახარია (წყალში ხტომა), ელვირა ურუსოვა (მძლეოსნობა), ხათუნა ქვრივიშვილი (მშვილდოსნობა), მუხრან გოგია (ძალოსნობა), დავით ხახალეიშვილი (მიუდო).

დამოუკიდებელ საქართველოს ისტორიაში პირველი ოლიმპიური მედალი (ბრინჯაო) მოიპოვა მიუდოისტმა **სოსო ლიპარტელიანმა**. მეორე ბრინჯაოს მედალი ელდარ კურტანიძემ მოიპოვა.

14.2. 2000 წლის XXVII ოლიმპიადა, სიდნეი

მონაწილეობდა 36 სპორტსმენი – გიორგი ვაზაგაშვილი (მიუდო), გიორგი ასანიძე (ძალოსნობა), აკაკი ჩაჩუა (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ვლადიმერ ჭანტურია (კრივი), მუხრან ვახტანგაძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ელდარ კურტანიძე (თავ. ჭიდაობა), გენადი ჩხაიძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა),

დავით პოლოსიანი (თავ. ჭიდაობა), ილია გიორგაძე (სპორტული ტანვარჯიში, ღერძი), ივერი ჯიქურაული (ძიუდო), რუსუდან ხოფერია (ბატუტზე ხტომა), ტარიელ მელელაშვილი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ალექსი მოდებაძე (თავ. ჭიდაობა), ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), ნესტორ ხერგიანი (ძიუდო), კობა გულიაშვილი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), გურამ მჭედლიძე (თავ. ჭიდაობა), ალექსანდრე ცერცვაძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ოთარ თუშიშვილი (თავ. ჭიდაობა), საქართველოს მშვილდოსან ქალთა ნაკრები, თეიმურაზ ხურცილავა (კრივი), ემზარ ბედინეიშვილი (თავ. ჭიდაობა), ვალერი სარავა (ძალოსნობა), მირიან გიორგაძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ინგა თავდიშვილი (მხატვრული ტანვარჯიში), ნანა ნებიერიძე (წყალში ხტომა), ნინო უჩაძე (ტყვიის სროლა), ხათუნა ქვრივიშვილი (მშვილდოსნობა), ხათუნა ფუტკარაძე (მშვილდოსნობა), ასმათ დიასამიძე (მშვილდოსნობა), გიორგი რევაზიშვილი (ძიუდო), გიორგი გუგავა (ძიუდო), ალექსი დავითაშვილი (ძიუდო), თამარ შანიძე (მძლეოსნობა), რუსლან რუსიძე (მძლეოსნობა), ზურაბ ბერიძე (ცურვა), მუხრან გოგია (ძალოსნობა).

საქართველომ 6 მედალი მოიპოვა.

ბრინჯაოს მედალი - გიორგი ვაზაგაშვილი, გიორგი ასანიძე, აკაკი ჩაჩუა, ვლადიმერ ჭანტურია, მუხრან ვახტანგაძე, ელდარ კურტანიძე.

14.3. 2004 წლის XXVIII ოლიმპიადა, ათენი

მონაწილეობდა 32 სპორტსმენი-ზურაბ ზვიადაური (ძიუდო), გიორგი ასანიძე (ძალოსნობა), ნესტორ ხერგიანი (ძიუდო), რამაზ ნოზაძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), დავით მარგოშვილი (ძიუდო), დავით პოლოსიანი (თავ. ჭიდაობა), ირაკლი ჭოჭუა (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), დავით ქევხიშვილი (ძიუდო), ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), ელდარ კურტანიძე (თავ. ჭიდაობა), რუსუდან ხოფერია (ბატუტზე ხტომა), აკაკი ჩაჩუა (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ივერი ჯიქურაული (ძიუდო), რევაზ მინდორაშვილი (თავ. ჭიდაობა), ალექსი მოდებაძე (თავ. ჭიდაობა), გელა საღირაშვილი (თავ. ჭიდაობა), არსენ კასაბიევი (ძალოსნობა), მირიან გიორგაძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ნიკოლოზ იზორია (კრივი), მუხრან ვახტანგაძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ოთარ თუშიშვილი (თავ. ჭიდაობა), ილია გიორგაძე (სპორტული ტანვარჯიში, მრავალჭიდი), კონსტანტინე კუპატაძე (კრივი), გრიგოლ მამრიკიშვილი (ძიუდო), ლაშა გუჯეჯიანი (ძიუდო), ხათუნა ნარიმანიძე-ფუტკარაძე (მშვილდოსნობა), ქრისტინე ესებუა (მშვილდოსნობა), მარიამ ქევხიშვილი (მძლეოსნობა), დავით ილარიანი (მძლეოსნობა), იულია იუდინა (მძლეოსნობა), ზურაბ

ხომასურიძე (ცურვა), მანუჩარ კვირკველია (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ირაკლი ლაბაძე (ჩოგბურთი).

საქართველომ 4 მედალი მოიპოვა (2 ოქრო, 2 ვერცხლი).

ოქროს მედლები მოიპოვეს: ზურაბ ზვიადაურმა, გიორგი ასანიძემ.

ვერცხლის მედლები: ნესტორ ხერგიანმა, რამაზ ნოზაძემ.

14.5. 2008 წლის XXIX ოლიმპიადა, პეკინი

მონაწილეობდა 35 სპორტსმენი – რევაზ მინდორაშვილი, ოთარ თუშიშვილი, გიორგი გოგშელიძე, ბესარიონ გუჩაშვილი, გელა საღირაშვილი (თავ. ჭიდაობა), არსენ კასაბიევი (ძალოსნობა), ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), პლაჟის ფრენბურთი – ვაჟები (რენატო გომესი, ჟორჟე ტერსეირო), ქალები (ქრისტინა სანტანა, ანდრეზა ჩაგასი), ბატუტი – ლუბა გოლოვინა, ალბერტ კუზილოვი (ძალოსნობა), ხათუნა ნარიშკინი (მშვილდოსნობა), პლაჟის ფრენბურთი), ნიკოლოზ იზორია, კახაბერ ჟვანია (კრივი), ირაკლი ცირეკიძე, ნესტორ ხერგიანი, დავით ქევხიშვილი, ლომერ ჟორჟოლიანი, ლაშა გუჯეჯიანი, ზაზა კედელაშვილი, საბა გაგაშელიშვილი (ძიუდო), მანუჩარ კვირკველია, ლაშა გოგიტიძე, რამაზ ნოზაძე, დავით ბედიანაძე, ბადრი ხასაია (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ქრისტინე ესებუა (მშვილდოსნობა), დავით ილარიანი, მარიამ ქევხიშვილი (მძლეოსნობა), (კრივი), ილია გიორგაძე (სპორტული ტანვარჯიში), ანა სალნიკოვა და ირაკლი რევიშვილი (ცურვა), რაულ ცირეკიძე (ძალოსნობა).

საქართველომ 7 მედალი მოიპოვა (3 ოქრო, 2 ვერცხლი, 2 ბრინჯაო).

ოქროს მედალი – მანუჩარ კვირკველია, ირაკლი ცირეკიძე, რევაზ მინდორაშვილი

ვერცხლის მედალი - გიორგი გოგშელიძე, არსენ კასაბიევი

ბრინჯაოს მედალი - ნინო სალუქვაძე, ოთარ თუშიშვილი

14.5. 2012 წლის XXX ოლიმპიადა, ლონდონი

მონაწილეობდა 35 სპორტსმენი – ლაშა შავდათუაშვილი (ძიუდო), ვლადიმერ ხინჩეგაშვილი (თავისუფალი ჭიდაობა), დავით მოძმანაშვილი (თავისუფალი ჭიდაობა), რევაზ ლაშხი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), დავით მარსაგიშვილი (თავისუფალი ჭიდაობა), გიორგი გოგშელიძე (თავისუფალი ჭიდაობა), მანუჩარ ცხადაია (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ვლადიმერ გეგეშიძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), გურამ ფერსელაძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ირაკლი თურმანიძე (ძალოსნობა), ლუბა გოლოვინა (ბატუტზე

ხტომა), რაულ ცირეკიძე (მალოსნობა), მალხაზ ზარქუა (თავ. ჭიდაობა), დავით ხუციშვილი (თავ. ჭიდაობა), ზურაბ დათუნაშვილი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ბეთქილ შუკვანი (ძიუდო), ავთანდილ ჭრიკიშვილი (ძიუდო), ვარლამ ლიპარტელიანი (ძიუდო), ლომერ ჟორჟოლიანი (ძიუდო), ოთარ თუშიშვილი (თავ. ჭიდაობა), სოსო ჯაბიძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), ნუგზარ ტატალაშვილი (ძიუდო), ადამ ოქრუაშვილი (ძიუდო), ქრისტინე ესებუა (მშვილდოსნობა), ანა ტატიშვილი (ჩოგბურთი), ანა ტატიშვილი, მარგალიტა ჩახნაშვილი (ჩოგბურთი, წყვილები), ირაკლი ბოლქვაძე (ცურვა), მოსიეჟ როსიევიჩი (მძლეოსნობა), მაია გოგოლაძე (მძლეოსნობა), ბორისლავ სხირტლაძე (მძლეოსნობა), დავით ილარიანი (მძლეოსნობა), გია მაჭავარიანი (მალოსნობა), გიორგი ნადირაძე (ველოსპორტი), მერაბ თურქაძე (კრივი).

საქართველომ 6 მედალი მოიპოვა (1 ოქრო, 2 ვერცხლი, 3 ბრინჯაო).

ოქროს მედალი - ლაშა შავდათუაშვილი

ვერცხლის მედალი - რევაზ ლაშხი, ვლადიმეს ხინჩაგაშვილი

ბრინჯაოს მედალი - მანუჩარ ცხადაია, დავით მარსაგიშვილი, გიორგი გოგშელიძე

14.6. 2016 წლის XXXI ოლიმპიური თამაშები, რიო დე ჟანეირო

მონაწილეობდა 40 სპორტსმენი – ამირან პაპინაშვილი (ძიუდო), ლაშა შავდათუაშვილი (ძიუდო), ვაჟა მარგველაშვილი (ძიუდო), ავთანდილ ჭრიკიშვილი (ძიუდო), ვარლამ ლიპარტელიანი (ძიუდო), ბექა ღვინიაშვილი (ძიუდო), ადამ ოქრუაშვილი (ძიუდო), ესტერ სტამი (ძიუდო), შმაგი ბოლქვაძე (ბ/რ ჭიდაობა), ზურაბ დათუნაშვილი (ბ/რ ჭიდაობა), რობერტ კობლიაშვილი (ბ/რ ჭიდაობა), რევაზ ნადარეიშვილი (ბ/რ ჭიდაობა), იაკობ ქაჯაია (ბ/რ ჭიდაობა), ვლადიმერ ხინჩეგაშვილი (თავ. ჭიდაობა), ზურაბ იაკობაშვილი (თავ. ჭიდაობა), იაკობ მაქარაშვილი (თავ. ჭიდაობა), სანდრო ამინაშვილი (თავ. ჭიდაობა), ელიზბარ ოდიკაძე (თავ. ჭიდაობა), გენო პეტრიაშვილი (თავ. ჭიდაობა), სანდრო ბაზაძე (ფარიკაობა), ზაზა ნადირაძე (კანოე), ირაკლი რევიშვილი (ცურვა), თეონა ბოსტაშვილი (ცურვა), ნიკოლოზ ბასილაშვილი (ჩოგბურთი), გიორგი ჩხეიძე (მალოსნობა), ლაშა ტალახაძე (მალოსნობა), ირაკლი თურმანიძე (მალოსნობა), ანასტასია გოტფრიდი (მალოსნობა), ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), ცოტნე მაჭავარიანი (ტყვიის სროლა), ლუბა გოლოვინა (ბატუტზე ხტომა), ვალენტინა ლიაშენკო (მძლეოსნობა), ბენიკ აბრამიანი (მძლეოსნობა), ბაჩანა ხორავა (მძლეოსნობა), დავით ხარაზიშვილი

(მძლეოსნობა), ლაშა თორღვაძე (მძლეოსნობა), ქრისტინე ესეპუა (მშვილდოსნობა), ხათუნა ნარიშანიძე (მშვილდოსნობა), იულია ლობჟენიძე (მშვილდოსნობა), სალომე ფაჟავა (მხ. ტანვარჯიში).

საქართველომ 7 მედალი მოიპოვა (2 ოქრო, 1 ვერცხლი, 4 ბრინჯაო).

ოქროს მედლები: ვლადიმერ ხინჩეგაშვილი, ლაშა ტალახაძე,

ვერცხლის მედლები: ვარლამ ლიპარტელიანი

ბრინჯაოს მედლები: ლაშა შავდათუაშვილი, შმაგი ბოლქვაძე, ირაკლი თურმანიძე, გენო პეტრიაშვილი.

14.7. 2020 წლის XXXII ოლიმპიური თამაშები, ტოკიო

მონაწილეობდა 35 სპორტსმენი – ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), ავთანდილ კენჭაძე, ელიზბარ ოდიკაძე და გენო პეტრიაშვილი (თავ. ჭიდაობა), რამაზ ზოიძე, ლაშა გობაძე, გიორგი მელია და იაკობ ქაჯაია (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), გიორგი მუჯარიძე, ლაშა ლულელაური, სოფიკო შათირიშვილი, ბენიკ აბრამიანი და ბაჩანა ხორავა (მძლეოსნობა) სახილ ალახვერდოვი (კრივი), სანდრო ბაზაძე (ფარიკაობა), ესკერხან მადიევი (კრივი), სანდრო ბაზაძე (ფარიკაობა), ესკერხან მადიევი (კრივი), გიორგი ხარაბაძე (კრივი), ლაშა ტალახაძე (ძალოსნობა), შოთა მიშველიძე (ძალოსნობა), გოგა ჩხეიძე (კარატე), მარიამ იმნაძე (ცურვა), ირაკლი რევიშვილი (ცურვა), ნიკოლოზ ბასილაშვილი (ჩოგბურთი), ტატიანა ლევიცკა-შუკვანი, ეთერ ლიპარტელიანი, ლუბუმ ჩხვიმიანი, ვაჟა მარგველაშვილი, ლაშა შავდათუაშვილი, ტატო გრიგალაშვილი, ლაშა ბექაური და გურამ თუშიშვილი (ძიუდო), სალომე ფაჟავა (მხატვრული ტანვარჯიში).

საქართველომ 8 მედალი მოიპოვა (2 ოქრო, 5 ვერცხლი, 1 ბრინჯაო).

ოქროს მედლები: ლაშა ბექაური და ლაშა ტალახაძე.

ვერცხლის მედლები: ვაჟა მარგველაშვილი, ლაშა შავდათუაშვილი, გურამ თუშიშვილი, იაკობ ქაჯაია, გენო პეტრიაშვილი.

ბრინჯაოს მედლები: ანტონ პლესნოი.

14.8. 2024 წლის XXXIII ოლიმპიური თამაშები პარიზი

28 მონაწილე – ნინო სალუქვაძე (ტყვიის სროლა), ლაშა გურული (კრივი), გოდერძი ძეგისაშვილი (თავ. ჭიდაობა), ვლადიმერ გამყრელიძე (თავისუფალი ჭიდაობა), გივი მაჭარაშვილი (თავ. ჭიდაობა), გენო პეტრიაშვილი (თავ. ჭიდაობა), რამაზ ზოიძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), რობერტ კობლიაშვილი (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა), ლაშა გობაძე (ბერძნულ-რომაული ჭიდაობა),

სანდრო ბაზაძე (ფარიკაობა), ლუბა გოლოვინა (ბატუტზე ხტომა), შოთა მიშველიძე (ძალოსნობა), ირაკლი ჩხეიძე (ძალოსნობა), ლაშა ტალახაძე (ძალოსნობა), გიორგი ყუშიტაშვილი (კრივი), გიორგი სარდალაშვილი (ძიუდო), ვაჟა მარგველაშვილი (ძიუდო), ლაშა შავდათუაშვილი (ძიუდო), ტატო გრიგალაშვილი (ძიუდო), ლაშა ბექაური (ძიუდო), ილია სულამანიძე (ძიუდო), გურამ თუმეშვილი (ძიუდო), ეთერ ასკილაშვილი (ძიუდო), სოფიო სომხიშვილი (ძიუდო), ქალთა და კაცთა შერეული ნაკრები გუნდი (ძიუდო), ლიკა ხარჩილავა (მძლეოსნობა), ანა ნიჟარაძე (ცურვა), ნოე ფანცხავა (ცურვა).

საქართველოს წარგზავნილებმა 7 მედალი მოიპოვეს (3 ოქრო, 3 ვერცხლი, 1 ბრინჯაო).

ოქროს მედლები: ლაშა ბექაური, გენო პეტრიაშვილი, ლაშა ტალახაძე

ვერცხლის მედლები: ტატო გრიგალაშვილი, ილია სულამანიძე, გივი მაჭარაშვილი

ბრინჯაოს მედლები: ლაშა გურული

14.9. დამოუკიდებელი საქართველოს ოლიმპიური ჩემპიონები (1996-2024 წწ.)

14.9.1. ზურაბ ზვიადაური

დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი

დაიბადა 1980 წლის 2 ივნისს ახმეტაში. 2005 წელს დაამთავრა საქართველოს სახელმწიფო ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის აკადემია.

პირველ წარმატებას მიაღწია 18 წლის ასაკში, მსოფლიოს ჭაბუკთა თამაშებზე დაიკავა მეორე ადგილი, 2000 წელს კი მოიპოვა მსოფლიოს ჩემპიონის ტიტული ახალგაზრდებს შორის.

2001 წლიდან ძალებს ცდის დიდების ასპარეზობაზე და მსოფლიო ჩემპიონატზე იკავებს მეორე ადგილს.

2002 წელს ევროპის ჩემპიონატის მესამე პრიზიორი ხდება. ამავე წელს მსოფლიოს გუნდურ ასპარეზობაზე იკავებს მეორე ადგილს და ევროპის ჩემპიონატზე პირად პირველობაზე მესამე ადგილს.

გუნდურ შეჯიბრებაზე 2002 და 2003 წლებში ხდება ევროპის ჩემპიონი. 2002 და 2003 წლებში ვერცხლის მედლებს იგებს მსოფლიო ჩემპიონატებზე.

ყველაზე დიდ წარმატებას კი ათენის 2004 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე მიაღწია. 2004 წლის 18 აგვისტოს მთელი საქართველო ტელეეკრანებიდან ადევნებდა თვალს, 3 წუთსა და 3 წამში როგორ გააკრა ბეჭებზე ზვიადურმა იაპონელი - ჰიროში იხუმი და დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში გახდა პირველი ოლიმპიური ჩემპიონი.

2010-2011 წლებში ზვიადაური საქართველოს ძიუდოს ეროვნული ნაკრების მთავარი მწვრთნელის თანაშემწედ მუშაობდა.

2012-2016 წლებში იყო საქართველოს მე-8 მოწვევის პარლამენტის წევრი. არის ღირსების ორდენის კავალერი.

2004 წელს მიენიჭა სპორტის რაინდის წოდება.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

14.9.2. გიორგი ასანიძე

დაიბადა 1975 წლის 30 აგვისტოს საჩხერეში. 1996 წელს დაამთავრა საქართველოს სახელმწიფო სპორტის აკადემია.

პირველ წარმატება 18 წლის ასაკში მიაღწია, როდესაც 1993 წლის მსოფლიო თასის გათამაშების პირველ ეტაპზე ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა. 1995 წელს გახდა მსოფლიო ჩემპიონი ახალგაზრდებს შორის.

2000, 2001 და 2002 წლებში ევროპის ჩემპიონატებზე მოიპოვა ოქროს მედლები.

2001 წელს გახდა მსოფლიოს ჩემპიონი, 2002 წელს კი ვერცხლის მედალს დაეუფლა. 1998 წელს დაასახელეს საქართველოს წლის საუკეთესო სპორტსმენად.

გიორგი ასანიძე მონაწილეობდა სიდნეის 2000 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე, სადაც ბრინჯაოს პრიზიორი გახდა, აღსანიშნავია, რომ სიდნეიში პირველობისათვის მებრძოლმა სამმა ძალოსანმა ერთნაირი შედეგი აჩვენა. მათ შორის მედლები პირადი წონის მიხედვით განაწილდა, მესამე ადგილზე ქართველი ძალოსანი საკუთარი წონის „წყალობით“ გავიდა, იგი 200 და 150 გრამით ყველაზე „მძიმე“ აღმოჩნდა.

2004 წელს გიორგი ასანიძემ „სამაგიერო“ ორჭიდის ჯამში დააგროვა 382,5 კგ. და საქართველოს გუნდს ოქროს მედალი მოუტანა.

გიორგი ასანიძემ მსოფლიოს სამ უდიდეს სპორტულ შეჯიბრებაზე მოიპოვა 5 ოქროს მედალი.

ოლიმპიურ თამაშებზე - 1 ოქრო (2004 წ. ათენი);

მსოფლიო ჩემპიონატზე - 1 ოქრო (2001 წ.);

ევროპის ჩემპიონატზე - 3 ოქრო (2000, 2001, 2002 წ.).

აქტიური სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ იგი პოლიტიკაში წავიდა. 2004-2012 წლებში იყო საქართველოს მე-6 და მე-7 მოწვევის პარლამენტის წევრი. იყო სპორტისა და ახალგაზრდულ საქმეთა კომიტეტის თავმჯდომარე.

2013 წლიდან არის საქართველოს ძალოსანთა ეროვნული ნაკრების მთავარი მწვრთნელი. არის ვახტანგ გორგასლის II და III ხარისხის და ღირსების ორდენის კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

14.9.3. რევაზ მინდორაშვილი

დაიბადა 1976 წლის 1 ივლისს გურჯაანის რაიონის სოფ. კოლაგში. ჭიდაობა 14 წლისამ დაიწყო. თუმცა სკოლის დამთავრებამდე მოსწავლეთა შორის საქართველოს ჩემპიონობა მოასწრო.

2002 წელს ევროპის ჩემპიონატზე ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა, 2003 წელს გახდა ევროპის ჩემპიონი, 2004 წელს კი ვერცხლის მედალი მოიპოვა. იმავე წელს ვერცხლის მედალი მოიგო მსოფლიო ჩემპიონატზე. 2005 წელს კი მსოფლიო ჩემპიონის ოქროს მოიპოვა.

განსაკუთრებით შთამბეჭდავი იყო მისი გამოსვლა პეკინის 2008 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე. 32 წლის ჩვენს ფალავანს ფინალში მსოფლიოს ვიცე-ჩემპიონ, ტაჯიკეთის წარმომადგენელ – იუსუპ აბდუსალიმოვთან მოუწია შეხვედრა.

შევედრის პირველი ნახევარი ტაჯიკმა მოჭიდავემ 3:2 მოიგო, მაგრამ მომდევნო ორში ქართველმა ფალავანმა 7 ქულა აართვა მეტოქეს ისე, რომ არცერთი ქულა არ დაუთმია და ოლიმპიური ჩემპიონის ოქროს მედალი მოიპოვა.

აღსანიშნავია, რომ რევაზ მინდორაშვილმა თითმოდებულმა მოიგო პეკინის 2008 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე ოქროს მედალი. ნეკა თითი მან უკვე მესამე ორთაბრძოლაში დაიზიანა. მაგრამ ამის შესახებ არავის არაფერს ეუბნებოდა, გამაყურებელსაც არ იკეთებდა იმ დოზით, რაც საჭირო იყო. მან ყველა ტკივილი დაივიწყა, ყველაფერი გადალახა და გაიმარჯვა.

სამ უდიდეს ასპარეზობაზე მოიპოვებული აქვს 3 ოქროს მედალი:

ოლიმპიურ თამაშებზე – 1 ოქრო (2008 წ. პეკინი),

მსოფლიოს ჩემპიონატებზე – 1 ოქრო (2005)

ევროპის ჩემპიონატებზე – 1 ოქრო (2003);

არის ღირსების ორდენისა და მედლის კავალერი. 2005 წელს მიენიჭა სპორტის რაინდის წოდება.

2012-2017 წლებში იყო საქართველოს მოჭიდავეთა ეროვნული ნაკრების მწვრთნელი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

14.9.4. მანუჩარ კვირკველია

დაიბადა 1978 წლის 12 ოქტომბერს, ოზურგეთში. ჭიდაობა დაიწყო მშობლიურ ქალაქში. შემდეგ გადავიდა თბილისში.

პარალელურად სწავლობდა საქართველოს ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის აკადემიაში. უმაღლესი დონის საერთაშორისო შეჯიბრებაზე პირველად გავიდა 24 წლის ასაკში.

მისი დებიუტი შედგა 2002 წელს ფინეთის ქალაქ სეინიასოკში ევროპის ჩემპიონატზე, სადაც ვერცხლის მედალი მოიპოვა. იმავე წელს მოკოვში გამართულ მსოფლიო ჩემპიონატზე ბრინჯაოს

მედლის მფლობელი ხდება.

შთამბეჭდავი იყო მანუჩარ კვირკველიას გამოსვლა 2003 წლის საფრანგეთის ქალაქ კრეტეში გამართულ მსოფლიო ჩემპიონატზე. მან ფინალში სომეხი არმენ ვარდანიანი დაამარცხა და ოქროს მედალი მოიპოვა.

2004 წელს პირველად მიიღო მონაწილეობა ათენის ოლიმპიურ თამაშებზე, სადაც უმედლოდ დარჩა.

2005 წლიდან გადაინაცვლა ერთი საფეხურით უფრო მძიმე წონით კატეგორიაში. 2006 წელს მოსკოვში, ევროპის ჩემპიონატზე და ჩინეთის ქალაქ გუანჯოუში, მსოფლიო ჩემპიონატებზე ბრინჯაოს მედლებს იგებს. 2007 წელს კი ბულგარეთის დედაქალაქ სოფიაში ევროპის ჩემპიონი ხდება.

მანუჩარ კვირკველია მეორეა (ვახტანგ ზლაგიძის შემდეგ) ბერნულ-რომაული სტილის მოჭიდავეებს შორის, რომელმაც სამ უდიდეს ასპარეზოებაზე მოიპოვა ოქროს მედლები.

ოლიმპიურ თამაშებზე - 1 ოქრო (2008 წ. პეკინი);

მსოფლიო ჩემპიონატზე - 1 ოქრო (2003);

ევროპის ჩემპიონატზე - 1 ოქრო (2007);

2014-2016 წლებში იყო საქართველოს ჭიდაობის ეროვნული ფედერაციის პრეზიდენტი.

2020-2024 წლებში იყო საქართველოს მე-10 მოწვევის პარლამენტის წევრი. სპორტისა და ახალგაზრდულ საქმეთა კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე.

მანუჩარ კვირკველია არის ღირსების ორდენის და მედლის კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

14.9.5. ირაკლი ცირეკიძე

დაიბადა 1982 წლის 3 მაისს ტყიბულის რაიონის სოფ. ახალსოფელში. ძიუდოში ვარჯიში პატარაობიდან დაიწყო. პირველ წარმატებას კი 12 წლის ასაკში მიაღწია, როდესაც თერჯოლაში რეგიონის პირველობაზე ყველა მეტოქე დაამარცხა და თავისი პირველი ტიტული მოიგო. 1995 წელს გაიმარჯვა საქართველოს ასაკობრივ პირველობაზე.

2004 წელს ევროპის ჩემპიონატზე მოიგო ვერცხლის, 2008 და 2011 წლებში კი ბრინჯაოს მედლები. საქართველოს ნაკრებთან ერთად ოქროს მედლებს ეუფლება ევროპის 2007 და მსოფლიოს 2006, 2008 წლების გუნდურ შეჯიბრებებზე.

2007 წელს ბრაზილიის ქალაქ რიო დე ჟანეიროში პირად პირველობაზე მსოფლიო ჩემპიონის ოქროს მედალი მოიპოვა. მან ფინალში საბერძნეთის სახელით მოასპარეზე ჯარჯი ზვიადაური დაამარცხა.

პეკინის ოლიმპიურ თამაშებზე, ჯერ კიდევ კენჭისყრამდე იყო ცნობილი, რომ ბოლო მსოფლიო

ჩემპიონატის ფინალისტები სხვადასხვა ჯგუფებში განითესებოდნენ. ეს იმას ნიშნავდა, რომ ჯარჯი ზვიადაურისა და ირაკლი ცირეკიძის გზები ფინალამდე არ გადაიკვეთებოდა.

პირველ წრეში ცირეკიძე ისვენებდა. მეორე წრეში ჩვენმა ძიუდოისტმა ეგვიპტელ ჰეშამ მესბაჰთან გაიმარჯვა და მეოთხედფინალში აზერბაიჯანელ ელხან მამადოვს შეხვდა. ეს ის მამადოვი იყო, რომელთანაც ცირეკიძემ ოლიმპიადამდე ოთხი თვით ადრე ევროპის ჩემპიონატზე წააგო. ამჯერად ირაკლი ცირეკიძემ მეტოქე იპონით დაამარცხა და ნახევარფინალში რუს ძიუდოისტს დაუპირისპირდა. ეს შეხვედრა ცირეკიძემ ძალიან ძლიერად ჩაატარა, 2 წუთსა და 16 წამში სუფთა გამარჯვება იზეიმა და ფინალის საგზურს დაეუფა. ფინალში მისი მეტოქე ალჟირელი ბენიხლეფი იყო, რომელსაც ქულებით სძლია და პეკინში ჩვენს დელეგაციას მეორე ოქროს მედალი მოუტანა.

აქტიური სპორტიდან წასვლის შემდეგ 2012-2017 წლებში იყო საქართველოს ეროვნული ნაკრების მთავარი მწვრთნელი, არის ღირსების ორდენის კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

14.9.6. ლაშა შავდათუაშვილი

ქართული სპორტის ისტორიაში ყველაზე ახალგაზრდა ოლიმპიური ჩემპიონი

დაიბადა 1992 წლის 31 იანვარს გორის რაიონის სოფ. კარალეთში. ლაშამ ჭიდაობაში ვარჯიში 11 წლის ასაკიდან დაიწყო. პირველი ტიტულები 2011 წელს მოიგო: ახალგაზრდებს შორის ევროპის ჩემპიონატში გაიმარჯვა, მსოფლიოზე კი მესამე ადგილზე გავიდა.

2012 წელს მან ევროპის გუნდურ ჩემპიონატში გაიმარჯვა. 2013 წელს, ქართველი ძიუდოისტი ევროპის ჩემპიონი გახდა, გუნდურში კი ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატებიც მოიგო. უდიდეს წარმატებას 2012 წელს ლონდონის ოლიმპიური

თამაშებზე მიაღწია. 20 წლის ასაკში მან სენსაციურად მოიგო ოლიმპიური ოქრო 66 კილოგრამ წონით კატეგორიაში.

იგი ამ წელს აღიარეს საქართველოს წლის საუკეთესო სპორტსმენად. 2016 წლის რიო დე ჟანეიროს ოლიმპიურ თამაშებზე ლაშა შავდათუაშვილმა, მისთვის ახალ – 73 კგ. წონით კატეგორიაში იასპარეზა და ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა.

2021 წელს მსოფლიო ჩემპიონატზე მოიპოვა ოქროს მედალი და ქართული სპორტის ისტორიაში გახდა პირველი ძიუდოისტი, რომელმაც სამ უდიდეს ასპარეზოზე მოიპოვა ოქროს მედლები:

ოლიმპიურ თამაშებზე - 1 ოქრო (2012 წ. ლონდონი);

მსოფლიოს ჩემპიონატზე - 1 ოქრო (2021); **ევროპის ჩემპიონატზე** - 1 ოქრო (2013);

ტოკიოს 2021 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე ვეცხლის მედალი მოიპოვა.

მას ოლიმპიურ თამაშებზე, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე მოპოვებულია აქვს 18 მედალი (9 - ოქრო, 4 - ვერცხლი, 5 - ბრინჯაო), მათ შორის: **ოლიმპიურ თამაშებზე – 3 მედალი** (1 - ოქრო, 1 - ვერცხლი, 1 - ბრინჯაო), **მსოფლიო ჩემპიონატებზე – 5 მედალი** (2 - ოქრო, 3 - ბრინჯაო), **ევროპის ჩემპიონატებზე და ევროპულ თამაშებზე – 10 მედალი** (6 - ოქრო, 3 - ვერცხლი, 1 - ბრინჯაო). გრანს სლემებზე და გრან პრიზებზე მოპოვებული აქვს 8 ოქროს მედალი. არის ღირსების ორდენის კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

14.9.7. ლაშა ტალახაძე

დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი სამგზის ოლიმპიური ჩემპიონი

დაიბადა 1993 წლის 2 ოქტომბერს საჩხერეში. 2015 წელს თავის პირველ მსოფლიო ჩემპიონატზე მეორე ადგილი დაიკავა, მაგრამ გამარჯვებული რუსი ძალოსანი დოპინგზე ჩავარდა და ოქროს მედალი ლაშა ტალახაძეს გადაეცა. 2016 წელს მოიპოვა ევროპის ჩემპიონის ტიტული. 2017-2019 წლებში დასახელდა მსოფლიოს საუკეთესო ძალოსნად.

რიო დე ჟანეიროს 2016 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე ორჭიდის ჯამში 473 კილოგრამით მსოფლიოს ახალი რეკორდი დაამყარა და ოქროს მედალი მოიპოვა.

2021 წელს ტოკიოს ოლიმპიურ თამაშებზე ოქროს მედალთან ერთად მსოფლიოსა და ოლიმპიური თამაშების ყველა რეკორდი მოხსნა. შემდეგ რამოდენიმე თვეში, 2021 წლის 17 დეკემბერს, ტაშკენტში გამართულ მსოფლიო ჩემპიონატზე, მეხუთედ მოიპოვა ჩემპიონის ტიტული და კვლავ გააუმჯობესა ყველა თავისივე მსოფლიო რეკორდები. მესამე ოლიმპიური ოქროს მედალი მან პარიზის 2024 წლის ოლიმპიურ თამაშებზეც მოიპოვა

ის პირველი ქართველი სპორტსმენია, რომელიც დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით ოლიმპიურ ოქროს სამჯერ დაეუფლა.

ლაშა ტალახაძე მსოფლიოში ერთადერთი სპორტსმენია, რომელმაც ყველა უმაღლესი დონის შეჯიბრებებზე, სადაც კი მონაწილეობდა მხოლოდ ოქროს მედლები მოიგო. ოლიმპიურ თამაშებზე, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე 2015 წლიდან 2024 წლის ჩათვლით მას მოიპოვებული აქვს 17 ოქროს მედალი.

ოლიმპიურ თამაშებზე - 3 ოქრო (2016 წ. რიო, 2020 წ. ტოკიო.);

მსოფლიო ჩემპიონატებზე - 7 ოქრო (2015, 2017, 2018, 2019, 2021);

ევროპის ჩემპიონატებზე - 7 ოქრო (2016, 2017, 2018, 2019, 2021).

თუ იმას გავითვალისწინებთ, რომ ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატებზე ორჭიდის გარდა ცალკელ მოძრაობებშიც თამაშდება მედლები, მაშინ ლაშა ტალახაძე ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატების 21-21 გზის ჩემპიონია.

ტალახაძე არის საქართველოს პარლამენტის მე-11 მოწვევის დეპუტატი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

14.9.8. ვლადიმერ ხინჩეგაშვილი

დაიბადა 1991 წლის 18 აპრილს ქ. გორში. ჭიდაობაში ვარჯიში 8 წლის ასაკში დაიწყო. გახდა ევროპისა და მსოფლიოს ჩემპიონი ახალგაზრდებს შორის.

2012 წელს ლონდონის ოლიმპიურ თამაშებზე მხოლოდ ფინალური ორთაბრძოლა დათმო და ვერცხლის მედალი მოიპოვა.

შემდეგ კი დაიწყო მისი ტრიუმფი. ვლადიმერ ხინჩეგაშვილმა 2014, 2016 და 2017 წლებში სამჯერ მოიპოვა ევროპის ჩემპიონის ოქროს მედალი. 2015 წელს მსოფლიოს ჩემპიონი გახდა ლას-ვეგასში.

2015 წელს, საქართველოს წლის საუკეთესო სპორტსმენად დაასახელეს.

რიოს ოლიმპიადაზე ვლადიმერ ხინჩეგაშვილი უკვე საკმაოდ სახელმოხვეჭილი სპორტსმენის რანგში წარსდგა. ის ასპარეზობაში მეორე წრიდან ჩაება და ფინალამდე ყველა მეტოქე დაამარცხა. ფინალში იაპონელ ჰიგუჩი რეის დაუპირისპიდა. შეხვედრას ხინჩეგაშვილი ანგარიში 0:3 აგებდა. ასეთ რთულ სიტუაციაში ქართველმა სპორტსმენმა ზედიზედ ჩაუტარა ილეტები, მეტოქე 4:3 დაამარცხა და ოლიმპიადის გამარჯვებული გახდა.

ვლადიმერ ხინჩეგაშვილს სამ უდიდეს ასპარეზობაზე მოიპოვებული აქვს 5 ოქროს მედალი:

ოლიმპიურ თამაშებზე – 1 ოქრო (2016 წ. რიო-დე-ჟანეირო),

მსოფლიოს ჩემპიონატებზე – 1 ოქრო (2015),

ევროპის ჩემპიონატებზე – 3 ოქრო (2014, 2016, 2017);

სპორტული კარიერის დასრულების შემდეგ 2021 წლის თებერვლიდან ხელმძღვანელობდა მისი მწვრთნელის, ნუგზარ სხირელის მიერ დაარსებულ გორის თავისუფალი ჭიდაობის სკოლას. იმავე წლის 2 ოქტომბერს არჩეულ იქნა გორის მუნიციპალიტეტის მერად.

2024 წლის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ გახდა საქართველოს მე-11 მოწვევის პარლამენტის წევრი. არის ღირსების ორდენის კავალერი.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალების საპრეზიდენტო ორდენით.

14.9.9. ლაშა ბექაური

ქართული ძიუდოს ისტორიაში ოლიმპიური თამაშების პირველი ორგზის ჩემპიონი

დაიბადა 2000 წლის 26 ივლისს დედოფლის-წყაროს მუნიციპალიტეტის სოფელ არხილოს-კალოში, სწავლობს საქართველოს ეროვნულ უნივერსიტეტში (სეუ). ძიუდოში ვარჯიში, შვიდი წლის ასაკში დაიწყო.

საქართველოს ნაკრებში მას შემდეგ დამკვიდრდა, როცა 2016 წელს მოიგო ჭაბუკთა შორის საქართველოს ჩემპიონის ტიტული. მაშინ ის 60 კილოგრამ წონით კატეგორიაში გამოდიოდა. იმავე წელს ევროპის თასზე მოიგო პირველი მედალი (ბრინჯაო).

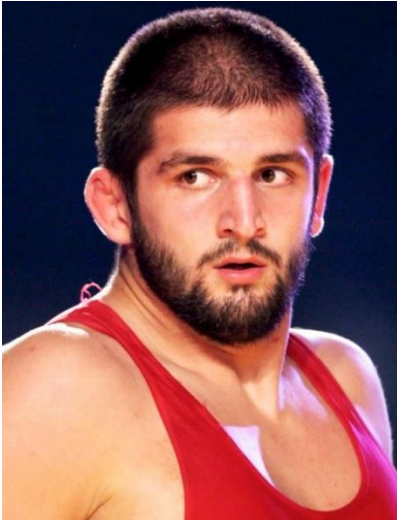
2018 და 2019 წლებში ლაშა ბექაური უკვე 81 და 90 კილოგრამ წონით კატეგორიაში გამოდის და ახალგაზრდებში ორჯერ მოიპოვა მსოფლიოსა და ერთხელ ევროპის ჩემპიონის ტიტული.

2021 წელს, ტოკიოს ოლიმპიური თამაშების წინ, პორტუგალიის დედაქალაქ ლისაბონში, ევროპის ჩემპიონის ოქროს მედალს დაეუფლა. ის ლისაბონში საუკეთესო ახალგაზრდა ძიუდოკად დასახელდა.

ყველაზე დიდ წარმატებას ქართველმა ძიუდოისტმა ტოკიოს ოლიმპიურ თამაშებზე მიაღწია. ბექაური ტურნირში მეორე წრიდან ჩაერთო. ფინალამდე ყველა მოწინააღმდეგე დაამარცხა და ბოლო შეხვედრა 24 წლის გერმანელ ედუარდ ტრიპელთან ჩაატარა, რომელიც ვაზარით დაამარცხა და საქართველოს სპორტულ დელეგაციის ტოკიოს 2020 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე პირველი ოქროს მედალი მოუტანა.

ქართველმა ძიუდოისტმა პარიზის 2024 წლის ოლიმპიადაზეც წარმატებულად იასპარეზა და ოქროს მედალი მოიპოვა. ის საქართველოს სპორტის ისტორიაში პირველი ქართველი ძიუდოისტია, რომელიც ორგზის ოლიმპიური ჩემპიონი გახდა. 24 წლის სპორტსმენმა ფინალში იაპონელი მურაო სანშირო დაამარცხა.

14.9.10. გენო პეტრიაშვილი

დაიბადა 1994 წლის 1 აპრილს გორში.

დაამთავრა გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

2016 წელს რიგაში და 2020 წელს რომში გახდა ევროპის ჩემპიონი.

მსოფლიო ჩემპიონატებზე 2013 წლიდან გამოსვლის და პირველივე ცდაზე, ბუდაპეშტში ბრინჯაოს პრიზიორი გახდა. 2015 წელსაც ბრინჯაოს მედალი მოიპოვა ლას-ვეგასში. შემდეგ სამჯერ ზედიზედ გახდა მსოფლიოს ჩემპიონი-2017 წელს პარიზში, 2018 წელს ბუდაპეშტში და 2019 წელს ყაზახეთის ქალაქ ნურ-სულთანში. 2021 წელს კი ოსლოში ვერცხლის მედალი მოიგო.

2013-2021 წლებში ევროპის ჩემპიონატებზე და ევროპულ თამაშებზე მოიპოვა 8 მედალი (2 ოქრო, 2 ვერცხლი და 4 ბრინჯაო).

პარიზის ოლიმპიადაზე ფინალში ირანის წარმომადგენელი ამირ ჰოსეინ ზარე დაამარცხა და ოქროს მედალი მოიპოვა.

გენო პეტრიაშვილი მესამე ქართველია, რომელმაც ყველა სინჯის ოლიმპიური მედალი მოიპოვა, ნინო სალუქვაძის (ტყვიის სროლა) და ლაშა შავდათუაშვილის (ძიუდო) შემდეგ და პირველი ქართველი მოჭიდავე, თავისუფალშიც და ბერძნულ-რომაულშიც, რომელსაც სამივე სინჯის ოლიმპიური მედალი აქვს მოგებული.

ის თავისუფალი სტილის მეექვსე მოჭიდავეა, რომელმაც კარიერაში ოლიმპიადა, მსოფლიო და ევროპის ჩემპიონატი მოიგო. მანამდე ეს ლევან თედიაშვილმა, დავით გობეჯიშვილმა, ლერი ხაბელოვმა, რევაზ მინდორაშვილმა და ვლადიმერ ხინჩეგაშვილმა შეძლეს.

ჭიდაობის საერთაშორისო ფედერაციამ 2024 წლის თავისუფალი სტილის საუკეთესო ფალავნად დაასახელა

2024 წლიდან საქართველოს მე-11 მოწვევის პარლამენტის წევრია.

არის ღირსების ორდენის და წმინდა გიორგის სახელობის გამარჯვების ორდენის კავალერი.

14.10. კითხვები თვითკონტროლისთვის

1. რომელ ქალაქში შედგა დამოუკიდებელი საქართველოს დებიუტი ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე?
2. ვინ მოიპოვა დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი ოლიმპიური მედალი?
3. ვინ მოიპოვა დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი ოქროს ოლიმპიური მედალი?
4. რომელ წელს და სად მოიპოვა საქართველომ პირველი ოლიმპიური ოქროს მედალი?
5. სულ რამდენი მედალი მოიპოვა საქართველომ 2024 წლის პარიზის ზაფხულის ოლიმპიურ თამაშებზე?
6. რომელი ქართველი სპორტსმენი მონაწილეობდა ყველაზე მეტჯერ ზაფხულის ოლიმპიადაზე 1996 წლიდან 2024 წლის ჩათვლით?
7. ვინ იყო პირველი ქართველი ძიუდოისტი, რომელიც მსოფლიო ჩემპიონი გახდა დამოუკიდებელი საქართველოს სახელით?
8. რომელ ოლიმპიადაზე ჰყავდა საქართველოს ყველაზე მრავალრიცხოვანი დელეგაცია (40 სპორტსმენი)?
9. რამდენი მედალი აქვს მოპოვებული ზაფხულის და ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებზე საქართველოს სპორტსმენებს 1952 წლიდან 2026 წლის ჩათვლით?
10. მსოფლიოს სამ უდიდეს სპორტულ ასპარეზობაზე (ოლიმპიური თამაშები, მსოფლიო და ევროპის ჩემპიონატები) ვის აქვს მოპოვებული ყველაზე მეტი ოქროს მედალი?

თავი XV. პარასპორტი

ოლიმპიური თამაშების ისტორიას თითქმის 3000-წლოვანი ისტორია აქვს და ის ძველი საბერძნეთიდან იწყება. ამის ფონზე პარაოლიმპიური თამაშების დასაწყისი შედარებით ახალია და მისი ისტორია მე-20 საუკუნის 40-50-იანი წლებიდან იღებს სათავეს. ყველაფერი დაიწყო ინგლისის დედაქალაქ ლონდონიდან ჩრდილო – დასავლეთით 60 კილომეტრში მდებარე პატარა ქალაქ ეილსბერის სტოკ მანდევილის საავადმყოფოდან, სადაც მუშაობდა ნაცისტური გერმანიიდან გაქცეული ნეიროქირურგი **ლუდვიგ გუტმანი**.

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებამდე ერთი წლით ადრე, 1944 წელს, ბრიტანეთის მთავრობამ სთხოვა დოქტორ ლუდვიგ გუტმანს, რომ გაეხსნა სტოკ მანდევილის საავადმყოფოში ომის ვეტერანებისათვის, ზურგის ტვინის დაზიანებულების სამკურნალო განყოფილება.

გუტმანი, დაკვირვების შედეგად მივიდა იმ დაკვნამდე, რომ გამოჯანმრთელების ჩვეულებრივი მეთოდი, რომელიც იმ დროისათვის იყო გამოყენებული, არ დაეხმარა მას პაციენტების გამოჯანმრთელებაში. მკურნალობისას, გუტმანის ერთერთი მთავარი მიდგომა იყო – სპორტის შეტანა რეაბილიტაციის რეჟიმში. ეს ყველაფერი ძალიან მალე გადაიქცა სავარძლებით სპორტულ შეჯიბრებად. თავდაპირველად, თამაშები იმართებოდა პალატებს შორის, სადაც დაჭრილ სამხედროებსა და ჯანმრთელ მოქალაქეებს შეეძლოთ უბრალოდ აემალლებინათ განწყობა ფიზიკური დატვირთვისა და გართობის ხარჯზე. ინვალიდის ეტლზე მიჯაჭვული პაციენტებისათვის შეიმუშავებულ იქნა მარტივი თამაშები ბურთით და შვილდოსნობა. სულ მოკლე დროში მათი ჯანმრთელობა მკვეთრად გაუმჯობესდა.

1948 წლის 28 ივლისს სტოკ-მანდევილის ჰისპიტალში პირველად მსოფლიო სპორტის ისტორიაში ჩატარდა შეჯიბრება მშვილდოსნობაში ინვალიდების

სავარძელში მჯდომი სპორტსმენებისათვის. აღსანიშნავია, რომ ეს თარიღი სიმბოლურად ლონდონის 1948 წლის მე-14 ოლიმპიური თამაშების გახსნის დღეს დაემთხვა. ეს შეჯიბრება ისტორიაში შევიდა როგორც სტოკ მანდევლის პირველი თამაშები, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 14 კაცმა და ორმა ქალმა.

არავინ იცოდა, რომ სტოკ მანდევლის თამაშები ერთ დღეს გადაიქცეოდა საერთაშორისო პარალიმპიურ თამაშებად, სიდიდით მეორე სპორტულ ღონისძიებად მსოფლიოში.

ზაფხულის პარალიმპიური თამაშები სათავეს 1960 წლიდან იღებებს, რომის XVII ოლიმპიური თამაშების დამთავრებისთანავე გაიმართა ინვალიდთა საერთაშორისო შეჯიბრება ერთდროულად რვა სპორტულ დისციპლინაში (მძლეოსნობა, კალათბურთი, დარტისი, ფარიკაობა, ცურვა, სნუკერი, მაგიდის ჩოგბურთი და მშვილდოსნობა. მონაწილეობდა 23 ქვეყნის 400-მდე სპორტსმენი. 1976 წელს შვეიცარიაში გაიმართა ზამთრის პირველი თამაშები ინვალიდებისთვის. 1964 წელს, ტოკიოში გამართულ თამაშებზე დაიწყო „პარალიმპიური თამაშების“ ტერმინის გამოყენება. თავდაპირველად, ასეთი დასახელება უკავშირდებოდა ტერმინს paraplegia, ანუ ქვედა კიდურების დამბლა. მაგრამ მას შემდეგ, რაც თამაშებში დაემატნენ სპორტსმენები სხვა სახის შეზღუდვებით, დასახელება სხვაგვარად გაიზარდა. ახალი ინტერპრეტაცია იყო ორი სიტყვების კავშირი: ბერძნული თანდებული Para (გვერდით, პარალელურად) და სიტყვა Olympics. ეს კავშირი ლაპარაკობს პარალიმპიური თამაშების ჩატარებაზე ოლიმპიური თამაშების პარალელურად და თანასწორად. ოფიციალურად ტერმინი მხოლოდ 1980 წელს შემოიღეს.

1964 წელსვე შეიქმნა შეზღუდული შესაძლებლობების პირთა საერთაშორისო სპორტული ორგანიზაცია (ISOD), რომელიც იძლეოდა შესაძლებლობას, თამაშებს შეერთებოდნენ ის სპორტსმენები, რომლებიც ვერ მონაწილეობდნენ სტოკ-მანდევლის თამაშებში, ანუ მხედველობის პრობლემებისა და ცერებრალური დამბლის მქონე ადამიანები. თუმცა, ოფიციალური ურთიერთობა ოლიმპიადისა და პარალიმპიური თამაშების საორგანიზაციო კომიტეტებს შორის მაშინ არ არსებობდა.

1982 წელს შეიქმნა ინვალიდთა სპორტის მსოფლიო ორგანიზაციის საკოორდინაციო კომიტეტი, რომელმაც ხელი შეუწყო პარალიმპიური მოძრაობის პოპულარიზაციასა და გაფართოებას.

1980 წელს, ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები საბჭოთა კავშირში გაიმართა, პარალიმპიური თამაშები – ნიდერლანდებში. მონაწილეობდა 43 ქვეყნის 1973 სპორტსმენი, მათ შორის 125 სპორტსმენი ცერებრალური დამბლით. მათ

პირველად მისცეს პარალიმპიურ თამაშებში მონაწილეობის საშუალება. ასევე დებიუტი ჰქონდა ჯდომით ფრენბურთს.

1988 წელს პარალიმპიური და ოლიმპიური თამაშები კორეაში იმართებოდა. საორგანიზაციო კომიტეტებმა პირველად მოილაპარაკეს, რომ პარალიმპიელები იმავე სპორტულ ობიექტებს გამოიყენებდნენ, რომელსაც ოლიმპიელები იყენებდნენ. მსგავს სტილში ჩატარდა გახსნისა და დახურვის ცერემონია.

საერთაშორისო პარალიმპიური კომიტეტის შემადგენლობაში შედის 163 ქვეყნა და 5 საერთაშორისო სპორტული ფედერაცია. პარალიმპიელები მონაწილეობენ 20-ზე მეტ სპორტულ დისციპლინაში.

1992 წლის მარტ-აპრილში, საფრანგეთის ქალაქებში ტინსა და ალბერვილში გაიმართა ზამთრის მეხუთე პარალიმპიური თამაშები, რომელიც პირველად ჩატარდა იმავე ადგილას, სადაც ზამთრის ოლიმპიური თამაშები. ზაფხულის პარალიმპიადა ბარსელონაში გაიმართა. მასში მონაწილეობა მიიღო 83 ქვეყნის სამი ათასმა სპორტსმენმა. ოფიციალური პროგრამა მოიცავდა სპორტის 15 სახეობას და ეს იყო პირველი შემთხვევა, როცა გაიმართა ტურნირი სავარძლებით ჩოგბურთში.

2001 წელს საერთაშორისო ოლიმპიურმა კომიტეტმა და საერთაშორისო პარალიმპიურმა კომიტეტმა ხელი მოაწერეს ხელშეკრულებას, რომელიც აერთიანებდა ორ ოლიმპიადას. 2008 წელს, პეკინის ოლიმპიადიდან მოყოლებული, პარალიმპიური თამაშები იმართებოდა ოლიმპიური თამაშების შემდეგ და გამოიყენებდა იმავე სპორტულ ობიექტებსა და ოლიმპიურ სოფელს. ასევე იმ მომენტიდან ყოველმა არჩეულმა ქალაქმა უნდა ჩაატაროს როგორც ოლიმპიური, ასევე პარალიმპიური თამაშები.

პარალიმპიური თამაშები 1960 წლიდან ყოველ ოთხ წელიწადში იმართება და დღეისათვის ჩატარდა ზაფხულის 18 და ზამთრის 15 პარალიმპიური თამაშები.

15.1. პარასპორტი საქართველოში

საქართველოს პარალიმპიური კომიტეტი 2003 წელს დაარსდა. ამ პერიოდისათვის ქვეყანაში 3 პარასპორტსმენი და 2 პარასპორტის სახეობა იყო, დღეისათვის ეს მაჩვენებელი 19 პარასპორტის სახეობასა და 300 მდე პარასპორტსმენს შეადგენს.

განვითარების ასეთი მზარდი მაჩვენებელი იმ პარალიმპიური კომიტეტის დამსახურებაა, რომელიც 2013 წლიდან მოვიდა სათავეში. კომიტეტის ანგარიშზე 2017 წლიდან 100 ზე მეტი მაღალი სინჯის მედალია. მსოფლიოს და ევროპის ჩემპიონები, პრიზიორები, მსოფლიო თასის გათამაშებების ოქროს, ვერცხლის

და ბრინჯაოს მფლობელები არაერთ სახეობაში. პარა მიუდოისტმა ზვიად გოგოჭურმა 2016 წლის რიო დე ჟანეიროს პარალიმპიურ თამაშებზე, პირველად ქართული სპორტის ისტორიაში, ჩემპიონის ოქროს მედალი მოიპოვა.

პირველად საქართველოს დელეგაციამ 2008 წლის პეკინის ზაფხულის პარალიმპიურ თამაშებზე მიიღო მონაწილეობა. პეკინში საქართველო ერთი ათლეტით იყო წარმოდგენილი, ძალოსნობაში ასპარეზობდა იაგო გორგოძე, რომელმაც მე-8 ადგილი დაიკავა. მან 2018 წელს ევროპის ჩემპიონატზე და 2019 წელს დუბაიში მსოფლიო თასზე ვერცხლის მედლები მოიპოვა.

ლონდონის 2012 წლის პარალიმპიადაზე, ორგანიზატორების მიწვევით, საქართველოდან იაგო გორგოძე ორი პარასპორტსმენი დაუშვეს: მოცურავე ნიკა თვაური და ძალოსანი შოთა ომარაშვილი.

იაგო გორგოძე

ნიკა თვაური

2016 წელს რიოში წარმოდგენილი იყო 5 ლიცენზიანტით. პარამშვილდოსნობა – ვანო წიკლაური, პარაბიუდო – ზვიად გოგოჭური, წოლჭიმი (შტანგა) – აკაკი ჯინჭარაძე, პარაცურვა – ლია ჩაჩიბაია, ეტლით ფარიკაობა – ირმა ხეცურიანი.

ირმა ხეცურიანი (ეტლით ფარიკაობა) კი ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი პარასპორტსმენია, რომელმაც მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა. ნინო თიბილაშვილი

ირმა ხეცურიანი

(ეტლით ფარიკაობა) გახდა მსოფლიო ჩემპიონი ახალგაზრდებში, შემდეგ ტოკიო 2020 პარალიმპიურ თამაშებზე წარმატებით იასპარეზა და საქართველოს დელეგაციას ვერცხლის მედალი მოუტანა.

რევაზ ჩიკოიძე

ევროპის ჩემპიონატზე რევაზ ჩიკოიძე (პარა ბიუდო) იგებს ოქროს მედალს.

2019 წლის საუკეთესო პარასპორტ-სმენებად დასახელდნენ.

საქართველოს პარალიმპიური კომიტეტის უმნიშვნელოვანესი განაცხადი იყო ეტლით ფარიკაობაში მსოფლიო თასის გათამაშება, რომელიც თბილისში 2018 წელს

გაიმართა 45 ქვეყნისა და 500 პარასპორტსმენის მონაწილეობით.

აღნიშნულ ტურნირს ესწრებოდა საერთაშორისო პარალიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი ენდრიუ პარსონი, რომელმაც უმაღლესი შეფასება მისცა ტურნირს. ამავე პერიოდში გაფორმდა მემორანდუმები საერთაშორისო პარალიმპიურ კომიტეტებთან. ჩვენს დედაქალაქში ჩატარდა არაერთი საერთაშორისო ტურნირი. გაიმართა რამოდენიმე ინფორმაციული ხასიათის ღონისძიება, სახელმწიფო სტრუქტურების, მედიის, ბიზნესის წარმომადგენლებისთვის.

2019 წელს რუმინეთის ქალაქ კონსტანტაში გამართულ მსოფლიო ჩემპიონატზე პარამკლავჭიდში, საქართველოს ნაკრებმა ბრწყინვალედ იასპარეზა და გუნდური პირველი ადგილი დაიკავა.

2020 წელს გაიმართა პრეზიდენტის არჩევნები, სადაც პრეზიდენტად – საქართველოს პარლამენტის წევრი რატი იონათამიშვილი ერთხმად იქნა არჩეული. ახალმა პრეზიდენტმა პრიორიტეტებად პარალიმპიურ მოძრაობაში ახალგაზრდა შშმ პირთა ჩართულობა და რეგიონებში პარასპორტის განვითარება დაასახელა.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ: საქართველოში ამჟამად პარასპორტის 19 სახეობაა განვითარებული: ეტლით ფარიკაობა, უსინათლოთა ფეხბურთი, პარადიოდო, წოლჭიმი, პარაცურვა, პარამშვილდოსნობა, ეტლით მოსარგებლეთა ჩოგბურთი, პარა მაგიდის ჩოგბურთი, ეტლით მოსარგებლეთა კალათბურთი, მჯდომარე ფრენბურთი.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია მარინე ფუტკარაძე, ქართული პარამკლავჭიდის ლეგენდა, დღეისათვის ის 18-გზის მსოფლიო და 19-გზის ევროპის ჩემპიონია. მარინე ორივე ხელით ერთნაირი წარმატებით ასპარეზობს. საერთოდ ქართველი პარამკლავჭიდელები განსაკუთრებულად წარმატებულად ასპარეზობენ ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატებზე. ამის ნათელი დადასტურებაა რუმინეთის ქალაქ კლუჟ-ნაპოკაში მკლავჭიდის 2025 წლის ევროპის ჩემპიონატი. სადაც საქართველოს პარამკლავჭიდელთა ნაკრებმა ევროპის ჩემპიონატზე ფანტასტიკური შედეგი უჩვენა.

მარინე ფუტკარაძე

მარჯვენა და მარცხენა ხელით შეჯიბრებისას 126 მედალი მოიპოვა, რაც ისტორიული შედეგია. ქართველმა პარამკლავჭიდელებმა სხვადასხვა წონით კატეგორიაში 56 ოქროს, 46 ვერცხლის და 24 ბრინჯაოს მედალი მოიპოვეს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ: საქართველოში ამჟამად პარასპორტის 19 სახეობაა განვითარებული: ეტლით ფარიკაობა, უსინათლოთა ფეხბურთი, პარადიოდო, წოლჭიმი, პარაცურვა, პარამშვილდოსნობა, ეტლით მოსარგებლეთა ჩოგბურთი, პარა მაგიდის ჩოგბურთი, ეტლით მოსარგებლეთა კალათბურთი, მჯდომარე ფრენბურთი, პარამძლეოსნობა, პარასროლა, ტაიკვანდო, ბოჩა, ზამთრის სახეობები, პარაბადმინტონი, პარარაგბი, აუტისტური სპექტრის მქონე მოზარდთა ფეხბურთი და აუტისტური სპექტრის მქონე პირთა კალათბურთი.

ტოკიოს 2020 წლის პარალიმპიადა ყველაზე წარმომადგენლობითი იყო ქართველი პარასპორტსმენებისათვის. ტოკიოს 2020 წლის პარალიმპიადაზე, რომელიც 24 აგვისტოდან 5 სექტემბრის ჩათვლით გაიმართა, საქართველოს ღირსებას 13 სპორტსმენი იცავდა. მათგან სამმა ვერცხლის მედლები მოიგეს: **ნინო თიბილაშვილმა (ფარიკაობა), ინა ქალდანმა (ბიუდო), რევაზ ჩიკოიძემ (ბიუდო).**

ტოკიოში, ქართველმა ათლეტებმა, პარასპორტის 6 სახეობაში მიიღეს მონაწილეობა (ეტლით ფარიკაობა, პარადიოდო, პარაწოლჭიმი, პარაცურვა, პარასროლა, პარამძლეოსნობა). საქართველოს პარალიმპიური ნაკრები გუნდის მედროშე იყო პარაფარიკაობაში მსოფლიოს ჩემპიონი ირმა ხეცურიანი.

2024 წლის პარიზის პარაოლიმპიური თამაშები საქართველოს დელეგაციამ რეკორდული, ცხრა მედლით დაასრულა, მათ შორის ერთი ოქრო, ოთხი

ვერცხლი და ოთხი ბრინჯაო მოიპოვა. ქვეყანას 14 სპორტსმენი ჰყავდა, რომლებიც პარიზის პარალიმპიურ თამაშებზე სპორტის ექვს სახეობაში მონაწილეობდნენ.

ქართველი პარამპლეოსანი გიგა ოჩიკიძე, ქართული პარასპორტის ისტორიაში მეორე სპორტსმენია, რომელმაც 2024 წლის პარალიმპიურ თამაშებზე ოქროს მედალი მოიპოვა. მან ჩემპიონი ტიტულთან ერთად მსოფლიო რეკორდიც დაამყარა, ბირთვის კვრამი (9,66 მ).

ვერცხლის მედლები მოიპოვეს: ვლადიმერ ჭინჭარაულმა (პარასროლაში) ზურაბ ზურაბიანმა, გიორგი ქალდანმა და რევაზ ჩიკოიძემ (პარადიუდოში).

ბრინჯაოს მედლები მოიპოვეს: ანა ჯაფარიძემ (პარატაეკვანდოში), ნინო თიბილაშვილმა (ეტლით ფარიკაობაში), ინა ქალდანმა (პარადიუდოში), აკაკი ჯინჭარაძემ (პარა წოლჭიმში).

განსაკუთრებულად უნდა აღინიშნოს ქართველი პარადიუდოისტების წარმატებები ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატებზე და ოლიმპიურ თამაშებზე. ქართველი პარადიუდოისტებისათვის ისტორიული მნიშვნელობის მოვლენად იქცა 2025 წლის მსოფლიო ჩემპიონატი, რომელიც 13-15 მაისს ყაზახეთის დედაქალაქ ასტანაში გაიმართა. **საქართველოს პარადიუდოს ნაკრებმა იქ ბრწყინვალედ იასპარეზა, მოიპოვა 3-ოქროსა და 3-ბრინჯაოს მედალი. ოქროს მედლები მოიპოვეს ზვიად გოგოჭურმა, გიორგი ქალდანმა და საბა ბაღდავაძემ.**

გიორგი ქალდანი

საბა ბაღდავაძე

ასტანას მსოფლიო ჩემპიონატზე ცალკე უნდა გამოვყოთ 39 წლის ზვიად გოგოჭური, რომელმაც ყველა შეხვედრა უმაღლეს დონეზე ჩაატარა. ფინალამდე დაამარცხა ბრაზილიელი და მოლდოველი მეტოქეები, ხოლო გადამწყვეტ ბრძოლაში, **უზბეკ დავურხონ კარომატოვთან** შეხვედრაში, დამაჯერებლად გაიმარჯვა და კარიერაში მესამედ გახდა მსოფლიო ჩემპიონი.

ზვიად გოგოჭური ერთადერთი ქართველი პარასპორტსმენია, რომელსაც მოპოვებული აქვს ოქროს მედლები პარალიმპიურ თამაშებზე, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე.

2025 წლის ჩათვლით ქართველი პარადიუდისტების მიერ მოპოვებული მედლები პარალიმპიადებზე, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე სულ მოპოვებული აქვთ 45 მედალი, აქედან :

ოლიმპიურ თამაშებზე - 7 მედალი (1 ოქრო, 5 ვერცხლი და 1 ბრინჯაო).

მსოფლიო ჩემპიონატებზე - 14 მედალი (5 ოქრო, 2 ვერცხლი და 7 ბრინჯაო).

ევროპის ჩემპიონატებზე - 24 მედალი (11 ოქრო, 4 ვერცხლი და 9 ბრინჯაო).

15.2. ზვიად გოგოჭური

ქართული სპორტის ისტორიაში პარალიმპიური თამაშების პირველი ჩემპიონი

დაიბადა 1986 წლის 30 ოქტომბერს ახმეტაში.

საქართველოს ძიუდოისტთა ნაკრების ყოფილი წევრი, პარადიუდოისტთა გუნდში მხედველობის პრობლემის გამო მოხვდა. რიო-დე-ჟანეიროს ოლიმპიურ თამაშებამდე ზვიად გოგოჭური უკვე საკმაოდ აღიარებული პარადიუდოისტი იყო ევროპისა და მსოფლიო არენებზე. მისი დიდი წარმატებები 2011 წლიდან დაიწყო, როდესაც მოიგო მსოფლიო

თასი, 2014 წელს ოქროს მედლები მოიპოვა ევროპის გუნდურ და კლუბურ ჩემპიონატებზე, 2015 წელს ევროპის ჩემპიონატზე და მსოფლიო თამაშებზე კვლავ ორ ოქროს მედალს იგებს და 2016 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე 90 კგ. წონით კატეგორიაში აშკარა ფავორიტის რანგში იღებს მონაწილეობას.

პარალიმპიადაზე გადამწყვეტ ბრძოლაში უკრაინელ ოლექსანდრ ნაზარენკოს დაუპირისპირდა და უილეთო შეხვედრაში, 4 წუთსა და 16 წამში 4 გაფრთხილება მიაღებინა და ვადაზე ადრე მიაღწია წარმატებას.

2018 წლის 22 მაისს დაჯილდოვდა ბრწყინვალეების საპრეზიდენტო ორდენით.

15.3. გიგა ოჩხიკიძე

დაიბადა 1990 წლის 14 ნოემბერს ქ. ვანში.

16 წლის ასაკში გიგა ოჩხიკიძემ გადაიტანა ზურგის ტვინის ანთება, რამაც მისი ცხოვრება რადიკალურად შეცვალა და გადაადგილება ეტლით დაიწყო.

ჯანმრთელობის პრობლემების მიუხედავად, მან არ შეწყვიტა სპორტული აქტივობა და მწვრთნელების დავით მანთიძისა და დავით ილარიანის, ხელმძღვანელობით მაღალ შედეგებს მიაღწია მძლეოსნობის ერთ-ერთ მაღლისმიერ

სახეობაში – ბირთვის კვრაში.

გიგა ოჩხიკიძემ თავის პირველ დიდ წარმატებას იაპონიის ქალაქ კობეში მსოფლიო ჩემპიონატზე მიაღწია, სადაც ოქროს მედალთან ერთად მოიპოვა პარიზის 2024 წლის პარალიმპიური თამაშების ლიცენზია.

მისი სპორტული გზის უმნიშვნელოვანესი მოვლენა კი პარიზის 2024 წლის პარალიმპიური თამაშები იყო, სადაც გიგა ოჩხიკიძემ განსაკუთრებული წარმატებით იასპარეზა, მოიპოვა ოქროს მედალი და დაამყარა მსოფლიო რეკორდი. გამარჯვების შემდეგ პოლონეთის, მაროკოსა და ირანის დელეგაციებმა შედეგები გაასაჩივრეს. მოგვიანებით გაირკვა, რომ აღნიშნული პროტესტი გარკვეულწილად შეთანხმებული მოქმედების შედეგი იყო. მიუხედავად ამისა, საქმის დეტალური განხილვის შემდეგ სააპელაციო კომისიამ გიგა ოჩხიკიძის შედეგები ძალაში დატოვა და მის მიერ მოპოვებული ოქროს მედალი და მსოფლიო რეკორდი ოფიციალურად დაამტკიცა. აღნიშნულ პროცესში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა საქართველოს პარალიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტმა რატი იონათამიშვილმა, რომლის აქტიურმა ჩართულობამ სპორტსმენის ინტერესების დაცვას ხელი შეუწყო.

გიგა ოჩხიკიძის მიღწევები სათანადოდ დაფასდა სპორტულ საზოგადოებაში. საქართველოს პარალიმპიურმა კომიტეტმა იგი 2024 წლის საუკეთესო პარათლეტ კაცად დაასახელა.

15.2. ნინო თიბილაშვილი

ქართული სპორტის ისტორიაში პირველი პარასპორტსმენი ქალი ოლიმპიური მედალოსანი

დაიბადა 1997 წლის 11 მაისს. ფარიკაობა დაიწყო 17 წლის ასაკში. 23 წლამდე ასაკის ეტლით მოფარიკავეებში მსოფლიო ჩემპიონატების ორი ბრინჯაოს მედლის მფლობელი (ხმალსა და რაპირაში).

2017 წელს ვარშავაში მიმდინარე მსოფლიო ჩემპიონატზე 23 წლამდე ეტლით მოფარიკავეთა შორის, ნინო თიბილაშვილმა გადამწყვეტ შეხვედრაში იტალიელ მეტოქეს 15:4 სძლია და

მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა. 2014 წელს დუბაიში ამავე ასაკში მოიპოვა მსოფლიო თასი. ევროპის ჩემპიონატებზე მოპოვებული აქვს 2 ვერცხლის და 2 ბრინჯაოს მადალი.

ტოკიოში 2020 პარალიმპიადაზე ნინო თიბილაშვილმა ვერცხლის მედალი მოიპოვა. იგი ქართული სპორტის ისტორიაში გახდა პირველი ქალი პარასპორტსმენი, რომელმაც პარალიმპიურ თამაშებზე მედალი მოიპოვა. ფინალურ ორთაბრძოლაში ქართველმა რეიტინგის პირველ ნომერ ჩინელ ჟინ ბიანთან ანგარიშით 7:15 წააგო.

წარმატებული გამოდგა ნინო თიბილაშვილისათვის პარიზის 2024 წლის ოლიმპიური თამაშებიც. ნინო რეპეშაჟში უკრაინელ მეტოქეს, ნატალია მორკვიჩს დაუპირისპირდა, მძიმე ბრძოლაში 15-14 დაამარცხა და ბრინჯაოს მედლისთვის ბრძოლაზე გადაერთო, სადაც ფრანგ მოფარიკავეს, ბრიანა ვიდს ანგარიშით 15-11 მოუგო.

ნინო თიბილაშვილი პირველი ქართველი პარათლეტია, რომელსაც მედალი ორ პარალიმპიადაზე აქვს მოპოვებული.

15.3. რეზიუმე

საქართველოში პარასპორტის ისტორია არ არის მხოლოდ სპორტული მატჩიანი; ეს არის ამბავი ადამიანურ შესაძლებლობებზე, ნებისყოფასა და იმ დიდ ტრანსფორმაციაზე, რომელმაც შშმ პირთა რეალიზაციის სრულიად ახალი პერსპექტივები გააჩინა. 2003 წელს, როდესაც **საქართველოს პარალიმპიური კომიტეტი** დაარსდა, ცოტა ვინმე თუ წარმოიდგენდა, რომ სულ რაღაც ორ ათწლეულში ქართველი ათლეტები მსოფლიო რეკორდებს დაამყარებდნენ და პლანეტის უძლიერეს სპორტსმენთა შორის დაიმკვიდრებდნენ ადგილს.

ქართული პარალიმპიური მოძრაობისთვის გარდამტეხი 2008 წელი აღმოჩნდა. სწორედ მაშინ, **პეკინის პარალიმპიურ თამაშებზე**, საქართველოს დებიუტი შედგა. მიუხედავად იმისა, რომ მაშინ ქვეყანა მხოლოდ ერთი სპორტსმენით იყო წარმოდგენილი, ეს იყო განაცხადი, რომ საქართველო მსოფლიო პარალიმპიური ოჯახის წევრი ხდებოდა.

ნამდვილი პროგრესი კი 2013 წლიდან დაიწყო, როდესაც პარასპორტის განვითარებამ სისტემური ხასიათი მიიღო. გაიზარდა დაფინანსება, გაუმჯობესდა ინფრასტრუქტურა და, რაც მთავარია, საზოგადოებაში შეიცვალა დამოკიდებულება – პარასპორტი აღარ აღიქმებოდა მხოლოდ რეაბილიტაციის საშუალებად, ის იქცა მაღალი მიღწევების პროფესიულ სპორტად.

ქართული პარასპორტის ისტორიაში ოქროს ასოებით ჩაიწერა 2016 წელი. რიო-დე-ჟანეიროს პარალიმპიურ თამაშებზე ძიუდოისტმა **ზვიად გოგოჭურმა** ქვეყანას პირველი პარალიმპიური ოქროს მედალი მოუტანა. გოგოჭური გახდა სიმბოლო იმისა, რომ ქართული სპორტული გენი პარასპორტშიც ისეთივე ძლიერია. ის დღემდე რჩება ერთადერთ ქართველ პარასპორტსმენად, რომელმაც „ოქროს ჰეთ-თრიქი“ შეასრულა, მოიპოვა უმაღლესი ტიტული პარალიმპიურ თამაშებზე, მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებზე.

წლების განმავლობაში საქართველომ რამდენიმე პრიორიტეტული მიმართულება გამოკვეთა. პარადიუდო ტრადიციულად ჩვენს ძლიერ მხარედ დარჩა, თუმცა პარალელურად მსოფლიო მწვერვალები დაიპყრო ეტლით ფარიკაობამ.

ამ სფეროს ვარსკვლავები – **ირმა ხეცურიანი**, რომელიც მსოფლიო თასების მრავალგზის მფლობელია და **ნინო თიბილაშვილი**, ტოკიოს პარალიმპიური თამაშების ვერცხლის პრიზიორი, ქართული სპორტის ნამდვილ ელჩებად იქცნენ. მათ წარმატებას მოჰყვა **მარინე ფუტკარაძის** ტრიუმფები მკლავჭიდში, დღეისათვის ის 18-გზის მსოფლიო და 19-გზის ევროპის ჩემპიონია.

საქართველოს პარალიმპიური ნაკრებისთვის 2024 წლის პარიზის თამაშები ნამდვილი რეკორდების ხანა აღმოჩნდა. საქართველომ ამ თამაშებზე **9 მედალი**

(1 ოქრო, 4 ვერცხლი, 4 ბრინჯაო) მოიპოვა, რაც ქვეყნის ისტორიაში საუკეთესო შედეგია.

პარიზის თამაშების ერთ-ერთ მთავარ გმირად იქცა გიგა ოჩიკიძე. მან ბირთვის კვრაში არა მხოლოდ ოქროს მედალი მოიპოვა, არამედ მსოფლიო რეკორდიც დაამყარა, რითაც კიდევ ერთხელ დაამტკიცა, რომ ქართული პარასპორტი მსოფლიო ელიტაშია.

დღეს საქართველოში პარასპორტი დინამიურად განვითარებადი სფეროა. 2018 წელს თბილისში ჩატარებულმა ეტლით ფარიკაობის მსოფლიო თასმა აჩვენა, რომ ჩვენს ქვეყანას მაღალი დონის საერთაშორისო ტურნირების მასპინძლობის რესურსი აქვს.

თუმცა, მედლებზე არანაკლებ მნიშვნელოვანია ის სოციალური გავლენა, რასაც ეს მოძრაობა ახდენს. პარასპორტი გახდა შშმ პირთა სოციალური ინტეგრაციის უმთავრესი ინსტრუმენტი. ყოველი ახალი გამარჯვება ამსხვრევს სტერეოტიპებს და გზას უხსნის ათასობით ადამიანს, რათა ირწმუნონ საკუთარი ძალების და ჩაერთონ აქტიურ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

ქართული პარალიმპიური მოძრაობა გრძელდება და მისი მომავალი კიდევ უფრო იმედისმომცემია. პეკინის ერთი სპორტსმენიდან პარიზის 9 მედლამდე - ეს არის გზა, რომელმაც საქართველო პარასპორტის მსოფლიო რუკაზე ღირსეულ ადგილზე დასვა.

15.4. კითხვები თვითშეფასებისათვის

1. ვინ ითვლება პარალიმპიური მოძრაობის ფუძემდებლად?
2. რას ნიშნავს ბერძნული წინსართი „Para“ სიტყვაში „პარალიმპიური“ და რა არის მისი თანამედროვე ინტერპრეტაცია?
3. რომელ ქალაქში და როდის ჩატარდა პირველი ოფიციალური ზაფხულის პარალიმპიური თამაშები 1960 წელს?
4. დღეისათვის რამდენი ქვეყანაა გაწევრიანებული საერთაშორისო პარალიმპიური კომიტეტის შემადგენლობაში?
5. რომელ წელს და რომელ ქალაქში მიიღო საქართველომ პირველად მონაწილეობა პარალიმპიურ თამაშებში?

6. ვინ არის და სპორტის რომელ სახეობაშია ყველაზე ტიტულოვანი ქალი პარამკლავჭიდელი და რა რეკორდული მაჩვენებლები აქვს მას მოპოვებული?
7. ვინ, როდის, სად და სპორტის რომელ სახეობაში მოიპოვა საქართველოს პარასპორტსმენმა პირველი პარალიმპიური ოქროს მედალი?
8. რამდენი მედალი მოიპოვა საქართველოს დელეგაციამ 2024 წლის პარიზის პარალიმპიურ თამაშებზე?
9. სპორტის რომელ სახეობაში დაამყარა მსოფლიო რეკორდი გიგა ოჩიკიძემ 2024 წლის პარიზის პარალიმპიადაზე?
10. რომელია ის ერთადერთი ქართველი პარასპორტსმენი, რომელსაც ოქროს მედლები აქვს მოპოვებული სამივე უმაღლესი დონის ტურნირზე (პარალიმპიადა, მსოფლიო და ევროპის ჩემპიონატები)?

გამოყენებული ლიტერატურა

1. სპორტის ენციკლოპედია. ე. ბერიშვილი. თბ., 2006 წ.
2. ე. ბერიშვილი. ქართული სპორტის ოქროს წიგნი. 2013 წ.
3. ოლიმპიური ორტომეული. ე. ბერიშვილი, 2019 წ.
4. დ. კინწურაშვილი „ოლიმპიური საქართველო“. თბ, 2007 წ.
5. ზ. ჩიმაკაძე, რ. დაუშვილი. „ანტიკური ოლიმპიური თამაშები“ თბ., 2008 წ.
6. კ. ნაცვლიშვილი. ხუთი რგოლი საქართველოსათვის. თბ., 2015.
7. მაგანია გ. – ყველაფერი ოლიმპიურ თამაშებზე, თბ., 2018 წ. 196 გვ.
8. მაგანია გ., მაგანია ნ. – ქართული სპორტის მატიანე. გამომცემლობა „უნივერსალი, თბ., 2022 წ.
9. მაგანია გ. – მონოგრაფია „ქართული ჭიდაობა“. თბ., 2024 წ.
10. მაგანია გ. – მონოგრაფია „ქართული ტანვარჯიში“. თბილისი, 2025 წ.
11. მაგანია გ. „საერთაშორისო და საქართველოს ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტები“ საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი. 2016 წ.
12. Платонов В.Н., Гусков., Олимпийская энциклопедия. Киев; 2005.
13. "A Global History of Modern Sport"
14. "The Oxford Handbook of Sports History" – Robert Edelman and Wayne ilson.
15. "Olympic Education" – Roland Naul.
16. "The Ancient Olympic Games" – Judith
17. The Olimpic Spirit, 100 Years of the Games. Tehabi Books, 1995
18. The Olimpic Centery. Vol 1-23. IOC, the USOC, and WSRP, World Sport Research and Publications, 2000.
19. www.olympic.org
20. www.geonoc.ge

გურამ მაგანია

დაიბადა 05.01.1941 წ. თბილისში. 1964 წელს დაამთავრა საქართველოს ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტი, 1976 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

1967 წლიდან მუშაობს საქართველოს სპორტის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

1980-1992 წლებში იყო პედაგოგიური ფაკულტეტის დეკანი, 1992-2005 წლებში – პრორექტორი სამეცნიერო დარგში.

1987 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია, ხოლო 1999 წელს სადოქტორო დისერტაცია პედაგოგიკაში.

1992 წელს მიენიჭა პროფესორის წოდება.

2013 წლიდან 2023 წლამდე იყო სპორტის უნივერსიტეტის რექტორი. 2023 წლიდან ვიცე-რექტორია.

არის საქართველოს დამსახურებული მწვრთნელი, სპორტის დამსახურებული მუშაკი, საერთაშორისო კატეგორიის მსაჯი ხელბურთში. მინიჭებული აქვს სპორტის რაინდის წოდება, დაჯილდოვებულია ღირსების ორდენით და საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტის მედლით.

ფიზიკური აღზრდისა და სპორტული მეცნიერების განვითარების საქმეში შეტანილი განსაკუთრებული წვლილისათვის, როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო დონეზე, 2023 წელს მიენიჭა ევროპის ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის საერთაშორისო ფედერაციის (FIEPS) ტულინის პრემია.